Hec ſunt opera Boetii: que in hoc volumine continentur.

1. In porphyrii Iſagogen a Victorino tranſlatam editio prima.
2. In Porphyrii Iſagogen a Boetio ipſo tranſlatam editio ſecunda.
3. In cathegorias Ariſtotelis editio vna.
4. In librum Ariſtotelis: de interpretatione editio prima.
4. In eundem librum de interpretatione editio ſecunda.
6. De diuiſionibus liber vnus.
7. De definitionibus liber vnus.
8. Ad cathegoricos ſyllogiſmos introductio.
9. Commentariorum in Topica Ciceronis libri ſex.
10. De differentiis Topicis libri quattuor.
11. De ſyllogiſmo cathegorico libri duo.
12. De ſyllogiſmo hipothetico libri duo.
13. De trinitate libri duo.
14. De hebdomadibus liber vnus.
14. De vnitate & vno liber vnus.
16. Contra euthichem & Neſtorium de duabus naturis: & vna perſona chriſti liber vnus.
17. De Arithmetica ad Patritium ſimmachum libri duo.
18. De Muſica libri quinque.
19. De Geometria libri duo.
20. De philoſophie conſolatione libri quinque.
21. De ſcholarium diſciplina liber vnus.

UNIVERSIDAD Y PROVA. BIBLIOTECA. DE ZARAGOZA

Editio prima in porphyrij iſagogen a Victorino trāſlatam continet duos libros. char.1.
Primus liber continet duo capitula
Primum capitulum de genere char.3.
Secundum capitulum de ſpecie char.5.
Secundus liber continet capitula.24
Primum cap. de differentia char.7
2 cap. De proprio char.9.
3 cap. De accidenti char.9.
4 cap. De communibus generis: differentie ſpeciei: proprij: accidentiſq̧. char.9.
5. cap. De communibus generis: & differentię. char.9.
6. cap. De proprijs generis & differentię. char.9.
7. cap. De communibus generis: & ſpeciei. char.10.
8. cap. De proprijs generis: & ſpeciei. char.10.
9. cap. De communibus generis: & proprij char.10.
10. cap. De proprijs generis: & proprij char.10.
11. cap. De communibus generis & accidentis. char.10.
12. cap. De ṗprijs generis & accidentis. char.10.
13. cap. De cōibus differentię: & ſpeciei char.11.
14. cap. De proprijs differentię: & ſpeciei char.11.
15. cap. De communibus differentię: & proprij. char.11.
16. cap. De proprijs differentię: & proprij char.11.
17. cap. De cōibus differentię & accidentis. char.11.
18. cap. De proprijs differentię: & accidentis char.11.
19. cap. De cōibus ſpeciei & proprij char.11.
20. cap. De proprijs ſpeciei: & proprij char.11.
21. cap. De cōibus ſpeciei: & accidentis. char.11.
22. cap. De proprijs ſpeciei: & accidentis char.11.
23. cap. De cōibus proprij: & accidentis. char.12.
24. cap. De proprijs eorumdem char.12.
Editio ſecunda in porphyrij Iſagogen a Boetio ipſo tranſlatā ɔtinet volumina: vel capitula ſex. char.1.
Primum de genere char.3.
2. De ſpecie char.6.
3. De differentia char.9.
4. De proprio. char.12.
5. De accidenti. char.13.
6. De cōitatib⁹ & ṗpetatib⁹ dicōꝝ qnq̧ vlium char.13.
Editio ī ṗdicamēta Ariſtotel' ɔtinet libros duos. ch.19
Primus liber continet capitula quinq̧.
Primum cap. De equiuocis. char.19.
2. cap. de vniuocis. char.19.
3. cap. De denominatiuis char.19.
4. cap. De qbuſdā diuiſionib⁹ & regulis char.19.
5. cap. De ſubſtantia. char.23.
Secundus liber continet capitula. 9
Primum cap. De quantitate. char.27.
2. cap. De ad aliquid char.30.
3. cap. De quali & qualitate char.34.
4. cap. De facere et pati. char.39
5. cap. De oppoſitis char.39.
6. cap. De priori char.44.
7. cap. De his q̄ ſimul ſunt. char.44.
8. cap. De motu char.45.
9. cap. De habere. char.46.
Pria editio in librū Ariſtotelis. De iterṗtatōe. ch.47
Secunda editio in librum Ariſtotelis. De interpretatione continet libros ſex.
Primus liber char.65.
Secundus liber char.72.
Tertius liber char.82.
Quartus liber char.88.
Quintus liber char.95.
Sextus liber char.102.
Liber de diuiſionibus char.111.
Liber de diffinitionibus char.113.
Introductio ad cathegoricos ſyllogiſmos. char. 117.
Cōmentaria in Topica Ciceronis ɔtinent libros ſex.
Primus liber char.135.
Secundus liber char.138.
Tertius liber char.142.
Quartus liber char.146
Quintus liber char.150.
Sextus liber char.155.
Liber de differētijs Topicis ɔtinet libros quattuor.
Primus liber char.127.
Secundus liber char.128
Tertius liber char.131.
Quartus liber char.133.
Liber de ſyllogiſmo cathegorico ɔtinet duos libros.
Prim⁹ liber ē de ṗpōib⁹ ſyllogiſmi cathegorici. char.135
Scđs liber ē de ɔpoſitōe ſyllogiſmi cathegorici. char.137
Liber de ſyllogiſmo hypothetico ɔtinet duos libros.
Primus liber char.141.
Secundus liber char.146
Liber đ Trinitate qm̄o trinitas ē vn⁹ de⁹ et nō tres dij.
Primus liber continet cap.12. char.149.
Secundus liber char.150.
Liber de hebdomadibus ɔtinet cap. duo char.150
Liber de vnitate et vno char.151.
Liber de duab⁹ naturis: et vna pſona xpi. char.152.
Liber de Arithmetica continet libros duos.
Primus liber ɔtinet capitula.32. char.156.
1. cap. Prohemiū ī quo diuiſiōes mathēatice. char.156.
2. cap. De ſubſtantia numeri. char.156.
3. cap. Diffinitio et diuiſio nūeri et diffinitio paris et imparis char.156.
4. cap. Diffinitio numeri paris et imparis ſm̄ pithagoram char.156
5. cap. Alia ſm̄ antiquiorem modum diuiſio paris et imparis char.156.
6. cap. Diffinitio paris et iparis p alterutrū. char.156.
7. cap. De principalitate vnitatis char.156.
8. cap. Diuiſio paris numeri. char.157.
9. cap. De nūero parit pari eiuſq̧ ṗprietatib⁹ char.157
10. cap. De nūero ṗiter ipari eiuſq̧ ṗpetatib⁹ char.157.
11. cap. De nūero iparit pari: eiuſq̧ ṗprietatib⁹ de q̄ ei⁹ ad pariter parē et pariter imparē cognatōe. char.157
12. cap. Deſcriptōis ad impariter paris naturam pertinentis expoſitio. char.158.
13. cap. De numero impari eiuſq̧ diuiſione char.158
14. cap. De primo et incompoſito char.158
15. cap. De ſecundo et compoſito char.158.
16. cap. De eo q per ſe ſecūdus et compoſitus ad alium primus et incompoſitus eſt. char.158
17. cap. De primi et icompoſiti: et ſecūdi et ɔpoſiti et ad ſe qdem ſecūdi et ɔpoſiti ad alterū v̄o primi et incōpoſiti procreatione. char.158
18. cap. De inuētōe eorū numerorū q ad ſe ſecūdi et cōpoſiti ſūt: ad alios v̄o relati primi et incōpoſiti. char.159.
19. cap. Alia partitio paris ſm̄ perfectos imperfectos et vltra q̄ perfectos. char.159.
20. cap. De generatione numeri perfecti. char.159.
21. cap. De relata ad aliquid quantitate char.159.
22. cap. De ſpēb⁹ maioris ieq̄litatꝭ & minoris char.159.
23. cap. De multiplici eiuſq̧ ſpēbus earūq̧ generationibus char.160.
24. cap. De ſuperparticulari eiuſq̧ ſpeciebus earūq̧ generationibus char.160.
25. cap. De quodam vtili ad cognitōem ſuperparticularibus accidente. char.160.
26. cap. Deſcriptio per quā docet ceteris inequalitatis ſpēbus antiquiorem eſſe multiplicem. char.160.
27. cap. Ratio atq̧ expoſitio digeſtę formulę. char.160.
28. cap. De tertia ineq̄litatis ſpecie q̄ dr̄ ſuperpartiēs: de que eius ſpēbus earūq̧ generationibus char.161.
29. cap. De multiplici ſuperparticulari. char.161.
30. cap. De eoꝝ exēpl' id ſupiori formula iueniēdis char.161
31. cap. De multiplici ſuperpartiente. char.162
32. cap. Demonſtratio quēadmodum omnis inequalitas ab equalitate proceſſerit. char.161.
Secūdus liber ɔtinet capitula.54. char.163.
1. cap. Quēadmodū ad equalitatē omnis inequalitas reducatur char.163
2. cap. De inueniēdo in vnoquoq̧ numero quot numeros eiuſdē ṗportionis poſſit p̄cedere: eorūq̧ deſcriptio deſcriptioniſq̧ expoſitio char.163.
3. cap. Quod multiplex interuallum ex qbus ſuperparticularibus medietate poſita interuallis fiat: eiuſq̧ inueniendi regula char.163.
4. cap. De per ſe cōſtante q̄titate q̄ in figuris geometricis ɔſideraṫ: cōis rō oīum magnitudinū char.164.
5. cap. De numero lineari char.164.
6. cap. De planis rectilineis figuris: quodq̧ earum triangulum principium ſit. char.164.
7. cap. Diſpoſitio triangulorum numeroꝝ char.164.
8. cap. De lateribus triangulorū numerorū char.164.
9. cap. De generatōe triangulorum numeroꝝ char.164.
10. cap. De quadratis numeris char.165.
11. cap. De eorum lateribus char.165
12. cap. De quadratorum numerorū generatiōe rurſuſq̧ de eorum lateribus. char.165
13. cap. De pentagōis eorūq̧ lateribus char.165.
14. cap. De generatōe pentagonorum char.165
15. cap. De hexagonis eorumq̧ generatōibus char.165
16. cap. De heptagonis eorūq̧ generationibus: et cōis oīum figurarum inueniēde generatōis regula deſcriptōiſq̧ figurarum char.165.
17. cap. Deſcriptio figuratorū nūerorū ī ordīe char.165.
18. cap. Qui figurati numeri ex qbus figuratꝭ numeris fiant: atq̧ q̄ triāgulus nūerus omnium reliquorum principium ſit char.165.
19. cap. Pertinens ad figuratorum numerorum deſcriptionem ſpeculatio char.166.
20. cap. De numeris ſolidis char.166.
21. cap. De pyramide qđ ea ſit ſolidarum figurarum principium ſicut triangulus planarum char.166.
22. cap. De his pyramidis que a q̄dratis el v ceteris multiangulis figuris proficiſcuntur. char.166.
23. cap. Solidorum generatio numerorum char.166.
24. cap. De curtis pyramidis char.166.
25. cap. De cubis vel aſſeribus vl' laterculis: vel cūeꝭ vel ſphericis: vel parallelibipedis numeris char.166.
26. cap. De p̄te alt̄a lōgiorib⁹ numeris eorumq̧ generationibus char.167
27. cap. De antelongioribus numeris et de uocabulo numeri altera parte longioris char.167.
28. cap. Qđ ex imparibus q̄drati: ex paribus parte altera longiores fiant. char.167.
29. cap. De gn̄atōe laterculorum eorūq̧ diffinitōe. ch.167
30. cap. De circularib⁹ vel ſphericis numeris char.197.
31. cap. De ea natura rerū q̄ dr̄ eiuſdē nature: et đ ea q̄ dr̄ altius nāe: et q numeri cui nāe ɔiuncti ſunt char.167.
32. cap. Qđ oīa ex eiuſdē natura et altius natura ɔſiſtāt: idq̧ in numeris primum videri char.168.
33. cap. De eiuſdē atq̧ altius numeri natura ſi ſunt q̄dratus et p̄te altera lōgior: oēs proportionum habitudines conſtare char.168.
34. cap. Qđ ex q̄dratis et parte altera longioribus oīs formarum ratio conſiſtat char.168.
35. cap. Quēadmodū q̄drati ex p̄te alt̄a longiorib⁹ vel p̄te alt̄a longiores ex quadratis fiant char.168.
36. cap. Qđ principalr̄ eiuſdē qdem vt ſubſtantie vnitas ſecūdo vero loco impares numeri: tertio q̄drati. & quod principaliter dualitas alteri⁹ ſit ſubſtantię: ſđo v̄o loco pares numeri: tertio p̄te altera lōgiores char.168
37. cap. Alienati poſitꝭ q̄dratꝭ & p̄te alt̄a lōgiorib⁹ q ſit eorū ɔſēſus ī differētijs & in ṗportōib⁹ char.169.
38. cap. Probatio q̄dratos eiuſdē eē naturę char.169
39. cap. Cubos eiuſdē p̄ticipare ſubſtantię quod ab imparibus naſcantur. char.169
40. cap. De proportionalitatibus. char.169.
41. cap. Que apud antiquos ṗportōnalitas fuerit: q̄s poſteriores addiderunt. char.169.
42. cap. Quod primū de ea que vocaṫ arithmetica ṗportionalitas dicendum eſt. char.169.
43. cap. De arithmetica medietate: ei⁹q̧ ṗpetatib⁹ ch.169
44. cap. De geometrica medietate ei⁹q̧ ṗpetatib⁹ ch.170
45. cap. Que medietas quibus rerum publicarum ſtatibus comparentur. char.170.
46. cap. Qđ ſuperficies vna tm̄ in ṗportionali arith⁹ medietate iungantur: ſolidi vero numeri duabus medietatibus in medio collocantur. char.170.
47. cap. De armōica medietate eiuſq̧ ṗpetatib⁹ char.171
48. cap. Quare dcā ſit armonica medietas ea que digeſta eſt. char.171
49. cap. De geometrica armonia. char.172.
50. cap. Quēadmōꝝ ɔſtitutꝭ altriſec⁹ duob⁹ termīs: arithmetica & armonica inter eos medietas alternatur. atq̧ de eorum generatōibus. char.172.
51. cap. De tribus medietatibus que armonice & geometrice contrarie ſunt. char.172.
52. cap. De q̄ttuor medietatibus q̄s poſteri ad implēduꝫ denarium limitem adiecerunt. char.173
53. cap. Diſpoſitio decē medietatum. char.173
54. cap. De maxima & perfecta ſymphonia que diſtendiṫ interuallis. char.173.
Liber de Muſica ɔtinet libros quinq̧.
Primus liber continet capitula.34
Primū cap. ɔtiet ṗhemiū. Muſicā naturalr̄ eē nobis cōiunctā: & mores vel honeſtare: vel euertere. char.174
2. cap. Tres eē muſicas: ī quo de ui muſice narraṫ. ch.174
3. cap. De vocib⁹ ac de muſice elemētis char.174.
4. cap. De ſpeciebus inequalitatis char.175.
5. cap. Que ieq̄litatꝭ ſpēs ɔſonātijs aptenṫ char.175
6. cap. Cur multiplicitas & ſuperparticularitas conſonantijs deputetur char.175.
7. cap. Que proportiones: quibus conſonantijs muſicis aptentur. char.175
8. cap. Quid ſit ſon⁹: qd īt̄uallū: qd ɔſonātia char.175.
9. cap. Nō oē iudiciū dādū eē ſenſib⁹: ſꝫ āplius rōni eē credendū: in quo de fallacia ſenſuum. char.175.
10. cap. Quēadmodū pythagoras ṗportiones ɔſonantiarum inueſtigauerit. char.175
11. cap. Quibus modis variē a pythagora ṗportiones ɔſonantiarum perpenſe ſunt. char.175.
12. cap. De diuiſiōe vocū earūq̧ explanatōe char.175.
13. cap. Qđ īfinitatē vocū hūana nā̄ finierit. car.176
14. cap. Quis modus ſit audiendi char.176.
15. cap. De ordie theorematū id ē ſpeculationū char.176
16. cap. De ɔſonātijs & tono & ſemitonio. char.176.
17. cap. In qb⁹ p̄mis numeris ſemitonū ɔſtet. char.176
18. cap. Diateſſaron a di-p̄ēte tono diſtare char.177
19. cap. diapaſō. qnq̧ tōis & duob⁹ ſemitōijs iūgi. car.177
20. cap. De additōe cordarū earūq̧ noibus char.177
21. cap. De generibus cantilenarum char.178.
22. cap. De ordie cordarū noib⁹q̧ ī trib⁹ gn̄ib⁹ char.179
23. cap. Que ſint inter voces & ſingulis generibus proportiones char.179.
24. cap. Quid ſit ſynaphe. char.179.
25. cap. Quid ſit dieʒeuſis char.180.
26. cap. Quib⁹ noib⁹ neruos appellauerit albin⁹. car.180
27. cap. Qui nerui qb⁹ ſyderib⁹ cōparentur. char.180.
28. cap. Que ſit natura conſonantiarum. char.180.
29. cap. Vbi ɔſonantie reperiuntur. char.180.
30. cap. Quēadmōꝫ Plato dicat fieri ɔſonātias. car.180
31. cap. Quid ɔ̄ Platonē nichomach⁹ ſentiat. char.180
32. cap. Que ɔſonātia quā merito precedat. char.180.
33. cap. Quo ſint mō accipiēda q̄ dicta ſunt. char.180
34. cap. Quid ſit Muſicus. char.180.
Secundus liber continet capitula.30.
1. cap. Prohemium char.180.
2. cap. Quid pythagoras eē phyam ɔſtituerat char.180
3. cap. De differentijs quantitatis: & que cuiq̧ diſcipline ſit deputata char.180.
4. cap. De relate pro quantitatis differentijs char.181.
5. cap. Cur multiplicitas ceteris antecellat char.181.

6.cap. Qui ſint q̄drati nūeri deq̄ his ſpeculatio. char.181.
7.ca. Dē īeq̄litatē ex eq̄litate pcedē: ei⁹q; demōſtratio. c.181
8.cap. Regula quotlibet continuas proportiones ſuperparticulares inueniendi char.181.
9.cap. De ꝓportione nūerorū q ab alijs metiūt char.182.
10.cap. Que ex multiplicibus ⁊ ſuperparticularibus multiplicitates fiant. char.182.
11.cap. Qui ſupparticlares q̄s mltiplices efficiāt. car.182
12.cap. De arithmetica geometrica armonicaq; medietate char.182
13.cap. De ꝯtinuis medietatibus ⁊ diſiunctis char.182
14.cap. Cur ita appellate ſint digeſte ſupi⁹ medietatē. c.182
15.cap. Quemadmodum ab equalitate ſupradicte proceſſerant medietates char.182.
16.cap. Quemadmodum inter duos terminos ſupradicte medietates viciſſim collocentur. char.183.
17.cap. De ꝯſonātiarū modo ſm Nicomachuꝫ. char.183.
18.cap. De ordie ꝯſonātiaꝝ ſnīa eubolidis ⁊ hipaſi. c.183
19.cap. Sententia nicomachi que quibus cōſonantijs apponantur char.183
20.cap. Quid oporteat premitti vt diapaſon in multiplici genere demonſtretur char.184.
21.cap. Demonſtratio per impoſſibile diapaſon in multiplici genere eſſe char.184.
22.cap. Demonſtratio per impoſſibile diapente: diateſſaron: ⁊ tonum in ſuperparticulari eſſe char.184.
23.cap. Demonſtratio diapēte ⁊ diateſſaron in maxis ſuperparticularibus collocari char.184.
24.cap. Diapente in ſeſqualtera: diateſſaron in ſeſquitertia eſſe: tonum in ſeſquioctaua. char.184.
25.cap. Diapaſon ac diapente in tripla ꝓportione eē: bis diapaſon in quadruplo char.184
26.cap. Diateſſaron ac diapaſon non eē ꝯſonantiā: ſm pythagoricos char.184
27.cap. De ſemitonio: ī qb⁹ mīmis nūeris ꝯſtet char.185
28.cap. Demonſtratōes non eſſe. cclxiij. ad. ccxl. toni medietatem. char.185
29.cap. De maiore pte tōi ī qb⁹ mīmis nūeris ꝯſtet c.185.
30.cap. Quibus proportionibus diapente diapaſon ꝯſtet ⁊ qm̄ diapaſon ſex tonis non conſtet. char.185.
¶ Tertius liber continet capitula.16.
1.cap. Aduerſus Ariſtoxenū demonſtratio: ſuperparticularē ꝓportōꝫ diuidi ī eq̄ n̄ poſſe: atq; iō nec tonū car.185
2.cap. Ex ſeſqtertia proportione ſublatis duobus tonis: toni dimidium non relinqui char.186.
3.cap. Aduerſus Ariſtoxenū demonſtratōes diateſſaron conſonantiam ex duobus tonis ⁊ ſemitonio non conſtare nec diapaſon ſex tonis char.186.
4.cap. Diapaſon ꝯſonantiam ſex tonis cōmate excedi: et qui ſit minimus numerus cōmatis char.187
5.cap. Queādmodū philolaus tonum diuidit. char.187
6.cap. Tonū ex duob⁹ ſemitonijs ac ꝯmate ꝯſtare. char.187
7.cap. Demrātō tonū duob⁹ ſeitōijs ꝯmate ꝯſtaṙ car.187
8.cap. De minoribus ſemitonij interuallis char.187
9.cap. De toni partib⁹ ſumendis per ꝯſonātias. char.187
10.cap. Regula ſemitonij ſumendi char.188.
11.cap. Demonſtratio Archite ſuperparticularem ī equa diuidi nō poſſe eiuſq; reprehenſio char.189.
12.cap. In q̄ nūerorum ꝓportōe ſit cōma: ⁊ qm̄ in ea que maior ſit q̄ꝫ. lxxv ad. lxxiv. mior q̄ꝫ. lxxiv. ad lxxiij. car.189
13.cap. Qd ſemitoniū minus maius qdē ſit q̄ꝫ. xx. ad. xix minus q̄ꝫ. xix. ad. xviij. char.190.
14.cap. Semitoniū minus: maius qdem eſſe trib⁹ cōmatibus. minus vero quattuor char.190.
15.cap. Apotome maiorē eē q̄ꝫ. iiij. commata: minorē q̄ꝫ v. tonum: maiorē q̄ꝫ. viij. minorem q̄ꝫ. ix. char.191.
16.cap. Supi⁹ dictorum per numeros demrātio. char.191
¶ Quartus liber continet capitula.18.
1.cap. Uocum dſias in quantitate conſiſtere. char.192.
2.cap. Diuerſe de interuallis ſpeculationes. char.192
3.cap. Muſicarum per grecas ac latinas lr̄as notaruꝫ nūcupatio. char.193
4.cap. Monocordi regularis ptitio ī generē diatōico. c.194
5.cap. Monocordi netaꝝ hyperboleon per tria genera partitio. char.195.
6.cap. Ratio ſuperius digeſte deſcriptionis char.196.
7.cap. Monocordi netaruꝫ diezeugmenō per tria genera partitio. char.196.
8.cap. Monocordi netaꝝ ſinēmenon per tria genera partitio. char.197.
9.cap. Monocordi meſon p tria genera ptitio char.198
10.cap. Monocordi hypaton per tria genera partitio ⁊ totius diſpoſitio deſcriptionis. char.199
11.cap. Ratio ſuperius diſpoſite dſcriptionis. char.200.
12.cap. De ſtātibus ⁊ mobilibus vocibus char.200
13.cap. De ꝯſonantiarum ſpēbus char.200.
14.cap. De modorum exordijs in quo diſpoſitio notarū per ſingulos modos ac voces. char.201.
15.cap. Deſcriptō ꝯtinēs modorū ordinē ac dſias. car.201
16.cap. Superi⁹ diſpoſite modorū deſcriptōis char.201.
17.cap. Ratio ſupi⁹ diſpoſite modorū dſcriptōis. char.202
18.cap. Queadmodū indubitanter muſice ꝯſonantie aure diiudicari poſſint. char.202.
¶ Quintus liber continet capitula.18.
1.cap. De vi armonice: ⁊ q̄ ſunt ei⁹ inſtrā inditij ⁊ quonaꝫ vſq; ſenſibus oporteat credi char.202.
2.cap. Quid ſit Armonica regula: vel quā itētōeꝫ armōici pythagorici: uł ariſtoxen⁹ uł ptolome⁹ eē dixerī. char.203.
3.cap. In q̄ Ariſtoxen⁹ vel pythagorici: uel ptolomeus grauitatē atq; acumē conſtare poſuerunt. char.203.
4.cap. De ſonoꝝ dr̄ijs ptolomei ſnīa. char.203.
5.cap. Que voces Armonie ſunt apte char.203.
6.cap. Quē nūeꝝ ꝓportionū pithagorici ſtatuūt. char.203
7.cap. Quod reprehendat ptolomeus pythagoricos ī numero proportionum. char.203
8.cap. Demonſtratio ſm ptolomeum diapaſon: ⁊ diateſſaron conſonantie char.203
9.cap. Que ſit ꝓprietas diapaſon ꝯſonātie char.203.
10.cap. Quib⁹ mōis ptolome⁹ ꝯſonātias ſtatuat. char.205
11.cap. Que ſunt eq̄ſone: q̄ ꝯſone: q̄ emmelis char.203.
12.cap. Queādmōꝫ ariſtoxen⁹ īteruālla ꝯſiderat char.203
13.cap. Deſcriptio octocordi: q̄ oſtenditur diapaſon conſonātiā minorem eſſe ſex tonis char.203.
14.cap. Diateſſaron ꝯſonātiā tetracordo ꝯtineri. car.204
15.cap. Quō Ariſtoxenus vel tonum diuidat vel genera: eiuſq; diuiſionis diſpoſitio. char.204.
16.cap. Quō archytas tetracorda diuidat: eorumq; deſcriptio char.204
17.cap. Queādmōꝫ ptolomeus ⁊ Ariſtoxeni ⁊ Archite tetracordoꝝ diuiſiones reprehendat char.204.
18.cap. Queadmodum ptolomeus tetracordorum diuiſionē dicat fieri oportere char.205.
¶ Liber de geometria continet libros duos.
Prim⁹ liber char.206. Scōs liber char.215
¶ Liber de ꝯſolatione philoſophie ꝯtinet libros qnq;.
Prim⁹ liber char.160. Scōs liber char.172.
Tertius liber char.148 Quart⁹ liber char.200
Quintus liber char.213.
¶ Liber de ſcholarium diſciplina char.223.
¶ Capitula: que ſequuntur: ſunt quidem in antiquis ⁊ explorate fidei codicib⁹ ꝑnotata: nihil tn̄ ſup his ꝯſcriptū rpit. Nā Boeti⁹ morte ꝑuēt⁹ opus imperfectū reliqt
20.cap. Queādmoduꝫ ex eq̄litate fiat ineq̄litas ꝓportionū
21.cap. Quō Ptolome⁹ diuidit diateſſaron in duas ptes.
22.cap. Que ſint genera ſpiſſa: que minime: ⁊ ijs quomodo ſint ꝓportōes aptāde: ⁊ enarmonij diuiſio Ptolomei.
23.cap. Cromatis mollis diuiſio Ptolomei.
24.cap. Cromatis incitati diuiſio Ptolomei.
25.cap. Diſpoſitio ſpiſſorum generum Ptolomei. cuꝫ numeris ⁊ proportionibus.
26.cap. Diatonici mollis diuiſio Ptolomei
27.cap. Diatonici incitati diuiſio ptolomei.
28.cap. Diſpō diuerſoꝝ geneꝝ cū nūeris ⁊ ꝓportionib⁹
29.cap. Diatonici equalis ſm ptolomeum diuiſio.

Anitij Manilij Seuerini Boetij viri clariſſimi in Porphyrij phenicis Iſagogen a Uictorino tranſlatam cōmentariorū editio prima.

b Hyemantis anni tēpore in aurelie montibus cōceſſeramus: atq; ibi tunc cū violentior auſter eiiciſſet noctis placidā atq; exturbaſſet quietē: recenſere libitū eſt ea que doctiſſimi viri ad illuminandas quodāmodo acies intellect⁹ denſitate caliginātiſſimas quibuſdā quaſi introductorijs cōmentarijs ediderunt: ei⁹ vo rei fabius initiū fecit. Qui cū me lectulo recūbentē: ⁊ q̄dā ſuper eiſdem rebus cogitantē meditantēq; vidiſſet: hortat⁹ eſt: ut q͛ ſepe eraꝫ pollicitus: aliquā illi ei⁹ rei tradere diſciplinā. Complacitū eſt igitur: quoniā tūc ⁊ familiarū ſalutationes: ⁊ domeſtica negocia ceſſabāt. Interrogatus ergo a me ſup quibus vellet rebus enodare atq; expedire: tūc fabius. Quoniā inquit tēpus ad ſtudia vacat: ⁊ hoc ociuꝫ in honeſtū negotiū cōuerti licet: rogo ut mihi explices id quod Uictorinus orator ſui temporis ferme doctiſſim⁹ porphyriuꝫ p. Iſagogen. i. per introductionē in Ariſtotelis categorias dicit tranſtuliſſe. Et primū didaſcalicis quibuſdā me imbue: quib⁹ expoſitores vel etiaꝫ cōmentatores: ut diſcipuloꝝ animos docilitate quadaꝫ aſſueſcant: vtuntur. Tum ego. Sex oīno inquā magiſtri in omniū expoſitiōe prelibāt. Predocent eni que ſit cuiuſcūq; operis intentio: quod apud illos σκοπὸς vocatur. Que vtilitas qd a grecis χρήσιμον appellat. Qui ordo qd greci vocāt τάξιν. Si eius cuius eſſe opus dicit: german⁹ propriuſq; liber eſt: qd γνήσιον interptari ſolet. Que ſit ei⁹ operis inſcriptio: qd ἐπιγραφήν greci nomināt. In hoc qd intētionē cuiuſq; libri inſolerter interptarentur: de inſcriptione quoq; operis apud quoſdam minus callētes heſitatū eſt. Sextū eſt id dicere ad quā partē philoſophie cuiuſcunq; libri ducatur intētio: qd greca orōne dr̄ εἰς ποῖον μέρος φιλοσοφίας ἀνάγεται. Hec ergo oīa in quolibet philoſophie libro q̄ri cōuenit: atq; expediri. Tūc fabi⁹ q̄ eſſet introductionis intētio interrogauit. Et ego inquā. Ariſtoteles: q fact⁹ ē introductionis pons: non aliter intelligi poteſt: niſi ipſas res de quib⁹ diſputaturus eſt: ad intelligentiā prepare⁹. Uidens eni porphyrius qd in rebus oībus eſſent quedā prima natura: ex quib⁹ oīa velut ex aliquo fonte manarēt: ⁊ illa que prima eēnt: ⁊ ſubſiſtentia eſſe ⁊ generis vocabulo nūcupari. porro autem nūq̄ꝫ genus vni ſpeciei genus eſſe poſſe: ſed pluribus. Plures autē ſpecies nō poſſe eſſe multiplices: niſi eas aliqua diſcretio ſeparet. Si eni nihil ſibi diſſimiles forent: vna ſpecies nō multiplices viderent. Illa igitur diuiſio ⁊ diſſimilitudo ſpecieꝝ differentie noīe vocitat. Omnia vero que aliqua re differunt: fieri aliter non pōt: niſi quibuſdā ꝓprijs ſolitarijſq; naturis inſignita ſint. Atq; hec hactenus. Uidens ergo q͛ oīs omniū diſparilitas in gemina rerū principia ſecaret. ſ. in ſubſtantiā atq; accidens: ita ut neq; accidens ſine ſubſtantia: neq; ſine accidente ſubſtātia eſſe poſſit. Accidens q͛ppe ſine aliquo ſubſtantie fundamēto eſſe nō poteſt. Subſtātia vo ipſa ſine ſupiecto accidenti videri nullo modo poteſt. Ut eni color ſit quod eſt accidēs: in corpore erit: quod eſt ſubſtātia. Porro autē cū corpus. i. ſubſtātiaꝫ videris: inſignitā eā accidenti. i. aliquo colore reſpicieſ. Itaq; ſit: ut neq; ſubſtātia preter accidens ſit: neq; accidens a ſubſtantia relinquat. Ubi eni ſubſtantia fuit: mox accidens cōſecutū eſt. Speculatus igitur porphyrius in his duabus reb⁹. i. accidenti ⁊ ſubſtantia: genera: ſpecies: ꝓpria: differentiaſq; verſari: qd ipſa p ſe ſint genera ſubiectis ⁊ ſubiacentibus ſpeciebus: que differentijs ⁊ ꝓprijs inſignite ſunt: ſtatuit principaliter de genere: ſpecie: differentia: ꝓprijſq; tractari. Et qm̄ tractatus hic in definitionibus: ut poſt docebimus ꝓderit. Si quis autē in definitione generali ponat accidens: cū nō recte definire manifeſtū eſt: quod ſuo loco tractabitur: ſtatuit pauca de accidētibus prelibare. Ita eni nos prudentiſſim⁹ doctor inſtituit: ut tunc in definitionib⁹ quibuſlibet plenā ſcientiā queamus accipere: cuꝫ quod proſit dictū ſit: ⁊ qd nō ſit vtile: ſegreget. Hec igit hui⁹ operis intētio eſt de genere: ſpecie: differentijs: ꝓprijs accidentibuſq; tractare. Hic fabius. Expediſti inqt de intentione. nunc vtilitatē explica. Uaria inquā ⁊ multiplex in hoc opere cōmoditas vtilitaſq; verſat. Primū enim in Ariſtotelis categorias per quā vberrime prodeſt. Quid autem proſit dicemus: cum de eius libri inſcriptione tractabimus. Sed in quibus alijs ꝓſit in paucis philoſophie ipſius diuiſiōe facta periſtringam. Et prius quid ipſa philoſophia cōſiderandū eſt. Eſt enim philoſophia amor ⁊ ſtudium: ⁊ amicitia quodāmodo ſapientie. Sapientie vero nō hui⁹ que in artib⁹ quibuſdā ⁊ in aliqua fabrili ſcientia noticiaq; verſatur: ſed illius ſapientie: que nullius indigens: viuax mens ⁊ ſola rerū primeua ratio eſt. Eſt autē hic amor ſapiētie itelligētis animi ab illa pura ſapiētia illūinatio ⁊ quodāmō ad ſeipſam retractio: atq; aduocatio vt videatur ſtudiū ſapientie eque ſtudiū diuinitatis ⁊ pure mētis illi⁹ amicitia. Hec igit ſapiētia cuncto equidē animarū generi meritū ſue diuinitatis īponit: ⁊ ad ꝓpriā nature vim puritatēq; reducit. Hinc naſcitur ſpeculationū cogitationūq; veritas: ⁊ ſancta puraq; actuū caſtimonia. Que res in ipſius philoſophie diuiſionem ſectionēq; conuertit. Eſt eniꝫ philoſophia gen⁹: ſpecies vero due vna que theoretice dicit: altera que practica. i. ſpeculatiua ⁊ actiua. Erunt autē ⁊ tot ſpeculatiue philoſophie ſpecies: quot ſunt res in quib⁹ iuſte ſpeculatio cōſiderationis habet: quotq; actuū diuerſitates: tot ſpecies varietateſq; virtutū. Eſt igitur theoretices. i. cōtemplatiue vel ſpeculatiue triplex diuerſitas. atq; ipſa parſ philoſophie in tres ſpecies diuidit. Eſt eniꝫ theoreticeſ pars vna de intellectibilibus. alia de intellectibilibus alia de naturalib⁹. Tunc interpellauit fabius: miratuſq; eſt quid hoc noui ſermonis eſſet: quod vnā ſpeculatiue partē itellectibilē nominaſſem. Nota inquā quoniā latino ſermone nunq̄ꝫ dictū reperi: itellectibilia egomet mea verbi cōpoſitiōe vocaui. Eſt eniꝫ itellectibile q͛ vnū atq; idem per ſe in ꝓpria ſemper diuinitate conſiſtens: nullis vnq̄ꝫ ſenſibus ſed ſola mente intellectuq; capitur. Que res ad ſpeculationē dei atq; ad animi incorporalitatē cōſiderationēq; vere philoſophie indagatione cōponitur. Quā partē greci theologiā nominant. Secūda vero pars eſt intelligibilis: que primā intellectibileꝫ cogitatione atq; intelligentia cōprehendit: que ſunt omniū celeſtiū ſuperne diuinitatis operū: ⁊ quicquid ſublimari globo beatiore animo atq; puriore ſubſtantia valet: ⁊ poſtremo humanaruꝫ animarū: que oīa cū prioris illius itellectibilis ſubſtātie fuiſſent: corporū tactu ab intellectibilibus ad intelligibilia degenerarūt vt nō magis ipſa intelligant: quā intelligant: ⁊ intelligentie puritate, tunc beatiora ſunt: quotiēs ſeſe intellectibilib⁹ applicarint. Tertia theoretice ſpecies ē: que circa corpora atq; eorū ſcientiā cognitionēq; verſat: que ē phyſiologia: que naturas corporū paſſioneſq; declarat. Secūda vero intelligibiliū ſubſtātia merito in medio collocata eſt: quod habeat ⁊ corporū animationē: ⁊ quodāmodo viuificationē: ⁊ intellectibilium cōſideratiōeꝫ cogitationēq;: vt dictū eſt. Practice vero philoſophie: quā actiuā ſuperius dici demonſtratuꝫ eſt. hui⁹ quoq; triplex eſt diuiſio. Eſt enim prima que ſui curā gerens

cunctis ſeſe erigit exornat augetqꝫ virtutib⁹. Nihil in vita admittens: quo nō gaudeat: nihil faciēs penitēduꝫ. Secūda vero ē que reipublice curā ſuſcipiens cunctoꝝ ſaluti ſue prouidentie ſollertia ⁊ iuſticie libra: ⁊ fortitudinis ſtabilitate: ⁊ temperātie patiētia medetur. Tertia vero que familiaris officiū mediocri cōponens diſpoſitione diſtribuit. Sunt harū etiā alie ſubdiuiſiones: q̄s nūc ꝑſequi ſupſedendū eſt. Ad hec igit̄ vt fieri poſſint: ⁊ vt ſuperiora intelligi queāt: neceſſarius maxime vberrimuſqꝫ fructus eſt artis eius quā greci λογικην nos rationalē poſſum⁹ dicere: quod recta orationis ratiōe q̄d verū, quidqꝫ decens ſit: nullo erroris ſlexu diuerticulōue fallat. Quā quidē artem q̄dā partē philoſophie quidā nō partē ſed ferramentū: ⁊ quodāmodo ſupellectilē indicarūt. Qua autē id vtriqꝫ impulſi ratione crediderint: alio erit in opere cōmemorandū. hec aūt generis: ſpeciei: differentie: ꝓprij: atqꝫ accidentiſ diſputatio in omni nobis philoſophie cognitione quaſi quādā viā parat. Nā cum q̄d genus ſit docemur: q̄d ſpecies: intelligimus gen⁹ eſſe philoſophiā: ſpecies vero indubitantē theoreticē ⁊ practicē. i. ſpeculatiuā ⁊ actiuā. de logica vō vtꝝ ſit ſpēs: eadē hac poſſum⁹ rōne ꝑpendere. Prodeſt nobiſ differētie cognitio ad ipſarū philoſophie ſpecierū differentias cognoſcendas. Prodeſt proprij ſciētia ad cognoſcēdū quid vniciuſqꝫ philoſophie ſpeciei ſolitaria natura videatur ac ſubſtantie innatum. Prodeſt accidētis cognitio: quod principaliter in rebus ſit cernere: ⁊ q̄d ſecundo proximo contingentiqꝫ loco conueniat diſcernere. Ita nobis haruꝫ q̄nqꝫ rerū ſcientia: ramoſa quādā ⁊ multifida vi in oēs ſeſe philoſophie ptes infundit. Ad grāmaticā vero nō minor hui⁹ rei vſus eſt: quando per orationem genus: octo vero partes orationis per genera: ſpecies: differētias: propriaqꝫ metimur. Eſt vero huius rei per quam Rhetorice amica coniunctaqꝫ cognitio. Ita enim rhetoricam in tribus cauſaruꝫ poſſumus ſeparare generibus: et eas in ſubiectis cōſtitutionibus diſſecare. Definitionum quoqꝫ que ad logicaꝫ pertinēt magna atqꝫ vtilis vberrimaqꝫ cognitio eſt. Quas definitiones: niſi per genera: proprietateſqꝫ tractaueris: nullus vnquā definitionibus termin⁹ imponetur. Nam ſi q̄d diffinis: ex quo ſit genere primū tibi dicēdū eſt: atqꝫ in hoc genus ſpecieſqꝫ cōſumata ſit. Nam cuiuſcūqꝫ rei genus dixeris: ad quā rem illud dixeris: ſpeciem facis. Ut ſi quid ſit homo definias: dicas hominē eſſe animal. Igitur quoniaꝫ ad hominem aptaſti animal: genus eſſe aīal ⁊ hominē ſpeciē: a te declaratū ē. Sed nō ſufficit ſola generis in definitione mōſtratio. Si enim ſolum animal hominem eſſe dixeris: non potius hominem quaꝫ bouē aſinumqꝫ aut equū definitione depinxeris. Prodeſt igitur etiaꝫ differentias adhibere: per quas id quod definies a ſpeciebus alijs ſeiungatur: vt dicas hominē eſſe animal rationale. Et quoniam ſub eadē differentia plures frequenter ſpecies inueniuntur: vt ſub rationale deus atqꝫ homo eſt: vtiliſſimus proprietatis vſus eſt: vt id dicas: quod ſola quam definis ſpecies ſuum propriumqꝫ retineat. Sit ergo huiuſcemodi hominis definitio. Homo eſt animal: id eſt genus. homo vero ſpecies rationale quod differentia eſt. riſus capax quod propriū eſt. Accidentium vero in definitionibus nullus vſus eſt. Prodeſt ergo in diffinitionibus haruꝫ quinqꝫ rerū cognitio: vt nec ea que ſunt vtilia ꝑtermittas: nec ea que nihil preſtant cōmoditatis adiungas. In diuiſione vō tātum prodeſt: vt niſi per horum ſcientiaꝫ nulla res recte diſtribui ſecariqꝫ poſſit. Nam que generꝝ vel ſpecierū recta diſtributio diuiſioue erit: vbi ipſaruꝫ per quas diuiditur reꝝ nulla ſciētie cognitiōe dirigimur. Probationum vero veritas in his maxime cōſtituta eſt: quod per ea que diuidis: id quod diuidis: vel quid aliud probas. Nam marcus tullius in Rhetoricoꝝ primo: quoniā diuiſionē generum cauſarūqꝫ rite atqꝫ ordinate faciebat: eius rei probationem ita eſſe debere per ſpecies generaqꝫ diſpoſuit. cū ait eaſdē res alijs ſuperponi: alijs ſupponi poſſe: eaſdē ſubiectas ⁊ ſuppoſitas eſſe nō poſſe. Hec fere de vtilitate ad tempus dicenda credidimus. Tunc fabi⁹ demiror: inquit cur inchoanti nihil tam ſubtilius inuētas exercitaſqꝫ res edideris. Sed dic queſo: q̄d nam hoc tuū fuit conſilium. Ego inquā tibi quod aſueſcend⁹ animus auditoris ex mediocri ſubtilitate imbuendus eſt: vt cū ſeſe hic primū exercuerit: paleſtra ingenij quaſi quodā modo prius luctatus: ea que ſequentur: quodammodo ſine vllo labore cōficiat. Sed quid reſtat dicas licebit ⁊ fabius. ordinē inquit reſtare arbitror: ſi bene cōmemini. At qui inquaꝫ. Hic ordo valde cū inſcriptione cōiūctus eſt. Si enim alterutrum noris ambo noueris. Ordo tn̄ eſt quod omnes poſt porphyriuꝫ ingredientes ad logicā huius primū libelli tractatores fuerūt: quod primus hic ad ſimplicitatē tenuitatis vſqꝫ progreſſus: quo procedentibus viandū ſit: preparat. Ariſtotiles enī quoniam dialectice atqꝫ apodictice diſcipline volebat poſteris ordinē ſcientiāqꝫ cōtradere: vidit apodicticam dialecticamqꝫ vim vno ſyllogiſmi ordine contineri. Scribit itaqꝫ primos reſolutorios: quos greci analiticos vocant q̄ legendi eſſent antequā aliquid dialectice vel apodictice artis attingerent. In primis enim reſolutorijs de ſyllogiſmorū ordine complexioneqꝫ ⁊ figuris tractatur. Et quoniam ſyllogiſmus genus eſt appodictici ⁊ dialectici ſyllogiſmi: dialecticam vero in topicis ſuis exercuit. apodicticam in ſecundis reſolutorijs ordinauit: horum diſciplina: quā ille in monſtrandis ſyllogiſmis ante collegerat: pri⁹ ⁊ iam in ſtudijs lectitatur. Itaqꝫ primi pri⁹ reſolutorij q̄z qui de apodictico ſyllogiſmo vel topica q̄ de dialectico ſyllogiſmo ſunt accipiuntur. Tracit igitur ariſtoteles dialecticam atqꝫ apodicticam ſcientiam: aduna uitqꝫ in ſyllogiſmorum reſolutoria diſputatione. Sed quoniā ſyllogiſmū ex propoſitionibus conſtare neceſſe eſt: librum perihermenias qui inſcribitur de propoſitionibus annotauit. Omnes vero propoſitiones ex ſermonibus aliquid ſignificantibus componūtur. Itaqꝫ liber quē de decē predicamētis ſcripſit: quē apud grecos categorie dicūt. de primis rerū nominib⁹ ſignificātibuſqꝫ ē. Vidit enī ariſtoteles infinitā miſcellāqꝫ eſſe rerū omniū verborūqꝫ diſparilitatē. Et vt eorū ordinē reperiret in decē primis ſermonibus prima rerū genera ſignificantib⁹ omne quicquid illud vel rerū. vel ſermonū poterit eē collegit. Sed ariſtoteles hactenus. Speculat⁹ aūt porphyrius ſi categorie genera ſunt rerū: rerum vero ſermonūqꝫ diuerſitas ſpecieb⁹: differētijs: ꝓprijſqꝫ inſigniret: videns etiā q̄d accidentiū in categorijs magna vis eſſꝫ. Omnes eniꝫ res ariſtoteles in duas primū partes diuidit. in accidens atqꝫ ſubſtantiā. ⁊ accidēs in nouē mēbra diſperſit: dicens. aut ſubſtantiā eſſe quācumqꝫ illaꝫ rē: aut ſi accidē eſſet: qn̄ aut q̄litas aut q̄ntitas: aut ad aliq̄d aut vbi: aut qn̄: aut iacere aut habere aut facere eēt aut pati. Prelibat igit̄ nos porphyrius ad horū veriſſimā cognitionē hoc de generibus: ſpecieb⁹: differentijs ꝓprijs: accidentibuſqꝫ: tractatu. Sic igit̄ cū ante apodicticā dialecticāqꝫ rem ſyllogiſtica prelegant: ante ſyllogiſtica in propoſitionibus prim⁹ labor ſit: ante propoſitiones in categorijs pauci deſudent: ante categorias in iſagogis plurimū laborent: que generib⁹: ſpecieb⁹: differentijs: proprijs accidentibuſqꝫ: cenſentur: ordo eſt de his ipſis reb⁹ pauca ꝑlibare. Recte igit̄ ⁊ filo linee quodā hic porphyrij liber pm⁹ legētib⁹ ſtudioꝝ ꝑguſtatorꝫ ⁊ quodāmodo initiato: occurrit. Q̄d ſi in hoc q̄ dictū ē ſat eſt: rem etiā de inſcriptione confecim⁹. Quo enim ⁊ alio meli⁹ quā introductionis nomine nuncuperetur hic liber. Eſt nāqꝫ ad cathegorias ariſtotelis introitus: et quedā quaſi ianua venientes admittit. Tunc fabius.

Perge queſo te ⁊ ſi eius hoc propriū germanūqꝫ opus eſt collige. Hoc inquā indubitatū eſt. omnib⁹ eniꝫ porphyrij libris ſtilus hic cōuenit. Et mos huic porphyrio eſt: ut in his rebus que ſunt obſcuriſſime: introducenda quedā ⁊ preguſtāda ꝓcuret: ut alio quodā libro de categoricis ſyllogiſmis fecit: ⁊ de multis itē alijs q̄ in philoſophia grauia illuſtriaqꝫ verſant̄. Et hoc apud ſuperiores indubitatuꝫ eſt: q̄bus nos nolle credere inſcientia eſt. Tunc fabius. Reſtat inquit ut ad quā partem philoſophie ducatur intentio ediſſeras. Et ego dicam tibi. Quoniam categorie ad propoſitiones aptantur. ſyllogiſmi de propoſitionibus componuntur: apodicticus vero vel dialecticus ſyllogiſmi in logice artis diſciplina vertuntur. Conſtat quoqꝫ categorias que ad ꝓpoſitiones ſyllogiſmoſqꝫ ptinent: logice ſcientie eſſe cōnexas. Quare introductio quoqꝫ in categorias ad logicam ſcientiam conuenienter aptabitur. Quoniam ea que predicuntur explicaui: nunc textus ipſius ratio atqꝫ ordo videatur. Tunc fabius. Priuſqꝫ explanatio ſenſus procedat id ſcire deſidero: cur cum poſſet dicere. cum neceſſarium ſit. prepoſterato ordine cum ſit neceſſarium dixit. Et ego. Quoniam inquam nullum accidens eſt quod non ſubſtantie fundamento nitatur. Porro autē quicquid ad cuiuſlibet ſuperiecti firmitatem eſt: id antequam ipſuꝫ eſſet fuiſſe neceſſe eſt: vt eniꝫ ī domibus niſi prius fundamenta ſubicias: nulla eſt vnquam fabrica: ſic niſi prius ſubſtantie fundamenta ſint: nulla vnquam accidētia ſuperponentur. oportet enī prius eſſe aliquid: vt formam qualitatis accipiat. nam neceſſarium qualitas eſt. non abſurde igitur prius eſſe poſuit: poſt et iaꝫ neceſſarium idem poſt ſubſtantiam qualitatis nomen aptauit. Hic fabius. Subtiliſſime inquit ⁊ lucide. ſed nūc ordo ipſe operis textuſqꝫ videat̄.

c Um ſit neceſſariū menanti ſiue ad ariſtotelis categorias ſiue ad definitionis diſciplinā noſſe: quid genus ſit: quidue ſpecies: quid differētia: quid ꝓpriū: quid accidēs: ⁊ oīno ea que ſunt diuiſionis vel que probationis: quoꝝ vtilitas eſt ⁊ magna cognitio: breuiter tibi explicare tentabo. Que apud antiquos quidē alte ⁊ manifice queſtionū genera ꝓpoſita ſunt: ego ſimplici ſermone cū quadā coniectura in res alias iſta explicabo mediocriter.

Tūc ego. Prediximus quidem pauca ſuperius: ſed vel his quedam addere: vel hec eadē rurſus cōmemorare abſurdum eſſe non arbitror. Totus autē ſenſus talis eſt. Scribens ad menantiū de vtilitate libri: ſummatiꝫ pauca predixit: quo lucubratior animus auditoris exercitatiorqꝫ ad hec capienda perueniat. Prodeſſe autē ad ariſtotelis categorias dicit: quod cū omnē ſermonē ſignificātiū varietatē diuerſa rerū ſumma diuideret: ⁊ in ſubſtantiam atqꝫ accidens omnes res ſecaret atqꝫ diſpergeret: accidens in nouem ſecuit partes: quod ſuperius demonſtraui: ⁊ hec genera generaliſſima nominauit: id eſt γενικώτατα quod ſuper iſta alia genera inueniri nō poſſint. Igitur ſi ſunt genera: ſine ſpeciebus eſſe non poſſunt. Si ſub his ſpecies ſupponuntur: differentijs non vacabunt. Quod ſi differentias retinent: proprijs indigebunt. Accidentis vero nouē predicamenta ſunt. Quocirca non abſurdum fuit hinc introductionem in predicamenta componi: vt de generibus: ſpeciebus: differentijs: ꝓprijſqꝫ tractaret: que in ipſis predicamentis inſeparabiliter videntur inſerta. Amplius. Quod ariſtotelica ſubtilitas pri⁹ q̄z ad predicamentorū ordineꝫ veniretur: de equiuocis vniuocisqꝫ tractauit: definit vō equiuoca ſic. Aequiuoca ſunt quoꝝ nomen ſolū cōmune eſt. Secūdū vero nomen ſubſtantie alia ratio eſt: vt ſi qua ſunt que nomine tantū cōmunicent: ſubſtantia vero diſſimulent. Uniuoca vero que ſub eodē nomine ⁊ ſub eadē ſubſtantia continentur. Omne igitur genus ad ſpecies que ſunt ſub ipſo poſite: vniuoce ꝑdicari poteſt. Porro autem quicquid ad quaslibet res predicatur equiuoce: in his ſola differētia eſt: genus vero ſpecieſqꝫ cōuertitur. Animal enim ⁊ homo vniuocū eſt. Animal eniꝫ animalis nomine dicitur. Porro autē homini nomen ⁊ iam cōuenit animalis: vt dicatur animal: equo ergo nomine animalis homo ⁊ animal appellat̄. Animalis vero definitio eſt ſubſtantia animata ſenſibilis. Sed animal genus: homo vero ſpecies: vniuoce igitur genus ⁊ ſpecies predicantur. equiuoca vero que fuerint: quoniam definitionibus differunt: ⁊ eorū quorū definitiones alie ſunt: alia eſt ⁊ iam ſubſtantia. quoruꝫ alia ſubſtantia eſt: alia ſunt ⁊ iam omnino genera: in his iiſdem equiuocis conſtat: quod neqꝫ genus neqꝫ ſpecies poſſit aptari: vt enim ſi quis hominem marmorum ⁊ hominē viuū hominis nomine appellet: idē nomē fecerit ſubſtātie: differētia vō diffinitioqꝫ ē diſſimilis. Porro aūt hominis ⁊ ſtatue nō gen⁹ eſt: ſed ſtatue inanimatū: hominis animatū. Quare conſtat quoniaꝫ nunq̄ꝫ ſub eiſdem generibus continentur quecunqꝫ equiuoce predicantur. Quā vim niſi prius de generibus: ſpeciebus: proprijs: ⁊ differētijs noticiā ſcientiāqꝫ perceperis: nullo vnq̄ꝫ tempore diſcernis. Idem ariſtoteles ait: quod ſint prime ſubſtantie: quod ſecunde: ⁊ primas ſubſtantias dicit eſſe indiuiduorū corporū ⁊ ſingulorum: vt eſt cicero aut plato aut ſocrates. Secundas vero ſubſtātias ſpecies appellauit: vt eſt homo: vel genera in quibus ipſe ſpecies continentur: vt eſt animal. Hec igitur niſi prelibata generis ſpecieiqꝫ cognitione ſciri non poſſūt. Idem ait ſubſtantiā ab alia ſubſtantia: in eo quod ſubſtantia ſit nulla differentia: diſgregari. Idem ſubſtantie proprietates requirit: vt quaſi impreſſo aliquo ſigno ſic proprietate nota: facilius quod ſubſtantia ſit: inuenire atqꝫ expedire poſſimus. Atqꝫ hoc idē in accidentibus fecit. Nam ⁊ qualitatis ⁊ quantitatis ⁊ ad aliquid relationis ꝓprietatēqꝫ collegit. ⁊ idē magna apud Ariſtotelē cura diligentiaqꝫ cōſpicit̄. Uides ne ut ſeſe quinqꝫ harū rerū vis in categorias interſerat: ⁊ predicamētorū virtutib⁹ inſeparabiliter colliget. Non mēdax igit̄ porphyrius de hac q̄nqꝫ harū rerū nobis in categorias vtilitate promiſit. Definitionis vō diſciplinā ſupius diximus preter genera: ſpēs: differentias: ⁊ ꝓpria nō poſſe tractari. Sꝫ qm̄ ſunt quedā genera que gen⁹ habere nō poſſunt: ut eſt ſubſtantia: ⁊ alia q̄ ariſtoteles in predicamentis cōſtituit: dicat q̄s ad hec horū cognitioneꝫ nihil oīno ꝓdeſſe: q̄d nō ſit in his a genere trahenda definitio in quib⁹ gen⁹ inueniri nō poſſit. q̄d ſi qua res gen⁹ non haberet: ſpēs nō eſſet. Hoc ita poſito ad generaliſſimorꝫ generꝝ definitionē nihil genere. ⁊ ſpēs vtilitatis habere. Ridicula mi hercle atqꝫ abſurda ꝓpoſitio eſt. Preter ſcientiā eniꝫ generꝝ ſpecierūqꝫ magis genera illa generaliſſima cognoſcere q̄ pons eſt: cū hec ſola generū ſpecierūqꝫ cognitio ſi amiſſa ſit: nihil de generibus ſpeciebuſqꝫ cognoſcat̄. In illis igit̄ in quib⁹ gen⁹ aliud ſuperius inueniri nō pōt: null⁹ vnq̄ꝫ termin⁹ definitionis aptabit̄. ⁊ in ipſa definitione genera ſpecieſqꝫ ceſſabunt ⁊ ſole differentie ꝓpriaqꝫ illi⁹ terminū definitionis informant. Cū eniꝫ id q̄d dicis ab alijs reb⁹ oībus adiūctis differentijs ſegregaueris: ⁊ ꝓprijs ipſis formā eius figurāqꝫ monſtraueris: gen⁹ q̄d inuenire non poteris: perquirere non labores. Sed in his ſpecies ⁊ genera non requiruntur: in quibus quod ipſa generaliſſima ſint genera: genus inueniri non queat. Porro autem in his quorum genus eſt aliquid niſi a genere definitio ducatur: finis eius definitionis vitioſa concluſione colligitur. Accidens vero ad definitiones nihil ꝓdeſſe nō dubiū eſt. Definitio eniꝫ ſubſtātiā informare

deſiderat. Accidens vero ſubſtantiā non deſignat. Accidens igitur in definitiōe nihil pꝛodeſt. Eſt itaqꝫ neceſſaria generis ſpecieiqꝫ cognitio: vt ſi generaliſſima nō ſint que quiſqꝫ definiturus eſt: a genere definitionē trahat. Sin vero generaliſſima ſint: genus querere: quod inuenire nō poteſt: non laboret. equo enīꝫ vitioſum eſt vel in generaliſſimis genera querere: vel in ſubalternis generibus a generibꝰ definitionē ducere ſuperſedere. Differentie vero ⁊ pꝛopꝛia vel ſi magis genera ſunt: vel ſi ſub alterna: maximā retinent vtilitatē. ⁊ quoniā ad definitiones que pertinent quedaꝫ dicta ſunt: pauca etiam de his ipſis rationabilius ſubtiliuſqꝫ colligemꝰ. Sit genus animal. ſit ſpecies homo. ſit differentia rationale vel moꝛtale. ſit pꝛopꝛiū riſibile. Accidēs vero quoniā ad definitiones incōmodū ē pꝛetermittamꝰ. Quiſquis ergo ſpeciē definit: ita genere ab aliis eam generibus ſeparat vt ſi quis dicat qd ē hō: aīal dicat eū. Dicēs enīꝫ aīal ſeparauit hominē ab oībꝰ generibꝰ quecūqꝫ aīalia nō ſunt. Si qs vō differētiā dicat: ⁊ eā ad ſpeciē accōmodat: res ſub eiſdē generibꝰ ꝑ differentias diſgregauit. Nā cū dicis hominē eſſe animal rōnale: cū etiā ⁊ bos ⁊ equus ſpecies animalis ſint: additū tn̄ rōnale hōi: ab aliis ſb eodē genere ſpeciebus hominis ſpeciē ſegregauit atqꝫ diſtinxit. Pꝛopꝛia vero cū dederis: res que ſunt ſub eiſdē differentiis ſegregabis. Nam cū dixeris hinnibile vel riſibile. Illud ē equi ꝓpꝛiū: illud hominis. Et cuꝫ equus cū boue atqꝫ cane ſub eadeꝫ differentia ſit: qꝺ irrationabilia ſunt omnia: adiectū hinnibile a ceteris equuꝫ ſub eadem differentia ſpeciebus diuidit. homo vero ⁊ deus ſub eadem differentia: ideſt rationali: quod vtriqꝫ rationales ſunt: quāuis homo ⁊ deꝰ adiūcta moꝛtali differentia ſeparentur: pꝛopꝛio tamē riſibili qꝺ ſolus habet homo: naturalius ſubſtantialiuſqꝫ diſiungitur. quod in aliis rebus in quibꝰ nulla ſpecies talis differētia ſeparat: melius cognoſci poteſt. Nam cū ſub eadem differentia ſint irrationabilia: equus: bos: canis. Nec eſt vlla alia que eos ſeparet differentia ſubſtātialis: poſſunt enim accidentis differentie eſſe: que eos ſeparent: quales ſunt foꝛmarū. additū pꝛopꝛiū hinnibile: equū ab aliis ſub eadem differentia ſpeciebus pꝛopꝛietatis ipſiꝰ ſeparatione diſiunxit. Repetendū eſt igitur a pꝛimoꝛdio: quod genera in definitionibus ab aliis generibus aliquid ſeparant: differentie ab ipſis ſpeciebus que ſub eiſdem generibus poſite ſunt. Pꝛopꝛia a ſpeciebꝰ: que ſub eiſdē differentiis ſupponunt. Sed quoniā plene de definitione tractatū eſt: pꝛobationis vel diuiſionis vim ſubtilitatemqꝫ tractemus. Sed omnis diuiſio duplex eſt: aut cū totū coꝛpus in diuerſa diſiungis: aut cū genera per ſpecies diſtribuis. Si quis igitur harum quinqꝫ reruꝫ minꝰ ſolers: diuiſiones rerū facere voluerit: nō eſt dubiū quin eas per inſcientiā ſepe a ſpeciebꝰ in genera ſoluat. quod eſt factū fediſſimū: quod hermagoꝛe in pꝛima rhetoꝛicoꝛuꝫ diſputatione vſu venit. In tales enīꝫ erroꝛis nebulas incidit: vt duo genera ſub equalis generis parte ſupponeret. Quod ſi diuiſionis vim veritatēqꝫ vidiſſet: ⁊ diſciplinā generuꝫ ſpecierūqꝫ pꝛopꝛioꝝ ⁊ differentiaꝝ ſuſcepiſſet: nunqꝫ tam inſulſe diuiſionis erroꝛe tam vitiaciſſime a marco tullio culparet. In pꝛobationibꝰ vero tātꝰ eſt huius operis fructꝰ: vt ꝑter hoc nullius vnqꝫ rei poſſit ꝓuenire ꝓbatio. Quid enīꝫ monſtrare digne queas: cū cuius differentias neſcias: idipſum quale ſit ſcire non poſſis. Quid autem digne exequeris: cuius ſi genꝰ neſcias: ex quo id ipſuꝫ fonte manet ignoꝛes. Vel quid in pꝛobationibus rōne poſſis oſtendere: cuius ſpeciem ſi neſcias: id ipſum de quo aliquid pꝛobare vis. quid ſit non poſſis agnoſcere. Quid ſi pꝛopꝛia pꝛetermittas: nullas vnqꝫ res valebis pꝛopꝛie termino pꝛobationis includere. At vero ſi nō vim accidentiū naturāqꝫ perſpicias: cum cuiuſqꝫ ſubſtantiā tractes: inane accidētis nomē eque in definitionibus pꝛobationibuſqꝫ miſcebis. Ita his rebꝰ cognitis: integra ſtabiliſqꝫ diuiſio ⁊ definitio ꝑmanebit. incognitiſ debilis lababit ⁊ trunca ꝓbatio. Hec ſe igit poꝛphyriꝰ (nō. n. victoꝛinꝰ) bꝛeuiter molliterqꝫ ꝓmittit exponere. Nec enīꝫ vice introductiōis fungeretur: ſi ea nobis a pꝛimoꝛdio fundaret: ad q̄ nobis hec tā clara introductio ꝑparat. Seruat igit introductiōis mediū dociſſima parcitas diſputādi: ut ingredientiū viā ad obſcuriſſimas reꝝ caligines aliquo quaſi doctrine ſue lumine tēperaret. Dicit enim apud antiquos alta ⁊ magnifica queſtione diſſerta: que ipſe nūc parte bꝛeuiterqꝫ compoſuit. Quid autem de his a pꝛiſcis philoſophie diſſertum ſit: bꝛeuiter ipſe tangit ⁊ pꝛeterit. Tum fabius Quid illud inquit eſt. Et ego. Hoc inquā quod ait ſe omnino ꝑtermittere genera ipſa ⁊ ſpecies: vtrū vere ſubſiſtant: an intellectu ſolo ⁊ in mente teneantur: an coꝛpoꝛalia iſta ſint an incoꝛpoꝛalia. Et vtrū ſeparata an in ipſis ſenſibilibus iuncta. De his ſeſe qm̄ eſſet diſputatio: tacere pꝛomiſit. Nos aūt adhibito moderatiōis freno: mediocriter vnūquodqꝫ tangamus. Eoꝝ ergo que ſe tranſire ⁊ pꝛetermittere pollicetur: pꝛimā eſt queſtio: vtrum genera ipſa ⁊ ſpecies vere ſint an in ſolis intellectibus nuda inaniaqꝫ fingantur: Que queſtio huiuſmodi eſt. Quoniam hominū multifoꝛmis eſt animus per ſenſuū qualitatē res ſenſibus ſubiectas intelligit: ⁊ ex his quadā ſpeculatione concepta: viaꝫ ſibi de incoꝛpoꝛalia intelligenda pꝛemunit. Ut cū ſingulos homines videaꝫ eos quoqꝫ me vidiſſe cognoſcam: ⁊ quia homines ſunt: me intellexiſſe pꝛofitear. Hinc igit ducta intelligentia: velut iam ſenſibiliū cognitione roboꝛata ſublimioꝛi ſeſe intellectu conſiderationis extollit: ⁊ iam ſpeciē ipſam hominis que ſub animali eſt poſita: ⁊ ſingulos homines ꝯtinet ſuſpicatur: ⁊ illud incoꝛpoꝛeū intelligit: cuius ante particulas coꝛpoꝛales in ſingulis hominibus ſciēdis ⁊ intelligendis aſſumpſerat. Nā hominē quidē illū ſpecialē: qui nos oēs intra ſui nominis ambitū coercet nō eſt dicere coꝛpoꝛale: quippe quē ſola mēte intelligentiaqꝫ concipimus. Hic ergo animꝰ non ſolū per ſenſibilia res incoꝛpoꝛales intelligendi eſt artifex: ſed etiaꝫ fingendi ſibi atqꝫ etiam mentiendi. Inde enīꝫ ex foꝛma equi vel hominis falſam centauroꝛū ſpeciē ſibi ipſa intelligentia cōparauit. Has igitur mentis conſiderationes que a rerū ſenſu ad intelligentiā pꝛofecte: vel intelliguntur vel arte finguntur fantaſias greci dicunt: a nobis viſa poterunt nominari. Ita ergo nunc de generibus: ſpeciebus: ⁊ ceteris querūt: vtrū hec vere ſubſiſtētia ⁊ quodāmodo eſſentia ꝯſtātiaqꝫ intelligātur: vt a coꝛpoꝛibꝰ ſingulis vere atqꝫ integre: ductā hoīs ſpeciem intelligamus: an certe quadā animi imaginatiōe fingantur: vt ille hoꝛatii verſus eſt. Humano capiti ceruicē pictoꝛ equinū iungere ſi velit: quod neqꝫ eſt neqꝫ eſſe poterit: ſed ſola falſa mētis conſideratione pingitur. Nimis acute ſubtilis inquiſitio: atqꝫ ad rē maxime pꝛofutura. Sciēda enim ſunt vtrū vere ſint: nec eſſe de his diſputationeꝫ conſideratio neqꝫ ſi non ſint. Sed ſi rerum veritatē atqꝫ integritatē perpendas: non eſt dubiū quin vere ſint. Nam cū res omnes que vere ſunt: ſine his quinqꝫ eſſe non poſſint: has ipſas quinqꝫ res vere intellectas eſſe non dubites. Sunt autē in rebus omnibꝰ cōglutinate ⁊ quodāmodo coniuncte atqꝫ compacte. Cur enim Ariſtoteles de pꝛimis decē ſermonibus genera rerū ſignificantibus diſputaret: vel eoꝝ differētias pꝛopꝛiaqꝫ colligeret: ⁊ pꝛincipaliter de accidentibus diſſereret: niſi hec in rebꝰ intimata ⁊ quodāmodo adunata vidiſſet. Quod ſi ita eſt nō eſt dubiū quin vere ſint. ⁊ certa animi conſideratiōe teneantur: quod ipſꝰ quoqꝫ poꝛphyrii pꝛobat aſſenſu. nā quaſi iā pꝛobatoꝛ ſcito qꝺ ita vere ſubſiſtāt: aliā queſtionē inſerre nō dubitat cū dicit an coꝛpoꝛalia iſta ſint an icoꝛpoꝛalia. Que nimis eſſet friuola atqꝫ abſurda q̄ſtio vtrū eſſent coꝛpoꝛalia: niſi pꝛiꝰ eſſe cōſtaret. Hec quoqꝫ

nō mediocriter vtilis inq̄ſitio ita reſoluit. Incoꝛpoꝛalia eſſe que ipſa quideꝫ nullis ſenſibꝰ capiant: animi tn̄ qualia ſint cōſideratione dareſcūt. Nā qꝛ incoꝛpoꝛeoꝝ pꝛima natura eſt: pōt res incoꝛpoꝛea pares eſſe quodāmodo coꝛpoꝛee. Coꝛpoꝛea vō incoꝛpoꝛeis ꝑeſſe nō poterunt. Qꝺ qm̄ ſubſtātia genꝰ eſt: coꝛpoꝛale vō ⁊ incoꝛpoꝛale ſpēs ſubſtantie: coꝛpoꝛale nō genꝰ eſſe hec res declarat: quod ſubſtātie id eſt generi incoꝛpoꝛale ſupponit. Qꝺ ſi coꝛpoꝛale eſſet genꝰ: nunqꝫ ſub eo ſpēs incoꝛpoꝛea poneret. Aliaduerte igit vehemētiſſime: quā nunqꝫ quicqꝫ a te animaduerſuꝫ fuit: genꝰ ipſuꝫ qm̄ ſpēs habet: ſpēs vō differētiis diſiungant: ⁊ ꝓpꝛietatibꝰ infoꝛmant: qm̄ quedā ſpēs reperiunt q̄ in ꝯtraria ſub generis diuiſione ꝯtrarias obtinent vices: ut ſub aīali moꝛtale atqꝫ imoꝛtale: ⁊ hec quoqꝫ ꝯtraria. Querit ſi aīal ſolitario intellectu neqꝫ rōnale neqꝫ irrōnale ſit: vnde he differentie in ſpeciebꝰ nate ſint: q̄ in genere ante nō fuerāt. Qꝺ ſi genꝰ. i. aīal vtraſqꝫ res in ſe habet: ut ⁊ rōnale ⁊ irrationale ſit: ⁊ in vno eodēqꝫ duo ꝯtraria eueniūt: qꝺ eſt impoſſibile. Attingā igit bꝛeuiter queſtioneꝫ: ⁊ dicā qꝺ nō genꝰ vtrūqꝫ ſit. i. rōnale vel irrationale: vel quicqd aliud inter ſe ſpēs ꝑ ꝯtrarietates diuidūt: ſed in ſua ⁊ poteſtate genꝰ hoc ꝯtinet: ipſuꝫ vō nihil hoꝝ ē. Ita ergo genꝰ tale eſt: ut ipſuꝫ neqꝫ incoꝛpoꝛale neqꝫ coꝛꝑale ſit: vtrūqꝫ tn̄ ex ſe poſſit efficere: qꝺ ſecūdo libꝛo meliꝰ liquebit. Spēs vō alias coꝛpoꝛalis: alias incoꝛꝑalis eſt. Nā ſi hoīeꝫ ſub ſubā pōas: coꝛꝑalē ſpeciē poſuiſti. Sin deū incoꝛpoꝛalē. Eodē modo etiā differentie. Nā ſi coꝛpoꝛales vel incoꝛpoꝛales ſpēs diuidūt: erūt alias incoꝛpoꝛales: alio tēpoꝛe coꝛpoꝛales. Ut ſi dicas quadrupes ad bipedē: coꝛpoꝛalis differētie eſt. Sꝫ rōnalis ad irrationalē incoꝛpoꝛalis eſt differētie. Et ꝓpꝛia nihilominus eodē modo. Nā quale ſpeciei ꝓpꝛiū fuerit: ſi coꝛpoꝛalis coꝛpoꝛali erit ꝓpꝛium: ſi incoꝛpoꝛalis incoꝛpoꝛali vendicabit. Et accidens eodē modo. Nā ſi incoꝛpoꝛalibus qdē accidit: incoꝛpoꝛale eſſe manifeſtū eſt: ut in aīo accidens eſt: ſciētia incoꝛpoꝛalis ſcilicet. Coꝛpoꝛalibꝰ vō que accidūt: coꝛpoꝛalia eſſe manifeſtū eſt: ut ſi qs dicat accidens me habere capillū criſpuꝫ. Sic igit genus neutrū ꝑ ſeipſuꝫ eſt: ſed vtraſqꝫ res ex ſeipſo efficere pōt differentia: ꝓpꝛia: ⁊ accidentia: ut accepta in contrarias ſpēs fuerint: ꝑinde vel coꝛpoꝛalia vel incoꝛpoꝛalia vocabunt. Sed ſunt quibꝰ hoc ipſuꝫ integrē videri poſſit: ⁊ hec ſolum incoꝛpoꝛalia diffiniūt: qui ſic dicunt nō ꝯſiderari genꝰ in eo qꝺ que res ſic apte natura cōſtat: ſed in eo qꝺ genꝰ ſit. Itaqꝫ ſi ſubā genꝰ eſt: non conſideraꝫ in eo qꝺ ſubſtātia eſt: ſed in eo qꝺ ſub ſe ſpēs habet. Itē ſi ſpēs coꝛpoꝛeū ⁊ incoꝛpoꝛeū eſt: nō in eo qꝺ deus vel hō dꝛ ꝯſiderant. Eodē modo etiā differentie nō ꝯſiderātur in eo qꝺ bipes vel quadrupes ſit: ſed in eo qꝺ eſt differentia. Naꝫ quadrupes hoc ipſuꝫ nulla differentia eſt niſi ſit bipes a quo differat. Itaqꝫ non quadrupes vel bipes reſpicit: ſed id qꝺ mediū eſt in bipede ⁊ quadrupede. i. differentia. Et de ꝓpꝛio idem. Naꝫ qꝺ cuiuſcunqꝫ eſt ꝓpꝛiuꝫ: in eo ꝓpꝛiū ꝯſideraꝫ: quod eiꝰ cuiꝰ dꝛ eſſe ꝓpꝛiū: ſpeciei ſoliꝰ eſt. Nā riſibilis nō in eo ꝓpꝛiū hominis qꝺ riſus ē: ſed in eo quod ſolus hō poteſt ridere. Que manifeſte incoꝛpoꝛalia eſſe indubitatū ē. Deinde accidentia ꝑinde ſunt: qualia fuerunt ea quibꝰ accidūt: vt ſuperiꝰ dictū eſt. ſed hii ꝓbare videnꝫ hoc ipſius poꝛphirii ſententia: que veluti iā ꝓbato qꝺ incoꝛpoꝛea ſint ita ait. Et vtrū ſeparata an ipſis ſenſibilibus iūcta: cū ſenſibilia aliqm̄ coꝛꝑalia extitiſſent: abſurdū eēt q̄rere vtrū incoꝛpoꝛalia ſeiūcta eſſent a ſenſibilibꝰ an iūcta: cū ſenſibilia ipſa ſint coꝛpoꝛea. Talis aūt eſt queſtio ut qm̄ quedā incoꝛpoꝛales ſunt res: q̄ oīno coꝛpoꝛa nō patiunꝫ: ut animꝰ vel deꝰ. Quedā vō q̄ ſine coꝛpoꝛibꝰ eſſe non poſſunt: ut ꝑma poſt terminos incoꝛpoꝛalitas quedā aūt que in coꝛpoꝛibꝰ ſunt: ⁊ ꝑter coꝛpoꝛa ſeſe eſſe patiūtur: ut aīa. Querit ergo he qnqꝫ res ex quo incoꝛpoꝛalitatis ſint genere: vtrū eoꝝ que oīno ſeparantur a coꝛpoꝛe: an q̄ a coꝛpoꝛibꝰ ſeparari nō poſſunt: an q̄ iungant aliquotiens: aliquotiens ſegregant. Videt autem qꝺ ⁊ ſegregari: ⁊ iungi poſſint. Nā qm̄ coꝛpoꝛaliū diuiſio ꝑ genera in ſpēs ſit: ⁊ eoꝝ ꝓpꝛia ⁊ differentie nominant: hec ſcire ſenſibilia. i. coꝛpoꝛalia eſſe nō dubiū eſt. Cū vero de incoꝛpoꝛibꝰ rebꝰ tractatꝰ habetur: ⁊ ꝑ ea ipſa diuidūtur: q̄ coꝛpoꝛe carent: circa incoꝛpoꝛalia verſant. Quod ſi hoc eſt: non eſt dubium quin eꝫ hec ex eodem eſſe genere: quod ⁊ ꝑter coꝛpoꝛa ſeparata eſſe poſſint: et coꝛpoꝛibꝰ iungi patiant: ſed ita ut ſi coꝛpoꝛibus iuncta fuerint: inſeparabilia a coꝛpoꝛibꝰ ſint. Si vō incoꝛpoꝛalibꝰ: nūqꝫ ab incoꝛpoꝛalibꝰ ſeparent: ⁊ vtraſqꝫ in ſe ꝯtineant poteſtates. Nam ſi coꝛpoꝛalibꝰ iungunꝫ: talia ſunt: qualis illa poſt terminos incoꝛpoꝛalitas: q̄ nūqꝫ diſcedit a coꝛpoꝛe. Si vō incoꝛpoꝛalibꝰ talia ſunt: qualis eſt animꝰ: qui nunqꝫ coꝛpoꝛi copulaꝫ. Hec ſeſe igit tacere poꝛphyriꝰ pollicitꝰ: bꝛeuiter mediocriterqꝫ ſuper his rebꝰ tractare ꝓmittit: habita in res alias ꝯſideratiōe aut coniectura: quod ſimile eſt: ac ſi diceret. Qm̄ hec ad ꝑdicamēta; ⁊ ad definitiōes; ⁊ diuiſiōes: ⁊ ad ꝓbatiōes ꝑtinent: ideo hec tractaturꝰ aſſumo: ⁊ catenꝰ de his ipſis generibus quatenus in ſupꝛadictis rebꝰ pꝛoficiūt. Nō quatenꝰ de his ipſis generibꝰ ſpeciebuſqꝫ ⁊ ceteris que inſ tractari poſſint. Sūt enī illa (vt ipē ait) grauioꝛis tractatus: quā doctrinā a peripateticis acceptā: id eſt ab ariſtotelicis ſe ſequi confeſſus eſt. Nā ſtoici qui de his quoqꝫ rebꝰ tractare voluerūt: non omnino a poꝛphyrio ſuſcipiūtur: atqꝫ ideo ait ſe a peripateticiſ rationē diſputationis accipere. Tunc me fabiꝰ ita ꝑcunctatꝰ: qd ē inquit qꝺ dudū dixeras: cū a te de incoꝛpoꝛalibꝰ tractareꝫ: eſſe quaſdā incoꝛpoꝛalitates: que circa coꝛpꝰ ſemꝑ conſiſterent: vt ſunt pꝛime incoꝛpoꝛalitates poſt terminos que ē hec icoꝛpoꝛalitas: aut quos terminos dicis. Nō enī intelligo. Et ego: longꝰ inquā tractatꝰ eſt: ⁊ nihil nobis ad hanc rē quā querimꝰ ꝓfuturꝰ. Sed dicaꝫ breuiꝫ terminos me dixiſſe extremitates earū que ī geometria ſunt figurarū. De incoꝛpoꝛalitate vero que circa terminos cōſtat: ſi illa crobii theodoſii doctiſſimi viri pꝛimuꝫ librū quē de ſomnio ſcipiōis cōpoſuit in manibꝰ ſumpſeris: pleniꝰ vberiꝰ cognoſces. Sed nūc ad ſequētia trāſeamꝰ. Tūc fabiꝰ vt placet inquit ſimulqꝫ incipit.

De genere.

V Idet enīꝫ neqꝫ genus neqꝫ ſpecies ſimpliciter appellari. i. vno modo. Genus nāqꝫ dicit quoꝛūdā ad aliquid quodāmodo ſe habentiū collectio: ꝑ quā dardanidū dꝛ genus. Dicit rurſus genus vniuſcuiuſqꝫ natiuitatis pꝛincipiū: aut a generāte: aut ab eo in quo genitus eſt.

Cetera inquit fere nota ſunt. Tūc ego. Si vim pꝛiꝰ aſpicias: diuiſionē generis diligēter agnoſces. Placet enī generis nomē cū ſibi ſubiectis equoca nominare. Equiuoca vero ſunt: que cū noīe vna ſint: longe diuerſa ſubſtantie ratiōe ⁊ diffinitiōis diſcreta ſunt: vt ſi quis hāc verbi gratia ſtatuā veneris appellet. Congruūt igit venus ipſa ⁊ ſtatua veneris vniꝰ nūcupatiōe vocabuli: qꝺ vtriſqꝫ veneris nomē eſt. Si quis vero quid ſit vtrūqꝫ definiat: longe aliā veneris: aliā lapidis rationē definitionēqꝫ cōſtituet. Speciebꝰ igit illa eſſe equiuoca: que vno vocabulo appellant: definitionibꝰ vero diuerſis cōſtituant clareſcet (vt opinoꝛ) participatione generis quā poꝛphyriꝰ fecit pꝛeuiſa. Omne enī qcqd a genere ī ſpecies deducit: vniuocū non equiuocū eſt. Uniuocuꝫ eſt qꝺ ⁊ eodē noīe vocari ⁊ eadeꝫ definitiōe cōſtitui pōt vt eſt aīal genꝰ. hō vero ſpecies. ſed idē hō aīal eſt. Genus igit ⁊ ſpecies. i. aīal atqꝫ hō poſſint vniꝰ aīalis nomine nūcupari: vt vtrūqꝫ aīal voceꝫ: ſed eadē definitio

nibus nō diſcrepēt. Nā ſi deffinitionē reddas aialis: di cas id eſſe aial qđ ē ſubſtātia aiata ſenſibilis. Quā ſi de finitionē ad hoīeꝫ vertas: nō erit abſurdū dicere hoīem ſubſtantiā eſſe animatā atq; ſenſibilē ſicut aial: ſicut ſaꝫ ſuperiꝰ dictū eſt. Si enim vniuoca ſunt: q̄ vno noīe atq; eadē diffinitiōe cōſtituunt. equiuoca vero que vno noīe ſunt: ⁊ nō ſunt vna diffinitione ſubſtantie: qcqd vniuo cū eſt: vt aial: genꝰ ad ſuas ſpēs eſt: in his genera ſpēſq; verſant: qcqd equiuocū eſt: vt aries (nāq; plura ſignifi cans equiuocū eſt: ſed nō cenſet participatiōe generis ⁊ ſpeciei) nō ē in eis talis ꝑticipatio: vt ſpecieb9 ⁊ generi bus cenſeant. Que eni erit in his generis ſpecieiq; co gnitio: in quibus ſubſtantie diffinitio atq; integerrima rō diſgregat. Ita ergo porphyriꝰ nomen generis in tres diuidit formas: ſed vt equoca: non vt vniuoca. i. vt he forme vno qdē generis nomine ꝯtineant: ſui aūt ꝓprie tate diſgregata diſſentiāt. Sꝫ porphyrius nomen gene ris hoc modo in tres diuidit ptes: vt dicat vocari ſemel genꝰ eoꝝ īter ſe plurimorūq; collectioneꝫ: q ab vno quo cūq; nomē generis trahūt: vt romani a romulo trahētes genꝰ: ex eodeꝫ genere eſſe dicunt. Secūdo vero loco dici genꝰ affirmat: ut cuiuſcūq; rōnis ꝓncipiū aut a generā te aut a loco in quo qs genitꝰ eſt: ut eneā ab anchiſe ⁊ ge nere dicimꝰ eſſe troianū. Tertiū vō genꝰ dicit illud cui ſupponit ſpēs. Victorinꝰ vō duo ſuperiora in vnū ge nus redigit. Nā ⁊ multitudinis cōgruentiā inter ſe ꝑ eādē generis nūcupationeꝫ: ⁊ quorūcūq; a genere lineā ⁊ locū in quo quis natꝰ eſt: vno generis vocabulo ⁊ deſi gnatione eſſe declarat. Addit aūt ipſe qđ ſoli latine lin gue cōgruere poſſit. dicit eni ſecundo modo genꝰ dici: ut eſt genꝰ cauſe honeſtū. Que genera cauſaꝝ greci in rheto rica arte genera eſſe nō putant: ſed ſchemata vocāt ⁊ figu ras. Genera aūt ſola ꝓncipalia accipiūt: demōſtratiuū: deliberatiuū. ſ. ⁊ iudiciale. Que ipſa ΕΙΔΗ rhetorices vocāt. i. ſpecies rhetorice: genera vō cauſaꝝ nos dicimꝰ. Tertiū vero genus. i. qđ porphyrius ponit. i. ſub quo defferentijs diſtribute ſpecies ſupponūt. Sꝫ quoniaꝫ de tertio genere tractaturus eſt: victorini culpā: uel ſi ita ꝯtigit emendationeꝫ equi boniq; faciamꝰ. Nūc ergo ad ꝓorē apud victorinū generis ſignificationē reuertamur ⁊ eiꝰ ut ſunt vba enodāda atq; expediēda ſumamꝰ. Ge nus nāq; inqt dr̄ quorūdā ad aliqd quodāmō ſe habē tiū collectio. Hic ergo nūq; mōſtrauit ⁊ cognationē int̄ ſe multitudinis ⁊ linee ductū. Nā cū dicit genꝰ eſſe quo rūdā collectioneꝫ ad ſe inuicē quodāmō habētiū. i. aliq̄ inter ſe cognatiōe iūctoꝝ: ⁊ quod addidit: ad aliqd gene ris lineā ſignificat: quā ſinguli ꝯtingētes ⁊ ad vnā ſeſe ipſiꝰ generationis applicatiōe iūgentes: plures ex eadeꝫ linea iūcti atq; cognati ſunt: ut ſit hic ordo. Genus dr̄ quorūdā collectio quodāmō ad aliquē habētiū. i. ad ali cuius lineā ꝑ genꝰ ꝯtingētiū: ut ꝑ collectionē cognatio nē demōſtret: ut ꝑ habitudinē quodāmō ad aliquē colli gatā: lineā generis ductūq; deſignet. Seqtur ergo ⁊ ad id planiꝰ lucidius ſignificat: cū dicit. Dr̄ rurſus genus cuiuſcūq; natiuitatis ꝓncipiū: aut a generāte: aut ab eo loco in quo qs genitus eſt. Idipſuꝫ latius expedit quod ſupiꝰ ſtricto ⁊ ſentuoſo breuitatis vinculo colligaue rat. Dicit. n. rurſus genus dici: aut a generāte: aut ab eo loco in quo qs genitus eſt. Sed rurſus ꝑticula ſi ad hoc cōnectat quod ait: aut ab eo in quo qs genitus eſt: intel lectus nō titubat: ut ſit ordo. Dr̄ genus vniuſcuiuſq; natiuitatis ꝓncipiū: aut a generāte: aut rurſus ab eo lo co in quo qs genitus eſt: vel certe erit ſimplicior expoſi tio ſi ꝓorē generis ſignificationē. i. quorūdā ad aliquem quodāmō habentiū collectionē. Ad ſolius cognationeꝫ multitudinis accipiamus. Linee vō ductū ⁊ loci gene rationē in ſubteriorē ſignificatiōe diſtribui. Ita tamen ut vnā quodāmō generis ſignificationē: ⁊ multitudinis cognationē: aut a generāte lineā ⁊ loci natiuitatē ſignifi cet. Hec eni oīa de ſola cuiuſlibet natōe tractant. Qua re non abſurdum eſt omnia que ad ortuꝫ genitalem cu iuſlibet ꝑtineant: vna ſignificatione generis contineri. Propter tñ ⁊ ampliciſſime expoſitionis eſt: quatuor ſi gnificatiōes generis ꝯſtituiſſe victorinū: ut ad tres por phyrij vnā ipſe addiderit generis cauſaꝫ: ut ſint he qua tuor ſignificationes multitudinis cognatio: linee ductꝰ genus cauſe: genꝰ ſpecieꝝ. Sequit ſecūda generis diui ſio apud victorinū: ut eſt genus cauſe: q̄ greci (ut dictuꝫ eſt) nō genera: ſed ſchemata vocāt. Tertie vō ſignifica tionis generis hic modꝰ eſt: genꝰ dici cui ſupponit ſpēs. i. genꝰ illud a quo ſpecies deriuant: qđ ait ad ſuperioꝝ fortaſſe ſimilitudinum equitateꝫ diſpoſitū. Sic eni ge nus ſpeciebꝰ ſuis ꝓncipiū eſt: ut romulꝰ ijs q ab eo co gnati ſūt iunctiq; romani. Itē eodē modo nomē romu li romanos oēs ꝯtinet: quēadmodū noīe generis ſpēs ꝯtinent. Nā ſicut a dardano dardanide prioris nomen dardani in ſeſe ipſos poſteriores accipiunt. Ita ⁊ aialis cū verbi grā ſpecies habeat hoīeꝫ atq; equū. Equus. ſ. atq; hō aialis in ſe vocabulū capere: vt dicāt ipſa aialia nō recuſant. Eodeꝫ igit modo ſpecies ſub generibꝰ cōti nent quēadmodū cognati hoīes ſub illo a quo illaꝫ co gnationeꝫ forte traxerūt. Nā ⁊ genꝰ ſpeciebꝰ ꝓncipiū eſt ⁊ plurimarū in ſe ſpecieꝝ collectiuū eſt. Rurſus ꝓmuꝫ cognatiōis nomen ⁊ ipſiꝰ generationis eſt ꝓncipiū: ⁊ in illiꝰ ſoliꝰ vocabulo diuerſitas hominū vocabuli ⁊ gene ris participatione colligit: atq; hoc eſt qđ ait his verbis Aliter dr̄ genꝰ cui ſupponit ſpecies: iuxta ſimilitudineꝫ forte ſuperioꝝ appellatū: etenī ꝓncipiū quoddā eſt genꝰ his q ſub ipſo ſunt: ⁊ videt multitudineꝫ ꝯtinere diuꝫ que ſub ſe ſunt. Sed cautiſſime additū eſſe videt. Si eni nihil hec oīa diſtarent: vna ſignificatio generis eſſet et ea qua ſpecies fundit: ⁊ ea que in cognatione diuidit. Sed eſt inter hec genera talis diuerſitas: q genera caꝝ ſpecieꝝ q̄ ſub ſe habent alias ſpēs: equeuis ſpeciebus eq̄liter ſunt genera. Hoīeꝫ eni ⁊ equū: q ſub aiali ſunt: neutꝝ neutro poſſumꝰ dicere ꝓus: quātū ꝑtinet ad tēpꝰ incohationēq; naſcendi. Nā ſi q̄ res vna ſit ꝓor: altera poſterior: ⁊ eas ſub vniuſcuiuſq; generis noīe qs velit aptare: nō poterit. Genus eni ſpeciebus ſuis eq̄liter ge nus eſt. Qđ ſi genus ſpeciebus ſuis eq̄liter genus eſt: ſpecies ipſe eius ortu inter ſe equali tp̄e ortuq; cenſent. At vero in generibꝰ q̄ cognatōes efficiūt nō ita ē. Quis qs eni fuit capis pater: q capuā cōdidit: ſi ſolū filiū capi ꝓgenuit: ⁊ ab vno capuanoꝝ cognatio vel cūcta manā uit: diſtat genere: cui ſpecies ſupponūt: q genꝰ vni ſpe ciei genus nūq; eſſe pōt niſi pluribus: qđ qm̄ eſt idoneū genꝰ illud. i. principiū cognationū etiā ab vno filio col ligere ⁊ cōgregare cognationē: qđ genꝰ ꝑ ſpēs ductū fa cere nō pōt. niſi plures ſpēs ſupponant. Cōſtat in hoc diſtare genꝰ qđ cognationē colligit: ⁊ a quo ſpecies diui dūt. Pōt aūt diſtare i hoc etiā q genꝰ. i. ꝓncipiū cogna tiōis pōt habere ſub ſe duos ex ſe n̄ eq̄li tēporis ꝯditiōe ꝓgenitos: ſꝫ aliū poſterioris ortus: aliū vero ſenioris: qđ in generibꝰ ſpeciebuſq; nō ꝯuenit. Nā (vt ſupius dictū ē) ſpecies niſi ſibi eq̄les fuerint nō merito: ſed na tura: ſub genere poni nō poſſūt. his igit expeditꝭ ſeqt.

Totiens igitur de genere dicto poſtrema ſignificatione inter philoſophos diſputatio eſt: quod deſinientes ita declarant.

¶ Qđ dicit totiens: tertio demonſtrare vult: atq; hoc ꝓpter lucidā operis ſeriē admiſſuꝫ ē: ut qm̄ genꝰ pluri moꝝ nomē eſt: oīs eius ꝓmū ſignificatio diceret: ut de q̄ diſputādū eēt alijs relictis eligeret. Qđ ait hoc mō: cū totiēs hoc. i. tertio genus dicat: apud philoſophos: vn̄ ipſe tractaturꝰ eſt: de poſtrema generis ſignificatiōe quā dixit. i. de illo genere qđ ſub ſe ſpēs habet diſputatio ꝯſideratioq; vertit. At vō de ſupioribꝰ generibꝰ. i. de ea cognatiōe ⁊ loco in quo qs genitꝰ eſt: aut hiſtoricoꝝ: aut poetaꝝ expectatio eſt. Secūdi vō generis rhetoꝝ: tertij philoſophoꝝ ꝯſideratio eſt. Et iā hic in diſputatiōibus ordo eſt: quod cum inciderint res: que multis poſſint nominibus nūcupari: ⁊ de vno quoq; eorum vocabu lo tractari diſſeriq; neceſſe eſt: dici prius in ordineꝫ oīa expedit: vt id quod eligit ⁊ reijcitur diſtinguat. Sed illa que reiciēda atq; explodēda ſunt priꝰ dicātur. Illud vō qđ diſſerēdū tractādūq; capit poſteriꝰ nominet: vt hic illa poſterior generis ſignificatio poſita eſt: quā diſſe rēdā acceptꝰ priꝰ diffiniēdā ⁊ termino quodā circūſcri bēdā demōſtrādāq; ſuſcepit. Oīs eni res niſi qđ prius ſit cōſtituerit: eius tractatꝰ vario modo ſpeculatiōis habe bitur. Deffinit igit ſic genꝰ eē: qđ ad plures differētias ſpecie diſtantes in eo qđ qd ſit ꝓdicatur: velut aial. Oia que diſtant habent inter ſe quādā differētiā: qua diſtare ⁊ differe videantur. Porro aūt ſi qđ ſit genꝰ ⁊ ſub eo ſpe cies ſupponatur: duas vel plures neceſſe eſt ſpēs poni ſub genere: qm̄ vniꝰ ſpeciei genꝰ eſſe nō pōt. Sed ſi plu rime ſpēs erūt: aliq̄ neceſſe eſt differentia diuidātur: ali ter eni plures eſſe nō poſſūt. Nā ſi nihil diſtēt nō erunt plures ſpēs: ⁊ nomē generis perijt. Cōſtat igit eas ſub genere poni ſpēs: que differentijs diſtribute plures nū mero ipſarū differentiarū diuiſionibus cōponātur. Er go qm̄ ſuperius dictū eſt in oībus definitionibus a ge nere definitiōis trahēdū eſſe principiū: ſi quā cuiuſlibꝫ ſpeciē definire volueris: genꝰ ꝓmo neceſſe eſt nominabis ⁊ ad illā ſpeciē quā definis: generis nomen priꝰ apta bis. Et hoc illā principaliter dices eſſe: qđ eſt illud genꝰ ſub quo ipſa ſpēs quā definis eſt poſita. Poſt aūt diffe rētijs proprijſq; eā ab alijs circūſcriptiōe q̄dā definitiōis excludis. Nā ſi dicis aial eē hoīeꝫ: aial genus ē: ſpēs vō hō. Nomē igit aialis. i. generis de hoīe. i. ſpecie ꝓdica ſti: cū dixeris hoīem eſſe aial. Qđ ſi nomē generis in de finitionibꝰ ad vnā ſpeciē dicere poſſes: de ea nomē gene ris ꝓdicares: ſpecies aūt eq̄li mō generibꝰ ſuis ſpēs ſūt. Nihil vetat imo etiam neceſſe eſt ſꝑ q̄cūq; ſūt genera de ſibi ſubiectis ſpēbus in definitionibꝰ vel in quibuſlibet interrogationibꝰ ꝓdicari. Sed qm̄ ꝓdicat genus de ſpē bꝰ: quomō ꝓdicat agnoſcēdū ē. Nā ſi dixeris qd eſt hō: ⁊ aliqs reſpōderit aial: bene ⁊ integre reſpondiſſe videt ⁊ recte. Nā cū tu qd ſit hō interrogaueris: ille reſpondit aial: genꝰ. ſ. de ſpē in eo quod qd ſit ſpēs ꝓdicat. Nā tu qd eſſet ſpecies interrogaſti. Ille vō in eo qđ qd ſit ſpēs quā interrogaſti: aialis nomē. i. genꝰ accōmodauit. Ple na igitur ⁊ ꝓpria definitio facta eſt generis: hoc eſſe ge nus qđ ad plurimas differentias ſpē diſtātes in eo qđ qd ſit appellat: velut aial. Aial eni ad hoīeꝫ: equū: bouē coruū: angnū ⁊ alia plura q̄ differētijs ſpēbuſq; differūt in eo qđ qd ſit appellat. Sed vtrū ſic dixiſſet genus eſſe qđ ad plurimas ſpēs differentia diſtantes in eo qđ qd ſit ꝓdicet: an ſicut dixit genus eſſe quod ad plurimas differentias ſpecie diſtantes in eo quod quid ſit ꝓdicet: nihil intereſt. Nā ſiue differentie ſpecie diſtent: ſiue ſpe cies differentijs diſtent: vtrūq; idem eſt. Nam ſiue ra tionale ⁊ irrationale q̄ ſunt differentie: ſpecie hoīs vbi grā atq; equi diſtent: ſiue ſpēs hō atq; equꝰ differentia rōnali atq; irrōnali diuidant ⁊ diſtēt: nihil intereſt. Qua re plena perfectaq; facta eſt generis diuiſio. Sed defini tiones duplicibus modis fiunt. vna eni definitio eſt q̄ (ſicut dictū eſt) a genere trahit. Sꝫ qm̄ ſūt q̄dā magis genera q̄ ſuꝑ ſe genꝰ aliud habere nō poſſunt: vt ſunt ꝓ dicamēta decem q̄ ariſtoteles ꝯſtituit: eorū igit definitio nō haberi pōt quoꝝ genꝰ inueniri nō pōt: qđ diuꝫ q̄cūq; ſunt ipſa ſunt genera. Horū ergo q̄s greci ὑπογραφοῦσ λόγουσ dicūt latini ſubſcriptiuas rōes dice re ꝓñt: reddemus. Subſcriptiue aūt rōnes ſunt demō ſtratiue: ⁊ quodāmō inſignitiue ꝓprietatis illius rei: q̄ cū ipſa generaliſſima ſit: ⁊ genus eiꝰ nullū reperiri poſſit eā tñ definire neceſſe eſt: ⁊ ariſtoteles qm̄ ſubām genus generaliſſimū definire volebat ⁊ eius nullū genꝰ poterat reperire: ꝓprietatē quādā ⁊ demōſtrationē ſubſcriptio nemq; ipſius rei dixit eſſe ſubiectū. Subſtātia eni: oībꝰ ſubiecta eſt. Accidens enim qđ in noueꝫ diuidit partes ꝓter ſubſtātiā eſſe nō pōt: atq; idō oīa q̄cunq; definienda ſunt ſi genus nō habeant: eoꝝ ſubſcriptiuā quādaꝫ ⁊ de mōſtratiuā rationeꝫ reddi neceſſe eſt. Sic igitur nūc ge nus qm̄ rē ipſaꝫ definiendā putabat: nō dixit a genere diffinitioneꝫ: ſed dedit quādā generis demōſtrationeꝫ ꝑ ꝓprietatēq;. Dico aūt qđ porphyriꝰ vl̄ ſubalternioꝝ gene rū: vel illoꝝ q̄ generaliſſima ſunt: hāc dederit definitiōeꝫ ⁊ quodāmodo ſubſcriptiōeꝫ demōſtrationēq;. Nā ſi qđ genꝰ habeat aliud genꝰ: ⁊ iteꝫ hoc ipſuꝫ aliud ⁊ itē aliud ſi nullū erit ſupra genꝰ qđ genꝰ nō habeat: i infinitū pro cedit ratio. Sin vō habuerit neceſſe eſt quoq; illā defini tioneꝫ aperte ordinateq; cōgruere. Dico aūt genꝰ non aial hoī atq; equo: ſed ipſuꝫ aial hoī atq; equo genus eſt aial eni ipſū ꝑ ſe nulli genꝰ eſt: neq; hō ipſuꝫ ꝑ ſeſe nul li ſpēs eſt: neq; equus ipſū ꝑ ſeſe nulli ſpēs eſt: ſed ſunt genera ⁊ ſpēs ad alteriꝰ participatiōeꝫ. Nā qm̄ ſub aiali eſt equꝰ atq; hō: nō ad ſeipſuꝫ aial genus eſt: ſed ad equū atq; hominē: Et iterū q̄ vocant hō. ſ. atq; equꝰ: non ad equū atq; hoīeꝫ: ſed ad aial ſpēs ſunt. Dico igit genꝰ nō ipſas ſubſtātias in qbꝰ genus ⁊ ſpēs ſunt: ſed ipſaꝫ ꝑticipationē prioꝝ ad ſubteriores: ⁊ ſubterioꝝ ad ꝓores. Hec igit ꝑticipatio qm̄ ⁊ i magis generibꝰ: ⁊ in magis ſpēbꝰ: ⁊ in ſubalternis generibꝰ: ⁊ i ſubalternis ſpēbꝰ vna atq; eadē eſt: ⁊ huius participatiōis inueniri genꝰ nō poterat. hec diffinitio generis q̄ facta eſt: nō a genere tracta ē: ſꝫ ſubſcriptiua rō ⁊ demōſtratiua ⁊ deſignatiua quodāmō generis ē reddita. Hic fabiꝰ. Subtiliter me hercle ⁊ qđ nūq; fere ante hec audiuimus: ſed ꝑge q̄ſo te Iā eni certāt ſydera quodāmō: ⁊ nox luce ſuꝑatur. Tūc ego. Seqtur reꝝ diuꝫ ꝓma breuiſq; diuiſio. Ita. n. ait.

Eoꝝ que dicunt: alia ad proprietatē dicuntur: ſicut ſunt oīa indiuidua: ut eſt ſocrates: ⁊ hoc: illud. Alia que ad multitudinē ut ſunt genera: ſpecies: ⁊ differentie: ⁊ ꝓpria: ⁊ acci dentia. Hec enim cōmuniter non vnius proprie appellationis ſunt.

¶ Breuis (ut ſupra dictum eſt) ⁊ diſtincta diuiſio. Oīs eni res aut vnius rei nomen eſt: aut plurimarū: ⁊ hoc eſt qđ ait. Eoꝝ que dicunt: alia ad vnitatē dicunt ſicut ſunt oīa indiuidua. Quid aūt ſic breuiter explican dū eſt. Oē genꝰ qm̄ ſub ſe ſpēs habet: ſpēs vō differen tijs diſtinguūt: ⁊ ꝓprietatibꝰ explicant. Accidūt autē in ſpeciebꝰ accidentia ſecūdo loco: ꝓncipaliter vō indiui duis q̄ ſunt ſub ſpeciebꝰ. Quid aūt ſit poſteriꝰ dicendū eſt. Genera igit ⁊ de ſpeciebꝰ dicunt: ⁊ de differētijs q̄ ipſa ſpēs diſtribuūt: ⁊ de ꝓprijs q̄ ſpecies cōponunt: ⁊ de his accidentibꝰ que cū ꝓncipaliter in indiuiduis fue rint: in ſpeciebꝰ eſſe dicunt: hoc aūt monſtremꝰ exēplis: ꝯſit nobis genꝰ aial: ſit ſpēs hō: ſit differentia rōnale: ſit ꝓpriū riſibile: ſit accidens ſtans: vel ambulans: vel ali quid in mēſura corporis: ut tripodalitas. Aial ergo qđ genꝰ eſt: dr̄ de ſpecie. i. de hoīe. Dicis eni hoīeꝫ eſſe aial Porro aūt de ſpeciei differentia nihilominꝰ dicis genꝰ Dicis eni rōnale aial eſſe. Nihil aūt ꝓhibet eodē modo ⁊ de ꝓprio genꝰ dicere. Nā ſi dicas quid eſt riſibile: nō abſurdū eſt aial noīare. Accidentia vō hoc modo ꝓnci paliter in indiuiduis: ſecundo vō loco in ſpeciebꝰ ſunt. Nā ſi quis dicat ſingulos hoīes utputa ciceronē ſedere vel ſtare: vel quid aliud libet: in ſpecie hoīs eadē quoq; cōuenire neceſſe eſt. Nā ſi cicero ſedet: ſedet etiā hō. Si cicero ambulat: ambulat etiā hō. Ergo ſi qua accidentia venerit ab indiuiduis: ⁊ ea tracta in ſpeciebꝰ ꝯſederint: ad ipa quoq; accidentia dici poterit genꝰ. Quid eſt eni ambulans ſi qs interroget: merito aial dr̄. Nihil eniꝫ ambulare: niſi aial pōt. Porro aūt ſub ſpeciebꝰ indiui dua ſunt: ut cicero et virgilius ſub hoīe: atq; de indiui duo genꝰ ſpeciei ꝓdicari pōt. Nā ſi interrogaueris quid eſt cicero: merito aial dicas. Genꝰ igit ⁊ ad ſpecieꝫ: ⁊ ad differentias: ⁊ ad accidētia: ⁊ ad ꝓpria: ⁊ ad indiuidua

noīaꝫ. Porro aūt ſpēs: nō iā de genere: neqꝫ de differētijs: ſꝫ de ſolis ꝓprijs ⁊ ſubiectis ⁊ indiuiduis appellaꝫ In illis. i. indiuiduis: q̄ ſupeſt: in ꝓprijs q̄ ęquale ē. Quid aūt ſit: hoc mō videmꝰ. Oīa genera ſpeciebꝰ ſuis ſupſunt ⁊ abūdāt. Abūdare aūt genera dicimꝰ ſpeciebꝰ: plꝰ habere genera virtutis quā ſpēs. Hō. n. qḋ eſt ſpēs ſolū hō eſt. Aīal vō qḋ genꝰ eſt: nō ſolū homo eſt: ſed et equus vel bos: vel quodlibet aliud aīali ſupponiꝫ. Ita maior vis generis recte de minori ſibi ⁊ ſubiecta ſpecie p̄dicaꝫ. Alia vō ſunt q̄ ſibi ſunt parilia: ut ſunt ꝓpria ⁊ ſpēs. Spēs eſt hō: ꝓpriū riſibile. Quicqd ergo fuerit riſibile: hoc eſt hō. Quicqd hō hoc riſibile. Itaqꝫ neqꝫ riſibile hoīs: neqꝫ hō riſibilis potentiā ſuperuadit: ſed ęqualiter ſibi ad ſe inuicē p̄dicari poſſunt: ut dicas quid eſt hō: Riſibile. Quid eſt riſibile: Homo. Ita igiꝫ quę cūqꝫ ſuperiora fuerint: ad illa q̄ ſubteriora ſunt: p̄dicāꝫ Et q̄cūqꝫ ęqualia fuerint: ęqualiter ſibi ad inuicē p̄dicātur. Illa vō quę ſubteriora ſūt ⁊ minora: de ſupioribꝰ ⁊ abūdātibꝰ: ut ſunt genera ⁊ ſpēs: genera cū abūdantia ſūt: ſpecies minores p̄dicari nō poſſūt. Nūqꝫ eni recte ſpeciē de genere p̄dicabiꝫ. Ita ergo ſpēs de ꝓprio p̄dicaꝫ vt par. Sꝫ qm̄ ſub ſpeciebꝰ ſingillatim indiuidua ſunt indiuidua aūt vocamꝰ q̄ nō in illas ſpēs: neqꝫ in aliqs iā alias partes diuidi poſſunt: ut eſt cato: vel plato: vel cicero: ⁊ quicqd hominū ſingulorꝫ eſt. hos eni in nullis partibꝰ diuidis: ut aīal in ſpēs: hoīem ſcilicet atqꝫ equū hoīem quoqꝫ ipſuꝫ ſpecialē: ⁊ ſingulos circūplectētē. In catonē: platonē: virgiliū: ⁊ oēs ſingillatim hoīes diſtribuere poſſumꝰ: atqꝫ ideo anthomū. i. īdiuidnū vocitatū eſt. Species ergo q̄ ad ꝓpria ęq̄liter p̄dicaꝫ: ⁊ ad indiuidua: qm̄ maior eſt ſpēs hoīs: quā quodlibet indiuiduū ita p̄dicaꝫ ut ſuperiꝰ: ad id qḋ eſt ſubteriꝰ. Cicero eni ſolus cicero eſt. Hō aūt nō ſolꝰ eſt cicero. Qḋ ſi ad indiuidua p̄dicaꝫ: ⁊ ad indiuiduorꝫ accidētia p̄dicabiꝫ. Ita igitur ſpēs ad genꝰ qḋ ſuperiꝰ ſit nō p̄dicaꝫ: neqꝫ ad differētiā: q̄ differētia (ut nūc mōſtraturi ſumꝰ) ſup ſpeciē ē: ad ꝓpriū vō cui par eſt: vel īdiuiduū cui ſupeſt: p̄dicabiꝫ. Differētia vō ⁊ ad ſpēs ⁊ ad ꝓpria ⁊ ad accidentia ⁊ ad indiuidua p̄dicaꝫ. Nāqꝫ rōnale qḋ eſt differentia ad hoīem p̄dicaꝫ: qḋ eſt ſpēs. Itē rōnale. i. differētia p̄dicaꝫ ad riſibile. i. ꝓpriū. Dr̄ eni id eſſe riſibile: quod rōnale. Nā ſi hō rōnale: ⁊ hō riſibile: ꝯſtat id qḋ eſt riſibile etiā rōnale poſſe noīari. Qḋ ſi ad ſpēs differentia dr̄: ſpēs aūt ad indiuidua p̄dicaꝫ: neceſſe eſt ut differentia quoqꝫ ad indiuidua p̄diceꝫ. Dicis eni qualis eſt cicero: rōnalis. Qḋ ſi differentia ad indiuidua p̄dicaꝫ: accidentia vō indiuiduis accidūt: neceſſe eſt differētias ad accidētia p̄dicari. Propriū vō qḋ ſemp vniꝰ ſpeciei ꝓpriū eſt: ⁊ ad vnā ſpeciē p̄dicaꝫ ſolaꝫ: cui ꝓpriū eſt. Riſibile nāqꝫ qḋ ꝓpriū eſt: ad ſolā hoīs ſpeciē p̄dicaꝫ. Qḋ ſi ad hominis ſpeciē p̄dicatur: ſpēs vō ad indiuidua dicitur non eſt dubiū qn ꝓpriū quoqꝫ de indiuiduis predicetur. Naꝫ ſi homo riſibile animal eſt: cicero quoqꝫ ⁊ virgilius riſibilia aīalia recte dicūꝫ. Qḋ ſi ꝓpriū ad indiuidua recte diciꝫ: recte etiā ⁊ de accidētibꝰ p̄dicaꝫ: quę ipſis accidūt indiuiduis. Accidentia vō ⁊ ipſa ⁊ de ſpeciebꝰ ⁊ de aliis oībus p̄dicanꝫ: ⁊ de ipſis maxime indiuiduis. Nāqꝫ ⁊ albꝰ equus ⁊ albꝰ hō dr̄: ⁊ iterū niger equus ⁊ niger ęthiops. Qḋ ſi ita eſt aīal quoqꝫ nigrū dr̄. Diciꝫ etiā rōnale nigrū ⁊ irrationale: quippe ſic equꝰ ⁊ hō ęthiops nigri ſunt. Dr̄ etiā īdiuiduū nigrū. Ut ſi quis vnꝰ hō ęthiops nominaꝫ. Qḋ cū ita ſit: cōſtat genus ad plurima p̄dicari. i. ſpēs differētias accidentia: ꝓpria indiuidua: ⁊ ꝓpriuni ad plurima id eſt ſpeciem: indiuidua ⁊ accidentia. Et ſpecieꝫ ad plurima id eſt indiuidua: ⁊ accidentia. Accidens vō ⁊ ad genꝰ: ⁊ ad ſpeciē: ⁊ ad ꝓpriū ⁊ ad differentiā: ⁊ ad indiuidua. Qḋ ſi ita eſt: has qnqꝫ res cōſtat ad plurima p̄dicari. At vō indiuiduū qm̄ ſub ſe nihil habet: ad ſingularitatē quādā ⁊ vnitatē p̄dicatur Cicero eni vnius eſt: ⁊ ad vnū nomē aptaꝫ. Ita indiuidua quę ad vnitatē dicuntur: cunctis ſuperioribus ſuppoſita ſunt: vt genus: ſpecies: differentia: ꝓpria: vel accidentia: quāuis ad ſe inuicē dici poſſunt: ad indiuidua tm̄ ęqualiter predicanꝫ: vt ſupius demōſtratū eſt. Indiuidua vō qm̄ ſub ſe nihil habent: vbi ſecari diſtribuiqꝫ poſſint: ad nihil aliud p̄dicanꝫ: niſi ad ſeipſa q̄ ſingula atqꝫ vna ſunt. Atqꝫ hoc eſt qḋ ait. Eorū q̄ dicunꝫ: alia ad vnitatē dicunꝫ: ſicut oīa indiuidua: vt eſt ſocrates ⁊ hoc ⁊ illud. Aliaqꝫ ad multitudineꝫ: vt ſunt genera: ⁊ ſpecies: ⁊ differentia: ⁊ ꝓpria: ⁊ accidentia. Hęc eniꝫ cōmuniter non vniꝰ ꝓprię appellatiōis ſunt. Simile eſt ac ſi diceret. Hęc eniꝫ cōmuniter ad plurima predicanꝫ non ad vnitatem: ſicut indiuidua. Et quid ſint genera vel ſpecies vel differētia vel ꝓpria vel accidentia exēplū ſupponit dicens. Eſt eni genꝰ vt aīal: ſpecies vt hō: quā dudū hoīs ſpeciē cū alijs animantibꝰ ſub aīali poſuimꝰ. Differētia: de qua ſpēs. ſ. hoīs ab irrationali diſtat aīali. Propriū vt riſibile: qḋ nullū aliud aīal: neqꝫ rōnale neqꝫ irrationale habet. Nullū. n. aīal ridet: niſi ſolꝰ hō. Quare cū quędā celeſtiū poteſtatū aīalia irrationabilia ſint: eorꝫ tm̄ ꝓpriū riſibile nō eſt: quoniā nō ridēt. Recte igitur riſibile: ſolius hominis ꝓpriū p̄dicaꝫ. Accidens albū: nigrū ⁊ ſedere: quia illa in ſubſtātia hoiuꝫ nō ſunt merito accidētia nominātur. Nā ſi ſubſtantię cuiuſcūqꝫ ſpeciei itereſſet: id qḋ accidēs dicimꝰ: intercēpto accidēti periret etiā eius ſpeciei ſubſtantia cui accidit. Nā qm̄ rationale in hoīe ſubſtātia eſt: ſi rōnabilitas īterimaꝫ: hoīs quoqꝫ ſubſtātia: neceſſario peritura eſt. Idcirco quoniaꝫ in ipſius ſpeciei ſubſtantia naturaqꝫ verſaꝫ. At vō nigrū ⁊ albū vel q̄cūqꝫ ſint accidētia ſi īterimas: ſpēs ipſa in q̄ illa accidebāt: manet. Nā neqꝫ oīs hō cādidus: neqꝫ oīs intereſt: ⁊ cui alterutra defuerint: eiꝰ ſpēs nō peribit Atqꝫ idcirco hęc accidētia: veluti nō innata in ſubſtātia: ſed a foris venientia recte noīata ſunt. Nunc aūt qm̄ qd ſit genꝰ oñdiꝫ: ⁊ ea q̄ ad vnitatem diciꝫ: ab his q̄ de pluribus p̄dicātur diſtinxit: atqꝫ diſtribuit: ipſius generis differentias: vel ab his q̄ ad vnitatē diciꝫ: vel ab eis q̄ ad pluralitatē ꝯgruūt. i. differētia: ſpē ꝓprio: accidētiqꝫ declarat: ⁊ dicit genus ſab illis quę ad ſola indiuidua p̄dicanꝫ: idē q̄ ad vnitateꝫ hoc differre: qḋ genꝰ ad plurima p̄diceꝫ: indiuidua vō ad ſingula. Sed qm̄ hęc differētia ad indiuidua cōmunis erat differentijs: ſpeciebuſqꝫ ꝓprijs ⁊ accidentibus: ab illis ipſis alijs differentijs genus diuidit atqꝫ diſiungit. Quod ita demōſtrat.

Ab his igiꝫ que ad vnitatē dicunꝫ: differt genus: quod genus eſt qḋ de pluribus predicaꝫ. Ab his ergo reliquis: genus differt. Primo a ſpecie: quoniā ſpecies ⁊ ſi de pluribus: non tamen ſpecie differentibus: ſed ſolo numero predicatur.

C At primū generis ſpeciciqꝫ diſtantiā monſtrat: quę prior eſt a genere. Nā quāuis differētia ſup ſpecieꝫ ſit: nō ſup ſubalterna tm̄: ſed ſup ſpeciē ſpecialiſſimā differētia poniꝫ: Nā quāuis rōnalis differētia ſup hoīem ponatur: quę ſpēs ſpecialiſſima eſt: tm̄ ante ſpeciē ſpecialiſſimā ipſa differentia ſpēs eſt eiꝰ generis: cui ſpēs ſpecialiſſima ſupponiꝫ. Nā ſub aīali ante hominē rōnale poniꝫ Igiꝫ cum genꝰ ⁊ ſpēs vtraqꝫ ad plurima predicenꝫ: genus vō ad plurimas ſpēs in eo quod qd ſit predicatur: ſpēs non iam ad plurimas ſpēs: ſed ad plurima indiuidua predicaꝫ. Sunt aūt quędam genera generaliſſima (ut dictū eſt) ſupra quę aliud genꝰ inueniri non poſſit Sunt autē ſpēs ſub quibꝰ alię ſpēs inueniri nō poſſit ⁊ integra ſpēs illa nominaꝫ: quę nūqꝫ genus eſt: id eſt ſub qua ſpecie nullę ſunt. Nā ſi ſub ea ſpēs eſſent: ipſa etiā genꝰ eſſe poſſet. Spēs ergo quę vere ſpēs eſt: alias ſub ſe ſpēs non habebit: ut eſt hō. Nāqꝫ hō quoniam ſpēs eſt: ſinguli homines q̄ ſub ipſo ſunt: nō eiꝰ ſpecies ſed indiuidua nominanꝫ. Naꝫ ſi hō genus eſſet hominum ſingulorꝫ: genꝰ autē ſicut ad plurimas res ſpecie differētes: in eo qḋ qd ſit predicaꝫ. Hō. i. ſpēs ſi ſicut genꝰ predicaret ad ſingulos hoīes ſinguli hoīes ſpecie ipſa differrēt. Sed q̄ ſinguli hoīes ſpecie nō differūt: qḋ aūt ſpecie nō differt: ſi qd ad hoc p̄dicatū fuerit: nō predicaꝫ ut genꝰ ad ſpēs. i. hō nō p̄dicaꝫ ad ſingulos hoīes ut genꝰ ad res plurimas ſpecie differētes. Quid igiꝫ ad res plurimas nūero differētes ſinguli. n. hoīes numero a ſe tm̄ nō ſpecie diſtāt: Atqꝫ ideo qm̄ genꝰ ſic ad ſubiecta predicaꝫ: ut ad plurimas res ſpecie differētes p̄diceꝫ: ſpēs aūt ad ſubiecta ita predicaꝫ: ut ad plurimas res numero differētes dr̄. Congruūt igiꝫ ſibi genus et ſpēs: qḋ genus ⁊ ſpēs ad plurima predicanꝫ: ⁊ vtraqꝫ in eo qḋ qd ſit. Nā ſi interroges quid eſt cicero: aīal dr̄. i. genus. Et ſi interroges quid eſt cicero: hō dr̄. i. ſpecies. Diſtāt aūt: qḋ q̄uis vtraqꝫ ad plurima p̄dicenꝫ in eo qḋ qd ſit genꝰ p̄dicatur ad res ſpecie differētes: ſpēs vō dr̄ ad res tm̄ numero differentes. Qḋ porphyriꝰ ſic demonſtrat

Ab his vero reliquis quę de pluribus appellanꝫ: genus differt: primo a ſpecie. Qm̄ ſpecies ⁊ ſi de pluribus predicanꝫ: nō tamē ſpecie differētibus ſed numero. hō eni ſpecies cū ſit: de ſocrate: platone: cicerone predicaꝫ: qui nō ſpecie ſed numero differunt. Animal vō qḋ genus eſt: ⁊ bouis ⁊ equi p̄dicatio eſt. Quę ita differunt ſpecie a ſe inuicem: non numero ſolo.

C Quod ſimile eſt ac ſi diceret: genꝰ a ſpecie vnā differentiā plus habere. Congruūt nāqꝫ genera ſpeciebus: qḋ vtraqꝫ in eo qḋ qd ſit p̄dicanꝫ. ut dictū eſt. Cōgruūt itē genus ⁊ ſpēs: qḋ vtraqꝫ ad res plurimas p̄dicanꝫ. Cōgruit itē genus ad ſpēs: qḋ vtraqꝫ ad res numero differētes p̄dicanꝫ. Nā ⁊ ſinguli homines ita a ſe diuiſi ſunt: quantū ad numerū: ut hō ab equo vel boue vł a coruo: vel a quibuſlibet alijs animātibꝰ. At vō diſtat a ſpecie genus: qḋ genus de pluribus rebꝰ ſpecie differentibꝰ predicaꝫ: qḋ ſpēs nō habet. Nihil aūt differre arbitror: vtrū ita dicaꝫ aliā reꝫ ad aliā predicari: an aliā de alia p̄dicari. Uterqꝫ. n. idē intellectus eſt. Nā ſi aīal p̄dicaꝫ ad hominē: idē etiā aīal de hoīe p̄dicaꝫ. Nā cum interrogaueris qd eſt hō: reſpōdeas de hoīs interrogatione hominem eſſe animal. Sed nunc oportet nos ea quę ſequūtur aſpicere. Quid ergo ſequitur:

A proprio autē genus differt: qḋ ꝓpriū iuxta vnāquāqꝫ ſpeciē ꝓpriū appellaꝫ: cui ꝓpriuꝫ eſt: ⁊ iuxta ea q̄ ſub ſpecie ſunt: ſcilicet indiuidua. Nāqꝫ riſibile homīs ſolū eſt: et ſingulorū vtiqꝫ hominū. Genus autē non ad vnam ſpeciem: ſed ad plures ſpecie differentes ſemper aptatur.

C Ergo videꝫ dicere qḋ dē ꝓpriū ſi fuerit ſpeciei vniꝰ. tūc vere eſt ꝓpriū. Nam ſi vnius ſpeciei nō fuerit: ſed duarū vel pluriū: tūc duabus vel pluribus nō ꝓpriuꝫ ſed erit in ſubſtantię rōne cōe. Cōſtat ergo ꝓpriū ei cui eſt ꝓpriū: ſoli ſpeciei ſingulariter adherere. Unde q̄ hominis ſpēs ſola eſt quę ridet: riſibile hoī ꝓprie ⁊ ſingulariter aptaꝫ. Ad vnā ſemp igiꝫ ſpeciē ꝓprietatis adhibetur. Diſtat igiꝫ ꝓpriū a genere: qḋ genus ſemper ad plurimas ſpēs appellaꝫ: ꝓprium vō de vna tm̄ ſpecie cui eſt ꝓpriū. Nā ſi riſibile dicas: ad vnā tm̄ ſpeciē hoīs appellaꝫ. Congruit aūt genꝰ cū ꝓprio in hoc qḋ genus ⁊ ꝓpriū de pluribus appellaꝫ. Nāqꝫ genus ad plures ſpecies appellaꝫ. Appellaꝫ etiā genus de his q̄ ſub ſpecie ſunt: indiuiduis. Nā ſi hō ⁊ equus aīal eſt: erit etiaꝫ cicero aīal: ⁊ quilibet equus ſingulariter aīal nominatur Similiter ⁊ ꝓpriū ad plurima dr̄. Diciꝫ eni ad vnāquāqꝫ ſpeciē: ⁊ ad ea indiuidua q̄ ſūt ſub ſpecie p̄dicaꝫ. Nā ſi hō riſibilis eſt: riſibilis eſt etiā cicero ⁊ virgilius: ⁊ quicūqꝫ ſingulariter nominantur riſibiles ſunt. Congruūt etiā qm̄ vtraqꝫ in eo qḋ qd ſit predicanꝫ. Nā genus de ſpecie in eo qḋ qd ſit predicaꝫ. Nā ſi dicis qd eſt hō: merito riſibile p̄dicabis. Congruūt aūt qḋ genus ⁊ ꝓpriū ad plurimas res numero differētes p̄dicantur. Nā ita a ſe differūt ſingula aīalia. i. hō equus ⁊ coruus ⁊ cęteri ſinguli hoīes: quantū ad numerꝫ. Diſtat autēꝫ a genere: qḋ genus ad plurimas ſpēs predicaꝫ. Propriū vō ad vnā ſolā cui eſt ꝓpriū nominaꝫ. Sed nō eſt inter genꝰ ⁊ ꝓpriū eadē differētia q̄ ē inter ſpeciē ⁊ genꝰ Nā ſpēs de nulla oīno ſpecie predicaꝫ. Propriū vero licet non ad plures: ad vnā tamen ſolam ſpeciē cui ꝓpriuꝫ ſemper aptabitur. Poſt hęc igitur de differentię accidentiſqꝫ a genere diſtantia differit dicens.

A differentia vero ⁊ ab accidentibus differt genus: qm̄ ⁊ ſi etiā iſta de pluribus ſpecie differētibus predicanꝫ. Differentię ſcilicet ⁊ accidētia quę cōiter accidunt: nō tm̄ in eo qḋ quid ſit p̄dicanꝫ: cū interrogantibus nobis ſit ſecundū ea reſponſio: magis enim quale quid ſit oſtenditur.

C Differentiā vō ⁊ accidens idcirco poſterius reſeruauit: qḋ eorꝫ vnam differentiā erat diſtātiāqꝫ dicturus. Differentia eniꝫ ⁊ accidēs: qualitatē cuiuſcūqꝫ ſpeciei demonſtrāt. Illa ſubſtātię qualitatē. i. differētia. Illud . i. accidens: nō ſubſtātię. Ergo qm̄ genus ſup ſpeciem eſt: ⁊ ſpēs ſuppoſita generi: genus ſpecieꝫ: ſpēs indiuiduū qd ſit oſtendit. Porro aūt ſolę poſſunt ſpēs differentię diſgregari: q̄ qualitatibꝰ eas ſubſtantialibꝰ idem ſubſtantias declarantibꝰ ſeiungūt atqꝫ diſprimuꝫ. Naꝫ cū aīal genus ſit: hō vō vel equus ſpēs: quales vtreqꝫ ſpēs ſint: monſtrat differentię ſegregatio: ut dicamꝰ ſpeciē eſſe hominis rōnaleꝫ. ſpeciē vō equi irrationalē. Si eniꝫ qs interroget qd eſt hō: aīal dr̄. Si aūt quis dicat qualis eſt hō: rōnalis reſpondeꝫ. Ita ſemp differentia nō in eo qḋ qd ſit: ſed in eo qḋ quale ſit appellaꝫ. De accidenti vō non dubiū eſt: cū ipſa qualitas in accidentis partibus cōponaꝫ. Nanqꝫ in p̄dicamentis inter alias nouē partes accidentis: etiā qualitas nominaꝫ. Nā ⁊ ſi qs interroget: qualis corui ſpēs ſit: nigra cōtinuo reſpondeꝫ. Cōgruūt ergo genera differētijs ⁊ accidentibꝰ: qḋ de ſpeciebus pluribus p̄dicanꝫ. Nā ſicut genꝰ ſpēs ſub ſe plures habet: ita differentia. Nā rōnalē dicimuſ deū ⁊ hominē. Rurſus etiā accidens de pluribus ſpeciebus p̄dicaꝫ. Naꝫ nigrū dicimus ⁊ hominē ⁊ equū ⁊ cornū ⁊ hebenuꝫ ⁊ plurimas alias ſpēs. Rurſus congruit genus differentię: quod ſicut genus: ſic differentia ęqualiter ad indiuiduū predicaꝫ. Nā ſi cicero animal ē: quod eſt genus: ⁊ rōnale aīal eſt qḋ eſt differentia. Congruūt etiā qḋ de numero differentibus p̄dicanꝫ: qḋ ſuperius de alijs demonſtratū eſt. Diſtat aūt qḋ (ſicut dictū eſt) genus in eo qḋ qd ſit appellaꝫ. differentia vero vel accidentia in eo qḋ quale ſit predicātur. Nā ſi dicas qd eſt hō: appellabis genus: ⁊ dicis aīal eſſe hominem. Si vō qualis ſit ad differentiaꝫ interrogaueris: rōnale reſpondebis: vel accidens nigrū vel album: vel qualis quiſqꝫ ſit de quo interrogaꝫ. His igitur diſtributis diſtantias ipſas a primordio rurſus orditur dicens.

Unde hoc quod de pluribus predicaꝫ genus diſtat ab his quę de ſingulis predicantur: hoc eſt ab indiuiduiſ. Illo qḋ de ſpecie differētibus predicaꝫ: diſtat a ſpeciebus et a ꝓprijs. Illo etiā in quo quid ſit appellaꝫ: ſecernitur a differentijs ⁊ a cōmuniter accidentibus: qḋ hęc duo quale qd ſit declarāt.

¶ Hoc dicit diſtare genus ab indiuiduis: q̄d gen⁹ de pluribus (ut dictū eſt) p̄dicat̄. Colligit aūt ⁊ ī vnū redigit p̄prij ſpecieiq̄ꝫ differentias. Nam q̄n ſpēs de pluribus nō ſpecie: ſed numero differētibus p̄dicat̄: p̄priū vō de vna tm̄ ſpecie: ⁊ de his que ſub eadē ſpecie ſūt idiuiduis p̄dicat̄. Quāuis eni de vna ſpecie p̄dicetur: tm̄ equa eſt illi cū ſpecie a genere differentia de pluribus ſpecie differentibus nō p̄dicari. Nā neq̄ꝫ ſpecies oīno de aliquibus poterit p̄dicari: neq̄ꝫ p̄prium: q̄n p̄priū nō de pluribus ſpeciebus ſed de vna tm̄ cuius eſt ſpecie p̄dicatur. Q̄d ſi ita eſt: vna differētia a genere ſpēs ⁊ p̄pria ſeiungūtur. Accidens vō ⁊ differētia cadē quoq̄ꝫ vna a genere differentia ſeparant̄: q̄d genus in eo q̄d qd ſit dr̄. Differētia vō vel accidētia: in eo q̄d q̄le appellant̄. Has porphyrius ad cōſtruendā generis rōnē differētias q̄m parciſſime pōt colligit: ⁊ ipſas differentias multis modis poſterius p̄baturus: nunc nō quantū ſat eſt dicit: ſe abundantem generis conſtituiſſe rationem: hoc dicens.

Hoc ſi ita eſt: nullo modo minus aut plus effecta eſt generis diffinitio.

¶ Perfectā plenāq̄ꝫ ſe generis diffinitionē feciſſe dicit: q̄n neq̄ꝫ plus neq̄ꝫ minus facta ſit diuiſio: ſed equaliter ad genus pariterq̄ꝫ cōpoſita. Q̄d quale ſit hoc mō mōſtrādū eſt. Nouim⁹ q̄d quedā res q̄ ad alia p̄dicātur his de quib⁹ p̄dicant̄: abūdant: ut genera ⁊ ſpēs. Nāq̄ꝫ aīal quod genus ē: de hoīe quod eſt ſpecies hoc abūdat quod nomē generis etiā in equum atq̄ꝫ bouem atq̄ꝫ in alia valet aptari. Ergo ſi quis ad quālibet rem abundantē fecerit: maiorēq̄ꝫ deffinitionē: quā ipſa res ſuerit: quam deſinit: non erit integra p̄p̄riaq̄ꝫ deſinitio ſed etiam alias quaſcūq̄ꝫ res quibus ipſius deſinitiōis terminus abundabit. Maiorū igitur p̄dicamentorū maior erit deſinitio. Minorū non minor erit etiam deſinitio. Animal ergo q̄d maius eſt: ita deſiniūt. Aīal eſt ſubſtantia animata ſenſibilis. Hominē vō q̄d ab animali minus eſt: ita deſiniūt. Hō eſt aīal rōnale mortale: riſus ⁊ diſcipline p̄ceptibile. Q̄n maius eſt aīal ab homine: maior erit aīalis deſinitio ab hoīs deſinitiōe. Plus erit dicere ſubſtātia animata ſenſibilis: quā animal rationale ⁊ mortale. Nā ſubſtātia animata ſenſibilis: ſicut ipſum animal nō ſolū hominē cōplectitur: ſed ⁊ equū vel bouē atq̄ꝫ alias huiuſmodi ſpēs. Si q̄s ergo ad hominē maiorē diffinitionē aptauerit: que ē animalis: ut ita deſiniat hominē. hō eſt ſubſtantia aīata ſenſibilis. nō eſt plena diffinitionis rō: cū equus atq̄ꝫ bos ſubſtantia animata atq̄ꝫ ſenſibilis eſſe poſſint: que ſpecies hoīs nō ſunt. Si quis nō maiori rei minorē deſinitionē aptauerit: curtā ⁊ diminutā quodāmodo faciet rōnē. Nam ſi q̄s animal deſinire volēs dicat. Animal eſt res rōnalis riſus ⁊ diſcipline p̄ceptibilis: nō erit integra deſinitio: q̄n ſunt quedā animalia que iſtius diffinitionis rōnē ſubterfugere atq̄ꝫ euadere poſſunt. Eſt eni animal bos q̄d neq̄ꝫ rōnale ſit neq̄ꝫ riſus p̄ceptibile. Sola igit̄ relinquūtur bene deſiniri: quecūq̄ꝫ equalib⁹ deſinitionibus ꝯſtituūtur: vbi autē equalis deſinitio ſit: hoc modo poſſum⁹ reperire. P̄dicamenta quecūq̄ꝫ fuerint: ſi maius p̄dicamentū de minore aliquo p̄dicatur: ꝯuerti nō pōt: ut minor de maiore p̄dicet̄. Semper eniꝫ maiora de minoribus: nūq̄ꝫ minora de maioribus p̄dicātur. Nā ſi quis dicat hominē eſſe animal: nō poterit cōuertere animal eſſe hominē. Naꝫ hō nihil aliud quātū ad genus: niſi animal eſt. Animal quātuꝫ ad ſpēs pōt eſſe etiā nō homo. Paria vō p̄dicamēta ſemp ſibi ipſa inuicē cōuertūt̄. Nā q̄n riſibile ſolius eſt hominis: riſibile ad hominē p̄dicat̄: ⁊ cōuerti pōt: ut hō ad riſibile p̄dicet̄. Dr̄ enī quicq̄d eſt hō: riſibile. Quicq̄d eſt riſibile: homo. Ergo quaſcūq̄ꝫ deſinitiones conuertere potes: ille vere atq̄ꝫ pares ſunt: quaſcūq̄ꝫ cōuertere nō potes: aut maiores aut minores ſunt: pares inueniri nō poſſunt. Nā ſi dicas hominē ſubſtantiā eſſe aīatā atq̄ꝫ ſenſibilē: verū eſt. Iteꝫ ſi ꝯuertas ⁊ dicas ſubſtantiā aīatā atq̄ꝫ ſenſibilē eſſe hominē: nō oīno verum dixeris. Pōt eni ⁊ ſubſtātia animata eſſe atq̄ꝫ ſenſibilis ⁊ hō non eſſe. Itē ſi dixeris rē rōnalē mortalē ⁊ diſcipline capacē eſſe aīal: verū dixeris. Si aūt dicas atq̄ꝫ conuertas aīal eſſe rē rōnalē mortalē ⁊ diſcipline p̄ceptibilē nō oīno verū vera dixeris. Pōt. n. eſſe aīal: ⁊ nō eſſe rationale ⁊ riſus capax. Ergo quotiēs eſt maior deſinitio quā id quod deſinitur: ſi prius dicitur id quod deſinit̄: ⁊ maior deſinitio adhibetur. vera eſſe poterit deſinitio. Si eniꝫ prius dixeris hoīeꝫ rē minorē: ⁊ idipſuꝫ poſterius adhibueris deſinitionē maiorē: vt prius dicas hō eſt: ⁊ poſt ſubiūgas ſubſtantia aīata ſenſibilis: verū eſt. Hō. n. neceſſario eſt ſubſtantia aīata ſenſibilis. Si vō prius dixeris deſinitionē: ⁊ poſtea dixeris id q̄d diffinies vera eſſe nō oīno pōt. Nā ſi deſinitionē maiorē prius dixeris: dicens ſubſtantia aīata ſenſibilis: ⁊ poſtea rē minorē intuleris: ut dicas hō eſt: ut ſubſtātia aīata ſenſibilis hō eſt: non oīno verū eſt. Poteſt enim ⁊ ſubſtantia animata ſenſibilis eſſe: ⁊ hō non eſſe. At vō ſi minor fuerit deſinitio quā illa res que deſinit̄. ſi prius dicta ſit deſinitio: vera eſt: poſterius falſa. Nā ſi dixeris deſinitionē q̄ eſt minor. res rōnalis mortalis riſus ⁊ diſcipline capax aīal eſt: vera eſt. Oīs. n. res que rōnalis ⁊ mortalis riſus ⁊ diſcipline capax: neceſſario aīal eſt. At vō ſi conuerteris ⁊ reꝫ maiorē prius dixeris: poſt vō minorē deſinitionē adhibueris: vera oīno eſſe non pōt. Nā ſi dicas prius animal eſt: poſtea autem iunxeris res rationalis mortalis riſus ⁊ diſcipline p̄ceptibilis: non omnino verum eſt. Poteſt enim eſſe animal: ⁊ rōnale vel mortale non eſſe. Itaq̄ꝫ ſi maior eſt deſinitio quā res fuerit: ſi prius eſſe dixeris: poſtea deſinitionē intuleris vera eſt. Si vō prius deſinitionē dixeris: vl̄ poſt rē intuleris. falſa eſt: vel in minoribus vero deſinitionibus ⁊ maioribus rebus contra eſt. Nam ſi deſinitionem prius dixeris: poſtea rem ſubiacens: vera eſt. ſi vero eſſe prius dixeris: poſtea dfinitionem ſubieceris: vera omnino eſſe non poteſt. At vero in equalibus deſinitionibus conuerti equaliter poteſt. Nā quoniā ſolius hominis hec eſt deſinitio animal rationale mortale: equalis ē hec ad hominē deſinitio: quoniā non eſt cui alij poſſit aptari. Itaq̄ꝫ vel ſi prius deſinitionē dixeris: poſtea rem ſubieceris: vera erit: vt ē hō ē aīal rationale mortale riſus ⁊ diſcipline p̄ceptibile. Sin uero vel cōuerteris: ⁊ prius deſinitionē: poſtea reꝫ dixeris: vt ſi dicas animal q̄d ſit rōnale mortale: riſ⁹ ⁊ diſcipline p̄ceptibile hō ē: hec quoq̄ꝫ vera eſt. ita ſemper vt deſinitiones vere ſint: neq̄ꝫ pl⁹ neq̄ꝫ minus in deſinitionibus oportet aptari ſed equaliter deſinitiones cōuenienterq̄ꝫ diſponi. Q̄d porphyrius ſcilicet non ignorās ait ſe neq̄ꝫ plus neq̄ꝫ minus effeciſſe generis deſinitionē.

De ſpecie.

T. fabius. Sequitur inquit de ſpecie diſputare. Dic inquā qd ſequit̄. Et fabius: hic (ut opinor) ordo eſt.

Species quoq̄ꝫ multis dr̄ modis. Nam ⁊ vniuſcuiuſq̄ꝫ hominis forma ſpēs appellat̄. Rurſus dicit̄ ⁊ pulchritudo vultus: vnde pulcherrimos quoſq̄ꝫ ſpecioſos dicimus. Dr̄ ſpecies ⁊ ea que ſuppoſita eſt generi: vnde ⁊ hoīem aīalis ſpeciē appellamus: cū aīal ipſuꝫ genus ſit: ⁊ albū coloris ſpeciē.

¶ Tunc ego ſpeciei quoq̄ꝫ nomē ſicut generis equiuocum puta. Nam ⁊ hoc quoq̄ꝫ multifariā appellari deſignat. Dicitur eniꝫ inquit ſpecies a figura corporis: ⁊ fortaſſe alia plura. De quib⁹ quoniā nullus tractatus habebatur: iure p̄termiſſa ſunt. Hic tamen a victorino videtur erratū: q̄d cum idē ſit cuiuſcūq̄ꝫ hoīs ſpecies ⁊ vultus: quaſi in alia appellatione ſpeciei vultus iterū pulchritudinē dixit. Quaſi nō perinde pulchritudo ſit vultus: ac tota ſpecies fuerit. Nam ſi quis plū pulcher fuerit toto corpore: etiam vultu. ſed p̄termiſſis his ad illam ſpeciem que ſub genere ponitur: atq̄ꝫ genus efficit veniamus. Nanq̄ꝫ vt dictum eſt: ſubſtantie ipſe nullo ſpeciei nomine generiſue cēſentur: niſi quadā ad ſe inuicem collatione ſint comparationeq̄ꝫ compoſite. Nā q̄d animal eſt: nō idcirco genus eſt: quod animal eſt: ſed idcirco quoniam hominis ſub ſe atq̄ꝫ equi ⁊ ceterorūꝫ animātium ſpecies habet. Atq̄ꝫ idcirco ait. Unde ⁊ hominem animalis ſpeciem appellamus: cum animal ipſuꝫ genus ſit: neq̄ꝫ eniꝫ homo ſpecies diceretur: ſi ſuper ipſū animalis appellatio non p̄dicaretur. Sed vt monſtraret non in vnis ſolis ſubſtantijs genera ſpecieſq̄ꝫ verſari: ſed etiam in omnium p̄dicamentorum nuncupationibus eſſe ꝯnexa: non ſolius ſubſtantie dedit exempluꝫ ſed etiam eius quod reliquum remanſerat: accidentis. Quid enim ait. Et album coloris ſpeciem: que ſunt in accidentis diuiſione qualitatis. Sed quoniam inter ſe quedam connexio eſt: ⁊ talis comparatio atq̄ꝫ relatio: vt preter ad ſe inuicem habitudinem: genera ⁊ ſpecies eſſe non poſſint: nihil eniꝫ in eorum deſinitionibus concludi poteſt: niſi alterutrum nominata ſint. nam ſi ſubſtantia generis ſpecie ſuppoſita: ſpecieſ vero genere ſuppoſito ⁊ ad ipſam p̄dicato perficitur: non eſt dubium quoniam deſinire neceſſe ſit iure ſpeciem cum genere: ⁊ cuꝫ ſpecie iure nobis genus p̄dicare neceſſe ſit. Hec igitur etiā in generis ſubſcriptione ſeruatur deſcriptio: cuꝫ generis deſinitio habita eſt. Hoc enim dictum eſt tunc eſſe gen⁹ quod ad diſtantes ſpecies diceretur. Nunc vō dicendū eſt id eſſe ſpeciē que ſub genere ponitur. Sed multiplex eius diffinitio haberi poteſt. Poteſt enim rurſus dici id eſſe ſpeciē: ad quā genus in eo quod quid ſit p̄dicatur. Que res vtreq̄ꝫ id ſignificant ſpeciem poni ſub genere. Nam prima quidem deſinitio: id aperte deſignat. Secunda non talis eſt: quoniam ſemper minora maiorib⁹ ſupponuntur. Genus ab eo aliquid in eo q̄ quid ſit p̄dicatur: magis eſſe non dubium eſt. Quod ſi ita eſt: nullus eſt obſcuritatis error: quin ſpecies que minor ē maiori ſibi generi ſupponatur. Nihil igitur hec ſcđa deſinitionis ſignificatio a priore differt. Si enim ſpecies ſub genere nō poneret̄: gen⁹ ad ſpeciē in eo q̄d qd ſit nō p̄dicaretur. Tertia vero deſinitio ſpeciei integra rōne collecta ē: ⁊ ipſius ſpeciei vim naturāq̄ꝫ demōſtrat. Dicit eniꝫ ſpeciē eſſe: que ad plurima numero differētia in eo quod quid ſit p̄dicat̄. Que diffinitio etiaꝫ ex ſuperiore genere debuit eſſe pleniſſima. Sꝫ ego nūc quantū caſtigata permittit breuitas explicabo. ſed prius de ipſis generibus ſpeciebuſq̄ꝫ pauca dicenda ſunt: cum ſint quedaꝫ genera que ſpēs habeant: atq̄ꝫ ipſa alijs generibus ſpecies eſſe poſſint: nō eſt dubiū ea gemina comparationis habitudine fungi: ut ad alia ſpecies: ad alia genera nominentur. Sed ſi in vno filo atq̄ꝫ ordine ſpeculemur: ⁊ quodcūq̄ꝫ genus alicuius rei repertū eſt: ei⁹ rurſus gen⁹ aliud requiram⁹: ⁊ rurſus aliud atq̄ꝫ aliud iteꝫ ſi nihil ſit quod intellectus rōne cōſiſtat: inexplicabilis interminabiliſq̄ꝫ tractabitur. Sed quoniā multa ſunt in his ſcientie fundamenta: que nulla rōne animi in infinitū procedentia concludūtur: dicendū neceſſario eſt poſſe nos aſcendentes vſq̄ꝫ ad tale aliquid peruenire: cuius cuꝫ ipſum ceteris genus ſit: aliud genus inuenire non poſſumus: quod gen⁹ primū ⁊ magis genus ⁊ generaliſſimū nuncupetur. Sed ſi hoc in genere contingit: ut aſcendentes alicubi conſiſtamus: non eſt dubiū quin deſcendentes iterū per ſpecies ad aliquem quodāmodo calceꝫ offenſo termino conſiſtamus. Igit̄ cū deſcendētes per ſpeciē vſq̄ꝫ ad illā ſpeciē veniremus q̄ ſub ſe ſpēs nullas habet: illā ſpeciē vltimā ſpeciē ⁊ magis ſpeciē ⁊ ſpecialiſſimā nuncupemus. Sed q̄n ſpecies aliquorū eſt continens: ſi aliquorū ſpecie differentiā cōtinens eſſet: nō magis ſpecies ſed genus merito vocaret̄. Sed quoniā cōtinet: ⁊ nō ſpecie differētes res continet. Illes neceſſe eſt ſibi cōtineat pluralitates: ſed ſi cōtineat pluralitatē: ⁊ maius ſemper eſt id quod ꝯtinet: q̄ꝫ id quod continet̄: de pluralitate illa ſpecies p̄dicabit̄. Appellabit̄ igit̄ ſpecies de pluribus reb⁹ numero differentibus in eo quod quid ſit. Species eniꝫ cū appellat̄ de ſubterioribus: ſuperiorē ſpeciem ſubſtantiāq̄ꝫ declarat. Nam cū dicimus quid eſt cicero: homo cōtinuo reſpōdet̄. Cū ergo tribus modis ſpeciei facta ſit diffinitio ſuperiores due nō tantū ſunt ſpeciei: ſed etiā ſubalterne ſpeciei. Eſt eniꝫ ſpecies que ⁊ ipſa genus ſit. generaliſſimum enim genus ſubſtantia. ⁊ ſub ea corpus. ſub corpore animatum corpus. ſub animato corpore animal. ⁊ ſub animali homo. ſub homine indiuidua. Sed hanc diuiſionem plenius poſterius exequemur. Nunc auteꝫ hoc nobis tantum ſufficit. Subſtantia igitur magis genus eſt. homo magis ſpecies. Ita vt neq̄ꝫ ſubſtantia ſpecies aliquando eſſe poſſit nec homo genus. Corpus vō animatuꝫ vel animal ad ſuperiora: ſpecies ad ſubteriora genera nominantur. Si quis ergo corpus animatum vel animal vel homineꝫ velit exprimere: ⁊ dicat ſpecies eſt quod ponitur ſub genere: ⁊ ad quā gen⁹ in eo q̄d quid ſit p̄dicatur. hec deſinitio ⁊ magis ſpeciē. i. hominē ⁊ ſubalternā ſpeciē cōtinet. i. corp⁹ animatum vel animal. Nā corp⁹ animatū ⁊ aīal ⁊ homo: ſub genere ſunt poſita: ⁊ ad eas oēs in eo quod quid ſit appellat̄ ut dictū eſt. Si quis vō illam ſpeciē deſinitione monſtrare velit: q̄ vere ſpēs ē. i. ſpecialiſſimā ſpeciē que tm̄ ſpecies: ⁊ nūq̄ꝫ gen⁹ ſit: hoc modo deſiniet ſpeciem eſſe: que ad plurimas res numero differētes in eo q̄d quid ſit p̄dicetur. Sed hec deſinitio ſubalternis ſpeciebus nūq̄ꝫ cōueniet. Ille eni que ſubalterne ſunt ſpecies: poſſunt etiā pro generib⁹ accipi: ſi ad ſubiecta p̄dicentur. Quod ſi poſſunt pro generib⁹ accipi: cū pro generib⁹ accepta fuerint: non tm̄ ad plurimas res numero differētes p̄dicabuntur: ſed etiā ad plurimas res ſpecie differētes quippe cū ſint genera. Sed q: hoc in magis ſpeciebus nō euenit: ut aliquando de ſpecie differentibus p̄dicētur: hec deſinitio poſterior: ſolius magis ſpeciei deſinitio eſt. ⁊ eam cetere ſubalterne ſpecies excludunt: atq̄ꝫ reijciunt. Quod porphyrius demōſtrat. Sed hec deſinitio eius ſpeciei eſt: que magis ſpecies dicitur. Alie vō deſinitiones erūt etiā illarūꝫ: q̄ nō ſunt magis ſpēs. horū ergo ipſaꝫ ſubſcriptionē demonſtrationēq̄ꝫ clarius ſeipſum dicere promittit: cum dicit.

Manifeſtius auteꝫ hoc fiet quod dicimus hoc modo: in nominibus predicamentis ſunt quedam magis generū ⁊ magis ſpecierum: ⁊ magis genera ſunt: ſupra que nulluꝫ aliud genus poterit inueniri. Magis ſpecies rurſus: ſub qua nulla ſpecies reperitur: horum interualla que poſſident: ⁊ genera ⁊ ſpecies ſunt: ſingula ſuperioribus inferioribuſq̄ꝫ collata: ut alteri genus: alteri ſpecies appellentur.

¶ Huiuſmodi ſunt inquid quedam quorum genera inueniri nō poſſunt: que ipſa merito magis genera nominantur: quoniam maius ipſis aliquid inueniri non pōt. Nā ſi iſta ſunt genera: genus aūt oib⁹ ſub ſe poſitis maius eſt: at quorū genus nullū eſt: nihil eorum maius poterit inueniri. At quorum genus nihil poterit inueniri: merito ipſa magis genera vocitantur. Sunt aūt quedaꝫ alia: que magis ſpecies appellantur: ſub quib⁹ non alie ſpecies locate ſunt. Nam plus videtur eſſe ſpe-

cies. Ea integrior: ⁊ vere ſpecies eſt: quę genus nūq̄ eſt: quā ea quę aliquando genus eſſe poteſt. Quod ſi verior ſpecies ē: quę ſola ſpecies nunq̄ genꝰ eſt merito magis ſpecies appellata eſt. Igitur inter magis ſpeciez magis genus quod eſt interuallum: ſubalterna genera: ⁊ ſubalternę ſpecies impleuerunt. Nam ſubalterna vocamꝰ: quęcunq̄ ad ſuperiora ſpecies: ad inferiora progeneribꝰ accipiuntur. Idcirco quoniā ſi omnes res ad inferiora cōpāras: genera ſūt. Si ad ſuperiora: ſpecies. Et ſi ad ſuperiora ⁊ inferiora eadē ducas: genera ⁊ ſpecies inuenient. Atq̄ ideo ſubalterna genera ⁊ ſpecies nominata ſūt: qḋ ſilo quodā atq̄ ordine ad inferiora cōpoſita genera: ⁊ ad ſuperiora ſpecies agnoſcantur. Sed ita genera ſpecieſq̄ eſſe poſſunt: non vt cui genꝰ eſt: eidē iterū velut ſpecies ſupponatur. Nam ſi (vt prius oſtenſum eſt) ſpecie ſita magis genꝰ eſt: nō eſt dubiuz quin maior res ſub minori poni non poſſit. Atq̄ ideo ait vt alteri genus: alteri ſpecies appellentur: quod nequaquā ad eandē rē ⁊ genus eſſe ⁊ ſpecies conueniret. Dat igitur huius rei exemplū: quo quod dicit: facilius poſſit agnoſci. Facit igitur hanc diuiſionē. Ponit ſubſtantiam magis genus: ſupponitur ſubſtantię corpus ⁊ incorporeū. Corporij animatum corpus: ⁊ inanimatum. Animato corpori animal ſenſibile: ⁊ animal inſenſibile: vt ſunt oſtrea vel conchilia: vel echini: vel arbores: ⁊ alia huiuſcemodi: quę viuendi animam habent: non etiam ſentiendi. Sub animali: animal rationale ⁊ irrationale. Sub rationali: mortale ⁊ imortale. Sub mortali hominē. Sub homie ſingulos homines: hoc eſt corpora indiuidua: ciceronem Virgiliū ſcilicet: ⁊ eos q̄ iaz in partes ſunt ſinguli. Subſtantia ergo quę prior eſt: magis generis loco accipitur Genus enim ſolū nō etiā ſpecies eſt: quod nunq̄ ei genus ſuperius inuenit. Hō vero ſolū ſpecies eſt. Nullas eni alias ſpecies ſub ſe coercet. Singuli eniz hoīes non ſpecie ſed numero differunt. Corpus vō qḋ pridē ſub genere poſuimus. i. ſubſtantia: ad ſubſtātiā quidez ſpecies: ad animatū corpus genus accipitur. Animatū autē corpꝰ ad corpus ſpecies eſt: ad animal genus. Rationale item animal mortalis genus eſt: ſpecies animalis. Mortale aūt genus hoīs ē. ſpecies rationalis animalis. hō aūt quod ſup indiuidua eſt: nihil de generis natura ſortitus ē: ſed tantū ſola ſpecies appellat. Sed hanc diuiſionē ſicubi in alijs rebus trāſferri ⁊ aptari placet ita cōſiderandū eſt: vt q̄cq̄d fuerit: cuius generis inueniri nō poteſt: magis id genus appellet. Et quicquid cuius nulla ſpecies fuerit. i. vt ſup indiuidua collocetur illā magis ſpeciē eſſe. Oportet eniz ſi qḋ genus ſit: ſup differentes ſpecie res poni. Qḋ aūt magis ſpecies. non ſup ſpecie res differentes ponit: nunq̄ digne genꝰ poterit appellari. Ergo quoniam quemadmodum quod ſupius genꝰ ſup ſe genus nō habet: magis genus dicit merito magis ſpecies appellat. Illa autē quę in medio poſita ſunt: nō eiuſdē ſunt habitudinis. Nā qui ſpēs eſſe poſſunt: nō ſunt magis genera: ⁊ quoniā genera eē poſſunt: idcirco nunq̄ magis ſpecies predicātur. Naz illis quę ſuperſunt ſpecies ſunt: illis vero quę ſubſunt loco generis ꝓponuntur. Cū igitur duę formę ſint diuerſarū: aut ut genera ꝓponantur: aut ut ſpecies ſupponātur: ſūmitates. i. generaliſſimuz genus: ⁊ ſpecialiſſima ſpecies: ſingulas tm̄ cōtinēt habitudines. Illud ut tm̄ genus: nunq̄ ſpecies videatur: illud ut ſola ſpēs: nūq̄ etiam genꝰ appelletur. Sub alterna vō quę media ſunt duas formas habent. i. vtraſq̄. Nāq̄ (ut frequentiꝰ inculcatū eſt) ⁊ generis quodāmodo parētelā: ⁊ ſpeciei deriuationez ſortita ſunt. Nec hoc fortaſſe nos turbet: quod ſpecies ſpecialiſſima habet aliquid ſub ſe. Nāq̄ homo cū ſit magis ſpecies: habet ſub ſe ſingulos homines. Hęc enim quāuis indiuiduis ſuperſit: nunq̄ formā ſpecialitatis imutat. Cū enim ſub ſe indiuidua habeat: quę contineat ⁊ q̄ ſub ſpecie vera ſunt. ⁊ nulla ſubſtantię ꝓprietate diſcrepent: ſpecies eorꝫ vocat quę continet. Ita homo ⁊ aīalis ſpecies dicitur: quia cōtinetur ⁊ hominū ſingulorꝫ ſpecies eſt: quia eos continet: q̄ nulla vnq̄ ſpecie diſcrepabūt. Diffinitio igitur magis generis: magiſq̄ ſpecierū talis eſt. Magis genus eſſe dicitur: quod genꝰ ſemꝑ ſit nunq̄ ſpecies ⁊ quorꝫ ſuperiꝰ nullū genus ſit. Rurſus magis ſpecies eſt: qḋ ſpecies ſemper ſit: nūq̄ genꝰ. Et iterū quę nunq̄ diuiditur in ſpecies: ⁊ quę ad plurima numero differentia in eo qḋ quid ſit predicat. Illa vō alia (ut ſepe dictū eſt) ⁊ genera ⁊ ſpēs eſſe poſſunt: ſuperioribꝰ ſcilicet inferioribuſq̄ collata. Hoc aūt attentiſſime reſpiciendū eſt: quod in diuerſis longe nationibꝰ in eo genere: vbi ex ſanguine aliqua cognatio deducitur: diuerſarū cognationū gens ad vnū caput generis deduci pōt. Nāq̄ romani a romulo ſunt: romulus aūt a marte: mars a ioue: poterit gens romanorꝫ ad iouē duci. Itē quoniā athenienſes a minerua: minerua a ioue: poteſt athenienſiū gens ad eūdē iouē velut ad originem deduci. Item quoniā perſę a ſole: ſol autē a ioue: poſſunt perſę quoq̄ ad eundē iouem velut ad originē ꝓpriam deduci. Ita diuerſiſſimę gentes ad vniꝰ cognationē erigi poſſunt: Quod idē ſpeciebus generibuſq̄ nō fit. Nunq̄ enī diuerſa genera ſub vno genere poterūt accōmodari. Ariſtoteles enim primorꝫ generū predicamenta decē cōſtituit: quę velut aliquis fons: ita ſubterioribꝰ omnibꝰ ortū quodāmodo nationēq̄ profuſſerint. Hec igitur decē ꝑdicamenta: quoniā generaliſſima ſunt: ⁊ ſupius eis nullū aliud inueniri genꝰ poteſt: ad vnū genꝰ reduci nō poterunt. Qḋ ſi decē genera prima ad vnū genꝰ reduci non poterūt: nec vlla quę ſunt ſub eiſdē generibꝰ: id eſt ſpecies ſubalternaq̄ genera: ad vnū genꝰ aliquando poterunt applicari. Nā ſi prima eorꝫ genera ad vnū ſuperiꝰ duci non poſſunt: nō eſt dubiū: quin ea ipſa q̄ ſub ipſis ſunt: ab vno genere coerceri cōtinerique nō patiantur. Nā ſi ſubſtantia: qualitas: ⁊ quantitas: ⁊ cętera ſub alio cōmuni genere poni non poſſunt: quod ipſa magis ſunt genera: nec quicq̄d ſubſtantia fuerit. i. ſub eodez genere animal vel homo: vel itē ſub qualitate vel quantitate: ad aliq̄d genꝰ cōmune ſe poterunt applicare. Nūq̄ eni inueniri genꝰ poterit: quod hęc decē genera ſolitario ⁊ ꝓprio intellectu intra ſe poſſit veluti ſpecies cōtinere. At dicat quis. Hęc oīa decē genera: ſi vere ſunt: ſubſiſtentia quodā modo vel entia dici poſſe. Flexus enim hic ſermo eſt ab eo qḋ eſt eſſe: ⁊ in participij abuſione tractū eſt ꝑpter anguſtationem latinę linguę cōpreſſionēq̄. Hęc igit (ut dictū eſt) entia pñt appellari. Et eas hoc ipſuz. i. eſſe genꝰ eorꝫ fortaſſe dici videbit. ſed falſo. Nanq̄ oīa quę inter ſe ęquoce nominant: nūq̄ eiuſdē cōtinentiaz generis ſortiunt. Quippe quorꝫ ſubſtantia diſcrepat: non eſt dubiū: quin generis quoq̄ ipſius definitio diſcrepabit. hęc aūt vt entia nominēt: nō vniuocę ſed ęquiuoce predicant. Nam quoniā ſubſtantia ens eſt: ⁊ itez qualitas ens: ſi quis rationez definitionēq̄ ſubſtantię ⁊ qualitatis dixerit: eadem natura vtriuſq̄ nō poterit cōuenire. Non eſt dubiū quin ſubſtātia ⁊ qualitas nō vniuocę ſʒ ęquoce ꝑdicent. Qḋ ſi ęquoce ꝑdicant: ſub eiuſdē generis fonte poni nō poterūt. Non ē igit in generibꝰ ſpeciebuſq̄ aliq̄d genꝰ ſolū: quod poſſit diuerſa rerū genera coercere. Tunc fabius. Abundant hęc inq̄t oīa: ⁊ de his ipſis rebus frequētiꝰ inculcatū ē. Sed ꝑge ad ſequētia. Faciā inquā. Hęc eni vt arbitror ſequunt

Ergo decez genera cōſtituit ariſtoteles in predicamentis: quę magis genera ſunt. At vero illę quę magis ſpecies ſunt: ſemper in plurimo quidez numero ſunt: non tamē in infinito. At vero indiuidua quę ſub magis ſpecie ſunt: infinita ſunt ſemper.

¶ Hoc enim dicere vult qḋ multo plures ſpecies ſunt quā genera. habet enim genus ſub ſe plurimas ſpecies ⁊ quoniā decē genera omniū rerꝫ prima ſunt: ſpecies ſpecialiſſimę nō ſolū decē ſunt: ſed plures: non tamen infinitę. Indiuidua nō quę ſub magis ſpeciebus ſunt: infinita ſunt: ⁊ eorum intelligentia nulla vnq̄ capi poteſt. Quę enim infinita ſunt: nullo ſcientię termino concluduntur. Igitur omnis nobis diuiſio omniſq̄ ſcientia: a magis generibus per ſubalterna genera vſq̄ ad magis ſpecies deducatur. Ibi eniz conſiſtētes integrā ſuperiorū ſcientiaz capere poſſumꝰ ac retinere. Si quis aūt indiuidua velit ſcientia diſciplinaq̄ comprehēdere: fruſtra laborabit. Sed ita iubemur a magis generibꝰ vſq̄ ad magis ſpecies per interualla media diſcurrere: vt ſpecificis differentijs diuidentes ſubalterna genera vſq̄ ad magis ſpecies deſcendamus. Specifice autē differentię ſunt quę ſpeciē quācunq̄ declarant. Declaratur autem ſpecies differentijs hoc modo. Si quis enim dicat ſubſtantiam: vt ponat ſub ſubſtantia corpus. ſub corpore animatū corpꝰ: ſub animato corpore animal: ſub animali rationale animal. Sub animali rationali mortale. omnes has ſpecies quę ſunt ſubſtantię: cū pro differētijs poſuerit: hominis ſcilicet ſpecies informabitur. Nam corpus animatū ab inanimato corpore, differentia eſt. Porro autem animal ab inſenſibilibus: ⁊ rationale ab irrationale: ⁊ mortale ab īmo. talibus differentię ſunt: hęc igitur omnia cū iunxeris: vnā ſpeciez declarabis. i. hominē. Nā cū dicis corpus animatū: animal rationale ⁊ mortale: quę ſcilicet differētię in ſubalterno ordine ſibi ſuppoſite ſunt: hominē demonſtraſti. Sunt quędā alię differentię: quę tales ſunt: ac ſi dicas animal rhetoricū: quod ſolus homo rhetor poſſit eſſe. Sed hęc differentia non perſpicax differentia eſt i ſubſtantiā hominis: naturāq̄ nō perficit: ſed tantū artem quandam ſcientiāq̄ eſſe cōmēdat. Illę igitur in diuiſionibus differentię ſpecieſq̄ proſunt: ex quibus illa quę dicit magis ſpecies informatur: ⁊ hęc vocatur ſpecifica differentia: quę magis ſpeciē poſſit efficere. Ergo cū per hęc deſcenſū fuerit ad magis ſpecies: relinquēda ſunt ſub magis ſpeciebus indiuidua: nec eorꝫ eſt aliqua ſcientia requirenda. Nā illa nō ſolum infinita ſunt: ſed etiā quęcūq̄ in ſeſe cōtinuerint infinita ſunt: rhetorica eniz ſpecies ē. Sed cū venerit in ſingulos hoīes: tunc per ſingulos ⁊ infinitos diuiſa etiā ſingula fiet ⁊ infinita. Si eni oēs, quicūq̄ ſunt vel fuere numerētur rhetores: nullꝰ vnq̄ huiuſce numerationis finis erit: cū preſertim etiam per infinita tēpora in futurū ſinguli homines rhetores eſſe poſſunt. Hec fabius. Hoc igitur inquit erat: quod ait.

Porro autē vel artium vel diſciplinarum cum indiuidua per ſingulos homines eſſe cęperint: rationem ad percipienduz capere vel habere omnino non poſſunt.

¶ Et ego. Hoc inquā eſt qḋ cū artes vel diſciplinę: q̄ in ſua ſpecie vna aū collecta fuerint: in indiuidua venerint. i. ꝑ ſingulos hoīes: in infinitā multitudinē innumerabilēq̄ ſeſe diſpertiunt. hoc aūt idcirco euenit. qḋ hęc eadē ratio eſt: quā porphiriꝰ ipſe dirigere nō neglexit. Genus eniz cū vnū ſit: plurimarꝫ ſpecierꝫ progenitiuū eſt. Nanq̄ ſub vno genere plures ſpecies inueniunt. Idcirco quoniā ſpecies genꝰ illud vnde profluunt: in plurima ſegregāt atq̄ diſpertiunt. Genꝰ autez plurimas colligit res: ſicut ipſuz a plurimis iterꝫ ſpeciebꝰ diuidit. Nam. q̄ homo coruus ⁊ equꝰ: quę ſunt ſpecies: quātuz ad animal: ęqualiter animalia ſunt. Ita eniz nomē animalis omnes ſuas ſpecies intra ſe cōtinet. Quod ſi ⁊ in homine animalis nomen eſt: ⁊ in coruo: ⁊ in equo: non eſt dubiū quoniā illud genus: qḋ ſub ſe ipſū ea cōtinet ſpecies diuiſę intereſſe diuidant multiplicentq̄. Colligit igitur genus ſpecies in ſe: ſpecies vero genus ipſuz ſuapte natura diſpertiunt. Eſt igitur genus collectiuū ſpecierū ſuarū: ⁊ quodāmodo adunatiuū. Species vō diuiſiuę generiſ quodāmodo multiplicatiuę Igitur quicunq̄ ad magis genera aſcendit: omnez ſpecierū multitudinē per genera colligit adunatq̄. Cuz vero a magis generibꝰ vſq̄ ad magis ſpecies decurritur: omnis vnitas gentiuz ſuperiorū in multifidas ramoſaſq̄ ſpecies ſegregabitur. Quod autē ait multitudo capienda: pinde eſt ac ſi diceret: multitudo facienda eſt. nam cuz diuidis genus in ſpecies: eaſdē ſpecies multas eſſe accipis: q̄s tu idē feciſti. Spēs quoq̄ ab hac generiſ adunatiōe ac quodāmodo collectione nō diſcrepāt. Nāq̄ ⁊ ipſe infinitatē indiuiduorū ad vnā reuocāt formā. Singulorꝫ eniz hominū ſpecies quę eſt homo: collectiua eſt: hoc modo. Ad hominis eni ſpeciē cuncti ſinguli homines vnꝰ homo ſunt. i. prima ſpecies: quę nos cōtinet coercetq̄. Porro autem ipſa ſpecies in nos multo ſciſſa diuidit. Omne eniz quod ſingulū eſt atq̄ indiuiduū: illud vnde naſcitur diuidit. Omne quod nō eſt ſingulū atq̄ nō indiuiduū: ſed diuidi poteſt: non ꝓ ſe ipſum magis diuidit ſubteriora: quā colligit. His igit expedias: conſtat genus plurimarū ſpecieruz eſſe genus: ⁊ ſpeciē plurima ſub ſe indiuidua coercere. Naz ſi qua ſunt ſubteriora illa que ſunt ſuperiora diſpertiunt: ⁊ in multitudinem diſſipant diuiduntq̄ Quare non eſt dubiū quin ſuperiora ſemper inferioribus pauciora ſint. Predicamēta vero aliud de alio: vel ad ſe inuicē quę torquentur: hoc modo ſunt. omnes enim res aut maior erit: aut minor: aut ęqua. omne quod eſt maius: de minore poterit predicari. Minus non de maiore non dicitur. Nam cū animal eſt ⁊ homo ⁊ equus: ad animal hominē ſi predicare volueris: tantū hęc cōuenit predicatio: quātuz conuenit animal eſſe hominē. Age eniz: conuerte ⁊ dic hoc eſſe animal: quod hominē. Quantū igitur pars eſt animalis: quę hominis ſpeciez contineat: tantū animal homo eſt. In illis autez alijs partibꝰ animalis quę aliud continēt quā eſt ſpecies hominis: appellatio non conuenit. Nam ſi dicas animal homo eſt: quod homo in illa parte in qua equus eſt animal ⁊ coruus: iſta talis predicatio non aptatur. Atq̄ ideo vniuerſaliter non cōuertūtur. Nam ſi dicis omnis homo animal verū eſt. Si dixeris omne animal homo: falſuz eſt. Quod ſi maiora de minoribus predicantur: quia omne minus in ſe continent: ⁊ minora de maioribus idcirco non predicantur: quia maiora minoris diffinitionē ſuperuadunt: ⁊ quodāmodo exuperant: non eſt dubiuz: quin illa quę ſunt ęqualia ſibi: poſſint ipſa cōuerti. Equalia autē ſunt illa quę neq̄ minora neq̄ maiora ſunt. i. vt ſi in quamlibet ſpeciem ſupponantur: ⁊ omnium illi ſpeciei adſint: ⁊ nulli alij. nam omnis homo riſibile eſt: ⁊ nulla alia ſpecies riſibili poteſt proprio nuncupari. Atq̄ ideo quoniā ęqualia ſunt: ꝯuertūtur. Dicis eni q̄cq̄d ē homo. Riſibile. Quicquid eſt riſibile. homo. ⁊ itē. Quicquid eſt hinnibile: equus. Quicquid eſt equus: hinnibile. Quod ſi ſemper maiora de minoribus predicantur: ſuperiora neceſſe eſt genera eſſe: ⁊ oīa ſubalterna minora fiunt. Qḋ ſi ſubalterna oīa minora ſunt: nō ē dubiuz: q̄n ſi q̄s ꝑ ſubdiuiſionē deſcēdat ad vltimā ſpeciez: quodcūq̄ genꝰ de vicinis ſibi ꝑdicabit etiā de ſubalternis. nāq̄ ſubſtātia habet ſibi vicinū ad ſubteriora genꝰ. Ad ſe vō ſpeciē: qḋ eſt corpus. De hoc igitur ſubſtantia predicatur. Si q̄s eniz interroget: quid eſt corpus: dicitur ſubſtantia. ſub corpore vero eſt animatū corpus: ⁊ ſub eo animal. Ergo quoniā ſubſtantia idcirco predicatur de corpore: quia illi eſt ſuperior: neceſſe eſt quibus corpus ſuperius fuerit: eiſdē etiā ſit ſubſtantia ſuperior. Nam ſi corpus predicatur de animato corpore ⁊ de animali: predicabitur etiaz ſubſtātia de animato corpore: ⁊ de animali. Sic igitur quęcūq̄ ſuperiora fuerit de ſubterioribus non ſoluz ſibi vicinis: ſed etiam lōge ſubterioribus predicantur. Nā

ſi maio:a ſunt his que ſibi vicine ſunt ſpeciebꝰ: multo
maio:a erũt etiam illis quibꝰ vicine ſpecies fuerint am
pliores: ergo quodcũqꝫ de quibuſcũqꝫ ſpecies p:edicaẽ
de ipſis p̄dicabiẽ: ⁊ illiuſ ſpeciei genus. Nã ſi ſpẽs aliq̃
alicui maio: eſt: multo genus ſpeciei ipſius illa re qua
ſpecies maio: eſt: maius erit. Atqꝫ ita ad id p:edicabiẽ
quẽadmodum ipſa ſpecies antea p:edicata eſt. Quod ſi
ita eſt: non eſt dubiũ quod genus quoqꝫ generis illius
qd̄ ad illud ad qd̄ ſpecies p̄dicabatur: poterat p:edicari
etiam id quoqꝫ de eo quod ſpecies ⁊ genus ſpeciei p:edi
cabatur: p:edicari poſſe. Nam ſi quis dicat ciceronẽ eẽ
hominẽ: cũ animal hominis genus ſit: nõ erit abſurduꝫ
ciceronẽ animal p:edicari. ⁊ cum animalis ipſius ſubſtã
tia genus ſit non erit inconueniens ciceronẽ ſubſtantiã
p:edicari: quoniam que ſuperſunt de ſubterio:ibus p̄
dicantur: ⁊ que ſubterio:a ſunt: ſi qua alia ſibi ſubterio
ra habeant: illud primũ genus habebunt etiam iſta ſub
terio:a: ⁊ de his cõuenienter p:edicabitur. Igitur ſpẽs
de indiuido p:edicatur vt maius: magis genus vero de
omnibus ſubalternis: ⁊ de magis ſpecie p:edicaẽ. Quo
enim modo dicitur ⁊ co:pus ſubſtantia: ⁊ aĩmatũ co:pꝰ
ſubſtantia: ⁊ ſenſibile co:pus ſubſtantia: ⁊ rationale ani
mal ſubſtantia: ⁊ mo:tale ſubſtantia: ⁊ homo ſubſtãtia
⁊ de ipſis etiam magis genus indiuiduis p̄dicatur: vt
dictũ ẽ: ⁊ poteſt enim cicero dici ſubſtantia. Species võ
ſola de nullis alijs niſi de indiuiduis p:edicatur: vt p:e
dictũ eſt. Indiuidua autem ipſa de nullo alio p:edican
tur niſi de ipſis. i. ſingulis. Natura autem indiuido:ũ
hec eſt: quod p:op:ietates indiuiduo:ũ i ſolis ſingulis
indiuiduis ꝯſtant: ⁊ i nullis alijs trãſferũtur: atqꝫ ideo
de nullis alijs p:edicantur. Ciceronis enim p:op:ietas
cuiuſlibet modi fuerit: neqꝫ in catonem neqꝫ in b:utum
neqꝫ in catullam aliquando conueniet. At võ p:op:ie
tates hominis que ſunt: id quod rationale: mo:tale: ⁊ ſen
ſibile: pluribus ⁊ omnibus indiuiduis poſſunt ⁊ ſin
gulis conuenire. Omnis enĩ homo ⁊ ſingillatim indi
uiduus ⁊ rationalis eſt: ⁊ mo:talis: ⁊ ſenſibilis: ⁊ ri
ſibilis. Atqꝫ ideo illa quo:ũ p:op:ietates poſſunt alijs
cõuenire: poſſunt de alijs p:edicari. Ho:um autẽ quo
rũ p:op:ietas in alijs non cõuenit: niſi ipſis tantum in
diuiduis ſingulariter: de aliquibus alijs p:eter ſe ſingu
lariter p:edicari non poſſunt. Repetendũ eſt igitur: qd̄
omne indiuiduum ſpecie continet. Species võ ipſa co
ercetur a genere: ⁊ vnũ q̃ſi omnium co:pꝰ magis genus
eſt ⁊ nunquam eſt pars. indiuiduꝫ vero pars ſemper eſt
nunqꝫ eſt totũ. Species autem ⁊ pars ⁊ totũ merito nũ
cupatur. nam ad genus pars eſt: ad indiuidua totũ: di
uidit enim genus (vt dictum eſt) ⁊ indiuidua colli
git. Sed ſpecies pars eſt alterius. i. generis. Totũ ve
ro non eſt partis ſed partiũ. Nanqꝫ genus ⁊ vnũ eſt: ⁊
plures ſpẽs vniꝰ rei. i. vniꝰ generis ſpecies pars eſt. Et
quoniam indiuidua plura ſunt in finita ſub vnã ſpecie
q̃ illa indiuidua colligit. Spẽs illa nõ ẽ vnius totũ: id
eſt non eſt partis totũ: ſed plurimo:ũ id eſt partiuꝫ. plu
res enim partes ſub ea indiuiduo:um ſunt: quarum
totũ ſpecies. i. homo appellatur. Sed de genere ⁊ ſpe
cie ſufficienter dictũ eſt. Et quoniaꝫ matutine ſalutatio
nes vocant: in futuras noctis vigilias quod eſt reliquũ
transferamus.

Explicit editionis p:ime liber p:imus. Incipit Secũ
dus de Differentia.

m

Ulta nobis a parente natura excelſius q̃
ceteris animantibus grauia illuſtriaqꝫ cõ
ceſſa ſunt. Que nos ita quaſi quedã beni
gna artifex humanitatis excoluit: ut p̄mũ
nobis reputandi conſiderandiqꝫ animos
rõnemqꝫ concederet. Poſt võ rõne reperta p:oloquen
di cõferret vſus. Sed que natura nos nõ co:po:is ſen
ſibus a beluis ſed mentis diuinitate diſtare conceſſit:
cũ ſibi adiunxerit ⁊ a ſue viuacitate nature nõ diſceſſerit
tunc ſicut ipſa eſt eterni generis: ita quoqꝫ famã in poſte
ros vitãqꝫ glo:ie infinitiſſimis tempo:ibus coequat.
Sin võ ſe prauis libidinibus co:po:is obnixi perden
dam co::ũpendãqꝫ permiſerit: naturã co:po:is ſequiẽ.
Nam nihil eius viuacitatis poſt co:po:a remanet: cui
omnis labo: ⁊ ſtudiũ de rebus co:po:is atqꝫ in co:pus
impenſuꝫ eſt. Quare aduertendum eſt: ut nos melio:es
accuratio:eſqꝫ reddamus: nõ ea re qua pecudibꝰ nihil
diſtare poſſimus. Sed quo celeſtiũ virtutũ ſimilitudi
ne eternitatis glo:iã factis egregijs dictiſqꝫ mercamur.
Sed de his alias nunc ad p̄poſitũ reuertar. Cũ igiẽ alte
rius noctis conſueta lucub:atio vigilieqꝫ veniſſent: cre
do heſterne rõnis ſubtilitate captꝰ vl̄ qua ipſe eſt cupidi
tate diſcẽdi audiẽdiqꝫ ſtudio vigilãtiꝰ: quã nũqꝫ ſurre
xerat: fabius ad me prexit. Qui poſtq̃ cõſalutatꝰ: ſequẽ
tis a me operis promiſſam cõtinuationẽ repoſceret. Fa
ciã inquiã nõ inuitus: quippe cum nec mihi ſit in vita
quicq̃ melius agere: ⁊ tu hanc mihi iucũditateꝫ ſtudio
tuo augeas: quod mihi per quã gratiſſimũ eſt. Placuit
igitur ut quoniã heſterna diſſertio ſpecieꝫ explicuerat:
alterius expoſitionis p̄ncipiũ de ſequenti differentia ſu
meretur. Hic fabiꝰ. Uberrime inquit a te heſternis vi
gilijs de generibus ⁊ ſpeciebus expoſitũ eſt. Sed (ut
dici audio) ſubtilio: differentijs tenuio:qꝫ tractatꝰ eſt.
nõ inquã imerito. Nã varie accepte differentie varias
habebũt etiã poteſtates. Erunt nãqꝫ alias genera: alias
ſpecies: alias võ differentie. Sed hos poſtea demon
ſtrabitur. Nunc võ ita (vt arbitro:) textus eſt.

Omnis differentia ⁊ cõmuniter ⁊ p:op:ie ⁊ magis p:op:ie dicitur.

Differentiã quoqꝫ multis appellari modis deſignat.
Dicit autem tribus his modis fieri differentiã: cuꝫ au t
cõmunes ſunt: aut p:op:ie: aut magis p:op:ie. Cõmu
nes ſunt: quibꝰ omnes aut ab alijs differimꝰ: aut a no
biſipſis. nam ſedere vel ambulare vel ſtare differentia
eſt. nã ſi tu ambules: ego vero ſedeã: in ſitu ipſo atqꝫ am
bulatione differimus. Et itẽ ego cum nũc ſedeo: poſtea
vero ſi ambuleꝫ: cõmunia meipſo differẽtia diſcrepabo
P:op:ie vero ſunt que vniuſcuiuſqꝫ indiuidui fo:mã
aliqua naturali p̄p:ietate depingunt: vt ſi quis ſit ceſijs
oculis: vel criſpo capillo. Etenim p̄p:ia vniuſcuiuſqꝫ
ſinguli hoĩs ſunt: quoquo modo iſta naſcuntur. Ma
gis p:op:ie ſunt: que in ſubſtãtia ipſa permanẽt: ⁊ to
tã ſpeciẽ differentie deſcriptione permutant: vt eſt ra
tionalis vel mo:talis hominis differẽtia. Ho:uꝫ autẽ
communes ⁊ p:op:ie differentie, ſub eadem ſpecie ſin
gulos a ſe faciunt diſcrepare: illa p:op:ijs differentijs:
illa cõmunibꝰ. Magis p:op:ie vero totam naturã cu
iuſlibet ſpeciei ſubſtantiãqꝫ p̄mutãt: ⁊ ab alijs ſpeciebꝰ
ſegregant atqꝫ diſpergunt. Haruꝫ ergo cõmunes ⁊ p:o
p:ie differentie quoniã ſpeciẽ non permutãt: ſed fo:mã
quodãmodo ⁊ habitudinẽ ſolam faciunt diſcrepare: alte
ratuꝫ facere dicuntur. i. non integrã alteruꝫ facere. i. nõ
integre permutare. Sed quodãmodo diſcrepantiã di
ſtantiãqꝫ faciunt: atqꝫ ideo non vocantur alterum faci
entes. i. permutantes. Sed magis alteratum. i. nõ in
tegruꝫ alterum facientes. Illa vero tertia. i. magis p:o
p:ia: quoniã ſubſtantialis eſt: ⁊ ipſiꝰ ſpeciei inſerta na
ture: alterũ facit. Nã q̃ñ hõ atqꝫ equꝰ quantũ ad id qd̄

---

alalia erant: vna illis erat ſubſtãtia: veniens rationale
diſgregauit omnino ſpeciẽ: ⁊ funditus alterã fecit. Er
go cõmunes ⁊ p:op:ie differentie alteratũ faciẽtes vocã
tur. Magis p:op:ie aũt alterũ facientes. Cõſtat igiẽ
differẽtiarũ alias facere alterũ alias alteratũ. ille q̃ faciũt
alterũ: ſubſtantiales ſunt: ⁊ omnes naturã ſpeciẽqꝫ per
mutant: ⁊ ſpecificales p:edicantur. valet enĩ quãlibet
ſpeciem cõſtituere: ⁊ ab alijs omnibus ſegregare: ⁊ eius
fo:mã naturãqꝫ cõponere. Naꝫ ſi dicas mo:tale ⁊ ratio
nale differentias: ⁊ eas animali ſupponas: non eſt du
bium quin cum hominis ſpeciẽ facias: ſpeciei huiꝰ ſint
perfectrices. atqꝫ ideo ſpecifice nominanẽ: quod ⁊ p̄mu
tant naturã: ⁊ ipſaꝫ ſubſtantiã cuiuſlibet illius ſpeciei
cõſtituunt. Ille vero alie nihil aliud efficiunt niſi altera
tuꝫ: quippe cũ aut p:op:ietate quadã fo:me alius diſtet
ab alio: aut aliqua habitudine ⁊ diſpoſitione aliquid fa
ciendi. Illa igitur magis p:op:ia differentia: quaꝫ ſpe
cificam nominamus: ſola poterit in generis diuiſione
ꝯgruere. Etenĩ cetere nihi ad ſubſtantiã: ſed ad quãdã
quodãmodo eiuſdẽ ſimilitudinis diſcrepantiã diſtan
tiãqꝫ ponũtur. Nihil enĩ in illis p:eter alteritatẽ ſolã
reperire queas: quippe que non cõſtituunt ſpecies: ſꝫ cõ
ſtitutas etiam ⁊ effectas magis p:op:ijs ſuis qualita
tibus ipſe diſcriminant. Quod autẽ dicit.

Repetenti nunc a ſuperio:ibus dicenduꝫ eſt. Differentiarum alias eſſe ſeparabiles: alias eſſe inſeparabiles.

Hoc eſt quod hic nunc diuiſio alia rurſus aſſumiẽ. Nã
cum p:ius differentiã in tribus partibꝰ ſeparet: ⁊ po
ſtea tres illas in duaꝝ tantũ numerũ qualitatẽqꝫ colli
geret: vt alias alterum facientes eſſe diceret: alias alte
rantes: ipſarum rurſus triũ tertia ſumitur faciẽda diui
ſio. Dicit enĩ alias eſſe ſeparabiles: alias inſeparabi
les: ⁊ ſicut in p:io:e diuiſione alteratũ facientes due fue
runt cõmunes ⁊ p:op:ie: ſola võ magis p:op:ia reman
ſerat que alterũ fecie bat: eodẽ nunc etiã modo in ſepara
bilibꝰ ⁊ in inſeparabilibus cõmunis tantũ ſeparabilis
Alie vero differẽtie vtreqꝫ vt ceſitas oculoꝝ: vel flaua
ceſaries: vel co:po:is p:op:ietas: que ſunt p:op:ie dif
ferentie: vel certe rationabilitas vel mo:talitas: que ſũt
magis p:op:ie differentie: poſſunt nunq̃ ab hominis
ſpecie ſegregari. Sedere vero vel currere: que cõmunes
ſunt ſeparanẽ a ſingulis: ⁊ itẽ rurſus adduntur. Earũ
vero que ſunt inſeparabiles: alie per ſe veniunt: alie ve
ro per accidens. Et ille vero que per ſe veniunt: a magiſ
p:op:ijs manant. Ille que per accidẽs: a ſolis p:op:ijs
effunduntur. Et inſeparabile accidens eſt: quicquid p̄
inſeparabilẽ p:op:iã differentiã vnicuiqꝫ ſpeciei conti
gerit. Sed quãquã p:op:ia ⁊ magis p:op:ia inſepara
biles differentie ſint: nunq̃ tamen illam ſuperio:ẽ fo:
mã naturãqꝫ cõmutant. Nam magis p:opia ſemper al
terũ: p:op:ia vero ſolum ſemper efficit alteratum. Huc
accedit quod inſeparabiles p:op:ie poſſunt alicui plus
minuſue contingere. Inſeparabiles magis p:op:ie nec
cumulis intentionis augentur: nec iminutione decreſ
cunt. Poteſt enim alius p:ocerio:: alius fuſcio:: decu
erio:ibus alius capillis: alius flauo:ibus naſci: que
ſunt inſeparabiles p:op:ie differentie. At vero magis
p:op:ia: i. rationale: neqꝫ plus neqꝫ minus admittit.
Oẽs enĩ hoĩes in eo qd̄ homines ſunt: equaliter ſunt
ratiõales atqꝫ mo:tales. Nã ſi genꝰ plꝰ minuſue eẽ poſ
ſit genus: poſſunt eſſe differentie vel intentione creſcere:
vel remiſſione decreſcere. Nam quoniã animal non eſt
plus homini quã equo: neqꝫ equo pluſ q̃ ceteris: equa
liter ſubiectis omnibꝰ genꝰ eſt. Sic ſpecieꝝ differentie
quas ſpecificas appellamus: maius minuſue non ca
piunt. Nã ſi animal rõnale mo:tale huiꝰ hominis diffi
nitio eſt: ⁊ hominũ nihilominus ſinguloꝝ: non eſt du

biũ q̃n hec diffinitio ad oẽs hoĩes ſingulos equaliter
ſemp̄ apteẽ: ⁊ nulli neqꝫ plus neqꝫ minꝰ ꝯueniat. Qd̄
ſi ita eſt: p̄tes quoqꝫ totiꝰ diffinitionis q̃ ſunt differẽtie
tales erunt: vt nulli neqꝫ plus neqꝫ minꝰ ſed equaliter
ſemp̄ ⁊ ꝯuenienter apteẽ. Partes aũt huiꝰ definitiõis
ſunt ratiõale ⁊ mo:tale. Rationale igitur ⁊ mo:tale: que
ſunt magis p:op:ie differentie: plus minuſue non capi
piunt. Ab hac igitur. i. ſeparabiliũ inſeparabiliũqꝫ dif
ferentiarũ diuiſione: tribus modis differentias ſpecula
mur. Nam aut ſeparabiles ſunt: aut inſeparabiles. In
ſeparabiliũ võ: aut per ſe veniunt: aut per accidẽs. Que
per ſe veniunt: alie ſunt que genus diuidunt: alie que
ſpeciem info:mant atqꝫ conſtituũt. Sed de ſuperio:ibꝰ
p:ius dictum eſt. Nunc autem de his que genus diui
dunt: ⁊ ſpeciẽ conſtituũt diſſeramus. Omnis quecũqꝫ
ſit generum diuiſio in ſpecies: ſi earũ ſpecierum alia ſub
diuiſio fiat: ⁊ a magis generibus per ſubalterna genera
vſqꝫ ad magis ſpecies decurratur: gemina in his erit du
plexqꝫ diuiſio. Nãqꝫ ſi contrarias ſpecierũ differentias
reſpicias: generũ eſt diuiſio. Si ſubalterno:ũ generũ: fit
ſpecierũ cõſtitutio. Si enim genus diuidamus. i. ſub
ſtantiam: vt iã ſpeciei diſputatiõe diuiſa eſt: ⁊ fit ſubſtã
tia: poſt ſubſtantiã animatũ co:pꝰ ⁊ inanimatũ. Sub
animato co:po:e ſenſibile ⁊ inſenſibe. Sub ſẽſibili. i. ani
mali rationale ⁊ irrationale. Sub rationali mo:tale ⁊ i
mo:tale. He igitur differentie eedẽ ſpecies ſunt: ſi cõtra
ſeipſas in diuiſione reſpiciantur: diuidunt genus hoc
modo. Nam quoniam ſub ſubſtantia animatum co:pꝰ
⁊ inanimatũ poſuimus: ſi animatum co:pus contra in
animatũ reſpicias: ſubſtantiã diuiſiſti. Si võ ſubalter
na genera in ipſis differentijs aſpicias: ſpeciem conſtitu
iſti. Nam ſi animatum co:pus ⁊ quod ſub ipſo eſt ſen
ſibile co:pus aſpexeris: animal reſpexiſti. Item ſi ratio
nalem differentiam cõtra irrationalem differentiã acce
peris: genus quod eſt vtro:ũqꝫ. i. animal diuiſiſti. Si
võ ſub eodẽo:dine rationalẽ differentiam ⁊ mo:talem
accipias: hominis ſine dubio ſpeciem demonſtraſti. Itẽ
he differentie alio mõ accepte fiũt generis diuiſibiles. i.
genera diuidentes. Alio vero mõ fiũt conſtitutiue ſpeci
erum: id eſt que ſpecies declarent atqꝫ conſtituant. Naꝫ
ſi contrarias differentias reſpexeris: diuides genꝰ. Si
vero ſubalternas: ſpeciem conſtitues. Differentiarum
igitur vis ⁊ ſeparabilium ⁊ inſeparabiliuꝫ ceteras tres
res. i. genꝰ ſpecieꝫ accidenſqꝫ ſic retinet: vt p̄mutata ꝯpa
ratione per hec eadem ipſa etiam permutentur. Nam
rationale ⁊ mo:tale differentias ſi contra irrationale ⁊ i
mo:tale reſpexeris: diuiſibiles ſunt generis differentie.
Si vero idem ipſum rationale ⁊ mo:tale ad ſuperio:a cõ
parauerĩs: ſpecies erunt eius quod eas continet anima
lis: Si vero rationale idem ipſum ⁊ mo:tale ad ſupe
rio:a comparaueris: ſpecies erunt eius quod eas con
tinet aĩalis. Si võ rationale atqꝫ mo:tale ad ſubiectũ ho
minẽ conſideres: genera eius cõſtitutiuaſqꝫ differẽtias
contemplabere. At vero de illis alijs inſeparabilibꝰ. i.
p:op:ijs cadunt differentie inſeparabilis accidẽtis. In
ſeparabile nanqꝫ eſt accidens: ceſitas oculo:ũ: ⁊ naſi cur
uitas: ⁊ alia huiuſcemodi. Et idem ſit de ſeparabilibus
accidentibus: id eſt de communibus. Separabile nãqꝫ
eſt accidens: vigilare: do:mire: ⁊ currere: vel ſedere. Qd̄
aũt dicit ſic igitur cõpoſita ſit ſup̄ omnia ſubſtãtia: ⁊ ſint
eius differentie diuiſibiles animatuꝫ ⁊ inanimatũ. Cõ
trarias differentias in ſpecies monſtrat. Quod autẽ di
cit hec differentia animata atqꝫ ſenſibilis ſociata ſubſtã
tie perficit animal. Conſtitutiuas ſpecierum differen
tias mõſtrat. Sic igiẽ varijs modis accepte varias va
rietates fo:maſqꝫ ſo:tite ſunt. Sed ⁊ diuiſibiles ⁊ con
ſtitutiue vtreqꝫ ſpecifice nominantur: ⁊ in diuiſionibꝰ
generũ diffinitiõibuſqꝫ ſole ſunt vtiles. Cetere vero in
ſeparabiles per accidẽs inutiles: ⁊ multo magis ille ſũt

inutiles: quę ſeparabili differentia diſcretioneqꝫ formatę ſunt. Has autem ſpecificas differentias: qui de differentiarum diffinitione tractauerunt: tales eſſe declarant quibus ſpecies a genere abundant. Quid autē ſit: breuiter explanandū eſt. Controuerſia eſt vtrum genus differentias ſpecierum ſuarum in ſe habeat: an minime: vt puta. Animal ſub ſe habet ſpecies rationale ⁊ irrationale. i. hominem: verbi gratia ⁊ equū. Rationabilitatem igitur ⁊ irrationabilitatem. i. hominis vel equi differētias: quibus a ſe ſpecies ſub animali poſitę differunt: verum habeat vtraſqꝫ animal an non. Nam ſi animal qđ genus eſt: neqꝫ rationale eſt: neqꝫ irratiōale: ſpecies quę ſub ipſo ſunt poſitę iſtas differentias nō habebūt. Nā ſi genus iſtas differentias non habebit: vnde erunt ſpeciebus differentię: quibus a ſeipſis differūt. Sed ſi qs dicat eſſe in genere iſtas differentias (non tantum haberent differentias ſpecies: niſi prius genꝰ habuiſſet) aliud maius continet incōmodum. Nam quoniam ęquę ſunt ſpecies quę ſub aliquo genere ſupponūtur: ⁊ ęqualiter homo atqꝫ equꝰ ſub animali genere ponūtur: neqꝫ homo prius eſt: neqꝫ equꝰ: ſed vterqꝫ ęqualiter animalis ſpecies nominantur. Igitur ſi rationale atqꝫ irrationale ęqualiter ſub eodem genere ſunt: erunt etiam vno tempore. Quod ſi vno tempore ⁊ genus iſtas differentias habet: vt genus ſuapte natura. i. animal rationale ſit ⁊ irrationale: non eſt dubium quod eadem res vno tempore duas contrarietates in ſeſe ſubſtantialiter retineat. quod fieri nequit. Quid igitur. Dicendum eſt quoniā genus actu quidē ipſo, quod gręci energiā vocāt. iſtas differentias non habet. At vero poteſtate ab his ipſis differētijs: quas in ſuas ſpecies fūdit nō vacat. Quid autem ſit actus ⁊ poteſtas: caſtigatius explicandum eſt. Tantū intereſt actꝰ a poteſtate: quātū homo ridēs ab eo qui ridere poſſit non tamen rideat. Ille enim agit ipſam rem: ille tantū poteſt: nō etiā agit. Sic igitur ⁊ animal. Nāqꝫ homo actu ipſo rationalis eſt. Semper eniꝫ homo rationalis: ⁊ nihil aliud eſt: ⁊ equus ſemper irrationalis: ⁊ eius irrationabilitas in actu poſita eſt. At vero ipſū animal rationale vel irrationale nō ipſū agit: neqꝫ eſt in eorum actu poſitum: ſed in poteſtate. Poteſt eniꝫ ex ſe rationale atqꝫ irrationale profundere. Quare quoniā ſpecies actu differentias continent: genus vero poteſtate: ſpecies a genere merito differentijs abundare dicuntur. Quoniam quod genus poteſt. i. differentias facere: ſpecies nō ſolū poſſunt: ſed etiā agunt. In ipſis enī ſpeciebus poſitę informatęqꝫ ſunt. Eſt autem alia differentię diffinitio talis: quę dicat differentiam eſſe quę ad plurimas ſpecies in eo quod quale ſit predicat. Differētia ad res plurimas dici poteſt: vt rationale dicitur ad hominem. homo enim eſt rationalis: dicitur ad deum. Deus enī rationalis eſt: ſed non in eo quod quid ſit: ſed in eo quod quale ſit. Nam ſi qualis homo ſit interroget rationalis cōtinuo reſpōdetur. Qualis deꝰ ſit ſi interroges: rationale non abſurde dixeris. Eodem modo etiā irrationabilitas. Dicitur enim ⁊ ad equum: ⁊ ad bouē ⁊ ad piſcem: ⁊ ad auē: quę omniū ſi qualia ſint interrogaueris: irrationabilia predicantur. Bona igitur ⁊ recta hęc eſt diffinitio. i. differētia eſt quod plurimas res ſpecie diſtantes in eo quod quale predicatur. Et de mortali vero ⁊ de alijs differentijs: eadem eſt ratio. Sequitur locus perdifficilis: ſed transferentis obſcuritate victorini magis quam porphirij proponentis: qui huiuſmodi eſt. Dicit enim omnē rem quęcunqꝫ eſt corporea ex materia vel forma conſtare. Nāqꝫ ſi ſtatuā dicas: conſtat ſtatua ex ęre: verbi gratia: ⁊ figura illa quā ei ſuus fictor impoſuit: ⁊ eſt materia: ex quo facta eſt ęris. Figura vero id eſt forma: qua ęs ipſuꝫ formatū eſt. Nā ſi hominem formabis ex ęre: erit hominis forma: ęs vero materia. Eodem modo etiam genꝰ. Nāqꝫ genus in modo materię accipitur. Differentia vero in modo formę. Et enim quēadmodū quęcunqꝫ illa res ex materia ⁊ forma conſiſtit: ſic etiam omnis ſpecies ex genere ⁊ differentia. Nanqꝫ genus ita eſt hominis: vt eſt ſtatuę ęs. Differētia vero ſic eſt hominis: vt eſt forma illa ex qua ęs efficitū eſt. Nanqꝫ ſicut ex aliqua figura: quę ex ęris materia efficta eſt: cuiuſcunqꝫ illius ſpecies ſtatuę fit: ſic etiam cuꝫ in genus. i. in animal venerit differentia. i. rationale: hominis ſpecies fingitur. Iſta igitur ſibi proportionaliter ſunt. Proportio autem eſt cuiuſcunqꝫ illius rei ſimilis ad aliquā rē cognatā comparatio: vt puta ſi duo ꝯpares ad quattuor: dupla proportio eſt. Si vero. xx. ad. xl. eadem dupla. Sub eadem ergo proportione ſunt. iiii. ad duo: ſub quali. xl. ad. xx. quod vtraqꝫ duplex eſt numerorum comparatio. Sic igitur qualis proportio eſt: id eſt comparatio materię ⁊ figurę: talis eſt proportio generis ⁊ differētię: ⁊ iſta quattuor ſibi ꝓportionaliter ſunt. Eodē eniꝫ modo ex materia ⁊ figura ſpecies vniuſcuiuſqꝫ illiꝰ animātis inanimātiſue formatur: quod victorinꝰ ſcilicet intellexiſſe minus videtur. Nā quod porphyriꝰ analogon dixit. i. ꝓportionaliter: ille ſic accepit q̄ſi analogon diceret. i. irrationale. Atqꝫ ideo in loco vbi habet ſcriptum hoc modo: omnes nāqꝫ res ex forma ⁊ materia conſiſtunt: ipſa autem forma irrationabilis eſt: tollendū eſt irrationabilis. Et ſubterius paululum vbi habetur: iam omne genus ſimile materię eſt: ⁊ cōſiſtit irrationabile: tollendum eſt irrationale: ⁊ ponendū eſt proportionabile: vt ſit ⁊ ꝯſiſtat proportionabiliter. Nā q̄ proportio eſt figurę ad materiā in efficiēda cuiuſlibet corporis animati atqꝫ inanimati. Sequitur item alia diffinitio: quę eſt huiuſmodi. Dicunt enim eſſe differentiam: quod poſſit ſeparare quicquid ſub eodem genere eſt: ⁊ recte dicunt. Nā dū ſub eodem genere ſit homo atqꝫ equꝰ: quia vtrūqꝫ eſt animal: cū venerit rationale vel irrationale: equum atqꝫ hominem quę ſub eodem genere ſūt: diuidunt atqꝫ diſcernunt. Sunt igitur illę differentię q̄ poſſunt res ſub eodeꝫ genere ſeparare. Eſt aūt alia diffinitio. Differētię ſunt quibꝰ quidqꝫ ab alio diſtat. Nam homo atqꝫ equus rationali atqꝫ irrationali differentia diſcrepant: cum vnum ſint quantum ad genus: ⁊ hoc eſt quod dicit.

Differentia eſt qua differunt ſingula: quia per ſeipſum genus eſt: ⁊ illa quę rationabilia ſunt nos ſcilicet: ⁊ illa quę irrationabilia ſunt. Nanqꝫ ⁊ homo ⁊ equus ⁊ auis: hęc omnia genus vnū ſunt ideſt animal. Nāqꝫ animal horum omniū genus eſt.

¶ Sed ſi de hoc loco in quo poſituꝫ eſt: quia per ſeipſm genus eſt: mutes ⁊ facias: qa per ſeipſa animalia ſunt planior ſenſus erit. Generis enim hic nomine pro animalis abuſus eſt: ⁊ erit huiuſmodi ordo. Differētia eſt eſt qua differunt ſingula: quę per ſeipſa animalia ſunt: ⁊ illa quę rationabilia ſunt aīalia nos ſcilicet: ⁊ illa quę irrationabilia ſunt. Quod ſi ſic eſſet: nullus eſſet error omnino. Nunc vō genus quod ait: pro animalis nomine intellegendum eſt. Item dij atqꝫ homines cū vtriqꝫ rationales ſint: mortalis tamen nomine adiecto differūt diſcrepantqꝫ. Sic igitur differentia eſt qua ſingula differunt: ſed non ſimpliciter: ſed illas tantuꝫ differentias huiuſmodi eſſe putandum eſt: quę ſubſtantiam proſint: ⁊ quę ad id qđ eſt quęcūqꝫ ſpecies poſſit eſſe aliqua pars quod huiuſmodi ē. Si equus atqꝫ hō quorū vtrorūqꝫ vnū genꝰ eſt animal: a ſe differunt rationali atqꝫ irrationali qualitate: attamen iſta rationabilitas ⁊ irrationabilitas in ſubſtantia ipſarū ſpecierum eſt hoc modo. Nā neqꝫ equꝰ poteſt eē ſine irrationabilitate: neqꝫ hō ſine ra-

tionabilitate. Atqꝫ ideo iſtę differentię proſunt ad aliquid eſſe ſpeciei accommodatę: ⁊ ſubſtātię ipſius partes ſunt. Nam cum homo ex his differentijs cōſtet. i. rationali ⁊ mortali: rationale ⁊ mortale ſolū poſituꝫ pars eſt ſubſtantię hominis. Nam ſi vtraqꝫ ſimul vnum hominē faciunt: non eſt dubiū quin ad ſubſtantiaꝫ hominis efficiēdā vnaqueqꝫ earum res pars eſſe videatur. Quare illę differētię quęcūqꝫ nō ꝓſunt ad eſſe: neqꝫ ptes ſubſtantię cuiuſlibet ſpēi ſūt ſpecifice dici non habent: quāuis ſola hoc vna ſpecies habeat. Nam ſi homo nauigat poteſt dici animal nauigabile. Sed nauigare in ſubſtātia hominis non vertitur. Neqꝫ enim homo inde ſubſiſtit: quia nauigat: quāuis hoc nullum aliud animal habere poſſit. i. nullum poſſit animal nauigare. Eodē modo ⁊ eſſe rhetorem vel grammaticum. Has igitur differentias quę ad eſſe non proſunt ſed tantum arteꝫ aliquā ſcientiamqꝫ cōmemorant: non ponimus ſpecificas eſſe: quamuis vna puęlibet animalis id ſpecies habeat. Ergo conſiderandum eſt: vt quotiens dicimus diffinitionem differentię illam differentiam eſſe: qua differant ſingula: illam ſignificari differentiam intelligamus: quę ad aliquid eſſe prodeſt: ⁊ quę eſt alicuiꝰ pars ſubſtantię ſpeciei. Illas vero quę ad eſſe non proſunt in hoc genere differentiarū quāuis ſingulę cuiuſqꝫ ſint: nō ponamꝰ. Sꝫ quoniā de differentia dictum eſt: de proprio explicemꝰ. Tunc ſabius. vt arbitror conſequēs eſt.

De proprio.

p **Proprium quatuor dicitur modis. Dicitur nāqꝫ propriū quod vni ſpeciei accidit: etiā ſi non omnibus.**

¶ Et ego. Quattuor ergo modis propria diuiduntur. Eſt enim propriū quod vni accidit: ⁊ ſi non omnibus: vt eſt rhetor vel geometer: vel grāmaticus. Hęc vō omnia vni ſoli ſpeciei: id eſt homini accidunt: non tamen omnibus. Neqꝫ enim omnes homines grāmatici vel rhetores vel geometrę ſunt: atqꝫ ideo vocabitur hoc propriū quod vni ſit: ⁊ ſi non omnibus. Eſt item alia proprietas quę eſt omnibus etiam ſi non ſoli. Nam bipes omni homini accidit. Omnis eniꝫ hō bipes eſt: non ſoli hominū ſpeciei accidit: ſed etiam auibus. Eſt itē tertium proprium quod omni ⁊ ſoli ⁊ aliquo tempore accidit: id eſt in pubertate pubeſcere: ⁊ in ſenectute caneſcere. Nanqꝫ ⁊ omnibus hominibus euenit: ⁊ nulli alij ſpeciei niſi ſoli hominum: ⁊ aliquo tempore. Conſtitutum enim tempus eſt: vel adoleſcētibus pubeſcendi: vel ſeneſcentibus caneſcendi. Neqꝫ enim a. vi. anno vel ſeptimo aliquis pubeſcit: aut a viceſimo caneſcit: niſi forte aliquid accidit noui. Quartum propriuꝫ eſt: quod vni ſpeciei accidit: ⁊ omnibus ſub eadē ſpecie indiuiduis: ⁊ omni tempore. Nam riſibilem eſſe hominem: ⁊ vni ſpeciei ſolum: id eſt homini contingit: ⁊ omnibus ſub eadē ſpecie indiuiduis. Omnes enim ſinguli homines rident: ⁊ omni tempore. Nunqꝫ enim tēpus fuit: vt quicūqꝫ ridere non poſſit. Sed riſibile dico poteſtate: non actu. Nanqꝫ ⁊ ſi non rideat homo tamen quia ridere poteſt: riſibilis appellatur. Et ſunt integre ⁊ vere propria iſta quę ⁊ vni ⁊ omnibus ⁊ omni tempore inſunt. Nanqꝫ hęc ſpeciebus ſuis conuerti poſſunt. Si enim dicas quid eſt homo. Riſibile. Si quid eſt riſibile interroges homo predicabis. Illa vero alia bipes: vel grāmaticus propria quidem ſunt: ſed conuerti non poſſunt. Nam grammaticus ſemper homo: homo vero non ſemper grāmaticus. Et econtrario homo ſemper bipes eſt: non contra bipes ſemper homo eſt. Et hinnibile ſimiliter magis proprium equi eſt. Nam eodem modo hęc proprietas ad ſuam ſpeciem conuerti poteſt. Nam ſi dicas: quid eſt equus: hinnibile reſpondebis. Si quid eſt hinnibile equus predicabitur. Sed q̄ā de proprijs dictum eſt. de accidentibus ſequens tractatus habeat.

De accidenti.

Diffinit porphyrius accidens ſic.

a **Accidens eſt qđ infert ⁊ aufertur ſine eius in quo eſt interitu.**

¶ Hoc autē dicere videtur: illud eſſe accidens ſine quo poteſt cōſtare illud cui accidit: vt puta ſi forte caſu aliquo cuiquam facies inrubuerit: abſcedente rubore illeſa facies permanebit: ſicut eueniente nō leſa eſt. Diuidit ergo accidēs in ſeparabile ⁊ in inſeparabile. Nāqꝫ ſeparabile accidēs eſt: vt puta ſi qs ſedeat vel ambulet: inſeparabile eſt: vt ſi dicas coruū nigrū: cignū albū. A qbus hęc accidētia ſeparari nō poſſūt. Naſcitur aūt huiuſmodi dubietas: vtruꝫ ſuperior diffinitio vera ſit ⁊ omniū accidētiū nomen īcludat. Nam quoniam ſunt quędā (vt ipſe ait) accidentia inſeparabilia: in his talis definitio videtur conuenire non poſſe. Nam ſi ſeparari non poſſunt: nō in illis eſt vera diffinitio: quę dicit accidens eſſe: qđ inferri ⁊ auferri poteſt ſine eius in quo eſt interitu. Naꝫ cum inſeparabilia ſunt: auferri nō poſſunt. Sed hęc tā vehemēs quęſtio ſoluitur ſic: quod hęc ipſa diffinitio de accidentibus facta eſt poteſtate non actu: ⁊ intelligentia non veritate. Non quia ęthiops ⁊ coruus colorem amittunt: ſed ſine iſto colore ad intelligentiam noſtram poſſunt ſubſiſtere. Naꝫ verū eſt: quoniam ethiopem aut coruum color niger nunquam deſerit. Sed ſi quis intelligat colorem iſtum ęthiopē vel coruum poſſe amittere: plumarum tantum color in coruo mutabitur: ⁊ erit auis alba ſpecie ⁊ forma corui: ſi quis hoc intelligat. At vero hominis id eſt ęthiopis amiſſo nigro colore erit eius ſpecies candida: ſicut etiam aliorum hominum. Ergo hoc non ideo: quia fiat dicit: ſed ideo quia ſi poſſet fieri huiꝰ accidentis ſuſceptrix ſubſtantia non periret. Quod ipſe hoc modo demonſtrat. Poteſt autem ſubintelligi ⁊ coruus albus: ⁊ ęthiops colorem ſuum perditurus ſine interitu ſuo quo color fuit. Nihil ad ſpeciem impedit ſi ęthiops vel coruus amiſſo colore in proprię ſubſtantię natura permaneat. Eſt autē alia diffinitio: quę ē huiuſmodi. Accidens eſt quod ꝯtingit alicui ⁊ ineſſe ⁊ nō ineſſe. Nam quod in ſubſtantiam non vertitur: id accidens eſſe dicimus: id eſt non in ſubſtantiā inſitum: ſed extrinſecus veniēs. Ergo ea quę ꝯtingūt ⁊ eſſe ⁊ nō eſſe ideo accidētia vocata ſunt: quoniā in ſubſtantię ratione non accipiunt. Si enim in ſubſtantię ratione ponerentur: nunqꝫ non eſſent: nunquā non eſſe poſſent. Nam quoniam verbi gratia ratio in ſubſtantia hominis eſt: nunquam homo eſſe poterit irrationabilis: quoniam irrationabilitas in ſubſtantia hominis nō eſt. Ex hoc ergo venit etiam alia diffinitio: accidens eſſe illud: quod neqꝫ genus ſit: neqꝫ ſpecies: neqꝫ differentia: neqꝫ proprium. Nam quoniam genus: ſpecies: differētia: ⁊ proprium: in ſubſtantia ſunt: ⁊ cuiuſcunqꝫ illius rei ſubſtātiam monſtrant: idcirco quicquid hox aliquid nō fuerit id accidens merito predicabitur. Explicitis igitur atqꝫ expeditis his quę propoſuit: id eſt genere: ſpecie: ꝓprijs differētijs: accidētibuſqꝫ tractare: nunc exequit illa quę inter hęc cōmunia omnia vel quę differentię ſunt.

De cōmunibus generis: differentię: ſpeciei: proprijs: accidentiſqꝫ.

c **Et primo diuꝫ ſimul interſe cōmuniones explicat. Poſt etiā ſingulorum ꝓprietates.** Et dicit omnium eſſe commune de pluribus predicari. Nanqꝫ genus predicatur de ſpeciebus ⁊ de indiuiduis eodem modo predicatur ⁊ differentia de ſpeciebus ⁊ de

indiuiduis. Etiam pꝛopꝛium ⁊ de ſpecie ⁊ de indiuiduis pꝛedicatur. At vero ſpecies de ſolis tantum indiuiduis appellatur. Genꝰ eni animal pꝛedicatur de equis hominibus: bobus: ⁊ canibus: id eſt ſpeciebus. Pꝛedicatur item ⁊ de his que ſub ipſis ſpeciebus indiuidua cōtinentur. Nam ſicut ipſe ſpecies canis vel equi vel hominis animalia ſunt: ſic ⁊ vnuſquiſqꝫ equus vel homo animalia pꝛedicantur. Differentie vero pꝛedicantur de ſpeciebꝰ ⁊ de indiuiduis hoc modo. Nanqꝫ hō ⁊ equus ſpecies ſunt. Sed rationalis dicitur ad ſpeciē hominis differentia. Pꝛedicatur eodem modo ⁊ ad ciceronē. Nā cum hominis ſpecie indiuiduū ſit: ⁊ ipſe rationalis appellatur. Pꝛopꝛium autem de ſpecie pꝛedicatur: cuꝫ dicitur ſpēs quod eſt homo riſibilis: ⁊ cū dicitur cicero riſibilis: quod eſt indiuiduum: monſtratur pꝛopꝛium de indiuiduis pꝛedicari. Spēs vero de ſuis tantum ſolis indiuiduis p̄dicat̄. Interrogatur quid eſt cicero. Et hō reſpondetur. Accidens vero ante pꝛedicatur de indiuiduis: ⁊ poſtea de ſpeciebus. Nam ſi quis dicat homo ſedet quod eſt accidens ſeparabile: cū quicunqꝫ ſingulum hominem id eſt indiuiduum ſedere viderit: tunc id ⁊ de ſpecie pꝛedicatur: vt dicat quoniam cicero ſedet: cicero autem homo eſt: homo ſedet. Eodem modo inſeparabile de ſpeciebꝰ ⁊ de indiuiduis pꝛedicatur. Expeditis ergo omnium communibus generis ⁊ differentie pꝛimum communiones differentiaſqꝫ declarat.

De communibus generis ⁊ differentie.

e T pꝛimum dicit generi cum differentia eſſe commune: quod ab vtriſqꝫ ſpecies cōtinentur. Nā genus quod eſt animal: continet ſpeciem hominis atqꝫ equi. Poꝛro autem rationale quod eſt differentia: continet hominem ⁊ deum. Et irrationale quod eſt differentia: continet equum: bouem: atqꝫ auem. Sed ita continet: vt genus ſemper plures ſpecies contineat: quam cōtinet differētia. Nanqꝫ genus ⁊ ipſas differētias cōtinet. Genus enim: id eſt animal rationale atqꝫ irrationale: continet illas ſpecies que ſunt ſub rationali: etiaꝫ eas que ſunt ſub irrationali cōtinet genꝰ: id eſt aīal. At vō differētia. i. rationale irrationale nō continet: ſed rationale tantū hominē atqꝫ deū. Plus igitur genus cōtinet quā differentia. Eſt aūt alia cōmunio. Sed quid eniꝫ ad quodlibet genus ita p̄dicatur: vt eius genꝰ ſit: ⁊ de illis ſpeciebus que ſunt ſub illo genere ad quod pꝛedicatur: illud genꝰ appellatur: ⁊ de indiuiduis que ſub illis ſpeciebus ſunt. Nanqꝫ animal genus eſt hominis ⁊ de animali pꝛedicatur: vt genus ſubſtantia. Genus enim ſubſtantia animalis eſt. Ergo illa ſubſtantia que ad hominis genus id eſt animal ita pꝛedicatur vt genꝰ pꝛedicatur etiam ⁊ ad ipſum hominem. Dicitur enim homo ſubſtantia. Pꝛedicatur item illud generis genus etiam de his que ſunt ſub ſpecie indiuiduis. Dicit̄ eni cicero: quod eſt ſub hominis ſpecie indiuiduuꝫ ſubſtantia. Differentia eodem modo. Naꝫ ſi qua differentia dicta fuerit de alia differentia: vt differentia intelligatur: pꝛedicabitur ⁊ ad ſpeciem que ſub illa differentia eſt ad quam pꝛedicatur: ⁊ de illis indiuiduis que ſub eadeꝫ ſpecie ſunt. Nam ratione vti ad rationalem differentiam vel vti cognata differentia pꝛedicatur. Rationabile autem pꝛedicatur ad hominem. Idem etiam ratione vti p̄dicatur ad ciceronē: quod eſt indiuiduum ſub illa ſpecie: ad quā ſpeciem illa differentia: id eſt rationalis p̄dicatur: de qua pꝛedicabitur vt cognata illa differentia: id eſt ratione vti. Igitur eſt iſta generis differētieqꝫ cōmunitas: quod ea que de genere ſpeciei pꝛedicantur vt genus: ⁊ de ſub eodē ſpecie genere p̄dicant̄: ⁊ de indiuiduis ⁊ illa q̄ de differentia p̄dicat̄ vt differētia: ⁊ de ſub eadem differentia ſpecie ⁊ de indiuiduis. Eſt autꝫ alia communio: quod queadmoduꝫ interempto genere ſpecies interimuntur: ⁊ ſic interempta differentia ſpecies ſub eadem differentia interimuntur. Nam ſi interierit animal: homo atqꝫ equus continuo periturus eſt. Sin vero differentia: id eſt rationale: dij atqꝫ homines interibunt: ⁊ nihil eoꝛum erit quod vti ratione poſſit.

De pꝛopꝛijs generis ⁊ differētie.

p Oſt demonſtrationem igitur communionū pꝛopꝛietates eoꝛuꝫ differentiaſqꝫ deſignat: ⁊ dicit differentiam pꝛimam eam: qua genus nō ſoluꝫ a differentijs: ſed etiam ſpeciebus vel pꝛopꝛijs vel accidētibus differat. Nanqꝫ dicit genus multo de pluribꝰ pꝛedicari: quam pꝛedicatur differentia vel ſpecies vel accidens vel pꝛopꝛiuꝫ. Nanqꝫ genus dicitur: id eſt animal de quadrupede: de bipede: reptili: id eſt de ſerpente: vel natatili: id eſt de piſce. Quadrupes autem quod eſt a bipede differentia: de ſolis illis dicitur que quatuoꝛ pedes habent: id eſt equus vel bos. De ceteris autꝫ alijs id eſt bipede vel reptili vel natatili: vnde genus equaliter p̄dicat̄ appellari nō pōt. Plus aūt genus a ſpeciebus p̄dicat̄: quod cum hoīs ſpēs ſit ⁊ de ſolis indiuiduis pꝛedicetur: idem tamen homo de equo vel boue vel cane non pꝛedicatur. At vero animal quod eſt genus: de pluribus ſpeciebus pꝛedicatur: id eſt de homine: ⁊ de equo: ⁊ cane: ⁊ boue: ⁊ de oībꝰ q̄ ſunt ſub ipſis poſita indiuiduis. Genus aūt a pꝛopꝛio pꝛedicationibus abūdat: quod pꝛopꝛiū vnius ſpeciei ſemper eſt de ⁊ ſub eadē indiuiduis. Genꝰ vō de multis ſpeciebus ⁊ pꝛopꝛijs p̄dicatur: ⁊ de ſub eiſdeꝫ indiuiduis. Ab accidentibus vero genus magis de plurimis pꝛedicatur: quod cum vnius cigni inſeparabile foꝛtaſſe accidens ſit albuꝫ: animal non ſolum de cigno pꝛedicatur ſed etiam de albis omnibus ⁊ non albis animalibus. At vero accidēs de ſolis tantum illis quibus inſeparabiliter cōtinetur: vel quibus ſeparabiliter. Nam pꝛincipaliter de indiuiduis dicit̄: Quare ꝯſtat multo de pluribus pꝛedicari genꝰ quā accidentia pꝛedicantur: quod accidētia pꝛincipaliter de indiuidus. Genera vero de indiuiduis ⁊ de ſpeciebus ⁊ de differētijs pꝛedicantur. Sed nūc illas differētias accipiamus quibus genus diuiditur: non quibus ſpecies infoꝛmantur. Hoc aūt eſt. Quoniā duas diximus differentiarum foꝛmas: vt alie ſint diuiſibiles: alie conſtitutiue. Conſtitutiuas illas diximus: que ſub eodē ſtilo poſite ⁊ ſubalternis generibus deſcendentes ſpeciem quandam refoꝛmant atqꝫ efficiunt: vt eſt rationale vel moꝛtale que hominis ſpeciem conſtituunt. Alias vero diuiſibiles: que genus diuidunt non ſpecieꝫ infoꝛmāt: id eſt rationale ⁊ irrationale: moꝛtale ⁊ imoꝛtale. Nunc de illis differentijs iſte tractatus habetur: que genus diuidunt: non que ſpeciem conſtituūt. Naꝫ ille que genꝰ diuidunt: in differentiarum integro loco accipiuntur. Nanqꝫ rationale moꝛtalis genus eſt. Poꝛro moꝛtale hominis genus eſt: ⁊ ille conſtituūt ſpeciem. At vero rationale irrationalis ſpecies non eſt: neqꝫ genus. Nec moꝛtale immoꝛtalis neqꝫ genus neqꝫ ſpecies eſt. Atqꝫ ideo quoniam pꝛopꝛiaꝫ vim differentiarum iſta retinent: que neqꝫ genera neqꝫ ſpecies ſibi inuicem eſſe poſſunt. Ipſas nunc differentias accipiamus: in quibꝰ nulla quantuꝫ ad genus eſt ſpecieiqꝫ cōmunitas. Eſt autem generis differentia. Namqꝫ genus a pꝛopꝛijs differentijs pꝛius eſt. Namqꝫ ſi abſtuleris genus: oēs ſimul differentias abſtuliſti. Nam ſi abſtuleris animal rationale atqꝫ irratioale non remanet. Poꝛro autem ſi

rationale abſtuleris: remanet animal. Sed ſi vtraſqꝫ interimeris differentias. i. rationale vel irrationale: poteſt tamen quoddā intelligi: quod ſit ſubſtantia animata ſenſibilis. i. animal. Ita genus ſublatum omnes ſecū auferet differentias. Sublate differentie genus ſecū non interimunt: quod intelligentia genus remanet id eſt quoniā poteſt animal intelligi pꝛeter differentias vt eius tantū diffinitionem animo capias: ⁊ eſſe dicas ſubſtantiam animatam atqꝫ ſenſibilem. Que autꝫ talia ſunt: vt ipſa interempta interimiant: non ſimul alijs interemptis ipſa interimant̄: pꝛioꝛa ſunt illis que poſſunt interimere. Eſt etiam alia differentia: quod genus ſemper in eo quod quid ſit pꝛedicatur: vt dictum eſt: differentia vero in eo quod quale ſit. Sed hoc frequentius inculcatum eſt: atqꝫ ideo id a nobis pꝛetermittendum eſt. Eſt autem alia differentia: quod ad omnē ſpeciem vnū ſemper genus aptatur. Homo enim vnū tantum genus habet: ut animal appellatur. In vnam autē ſpeciem plurime differentie poterunt cōmodari. Nāqꝫ homo ⁊ rationale eſt: que differentia eſt: ⁊ moꝛtale: que eadem differētia eſt: ⁊ ſenſibile quibus ſcilicet omnibꝰ ab alijs differt. Differt enim his omnibus quod ſenſibilis eſt ab inſenſibilibus: quod rationalis: ab irrationabilibus: quod moꝛtalis ab imoꝛtalibus. Eſt etiaꝫ alia differētia que ſuperius dicta eſt. Nā genꝰ ſpeciei ita eſt ut materies: differentia vō vt figura. Naꝫ ſicut in eris materiē veniens figura ſtatuā efficit: ita animali id eſt generi veniens differentia id eſt rationale vel irrationale facit hominis vel pecudis ſpecieꝫ. Que autem cōmunitates vel pꝛopꝛietates generis fuerāt: hactenus dixit ⁊ foꝛtaſſe erūt etiā alie: que pꝛopter breuitatem ſuperſedende atqꝫ omittende ſunt.

De cōmunibus generis ⁊ ſpeciei.

n Unc autem de generis vel ſpeciei cōmunitatibus pꝛopꝛietatibuſqꝫ tractatur: ⁊ dicit genus ⁊ ſpecies cōmune habere de pluribꝰ pꝛedicari: ſicut dictū eſt. Nam genus ⁊ de ſpeciebus pluribus pꝛedicatur: ⁊ eaꝝ indiuiduis. Et itē ſpecies de ſub ſe plurimis īdiuiduis appellat̄: ⁊ hic quoqꝫ ille ſpecies accipiuntur: que genera non ſunt. Nam ſi ſubalterne accipiunt̄: non magis ſpecies quā genera videbuntur. Nam que ſubalterne ſpēs ſunt: etiā genera ſunt: ⁊ erit abſurdū ⁊ huic pꝛopoſitioni incōueniens de generum inter ſe differentijs cōmunibuſqꝫ tractare. Accipiuntur igitur ille tantum ſpecies: que vere ſpecies ⁊ magis ſpecies appellantur. Eſt etiam alia eoꝛum communio: quod ſicut genus a ſpecie pꝛimuꝫ eſt: ſic ſpecies ab indiuiduis pꝛime ſunt. Nam ſi genus auferas: ſpecies abſtuliſti. Si ſpecies abſtuleris: genera non peribunt. Poꝛro ſi ſpecies abſtuleris: indiuidua moꝛietur. Si indiuidua interierint: ſpecies manent. Eſt etiā his alia cōmunio: quod queadmodū genus quid ſit tantuꝫ declarat: ſic etiam ſpecies. Nam totum quod eſt rationale atqꝫ irrationale: a genere declaratum eſt. Dicitur eniꝫ quicquid fuerit rationale vel irrationale: id eſſe animal. Sic igitur totum quid ſit a genere declaratū. Poꝛro autē quid ſit tota hominū diuerſitas id eſt indiuiduoꝛum: a ſola ſpecie declaratur: cum dicitur homo. Nam ⁊ ſcyta ⁊ indus ⁊ totum quicquid indiuiduis eſt: vno ſolo hominis id eſt ſpecie nomine continetur.

De pꝛopꝛijs generis ⁊ ſpeciei.

o Sſtentis igitur generis ſpecieiqꝫ cōmunionibꝰ ad pꝛopꝛietates eoꝛum vel differentias tranſitum facit dicens: differre inter ſe genus ⁊ ſpecies quod genera ſpecies continent: nunquam rurſus genera ab ſpeciebus pꝛopꝛijs continentur. Opoꝛtet autem (vt dictū eſt) in hoc tractatu nō ſubalternas ſed magis ſpecies conſiderari. Genus enim plurimarū ſpecieruꝫ eſt continens: ⁊ vnū omniū: ⁊ totum omnibus ⁊ ſingulis. Quod ſi ita eſt: ⁊ genꝰ a ſuis ſpeciebꝰ ſingulis maius eſt atqꝫ ideo eas dicitur continere: non eſt dubium quin ea ipſa genera que continet ſpecies: ab his ipſis contineri non poſſint. Inſuper omnia genera pꝛeiacent: hoc videtur dicere: quod oīa genera pꝛiꝰ ſint ab his ſpeciebꝰ: que ſub ipſis poſite continentur. Nam ſicuti materies pꝛima eſt ab illa re: que veniens in materiā foꝛmam conſtituerit atqꝫ figurauerit: ſic etiam pꝛius eſt genus ab illa ſpecie: quā veniens differentia foꝛmabit atqꝫ conſtituet. Niſi enim in generibus differentia venerit: ſpecies nunqꝫ conſtituentur. Quare pꝛeiacent id eſt pꝛeſunt: ⁊ antiquioꝛa ſunt genera ſpeciebus ſuis. Atqꝫ ideo ſi genera interimantur: ſpecies quoqꝫ peribunt. Naꝫ ſi animal ſuſtuleris: hominem pecudeqꝫ ſuſtuliſti. Si vero ſpecies interimantur: non continuo genus interibit. Nam ſi homo interierit: animal continuo non interemptū eſt: alia enim remanebit ſpecies: de qua ipſum animal id eſt genus pꝛedicetur. Atqꝫ ideo genera ab ſpeciebus ſuis pꝛioꝛa dicuntur: ⁊ quod omnia genera vniuoce de ſpeciebus pꝛedicentur: ſpecies ipſe de generibus nunqꝫ. Hoc (ut arbitroꝛ) in heſterna lucubratione iā dictū eſt. Nā genera ſemꝑ de ſpeciebꝰ vniuoce p̄dicant̄. Homo enim ⁊ homo eſt ⁊ animal. Poꝛro autē animal genus eſt hominis: ⁊ p̄dicatur animal de hoīe. Quoniam ergo animal de homine pꝛedicatur: ⁊ dicitur homo animal: ⁊ aīal ⁊ homo: vno animalis nomine nuncupantur. Scḋ̄ his ipſis diffinitio vna conuenit. Eſt enim animal ſubſtantia animata ſenſibilis: quod non abſurdū eſt in homine dici. Nam ſi homo animal dicatur: non erit abſurdū dici de homine ſubſtantia animata ſenſibilis. Igitur genus de ſpeciebus ſuis vniuoce pꝛedicatur: quod eodem nomine: ⁊ eadem diffinitione conuenit. At vero ſpecies non modo vniuoce non pꝛedicantur de generibus ſuis: ſed nec omnino pꝛedicantur. Nulla enim res minoꝛ de maioꝛe poterit pꝛedicari. Atqꝫ ideo quoniam ſpecies minoꝛes ſunt ſuis generibus: neqꝫ vniuoce neqꝫ aliquo modo poterunt appellari.

Amplius omnia genera abundant complexione ſub ſe poſitarum ſpecierum: ipſe ſpecies abundant generum ſuoꝛū pꝛopꝛijs differentijs.

¶ Quod dicit perinde eſt: ac ſi diceret. Omne quod genus eſt: plures ſub ſe ſpecies cōtinet: multas ſub ſe ſpecies habet. Omnis quidem ſpecies plures in ſe differentias habet. Genus enim id eſt animal in hoc homine ſpecie ſuperabundat ⁊ ſupereſt: quod homo ſolū homo eſt. Animal vero non ſolum homo: ſed etiam bos vel auis vel alia huiuſmodi. Species vero in eo ſuperant genera ſua: quod eas differentias quas ſpecies in actu habent: eas genera nō habēt. Nā ſicut ſuperiꝰ dictū eſt: genera differentias illas quas habent ſub ſe ſpecies poſite: poteſtate cōtinent. Non etiam re. Atqꝫ ideo ſpecies que eſt homo: vel alia ſpecies: ſicut eſt equus: a genere ſuo animali in hoc abundant ⁊ ſuperſunt: quod animal ipſum pꝛo ſe neqꝫ rationale: neqꝫ irrationale eſt. At vero homo vel equus hoc rationale. Illud vero rationis expers. Illud etiā quod ſpecies nūqꝫ magis ge-

nus fiet: rurſus ⁊ genus nunq̃ magis ſpecies fit: ⁊ vt ſciren⁹ hic non de ſubalternis ſpeciebus: ſ; de illis magis ſpeciebus ſpecialiſſimiſq; tractari. Quid ait. Quod ea que ſunt genera magis ſpecies fieri nunq̃ poſſunt neq; magis ſpecies aliquando fieri magis genus. Nã ſpecies nunq̃ genus eſt. Quicquid enim fuerit ſpecies genus nõ erit: neq; quicquid fuerit genus ſpecies erit. Quare cõſtat in his eũ tractatibus de ſpeciebus ſolis. non etiam de ſubalternis diſſerere. Subalterne enim poſſunt eſſe etiam ⁊ genera. Magis ſpecies non (vt ipſe ait) nunq̃ genera eſſe poſſunt. Sed poſtq̃ de generũ ſpecierũq; cõmunitatib⁹ differentijſq; tractatus ẽ habitus: ad genera proprijaq; tranſgreſſus eſt ſermo.

De cõmunibus generis ⁊ proprij.

g Eneris ⁊ proprij cõmune hoc ẽ adherere ſpeciebus ⁊ amplectari

Dicit genera ⁊ propria in hoc ſibi eſſe cõſimilia: quod omne genus a ſuis ſpecieb⁹ nunq̃ recedit. Eodẽ modo ⁊ propria. Nam ſi dixeris homo: cũ ipſo homine cõtinuo animal nominaſti. qd̃ ipſius hominis: id eſt ſpeciei genus eſt. At vero etiam ſi hominẽ dixeris: eius etiã propriũ continuo cum homine nominaſti. Omnis enim homo riſibilis eſt. Ita ſemper genus ⁊ propria ſuis ſpeciebus inſerta: ⁊ quodammodo conglutinata ſunt. Similiter ⁊ gen⁹ predicatur de ſpeciebus: ⁊ propriũ de his que ſui participantia ſunt: ⁊ equaliter inquit omnes ſpecies eidem generi ſupponuntur: ⁊ ade as gen⁹ illud appellatur. Sic propria ad ea predicant: que ſui participari poſſunt. Nãq; eq̃liter gen⁹ de hoĩe dicit: ⁊ equo: ⁊ boue: ⁊ ceteris animantibus: quẽadmodum ⁊ riſibile. i. propriũ de hoĩe ſiue dicitur: ⁊ cicerone: ⁊ de ſingulis indiuiduis que ſub eadem ſpecie continentur: ad quam ſpeciem proprium i. riſibile poterit predicari. Namq; genus de ſuis ſpeciebus (vt dictũ eſt) vniuoce predicatur. Ita ⁊ propriũ de ea ſpecie cuius eſt propriũ vniuoce predicatur. Nãq; ⁊ homo eſt ⁊ riſibile. Porro autẽ ſi quis dicat hominẽ eſſe animal rationale ⁊ mortale: ⁊ dixerit riſibile eſſe animal rationale ⁊ mortale: non errabit. Equaliter igitur ⁊ genus de ſpeciebus ſuis: ⁊ propria de ea ſpecie cuius ſunt propria vniuoce predicantur.

De proprijs generis ⁊ proprij.

d Iffert autẽ vtrũq; quod genus primũ ⁊ ſecũdũ eſt ꝓpriũ. Genus enim ſi ab ſpecie primũ eſt: ꝓpriũ autẽ vni tñ ſpeciei adheret: ⁊ eidẽ equale eſt: non eſt dubiũ quin genus quod ſpecie maius ſit: in ꝓprio etiam ſpeciei maius ſit. Nanq; vt ſit riſibile: animal prius eſt. Nanq; ut aliqua ſpecies informetur ꝓprijs ⁊ differentijs: primo erit genus: vbi illa conueniant: ſicut frequentius inculcatum eſt. Accedit etiam quod genus de pluribus ſpecieb⁹ predicatur. Nãq; genus id eſt animal de pluribus: at vero propriũ. i. riſibile de ſola tantum hominis ſpecie predicat. Unde fit: ut ſemper ꝓpria de ſpeciebus ſuis conuerſim predicari poſſint: ſpecies autẽ de genere nũq̃. Neq; enim quod animal eſt: homo eſt: neq; omne quod animal ẽ: riſibile eſt. Poteſt enim eſſe ⁊ equus ⁊ hinnibile: id quod animal nominatur. Porro autẽ omne quod eſt homo: id riſibile eſt: ⁊ omne quod riſibile eſt: id homo eſt. Poſſunt aũt propria ⁊ ſpecies ſibiipſa conuerti: ⁊ cõuerſim ad ſe inuicem predicari. Preterea omni ſpeciei quicquid fuerit ꝓpriũ: ⁊ omni ⁊ ſoli eſt. Nanq; riſibile ⁊ omnibus hominibus eſt: ⁊ ſolius hominis ſpeciei euenit. At vero animal quod genus eſt: ⁊ ſi vni ſpeciei ineſt: non tamen ſoli. Nanq; animal omni homini ineſt: non ſoli tamẽ homini: quia ineſt etiã pecudi: ⁊ ceteris animantibus.

Oportet autẽ hic illa ꝓpria intelligere: que magis propria ſunt: id eſt que integre ꝓpria nominant: que ſunt huiuſmodi: ut ⁊ vni ſpeciei ⁊ omnibus inſunt. Differũt ergo ĩ hoc quoq; genera ⁊ ꝓpria: qd̃ ꝓpria ⁊ vni ſpeciei ⁊ omnibus indiuiduis in eadẽ ſpecie ſunt. Genera vero omnib⁹ quidem indiuiduis in eadẽ ſpecie ſunt ſub eodem genere. Non tamẽ vni ſoli ſpeciei: quonia; genus ſemꝑ de plurib⁹ predicatur. Unde fit: ut ſublata propria non auferant genus. Sublatis vero generibus ipſa quoq; propria auferantur. Nam ſi ſuſtuleris riſibile proprium: remanet hinnibile: remanet natatile. Si vero genus ſuſtuleris: ſimul quoq; ſpecies ſuſtuliſti. Si ſpecies ſuſtuleris: propria etiam que ſunt ſpeciebus ſimul interibunt. Itaq; ſi ſublatis generib⁹ propria ſuſtuleris: ſublatis proprijs: ſimul genera non auferuntur.

De cõmunibus generis ⁊ accidentis.

p Eractis igitur generũ propriorumq; differentijs: ad generu; accidentiũq; cõmunitates vel proprietates tranſitum fecit: ⁊ vnam eorũ predicat cõmunitatem que eſt: quod de pluribus predicãtur. Nanq; ſicut genus de pluribus ſpeciebus predicatur: ita etia; accidens ſeparabile vel inſeparabile de pluribus ſpeciebus predicatur. Dicitur enim ⁊ de coruo ⁊ de homine ethiope nigrũ: ⁊ de equo ⁊ homine moueri: quod illud eſt inſeparabile accidens: illud vero ſeparabile. Et quoniam longius a ſe diſtant: idcirco vnam eorũ ſolam cõmunionẽ dixit: ⁊ alias ſi que forte eſſent: querere ſuperſedit.

Quid inter genus ⁊ accidens ſit.

d Iffert autem genus ab accidẽti: qd̃ genus ante ſpecies eſt. Accidentia vero ſpeciebus inferiora ſunt.

¶ Semper genera ſuper ſpecies: ⁊ his preiacere ⁊ eſſe maiora ſuperius demonſtratũ eſt. Nãq; prius eſt animal ab homine: atq; ideo conſumptum animal: ſpecies quoq; conſumit. Conſumpte ſpecies: non interimunt genera. At vero accidens poſtea neceſſe eſt ut ſit: quam ſunt ipſe ſpecies. Erit enim prius aliquid: cui poſſit accidere. Omne enim accidens preter illud cui accidit eſſe nõ poteſt. Atq; ideo prius erit aliqua res vbi accidat: quam eſt ipſum accidens. Neceſſe eſt igitur ut omne accidens poſt ſpecies inueniatur: ⁊ magis poſt indiuidua quibus principaliter poſſit accidere. Huc accedit quod generis participantia equaliter participant: ſicut omne genus ſpeciebus ſuis equaliter genus eſt: ut ſepius dictum eſt: ⁊ ſpecies omnes equaliter ſuo genere participant. Nanq; equus ⁊ homo equaliter animalia ſunt: neq; equus homine plus: neq; homo plus equo. At vero accidentia non equaliter participant. Nam cu; ſeparabile accidens ſit moueri: poſſunt alie inter ſe ſpecies eidem accidenti eodem modo. Eſt enim ut aliquis nigrioribus oculis ſit: ⁊ alius quãuis nigris tamen purpureis: atq; ideo ⁊ intentionem ⁊ remiſſionem recipit accidens. Nam ⁊ candidus quod dicitur: ⁊ maius ⁊ minus dicitur ⁊ alia huiuſmodi. Quare diſtant hec duo: quod genere que participant: equaliter participant: accidentia fortaſſe non equaliter. Huc accidit quod genera non modo ante indiuidua: ſed ante ſpecies ſunt. Accidentia vero non modo poſt ſpecies: ſed etiam poſt indiuidua ſunt. Ipſi enim principaliter accidunt: vt dictum eſt. Eſt etiam differentia: que iam ſuperius dicta eſt. nam genus in eo quod quid ſit predicatur. Accidẽs võ in eo quod quale ſit: aut quomodo ſe habeat. nã ſi qd ſit ſocrates interroges: homo atq; animal reſpondet. ſi vero qualis ſit: fortaſſe caluus: aut ſimus: que accidẽtia ſunt inſeparabilia. Sin vero quomõ ſe habeat: aut iacet reſpondetur: aut ſedet aut quid aliud faciens contigerit. Ergo quoniam ad ſpeciem generis ⁊ differentia; ad proprium ⁊ accidens diuiſa ſubſtantia eſt. Nunc vero poſteriora perſequitur. Sunt autem omnes differentie viginti. Nam cum quinq; res ſint: ⁊ vnaqueq; ipſarum ab alijs quatuor diſtet: ⁊ item quatuor differentias habeat: quinquies quaterni viginti differentie efficiuntur. nã ſi genus differt ab ſpecie: proprio: differentia: accidenti: quatuor differentie ſiũt. Sin vero ſpecies differt a genere: proprio: differentia: accidenti: item alie quatuor. Que iuncte cũ ſuperioribus. viij. ſiunt. Et ſi differentia diſtat ab ſpecie: proprio: genere: accidenti: alie quatuor ſupercreſcunt. Que iuncte cum viij. prioribus. xij. faciunt. At vero ſi propriũ differt a genere: ſpecie: differentia: ⁊ accidenti: alijs quatuor differentijs ſuper duodecim poſitis: omnes. xvi. differentie ſiunt. Quod ſi accidentis quoq; differentias ad quatuor reliqua dixeris: quatuor ſuper. xvi creſcentibus: xx. omnes differentie perficiunt. Quarũ ita. xx. ſunt vt ad ſufficientẽ doctrine cumulũ. x. tantũ differẽtie numerantur. nam quod dictũ eſt genus differre a differentia ſpecie: proprio: ⁊ accidenti: quatuor fuere differẽtie. Si aute; differentiã dicamus: differentia: ſpecie: proprio: ⁊ accidenti: ſuperuacuũ eſt differentie cũ genere differentiam cõmemorare: cũ iam prius cõmemorauerim⁹ quãdo generis ad differentiã differẽtiã dixim⁹. hiſde; eni; (vt opinor) differt differentia a genere: quibus differebat gen⁹ a differentia. Ita relinquenda eſt hec differẽtia: qua diſtat differentia a genere: quoniã ſuperius ia; dicta eſt cu; diceretur quod genus diſtaret a differẽtia. Remanent igitur tres differentie: quibus ipſa differẽtia ab ſpecie: proprio: accidenti diſtat: ⁊ cum ſuperiores generis ad alia quatuor differentie fuerint: nunc vero differẽtie ad alia tres diſtantie videãtur: ſeptẽ he diſtãtie ſiunt. At vero ſpecies quid a genere diſtet iam tunc dictũ eſt: cum dicebatur qd̃ genus diſtet a ſpecie. Quid autẽ differentia diſcreparet: tunc demonſtratũ eſt: cũ diceremus in quo differentia a ſpecie diſcerneretur. Remanent igitur due differentie ſpeciei. i. a proprio ⁊ accidenti differentie: que iuncte cũ ſuperioribus. vij. viiij differentias efficiunt. Reſtat igitur vna proprij ⁊ accidentis differentia: que dicatur. nã qd a genere diſtet dictum eſt: cum quid genus diſtaret a proprio diceretur. Porro quid a ſpecie diſtaret dudũ dicebatur: cũ qd ſpecies a proprio differret enumerabatur. Porro autẽ qd a differentia: etiã id dictũ eſt: cũ a proprio differẽtia ſepararetur. Sed nunc quẽadmodũ differentia a ſpecie: proprio accidentiq; diſcernatur: videamus.

De cõmunib⁹ differentie ⁊ ſpeciei.

e St cõmunio differẽtie ⁊ ſpeciei qd̃ equaliter ſpecies ſub ſe indiuidua eſſe pmittit: ⁊ equaliter indiuidua ſpeciei ipſa participãt. nãq; omnes homines equaliter homines ſunt: ⁊ hominiſ partipatione eque participant: eodẽmodo etiã differentia. namq; oẽs homines equaliter rationales ſunt: ⁊ rationabilitatem que eſt differentia: omnes qui ratione participant eque participant. Eſt etiã alia communitas: qd̃ quemadmodum ſpecies nunq̃ dederit ea quoꝝ ſpecies eſt ⁊ quibus ſupereſt: ſic ⁊ differẽtia nũq̃ ea deſerit que diſtare ab alijs facit. namq; ſocrates quoniã ſub ſpecie hominis eſt: nũq; ab hoĩs ſpecie deſerit. Semper enim ſocrates homo eſt. At vero differẽtia ſocratem: quĩa ſocrates rationalis eſt: nũq̃ deſerit. Semper eni; ſocrates rationale animal eſt.

De proprijs differentie ⁊ ſpeciei.

d Ifferunt autem inter ſe ſpecies ⁊ differentia: quod differentia ſemper in eo quod quale ſit predicatur. Nam quale animal ſit: vt rationale reſpondeatur. Nam dicitur quid ſit ſocrates: vt homo reſpondeatur. Nanq; hominis qualitas rationale eſt: ſ; nõ ſimpliciter. Illa eni; qualitas pro differentia accipitur: que veniens in genere ſpeciem conſtituit: ⁊ de qualitate ſubſtantiali facta eſt ſubſtantialis ⁊ ſpecifica differentia. Iſta igitur talis qualitas differentia nominat: ⁊ ea in eo quod quale ſit ad hominẽ predicatur. hoc etiam eſt in coꝝ differentijs. Namq; differentia in plurib⁹ ſpeciebus cõſideratur. Differentia enim quadrupes in bouis: ⁊ in equi: ⁊ ĩ canis ſpecie eſt. ⁊ differentia rationalis hominis ⁊ dei. Species vero nũq̃ alijs niſi ſolis ſub ſe poſitis indiuiduis preeſt. Nunq̃ enim alia res homo eſt: niſi quod eſt indiuiduũ: vt ſocrates: ⁊ plato: ⁊ cicero. Unde fit vt ſublata differẽtia: ſpecies quoq; tollatur. Nam ſi ſuſtuleris rationale: hominẽ ſuſtuleris. Sin vero ſuſtuleris ſpeciẽ: differentia manet. Nã ſi ſuſtuleris homine;: rationalis dei differentia remanebit. Eſt vero etiã hec differẽtia quod differentia cũ alia differentia iungi poteſt: vt aliqua ex his ſpecies informet Nãq; rationalis differentia ⁊ mortalis differẽtia hominis iuncte vnius ſpeciẽ reddiderũt. Iũcte vero ſpecies: nunq̃ aliquã ex ſe ſpeciẽ conſtituent. Si eni; iungas hominẽ boui: nulla ex his ſpẽs informabit. Sed fortaſſe dicat aliquis aſini atq; equi cõiunctione mul⁹ naſcitur. ſed nõ ita eſt. Namq; indiuidui coniunctiõe natũ eſt aliqd indiuiduũ. Si autẽ ſic ſimpliciter ſpecie; ipſam aſini atq; equi coniungas: nulla ex his vnq̃ ſpecies cõſtituitur. Neq; enim ſic ſe poſſunt indiuidua cõmiſcere: idcirco ẽt ſpecies indiuiduorũ in alterutrã ſubſtantiã tranſeunt: atq; ideo conſtat iũctas ſpecies vna; ſpeciẽ non poſſe cõponere: cũ differentie iuncte vni⁹ ſpeciei conſtitutiue ſint: hiſq; tranſactis ad differentie ⁊ proprij cõmunia cõponamus.

De cõibus differentie ⁊ proprij.

d Ifferentia ⁊ propriũ cõmune habent: quod quibus differentia eſt ⁊ a quibus ipſa differentia participatur: equaliter participatur. nam rationalis differentia quoniã ineſt hominibus: ⁊ omnes homines rationabili differẽtia participant: non eſt dubiũ quia omnes homines equaliter ſint rationales: atq; eq̃liter rationabilitate participent. At vero propriũ quod riſibile ẽ equaliter omnibus hominibus eſt: omnes enim homines equaliter riſibiles ſunt. Eſt etiam hec coꝛũ; cõmunitas: quod ſicut poteſtate riſibile dicitur: etiã ſi non rideat: ita etiam poteſtate bipes dicitur: etiam ſi quis vno pede minuatur: nõ eni quod eſt dicitur: ſed quod eſſe poſſit. nam quoniam ille ridere poteſt: riſibilis nominatur: quod ille duos pedeſ habere poſſit bipes. Atq; ideo nunq̃ ab illis in quib⁹ ſederint: propriũ differẽtiaq; diſcedũt. Semper enim homo riſibilis eſt: etiã ſi nõ rideat. Semper bipes: etiã ſi vno pede minuatur. In his enim differentijs ⁊ proprijs (vt dictum eſt) quod poteſtate eſſe poſſit: non qd̃ vere ſit conſideratur.

De proprijs eorũdem.

d Ifferunt autẽ inter ſe quod differentia de pluribus ſpeciebus predicatur: ꝓpriũ vero de vna Nanq; differentia que eſt mortalis predicatur de homine: ⁊ de boue: ⁊ equo: ⁊ ceteris animãtibus. ⁊ rationale p̃dicatur ⁊ de deo: ⁊ de homine. At vero riſibile de ſola tãtũ ſpecie hoĩs predicatur. Unde euenit: ut omnis differentia quoniam plurimarum continens eſt ſpecierum: a ſuis ſpeciebus maior ſit. Atq; ideo ipſa de ſpeciebus predicari poteſt. Porro autem de ipſa ſpecies predicari non poſſunt: neq; conuerſim dici poteſt. Nam quoniam homo dicitur rationalis non contradicitur qd̃ rõnale eſt: id hõ eſt. Põt enim eſſe etiam non homo ſed deus. At vero propriũ: quoniam equaliter ⁊ ad vnã ſpeciẽ ſemꝑ aptatur: equa vice atq; appel

latione conuertitur. Quib⁹ pertractis ad differentiam ⁊ accidens tranſgreſſa diſputatio eſt.

De cōmunibus differentię ⁊ accidentis.

Jfferentia ⁊ accidens cōmune habent de pluribus pꝛędicari. Nāqȝ differentia dr̄ ⁊ de homine ⁊ de deo: quoniā vtriqȝ rationales ſunt. Et accidens dr̄ de homine ⁊ de ęquo: ut homo ęthiops niger: ⁊ equ⁹ niger. Eſt etiā alia cōmunio qd̄ inſeparabile accidēs cuicūqȝ ſpēi fuerit inſepabiliter ⁊ oib⁹ ineſt ut differentia. Nanqȝ inſeparabile eſt accidēs quod eſt nigrum: coꝛuo inſeparabiliter accidit: ⁊ omnibus coꝛuis. Eodē modo etiam differentia. Nam quoniā accidit hominibus ut bipes ſit: ſemper ⁊ omnibus hominib⁹ eſt eſſe bipes.

De pꝛopꝛijs eoꝛundem.

Jfferunt autē inter ſe: quod omnis differentia ſpecies cōtinet. Non contra ipſa a ſpecieb⁹ continetur. Nam ſi differentia plures ſub ſe ſpecies habet: ut dictū eſt: maioꝛ erit ſub ſe poſitis ſpeciebus Si maioꝛ erit: nūqȝ eam quęlibet ſpecies cōtinet. Maioꝛ enim a minoꝛi nunqȝ continetur. Nam quod eſt rationale: continet hominē ⁊ deū. Homo vero rationale non cōtinet. Accidentia vero aliquotiens continent: aliquotiens continentur. Nāqȝ continent: quoniā frequēter vnū accidens duas ſub ſe ſpecies habet: ut nigrū habet ęthiopē: habet coꝛuū. Continentur vō quoniā ſpecies vna habet duo vel tria vel quālibet plurima accidentia. Si quis enim glaucus vel criſpus vel candid⁹ vel pꝛocerus: hęc omnia accidentia ille vnius cui acceſſerunt complectitur ⁊ cōtinet. Atqȝ ideo ſpecies illa quę illud indiuiduū continet: qd̄ indiuiduū plura in ſe accidentia ſuſcepit: accidentis illius complexiuum eſt. Dehinc differentia nūqȝ intenditur: neqȝ relaxatur. Quod dicit hoc eſt rationale in vnaquaqȝ ſpecie: neqȝ pl⁹ neqȝ minus eſt. Nullus enim homo: alio homine ad ſubſtātiā plus rationalis eſt neqȝ minus. At vero accidens ⁊ intēditur ⁊ relaxatur. Dr̄ enim quicūqȝ pꝛocerioꝛ: dicitur quicūqȝ velocioꝛ: dicit̄ quicūqȝ criſpioꝛ: quę omnia accidentia eſſe non dubiū eſt. Pꝛęte. ea īmixtę ſemper ſunt contrarię differentię. Immixtę ait. i. imiſcibiles: q̄ miſceri non poſſunt. Neqȝ enim rationale cū irrationali miſceri poteſt: neqȝ in vna ſpecie cōuenire. At vō contraria accidentia manifeſtū eſt in vna ſpecie poſſe ꝯgruere. Poteſt enim quicūqȝ homo cum ipſe ſit candidus: nigros tamē capillos habere. Ergo quemadmodū ſpecies differat a genere vel differentia: dictū eſt: cū de generis ad ſpeciē: vel differētię ad ſpeciē diſtantia diceretur⁹.

De cōmunibus ſpeciei ⁊ pꝛopꝛij.

Unc dicemus id quod reliquū eſt de ſpeciei pꝛopꝛijſqȝ cōmunibus. Et eſt vna eoꝝ cōmunio: quod de ſeipſa inuicē pꝛędicant̄. Nam quoniā ęqua ſibi ſunt: neqȝ ſpecies hominis alij pꝛopꝛio cōuenit: niſi riſibili: neqȝ riſibile alij ꝯuenit ſpeciei niſi homini: atqȝ ideo dicitur quid ē homo? quod riſibile? Quid riſibile? Quod homo? Cōmune eſt etiā illud: qd̄ omne pꝛopꝛiū ęqualiter ad ſub ſe poſita pꝛędicat̄. Nanqȝ oēs homines ęqualiter riſibiles ſunt: ⁊ ſpecies ęqualiter ad ſub ſe poſita pꝛędicatur. Nanqȝ oēs homines indiuidui ęqualiter vno nomine homines nūcupantur.

De pꝛopꝛijs eoꝛundē.

Jfferunt a ſe: quoniā ſpecies poteſt etiā genus alteri eſſe: pꝛopꝛiū eſſe nō poteſt. Sed hic illā ſpeciē intelligamus: quę ſubalterna eſt: nō illā quę magis ſpecies eſt: ⁊ genus eſſe nunqȝ poteſt. Atqȝ ideo nos illā modo ſolā: quę ſubalterna ſpecies eſt intelligamus: quę ſcilicet poterit eſſe ⁊ genus. Nāqȝ moꝛtale rōnalis generiſ ſpecies eſt: hominis gen⁹ eſt. At vō riſibile de nulla vnqȝ ſpecie alia poterit pꝛędicari: neqȝ enim alia eſſe pꝛopꝛiū: ſicut eſt hominis: Jlla enim ſemper (ut dictum eſt) pꝛopꝛia ſunt quę nulli alij niſi ad vnam ſpeciem ſemper aptantur. Deinde ſpecies pꝛęcedit: ⁊ ſic pꝛopꝛiū ſequitur. Quod dicit tale eſt omnis ſpēs ut habeat pꝛopꝛiū: pꝛimo eam eſſe ⁊ conſtare neceſſe eſt. Opoꝛtet enim pꝛius hominē eſſe ut ſit riſibilis: nō pꝛius eſſe riſibile ut ſit homo. Naȝ quoniā pꝛopꝛiū dr̄: per ſe pꝛopꝛiū nō conſtat: niſi alicui⁹ ſpeciei ſit. Atqȝ ideo pꝰus eſſe neceſſe eſt illud cui⁹ eſt ꝑpꝛiū quā ſit ꝑpꝛiū Huc accidit quod ſpecies ſemper in opere intelligitur cuiuſcūqȝ ſubiecti. Species eni ſemper in actu eſt: non ſolū pꝛopꝛia poteſtate. Homo eniȝ reuera ⁊ opere ⁊ actu homo eſt. i. nunqȝ poterit eſſe non homo. At vero riſibile quod eſt pꝛopꝛiū poteſtate tantū dicitur: etiā ſi actu non ſit. Poteſt enim quilibet ille non ridere: tamē quia ridere poteſt: riſibile nominatur. Diſtant igitur in hoc: quod ſemper ſpēs in actu eſt ⁊ in opere: pꝛopꝛiuȝ vero aliquotiens poteſtate: deinde, quoꝛū diffinitiones diuerſę ſunt: neceſſario etiā ipſa quoqȝ diuerſa ſunt. Ois diffinitio ſubſtantiā diffinit. Ergo ſi qua eiuſdem ſubſtantię fuerint: eadem etiam diffinitione monſtrantur. Si qua eiuſdē diffinitionis fuerint: eadem ſubſtantia pꝛędicantur. At vero ſi qua diffinitionibus differant: differunt etiam ſubſtantijs. Quę ſubſtantijs differūt longe a ſeipſis alia ſunt. Nunc igitur quoniā diffinitiones pꝛopꝛij ⁊ ſpeciei differunt: ſpēs ipſa quoqȝ ⁊ ꝑpꝛiū a ſe differunt. Eſt autē ſpeciei diffinitio ſub genere eſſe ⁊ ad plurima numero differētia in eo quod quid ſit pꝛędicari. At vero ꝑpꝛij vni tantū ineſſe ſpeciei: ⁊ ſub ipſa de omnibus indiuiduis pꝛędicari. Sed quoniā ⁊ diffinitiones differunt: ipſa quoqȝ ſpēs a pꝛopꝛio diſtabit.

De cōmunibus ſpeciei ⁊ accidentis.

Oſt hęc ad cōmunitates ſpeciei ⁊ accidentis diſputationē trāſtulit: ⁊ dicit eoꝝ raras eſſe alias cōmunitates: niſi has ſolas quod de pluribus pꝛędicantur. Longe eniȝ a ſe diſtare videntur: in ſubſtātia ſui ⁊ in poteſtate patiendi atqȝ faciendi id quod alicui rei accidit: ⁊ id cui accidit. Nāqȝ illud cui accidit: q̄ſi quoddā accidentis fundamentū eſt. Jllud vō quod accidit pꝛęter id cui accidit: eſſe in ſui ſubſtantia nō poteſt.

De pꝛopꝛijs eoꝛum.

Ropꝛia vero ſingulorū ſunt hęc: quod ſpecies in eo quod quid ſit pꝛędicatur: accidēs vō in eo qd̄ quale ſit ⁊ quodāmodo ſe habens. Nā ſi qs dicat: quid ſocrates eſt? homo dr̄. Si quis dicat qualis ſit? caluus, vel ſimus appellatur. Si qs vō quō ſe habens: ſedens aut iacens appellabitur. Item in hoc differunt quod vnaquęqȝ ſubſtantia vnam ſpeciē habet. Nanqȝ hominis ſubſtātia vnā ſolam hominis ſpeciē habet. Subſtantia vō equi vnam ſolius equi ſpeciē habet. At vero vna ſubſtantia plura frequenter accidētia continebit. Nam ⁊ in eodem equo quędam pars frequēter nigra: quędam alba eſt. Et eſt in eo pꝛoceritas: eſt altitudo: ē aquilinū caput: ⁊ alia huiuſmodi. Habet etiā non ſolum inſeparabile accidens eadē ſubſtantia: ſed etiam ſeparabile. Nam foꝛtaſſe quidam velox eſt: ⁊ idem etiā coꝛpoꝛe validus eſt: idem etiam ſagittatoꝛ et cętera. Huc accedit quod ſpecies pꝛęnoſcuntur. i. pꝛęintelligūt̄: hoc eſt ante eē ꝑnoſcunt̄ quā accidētia. Et pꝛi⁹ erit aliq̄ res vbi accidat quā illa q̄ accidat: ideoqȝ an̄ ſpecies intelligitur eſſe quā accidens. Accidentia vero poſtea ſunt a foꝛis veniētia ⁊ extranea: a qualibet illa ſubſtantia etiam ſi inſeparabilia ſunt. Hęc quoqȝ eſt eoꝛuȝ ſeparatio: quod ſemper omnia quę participant ſpeciē: ęqualiter participant. Equaliter enim ⁊ ſocrates ⁊ cicero ⁊ plato homines ſunt. At vero illa quę participant accidenti: etiam ſi inſeparabile accidens ſit: tamen non ęqualiter participant. Nam quāuis inſeparabile ſit accidens ęthiopes nigros eſſe: tamen eſt aliquis inter ipſos nigrioꝛ: nec omnes illa nigredine ęqualiter participant.

De Cōmunibus ꝑpꝛij ⁊ accidentis.

Elinquit̄ igitur de cōmunibus ꝑpꝛij accidentiſqȝ tractare. Nam pꝛopꝛiū quid diſtaret vel a ſpecie vel a genere vel a differentia: ſuperi⁹ demonſtratū eſt. Pꝛopꝛiū aūt ⁊ inſeparabile accidens cōmune habent: quod ſine his nūqȝ conſiſtunt: ea quę eoꝝ participant: ⁊ in quib⁹ ipſa cōſiderantur. Naȝ neqȝ hō amittit riſibile eſſe: nec ęthiops: aut coꝛuuſ nigrū. Atqȝ ideo ſine his ipſis. i. ꝑpꝛijs ⁊ accidentibus: quę eoꝛum participant: cōſtare nō poſſunt. Ne foꝛte cōtra ſuperiorē diffinitionē accidentis venire videatur iſta cōmunio Eſt eniȝ ita diffinitū. Accidens eſt quod infertur ⁊ aufertur ſine ei⁹ in quo eſt interitu. Quod nūc dici videt̄ ſine his conſtare nō poſſe: cū ſuperius ſine eoꝝ interitu poſſe diceretur auferri. Sed hoc modo dicitur: nō quod ſi auferatur hoc accidens inſeparabile: intereat illud cui accidit: ſed quoniā ſeparari nō poteſt: idcirco ſine his cōſtare non poſſit. Eſt etiā inſeparabilis accidentis ⁊ pꝛopꝛij alia cōmunio: quod ſicut ⁊ omni ⁊ ſemper ineſt pꝛopꝛiū: cui ineſt. i. homini (ſemꝑ eniȝ ⁊ omnis homo riſibilis eſt) Sic etiā quodlibet accidens inſeparabile: ⁊ ſemper ⁊ omni eſt accidēs inſeparabile. Nāqȝ ⁊ omnis coꝛuus: ⁊ ſemper niger eſt. Sola autem inſeparabilibus accidentibus illa communio eſt: quod quemadmodū de multis indiuiduis pꝛopꝛiū pꝛędicatur: ita etiam accidens de multis indiuiduis poteſt pꝛędicari. Plures etiā currunt: plures etiā ambulant: quę ſcilicet accidētia ſeparabilia ſunt: quēadmodū plures poſſunt eſſe riſibiles.

De Pꝛopꝛijs eoꝛum.

Jfferunt autē iſta: quod pꝛopꝛiuȝ ſemper vni ſpeciei ineſt: accidens vō ⁊ pluribus. Nā accidens pluribus ſpeciebus ⁊ animatis ⁊ inanimatis euenit: ut eſt ebeno nigrū: coꝛuo nigrum. homini ęthiopi nigrū. Riſibile vō nulli: niſi ſoli homini. Atqȝ ideo conuerſim ꝑpꝛiū pꝛędicatur: quia vnius ſpeciei cōtinens eſt: ⁊ illi ſpeciei ſoli ęqualis eſt. At vō accidēs cōuerſim pꝛędicari non poteſt: quia plures ſub ſe ſpēs habet. Nō eni poteſt dicere id eſſe nigrū qd̄ ebenū: aut dicas hoc eē ebenū qd̄ nigrū. Poteſt eniȝ eē nigrū ⁊ nō eē ebenū. Deinde oē ꝑpꝛiuȝ ęqualiter ſe his reb⁹ quę ſub ſe fuerit dat: ⁊ ab his ęqualiter participatur. Socrates eni ⁊ cicero ⁊ virgilius ęqualiter ⁊ riſibili participant: ⁊ ęqualiter riſibiles ſunt. At vō accidens nō ſemꝑ ęqualiter eſt accidens. Poteſt enim quicūqȝ eſſe pꝛocerioꝛ: ⁊ alius eſſe velocioꝛ. Quod ſcilicet illud ſeparabile eſt accidens: illud inſeparabile. Et foꝛtaſſe alię eoꝝ quędā pꝛopꝛietates vel cōmuniones eſſe videātur. Sed nūc quātū introductioni ſat eſt: iſta ſufficiant. Sed iam tibi mi Fabi omnia quęcūqȝ ad introductionē poꝛphyrij pertinent: plenius vberiuſqȝ tractata ſunt. Poſt vō ſiquid vnquā me egueris: ſtudijs pꝛęſertim tuis: quę nulla vnquā honeſtate caruerunt: libēs animo hoꝛtatoꝛqȝ ad eaſdē cupiditates parebo. Hic fabi⁹. Tu inquit paterno hęc mihi animo polliceris. verū ego nunqȝ deficiaȝ ab hijs ſtudijs ⁊ pꝛęſertim docente: a quo totā foꝛtaſſe logicę ariſtotelis: ſi vita ſuppetit capiam diſciplinam. Et ego faciā inquā libentiſſime. Sed quoniā iam matutinus (vt ait petronius) ſol teſtis arriſit: ſurgamus ⁊ ſiqd eſt: illud diligētioꝛe poſtea cōſideratione tractabit̄

Finis.

Anicij Manilij Seuerini Boetij viri clariſſimi traductio Iſagogarū Porphyrij Phenicis: ⁊ in traductionē cōmētariū.

Ecundus hic arreptę expoſitionis labor noſtrę ſeriem tranſlationis expediet: in qua quidē vereor ne ſubierim fidi interpretis culpam: cum verbum verbo expreſſum comparatūq; reddiderim. Cuius incepti ratio eſt: q in his ſcriptis in quibus rerū cognitio queritur: non luculentę orationis lepos: ſed incorrupta veritas exprimenda eſt. Quo circa multum profeciſſe videor: ſi philoſophię libris latina oratione compoſitis per integerrimę tranſlationis ſynceritatem nihil in grecorum litteris amplius deſideretur. Et quoniā humanis animis excellētiſſimū bonū philoſophię comparatū eſt: vt vię ex filo quodam procedat ratio: ex animę ipſius efficiētijs ordiendum eſt. ¶ Triplex animę omnino vis in vegetandis corporibus deprehēditur. Quarū vna quidem vitam corpori ſolū subminiſtrat: vt naſcendo creſcat: alendoq; ſubſiſtat. Alia vero ſentiendi iudiciū prebet. Tertia vi mentis ⁊ ratione ſubnixa eſt. Quarū quidem primę id officiū eſt: vt creandis nutriendiſq; corporibus preſto ſit. Nullū vero rationis preſtet ſenſus ve iudicium: hęc autē eſt herbarum atq; arborū: ⁊ quicquid terrę radicibus affixum tenetur. Secūda vero compoſita atq; coniuncta eſt: ⁊ primam ſibi ſumens ⁊ in parte cōſtituens variū: de quibus capere poteſt: ac multiforme iudiciū capit. Omne enī animal quod viget ſenſu: nutritur idē ⁊ naſcitur ⁊ alitur. Senſus vero diuerſi ſunt: ⁊ vſq; ad qnariū numerū tendunt. Ita quicquid alitur tātū non etiam ſentit: quod vero ſentire poteſt: ei prima quoq; animę vis naſcēdi. ſ. atq; nutriendi probatur eſſe ſubiecta. Quib⁹ vero aialibus ſenſus adeſt: nō tm̄ eas rerū capiūt formas: quib⁹ ſenſibili corpore feriūtur pſente: ſed abſente quoq; ſenſibilibuſq; ſenſu ſepoſitis aīs cognitarū ſenſus formarū imagines tenēt: memoriāq; cōſciunt: ⁊ prout quodq; aīal valet: lōgius breuiuſq; cuſtodit. Sed has imaginatiōes cōfuſas atq; inēuidētes ſumunt: ſic ut nihil ex earū cōiunctiōe ac cōpoſitiōe efficere poſſint. Atq; idcirco meminiſſe quidē poſſunt nec ęque omnia. Amiſſam vero obliuione memoriam recolligere ac reuocare nō poſſunt. Futuri vero his nulla cognitio eſt. Sed animę vis tertia quę ſecum vires alendi ac ſentiendi trahit: hiſq; velut famulis atq; obedientibus vtitur: eadem tota in ratione eſt conſtituta: eaq; vel in rerum preſentiū firmiſſima contemplatiōe vel in abſentiū intelligentia: vel in ignotarum inquiſitione atq; inuentione verſatur: hęc tm̄ humano generi preſto eſt: q nō ſolum ſenſus imagineſq; perfectas ⁊ nō inconditas capit: ſed ⁊ pleno actu intelligentię qd̄ imaginatio ſuggeſſit: explicat atq; confirmat. Itaq; vt dictum eſt: huic diuinę naturę nō ea tantū in cognitione ſufficiunt: quę ſubiecta ſenſibus comprehendit: verū etiam imaginatione concepta: ⁊ in ſenſibilibus ⁊ abſentibus rebus nomina indere poteſt: ⁊ quod intelligētię ratione comprehendit: vocabulorū quoq; poſitionibus aperit: illud quoq; ei naturę propriū eſt: ut per ea quę ſibi nota ſunt ignota veſtiget: ⁊ non ſolū vnūquodq; an ſit: ſed quid ſit etiā: ⁊ quale ſit: necnon cur ſit oportet agnoſcere. Quā triplicis animę vim ſola hominū (vt dictū eſt) natura ſortita eſt. Cui⁹ animę vis intelligentię motibus non caret: quia in his quattuor proprię vim rationis exercet. Aut enī aliquid an ſit inquirit: aut ſi eſſe cōſtiterit: quid ſit id dubitat. Qd̄ ſi etiā vtriuſq; ſcientiā ratione poſſidet: quale ſit vnūquodq; veſtigat: atq; in eo cetera accidentiū momenta pquirit: quibus cognitis cur ita ſit queritur: ⁊ rōne nihilomin⁹ veſtigat: cū; igit hic act⁹ ſit humani animi vt ſemp aut in preſentiū rerum comprehenſione: aut in abſentiū intelligentia: aut in ignotarū inquiſitione atq; inuentione verſetur. Duo ſunt in quibus omnē operam vis animę ratiocinantis impendit. Unū quidem vt rerū naturas certa inquiſitionis ratione cognoſcat. Alterū vero ut ad ſcientiā prius veniat q poſt grauitas moralis exerceat: quibus inquirendis permulta eſſe neceſſe eſt: quę veſtigantem animū a recti itineris non minimū progreſſione deducant: ut in multis euenit epicuro qui ex atomis mundū conſtare putabat: ⁊ honeſtum corporis voluptate metiebatur. Hęc autem idcirco huic atq; alijs accidiſſe manifeſtum eſt: quoniā per imperitiā diſputandi quicquid ratiocinatione comprehenderant: hęc in res quoq; ipſas euenire arbitrabantur: hic vero magnus error eſt: neq; enim ſeſe res ut ī numeris ita etiam in ratiocinationibus habet. In numeris enī quicquid in digitis recte computantis euenerit: id ſine dubio in res quoq; ipſas neceſſe eſt euenire: ut ſi ex calculo centum eſſe contigerit: centū quoq; res illi numero ſubiectas eſſe neceſſe eſt: hoc vero nō ęque in diſputatione ſeruatur: neq; enim quicquid ſermonū decurſio inuenerit: id in natura quoq; affixum tenetur. Quare neceſſe erat eos falli: qui abiecta ſcientia diſputandi de rerū natura perquirerēt. Niſi enī prius ad ſcientiā venerit: quę ratiocinatio veram teneat diſputandi ſemitam: quę veriſimilem ⁊ agnouerit quę fida: quę poſſit eſſe ſuſpecta: rerum incorrupta veritas ex ratiocinatione nō poteſt inueniri. Cū igitur veteres ſępe multis lapſi erroribus falſa quędam ⁊ ſibi contraria in diſputatione colligerent: atq; id fieri impoſſibile videret: ut de eadem re contraria concluſione facta vtraq; eſſent vera: quę ſibi diſſentiens ratiocinatio cōcluſiſſet: cuius ratiocinatione credi oporteret eſſet ambiguū: viſum eſt prius diſputationis ipſius veram atq; integrā conſiderare naturam: qua cognita illud quoq; per diſputationē inueniretur: ⁊ an verū comprehenſū eſſet: poſſet intelligi. Hinc igitur perfecta eſt logicę peritia diſciplinę: quę diſputādi modos atq; ipſas ratiocinatione internoſcēdi vias parat: ut q̄ ratiocinatio nūc quidē falſa nūc aūt vera ſit: q̄ vero ſemp falſa: q̄ nunq̄ falſa poſſit agnoſci. Hui⁹ aūt vis duplex eſſe perpendit. vna qdē in inueniēdo: altera in iudicādo: qd̄ Marcus Tullius in eo libro cui topica titul⁹ eſt: euidēter expreſſit dicēs. Cū oīs ratio diligēs diſſerēdi duas habeat ptes: vnā inueniendi: alterā iudicādi: vtriuſq; princeps (ut mihi videtur quidē) Ariſtoteles fuit. Stoici autē in altera elaborauerunt. Iudicandi enim vias diligenter perſecuti ſunt eam ſcientiā quā dialecticen appellāt: inueniendi vero artē quę topice dicitur: quęq; ad vſū potior erat: ⁊ ordine naturę certe prior: totam reliquerunt. ¶ Nos autem quoniā in vtraq; ſūma vtilitas eſt: et vtrāq; ſi erit ociū perſequi cogitamus: ab ea quę prior eſt: ordiemur. Cū igitur tātus hui⁹ cōſiderationis fructus ſit: danda eſt huic tam ſolertiſſimę diſciplinę tota mentis intentio: ut primis firmatis in diſputādi veritate veſtigijs: facile ad rerum ipſarum certā comprehenſionem venire poſſimus. Et quoniam quid ſit ortus logicę diſciplinę prędiximus: eſſe reliquū videtur adiungere: an omnino pars quędā ſit philoſophię: an (vt quibuſdam placet) ſuppellex atq; inſtrumentū: per quod philoſophia cognitionē rerum naturāq; deprehendat. Cuius quidē rei has econtrario video eſſe ſententias. ¶ Hi enim qui partē philoſophię putant logicam conſiderationē: his fere argumentis vtuntur dicētes: philoſophiam indubitanter habere partes: ſpeculatiuam: atq; actiuam. De hac tertia rationali. i. logica queritur an ſit in parte ponenda: ſed eam quoq; partem eſſe philoſophię nō poteſt dubitari. ¶ Nam ſicut de naturalibus ceteriſq; ſub ſpeculatiua poſitis ſolius

philoſophię veſtigatio eſt: itemq; de moralibus ac de reliquis quę ſub actiuam partē cadunt ſola philoſophia perpendit: ita quoq; de hac parte tractat. i. de his quę logicę ſubiecta ſūt ſola philoſophia iudicat. Quod ſi ſpeculatiua atq; actiua idcirco philoſophię ptes ſūt quia de his philoſophia ſola pertractat: propter eādem cauſam erit logica philoſophię pars: quoniam philoſophię ſoli hęc diſputandi materia ſubiecta eſt. ¶ Ita vo inquiunt cū in his tribus philoſophia verſetur. Cūq; actiuam ⁊ ſpeculatiuam conſiderationem ſubiecta diſcernant: ꝙ illa de rerum naturis: hęc de moribus querit: dubiū non eſt quin logica diſciplina a naturali atq; morali ſuę materię proprietate diſtincta ſit. Etenim logicę tractatus eſt de propoſitionibus atq; ſyllogiſmis ⁊ cęteris huiuſmodi: quod neque ea quę non de ratiōe ſed de rebus ſpeculatur. Neq; actiua pars quę de moribus inuigilat: eque preſtare poteſt. Quod ſi in his tribus idē ſpeculatiua actiua atq; rationali philoſophia conſiſtit: quę proprio tripliciq; a ſe fine diſiuncta ſunt Cūq; ſpeculatiua ⁊ actiua philoſophię partes eſſe videntur: non dubium eſt quin rationalis quoq; philoſophię pars eſſe conuincatur. Qui vero non partem ſed philoſophię inſtrumentum putant: hęc fere aſſerūt argumenta. ¶ Non eſſe inquiunt ſimilem logicę finem ſpeculatiuę atq; actiuę partis extremo. vtraq; enim illarū ad ſuū propriū terminū ſpectat: vt ſpeculatiua qdē rerum cognitionem. Actiua vero mores atq; inſtituta perficiat. Neq; altera refert ad alterā logicę vero finis non poteſt eſſe abſolutus: ſed quodammodo cū reliqs duabus partibus colligatus atq; cōſtrictus eſt. Quid enim eſt in logica diſciplina: qđ ſuo merito debeat optari niſi ꝙ propter inueſtigationem rerum huius effectio artis inuenta eſt. Scire enim quemadmodū argumentatio concludatur vel quę vera ſit quę veriſimilis: ad hęc. ſ. tendit: vt vel ad cognitionem rerū referatur hęc rationum ſcientia: vel ad inuenienda ea quę in exercitium moralitatis adducta beatitudinem pariunt. Atq; ideo quoniā ſpeculatiuę atq; actiuę ſuus certuſq; finis eſt. Logicę autem ad duas reliquas partes refertur extremum: manifeſtum eſt non eam eſſe philoſophię partem ſed potius inſtrumentum. Sunt vero plura quę ex alterutra parte dicantur: quorū nos ea quę dicta ſūt ſtrictim notaſſe ſufficiat. Hanc litem vero tali ratione diſcernimus. Nihil quippe dicimus impedire vt eadē logica partis vice ſimul inſtrumentiq; fungatur officio Quoniam enim ipſa ſuū retinet finem: iſq; finis a ſola philoſophia cōſideratur. Pars quidē philoſophię eſſe ponenda eſt: quoniam vero finis ille logicę quem ſola ſpeculatur philoſophia: ad alias eius partes ſuā operam pollicetur: inſtrumentum eſſe philoſophię non negamus. Eſt autē finis logicę inuentio iudiciumq; rationū. quod quidem. ſ. non eſſe mirum videbitur: qđ eadem pars: ⁊ eadem quoddam ponitur inſtrumentū Si ad partes corporis animum reducamus quibus ⁊ ſit aliquid: vt his quaſi quibuſdam inſtrumentis vtamur: ⁊ in toto tamen corpore partium optinent locum Manus enim ad tractandum: oculi ad videndum: cęteręq; corporis partes proprium quoddam videntur habere officium. Qđ tamen ſi ad totius vtilitatē corporis referantur: inſtrumenta quedā corporis eſſe deprehenduntur: quę etiā partes eſſe nullus abnuerit. Itaq; logica diſciplina pars quędā philoſophię eſt: quoniam eius philoſophia ſola magiſtra eſt. Supellex vero eſt: ꝙ per eā inq̄ſita philoſophię veritas veſtigatur. Sed quoniā quātū mihi quidē breuitas ſuccincta largita eſt: oratū logicę ⁊ quid ipſa logica eſſet explicaui. Nunc de eo libro nobis pauca dicenda ſunt: quē in preſens ſumpſimus exponendū. Titulo enim proponit Porphirius introductionē ſe in Ariſtotelis pdicamēta cōſcribere. Quid vero valeat hęc introductio vel ad quid lectoris animū pareat: breuiter explicabo. Ariſtoteles enim qui de decē predicamentis inſcribitur librū hac intētione cōpoſuit vt infinitas rerū diuerſitates quę ſub ſcientiā cadere nō poſſūt paucitate generū comprehenderet: atq; id quod per incomprehenſibilē multitudinē ſub diſciplinā venire nō poterat: per generū (vt dictū eſt) paucitatē animo fieret ſcientięq; ſubiectum. Decē igitur genera rerū eſſe omnium cōſiderauit Ariſtoteles. i. vnā ſubſtantiā ⁊ accidentia nouē: quę ſunt qualitas: quantitas: relatio vbi: quando: facere: ⁊ pati: ſitus: habere. quā quę genera eſſent ſuprema ⁊ quib⁹ nullū aliud ſuperponi poſſet genus. Omnē neceſſe eſt multitudinē rerū per horū decē generū ſpecies inueniri. Quę quidē genera omnibus a ſe differentijs diſtributa ſunt. Nec quicquā vident habere cōmune: niſi tantū nomē: quā omnia eſſe predicant. Quippe ſubſtantia eſt: qualitas eſt: quātitas eſt: ⁊ de alijs omnibus eſt: verbū cōmuniter predicatur: ſed non eſt eorū cōmunis vna ſubſtantia vel natura: ſed tm̄ nomen. Itaq; decem genera ab Ariſtotele reperta omnibus a ſe differentijs diſtributa ſūt. Sed quę aliquibus differentijs diſiunguntur: neceſſe eſt vt habeatur propriū quiddā: qđ ea ī ſingularē ſolitariāq; vēdicet formā. Non ē aūt idem propriū qđ accidens. Accidentia enim ⁊ venire ⁊ abeſſe poſſūt: ꝓpria vero ita ſūt inſita: vt abſq; his quorū propria ſunt eē nō poſſūt quę cum ita ſint: cumq; Ariſtoteles decē rerū genera reperiſſet: q̄ vel intelligendo mens caperet: vel loquendo diſputator efficeret (qcquid enī intellectu capimus: id ad alterū ſermone vulgamus) Euenit vt ad horū decē ꝑdicamentorū intelligentiā quinq; harū rerū tractatus incurreret. ſ. generis: ſpeciei: differentię: proprij: accidētis. Generis quidē quoniā oportet ante prędiſcere qd ſit genus: vt decem illa quę Ariſtoteles cęteris prępoſuit rebus: genera eſſe poſſemus agnoſcere. Speciei vo cognitio plurimū valet: vt q̄ cuiuſq; generis ſit ſpecies poſſit agnoſci. Si enim quid ſit ſpecies ignoramus: nihil īpedit errore turbari: fieri enī poteſt vt ꝑ ſpeciei inſcientiā ſępe quantitatis ſpecies in relatione ponam⁹ ⁊ cuiuſlibet primi generis ſpecies alteri cuilibet generi ſubdamus: atq; ita fiet permixta rerū atq; indiſcreta cōfuſio. qđ ne accidat quę ſit natura ſpeciei ante noſcendū eſt. Nec vero in hoc tm̄ prodeſt ſpeciei cognoſcenda natura: ne priorū generū ſpecies inuicē ꝑmutemus. Verūetiam vt in eodem quolibet genere proximas ſpecies generum nouerimus eligere: vt ne ſubſtantię mox animal dicamus eſſe ſpeciem potius q̄ corpus: aut corporis hominem potius q̄ animatū corpus. At vero differentiarū ſcientia in his maximum retinet locū. Quomodo enī omnino qualitatem a ſubſtantia vel cętera a ſe genera diſtare cognoſcimus niſi eorū differentias viderimus. Quomodo autem diſcernere eorū differentiā poſſumus: ſi quid ipſa ſit differentia neſciamus. Nec hunc ſolum nobis in ſcientia differentię effundit errorē verūetiam ſpecierū quicquid tollit omne iudiciū. Nā omnes ſpecies differentię informant. Ignorata differētia ſpecies quoq; neceſſe eſt ignorari. Quomodo vero fieri poteſt: vt quālibet differentiā poſſimus agnoſcere ſi omnino q̄ ſit nominis huius ſignificatio neſciamus Iā vero ꝓprij tantus vſus eſt: vt Ariſtoteles quoq; ſingulorum predicamentorū propria perquiſierit: quę ꝓpria eſſe quis deprehenderit: anteq̄ qd omnino ſit proprium diſcat. Nec in his tantum hęc cognitio proprijs valet quę ſingulis nominibus efferuntur: vt in hominis riſibile: verum etiā in his quę adhibentur in locum diffinitionis. Omnia enim propria quę adhibentur ad diffinitionem ſubſtantialem: rem ſubiectam quodā termino deſcriptionis includunt. qđ ſuo quoq; loco opportunius commemorabo. Accidentis quoq; cognitio quantum afferat: quis dubitare queat: cum videat inter decē predicamenta nouē accidentis naturas

Quę quomodo accidentia eſſe putabimus: ſi omnino quid ſit accidens ignoramus. Cum preſertim nec differentiarum nec proprij ſcientia cognita ſit: niſi accidentis naturam firmiſſima conſideratione teneamus. fieri enim poteſt vt differentię loco vel proprij per inſcientiam accidens apponatur: quod eſſe vicioſum etiā diffinitiones probant: quę cum ipſę ex differentijs cōſtēt. Et ſiant vniuſcuiuſq; proprię: accidens tamen non videntur admittere. cum igitur Ariſtoteles rerum genera collegiſſet quę numerū diuerſarū ſub ſe ſpecierū continerent: quę ſpecies nunquā diuerſę forent: niſi differētijs ſegregarentur. Cumq; omnia in ſubſtantiam atq; accidens: accidens vero in alia predicamenta ſoluiſſet. Cumq; aliquorum predicamentorum ſit propria perſecutus: de his ipſis quidem predicamentis docuit. Quid vero eſſet genus: ⁊ quid ſpecies: quid differentia quid illud accidens: de quo nunc dicendum eſt: vel qd proprium velut nota preterijt. Ne igitur ad predicamēta Ariſtotelis venientes: qd ſignificaret vnūquoq; eorum: quę ſuperius dicta ſunt: ignorarent hunc librū Porphyrius de earum quinq; rerum cognitione perſcripſit: quo perſpecto ⁊ conſiderato quid vnunquodq; eorum quę ſupra poſuit: deſignaret: facilior intellectus ea quę ab Ariſtotele ꝓponerentur addiſceret. Hęc quidem intētio eſt huius libri quē Porphyri⁹ ad introductionē ꝑdicamentorū ſe conſcripſiſſe ipſa (vt dictū eſt) tituli inſcriptiōe ſignauit. Sed licet ad hoc vnū hui⁹ libri referat intētio: nō tm̄ ſimplex eſt ei⁹ intētio: ſed multiplex: ⁊ in maxima quoq; diffuſa eſt: quam idem Porphirius in principio huius libri cōmmoret dicēs.

Cū ſit neceſſariū chryſaori ⁊ ad eā quę eſt apđ Ariſtotelē predicamentorū doctrinā: noſſe quid ſit genus: quid differentia: quid ſpecies: quid proprium: ⁊ quid accidens: ⁊ ad diffinitionum aſſignationē: ⁊ omnino ad ea quę in diuiſione vel in demonſtratione ſunt: vtili iſtarum rerum ſpeculatiōe cōpendioſam tibi traditionem faciens tentabo breuiter: velut introductionis modo: ea quę ab antiquis dicta ſunt aggredi: altioribus quidem queſtiōibus abſtinens: ſimpliciores vero mediocriter coniectans.

¶ Vtilitas huius libri quadrifariā ſpargit: nanq; ad illud etiam ad quod eius libri dirigitur intētio: magno vſui legentibus eſt: ⁊ ad cetera quę cū extra intētōē ſint non tamen minor ex his legentibus vtilitas comparatur. Eſt enī per hoc opuſculū ⁊ predicamētorū facilis cognitio: ⁊ diffinitionū integra aſſignatio: ⁊ diuiſionū recta perſpectio: ⁊ demonſtrationū veraciſſima cōcluſio. Quę res quanto difficiles atq; arduę ſunt: tāto perſpicatiorē ſtudioſiorēq; animū lectoris expectāt. Dicēdū vero eſt qđ in omnibus libris euenit. Nā primum ſi quę ſit intentio cognoſcatur: q̄ſita quoq; vtilitas inde ꝓuenire poſſit: expedit. ⁊ licet extra multa (vt ſit) huiuſmodi librū ſequātur: tamen illam permaxime vtilitatē videtur habere: ad quid eius refertur intentio vt in hoc ipſo libro quem ſumpſimus exponendum: cū eius intētio ſit ad predicamenta intellectum facilē cōparandi: nō dubium eſt quin hęc eius pricipalis probetur vtilitas licet non minores ſint comites diffinitio: diuiſio: ac demonſtratio. Quorum nobis principia ſuggeruntur q̄dam: ſenſus vero totus huiuſmodi eſt: cum ſit inquit vtilis generis: ſpeciei: differentię: proprij: accidentiſq; cognitio ad predicamenta Ariſtotelis: eiuſq; doctrinā ad diffinitionum etiam aſſignationē: ⁊ ad demonſtrationē: ⁊ ad diuiſionem: quia ſit earum rerū vtilis vberrimaq; cognitio: compēdioſā inquit traditionē faciēs ea quę ab antiquis large ac diffuſe dicta ſunt: temptabo breuiter aperire. Neq; enim eſſet compendioſa: niſi totum opus breuitate conſtringeret. Et quoniā introductionem ſcribebat: altiores inquit queſtiones ſponte refugiam: ſimpliciores vero mediocriter cōiectabo. i. ſimpliciorū queſtionū obſcuritatem habita in eis quadam cōiectura ratiocinatione tractabo. Tota quidē ſententia huiuſcemodi prohemij talis eſt: quę ⁊ vtilitate vberrima ⁊ facilitate incipientis aīo blandiatur. Sed dicēdū videt quid nā celet amplius altitudo ſermonū neceſſariū ī latino ſermōe ſicut in grēco αναγκαιον plura ſignificat. Diuerſa enim ſignificatione Marcus Tulius dicit neceſſariū ſuū eſſe aliquē atq; noſtrum. Item neceſſariū dicimus vt cum neceſſariū eſſe nobis dicimus ad forum deſcendere: qua in voce quędā vtilitas ſignificatur. Alia quoq; ſignificatio eſt qua dicim⁹ ſolem neceſſariū eſſe moueri. i. neceſſe eſſe. ⁊ illa quidē prima ſignificatio pretermittenda eſt. Omnino enī ab eo neceſſario: quod hic Porphyrius ponit aliena eſt. Hę vero duę huiuſmodi ſunt: vt inter ſe certare videātur: quę huius loci optineat ſignificationem: in quo dicit Porphyrius. Cum ſit neceſſariū chryſaori: nanq; (vt dictum eſt) neceſſariū ⁊ vtilitatē ſignificat ⁊ neceſſitatem. Videntur autē huic loco vtraq; cōgruere. Nā ⁊ ſūme vtile eſt ad ea quę ſuperius dicta ſunt: de genere ⁊ ſpecie ⁊ cęteris diſputare: ⁊ ſūma eſt neceſſitas: quia niſi ſint hęc ante precognita: illa ad quę iſta preparantur: non poſſunt cognoſci quę predicamenta dicuntur. Nam neq; preter cognitionem generis ⁊ ſpeciei predicamenta diſcuntur. Nec diffinitio genus relinquit ⁊ differentiā. ⁊ in cęteris quā ſit vtilis iſte tractat⁹ cū de diuiſione ⁊ demonſtratiōe diſputabit apparebit. Sed q̄q̄ neceſſe erit hęc quinq; de quib⁹ hic diſputandū eſt prius ad cognitionem venire: quam ea quibus illa ꝑparantur non tamen ea ſignificatiōe hic a Porphirio poſitum eſt: qua neceſſitatem ſignificare vellet: ac non potius vtilitatem. ipſa enim oratio contextuſq; ſermonū id clariſſima intelligentię ratione ſignificant. Neq; enī quiſquam ita vtimur ratione: vt aliquam neceſſitatem referri dicat ad aliud. Neceſſitas enim per ſe quidem eſt vtilitas vero ſemper ad id quod vtile eſt: refertur: vt hic quoq;. Ait enim cū ſit neceſſariū chryſaori: ⁊ ad eā quę eſt apud Ariſtotelem predicamentorū doctrinā. Si hic igitur neceſſarium vtile intelligamus: ⁊ id nomine ipſo vertamus dicētes: cū ſit vtile chryſaori ⁊ ad eam quę eſt apud Ariſtotelem: predicamentorū doctrinam: noſſe quid ſit genus ⁊ cetera rectę intelligentię ſermonum ordo conuenit. Sin vero id ad neceſſe permutetur: vt dicamus: cum ſit neceſſarium chryſaori ⁊ cetera: rectę intelligentię ſermonum ordo nō cōuenit. Quocirca hic diucius īmorandū nō eſt. Quāq̄ enī ſit ſūma neceſſitas his ignoratis nō poſſe ad ea: ad q̄ hic tractatus intendit ꝑueniri: nō tm̄ de neceſſitate hoc dictū eſt neceſſariū: ſed potius de vtilitate. Nō vero licet idem ſuperius dictū ſit: tm̄ breuiter ꝙ ad ꝑdicamenta generis ſpeciei: differētię: proprij: atq; accidētis proſit cognitio diſputemus. Ariſtoteles enī in ꝑdicamentis decē genera conſtituit rerū: quę de cunctis alijs prędicarent vt quicquid ad ſignificationem venire poſſet: id ſi integram ſignificationem teneret: cuilibet eorum ſubiceret generi. De quib⁹ ariſtoteles tractat in eo libro: qui de decem predicamentis inſcribitur. hoc ipſum vero referri ad aliquid velut ad genus: tale eſt: quale eſt ſi quis ſpeciem ſupponat generi. Hoc vero neq; preter cognitionē generis ⁊ ſpeciei vllo modo fieri poteſt: nec vero ipſę ſpecies quid ſint: vel cuius magis ſint: poſſumus agnoſcere. Niſi eorū differentię cognoſcantur. Sed differentiarū natura incognita: quę vniuſcuiuſq; ſpeciei ſint differentię: modis omnibus ignorabitur. Quare ſciendum eſt quoniam ſi de generibus Ariſtoteles tractat in predicamentis: generum natura cognoſcenda eſt

ceſſus cognitionem ſpeciei quoq; comitatur agnitio.
Sed hoc cognito: quid ſit differentia: non poteſt igno-
rari: quoniam eodem libro plura ſunt: ad que niſi maxi-
mam peritiam ⁊ generis ⁊ ſpeciei ⁊ differentie lector
attulerit: nullus omnino intellectus patebit: vt cum ip
ſe Ariſtoteles dicat. Diuerſorum generum ⁊ non ſub
alternatim poſitorum diuerſe: ſunt ſpecie differentie quod
his ignoratis intelligi impoſſibile eſt: ſed idem Ariſto.
proprium vniuſcuiuſq; predicamenti diligentiſſima
inquiſitione veſtigat: vt cum ſubſtantie proprium poſt mul
ta dicit eſſe: quod idem numero contrariorum ſuſceptibile
ſit: vel rurſus quantitatis: quod in ea ſola equum atq; in
equale dicatur: qualitatis etiam: quod per eam ſimile atq;
diſſimile aliud aliis eſſe proponimus: ⁊ in ceteris eodem
modo: vt que ſit contrarii proprietas: que ſcilicet relationis
oppoſitionis: ⁊ que priuationis ⁊ habitus: que affirma
tionis ⁊ negationis: in quibus ita tractat tanquam iam
peritis ſcientibuſq;: que ſit proprietatis natura: quam ſi
quis ignorat: fruſtra ea que de his diſputantur aggre-
ditur. Jam vero illud manifeſtum eſt: quod accidens maxi
mum predicamentorum obtineat locum: quod proprio
nomine nouem predicamenta circundat: ⁊ ad predicamenta q
dem quanta ſit huius libri intentio: ex his manifeſtum
eſt. Quid vero ait: ⁊ ad aſſignationem diffinitionum faci
le cognoſci poteſt: ſi prius ſubſtantie rationum diuiſio
fiat. ſubſtantie ratio alia quidem in deſcriptione poni
tur. Alia vero in diffinitione. ſed ea que eſt in deſcriptio-
ne: proprietatem quandam colligit eius rei: cuius ſub
ſtantie rationem prodit: ac non modo proprietate id quod
demonſtrat: informat: verum etiam ipſa fit proprium:
quod in diffinitionem quoq; venire neceſſe eſt. Si quis enim
quantitatis rationem reddere velit: vt dicat licebit: quan
titas eſt ſecundum quam equale atq; inequale dicitur. ¶ Si
cut igitur proprietatem quidem quantitatis in ratione po-
ſuit quantitatis: ⁊ ipſa tota ratio ipſius quantitatis pro-
pria eſt: ita deſcriptio ⁊ proprietates colligit ⁊ ipſa pro-
pria fit deſcriptio. Diffinitio vero ipſa quidem proprias
non colligit: ſed ipſa quidem fit propria diffinitio. Nam
qui ſubſtantiam monſtrat: genus differentiis iungit:
⁊ ea que per ſe ſunt communia atq; multorum in vnum
redigens vni ſpeciei quam diffinit reddit equalia. Ita
igitur ad deſcriptionem vtilis eſt proprii cognitio: quo-
niam proprietas ſola in deſcriptione colligitur: ⁊ ipſa fit
propria: ſicut diffinitio quoq; ad diffinitionem vero ge-
nus: quod primum ponitur: ⁊ ſpecies ad quam genus illud
aptatur: ⁊ differentie quibus iunctis cum genere ſpe-
cies diffinitur: ſed ſi cui hec preſſior quam expoſitionis
modus expoſtulat: videbitur: hoc eum ſcire conuenit
nos (ut in prima editione dictum eſt) hanc expoſitio-
nem noſtro reſeruaſſe iudicio: vt ad intelligentiam ſim-
plicem huius libri editio prima ſufficiat. Ad interio-
rem vero ſpeculationem confirmatis pene iam ſcientia
nec in ſingulis vocabulis rerum herentibus: hec poſte-
rior editio collocatur. ¶ Ad diuiſionem vero faciendam
ram hic liber Iſagogarum vtilis eſt: ut preter earum ſcien-
tiam rerum: de quibus in hac libri ſerie diſputatur: caſu fi-
at potius quam ratione partitio. Hoc autem manifeſtum erit: ſi diui
ſionem ipſam diuidamus: id eſt ſi nomen ipſum diuiſio
nis in ea que ſignificat partiamur. Eſt namq; diuiſio
generis in ſpecies: vt cum dicimus: coloris aliud eſt
album: aliud nigrum: aliud vero medium. Rurſus di
uiſio eſt quotiens vox plura ſignificans aperitur: ⁊ quod
multa ſunt que ab ea voce ſignantur: oſtenditur: vt ſi quis
dicat nomen canis plura ſignificat: ⁊ hunc latrabilem
quadrupedemq;: ⁊ celeſte ſydus: ⁊ marinam beſtiam:
que omnia a ſe diffinitione diſiuncta ſunt. Diuidi autem
dicitur: quotiens totum in partes proprias ſeperatur:
vt cum dicimus: domus aliud ſunt fundamenta: aliud
parietes: aliud tectum. Et hec quidem triplex diuiſio
ſecundum ſe partitio nuncupatur. Eſt autem alia que ſecundum

accidens dicitur: ea quoq; fit tripliciter: aut cum accidens
in ſubiecta diuidimus: ut cum dico: bonorum alia ſunt
in anima: alia in corpore: alia extrinſecus: vel rurſus
ſubiectum in accidentia: ut corporum alia ſunt alba: alia
ſunt nigra: alia medii coloris. Et rurſus cum accidentia
ſeperamus: ut cum dicimus: liquentia alia alba: alia ni
gra: alia medii coloris. Et rurſus alborum alia ſunt du
ra: alia liquentia: quedam mollia. cum igitur ita omnis
fiat diuiſio: aut ſecundum ſe: aut per accidens: vtraq; vero
partitio tripliciter fiat: cumq; in ſuperiore ſecundum ſe tripli-
ci partitione ſit vna diuiſionis forma: genus in ſpeci-
es ſeperare. Id neq; preter generis ſcientiam fieri vllo
modo poteſt. Neq; vero preter ſcientiam differentiarum
quas neceſſe eſt in ſpecierum diuiſione ſumi. Maniſe-
ſtum eſt igitur quanta vtilitas huius libri ad hanc diuiſionem
ſit: que primo aditu genus ac ſpecies ⁊ differentias tra-
ctat. Secunda vero ea diuiſio que eſt ſecundum vocis ſigni-
ficantias: nec hec quidem ab huius libri vtilitate diſcreta eſt.
Uno enim modo cognoſci poterit: vtrum vox cuius diuiſionem fa
cere querimus: equiuoca eſſe videatur an genus: ſi ea que ſignificat
diffiniantur: ⁊ ſi ea que ſub communione ſunt: vna diffinitione
cludantur: ſpecies eſſe neceſſe eſt ⁊ illud commune earum
genus. Quod ſi illa que propoſita vox deſignat: non poſ
ſunt vna diffinitione concludi: nemo dubitat: quin
illa vox ſit equiuoca: neq; etiam ita ſit communis his de
quibus predicatur vt genus: quandoquidem ea que ſub
ſe poſita ſignificat: ſecundum commune nomen non poſſunt
vna diffinitione comprehendi. Si igitur ex diffinitione
manifeſtum ſit quod genus ſit: quid vero nomen equiuocum:
diffinitio vero per genera differentiaſq; diſcurrit: quiſq;
ne dubitare poteſt eque in hac diuiſionis forma pluri
mum huius libri auctoritatem valere. Illa vero ſecundum
ſe diuiſio que eſt totius in partes quemadmodum diſ-
cernitur: ac non potius generis in ſpecies diuiſio eſſe putabitur:
niſi ſint genus ⁊ ſpecies ⁊ differentie earum: quamuis
ante ratione diſcipline tractata. Cur enim non quiſq; dicat co-
mus ſpecies potius eſſe: quam partes fundamenta: parietes
⁊ tectum. Sed cum occurrerit generis nomen in vnaquaq;
ſpecie totum poſſe congruere: totius vero in vnaquaq; parte
ſua nomen conuenire non poſſe: manifeſtum ſit aliam di
uiſionem eſſe generis in ſpecies: aliam totius in partes
Conuenire autem nomen generis ſingulis ſpeciebus oſten
ditur per id quod homo ⁊ eque ſingula animalia nuncu-
pantur. Neq; tectum vero neq; parietes aut funda-
menta ſingulatim domus nomine appellari ſolent: Sed
cum fuerint iuncte partes: tunc recte totius nomen exci-
piunt. De ea vero diuiſione que ſecundum accidens fit
nullus ignorat: quia incognito accidenti incognitaq;
vi generis ac differentiarum facile euenire poſſit: vt ac-
cidens ita in ſubiecto ſoluatur quaſi genera in ſpecies:
⁊ poſtremo omnem hunc ordinem partitionis fediſſime per
miſcebit in ſcientia. Et quoniam quod ad diuiſionem hic liber
proſit oſtendimus: nunc de demonſtratione dicemus:
ne per ardua atq; difficilia hereat: qui in tanta diſciplina
vigilantiſſimo ingenio ⁊ ſollertiſſimo labore ſudauerit.
ſit enim demonſtratio: id eſt alicuius queſite rei certa ra
tionis collectio ex ante cognitis naturaliter ⁊ ex conue-
nientibus ex primis ex cauſa ex neceſſariis ⁊ per ſe inhe
rentibus. Sed genera ſpeciebus propria propriis priora
ſunt naturaliter. Ex generibus enim ſpecies fluunt. Item
ſpecies ſub ſe poſitis vel ſpeciebus vel indiuiduis priores
naturaliter eſſe manifeſtum eſt. Que vero priora ſunt
ea quos pregnoſcuntur ⁊ notiora ſunt ſubſequentibus na
turaliter. Duobus enim modis primum aliquod ⁊ notum
dicitur ſecundum nos ſcilicet ⁊ ſecundum naturam. nobis enim illa
magis cognita ſunt: que proxima ⁊ indiuidua ſunt: de
hinc ſpecies: poſtremo genera. At vero natura conuerſo
modo ea ſunt magis cognita que nobis minus proxima
ſunt. Atq; ideo quantumlibet ſe longius a nobis genera
protulerunt: tanto magis ſunt lucida ⁊ naturaliter nota

Differentie vero ſubſtantiales ille ſunt quas per ſe his
rebus ineſſe que demonſtrantur agnoſcimus. Prece-
dere autem debet generum ac differentiarum cognitio:
vt in vnaquaq; diſciplina que ſunt eius rei que demon
ſtratur conuenientia principia poſſit intelligi. Neceſſa
ria vero eſſe ea ipſa: que genera ⁊ differentias dicimus
nullus dubitat: qui ſpeciem ſine genere ⁊ differentie in
intelligit eſſe non poſſe. Genera vero ⁊ differentie ſunt
cauſe ſpecierum. Idcirco enim ſpecies ſunt: quia genera
earum ⁊ differentie ſunt: que in ſyllogiſmis poſita demon
ſtrantibus illis non rei ſolum verum concluſionis etiam
cauſe ſunt: que poſtremis reſolutoriis locupletius dice-
mus. cum igitur perutile ſit ⁊ diffinitione quodlibet illud
circumſcribere: ⁊ diuiſione diſſoluere: ⁊ demonſtrantibus
comprobare: hec autem preter earum rerum ſcientiam:
de quibus in hoc libro diſputabitur: neq; intelligi ne-
que exerceri valent. quis vnquam poterit dubitare
quin hic liber maximum totius logice adiumentum ſit: pre
ter que cetera que in ea magnam vim tenent: nullum do
ctrine aditum prebent. Sed meminit Porphyrius in-
troductionem ſeſe conſcribere: neq; vltra quam inſtitutio-
nis modus eſt: formam tractatus egredi. Ait enim ſe al-
tiorum queſtionum modis abſtinere: ſimplices vero me-
diocri coniectura perſtringere. Que vero ſint altiores
queſtionis quas ſe differre permittit: ita proponit.

**Mox de generibus ⁊ ſpeciebus illud qui
dem ſiue ſubſiſtant: ſiue in ſolis nudis in-
tellectibus poſita ſint: ſiue ſubſiſtentia cor-
poralia ſint an incorporalia: ⁊ vtrum ſeparata
a ſenſibilibus: an in ſenſibilibus poſita: et
circa ea conſiſtentia dicere recuſabo. Altiſſi
mum enim negocium eſt huiuſmodi: ⁊ maio-
ris egens inquiſitionis.**

Altiores inquit queſtiones preteream: ne eis intempeſti
ue lectoris animo ingeſtis initia eius primitiaſq; per-
turbem. Sed ne omnino faceret negligentem: ut nihil
preterquam quod ipſe dixiſſet: lector amplius putaret occultum
id ipſum cuius executionem ſeſe differre promiſit: addi-
dit: ne de his minime obſcure penituſq; tractando le-
ctori quicquam obſcuritatis effunderet: ⁊ tamen ſcientia
roboratus quid queri iure poſſet: agnoſceret. Sunt au
tem queſtiones: quas ſeſe reticere promittit: ⁊ perutiles
⁊ ſecrete ⁊ temptate quidem a doctis viris: nec a pluri-
bus diſſolute. Quarum prima eſt huiuſmodi. Omne
quod intelligit animus: aut id quod eſt in natura rerum
conſtitutum: intellectu concipit: ⁊ ſibimet ratione deſcribit:
aut id quod non eſt: vacuus ſibi imaginatione depingit. Er-
go intellectus generis ⁊ ceterorum cuiuſmodi ſit queritur
vtrum ne ita intelligamus ſpecies ⁊ genera ut ea que ſunt:
⁊ ex quibus verum capimus intellectum: an noſmetipſos
ludimus: cum ea que non ſunt animi caſſa imaginatione
formamus. Quod ſi eſſe conſtiterit: ⁊ ab his que ſunt in-
tellectus concipi dixerimus. ¶ Tunc alia maior ac diffi
cilior queſtio dubitationem parat: cum diſcernendi atq; in
telligendi generis ipſius naturam ſumma difficultas oſten
ditur. Nam omne quod eſt: aut corporeum aut incorporeum
eſſe neceſſe eſt: genus igitur ⁊ ſpecies in aliquo horum
eſſe oportebit. Quale erit igitur id quod genus dicitur
vtrum ne corporeum an vero incorporeum. neq; enim quid ſit
diligenter intenditur: niſi in quo horum poni debeat agno-
ſcatur. Sed neq; cum hec ſoluta fuerit queſtio: omne
excluditur ambiguum. ſubeſt enim aliquid quod ſi incorpora
lia eſſe genus ac ſpecies dicantur: obſideat intelligentiam
atq; detineat euolui poſtulans: vtrum circa corpora ipſa
ſubſiſtant: an etiam preter corpora ſubſiſtentia incorpora
lia eſſe videantur. Due quippe incorporeorum forme
ſunt: ut alia preter corpora eſſe poſſint: ⁊ ſeparata a cor-
poribus in ſua incorporalitate perdurent: vt deus mens
anime. Alia vero cum ſint incorporea tamen preter corpora

eſſe non poſſunt: ut linea: vel ſuperficies: vel numerus: vel
ſingule qualitates: quas tamen etſi incorporeas eſſe pro-
nunciamus: quod tribus ſpatiis minime diſtendantur: ta
men ita in corporibus ſunt: ut ab his diuelli nequeant
aut ſeperari: aut ſi a corporibus ſeperata ſint: nullo mo
do permaneant. Quas licet queſtiones arduum ſit ipſo
Porphyrio renuente diſſoluere. Tamen aggrediar: ut
nec anxium lectoris animum relinquam: nec ipſe in his que
preter muneris ſuſcepti ſeriem ſunt: tempus operamq;
conſumam. Primum quidem pauca ſub queſtionis am-
biguitate proponam: Poſt vero eundem dubitationis
nodum euoluere atq; explicare temptabo. Genera ⁊ ſpe-
cies aut ſunt ⁊ ſubſiſtunt: aut intellectu ⁊ ſola cogitatione
formantur: Sed genera ⁊ ſpecies eſſe non poſſunt: Hoc
autem ex his intelligitur. Omne enim quod commune eſt
vno tempore pluribus: id in ſe vnum eſſe non poterit.
Multorum enim eſt quod commune eſt: preſertim cum
vna atq; eadem res in multis vno tempore tota ſit. quan-
tecunq; enim ſunt ſpecies: in omnibus genus vnum eſt
non quod de eo ſingule ſpecies quaſi partes aliquas carpant
ſed ſingule vno tempore totum genus habeant. quo fit
ut totum genus in pluribus ſingulis vno tempore po
ſitum vnum eſſe non poſſit. neq; enim fieri poteſt vt cum
in pluribus totum vno ſit tempore: in ſemetipſo ſit vnum
numero. Quod ſi ita eſt: vnum quiddam genus eſſe non po
terit: quo fit vt omnino nihil ſit. Omne enim quod eſt
idcirco eſt quia vnum eſt. ⁊ de ſpecie idem conuenit dici
Quod ſi eſt quidem genus ac ſpecies ſed multiplex. neq;
vnum numero: non erit vltimum genus: ſed habebit aliud
ſuperpoſitum genus: quod illam multiplicitatem vnius
ſui nominis vocabulo concludat: vt enim plura anima
lia quoniam habent quoddam ſimile: eadem tamen non ſunt.
Idcirco eorum genera perquirunt: ita quoq; quoniam ge
nus quod in pluribus eſt: atq; ideo multiplex: habet ſui
ſimilitudinem quod genus eſt: non eſt vero vnum: quoniam
in pluribus eſt: eius quoq; generis genus aliud querendum
eſt: cumq; fuerit inuentum: eadem ratione que ſuperius
dicta eſt: rurſus genus tertium veſtigatur. itaq; in infi
nitum ratio procedat: neceſſe eſt: cum nullus diſcipline
terminus occurrat. Quod ſi vnum quoddam numero
genus eſt commune multorum eſſe non poterit. vna. n.
res ſi communis eſt: aut partibus communis eſt: ⁊ non
iam tota communis: ſed partes eius proprie ſingulorum
ſunt: aut in vſu habentium etiam per tempora tranſit
vt ſit commune: vt puteus ⁊ fons: vt ſeruus communis
vel equus: aut vno tempore omnibus commune fit: non
tamen ut eorum quibus commune eſt: ſubſtantiam conſti
tuat: vt eſt theatrum: vel ſpectaculum: aliquid quod ſpe
ctantibus omnibus commune eſt. Genus vero ſecun-
dum nullum horum modum commune eſſe ſpeciebus
poteſt: nam ita commune eſſe debet: vt ⁊ vnum totum in
ſingulis ⁊ vno tempore ſit: ⁊ eorum quorum commune eſt
conſtituere valeat ⁊ conformare ſubſtantiam. Quocirca
ſi neq; vnum eſt: quoniam commune eſt: neq; multiplex:
quoniam eius quoq; multitudinis genus aliud inqui
rendum eſt: videbitur genus omnino non eſſe: idemq;
de ceteris intelligendum eſt. Quod ſi tantum intellecti
bus genera ⁊ ſpecies ceteraq; capiuntur cum omnis intel
lectus aut ex re fiat ſubiecta: vt ſeſe res habet: aut ut res
ſeſe non habet (nam ex nullo ſubiecto fieri intellectus non
poteſt) Si generis ⁊ ſpeciei ceterorumq; intellectus ex re ſub-
iecta veniat: ita vt ſeſe res ipſa habet que intelligitur: iam non
tantum in intellectu poſita ſunt: ſed in rerum etiam veritate con
ſiſtunt. Et rurſus querendum eſt que ſit eorum natura
quod ſuperior queſtio veſtigabat. quod ſi ex re quidem ge-
neris ceterorumq; ſumitur intellectus: neq; ita vt ſeſe res
habet que intellectui ſubiecta eſt: vanum neceſſe eſt eſſe
intellectum: qui ex re quidem ſumitur: non ita vt ſeſe
res habet. id enim eſt falſum quod aliter atq; res eſt
intelligitur. Si igitur quoniam genus ⁊ ſpecies nec ſunt

nec enim intelliguntur verus eſt eorum intellectus non ẽ ambiguũ: quin omnis hec ſit deponenda de his q̄nq; propoſitis diſputandi cura: quandoquidem neq; de ea re: que ſit: neq; de ea: de qua verum aliquid intelligi ꝑ ſeriue poſſit inquiritur. hec quidem eſt ad preſens de propoſitis queſtio: quam nos Alexandro conſentiente hac ratiocinatione ſoluemus. Non enim neceſſe eſſe dicimus omnem intellectum qui ex ſubiecto quidem ſit: non tamen vt ſeſe ipſum ſubiectum habet: falſum ⁊ vacuum videri. In his enim ſolis falſa opinio ac non potius intelligentia eſt: que per coniunctionem fiunt. Si enĩ quis componat atq; coniungat intellectu id quod natura iungi non patiatur: illud falſũ eſſe nullus ignorat: vt ſi quis equum atq; hominem iungat imaginatione: atq; effiget centaurum. Quod ſi hoc per diuiſionem ⁊ abſtractionem fiat: non ꝙ ita res ſeſe habet: vt intellectus eſt. Intellectus tamen ille falſus eſt minime. ſunt enim plura que in alijs ſuum eſſe habent: ex quibus aut omnino ſeperari non poſſunt: aut ſi ſeperata fuerint: nulla ratione ſubſiſtunt. Atque vt hoc nobis in peruulgato exemplo manifeſtum ſit: linea in corpore eſt aliquid: ⁊ id quod eſt: corpori debet: hoc eſt eſſe ſuum per corpus retinet: quod docetur ita. ſi enim ſeperata a corpore ſit nõ ſubſiſtit. quis. n. vnq̃ ſenſu vllo ſeperatam lineam a corpore cepit. Sed animus cũ confuſas res permixtaſq; in ſe a ſenſibus cepit: in propria vi ⁊ cogitatione diſtinguit. Omnes res huiuſmodi incorporee in corpore ſuũ eſſe habentes ſenſus cũ ipſis nobis corporibus tradit: at vero animus: cui poteſtas eſt ⁊ diſiuncta componere: vel cõpoſita ⁊ coniuncta diſſoluere: ea que a ſenſibus cõfuſa ⁊ corporibus cõiuncta traduntur: ita diſtinguit: ut in corporeã naturam ꝑ ſe ac ſine corporibus in quibus eſt concreata: ⁊ ſpeculetur ⁊ videat. Diuerſe enim proprietates ſunt incorporeorũ corporibus permixtorũ: etiam ſi ſeperentur a corpore. Genera ergo ⁊ ſpecies ceteraq; vel ĩ incorporeis rebus: vel in his que ſunt corporea: reperiuntur: ⁊ ſi ea in rebus incorporeis inuenit animus: habet illico incorporeũ generis itellectũ. Si vero corporaliũ rerũ generaſpecieſq; proſpexerit: auferet (vt ſolet) a corporibus incorporeorũ naturam: ⁊ ſolam puramq; vt in ſe ipſa forma eſt contuet. Ita hec cũ accipit anim⁹ ꝑmixta corporibus incorporalia: ea diuidens ſpeculatur atq; cõſiderat. Nemo ergo dicant falſam nos cogitare lineã: qm̃ ita eã mẽte capim⁹ quaſi preter corpora ſit: cũ p̄ter corpa eſſe nõ poſſit. Nõ enĩ omnis qui ex ſubiectis rebus capitur intellect⁹: aliter q̃ ſeſe ipſe res habent: falſus eſſe putandus eſt: ſed (vt ſuperius dictum eſt) ille quidem qui hoc in compoſitione facit falſus eſt: vt cum hominẽ atq; equũ iungens putat eſſe centuarũ. Qui vero id ĩ diuiſionib⁹ ⁊ abſtractionib⁹ atq; aſſũptionib⁹ ab his rebus: ĩ quib⁹ ſunt: efficit: nõ ſolũmodo falſus non eſt: verum etiam ſolus intellectus id quod in proprietate verum eſt: inuenire poteſt. Sunt igitur huiuſmodi res in corporalibus atq; in ſenſibilibus rebus. Intelliguntur autem preter ſenſibilia: vt eorum natura perſpici: ⁊ proprietas valeat cõprehendi. Quocirca cũ genera ⁊ ſpecies cogitantur: tunc ex ſingulis ex quibus ſunt eorum ſimilitudo colligitur: vt ex ſingulis hominibus inter ſe diſſimilibus humanitatis ſimilitudo colligitur: cogitata aĩo veraciterq; ꝑſpecta fit ſpecies: quarũ ſpecierũ rurſus diuerſarũ cõſiderata ſimilitudo: que niſi in ipſis ſpecieb⁹: aut in earũ indiuiduis eſſe nõ põt efficit gen⁹. itaq; hec ſunt q̄dẽ ĩ ſingularibus. Cogitãt vͦ vniuerſalia: nihilq; aliud ſpẽs eſſe putanda eſt niſi cogitatio collecta ex indiuiduorum diſſimiliũ numero ſubſtantiali ſimilitudine: genus vero collecta cogitatio ex ſpecierũ ſimilitudine. Sed hec ſimilitudo cum in ſingularibus eſt: fit ſenſibilis: cũ in vniuerſalibus fit. intelligibilis: eodẽq; modo cũ ſenſibilis eſt: in ſingularibus ꝑmanet: cum intelligitur fit vniuerſalis. Subſiſtunt ergo circa ſenſibilia: intelligũt aũt preter corpora neq; enĩ interclusũ eſt: ut due res eodẽ in ſubiecto nõ ſint: q̃ q̃ rõne diuerſe ſint: ut linea curua atq; caua eſt: que res cũ diuerſis terminationibus terminentur: diuerſuſq; earũ intellectus ſit: ſemꝑ tamen in eodẽ ſubiecto reperiunt: eadem caua linea eademq; curua eſt. Ita quoq; generib⁹ ⁊ ſpecieb⁹ idẽ ſingularitatis ⁊ vniuerſalitatis vnũ quidẽ ſubiectũ eſt: ſed alio modo vniuerſale eſt cũ cogitatur: alio ſingulare cũ ſentitur in rebus his: in quibus eſſe ſuũ habet. His igitur terminatis oĩs (ut arbitror) queſtio diſſoluta eſt. ipſa enĩ genera ⁊ ſpecies ſubſiſtunt quidẽ alio modo: intelligunt vero alio: ⁊ ſunt incorporalia. ſed ſenſibilib⁹ iuncta ſubſiſtũt in ſenſibilib⁹. Intelligunt vero preter corpora: ut per ſemetipſa ſubſiſtẽtia: ac nõ in alijs eſſe ſuũ habẽtia. Sed Plato genera ⁊ ſpecies ceteraq; nõ modo intelligi vniuerſalia: verũetiã eſſe atq; preter corpora ſubſiſtere putat. Ariſtoteles vero intelligi quidẽ incorporalia atq; vniuerſalia: ſed ſubſiſtere in ipſis ſenſibilibus putat: quorũ diiudicare ſententias aptũ eſſe non duxi. Altioris enĩ eſt philoſophie. idcirco vero non ſtudioſius Ariſtotelis ſententiã executi ſumus: nõ ꝙ eã nõ maxime probaremus: ſed ꝙ hic liber ad predicamenta cõſcript⁹ eſt: quorũ Ariſtoteles auctor eſt.

Illud vero quemadmodũ de his: ac de ꝓpoſitis probabiliter antiqui tractauerunt ⁊ horũ maxime peripatetici: tibi nunc tentabo monſtrare.

¶ Pretermiſſis his queſtionibus: quas altiores eſſe ꝓdixit: exoptat mediocrẽ introductorij operis tractatũ: ſed ne hec ipſa harũ queſtionũ omiſſio vicio daret: appoſuit: quemadmodũ de propoſitis tractaturus eſt: ex quorũq; hoc opus auctoritate ſubnixus aggredit: ante denũciat. Cũ mediocritatẽ quidẽ tractaturus ꝓmittit detracta obſcuritatis difficultate: animũ lectoris inuitat: vt vero acquieſcat ac ſileat ad id quod dicturus eſt: peripateticorũ auctoritate ↄfirmat. Atq; ideo ait de his id eſt de generibus ⁊ ſpeciebus: de quib⁹ ſuperiores intulerat q̃ſtiones: ac de propoſitis. i. de differẽtijs: proprijs accidentibus: ſeſe probabiliter diſputaturũ: probabiliter aũt ait. i. veriſimiliter: qd̓ greci λογικῶσ vel ἐνδόξωσ dicunt. Sepe enĩ ⁊ apud Ariſtotelem λογικῶσ veriſimiliter ac ꝓbabiliter dictum inuenimus: ⁊ apud Boetiũ ⁊ apud Alexandrũ. Porphyrius quoq; ipſe ĩ multis hac ſignificatiõe hoc vbo vſus ẽ. qd̓ nos. ſ. ĩ trãſlatiõe ꝙ dixit λογικώτερον ita interꝑtari: ut rõnabiliter diceremus omiſimus. Longe enĩ melior ac verior ſignificatio ea viſa ẽ: ut probabiliter ſeſe dicere ꝓmitteret. i. nõ p̄ter opinionẽ ingrediẽtiũ atq; lectorũ: qd̓ introductionis eſt propriũ. Nã cũ ab imperitorũ hominũ mentibus doctrine ſecretum altioris abhorreat: talis eſſe introductio debet ut nõ preter opinionẽ ingredientiũ ſit. Ergo melius probabiliter q̃ rõnabiliter interpretati ſumus. Antiquos autẽ ait de eiſdẽ diſputaſſe rebus: ſed eorũ illũ maxime tractatũ inſequi: quẽ peripatetici Ariſtotele duce reliquerũt: ut tota diſputatio ad ꝓdicamenta cõueniat.

Videtur autẽ neq; genus neq; ſpecies ſimpliciter dici.

¶ Queri in expoſitionũ principijs ſolet: cur vnũquodq; ceteris in diſpoſitionis ordine preponat: velut nũc in generi dubitari ſolet: cur genus ſpeciei: differẽtie: proprio: accidentiq; ꝓtulerit: de eo enĩ primitus ꝑtractat. Reſpõdebimus itaq; iure factũ videri: oẽ enim quod vniuerſale eſt: intra ſemetipſuꝫ cetera concludit: ipſum vero nõ magnitudine claudit. Maioris itaq; meriti eſt ac principalis nature: illud quod ita cetera cohercet: ut ipſum nature magnitudine nequeat ab alijs contineri. Genus igiẗ ſpẽs intra ſe poſitas habet: ⁊ earum differentias: proprijaq;: nihilominus etiã accidentia. atq; ita de genere inchoandũ fuit: quod cetera nature ſue magnitudine coercet ⁊ continet. Preterea illa ſemꝑ priora ſunt que ſi auferat quis contenta cetera perimũtur: illa poſteriora quibus poſitis ea que ceterorum ſubſtantiam perficiunt: conſequũt: vt in genere ⁊ ceteris. Nam ſi animal auferas: qd̓ eſt hominis genus: homo quoq; qui eſt ſpecies: ⁊ rationale: quod differentia: ⁊ riſibile: quod proprium: ⁊ grãmaticum: quod accidens eſt: non manebit: ⁊ interemptũ genus cuncta cõſumit. Si vero hominẽ eſſe conſtituas: vel grãmaticũ vel rõnale vel riſibile: animal quidẽ eſſe neceſſe eſt. Siue enĩ homo eſt: animal eſt: ſiue rationale: ſiue riſibile: ſiue grãmaticũ: ab animali ſubſtantia non recedit. Sublato ergo genere ⁊ cetera cõſumuntur: poſitis vero ceteris ſeq̄tur genus. prior eſt igitur natura generis poſterior eſt ceterorũ. Iure eſt igitur in diſputatiõe prepoſitũ genus ſed q̃m generis nomẽ multa ſignificat (hoc ẽ. n. qd̓ ait: videtur autem neq; genus, neq; ſpecies ſimpliciter dici. Ubi enim nõ eſt ſimplex dictio: illic multiplex ſignificatio eſt) prius huius nominis ſignificationes diſcernit: ac ſeperat: vt de qua ſignificatione generis tractaturus eſt: ſub oculis ponat. Sed cũ neq; genus: neq; ſpẽs: neq; differẽtia: nec ꝓpriũ: nec accidẽs ſignificatiõe ſimplicia ſint. Cur d̓ his tm̃ duob⁹ genere inq̃ ac ſpecie dixit nõ ſimpliciter dici cũ ꝓpriũ differẽtia: atq; accidẽs ipſa quoq; ſint ſignificatiõe multiplici. Dicẽdũ eſt q̃m lõgitudinẽ vitãs tm̃ ſpeciẽ notauit: eãq; idcirco ne ſolũ gen⁹ eſſe ſignificatiõis multiplicis putaret. Enumerat aũt primã generis ſignificationem hoc modo.

Genus enĩ dicit ⁊ aliquorũ quodãmodo ſe habentiũ ad vnũ aliquod: ⁊ ad ſe inuicem collectio: ſcdm quã ſignificationẽ romanorũ dicit genus ab vnius. ſ. habitudine. Dico autẽ romuli ⁊ multitudinis habentiũ aliquo modo ad inuicẽ eã: q̃ ab illo eſt: cognationem ſcdm diuiſionem ab alijs generibus dictum.

Una inquit generis ſignificatio ẽ: que in multitudinẽ venit a quolibet vno principiũ trahens: ad quod. ſ. ita illa multitudo cõiuncta eſt: vt ad ſe inuicẽ per eiuſdem vnius principiũ copulata ſit: vt cũ romanorũ gen⁹ dicitur multitudo enĩ romanorũ an vno romulo vocabulũ trahens ⁊ ipſi romulo: ⁊ ad ſe inuicẽ quaſi quadã nominis hereditate cõiuncta eſt. Eadẽ enĩ que a romulo ſocietas deſcẽdit romanos inter ſe omnes vno generis nomine deuincit ⁊ colligat. Uidetur aũt ſecuiſſe hanc generis ſignificationẽ in duas partes: cum copulatiuã cõiunctionẽ admiſcuit dicens. Genus dicitur aliquorũ quodãmodo ſe habentiũ ad vnũ aliquod ⁊ ad ſe inuicẽ collectio: tanq̃ ⁊ illud genus dicatur ad vnũ aliquo modo ſe habere: ⁊ hoc rurſus gen⁹ dicatur: qd̓ ad inuicẽ vnius generis ſignificatione cõiuncti ſunt. hoc vero minime eſt. eadẽ. n. a quolibet vno propagata ſocietas: ⁊ ad illũ qui princeps eſt generis: totã multitudinẽ perfert ⁊ ipſã inter ſe multitudinẽ vno generis nomine cõnectit ⁊ cõtinet. Quocirca non eſt putandus diuiſionem feciſſe: ſed omne quicquid in hac generis ſignificatione intelligendũ fuit aperuiſſe. Ordo autẽ verborum ita ſe ſe habet qui eſt hyperbaton intelligendus. Genus. n. dicitur: ⁊ aliquorũ ad vnũ ſe aliquo modo habentiũ collectio: ⁊ ad ſe inuicẽ aliquo modo habentiũ: rurſus collectio ſubaudienda eſt. eſt enim ⁊ zeugma. cuius ſignificationis adiecit exemplũ. ſcdm quã ſignificationẽ romanorũ dicitur gen⁹ ab vnius. ſ. habitudine. Dico aũt Romuli: ⁊ multitudinis rurſus habitudine: habentiũ aliquo modo ad inuicẽ cognationẽ: eã. ſ. que ab illo eſt idest Romulo. ſcdm diuiſionẽ ab alijs generibus dictum. ſcilicet multitudinis. hec enim multitudo aliquo modo ad vnũ, ⁊ ad ſe inuicem habẽs cognationẽ genus dicta eſt: vt ab alijs diſcerneretur: vt Romanorũ genus ab athenienſium genere ceterorũq; ſepararetur: vt ſit integer verborũ ordo. genus enim dicit ⁊ collectio aliquorũ ad vnũ ſe quodãmodo habẽtium: ⁊ ad ſe inuicẽ: ſcdm quã ſignificationẽ Romanorũ dicitur genus ab vnius. ſ. habitudine. dico aũt Romuli. ⁊ multitudinis ſcdm diuiſionẽ ab alijs generibus dictum: habentiũ. ſ. hominũ aliquo modo ad inuicem eã que ab illo ẽ Romulo cognationẽ. atq; hec hactenus: nũc de ſcda generis ſignificatione dicendum eſt.

Dicitur aũt ⁊ aliter rurſus genus quod eſt vniuſcuiuſq; generationis principiũ: vel ab eo qui genuit: vel ab eo loco: in quo q̄s genitus eſt. Sic. n. Oreſtem quidem dicimus a tantalo genus habere. Hyllũ autẽ ab Hercule. Et rurſus Pindarũ thebanũ eſſe genere. Platonẽ vero athenienſem. etenim patria principiũ eſt vniuſcuiuſq; generationis: quẽadmodũ ⁊ pater: hec autẽ videt̃ promptiſſima eſſe ſignificatio generis. romani enĩ dicunt̃ qui ex genere deſcẽdũt romuli: ⁊ Cecropide: qui ex genere deſcẽdunt Cecropis: ⁊ eorũ proximi.

Quattuor omnino ſunt ꝓncipia: que vnũ quodq; ꝓncipaliter efficiũt. eſt. n. vna cauſa que effectiua dicitur: velut pater filij. ⁊ alia eſt materialis: velut lapides domus. Tertia forma: velut hominis rationabilitas. Quarta quã ob rẽ: velut pugna victorie. Due vero ſunt que per accidẽs vniuſcuiuſq; dicuntur eſſe principia: locus. ſ. ac tẽpus. omne. n. quod naſcitur. in loco ac tempore eſt: ⁊ quicq̄d loco vel tẽpore natũ factũue fuerit: eũ locũ vel id tempus accidentaliter dicitur habere principiũ. Horũ omniũ in hac ſecunda generis ſignificatione duo quedã ex alterutris aſſumit que ad ſignificationẽ generis videbantur accomodata. Ex his quidẽ cauſis que principalia ſunt effectiuũ. Ex his vͦ q̄ accidẽtia: locũ. ait enim, genus dicitur: a quo q̄s genitus eſt que eſt effectiua principaliuꝫ cauſa. ⁊ in quo quis loco eſt ꝓcreatus: q̄ eſt accidens cauſa principij. Itaq; hec ſcda ſignificatio duo cõtinet: eum a quo quis procreatus eſt ⁊ locũ in quo quis editus eſt: vt exempla quoq; ipſa demonſtrant. Oreſtẽ enim dicimus a Tantalo genus ducere. Tãtalus quippe Pelopẽ. Pelops Atreũ. Atreus Agamẽnonem: Agamẽnõ genuit Oreſtem. Itaq; a procreatiõe genus hoc dictũ eſt. at vero Pindarum dicimus eſſe thebanũ. ſ. quoniam Thebis editus eſt: tale generis nomen accepit. ſed quoniam diuerſũ eſt illud a quo quiſq; procreatus eſt: ⁊ locus in quo quiſq; editus eſt: videtur diuerſa eſſe generis ſignificatio procreantis: ⁊ loci: quam in ſecunda parte enumerans vnã fecit: ſed ne videretur duplex: per ſimilitudinẽ cõiunxit dicẽs etenĩ patria principiũ vniuſcuiuſq; generatiõis: quẽadmodũ pater. Sed quoniam in ſignificationibus euenit ſepe: vt aliquid ſit quod itellectui ſignificate rei propinquius eſſe videatur: ⁊ quoniam duas generis appoſuit ſignificationes: multitudinis ſcilicet ⁊ procreantis: cui generi nomen cõuenientius aptetur: indicat atq; diſcernit dicens: hanc eſſe promptiſſimã generis ſignificationẽ: que a procreante deducta ſit. hi enĩ maxime cecropide ſunt: quia a cecrope deſcendunt: hi romani: qui a Romulo: que cũ ita ſint: confundi rurſus generis ſignificationes videntur. Si enim ſunt hi maxime romani: qui a Romulo originem trahunt: ⁊ hec ſignificatio illa eſt que a procreante deducitur vbi eſt reliqua quã primã quoq; enumerauit: que eſt multitudinis ad

vnū ⁊ ad ſe inuicem quodammodo ſe habentium collectio. Sed acutius intuētibus plurimę admodum differentię ſunt. Aliud enim eſt a quolibet primo procreante genus deducere: aliud vnū genus eſſe pluriſmoꝝ. Illud enim ex recta ſanguinis linea fieri poteſt ⁊ nō in multa diffundi: vt ſi per vnicos familia deſcēdat. huic enim aptatur ſecunda illa generis ſignificatio: quę a ꝓcreantē deducitur prima vero non niſi multitudine conſiſtit. illud quoqꝫ eſt: quod prima procreationis principium nō quęrit: ſed (vt ipſe ait) ſufficit aliquo modo ſe habere ad id: vnde huiuſmōi generis principiū ſumitur. Secunda vero ſignificatio nullā viꝫ niſi a procreāte ſortitur. Iteꝫ in illa prima ſignificationis multitudine: huius ſecundę particularitas cōtinetur: vt in romanoꝝ genere Scipiadaꝝ genus. nā cū ſunt romani ſcipiades ſunt. Qm̄ enim ad romulū: ⁊ ad ceteros romanos ſcđm Romuli habitudinē iuncti romani ſunt. Scipiade vero dicūtur ad ſcđam generis ſignificatiōeꝫ: qa coꝝ familię Scipio: ⁊ ſanguinis principiū fuit.

Et quidē prius appellatū eſt genus vniuſcuiuſqꝫ generatiōis principiuꝫ: dehinc etiā ⁊ multitudo coꝝ qui ſunt ab vno principio vtꝰ a romulo: quā diuidētes ⁊ ab aliis ſeperantes: dicebamus oēm illam collectioneꝫ eſſe romanoꝝ genus.

Senſus vero facilis ⁊ expeditus eſt: ſi tamen vna ambiguitas ſoluatur. cū. n. priꝰ multitudinis ſignificationeꝫ retulerit ad generis nomen: poſt auteꝫ ad procreationis initiuę: nunc contrario modo illā poſterius a ſe dinumeratā ſignificationē dicere videtur priorē: quę ē procreationis: illaꝫ vero poſteriorē: quę eſt multitudinis: quod contrariū videri poteſt: ſi quis ad ordineꝫ ſuperius digeſtę diſputationis aſpexerit. ſed hic non de ſe loquitur: ſed de humani cōſuetudine ſermonis: in quo prius eā ſignificationē generis fuiſſe dicit: quę a ꝓcreāte ſit ducta. Accedente vero ętate loquendi vſu nomen generis etiā ad multitudinē habentē ſe quodāmō ad aliquē fuiſſe tranſlatū. hoc vero icirco dixit: quoniā ſupiꝰ dixerat. hęc enim videtur ꝓmptiſſima ſignificatio: vt ab hac idest ſecunda: quā ꝓmptiſſimā ſignificationem dixit: illa quoqꝫ nuncupata videretur: quę eſt multitudinis. prius enim genus inter homines appellatū eſt: quod quis a generante deduceret. poſt autē factū eſt vt per loquendi vſum etiā multitudinis ad aliquā quodāmodo ſe habentis genus diceret̄ propter diuiſionē. ſ. gētiū: vt eſſet inter eas nominis ſocietatiſqꝫ diſcretio. Igitur his expletis venit ad tertiū genus qđ inter phōs tractatur: cuiuſqꝫ ad dialecticaꝫ facultatē multus vſus eſt. hoꝝ quippe generum hiſtoria magis vel poeſis tractat exordium. Tertium vero genus apud phōs conſideratur: de quo hoc modo loquitur.

Aliter aūt rurſus dr̄ genus: cui ſupponitur ſpēs: ad hoꝝ fortaſſe ſimilitudinē dictum. Eteni principiuꝫ quoddaꝫ eſt huiuſmodi genus earum quę ſub ipſo ſunt ſpecieꝝ. videtur autem ⁊ multitudinē continere oiuꝫ quę ſub eo ſunt ſpecieꝝ.

Duplicem ſignificationē generis ſupra propoſuit: nūc tertiaꝫ monſtrare contendit. Hanc aūt ad ſuperiorū ſimilitudinē dictā eſſe arbitratur. Superius duę dictę ſignificationes ſunt: vna qdē: cū generis nomen quadā principij antiqtate ad ſe iunctā multitudinē cōtineret. Alia vero: cuꝫ genus ab vnoquoqꝫ procreante duceretur: qđ eorū que procreantur principium eſt. Cuꝫ igitur ſint ſuperius duę generis ſignificatiōes propoſite. Tertiū nūc addit de quo inter phōs ſermo eſt: illud. ſ. cui ſupponitur ſpecies. quod icirco genus vocatum eſſe ſub opinionis ſuę credit ambiguo quoniā habet aliquaꝫ ſimilitudinē ſuperiorū. naꝫ ſicut illud genus quod ad multitudinē dicitur: vno ſolo nomine multitudinē claudit: ita quoqꝫ genus plurima ſpecies coercet ⁊ cōtinet. Itē vt genus illud quod ſcđm procreationeꝫ dicitur: principiū quoddā eſt eorū quę ab ipſo procreantur: ita genus ſpeciebus ſuis eſt principiū. Ergo qm̄ vtriſqꝫ eſt ſimile: icirco nomen quoqꝫ generis ⁊ in hac ſignificatione a ſuperibus mutuatum eſſe veriſimile eſt.

Tripliciter igit̄ cuꝫ genus dicat̄: de tertio ꝑaud philoſophos ſermo ē: qđ etiā deſcribētes aſſignauerūt dicētes: genuſ eē qđ de pluribus ⁊ differētibus ſpecie in eo quod quid ſit prędicatur: vt animal.

Iure tertiuꝫ genus philoſophi ad diſputationē ſumūt hoc enim ſolum eſt: quod ſubſtantiam monſtrat. Cętera vero aut vnū quidē oſtendunt: aut quēadmodum a cęteris hoībꝰ in vna quaſi forma populi diuidat̄ oſtēdit nā illud qđ multitudinē cōtinet genꝰ: illiꝰ multitudinis quā ꝯtinet: ſubaꝫ nō demonſtrat: ſed tm̄ vno noīe collectōnē facit ppl̄i: vt ab alteriꝰ generis pplo ſegreget̄ Itē illud qđ ſcđm ꝑcreationē dictū eſt: non rei ꝑcreate ſubaꝫ mōſtrat: ſed tm̄ qđ eiꝰ fuerit ꝑcreationis initiuꝫ. At vō genꝰ id cui ſupponit̄ ſpēs ad differētiā accōmodatū ſpeciei ſubaꝫ informat: ⁊ qꝛ inter phōs hęc maxīa eſt q̄ſtio qd vnūqđqꝫ ſit. tunc. n. vnūqđqꝫ ſcire videmur: qm̄ qd ſit: agnoſcimus. Icirco reiectis cęteris de hoc genere q̄ꝫ maxime apud phōs ſermo eſt: qđ etiā deſcribētes aſſignauerūt ea deſcriptōe: quā ſubter inſeruit. Diligēter vō ait deſcribētes nō definiētes. definitio. n. fit ex genere. genꝰ aūt aliud: q̄liter fit diffinitio: genꝰ habere nō poterit: idqꝫ obſcuriꝰ eſt: q̄ꝫ ut primo aditu dictuꝫ pateat. fieri aūt pōt: ut res q̄ alij genus ſit: alij generi ſupponat̄: ſed cū ſupponit̄ nō q̄ſi genꝰ: ſed tanq̄ꝫ ſpēs ſub alio collocat̄. vnde nō in eo ꝙ genus eſt: ſupponi alicui pōt: ſed cum ſupponit̄ illico ſpēs fit: q̄ cum ita ſint: oſtēditur genus ipſiuꝫ in eo qđ eſt genus: genus habere nō poſſe. ſi igit̄ voluiſſet genꝰ diffinitiōe ꝯcludere nullo modo potuiſſet. Genꝰ eni aliud qđ ei poſſet ꝑponi nō habet: atqꝫ icirco deſcriptioneꝫ ait eſſe factam nō diffinitionē. deſcriptio vō eſt (ut in priori volumie dictū eſt) ex ꝓprietatibꝰ informatio q̄dā rei: ⁊ tanq̄ꝫ coloribꝰ quibuſdā depictio. Cū eni in vnū plura cōuenerint: ita ut oīa ſimul rei cui applicātur ęquentur: niſi ex genere vel differentijs hęc collectio fiat: deſcriptio nūcupatur. Eſt igitur deſcriptio hęc generis: genꝰ eſt qđ de pluribꝰ ⁊ differētibꝰ ſpecie in eo qđ qd ſit p̄dicat̄. Tria hęc reqrūtur in genere: ut de pluribꝰ p̄dicetur: ut de ſpecie differentibꝰ: ut in eo ꝙ qd ſit. De q̄ re qm̄ ipſe poſterius latiꝰ diſputat: nos breuiter huius rei intelligētiaꝫ ſignificemꝰ hoc modo. Sit eni nobis in forma generis aīal: id de aliqbꝰ ſine dubio p̄dicatur hoīe. ſ. equo: boue ⁊ cęteris: ſed hęc plura ſunt. aīal igit̄ de pluribꝰ p̄dicat̄ hō vō: equus: atqꝫ bos talia ſunt: ut de ſe diſcrepēt: nec q̄libet mediocri re: ſed tota ſpecie. i. tota forma ſuę ſubę: de quibꝰ dr̄ aīal. hō. n. ⁊ equus: ⁊ bos aīalia nūcupant̄ p̄dicatur ergo aīal de pluribꝰ ſpē differentibus. ſed qm̄ modo fit hęc p̄dicatio. nō. n. qcqd interrogaueris mox aīal r̄ndetur. nō. n. ſi quātꝰ ſit hō interrogaueris: aīal r̄ndebit̄. hoc. n. ad quātitatē ꝑtinet nō ad ſubſtantiā. Iteꝫ ſi qualis eſt hō interroges: ne huic qdē reſpōſio cōuenit aīalis: cęteriſqꝫ omnibꝰ īterrogationibꝰ hanc aīalis reſponſionē ineptā atqꝫ inutilē ſemꝑ eſſe reperies: niſi ei tm̄ apta ſit: quę qd ſit interroget. interrogātibꝰ eniꝫ nobis quid ſit homo: quid ſit equus: quid bos: aīal r̄ndebit̄. ita nomē animalis ad interrogationē qd ſit de homine equo atqꝫ boue ac de cęteris p̄dicabit̄. vn̄ fit vt animal

prędicet̄ de pluribꝰ differētibꝰ ſpecie in eo ꝙ qd ſit. Et qm̄ generis hęc diffinitio eſt: animal hominis equi bouis genus eſſe neceſſe ē. omne autē genꝰ aliud eſt: qđ in ſemetipſo: atqꝫ in re intelligit̄: aliud qđ ad alterius prędicationē refert̄. ſua. n. ꝓprietas ipſiuꝫ eſſe cōſtituit. ad alterū relatio genꝰ facit vt ipſuꝫ animal. ſi eiꝰ ſubſtātiaꝫ q̄ras: dicā ſubſtātiā eſſe animatū atqꝫ ſenſibilē: hęc igit̄ diffinitio rē demonſtrat ꝑ ſe ſicuti eſt: nō tanq̄ꝫ referatur ad aliud. at vō cū dicimus aīal genus eſſe: nō (vt arbitror) tunc de re ipſa hoc nomē dicimꝰ: ſed de ea relatiōe qua pōt animal ad cęteroꝝ quę ſibi ſubiecta ſunt: p̄dicationē referri. Itaqꝫ caracter qdaꝫ ē ac forma generis i eo ꝙ referri prędicatione ad eas res poteſt: quę cū ſint plures ⁊ ſpecie differentes: i eaꝝ tm̄ ſubſtātia p̄dicat̄. huiꝰ autē diffinitionis rationeꝫ per exēpla ſubiecit dicens.

Eoꝝ eni q̄ prędicant̄: alia quidē de vno dicuntur ſolo: ſicut indiuidua. ſicut ſocrates: ⁊ hic ⁊ hoc. alia vero de pluribus: quēadmodū genera ⁊ ſpēs: ⁊ differētia: ⁊ ꝓpria: ⁊ accidentia coīter ſed nō ꝓprie alicui. Eſt aūt genus: ut aīal. ſpēs vō: ut homo. differentia: vt rationale. propriuꝫ ut riſibile. accidēs: ut album: nigrum: ſedere.

¶ Omniū quę p̄dicant̄ quolibet modo facit Porphyrius diuiſionē: icirco vt a reliqs oībus prędicationem generis ſeiūgat ac ſeparet hoc modo. Omniū inqt in p̄dicatis: alia de ſingularitate dicunt̄: alia de pluralitate de ſingularitate vō inquit p̄dicantur: quęcunqꝫ vnum quodlibet habēt ſubiectū: de quo dici poſſint: ut ea quibus ſingula ſubiecta ſunt indiuidua: ut ſocrates: ⁊ plato: ut hoc albū qđ in hac niue ꝓpoſita eſt: ut h̄ ſcānū in quo nunc ſedemus: nō omne ſcānū (hoc eniꝫ vniuerſale eſt) ſed hoc quod nūc ſuppoſitū eſt: nec albū qđ in niue eſt (vniuerſale enim eſt albū) ſed hoc albū quod in hac niue nunc eſſe conſpicitur. hoc enim non poteſt de quolibet alio albo prędicari: quod in hac niue eſt: quia ad ſingularitatem deductum eſt: atqꝫ ad indiuiduam formā conſtrictum eſt indiuidui participatione Alia vero ſunt quę de pluribꝰ p̄dicant̄: vt genera ſpecies differentię ⁊ ꝓpria ⁊ accidentia cōmuniter ſed non ꝓprie alicui. ⁊ genera qdeꝫ de pluribꝰ p̄dicant̄ ſpeciebꝰ ſuis. ſpecies vero de pluribꝰ prędicātur indiuiduis. homo eni ꝙ eſt aīalis ſpecies plures ſub ſe homīes habꝫ de quibus appellari poſſit. Itē equus q ſubeſt aīali loco ſpeciei: plurimos habet indiuiduos equos de quibꝰ prędicat̄: differentia vero ipſa quoqꝫ de pluribꝰ ſpeciebꝰ dici poteſt: vt rōnale de homine ac de deo corporibuſqꝫ celeſtibꝰ: quę (ſicut Platoni placet) animata ſunt ⁊ ratione vigētia. ꝓpriū item ⁊ ſi de vna ſpecie prędicat̄: de multis tm̄ indiuiduis dicit̄: quę ſub ipſa ſpecie collocāt̄ vt riſibile de platone ſocrate ⁊ cęteris indiuiduis dicit̄ quę homini ſupponunt̄. accidens etiā de multis dicit̄. albuꝫ. n. ⁊ nigrū de multis oīno dici pōt: q̄ a ſe genere ſpecieqꝫ ſeiūcta ſunt. ſedere etiā de multis dicit̄ hō eni ſedet: ſimia ſedet: aues quoqꝫ quarū ſpecies lōge diuerſe ſunt: accidens aūt qm̄ ꝯmuniter accidēs eſſe poteſt ⁊ ꝓprie alicui: icirco determinauit dicēs accidētia ꝯmuniter ſed non ꝓprie. quę eni proprie alicui accidunt indiuidua fiunt: ⁊ de vno tm̄ valētia prędicari: ⁊ ea quę communiter accipiunt̄: de pluribꝰ dici queūt: vt eni de niue dictū eſt. illud albū qđ in hac niue ſubiecta eſt: nō eſt cōmuniter accidens ſed ꝓprie huic niui quę oculis oſtenſioniqꝫ ſubiecta eſt. ita quoqꝫ ex eo qđ cōmuniter prędicari poterat (de multis. n. albū dici poteſt: vt albꝰ equꝰ alba nix) factū eſt: vt de vna tm̄ niue prędicari illud albū poſſit: cuius participatiōe ipſum quale quid factum eſt ſingulare. Omnino autē omnia genera vl̄ ſpecies vl̄ differentias vel propria: vel accidētia: ſi ꝑ ſemetipſa ſpeculemur in eo ꝙ genera vel ſpecies vel differentię vl̄ ꝓpria vel accidentia ſunt: manifeſtū eſt qm̄ de pluribus prędicātur. at ſi ea ſpeculemur in quibus ſunt: vt ſcđm ſubiectū eorū formā ⁊ ſubaꝫ metiamur: euenit vt ex pluralitate p̄dicationis ad ſingularitatē videātur adduci. animal. n. qđ genus eſt: de pluribus p̄dicat̄: ſed cū hoc aīal in ſocrate conſideramꝰ: ex pluralitate p̄dicatiōis adducit̄ ad ſingularitatē: ſocrates. n. aīal eſt: ⁊ ipſum fit indiuiduū qm̄ ſocrates eſt indiuiduū ac ſingularis. Iteꝫ homo de pluribus quidē hominibus prędicatur: ſed ſi illā humanitatē q̄ in ſocrate eſt indiuiduo ꝯſideremꝰ: indiuidua eſt: qm̄ ſocrates ipſe indiuiduus eſt atqꝫ ſingularis. itē differētia vt rōnale de pluribꝰ dici pōt: ſed in ſocrate indiuidua eſt: riſibile etiā cū de pluribꝰ hoībꝰ p̄dicat̄: fit vnicū. coīter quoqꝫ accidens: ut albū: cuꝫ de pluribꝰ dici poſſit: in vnoquoqꝫ ſingulari ꝑſpectū indiuiduū eſt. Fieri aūt potuit cōmodior diuiſio hoc mō: vt eoꝝ q̄ prędicātur: alia qdē ad ſingularitatē dicunt̄: alia ad pluralitatē eorum quę de pluribus prędicātur: alia ſcđm ſubſtantiam prędicantur: alia ſcđm accidens: eorum quę ſcđm ſubſtantiā p̄dicātur: alia in eo qđ quid ſit dicunt̄: alia in eo ꝙ q̄le ſit. in eo ꝙ qd ſit quidē genꝰ ⁊ ſpēs: in eo ꝙ q̄le ſit differētia. itē eoꝝ q̄ in eo ꝙ qd ſit p̄dicātur: alia de ſpeciebꝰ p̄dicāt̄ pluribꝰ: alia minime: de ſpeciebus qdē pluribꝰ p̄dicant̄: ut genera: de nullis vō ſpēs: eoꝝ aūt q̄ ſcđm accidēs p̄dicātur: alia quidē ſunt: q̄ de pluribus p̄dicātur: ut accidētia: alia q̄ de vno tm̄: ut ꝓpria. Pōt aūt fieri etiā huiuſmōi diuiſio. eoꝝ quę p̄dicātur: alia de ſingulis p̄dicātur: alia de pluribus: eorū q̄ de pluribus: alia in eo ꝙ qd ſit: alia in eo ꝙ q̄le qd ſit p̄dicātur: ea q̄ in eo ꝙ qd ſit: alia de differētibꝰ ſpēbꝰ dicunt̄: vt genera. alia minime: ut ſpēs. eoꝝ aūt q̄ in eo ꝙ q̄le ſit: de pluribus p̄dicātur: alia qdē de differētibuſ ſpē p̄dicātur: ut differētię ⁊ accidētia coīter. alia de vno tm̄ ſpē: ut ꝓpria. eoꝝ vō q̄ de pluribus differentibus ſpē in eo ꝙ quale ſit p̄dicantur. alia in ſubſtātia p̄dicantur: vt differētię. alia in coīter eueniētibus: ut accidētia Et ꝑ hāc diuiſionē qnqꝫ harū reruꝫ diffinitiōes colligi poſſunt hoc modo. Genus eſt qđ de pluribus in eo ꝙ qd ſit ſpecie differentibus p̄dicat̄. Spēs qđ de pluribus minime ſpecie differentibus in eo ꝙ qd ſit: prędicat̄. Differētia eſt qđ de pluribꝰ ſpecie differentibus in eo ꝙ q̄le ſit in ſubſtātia p̄dicatur. Propriū ē ꝙ de vna tm̄ ſpecie in eo ꝙ q̄le ſit nō in ſubſtātia p̄dicat̄. Accidēſ eſt qđ de pluribus ⁊ ſpecie differentibus in eo ꝙ q̄le ſit nō in ſubſtātia p̄dicat̄. Et nos qdē has diuiſiones fecimus: ut oīa a ſemetipſis ſeparemus. Porphyrio vero alia intentio fuit. Non. n. omnia a ſemetipſis nunc diſiūgere feſtinabat: ſed tm̄ vt cętera a generis forma ⁊ proprietate ſepararet. Icirco diuiſit omnia quę p̄dicantur. aut in ea quę de ſingulis p̄dicātur: aut in ea quę de pluribus: ea vō quę de pluribꝰ prędicantur: aut genera eſſe dixit: aut ſpecies: aut cętera. hoꝝ quoqꝫ exēpla ſubijciēſ adiungit.

Ab his ergo q̄ de vno ſolo prędicant̄: differūt genera: eo ꝙ hęc de pluribus dicunt̄ Ab his aūt q̄ de pluribus: a ſpeciebus qdē primuꝫ: qm̄ ſpēs ⁊ ſi de pluribus p̄dicant̄: nō tm̄ de differentibus ſpecie: ſed numero. hō eni cuꝫ ſit ſpecies: de ſocrate: ⁊ de platone p̄dicat̄: qui nō ſpecie a ſe inuicē differūt ſed numero. Aīal vō cū ſit genus: de hoīe equo: ⁊ boue p̄dicat̄: qui differunt a ſe inuicē ſpecie: nō numero ſolū. A proprio vero differt genus: qm̄ propriū de vna ſola ſpē cuius eſt ꝓpriuꝫ p̄dicat̄: ⁊ de his q̄ ſub vna ſpecie ſūt indiuiduis: quēadmodū riſibile

de hoīe ſolo: ⁊ de particularibus hoībus genus autē nō de vna ſolū ſpecie ꝑdicatur: ſed de pluribus ⁊ differētibus. A differentia vero ⁊ ab his q̄ coiter ſunt accidētia: differt genus: qm̄ ⁊ ſi de pluribus ⁊ differentibus ſpecie ꝑdicētur differentię: ⁊ coiter accidētia: non tn̄ in eo qḋ qd ſit dicimus ꝑdicari: ſed potius in eo ꝙ quale eſt. Interrogantibus eni qd eſt illud de quo ꝑdicāt̄ hęc: genus reſpōdebimus: differētias autē ⁊ accidētia nō reſpōdebimus. Non eni in eo ꝙ qd eſt ꝑdicant̄ de ſubiecto: ſed magis in eo ꝙ quale ſit. Interrogantibus enim qualis eſt hō: dicimuſqꝫ ratōnalis: ⁊ qualis eſt coruus: dicimus ꝙ niger. Eſt autē rōnale differentia: nigrū vero accidēs: qm̄ autē qd eſt homo interrogamur: aīal reſpōdemus: eſt autē genus hominis animal.

Nunc genus a cęteris oībus: q̄ quolibet modo ꝑdicant̄: ſeparare cōtendit hoc modo. Qm̄ eni genus de pluribus ꝑdicat̄: ſtatim differt ab his quidē: q̄ de vno tm̄ ꝑdicant̄: ⁊ q̄ vnūquodlibet habēt indiuiduū: ac ſingulare ſubiectū: ſed hęc differētia generis ab his q̄ de vno ſolo ꝑdicant̄: cois eſt ei cū cęteris. i. ſpecie: differentia: ꝓprio atqꝫ accidēti. Iccirco qm̄ ipſa quoqꝫ de pluribꝰ ꝑdicant̄. hoꝝ igit̄ ſingulorū differētias a genere colligit: ut ſolū intelligēdū genꝰ: quale ſit: ſub animi deducat aſpectū dicens. Ab his autē q̄ de pluribus. i. ab his q̄ de pluribꝰ ꝑdicant̄: differt genus: a ſpeciebꝰ quidē primū: qm̄ ſpecies ⁊ ſi de pluribꝰ ꝑdicant̄: nō tn̄ de differētibꝰ ſpecie: ſed numero. Spēs eni ſub ſe plurimas ſpēs habere nō poterit: alioqn genꝰ nō ſpēs appellaret̄. Si. n. genus eſt qḋ de pluribus ſpecie differentibus ⁊ in eo ꝙ qd ſit predicatur: cum ſpecies de pluribus predicatur ⁊ in eo ꝙ qd ſit: huic ſi addatur: vt de ſpecie differentibꝰ predicetur: forma ſpeciei tranſit in generis. id quoqꝫ exemplo intelligi fas eſt. homo enim cū ſit ſpecies: predicatur de ſocrate platone ⁊ cęteris quę a ſe nō ſpecie diſiuncta ſunt: ſicut homo atqꝫ equꝰ vel bos: ſed numero. quę quidem habent dubitationē qd ſit hoc ꝙ numero dicitur differre. Numero enim differre aliqd videbitur quotiēs numerꝰ a numero differt: vt grex boū: qui forſitaſſe continet triginta boues: differt numero ab alio boū grege: ſi centū continet in ſe boues. in eo. enim ꝙ grex eſt: nō differūt: neqꝫ in eo ꝙ boues: niſi numero quidē differunt: ꝙ illi plures illi vero ſunt pauciores. Quo ergo ſocrates ⁊ plato ſpecie nō differunt: ſed numero: cū ⁊ ſocrates vnus ſit ⁊ plato vnus: ⁊ vnitas numero ab vnitate nō differat: ſed ita intelligēdū eſt qḋ dictum eſt numero differentibꝰ. i. in numerādo differētibꝰ: hoc ē dū numerātur differētibꝰ. cū eni dicimꝰ hic plato ē. hic ſocrates: duas fecimꝰ vnitates: ac ſi digito tāgamꝰ dicētes: hic vnꝰ eſt de ſocrate: rurſus de platone: hic vnꝰ eſt: nō eadē vnitas in ſocrate numerata eſt quę in platone: alioqn poſſit fieri: ut ſecūdo tacto ſocrate plato etiā demonſtraret̄: qḋ nō fit. niſi eni tetigeris ſocratē vel mēte vel digito: itēqꝫ niſi tetigeris platonē: nō facies duos dū numerant̄. ergo differūt q̄ ſunt numero differentia. Aīal vero cū genus ſit: de hoīe ⁊ boue ⁊ equo ꝑdicatur qui differunt a ſe inuicē ſpecie quoqꝫ non numero ſolo. cū igitur ſpecies de numero differentibus nō ſpecie predicetur genus de pluribꝰ ⁊ differētibus ſpecie dicit̄: vt de boue ⁊ equo: ⁊ de cęteris quę a ſe ſpecie īuicē differūt non numero ſolo. Tribus eni modis vnūquodqꝫ vel differre ab aliquo dicit̄: vl' alicui idē eſſe. i. genere ſpecie numero. quęcūqꝫ igitur genere eadē ſunt: nō neceſſe eſt eſſe eadē ſpecie: vt ſi eadē ſint genere differāt ſpecie. ſi vero eadē ſunt ſpecie: genere quoqꝫ eadē eſſe neceſſe eſt: vt cū homo atqꝫ equus idē ſunt genere (vterqꝫ eni aīal nūcupat̄) differūt ſpecie: qm̄ alia ē hoīs ſpēs: alia equi Socrates vero atqꝫ plato cū idē ſint ſpecie: idē quoqꝫ ſunt genere: vterqꝫ. n. ſub aīalis ꝑdicatiōe ponit̄. ſi qd vero vel genere vel ſpecie idē ſit: nō neceſſe eſt idē eſſe numero. quod ſi idē ſit numero: idē ⁊ ſpecie ⁊ genere eſſe neceſſe eſt: vt ſocrates ⁊ plato: cū ⁊ genere aīalis ⁊ ſpecie hominis idē ſint: numero tn̄ reperiunt̄ eſſe diſiūcti. gladius vero atqꝫ enſis idē ſunt numero: nihil. n. oīno aliud eſt enſis quā gladiꝰ: ſꝫ nec ſpecie diuerſe ſunt. vtrūqꝫ eni gladius eſt: nec genere: vtrūqꝫ enim inſtrumentū ē: quod eſt gladij genus: qm̄ igit̄ homo bos atqꝫ equus de quibꝰ animal ꝑdicatur: ſpecie differūt: numero ergo etiā eos differre neceſſe eſt. iccirco hoc plus habet genus qḋ a ſpecie differētibꝰ ꝑdicat̄. nā ſi integrā generis diffinitionē demus: dabimus hoc mō. Genꝰ eſt qḋ de pluribꝰ differentibꝰ ſpecie ⁊ numero in eo ꝙ qd ſit ꝑdicatur At vō ſic ſpecies. Spēs eſt ꝙ nō ſolū de pluribus ⁊ differētibus numero in eo ꝙ qd ſit ꝑdicat̄. a ꝓprio vō differt genus: qm̄ ꝓpriū de vna ſola ſpecie: cuiꝰ eſt ꝓpriū ꝑdicat̄: ⁊ de his q̄ ſub vna ſpecie ſunt indiuiduis: quē admodū riſibile de hoīe ſolo: ⁊ de particularibꝰ hoībus ꝓpriū ſꝑ ſpeciei vni adeſſe pōt: neqꝫ eā relinqt: nec trāſit ad aliā. atqꝫ iccirco ꝓpriū nuncupatū eſt: ut riſibile hoīs eſt. itaqꝫ ⁊ de ea ſpecie cuiꝰ eſt ꝓpriū ꝑdicat̄: ⁊ de his indiuiduis: q̄ ſub illa ſunt ſpecie: ut riſibile de hoīe dicit̄ ⁊ de ſocrate ⁊ de platone ⁊ cęteris: q̄ ſub hoīs noīe ꝯtinētur. genꝰ vō nō de vna tm̄ ſpecie: ut dictū ē: ſed de pluribꝰ ⁊ differētibꝰ ſpecie. differt igit̄ genꝰ a ꝓprio eo ꝙ de pluribꝰ ſpeciebꝰ ꝑdicat̄: cū ꝓpriū de vna tm̄ de q̄ dicit̄ appellet̄: ⁊ his quę ſub illa ſunt indiuiduis. Differētię atqꝫ accidētis diſcrepātia a genere vna ſeꝑatiōe ꝯcludit̄. Oīno. n. quia hęc in eo qḋ qd ſit minime ꝑdicant̄: eo ipſo ſegregant̄ a genere. nā in cęteris ꝓpinqua ſunt generi. nā ⁊ de pluribꝰ ꝑdicant̄: ⁊ de ſpecie differētibꝰ: ſed nō in eo ꝙ qd ſit. Siqs. n. interroget qualis ē hō: rn̄detur rōnalis: q̄ eſt differētia. Siqs interroget qualis eſt coruus: dicit̄ niger: qḋ eſt accidens. Si autē interroges qd eſt hō: aīalis rn̄debitur: quod eſt genus Qḋ vō ait. nec in eo ꝙ qd ſit ꝑdicari dicimus: ſed magis in eo ꝙ quale ſit: hoc magis q̄ſtioni occurrit hmōi. Ariſt. n. differētias in ſuba putat oportere ꝑdicari: qḋ aūt in ſuba ꝑdicat̄: hāc rem de qua ꝑdicat̄: nō quale ſit: ſed qd ſit: oſ̄dit. vnde nō videt̄ differētia in eo ꝙ quale ſit ꝑdicari: ſed potiꝰ in eo ꝙ qd ſit. ſed ſoluit̄ hoc modo. differētia. n. ita ſubam demōſtrare ſolet: ut circa ſubā q̄litatē determinet. i. ſubā q̄litatē ꝓferat: qḋ ergo dictū ē magis: tale ē tāqꝫ ſi diceret. videt̄ qdē ſubā ſignificare: atqꝫ in eo ꝙ qd ſit ꝑdicari. Sꝫ magis illud ē veriꝰ: q: tā ⁊ ſi ſubſtātiā mōſtret: tn̄ in eo ꝙ q̄le ſit ꝑdicat̄.

Quare de pluribus ꝑdicari: diuidit genus ab his q̄ de vno ſolo dicuntur: ſicut indiuidua. de differētibus vero ſpecie ſeparat genus ab his q̄ ſicut ſpēs ꝑdicant̄: vel ſicut ꝓpria: in eo qd ſit ꝑdicari diuidit a differētijs ⁊ coiter accidētibus: q̄ nō ī eo ꝙ qd ꝑdicāt̄ ſed magis in eo ꝙ q̄le eſt vel quō ſe habēs

Tria hęc eſſe diximus quę ſignificationē hanc tertiā generis informarent: ideſt de pluribꝰ predicari: de ſpecie differentibus: ⁊ in eo ꝙ quid ſit. quę ſingule partes genus a cęteris quę quomodolibet predicantur diſtribuunt ac decernūt. quod ipſe breuiter colligēs dicit. id enim quod de pluribus predicatur genus ab his diuidit quę de vno tm̄ predicantur indiuiduo. Indiuiduū autem pluribus modis dicitur. dicitur indiuiduū qḋ omnino ſecari non poteſt: vt vnitas vel mens. dicitur indiuiduum: quod ob ſoliditatē diuidi nequeat: vt adamas. dicitur autem indiuiduū cuius predicatio in reliqua ſimilia non conuenit: vt ſocrates. nam cū illi ſint cęteri homines ſimiles: non conuenit proprietas ⁊ predicatio ſocratis in ceteris. ergo ab his quę de vno tm̄ ꝑ predicant̄: genus differt. eo ꝙ de pluribus predicatur. Reſtant igitur quattuor ſpecies ⁊ propriū ⁊ differentiā ⁊ accidens: quorū a genere differentias colligamus. ſingulis igitur differentijs ab his rebus ſegregabitur genus. ea qdem differentia qua de ſpecie differētibꝰ predicari genus dicitur: ſeparatur ab his quę ſicut ſpecies ꝑdicantur vel ſicut propria ſpecies: ſpecies enim omnino de nulla alia ſpecie dicitur: ꝓprium vero de vna tm̄ ſpecie predicatur: atqꝫ ideo non de ſpecie differentibꝰ. Itē genus a differētia ⁊ accidente differt: quod in eo ꝙ quid ſit predicatur: illa vero in eo quod quale ſit appellantur ut dictum eſt. itaqꝫ genus quidē ab his quę de vno predicantur: differt in quātitate predicationis. a ſpeciebus vero ⁊ proprio in ſubiecto: ū natura: qm̄ genus de ſpecie differentibus dicit̄: propriū vero ⁊ ſpecies minime. Item genus in qualitate predicationis a differentia accidentiqꝫ diuiditur. Qualitas eni predicationis quędā eſt: vel in eo quod quid ſit. vel in eo qḋ quale ſit ꝑdicari

Nihil igitur neqꝫ ſuperfluū: neqꝫ minus cōtinet generis dicta deſcriptio notionis.

Omnis enī deſcriptio vel diffinitio debet ei quod diffinitur ęquari. ſi enim diffinitio non ſit ęqualis: ⁊ ſi quidē maior ſit: etiam quędam alia cōtinebit: nō neceſſe eſt vt ſꝑ diffiniti ſubſtātiā mōſtret: ſi minor ſit: ad oēm diffinitionem ſubſtantie non peruenit. omnia eni quę maiora ſunt de minoribus predicant̄: vt animal de homine: minora vero de maioribus minime. nemo enī vere dicere poteſt. omne animal homo eſt. atqꝫ iccirco ſi ſibi predicatio conuertenda eſt equalis oportet vt ſit. id autem fieri poteſt: ſi neqꝫ ſuperfluū quicqꝫ habet. neqꝫ diminutū: vt in ea ipſa generis deſcriptione. dictū eſt enim genus eſſe quod de pluribus differentibꝰ ſpecie in eo ꝙ quid ſit predicatur. quę deſcriptio cū genere conuerti pōt: vt dicamus: ꝙ de pluribꝰ ſpecie differētibus in eo ꝙ quid ſit predicetur: id genꝰ eſſe. quod ſi conuerti poteſt (vt ait) nec plus nec minꝰ generis cōtinet facta deſcriptio.

Superior diſputatio de genere videt̄ forſitā omnē etiā ſpeciei cōſumpſiſſe tractatū: nam cum genꝰ ad aliquid predicetur: ideſt ad ſpeciem cognoſci natura generis nō poteſt: ſi ſpeciei quę ſit intelligētia neſciatur. Sed qm̄ diuerſa eſt in ſuis naturis eorum cōſideratio: atqꝫ diſcretio diuerſa in ꝑmixtis: iccirco ſicut ſingula in prohemio ꝓpoſuit: ita cūcta diuidere perſequit̄. ac ꝑmū poſt generis diſputationē de ſpecie tractat: de qua qdē dubitari poteſt. ſi enim hęc fuit ratio preponēdi generis reliquis omnibus ꝙ naturę ſuę magnitudine cętera cōtineret: non equū erat ſpeciē differentię in ordine tractatus anteponere: ꝙ differentia ſpeciem cōtineret: cū preſertim differentię ipſas ſpecies informēt. prius autem eſt ꝙ informat ꝗ̄ id quod eius informatione perficitur. Poſterior igitur ſpecies a differentia eſt: prius igitur de differentia tractandum fuit: ⁊ in prohemio etiam cōſentiret: in quo eū ordinem collocauit: quem naturalis ordo ſuggeſſit: dicens utile eſſe noſſe qd genus ſit: ⁊ qd differentia. huic reſpondendū eſt queſtioni: qm̄ omnia quecūqꝫ ad aliqd predicātur: ſubſtantiū ſemꝑ ex oppoſitis ſumūt. vt igitur non poteſt eſſe pater niſi filius ſit nec filius niſi precedat pater: alteriuſqꝫ nomē pendet ex altero: ita etiā in genere ac ſpecie videre licet. ſpecies qppe niſi generis non eſt: rurſuſqꝫ genus eſſe non poteſt niſi referatur ad ſpeciem. nec vero ſubſtantię quędā aut res abſolutę eſſe putandę ſunt genus ac ſpecies: vt ſuperiꝰ quoqꝫ dictū eſt. ſed quicquid illud eſt quod in naturę proprietate conſiſtat: id tūc genus ſit ac ſpecies: cū vel ad inferiora vel ad ſuperiora referuntur. Quorum ergo relatio eſt ad alterutrum: eorum continēs factus ē iure tractatus. de ſpecie igitur inchoans ait hoc modo,

Species autē dicit̄ quidē ⁊ de vniuſcuiuſqꝫ forma: ſcōm qḋ dictū eſt Primū quidē ſpecies digna ē imperio: dicit̄ autē ſpēs ⁊ ea q̄ eſt ſub aſſignato genere: ſcōm qḋ ſolemus dicere: hoīe quidē ſpeciem aīalis: cū ſit genus animal: album autē coloris ſpeciē: triangulū vero figure ſpeciem.

Sicut generis ſupra diſtinxit ſignificationes equiuocas: ita quidē in ſpecie facit dicens nō eſſe ſpeciei ſimplicem ſignificationem. ⁊ ponit quidē duas. longe aūt plures eē manifeſtū eſt: quas iccirco preterijt ne lectoris animū prolixitate confunderet. dicit autē primū quidē ſpeciem vniuſcuiuſqꝫ figurā vocari: quę ex accidentiū congregatione ꝑficitur. cautiſſime autē dictū eſt vniuſcuiuſqꝫ: hęc eni ſcōm accidēs dicitur. quę enī vnicuiqꝫ forma indiuiduo eſt: ea nō ex ſubſtantiali quadā forma ſpecies: ſed ex accidētibus venit. alia eſt enim ſubſtantialis forme ſpecies: quę humanitas nuncupatur: eaqꝫ nō eſt quaſi ſuppoſita aīali: ſed tanqꝫ ipſa qualitas ſubſtantiā monſtrans. hęc enī ⁊ ab hac diuerſa eſt: quę vniuſcuiuſqꝫ corpori accidentaliter inſita eſt: ⁊ ab ea quę genus deducit in partes. poſtremū vero plura ſunt: quę cum eadem ſint: diuerſis tn̄ modis ad aliud atqꝫ aliud relata intelliguntur: vt hanc ipſam humanitatem in eo ꝙ ipſa eſt ſi ꝓſpexeris ſpēs eſt ea q̄ ſubſtātialē determinat qualitatē: ſi ſub animali eā intelligēdo locaueris deducit animalis in ſe participationem. ſeparaturqꝫ a cęteris animalibus: ac ſit ſpecies generis: ꝙ ſi vniuſcuiuſqꝫ proprietatem conſideres: ideſt quā viridis vultus: quā firmius inceſſus: cęteraqꝫ quibus īdiuidua cōformant̄: ⁊ quodāmodo depingunt̄: hęc eſt accidēs ſpecies: ſcōm quam dicimus quēlibet imperio eſſe aptū propter forme eximiā dignitatē. huic aliā adiungit ſpeciei ſignificationē: ideſt eam quā ſupponimus generi. Nos vero triplicem ſpeciei ſignificationem eſſe ſubijcimus: vnam quidē ſubſtantie qualitatē: aliā cuiuſlibet propriā formā indiuidui: tertiā de qua nunc loquitur quę ſub genere collocatur. Credendum vero eſt propter obſcuritatē eius quam nos adiecimus: quia nimirū altiorem atqꝫ eruditiorē quęreret intellectum: eam tacite pręterijſſe: cęteraſqꝫ edidiſſe. cuius quidē ſpeciei hęc exēpla ſubiecit ⁊ hominē quidem eſſe aīalis ſpeciē: albū aūt coloris: triangulū vero figurę. hęc enī omnia ſpecies nūcupantur: eorūqꝫ ſunt genera: animal quidē hominis: color autē albi: figura trianguli.

Quod ſi etiā genus aſſignātes ſpeciei meminimus dicētes quod de pluribus ⁊ differentibus ſpecie in eo quod quid predicatur ⁊ ſpeciem dicimus id quod ſub aſſignato genere eſt.

Dudum autem cū generis deſcriptionē aſſignaret in generis diffinitione ſpeciei nomen iniecit dicens: id eſſe genus quod de pluribus ſpecie differētibus in eo ꝙ quid ſit predicaretur: vt ſcilicet per ſpeciei nomen diffiniret genus. nunc vero cum ſpeciem diffinire contendat generis vtitur nuncupatione dicens: ſpeciem eſſe: quę ſub genere ponatur: cui quidem dicto illa queſtio iure videtur opponi. omnis enim diffinitio rem declarare debet: quam diffinitione concludit: eamqꝫ apertiorem reddere: quam ſuo nomine monſtrabatur. Ex notioribus igitur fieri oportet diffinitionem quā res illa ſit: quę diffinitur. cum. n. per ſpeciei nomen deſcribe-

ſer: vel diffiniret genus: abuſus eſt vocabulo ſpeciei velut notiore ꝙ̄ generis: atqꝫ ita ex notioribus deſcripſit genus: nunc vero cum ſpeciem vellet termino deſcriptionis includere: generis vtitur nomine: rerum conuertit notionem: vt in generis quidem deſcriptione ſit notius ſpeciei vocabulum: in ſpecie autem deſcriptione ſit notius generis: qđ fieri nequit. ſi enim generis vocabulum notius eſt quam ſpeciei: in diffinitiõe generis ſpeciei nomine vti non dubuit. Qđ ſi ſpeciei nomē facilius intelligitur ꝙ̄ generis: in diffinitiõe ſpeciei nomen generis nõ fuit apponendū: cui queſtioni occurrit dicēs

Noſſe oportet ꝙ quoniā genus ⁊ alicuius eſt genus: ⁊ ſpecies alicuius eſt ſpecies: idcirco neceſſe eſt ⁊ in vtrorūqꝫ rationibus vtriſqꝫ vti.

Omnia queçūqꝫ ad aliquid p̄dicantur: ex his de quibus predicantur: ſubſtantiam ſortiuntur. ꝙ ſi diffinitio vniuſcuiuſqꝫ ſubſtantie proprietatem debet oſtendere: iure ex alterutro ſit deſcriptio in his que ad ſe inuicem referuntur. ergo quoniam genus ſpeciei genus eſt: ⁊ ſubſtantiam ſuam ⁊ vocabulum genus a ſpecie ſumit: in diffinitionem generis ſpeciei nomen fuit aduocandum. Quoniam vero ſpecies id quod eſt ſumit ex genere: nomen generis in deſcriptione ſpeciei nõ fuit relinquendum. quoniam vero diuerſe ſunt ſpecierum qualitates. alie enim ſunt ſpecies: que ⁊ genera eſſe poſſunt: alie que in ſola ſpeciei ꝓprietate permanent: neqꝫ in naturam generis tranſeunt: iccirco multiplicem ſpeciei diffinitionem dedit dicens.

Aſſignant ergo ⁊ ſic ſpeciē. Species ē que ſub genere ponitur: ⁊ de qua genus in eo ꝙ quid ſit p̄dicatur. Amplius autē ſic quoqꝫ ſpecies eſt: que de pluribus ⁊ differētibus numero in eo ꝙ quid ſit predicatur: ſed hec quidē aſſignatio ſpecialiſſime eſt: ⁊ q̄ ſoluꝫ ſpēs eſt: alie vero ⁊ nõ ſpecialiſſimaꝝ.

¶ Tribus ſpecies diffinitionibus informauit: quarū quidem due omni ſpeciei conueniūt: omneſqꝫ que quolibet modo ſpecies appellantur: ſuā cõcluſione determināt: tertia vero non ita: cū enī due ſint ſpecierum forme: vna qdē eſt cū ſpecies alicuius aliquando etiā alterius genus eſſe poteſt: altera cū tm̄ ſpecies eſt neqꝫ i formam generis tranſit. Priores due: vna. ſ. in qua quidē dictuꝫ eſt id eſſe ſpeciem qđ ſub genere ponitur: ⁊ rurſus in qua dictum eſt id eſſe ſpeciem: de qua genus i eo ꝙ quid ſit predicetur: omni ſpeciei conueniunt. Id eniꝫ tantum he diffinitiones monſtrant: quod ſub genere ponitur nam vim ſignificat ſpeciei: qua refert ad genus ⁊ ea que dicit id eſſe ſpeciem: de quo genus in eo qđ qđ ſit p̄dicatur: eā rurſus ſignificat ſpeciei formaꝫ quā retinet ex generis predicatiõe. idē eſt aūt ⁊ ſupponi generi: ⁊ de eo predicari genus: ſicut idem eſt ſupponi generi: ⁊ ei genus preponi. Quod ſi omnes ſpecies collocātur ſub genere: manifeſtū eſt omnem ſpeciem hoc ambitu deſcriptionis includi. Sed tertia diffinitio de ea tantū ſpecie loquetur: que nunqꝫ gen⁹ eſt: ⁊ que ſolū ſpecies reſtat. hec autem ſpecies eſt ea: que de differentibus ſpecie minime p̄dicatur. nam ſi id habet genus plus a ſpecie: quid de differētibus ſpecie predicatur: ſi qua ſpecies quidem predicet̄ de ſubiectis: ſed non de ſpecie differentibus: ea ſoluꝫ erit ſpecies ſuperioris generis: ſubiectorum vero non erit genus: igitur predicatio ea quā ſpecies habet ad ſubiecta: ſi talis ſit: vt de differentibus ſpecie non predicetur: diſtinguit eam ab his ſpeciebus: que genera eſſe poſſunt: ⁊ monſtrat eam ſolū ſpeciem eē nec generis predicationem tenere dicitur. Illa igitur tertia deſcriptio ſpeciei que magis ſpecies ac ſpecialiſſima diffinitur hoc modo. Species eſt quod de pluribus numero differentibus in eo quod quid ſit predicatur: vt homo: predicat̄ eniꝫ de cicerone ac demoſthene ⁊ ceteris qui a ſe (vt dictum eſt) non ſpecie ſed numero diſcrepant. Ex tribus igitur diffinitionibus duabus quidē ⁊ ſpecialiſſimas ⁊ non ſpecialiſſimas ſpecies claudit: hec vero tertia ſolum vltimam ſpeciem tangit. Ut autē apertius id liqueat paulo altius rem orditur: eamqꝫ cõgruis illuſtrat exemplis.

Planū autē erit quod dicitur hoc modo: in vnoquoqꝫ predicamento ſunt quedā generaliſſima: ⁊ rurſus alia ſpecialiſſima: ⁊ inter generaliſſima ⁊ ſpecialiſſima ſunt alia. Eſt autē generaliſſimuꝫ quidē: ſupra quod non eſt aliud ſuperueniēs genus. Specialiſſimū autē poſt quod non eſt alia inferior ſpecies. Inter generaliſſimū autē ⁊ ſpecialiſſimuꝫ alia genera ⁊ ſpecies ſunt eadē: ad aliud tamē ⁊ ad aliud ſumpta. Sit autē manifeſtuꝫ in vno predicamēto quod dicitur. ſubſtantia eſt quidem ⁊ ipſa genus: ſub hac aūt ē corpus: ⁊ ſub corpore aīatū corpus: ſub quo aīal: ſub aīali vō rõnale aīal: ſub quo hõ ſub homine vō ſocrates ⁊ plato: ⁊ q ſūt ꝑticulares homines. Sed hoꝝ ſubſtātia quidē generaliſſimuꝫ eſt ⁊ genus ſolum. hõ vero ſpecialiſſimuꝫ ⁊ ſoluꝫ ſpecies. corpus vero ſpecies eſt ſubſtantie: genus vero corporis animati: ⁊ animatū corpus ſpecies quidē eſt corporis: genus vero animalis: animal vero ſpecies quidem eſt corporis animati: genus vero aīalis rationalis: ſed rationale animal ſpēs quidē eſt animalis: genus autē hominis: homo vero ſpecies eſt rationalis animalis: nõ autē genus particulariū hominū: ſed ſoluꝫ ſpecies: ⁊ oē quod ante indiuidua proximuꝫ eſt: ſpecies erit ſolum: non etiam genus.

¶ Prediximus ab Ariſto. decē p̄dicamenta eſſe diſpoſita: q̄ iccirco p̄dicamenta vocauerit: qm̄ de ceteris omnib⁹ p̄dicant̄: ſi qꝫqđ vō de alio p̄dicat̄ ſi nõ potuerit p̄dicatio cõuerti: maior ē res illa q̄ p̄dicat̄: ab ea de qua p̄dicat̄. Itaqꝫ hec p̄dicamēta maxima omniū rerū: qm̄ de oībus p̄dicant̄: oſtēſa ſunt. In vno quoqꝫ igit̄ hoꝝ p̄dicamētoꝝ quedā generaliſſima ſunt genera: ⁊ ē lõga ſeries ſpecieꝝ: atqꝫ a maxio decurſ⁹ ad minima. Et illa qdē q̄ de ceteris p̄dicāt̄, vt genera: neqꝫ vllis alijs ſupponunt̄ ut ſpēs: generaliſſima genera nuncupantur. Iccirco quia his nullū aliud ſupponit̄ genus. Infima vero que de nullis ſpeciebus dicūtur: ſpecialiſſime ſpecies appellātur: iccirco quoniā integrū cuiuſlibet rei vocabuluꝫ illa ſuſcipiunt: que pura inmixtaqꝫ in ea de q̄ queritur proprietate ſunt conſtituta. at quoniā ſpecies id quod ſpecies eſt ex eo habet nomē: quia ſupponitur generi: ipſa erit ſimplex ſpecies: ſi ita generi ſupponatur vt nullis alijs differētijs preponat̄ vt gen⁹. Spēs. n. que ſic ſupponitur generi alij: vt alij preponatur: non eſt ſimplex ſpecies: ſed habet quādam generis mixtionē illa vero ſpecies que ita ſupponitur generi vt minime ſpeciebus alijs preponatur: illa ſolū ſpecies ſimplex eſt ſpecies: atqꝫ iccirco ⁊ maxime eſt ſpecies: ⁊ ſpecialiſſima nūcupat̄. inter genera igit̄ que ſūt generaliſſima ⁊ ſpēs que ſunt ſpecialiſſime: in medio ſunt quedam que ſuperioribus quidem collate ſunt ſpecies: inferioribus vero genera: hec ſubalterna genera nuncupant̄: ꝙ ita

ſunt genera vt alterū ſub altero collocetur. Qđ igit̄ genus ſolum eſt: id dicit̄ generaliſſimū genus: que vero ſunt genera ut eſſe ſpecies poſſint: vl' ita ſpecies ut ſint genera nõnunqꝫ ſubalterna genera vel ſpecies appellātur. Qđ vero ita eſt ſpecies vt alij genus eſſe non poſſit: ſpecialiſſima ſpecies dicit̄. His ergo poſitis ſumamus p̄dicamenti vnius exemplum: vt ab eo in ceteris quoqꝫ p̄dicamentis atqꝫ in ceteris generibus vt ſpeciebus ſilo atqꝫ ordine qđ eueniat poſſit agnoſci. ſubſtantia ergo generaliſſimū genus eſt. hoc enim de cunctis alijs p̄dicat̄: ac primū huius ſpecies due ſunt. corporeū: ⁊ incorporeū. nam ⁊ quod corporeū eſt ſubſtantia dicit̄: ⁊ item quod incorporeū eſt ſubſtantia p̄dicat̄. ſub corporeo vō animatū atqꝫ inanimatū corpus ponitur. Sub animato corpore animal ponit̄. nam ſi ſenſibile adijcias animato corpori animal facis. reliqua vō pars id eſt ſpecies continet inanimatū ⁊ inſenſibile corpus. Sub animali aūt rõnale atqꝫ irrationale. Sub rõnali deus ⁊ homo. nam ſi rõnali mortale ſubieceris hominē conſtitues: ſi imortale deum. deum vō dico corporeū. hunc enim munduꝫ veteres deum vocabant: ⁊ Iouis eum appellatione dignati ſunt: deūqꝫ ſolem ceteraqꝫ celeſtia corpora: que animata eſſe tum Plato: tum plurimus doctoꝝ chorus arbitratus eſt. ſub hoīe vō indiuidui ſingulareſqꝫ hoīes ſunt ut Plato: Cato: Cicero: quoꝝ numerū pluralitas infinita non recipit: cuius rei ſubiecta deſcriptio ponit exemplū.

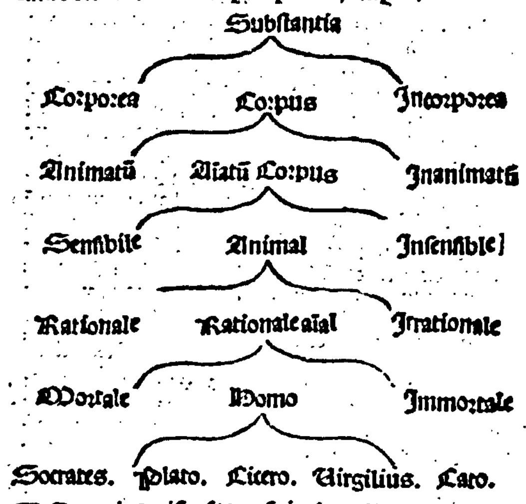

¶ Superius diſpoſita deſcriptio ordinem a generaliſſimo vſqꝫ indiuidua predicationis oſtendit. in qua quidem ſubſtantia generaliſſimū dicitur genus: quoniam prepoſita eſt oībus: nulli vero ipſa ſupponit̄: ⁊ ſolum genus propter eandē ſcilicet dicit̄ cauſam. homo autē ſpecies ſolum: quoniā Plato Cato Cicero quib⁹ eſt ipſa prepoſita: non differūt ſpecie: ſed numero tantū Corporeum vero quod ſcđm a ſubſtantia collocatur: ⁊ ſpecies eſſe probatur ⁊ genus: ſubſtantie ſpecies genus animati. at vero animatum genus eſt animal corporei ſpecies. eſt autē animatū genus ſenſibilis: animatum vero ſenſibile animal eſt. igitur ipſum animatū ꝓpter propriā differentiā que eſt ſenſibile: recte genus dicitur eſſe animalis. animal vero rationalis genus eſt: ⁊ rationale mortalis. cumqꝫ rationale ⁊ mortale nihil aliud ſit ꝙ̄ homo: rationale ſit animalis ſpecies: hominis vero genus: homo vero ipſe ſpecies catonis platonis ciceronis non erit (vt dictū eſt) gen⁹ ſed ſolū ſpēs. nec ſolum differētie rationalis ſpecies eſt homo. verūetiā catonis ⁊ platonis ceteroꝝqꝫ ſpecies appellat̄: ꝓpter diuerſam ſcilicet cauſam. nam rationalis iccirco eſt ſpecies: qm̄ rationale per mortale atqꝫ īmortale diuiditur. cū ſit ⁊ homo mortale. idem vero homo ſpecies eſt platonis atqꝫ ceterorum: in forma enī eorum omniū homo erit ſubſtantialis atqꝫ vltima ſimilitudo. Eſt aūt cõmunis omniū regula: eſſe eas ſpecies ſpecialiſſimas que ſupra ſola indiuidua collocātur: vt homo equ⁹ coruus: ſed nõ auis. auiū nanqꝫ multe ſunt ſpecies: ſed he tantū ſpecies dicuntur eſſe: quorū ſubiecta ita ſibi ſunt ꝯſimilia: vt ſubſtantialem differentiā habere nõ poſſint. In omni aūt hac diſpoſitione priora genera cum inferioribus cõiunguntur: vt poſteriores efficiant ſpecies. nam vt ſit corpus ſubſtantia cū corporalitate coniungitur: ⁊ eſt ſubſtantia corporea corpus. Item vt ſit animatū corporeū atqꝫ ſubſtantia animato copulatur: ⁊ eſt animatū ſubſtantia corporea habens animaꝫ. Item vt ſit ſenſibile: eidem tria ſuperiora illa iunguntur. Nam quod eſt ſenſibile: tantū eſt quantū ſubſtantia corporea animata retinens ſenſum: quod tantuꝫ animal eſt. Item ſuperiora omnia rationali iuncta rationale efficiunt: poſtremo hominē ſuperiora omnia nihilomin⁹ termināt: id eſt ſubſtantiaꝫ hominis: addito tamen rationali ⁊ mortali. eſt enim homo ſubſtantia corporea animata ſenſibilis rationalis mortalis. Nos vero diffinitionem hominis reddimus dicentes: animal rationale mortale. in animali ſcilicet includentes ⁊ ſubſtantiā ⁊ corporuꝫ ⁊ animatum atqꝫ ſenſibile. ⁊ in ceteris quidem ſpeciebus atqꝫ generibus ad hunc modum vel diuidūtur genera: vel ſpecies deſcribuntur.

Quemadmodum igitur ſubſtantia cuꝫ ſuprema ſit eo qđ nihil ſupra eam ſit genus: eſt generaliſſimum: ſic ⁊ homo cum ſit ſpecies: poſtꝗ̄ non eſt alia ſpecies: neqꝫ aliud eoꝝ que poſſunt diuidi in ſpecies: ſed ſolū indiuidua (indiuiduū enī eſt ſocrates ⁊ plato) ſpecies erit ſoluꝫ: ⁊ vltima ſpecies: (vt dictum eſt) ſpecialiſſima: que vero ſunt in medio: eoꝝ quideꝫ que ſupra ipſa ſunt ſpecies erunt: eorum vero que poſt ipſa genera ſunt. quare hec quidem duas habent habitudines: illam que eſt ad ſuperiora: ſecundum quam ſpecies dicuntur eſſe ipſorum ⁊ eam que eſt ad poſteriora: ſecunduꝫ quā genera ipſoꝝ eſſe dicuntur. Extrema vero habent vnam habitudinē: nā ⁊ generaliſſimū ad ea que poſteriora ſunt: habet habitudineꝫ: cum genus ſit omnium id quod eſt ſuppremuꝫ: eam vero que eſt ad ſuperiora nõ habet cū ſit ſuppremū ⁊ principiū primū ⁊ (vt diximus) ſupra quod nõ eſt aliud ſuperueniens genus. Specialiſſimuꝫ autem vnam habet habitudinē: eam que eſt ad ſuperiora: quorum eſt ſpecies: eam vero que eſt ad poſteriora non diuerſam habet: ſed ⁊ indiuiduorum ſpecies dicitur. Sed ſpecies quidem dicitur indiuiduoruꝫ velut ea continēs. ſpecies vero ſuperioruꝫ velut ea que ab illis continetur.

Ex proportione ſpeciei nomen etiā generis oſtenditur nam vt genus: quoniā non habet genus ſupra ſe generaliſſimū genus dicitur. vt ſubſtantia: ita ſpecies: qm̄ non habet ſub ſe ſpeciē ſed indiuidua: ſpecialiſſima ſpecies dicitur: vt homo. qđ aūt eſt ſpecies non habere ſub ſe. i. his preeſſe: que neqꝫ in diſſimilia diuidi poſſunt: ut genera diuiduntur: neqꝫ in ſimilia ſecātur ut ſpecies.

Que vero inter genera generaliſſima: ſpecieſqꝫ ſpecialiſſimas cõſtituta ſunt: ille vero ſpecies ⁊ genera nũcupãtur: que ⁊ ipſa aliis ſupponũtur: ⁊ his alia ſubijciũtur. Quoꝝũ in diſſimilia vel in ſimilia poſſunt eſſe partiones. Cũqꝫ due habitudines ⁊ quaſi comparationes ſint oppoſite: que in omnibus generibꝰ ſpeciebuſqꝫ verſantur: vna quidẽ que ad ſuperioꝛa reſpiciat: vt ſpecierũ que ſuis generibus ſupponũtur: alia vero q̃ ad inferioꝛa: ut generũ cũ ſpeciebus pꝛopꝛijs pꝛeponũtur: generaliſſima quidẽ genera vnam tñ retinẽt habitudinẽ eam. ſ. que inferioꝛa amplectitur: illã vero que ad ꝑpoſita cõparatur nõ habet. Generaliſſimũ enĩ genus nulli ſupponitur. Item ſpecies ſpecialiſſima vnã poſſidet habitudinẽ per quã. ſ. ad ſola genera cõparatur. Illam vo que ad inferioꝛa cõmittitur: nõ habet: nullis enim ſpeciebus ipſa pꝛeponitur. at vero que ſubalterna ſũt genera vtraqꝫ habitudine fungũtur: naꝫ ⁊ illã poſſidẽt que ad ſuperioꝛa reſpicit: qm̃ que ſubalterna ſunt habent ſuperpoſitũ genus: ⁊ illam que de inferioꝛibꝰ pꝛedicatur. habent enĩ ſubalterna genera ſuppoſitas ſpecies vt coꝛpoꝛeũ ad ſubſtãtiam quidẽ eam retinet habitudinem: qua poteſt poni ſub genere: ad aĩatum vero eam qua poteſt de ſpecie pꝛedicari. Specialiſſime vero ſpecies licet ipſe indiuiduis pꝛeponantur: tamẽ ſuppoſiti habitudinẽ nõ habent: idcirco qm̃ illa que ſpeciei vltie ſupponũtur: talia ſunt: vt quãtum ad ſubſtãtiaꝫ vnuꝫ quiddam ſint nõ habentia ſubſtantialem differentiã ſed accidentalem. efficitur ergo vt numero ſaltẽ diſtare videantur: vt pene dici poſſint ⁊ pluribus pꝛeeſſe ſpecies: ⁊ quodãmodo nulli omnino eſſe ꝑpoſite. nam cũ ſpecies ſubſtantiam monſtrat: vna eſt omniũ indiuiduoꝝ ſub ſpecie poſitoꝝ ſubſtãtia: quodãmodo nulli pꝛepoſita ẽ: ſi ad ſubſtãtiã quis velit aſpicere: at ſi accidẽtia quis cõſideraret: plures de quibus ꝑdicatur ſpecies: ſiunt non ſubſtãtie diuerſitate ſed accidẽtiũ multitudine. itaqꝫ fit ut genus quidẽ ſemper plurimas ſub ſe habeat ſpẽs. de differentibus enim ſpecie ꝑdicatur. differentia vero niſi pluralitati nõ cõuenit. at vo ſpecies ẽt vni aliquñ indiuiduo ꝑeſſe poteſt. ſi enim vnus (vt perhibetur) eſt phenix: phenicis ſpecies de vno tñ indiuiduo ꝑdicatur. Solis etiã ſpecies vnũ ſolem intelligitur habere ſubiectũ. ita nullam multitudinẽ ſpecies per ſe cõtinẽt: cum etiã ſi vnũ ſit tñ indiuiduũ: ſpeciei tamẽ non pereat intellectus: quibuſdaꝫ enĩ ſuis quaſi ſimilibus partibus pꝛeeſt. vt ſi eris virgulaꝫ in partes ſuas vel ereas particulas diuidas ſcđm id quod es dicitur ⁊ partes eſſe intelligitur ⁊ totũ. Idcirco dictã ſpeciem licet: ⁊ ſi ſit indiuiduis pꝛepoſita vnã tñ habitudinẽ poſſidere: illam vnam. ſ. qua ſpecies eſt. quãdo enim pꝛepoſitis ſubditur: ſpecies nũcupatur: ⁊ eſt ſuperioꝝ ſpecies tanqꝫ ſubiecta: inferioꝝ quoqꝫ ſpecies: idcirco qm̃ eoꝝ ſubſtãtiam demonſtrat. Nec ita eſt ſpecies ſubſtantia indiuiduoꝝ: quemadmoduꝫ ſpeciei genus. illud enim pars ſubſtãtie: vt animal hominis. Reliquẽ enĩ partes rationale atqꝫ moꝛtale addũtur animali ad diffiniendam ſubſtãtiaꝫ hominis. homo vo Socratis atqꝫ Ciceronis tota ſubſtãtia eſt: nulla enim additur differentia ſubſtãtialis ad hominẽ: vt Socrates fiat aut Cicero: ſicut additur animali rationale atqꝫ moꝛtale: vt homo integra diffinitione claudatur. Idcirco igitur ſpẽs ſpecialiſſima tñ eſt ſpecies: atqꝫ hanc ſolã poſſidet habitudinẽ: ad ſuperioꝛa quidẽ qm̃ ab his cõtinetur: ad inferioꝛa: vero qm̃ ſubſtãtiam eoꝝ foꝛmat ⁊ cõtinet.

Determinant ergo generaliſſimum ita qđ cuꝫ genus ſit non eſt ſpecies: ⁊ rurſus ſupꝛa quod nõ eſt aliud ſupꝛaueniens genus: ſpecialiſſimum vero quod cum ſit ſpecies non eſt genus: ⁊ quod cum ſit ſpecies: nunq̃ diuiditur in ſpecies: ⁊ quod de pluribus et differentibus numero in eo quod quid ſit pꝛedicatur. Ea vero que ſunt in medio extremoꝛum: ſubalterna vocantur genera et ſpecies: ⁊ vnumquodqꝫ eoꝛum ſpecies eſſe: poteſt ⁊ genus: ad aliud quidem ⁊ ad aliud ſumpta. Ea vero que ſunt ante ſpecialiſſima vſqꝫ ad generaliſſimũ aſcendentia: ⁊ genera dicuntur ⁊ ſpecies: ⁊ ſubalterna genera: vt agamẽnon: atrides: pelopides: tãtalides: ⁊ vltimũ iouis. Sꝫ in familijs quidem plerũqꝫ reducuntur ad vnũ pꝛincipiũ verbi gratia ad iouem.

Poſtquam naturam generũ ac ſpecierum diuerſitatẽqꝫ monſtrauit: eorum oꝛdinem diffinitiõis deſcriptiõiſqꝫ ꝯmemorat: ac ꝑmũ qđẽ generaliſſimi generis terminũ eſſe indicat dicens generaliſſimũ genus eſſe qđ cũ ipſũ ſit genꝰ nõ habet ſuppoſitũ genus hoc eſt ſpeciẽ nõ eſſe. ⁊ rurſus ſupra qđ non erit aliud genus ſupꝛaueniens. Si enim habet aliud genus: minime ipſum generaliſſimum vocaretur. ſpecialiſſima vero ſpecies hoc modo deſcribitur quod cum ſit ſpecies non eſt genus. ex oppoſito diffinitur: quoniam oppoſita ex oppoſitis deſcribũtur interdum. nam quoniã pꝛepoſitio oppoſita eſt ſuppoſitioni: genus autem pꝛeponitur: ſpecies vero ſupponitur: ſi iccirco erit pꝛimum genus: quia ita ſupponitur vt minime ſupponatur: idcirco erit vltima ſpecies: quia ita ſupponitur: vt pꝛeponi non poſſit: igitur recte oppoſitoꝛum ex oppoſitis facta eſt diffinitio: ⁊ alia rurſus deſcriptio ſpeciei quod cum ſit ſpecies: nunquaꝫ diuiditur in ſpecies: id eſt genus eſſe non poteſt. Et rurſus alia diffinitio quod de pluribus differentibus numero in eo qđ quid ſit ꝑdicatur: de qua diffinitione ſepe eſt ſuperius demonſtratũ: nũc illud attendendum ẽ (ſicut paulo ſuperius dictũ eſt) ſpeciei vnũ indiuiduũ poteſt ſubiectum eſſe: vt phenici atomũ ſuuꝫ: vt ſoli coꝛpus hoc lucidũ: vt mũdo vel lune: quoꝝ ſpẽs ſingulis indiuiduis ſuis ſuperponuntur: quod ſi ita eſt vt ſpẽs de vno quolibet indiuiduo pꝛedicetur. vt de phenice. quomodo conuenit dicere ſpeciem eſſe que de pluribus numero differentibus in eo ꝙ qđ ſit ꝑdicatur. Sunt. n. quedam que de numero differẽtibus minime dicuntur: vt phenix: ſol: luna. ſed de his illa ratio eſt: de qua etiaꝫ ſuperius pauca reddidimꝰ que paululũ implexa commodius nodum queſtionis abſoluet. Omnia eniꝫ que ſub ſpecialiſſimis ſpeciebus ſunt: ſiue infinita ſint: ſiue finito numero cõſtituta ſiue ad ſingularitatẽ deducantur cum eſt aliquod indiuiduũ ſemper ſpecies ꝑmanebit: neqꝫ indiuiduoꝝ diminutiõe ſi quodlibet vnũ maneat ſpecies cõſumitur: vt dictũ eſt. tñ ſi plura ſint indiuidua ſubſtantiales differentias non habebũt. id ergo in genere dici non cõuenit: quia his pꝛeeſt: q̃ ſubſtãtiali a ſe genere differentia diſgregata ſunt. pꝛeeſt enim ſpeciebꝰ que diuerſis differentijs infoꝛmantur. Si igitur vna earuꝫ pereat: ⁊ ad vnitatem ſpeciei redacta fuerit ratio: genus eſſe nõ poterit: quia de differentibus ſpecie pꝛedicatur: non ita in ſpeciebus. Nã ſi omniũ indiuiduoꝛũ natura cõſumpta ſit: etiã ſi ad vnius ſingularitatẽ indiuidui ſuppoſite ſpeciei pꝛedicatio venerit: eſt tamẽ ſpecies ac permanet. Talia enĩ ſunt illa que pereunt ac deſunt: quale eſt id quod permãſit ⁊ ſubiacet. Quod vero dicimus de pluribus numero differentibus ſpeciẽ pꝛedicari: duobus id recte excuſatur modis. Uno quidem quia multo plures ſunt ſpecies que de numeroſis indiuiduis pꝛedicantur: qꝫ quibus vnũ tñ indiuiduũ videtur eſſe ſuppoſitũ. deinde hoc modo quia multa ſcđꝫ poteſtatẽ dicuntur cũ actu non ſemp ita ſint: vt riſibilis homo dicitur etiam ſi minime rideat: qm̃ ridere poteſt.

Ita igitur ſpecies de numero differẽtibus pꝛedicatur: nihil enĩ minus phenix de pluribus phenicibus ꝑdicaretur ſi plures eſſent qꝫ nũc: qm̃ vnus eſſe ꝓhibetur. Item ſolis ſpecies de hoc vno ſolo ſole quẽ nouimus: nunc dicitur: ⁊ ſi in animo plures ſoles ⁊ in cogitatiõe fingantur: nihilominus de pluribꝰ ſolibꝰ indiuiduis nomen ſolis qꝫ de hoc vno pꝛedicabitur. Iccirco igitur ſpecies de pluribus numero differentibus dicitur pꝛedicari cum ſint aliqua que de ſingulis idiuiduis appellentur. illa vero que ſubalterna vocantur ita diffiniri queunt. Subalternũ genus eſt ꝙ eſſe genus ⁊ ſpecies poterit ad eũ modũ q eſt in familijs que pꝛocreant ⁊ ꝓcreantur: vt etiã ſubiectũ mõſtrat exemplũ: vt Agamẽnon Atrides ⁊ Pelopides ⁊ Tantides ⁊ vltimũ Iouis Atreus enim Pelopis filius tanqꝫ eiuſdẽ ſpecies quaſi Agamẽnonis genus eſt. Item Agamennõ Atrides ⁊ Pelopides ⁊ Tantalides: cuꝫ Pelops ad Tantalum comparatur. Tantaluſqꝫ ad Iouẽ quaſi ſpecies Itemqꝫ Tantalus ad Pelopem. Pelops ad Atridẽ quaſi genera eſſe videantur: cum Iuppiter velut ſit hoꝛum generaliſſimũ genus. Sed in familijs quideꝫ plerumqꝫ reducũtur ad vnum pꝛincipiũ verbi gratia ad Iouem.

In generibus autem ⁊ ſpeciebus nõ ſic ſe habet. neqꝫ enĩ vnũ cõmune genus omniũ eſt ens: nec omnia eiuſdem generis ſunt ſecundũ vnũ ſupꝛemuꝫ genus: quẽadmodũ dicit Ariſtoteles (ſed ſunt poſita quẽadmodũ dictũ eſt in pꝛedicamẽtis) pꝛima decẽ genera quaſi decẽ pꝛima pꝛĩcipia. Et ſi oĩa quis entia vocet equiuoce inquit nuncupabit non vniuoce. ſi enim vnum eſſet cõmune omniũ ens: vniuoce omnia entia dicerentur. cũ vero ſint deceꝫ pꝛincipia pꝛima cõmune ens omnium ſecũdum nomen eſt ſolum: non etiã ſecundũ rationem que ſecundũ nomen eſt.

Quoniã de ſubalternis generibus diceret familie cuiuſdam poſuit exemplũ. Que ab Agamẽnone peruenit ad Iouẽ quem quidẽ pꝛo nominis reuerẽtia: vltimũ poſuit. Quantũ enim ad veteres theologos refertur iuppiter ad ſaturnum: ſaturnus ad celium: celius vero ad antiquiſſimum ophionẽ ducitur: cuius ophyonis nullum pꝛincipium eſt. Ne igitur qđ in familijs eſt: id rebꝰ quoqꝫ eſſe credatur: vt res omnes poſſint ad vnũ ſui nominis redire pꝛincipiũ. Idcirco determinat hoc in generibus ac ſpeciebus eſſe non poſſe: neqꝫ ſicut familie cuiuſlibet ita etiam omnium rerũ vnũ eſſe pꝛincipium poteſt. Fuerũt enim qui in hac opinione tenerẽtur: vt rerum omnium que ſũt vnũ putarent eſſe genꝰ quod ens nuncupatur tractum ab eo quod dicimus eſt omnia eniꝫ ſũt ⁊ de omnibus eſſe pꝛedicatur: itaqꝫ ſubſtantia eſt: ⁊ qualitas eſt: item quãtitas eſt: ceteraqꝫ eſſe dicuntur. Hic de his aliquid tractaretur: niſi hec que ꝑdicamenta dicuntur eſſe conſtaret. Que cum ita ſint vltimum omnium genus ens poſuerũt. ſcilicet ꝙ de omnibus pꝛedicaretur: ab eo enim quod dicimus eſt participium inflectentes: greco quidem ſermone ὤν latine ens appellauerunt. Sed Ariſtoteles ſapientiſſimus pꝛincipioꝛũ cognitoꝛ reclamat huic ſententie: nec ad vnũ res omnes putat duci poſſe pꝛimoꝛdiũ: ſed decem genera eſſe in rebus: Que cũ a ſemetipſis diuerſa ſunt: tamẽ ad nullũ cõmune pꝛincipiũ reducuntur. hec autẽ deceꝫ genera ſtatuit: ſubſtantiam: qualitatem: quantitatem: ad aliquid: vbi: quãdo: ſitum: habere: facere: pati: quod vero occurrebat: quoniam de omnibus his eſſe pꝛedicaretur (Omnia enĩ que ſuperius dicta ſunt genera eſſe dicũtur ita diſcuſſit) ac repulit dicẽs nõ omne cõmune nomen cõmunẽ etiã foꝛmare ſubſtantiã: nec ex eo debere genus eſſe cõmune arbitrari: ꝙ de aliquibus cõmune nomẽ pꝛedicaretur. Quibus enim diffinitio cõmunis nominis conuenit: illa cõmunis nominis iure ſpecies iudicabuntur: ⁊ cõmuni illi vocabulo vniuoce predicantur: quibus vero non conuenit: vox his communis tñ eſt: nulla vero ſubſtantia. Id auteꝫ manifeſtius declaratur hoc modo exemplis: animal hominis atqꝫ equi genꝰ eſſe pꝛedicamus: demus igitur animalis diffinitionem que eſt ſubſtantia animata ſenſibilis. hanc ſi ad hominem reducamus: erit homo ſubſtantia animata ſẽſibilis: nec vlla falſitate diffinitio maculatur. Rurſus ſi ad equũ: erit equus ſubſtancia animata ſẽſibilis. Id quoqꝫ verũ eſt: conuenit igitur diffinitio ⁊ animali quod cõmune eſt homini atqꝫ equo: ⁊ ea eidẽ equo atqꝫ homini: que ſpecies ponũtur aĩalis: ex quo fit: vt hõ atqꝫ equus vtraqꝫ animalis vniuoce ſpecies pꝛedicentur at ſi quis hominẽ pictum hominẽqꝫ verũ cõmuni animalis noĩe nũcupauerit diffiniat (ſi libet) animal hoc modo ſubſtantiã animatã eſſe atqꝫ ſenſibileꝫ. Sed hec quidẽ diffinitio ei hoĩ qui viuus eſt conuenit: ei quidẽ qui pictus eſt minime. neqꝫ eniꝫ eſt animata ſubſtãtia igitur homini viuo atqꝫ picto quibꝰ cõmunis diffinitiõ id eſt animalis nõ poteſt cõuenire Non eſt animal cõmune genꝰ ſed tñ cõe vocabulũ dicitur: ꝙ hoc nomẽ aĩalis in viuo hoĩe atqꝫ picto nõ genꝰ eſt: ſꝫ vox plura ſignificãs: vox enĩ plura ſignificãs que equiuoca nũcupatur. Sic ea vox que genꝰ oſtẽdit vniuoca dicitur. Itaqꝫ id qđ dicitur ens ⁊ ſi de omnibus dicitur pꝛedicamẽtis: qm̃ tamen nulla eius diffinitio inueniri poteſt: que omnibus pꝛedicamentis poſſit aptari. Idcirco non dicitur vniuoce de pꝛedicamentis id eſt vt genus: ſed equiuoce id eſt vt vox plura ſignificans. Cõuincitur hac quoqꝫ ratione id quod dicimus ens pꝛedicamentoꝛum genus eſſe non poſſe. vnius enim rei duo genera eſſe non poſſunt: niſi alterum alteri ſubiciatur. vt hominis genus eſt animal atqꝫ animatũ: cuꝫ animal animato velut ſpecies ſupponatur. At ſi duo ſint ſibimet ita equalia: vt nũquam alteri alterũ ſupponatur: hec vtraqꝫ eidem ſpeciei genera eſſe non poſſunt. Ens igitur atqꝫ vnum neutrũ alteri ſupponitur: neqꝫ vnius dicere poſſumus genus ens: nec eius quod dicimꝰ ens vnum. Nam qđ dicimus ens vnum eſt: ⁊ quod vnũ dicitur ens eſt: genus autem ⁊ ſpecies ſibi minime conuertuntur. Si igitur pꝛedicatur ens de omnibus pꝛedicamentis: pꝛedicatur ⁊ vnum. Nam ſubſtantia vnum eſt: qualitas vnum eſt: quantitas vnum eſt: ceteraqꝫ ad hunc modum. Si igitur quoniaꝫ eſſe de omnibus his pꝛedicatur. omniũ genus erit ens: ⁊ vnum: quoniam de omnibus pꝛedicatur: erit omniũ genus. ſed vnum atqꝫ ens (vt demõſtratũ eſt) minime alterum alteri pꝛeponitur. duo igitur equalia ſingulorum pꝛedicamentorum genera ſunt: qđ fieri nequit: cũ hoc igitur ſit: id Poꝛphyriꝰ determinauit dicẽs nõ ita in rebus: vt in familijs omnia ad vnũ pꝛincipium poſſe deduci: nec omnium rerum cõmune eſſe genꝰ poſſe: vt Ariſtoteli placet: ſed ſunt pꝛepoſita inquit quẽadmodũ in pꝛedicamentis dictuꝫ eſt pꝛima decem genera quaſi decem pꝛima pꝛincipia. ſ. vt nulla interim ratio perquiratur: ſed Ariſtotelis auctoꝛitati concedentes hec decem genera nulli alij generi eſſe credamus ſubiecta. que ſi quis entia nuncupat: equiuoce nuncupauit: non vniuoce. neqꝫ enim vna eorum omnium ſecundum commune nomen diffinitio poterit adhiberi. que res facit: vt non vniuoce de his aliquid pꝛedicetur. Si enim vniuoce pꝛedicaretur: genus eſſet eorum communi nomẽ ꝙ de omnibus pꝛedicaretur. at ſi genus eſſet: diffinitio generis conueniret in ſpecies. quod quia non ſit: commune his id quod dicimus ens vocabulum eſt vocis ſignificatione: non ratione ſubſtantie.

Decem quidẽ igitur generaliſſima ſunt ſpecialiſſima vero in numero quidẽ quodam ſunt: non tamen infinito. Indiuidua autem que ſunt poſt ſpecialiſſima infinita ſunt: quapꝛopter vſqꝫ ad ſpecialiſſima a generaliſſimis deſcendentes iubebat plato quieſcere. Deſcẽdere aũt per media diuidentes ſpecificis differentiis. infinita vero inquit relinquenda ſunt: neqꝫ enim eoꝝ poſſe fieri diſciplinam.

Quoniam ſpecierum noſſe naturam ad ſectionem generis pertinet: quoniam ſcientia infinita eſſe nõ poteſt (nullus enim intellectus infinita circũdat) idcirco de multitudine generum ſpecierum atqꝫ indiuiduoꝛum rectiſſima ratione perſequitur dicens. Supꝛemorum generum numerum notum. decem enim pꝛedicamẽta Ariſtotelis eſſe reperta que rebus omnibus generis loco pꝛeferẽda ſunt. Species vero multo plures eſſe ꝙ̃ genera. nam cum ſupꝛema ſint rerum genera. cũqꝫ vni generi non vna ſed multe ſpecies ſupponãtur. pꝛoximeqꝫ ſpecies ſupꝛemis generibus ſubalterna ſint genera vſqꝫ dum ad vltimas ſpecies deſcendant. nimirũ vnius generis multas ſpecies neceſſe eſt eſſe diffuſas Specialiſſima vero multo plura eſſe ꝙ̃ ſbalterna: quoniam per multitudinem generum ſubalternoꝛum vſqꝫ ad ſpecialiſſima deſcendit. ſpecies quidem multo plures eſſe ꝙ̃ genera ſubalterna. hoc maxime oſtenditur ꝙ inferioꝛes ſunt: ⁊ ſemꝑ ſubalterna genera in plura ſubiecta diuidunt. Decẽ vero generũ ſpecies multo plures ꝙ̃ vnius exiſtere manifeſtum eſt. verũtamen ⁊ ſi plures ſunt certo tamen numero cõtinentur. quẽ facile ſi quis diſcutiat oĩumqꝫ generum ſpecies pꝛoſequatur poſſit agnoſcere. Indiuidua vero que ſub vnaquaqꝫ ſpecie ſunt: infinita ſunt: vel eo ꝙ tam multa ſunt diuerſiſqꝫ locis poſita: vt ſcientia in vnum concludi compꝛehendiqꝫ non poſſint: vel ꝙ in generatione ⁊ coꝛruptione poſita nunc quidẽ incipiunt eſſe: nunc deſinunt atqꝫ idcirco ſupꝛema quidẽ genera ⁊ ſubalterna ⁊ ſpẽs eas que ſpecialiſſime nuncupantur: quoniã finito ſunt numero: põt terminus ſcientie includere: indiuidua vero nullo modo. Idcirco igitur Plato magis a generibꝰ ꝙ̃ a ſpeciebus ſpecialiſſimis pꝛecipiebat facere ſectionem: per ea enĩ que finita eſſent numero iubebat deſcẽdere diuidẽtẽ: vbi aũt ad indiuidua veniretur: ſtandũ eſſe ſuadebat: nec quod natura non ferret: infinita colligere. ita vero genera in ſpecies diuidi compꝛobat: vt in ſpecificis differentijs ſoluerẽtur. De ſpecificis vero differentijs melius in eo titulo vbi de differentia diſputatur ac largius diſſeremus. hic enĩ hoc tñ dixiſſe ſufficiat eas eſſe ſpecificas differentias: quibus ſpecies infoꝛmantur: ut rationale moꝛtale hominis. Cuꝫ igitur diuidimus animal rationale: moꝛtale imoꝛtaleqꝫ ſeparamus: ceteraqꝫ genera talibus differentijs: que ſubiectas ſpecies infoꝛment: Plato conſuluit eſſe diuidẽda vſqꝫ dum ad ſpecialiſſimã veniretur. dehinc conſiſtere nec infinita ſequi: quoniã indiuiduoꝝ nunꝙ̃ eſſet nec diſciplina nec numerus.

Deſcẽdentibus igitur ad ſpecialiſſima neceſſe eſt diuidentes per multitudinem ire Aſcendentibus vero ad generaliſſima neceſſe eſt colligere multitudinẽ in vnũ: collectiuũ enim multoꝛũ in vnam naturã ſpecies eſt: ⁊ magis id qđ ẽ genus. Particularia vero ⁊ ſingularia ecõtrario in multitudinem ſemper diuidunt id quod vnũ eſt: participatione enim ſpeciei plures homines ſũt vnus homo: ĩ particularibus aũt ⁊ ſingularibus vnus ⁊ cõis plures. diuiſiuũ enĩ eſt ſemꝑ quod ſingulare eſt. collectiuũ autem ⁊ adunatiuũ quod cõmune eſt.

Diuidere enĩ eſt in multitudinem quod vnum fuerat ante diſſoluere. Omniſqꝫ collectio econtrario compõnẽ coniunctionẽqꝫ meditatur. Quid enim cum ſit vnum diſpertiendo diuiditur: idipſum ex pluribus rurſus partibus adunando cõponitur. Ut igiẽ ſuperiꝰ dictũ eſt: indiuiduoꝛum quidẽ ſimilitudinẽ ſpecies colligit: Specierum vero genus. ſimilitudo enim nihil eſt aliud niſi quedam vnitas qualitatis. Ergo ſubſtantialẽ ſimilitudinẽ indiuiduoꝛũ ſpecies colligere manifeſtuꝫ eſt. Subſtantialẽ vero genera ſimilitudinẽ ſpecierum contrahũt: ⁊ ad ſeipſa reducũt. Rurſus generis adunationẽ differentie diſtribuũt in ſpecies: ſpecieiqꝫ adunationẽ in ſingulares indiuiduaſqꝫ perſonas accidentia partiuntur. Cũ igitur hoc ita ſit: neceſſe eſt ſemper cum a genere deſcenditur ad ſpeciẽ diuidendo ſemper facere multitudinẽ. Cũ vero a ſpeciebus aſcenditur ad genera componendo: colligere plures in ſpecieꝝ differentijs que diuerſe fuerant ſimilitudinũ qualitates ⁊ adunare in ſpeciebus etiã idem conſiderari poteſt: vt enim ipſa indiuidua que ſunt infinita: vnã ſimilitudinẽ ſubſtãtialem colligunt: ita ſpeciẽ pꝛopꝛiã infinite diſtribuũt. Omnia enim indiuidua diſgregatiua ſunt ⁊ diuiſiua. Species vero ⁊ genera collectiua: ſpecies quidẽ indiuiduoꝝ collectiua atqꝫ adunatiua. Specieꝝ vero genera ut ita dicendũ ſit: genus quidẽ ſpẽs diſtribuit: ⁊ ſpẽs ab indiuiduis multitudine deducuntur. rurſus aũt genus quidẽ multas ſpecies colligit. Species aũt ſingularẽ particularẽqꝫ multitudinẽ ad ſingularitatis ꝑducit vnitatẽ: igitur plus genus adunatiuũ eſt ꝙ̃ ſpecies Species nanqꝫ ſola indiuidua colligit. Genus vero tã ſpecies ꝙ̃ ipſarũ quoqꝫ ſpecierũ indiuidua cõtrahit ſingulareſqꝫ perſonas: ſed in hoc cõuenienti vtitur exemplo dicens: participatione ſpeciei. i. hominis Cato: Plato Cicero plureſqꝫ reliqui homines vnus. i. milia hominũ in eo ꝙ ſunt homines: vnus homo eſt. At vero vnus homo: qui ſpecialis eſt: ſi ad hominũ multitudinem qui ſub ipſo ſunt conſideretur: plures ſunt: Et ita ⁊ plures homines in ſpeciali homine vnus eſt. Et ſpecialis vnus eſt in pluribus infinitus. Sic igitur ꝙ ſingulare quidẽ eſt diuiſiuũ eſt: quod cõmune vero quoniã multoꝛum vnũ eſt: vt genus ac ſpecies: collectiuũ eſt atqꝫ adunatiuũ.

Aſſignato aũt genere ⁊ ſpecie qđ ſit vtrũqꝫ ⁊ genere quidẽ vno exiſtente: ſpeciebus vero pluribus (ſemꝑ enĩ diuiſio generis ĩ ſpecies plures eſt) genus quidem ſemper de ſpeciebus ꝑdicatur: ⁊ oĩa ſuperioꝛa de inferioꝛibus: ſpecies aũt neqꝫ de pꝛoximo ſibi genere: neqꝫ de ſuperioꝛibus: neqꝫ enĩ cõuertitur. Opoꝛtet enĩ aut equa de equis pꝛedicari: ut hinnibile de equo: aut maioꝛa de minoꝛibus: ut aĩal de hoĩe: minoꝛa vero de maioꝛibus minime: nec enim aĩal dicis eſſe hoĩeꝫ: quẽadmodũ dicis hominem aĩal: de quibus aũt ſpecies pꝛedicatẽ: de his neceſſario ⁊ ſpeciei genus pꝛedicatur: ⁊ generis genus vſqꝫ ad generaliſſimũ Si enĩ verũ eſt dicere Socratem hoĩem: hoĩem aũt animal: aĩal vero ſubſtantiam. verũ eſt ſocratem ⁊ aĩal dicere atqꝫ ſubſtantiam. ſemꝑ igitur cũ ſuperioꝛa de inferioꝛibus pꝛedicentur: ſpecies quidem de indiuiduis pꝛedicabitur: genus aũt ⁊ de ſpecie ⁊ de indiuiduo: generaliſſimũ aũt ⁊ de genere ⁊ de generibus: ſi plura ſunt media ⁊ ſubalterna: ⁊ de ſpecie: ⁊ de indiuiduo. Dicitẽ enĩ generaliſſimũ quidẽ de omnibus ſub ſe poſitis generibus ⁊ ſpeciebus ⁊ indiuiduis. Genus aũt qđ ante ſpecialiſſimũ eſt: de omnibus ſpecialiſſimis ⁊ de indiuiduis. ſolum aũt ſpecies de omnibus indiuiduis. Indiuiduũ autẽ pꝛedicatur de vno ſolo particulari.

Breuiter quecũqꝫ ſuperius dicta ſunt: cõmemoꝛat hoc mõ. Cũ igiẽ inqt aſſignauerimꝰ qđ ſit genꝰ: ⁊ qđ ſit ſpẽs cunqꝫ ſuis etiã ea diffinitionibus compꝛehenderimus docuerimuſqꝫ vnũ genꝰ ſemper in plurimas ſpecies ſolui: illud inquit adiungimus: quoniaꝫ omnia ſuperioꝛa de inferioꝛibus pꝛedicantur. Inferioꝛa vero de ſuperioꝛibus minime. Et ea que ſunt vtilia de pꝛedicationis modo rite pertractat. Oſtendit auteꝫ vnũ genus in plurimas ſpecies ſemper ſolui aſſignata generis diffinitione. Quod enim de pluribus ſpecie differentibus in eo ꝙ quid ſit pꝛedicaretur: ideꝫ eſſe diffiniuit genus. Nihil autẽ ſunt plurime res ſpecie differentes niſi plurime ſpecies. de quibꝰ autẽ pꝛedicatur genus: in ea ipſa diſſoluitur. Oſtenſuꝫ eſt igitur ex diffinitionis aſſignatione. vnius generis ſemper eſſe ſpecies plures: que cũ ita ſint: genus quidẽ de ſpecie pꝛedicatur: ſpecies vero de indiuiduis: omniaqꝫ ſuperioꝛa de inferioꝛibus: inferioꝛa de ſuperioribꝰ nullo modo. Id quare adueniat: paucis abſoluã. Que ſuperioꝛa ſunt ſubſtantialiter: ea genera eſſe pꝛediximus. que vero genera ſunt amplioꝛa ſunt: ꝙ̃ vnaqueqꝫ ſpecies. Neqꝫ enĩ in plurima diuideretur genus: niſi ab vna quaqꝫ ſpecie magis exiſteret. Id cũ ita ſit: nomẽ generis toti conuenit ſpeciei. Nõ. n. coequatur ſolũ ſpeciei generis magnitudo: verumetiaꝫ ſpeciẽ ipſaꝫ ſupuadit. Idcirco igiẽ omnis hõ aĩal ẽ. qm̃ intra aĩalis vocabulũ: vt ⁊ hõ ⁊ cetera aĩalia continetẽ. At võ nullꝰ dixerit omne animal hõ eſt. nõ enĩ ꝑuenit ad totũ animal hominis nomẽ: qꝛ cũ ſit minꝰ: nullo modo generis vocabulo coequatur. Itẽqꝫ que maioꝛa ſunt de minoꝛibus ꝑdicantur: que vero minoꝛa ſunt: nõ conuertũtur vt de maioꝛibus pꝛedicẽtur. At vero ſi qua ſint equalia: ea ſcđm nature pluralitatẽ cõuerti neceſſe eſt: vt hinnibile atqꝫ equus: quoniaꝫ ita ſibimet coequãtur: vt neqꝫ equus non ſit niſi hĩnibile: neqꝫ quod ſit hĩnibile: nõ ſit niſi equus. Fit ergo ut omne hinnibile equus ſit: ⁊ omne equus hinnibilis ſit. que cũ ita ſint: ea que ſuperioꝛa ſunt nõ modo de ſibi pꝛoximis inferioꝛibus: verumetiã de inferioꝝ inferioꝛibus pꝛedicantur. naꝫ ſi illud recipitur: vt ea que ſuperioꝛa ſunt de inferioꝛibus pꝛedicẽtur: inferioꝝ inferioꝛa ſuperioꝛibus multo magis inferioꝛa ſũt: velut ſubſtãtia pꝛedicatẽ de aĩali qđ eſt inferius: ſꝫ aĩali inferius ẽ homo: pꝛedicabitẽ igiẽ etiã ſubſtãtia de hoĩe. Rurſus ſocrates inferius ẽ homine pꝛedicabitur igitur ſubſtantia ⁊ de Socrate. Itaqꝫ ſpecies quidẽ de indiuiduis pꝛedicantur: genera vero ⁊ de ſpeciebus ⁊ de indiuiduis: qđ cõuerti nõ poteſt. Nam neqꝫ indiuidua de ſpeciebꝰ aut de generibus pꝛedicantẽ nec ſpecies quidẽ de generibus. itaqꝫ fit: vt genus quidẽ generaliſſimũ de oĩbꝰ ſubalternis generibꝰ ꝑdicari: ⁊ de ſpẽbꝰ ⁊ de ĩdiuiduis poſſit: de ipſo võ nihil. Ultimũ võ genꝰ id quod ante ſpecialiſſimas ſpecies collocatur ſine medio: ⁊ de ſolis ſpeciebus ſpecialiſſimis dici põt ⁊ de eaꝝ indiuiduis. ſpẽs võ đ ĩdiuiduis vt dictũ ẽ: indiuidua. n. đ ſinguliſ ꝑdicãẽ vt Socrates ⁊ plato: eaqꝫ maxime ſunt indiuidua: que ſub oſtenſiõe indicatiõeqꝫ digiti cadunt: vt hoc ſcamnum: ⁊ hoc veniens: atqꝫ ex aliqua pꝛopꝛietate accidentium deſignantur nota: vt ſi quis Socrateꝫ velit ſignificatione oſtendere: non dicat Socrates: ne ſit alius qui foꝛte hoc nomine nuncupetẽ: ſed dicat Sophꝛoniſci filius: ſi vnicus Sophꝛoniſci fuerit. indiuidua enim maxime oſtendi queũt: ſiue ſub tacito nomine: ſiue ſub ipſo oculoꝛũ digito: tactuue monſtrentur: vel ex aliquo pꝛopꝛio accidente ſignificentẽ: vel nomine: ſi ſolus illud adeptus eſt nomen. vel ex parentibus: ſi illoꝛũ eſt vnicus filius: vel ſi ex quolibet alio accidenti ſingularitas demonſtratur: eo ꝙ accidentis ad ſe vnam pꝛedicationẽ habeat: eiuſqꝫ vel pꝛedicatio vel dictio non tranſeat ad alterũ: ſicut generis quod ad ſpecies: ſpecierũ vero ad indiuidua.

Indiuiduum aũt dicitur Socrates: ⁊ hoc album: ⁊ hic veniens ſophroniſci filius: ſi ſolus ſit ei Socrates filius. Indiuidua aũt dicuntur huiuſmodi: quoniã ex pꝛopꝛietatibus cõſiſtit vnumquodqꝫ eoꝝ: quaꝝ colectio nunꝙ̃ in alio quolibet eadẽ erit. Socratis enim pꝛopꝛietates nũꝙ̃ in aliquo quolibet erunt particulariũ eadẽ. He vero que ſunt hominis pꝛopꝛietates: dico autẽ eius qui eſt cõmunis: erunt eedem in pluribus: magis autẽ in omnibus particularibus hominibus in eo ꝙ homines ſunt.

¶ Quoniã ſuperius indiuiduũ appellauit: huius nominis rationeꝫ conatur oſtendere. ea nanqꝫ ſola diuiduntur: que plurimis cõmunia ſunt. ab his eniꝫ vnũquodqꝫ diuiditur: quoꝛũ eſt cõmune: quoꝛũqꝫ naturã ac ſimilationem continet. Illa vero in quibus cõmune diuiditur: cõmuni natura participant: pꝛopꝛietaſqꝫ cõmunis rei his quibus cõmunis eſt conuenit. At vero indiuiduoꝛũ pꝛopꝛietas nulli cõmunis eſt. Socratis enĩ pꝛopꝛietas ſi fuit caluiſſimus: pꝛopenſo aluo: ceteriſqꝫ coꝛpoꝛis liniamentis: aut moꝛũ inſtitutione: aut foꝛma vocis: nõ conueniebat in alterũ: he enim ꝓpꝛietates: que ex accidentibꝰ ei obuenerant: ⁊ eius foꝛmam figurãqꝫ conuinxerant: in nullo alio ꝯueniebãt: eiuſqꝫ pꝛopꝛietates nulli poterant eſſe cõmunes. Cuius vero pꝛopꝛietates in nullũ alium conueniunt: pꝛopꝛietates eius nulli poterunt eſſe cõmunes. Cuiꝰ pꝛopꝛietas nulli cõmunis eſt: nihil eſt quod eius pꝛopꝛietate participet. Quod vero tale eſt ut pꝛopꝛietate eius nullus participet: diuidi in ea quibus non participat: non poteſt. Recte igitur he quoꝛũ pꝛopꝛietates in aliud nõ conueniũt: indiuidua nuncupãtur. At vero hominis pꝛopꝛietas. i. ſpecialis conuenit in Socratẽ in Platonẽ ⁊ in ceteros: quoꝛũ ꝓpꝛietates ex accidẽtibꝰ venientes in quẽlibet aliũ ſingularẽ nulla ratiõe cõueniũt

Continetur igitur indiuiduũ quidem ſub ſpecie: ſpecies autem ſub genere. totum enĩ quiddam eſt genus. Indiuiduũ autẽ pars: ſpecies vero totuꝫ ⁊ pars: ſed pars quideꝫ alterius: totũ vero nõ alterius: ſed in alijs. In partibus enĩ totuꝫ eſt. De genere quidem ⁊ ſpecie ⁊ quid ſit generaliſſimuꝫ ⁊ qđ ſpecialiſſimuꝫ: ⁊ que genera eadem ⁊ ſpẽs ſunt: ⁊ que indiuidua: ⁊ quot modis genus ⁊ ſpecies dicitur: ſufficiẽter dictum eſt.

¶ Hic retractat omnia breuiter que ſupꝛa latius abſoluit dicens. Indiuiduũ a ſpecie contineri: ſpecies vero ipſas a genere. huiuſqꝫ cauſam reddens ait. Omne genus totum eſt: indiuiduũ vero pars. Genus enim in eo ꝙ genus eſt continet tñ: ⁊ ſub ſpecies eſſe poteſt. Totum enim non ut genus eſt ſpecies: ſed ut ea que ſupponitẽ generi. Genus igitur in eo ꝙ genus eſt totum eſt ſpeciebus. ſemper enim continet eas. At vero indiuiduũ ſemper eſt pars: nũꝙ̃ enim ipſum aliquid ſua

ꝓprietate concludit. Spēs vero ⁊ totū eſt ⁊ pars: pars quidē generis: totū vō indiuiduis. Et cū pars ē ad ſingularitatē refert: cū totū ad pluralitatē. Qm̄ eni vnuz gen⁹ pluribꝰ ſpeciebꝰ ſupereſt: vna quelibet ſpēs pars generis. i. vnius. Quoniam autē ſpecies pluribus indiuiduis pręeſt: nō eſt vni indiuiduo: uz totum: ſed plurimis. Jcirco enim totū dicitur: quia plura cōtinet ⁊ coercet. Nam ut pars ſit aliquid: vna ipſum vnius pars eſſe poterit: ut vero totum ſit: vnū ipſum vnius totū eſſe non poterit. Jcirco alterius quidem pars eſt ſpecies: alijs vero totum. Et de genere quidē ⁊ ſpecie dictum eſt: quid ſit generaliſſimū genus: quoniam id cui nullū aliud ſupponitur genus: ⁊ quid ſpecialiſſima ſpecies: quoniā ea cui ſpecies nulla ſupponitur: ⁊ quorū genera eadem ſunt: eedem ⁊ ſpecies. ſ. ſubalterna quibus aliquid ſuprapōnitur: aliquid vero ſupponitur: quę etiam indiuidua: ea quorū. ſ. ꝓprietates alteri nequeunt conuenire. ⁊ quot modis genus ⁊ ſpecies dicitur. Genus quidem aut in multitudine: aut in procreatione: aut in participatione ſubſtantię conſiſtit: ſpecies autē ex figura: aut ex generis ſuperpoſitione: dictū eſt ſufficienter. Quibus abſolutis modū voluminis terminabo: ut quarti arca libri differentię reſeruetur.

De differentia diſputanti non ęque illud debet occurrere: q̄ in generis ſpecieiq̄ʒ tractatu de collationis ordine quęrebatur. Jllic eni meminimus inquiſituʒ: cur eſſet omnibus prepoſituʒ genus: ut id primū ad diſputationem veniret: Cur poſt gen⁹ ſpecies eſſet iniecta. Nūc vero ſuperuacuū ē dicere: cur poſt ſpeciem differentia ſumpta ſit: cū illud iam fuerit inquiſitū: cur nō ante ſpeciem collocata ſit. Quod ſi mirum videbatur ſpeciem differentię in diſputationis loco fuiſſe prepoſitā: eo q̄ differentia cōtinctior: ac magis amplior eſſet ſpecie: qd' eſt q̄ poſſit quiſq̄ʒ mirari: ſi eandē differentiā ante ꝓpriū atq̄ʒ accidēs collocauerit. Cū ꝓpriū vnius ſemper ſit ſpeciei: vt poſterius demonſtrabitur: accidens vero exterior ē quandā oſtendat naturā nec ominino in ſubſtantia predicetur. Differentia vero vtrūq̄ʒ contineat: ⁊ de pluribus ſpeciebus ⁊ in ſubſtantia p̄dicetur: ſed hęc hactenus. Nūc ad ipſa verba Porphyrij redeamus.

Differentia vero cōmuniter: ⁊ proprie ⁊ magis proprie dicitur. communiter quidē differre alterum ab altero dicitur: quoniā alteritate quadā differt quocūq̄ʒ modo: vel a ſeipſo vel ab alio. differt eni ſocrates a platone alteritate quadam: ⁊ ipſe a ſe vel iam puero: vel iaʒ viro: vel iam faciente aliquid: vel quieſcente: ⁊ ſemper in aliquo modo habendi ſe alteritatibus ſpectatur. Proprie autē differre alterum ab altero dicitur: quādo inſeparabili accidente alteruʒ ab altero differt. Inſeparabile vero accidens eſt: vt naſi curuitas cęcitas oculorū: ⁊ cicatrix: cuʒ ex vulnere occaluerit. Magis autē proprie alterū differre ab altero dicitur: quādo ſpecifica differētia differt: quēadmodū homo ab equo ſpecifica differētia differt rationali qualitate.

Tribus modis aliud ab alio diſtare predixim⁹: genere ſpecie: numero: in quibus omnibus aut ſecundū ſubſtātiales quaſdam differentias alia res diſtat ab alia: aut ſecundū accidens. Nam quę genere vel ſpecie diſtant: ſubſtantialibus quibuſdā differentijs diſgregata ſunt Jcirco qm̄ omnia genera ⁊ ſpecies quibuſdā differentijs ſubſtantialibus informantur. Nam cuʒ homo ab arbore genere: diſtet animalis ſenſibilis qualitas in eo differētiā facit. Addita eni ſenſibilis qualitas animato animal facit. Eadem quidē detracta facit animatū atq̄ʒ inſenſibile quę ſunt virgulata. igitur homo atq̄ʒ arbor quę genere differunt (vtraq̄ʒ enim ſub animalis genere poni non poſſunt) differentia ſenſibili ſecundū genus diſcrepant. quę vnius expoſiti tantūmodo genus idest hominis informat: vt dictū eſt. Jlla vero que ſpecie diſtant manifeſtum eſt: q̄ ipſa quoq̄ʒ differētijs ſubſtantialibus diſcrepant: vt rationalitate atq̄ʒ irrationalitate homo atq̄ʒ equus differētijs ſubſtātialib⁹ diſtāt. Ea vero quę indiuidua ſunt ⁊ ſolo numero diſcrepant ſolis accidentibus diſtant. hęc autem ſunt vel ſeparabilia vel inſeꝑabilia. Separabilia quidē: vt moueri dormire. diſtat enim aliquis ab alio quod ipſe ſomno p̄mitur: hic vigilat. Diſtat item inſeparalibus accidentibus: quod hic ſtaturę ſit longi⁹: hic minimę. Quę cū ita ſint: in ternarium numerū has differentiaruʒ diuerſitates Porphyrius colligit: hiſq̄ʒ ipſe nomina quib⁹ poſt vtatur apponit dicens. Omnis differentia vel cōmuniter vel propria: vel magis propria nuncupatur. Cōmuniter quidem eaʒ differentiā ſumens: quę quodlibet accidens monſtraret: quę in quadā alteritate conſiſtit: vt ſi Plato a Socrate differat q̄ ille ſedeat hic ambulet: vel q̄ ille ſenex: hic vero ſit iuuenis. a ſeipſo etiaʒ ſępe aliquis differre poteſt. vt ſi nunc quidem faciat aliqd cū ante quieuerit: vel ſi nūc adoleſcēs iam factus ſit: cum prius tenera vixiſſet infantia. Communes autez differentię nūcupate ſunt: qm̄ nulli⁹ proprię eē poſſunt differētię: quę ſeparabilia accidentia ſola ſignificāt. Nā ⁊ ſtare ⁊ ſedere ⁊ facere aliquid ac non facere aliquid multorum: atq̄ʒ ideo omniū ſunt: ⁊ ſeperabilia eſſe accidentia manifeſtuʒ eſt. Quibus ſi qua differunt: cōmunib⁹ differentijs diſtare dicuntur. Preterea puerū eſſe atq̄ʒ adoleſcentem vel ſenem ea ſeparabilia ſunt accidentia. Nam ex pueritia ad adoleſcentiā: atq̄ʒ huic ad ſenectutē ab hac deniq̄ʒ ad decrepitam vſq̄ʒ ętatem nature ipſius neceſſitate ꝓgredimur. Jllud forſitan ſi dubitabile de vniuſcuiuſq̄ʒ forma corporis: an vllo modo ſeparari q̄at Sed ea quoq̄ʒ eſt ſeparabilis forma. nullus enim diuturna ac ſtabili forma ꝑdurat. Jdcirco nec peregrinus pater relictum domi puerum: ⁊ ſi adoleſcentē rediens videret poſſet agnoſcere. forma enim ſemper quę ante fuerat: permutatur atq̄ʒ ipſa alteritas qua diſtamus ab altero ſemper diuerſa eſt. Conſtat igitur hanc cōmunē differentiā ſeparabilibus maxime accidentibus applicari. propria vero eſt quę inſeparabilia ſignificat accidentia. Ea huiuſmodi ſunt: vt ſi quis ceſijs naſcatur oculis: ſi quis incuruo naſo. dum enim adeſt naſus atq̄ʒ oculi: ille ceſius: ille ſemꝑ erit incuruus: atq̄ʒ hoc per naturaʒ Sunt vero alia quę per accidens corporibus fiunt: vt ſi cui vuln⁹ inflictum cicatrice fuerit obductuʒ hoc ſi occaluerit propriam differentiam faciet. diſtabit eniʒ alter ab altero q̄ hic cicatricem habeat. ille vero minime. porro denoq̄ʒ in his omnibus vel ſeparabilib⁹ acidentib⁹ vel inſeparabilib⁹: alia ſunt naturaliter accidentia: alia extrinſecus. Naturaliter quidem vt puericia vel iuuētus ⁊ totius cōfirmatio corporis: Sic quoq̄ʒ ceſitas oculorum ⁊ curuitas naſi. Quorum ſuperiora quidem exēpla ſeparabilis accidentis per naturam ſunt. poſteriora vero inſeparabilis accidentis. Jtem extrinſecus vel ambulare vel currere. id enim non natura ſed ſola affert voluntas. Natura vero poſſe tantū dat. non etiam facere: atq̄ʒ hęc ſunt ſeparabilis accidentis extrinſecus venientis exempla. Jlla vero inſeparabilis accidentis extrinſecus vt ſi qua cicatrix obducta vulneri occaluerit. Magis proprię aūt differentię perdicātur: quę non accidēs ſed ſubſtantiam formant: vt hominis rationabilitas. differt enim homo a cęteris quod rationalis eſt: vel qd̄

mortalis. Hę ſunt igitur magis ꝓprię: quę monſtrāt vniuſcuiuſq̄ʒ ſubſtantiam. Nam ſi illę quideʒ idcirco cōmunes dicuntur: quia ſeperabiles atq̄ʒ omniuʒ ſunt alię autem proprię: quomiā ſeperari no poſſunt: quamuis ſint in accidentiū numero: illę magis iure proprię: predicantur: atq̄ʒ vt planius liqueat: Quę non modo a ſubiecto ſeperari non poſſunt: verum etiam ſubiectis ipſis ſpecies ſubſtātiamq̄ʒ perficiūt. Ex his igitur tribus differentiarū diuerſitatibus: idest cōmunibus: proprijs: ⁊ magis ꝓprijs: fiunt ſecundū genus vel ſpeciē vel numerum diſcrepantię. Nam ex cōmunibus ⁊ proprijs ſecundū numeruʒ diſtantię naſcunt. Ex magis proprijs vero ſecundum genus ac ſpeciem.

Uniuerſaliter ergo omnis differentia alteratum facit cuilibet adueniens: ſed ea quę ē cōmuniter ⁊ proprię alteratuʒ facit: illa aūt quę eſt magis proprię aliud. Differentiarū enim alię quideʒ alteratum faciunt: alię vero aliud. Jllę quidem quę faciunt aliud ſpecificę vocantur: illę vero quę alteratum: ſimpliciter differentiā. animali eniʒ rationalis differentia adueniens aliud facit animal: ⁊ ſpeciem animalis facit. Jlla vero quę ē mouendi: alteratuʒ facit ſolū a quieſcēte. Quare hęc quidem aliud: illa vero alteratum ſolum facit.

Omnis differentia alterius ab altero diſtantiam facit Sed hęc vel eſt cōmunis ⁊ continens: vel cum quodā proprio ⁊ magis proprio differentiarum modo. quare quicquid qualibet ratione ab alio diuerſum eſt: alteratū eſſe dicitur. Si vero acceſſerit illi diuerſitati: vt etiā ſpecifica quadā differētia ſit diuerſū: nō alteratū ſolū: verū etiā aliud eſſe p̄dicat. Alteratio igit continens ē: aliud vero intra alterationis ſpaciuʒ continetur. igitur omne qd̄ aliud eſt: alteratuʒ eſt: ſed nō omne quod alteratū eſt aliud dici poteſt. Jtaq̄ʒ ſi accidentibus aliquibus fuerit facta diuerſitas: alteratum quidem effectū eſt: Quoniaʒ quidem quolibet modo vel ex quibuſlibet differentijs conſiderata diuerſitas alterationem facit intelligi. aliud vero non fit: niſi ſubſtantiali differentia alterū ab altero fuerit diſſociatum. Jtaq̄ʒ cōmunes ⁊ proprię differētię qm̄ accidentiū (vt dictū eſt) ſunt quę ſolū efficiunt alteratū. Aliud vero minime. magis autem proprię quoniam ſubſtantiam tenent ⁊ in ſubiecti forma predicant non modo alteratū quod eſt cōmune vel ſubſtātiali vel accidentali differentię: ſʒ etiam aliud faciunt. Quod ea ſola retinet differētia: quę ſubſtantiā continet formāq̄ʒ ſubiecti. Atq̄ʒ hę quidem differentię quę faciunt aliud ſpecificę nuncupātur. Jdcirco quod efficiunt ſpecieʒ: q̄ʒ cum ſubſtantialibus differentijs informauerint: faciūt ab alijs ita eſſe diuerſam: vt non alterū ſolum ſit: verū etiam toto alia eſſe predicetur. Jtaq̄ʒ fit huiuſmodi diuiſio. Differentiarum alię alteratuʒ faciūt: alię vero aliud ⁊ illę quidem quę faciūt alteratum: ſimpliciter puroq̄ʒ nomine differentię nuncupantur: illę vero quę aliud: ſpecificę diſerentię predicantur. Atq̄ʒ vt plani⁹ liqueat quid ſit alteratum. quid aliud. tali deſcribuntur termino vel declarantur exemplo. Aliud eſt quę tota ſpeciei ratione diuerſuʒ ē: vt equ⁹ ab hoīe: qm̄ rōnalis differētia aīali adueniens hominem fecit: aliudq̄ʒ cum quā equuʒ eſſe conſtituit. Jtem ſi vnus hō ſedeat: alter aſſiſtat: non efficietur homo diuerſus ab homine: ſed eos alteratio ſola diſiungit: vt eum qui aſſiſtit ab eo qui ſedet alteratum faciat. Jteʒ ſi ille ſit nigris oculis: ille ceſijs: nihil quātū ad formam humanitatis attinet permutatū eſt. Jtem ſecundum has differentias alteratio ſola conſiſtit. at ſi equ⁹ quidē iaceat: homo vero ambulet: ⁊ aliud eſt equ⁹ ab homine ⁊ alteratum. dupliciter quidē alteratū: ſemel vero aliud. Alteratum enim eſt quod omnino ſpecie diuerſum eſt ⁊ eſt aliud. Omne enim aliud vt dictuʒ eſt etiam alteratum eſt: vel q̄ accidentibus diſtat: q̄ ille iaceat: hic ambulet. Semel vō ē aliud: q̄ rationabili atq̄ʒ irrationabili differentijs diſgregant: quę ſpecificę ſunt ⁊ ſubſtantiales dicuntur. Eſt igitur alteratuʒ: quod ab altero qualibet ratione diuerſum eſt.

Secunduʒ igitur aliud facientes differentias diuiſiones fiunt a generibus in ſpecies ⁊ diffinitiones aſſignantur: quę ſunt ex genere ⁊ huiuſmodi differentijs. ſcdm̄ autem eas quę ſolum alteratum faciunt: alterationes ſolum conſiſtunt: ⁊ aliquo modo ſe habentis permutationes.

Quoniam in principio operis generis ſpecieiq̄ʒ differentię proprij ⁊ accidentis noticiaʒ ad diuiſionem atq̄ʒ diffinitionem vtilem eſſe predixit. Jdcirco nunc differētiarum ipſarum facta diuiſione eas departitur ⁊ ſegregat: quę nam differentię diuiſionibus ac diffinitionibus accomodentur: quę vero minime. Quoniaʒ igitur diuiſio generis ita in ſpecies facienda eſt: vt illę a ſe ſpecies omni ſubſtātię ratiōe diuerſę ſint. Jcirco nō ꝓbat eſſe aſſumēdas eas ad diuiſionē differētias: q̄ vel ſeꝑabilis vel inſeꝑabilis accidētis ſignificationē tenētr: vl' eas differētias quę faciūt alterata. Jcirco qm̄ (vt dictū ē) ſolū faciunt alteratū: aliud vero ꝑficere ⁊ informare nō poſſunt. Jnutiles igitur ſunt ad diuiſionē hę differētię quę faciunt alteratū. Segregatę igitur ſunt cōmunes ⁊ proprię a generis diuiſione: illę aſſumendę tantū quę ſunt magis proprię. Nam illę faciunt aliud. quod generis diuiſio videtur expoſcere. Ad diffinitioneʒ quoq̄ʒ eadeʒ magis proprię plurimū valeret. Cōmunes nāq̄ʒ ⁊ proprię velut inutiles ſegregantur. nam cōmunes ⁊ proprię: quoniam accidēs diuerſi generis ferunt: nihil ſubſtantię ratione conformant Diffinitio vero omnis ſubſtantiam conatur oſtēdere. Specificę vero differētię illę ſunt: quę vt ſuperius dictum eſt: ſpeciem informāt ſubſtantiamq̄ʒ perficiūt. Hę ſunt magis proprię. eadē igitur ſicut in diuiſionem generis: ita etiam in diffinitionem ſpecieruʒ ſumūtur: nunc diuiſiuę ad partitionē generis accomodantur. Jta igitur cū diuiſiuę ſint generis aliud cōſtituunt quam erat. Jn ſubſtātię vero diffinitione ſpeciei informationem faciūt. cumq̄ʒ magis proprię ⁊ aliud faciant ⁊ ſpecificę ſint eo q̄ aliud faciunt diuiſionibus aptę ſunt: hę vero quę ſpeciem informāt diffinitionibus accomodatę ſunt. Cōmunes autem ⁊ proprię quoniam neq̄ʒ aliud faciūt: ſed alteratum: neq̄ʒ omnino ſubſtantiam monſtrant: ęque a diuiſione vt a diffinitione diſiunctę ſunt.

A ſuperioribus rurſus inchoanti dicendū eſt. differentiarum alias quidē eſſe ſeparabiles: alias vō inſeparabiles. Moueri eni ⁊ quieſcere: ⁊ ſanū eſſe: ⁊ egrum: ⁊ quęcūq̄ʒ his ꝓxima ſunt ſeparabilia ſūt. At vō aquilum eſſe vel ſimuʒ: vel rationale: vel irrationale: inſeparabilia ſunt. Inſeparabiliuʒ autem alię quideʒ ſunt per ſe: alię vero per accidens. nam rationale per ſe ineſt homini: ⁊ mortale: ⁊ diſciplinę eſſe ſuſceptibile. At vero aquilum eſſe vel ſimuʒ per accidens: ⁊ non per ſe.

Superius differentias triplici diuiſione partitus eſt dicēs: aut cōes eſſe: aut ꝓprias: aut magis ꝓprias: dehinc eas alia diuiſione i duas ſecuit partes dicens: has qdē aliud facere: alias vero alteratū. Nunc tertiā earūdē facit diuiſionē dicens: alias eſſe ſeparabiles: alias inſeparabiles. poſſe autem de vnoquoq̄ʒ cuius multę ſunt

differentię plurimas fieri diuiſiones: vt ex ipſa differentiarũ natura manifeſtũ eſt. Nã ſi oĩs diuiſio differẽtijs diſtribuitur: quoꝛum multę ſunt differẽtię: multas diuiſiones eſſe neceſſe eſt. Fit aũt vt aĩal quidẽ diuidatur hoc modo. Aĩaliũ alia qdẽ ſunt rõnalia: alia irrationalia. Item alia moꝛtalia: alia ĩmoꝛtalia. Itẽ alia pedes habẽtia: alia minime. Rurſus alia herbis veſcẽtia: alia carnibꝰ: alia ſeminibꝰ. Ita nihil mirũ videri debet: ſi multiplex differẽtię eſt partitio facta: ac pꝛimũqdẽ cũ in ternarium differentię membꝛa ſecuiſſet: cõmunes ꝓpꝛias ⁊ magis ꝓpꝛias nuncupauit. Secũda vero diuiſio cõmunes ⁊ ꝓpꝛias intra nomen alteratũ facientis incluſit. Magis pꝛopꝛias vero intra aliud facientis. Hec vero tertia diuiſio qua ait: differentiarũ alias eſſe ſeperabiles: alias inſeperabiles: intra vocabulum inſeperabilis: vnam quidem ex facientibus alteratum in ſeperabilibus differentijs ponit: cętera vero inter ſeperabilis differentię vocabulũ claudit: vna enim ex alteratuꝫ facientibus. i. ꝓpꝛia differentia: ⁊ reliqua quę aliud facere demonſtrata eſt: id eſt magis pꝛopꝛia: inſeperabiles differentię eſſe dicuntur. Quarum quidẽ ſubdiuiſio fit inſeperabiliũ differentiarũ: alię ſunt per ſe: alię per accidens: quę per ſe quidem magis ꝓpꝛię: ſecundũ accidẽs vero pꝛopꝛię: per ſe aũt aliquid ineſſe dicitur: qđ alicuiꝰ ſubſtantiã infoꝛmat. Si enim iccirco quęlibet ſpecies eſt: quoniã ſubſtantiali differentia conſtituitur. Illa differentia ꝑ ſe adeſt ſubiecto: neqꝫ per accidens: aut quodlibet aliud mediuꝫ: ſed ſui pꝛeſentia ſpeciem quã tuetur infoꝛmat: ut hominẽ rationalitas. homini enim huiuſmodi differentia per ſe ineſt. Iccirco homo eſt: quia rationabilitas adeſt. Quę ſi diſceſſerit: ſpecies hominis nõ manebit: ⁊ has quidem quę ſubſtantiales ſunt: inſeperabiles eſſe nullus ignoꝛat. Seperari enim a ſubiecto nõ poterunt: niſi interempta ſit natura ſubiecti. Secũdum accidens vero inſeperabiles differentię ſunt. hę ꝓpꝛię nuncupantur: vt aquilũ eſſe: vel ſimũ. quę idcirco per accidens nuncupantur: quoniã iam conſtitutę ſpeciei extrinſecus accidunt: nihil ſubiecto ſubſtantię commodantes.

Illę igitur quę per ſe ſunt: in ratione ſubſtãtię accipiuntur: ⁊ faciunt aliud: illę vero quę ſcðm accidens: nec in ſubſtantię ratione accipiuntur: nec faciunt aliud: ſed alteratum: ⁊ illę quidem quę per ſe ſunt: non ſuſcipiunt magis ⁊ minus: illę vero quę per accidens ⁊ ſi inſeperabiles ſunt: intenſionem accipiunt ⁊ remiſſioneꝫ. nam neqꝫ genus magis ⁊ minus predicatur de eo cuius eſt genus: neqꝫ generis differentię: ſcðm quas diuiditur: ipſę enim ſunt: quę vniuſcuiuſqꝫ rationem complent: eſſe autem vnicuiqꝫ vnuꝫ ⁊ idem: nec intenſionem nec remiſſionem ſuſcipiens eſt: aquilũ autem vel ſimũ eſſe vel coloꝛatum aliquo modo ⁊ intenditur ⁊ remittitur.

Differentijs rite partitis earum inter ſe diſtantiã mõſtrat Poꝛphyrius. Atqꝫ vnaꝫ quidẽ repetit quã ſuperiꝰ dixit. Cũ. n. tres eẽ dixiſſet. ſ. differẽtias cões: ꝓpꝛias: magis pꝛopꝛias: alteratuꝫ facere dixit pꝛopꝛias ſicut etiam cõmunes: aliud vero minime: ſꝫ hꝯ ſolis magis ꝓpꝛijs reſeruauit. nũc igiẽ idẽ repetit dicẽs. Quã inſeperabiles differentię quę ſubſtantiaꝫ monſtrant. Id eſt quę per ſe ſubiectis ſpeciebus inſunt: eaſqꝫ perficiũt aliud faciunt. Illę vero quę ſunt pꝛopꝛię id eſt ſecundũ accidens inſeparabiles differẽtię: neqꝫ in ſubſtãtia ſũt neqꝫ aliud faciunt: ſed tantum (vt ſuperius dictũ eſt) alteratum. Item alia diſtantia eſt earum differentiarũ quę ſecundum ſubſtantiam ſunt: ab his quę ſecundum accidẽs. Quoniã quę ſubſtantiã monſtrant: intẽdi aũt remitti non poſſunt. Quę vero ſcðm accidens ⁊ intentione creſcũt ⁊ remiſſione decreſcunt. id autẽ pꝛobatur hoc modo. vnicuiqꝫ aũt rei eſſe ſuum neqꝫ creſcere neqꝫ diminui poteſt. naꝫ qui homo eſt: humanitatis ſuę nec crementa poteſt: nec decremẽta ſuſcipere. Nã neqꝫ ipſe a ſe plus aut minus hodie vel quolibet alio tẽpoꝛe homo eſſe poteſt: nec homo rurſus ab alio homine plꝰ homo poteſt eſſe vel animal. Utriqꝫ enim ęqualiter aĩalia ęqualiter homines eſſe dicuntur. Quod ſi vnicuiqꝫ eſſe ſuum nec cremento ampliari poteſt nec ĩminutione vel diminutione decreſcere: quod per id facile mõſtrari põt quoniã quę genera ſunt vel ſpecies: nulla ĩtentione vl remiſſione variantiantur. Non eſt dubium: quin differẽtię quoqꝫ q̃ vniuſcuiuſqꝫ ſpẽi cuiꝰ ſubam ĩfoꝛmãt: nec remiſſionis detrimenta ſuſcipiant: nec intentionis augmenta. Itaqꝫ ſubſtantiales differentię neqꝫ intentionẽ neqꝫ remiſſionem ſuſcipiunt. huius cauſa hęc eſt Quoniã eſſe vnicuiqꝫ vnũ ⁊ idem eſt: ⁊ ĩtentionẽ remiſſionemqꝫ non ſuſcipit. huius exemplũ ſit. Genus eniꝫ dici nõ poteſt plꝰ minuſue cuilibet eſſe genꝰ. Omnibꝰ enim genꝰ ęqualiter ſemper ponitur. Differẽtię quoqꝫ quę diuidunt genus ⁊ infoꝛmant ſpeciem: quoniã ſpeciei eſſentiã copulant vel cõplent: nec intentionem recipiunt nec remiſſionem. Quę vero ſcðm accidens differentię ſunt inſeperabiles. vt ſimũ eſſe vel aquilinum vel coloꝛatum aliquo modo: ⁊ intentionẽ ſuſcipiũt ⁊ remiſſionem. Fieri enim poteſt vt hic paulo ſit nigrioꝛ: hic vo amplius ſimus ſit: ille minus aquilinus. At vero qm̃ omnes homines ęqualiter rationales moꝛtaleſqꝫ ſunt: nec ſpecierũ. nec differentiarũ natura videtur amittere.

Cũ igiẽ tres ſpẽs differẽtię ꝯſiderenẽ: ⁊ cũ hę qdẽ ſint ſeꝑabiles: ⁊ illę vo inſeꝑabiles: ⁊ rurſus inſeperabiliũ hę quidem ſint per ſe illę vero per accidens: rurſus earũ quę per ſe ſunt differentiaruꝫ: alię quideꝫ ſunt: ſcðm quas diuidimus genera in ſpecies: alię vero ſcðm quas ea quę diuiſa ſunt ſpecificantur: vt cum per ſe differentię omnes huiuſmodi animalis ſint: animati ⁊ ſenſibilis: rationalis ⁊ irrationalis: moꝛtalis ⁊ ĩmoꝛtalis ea quideꝫ quę eſt animati ⁊ ſenſibilis differentia: conſtitutiua eſt animalis ſubſtantię. eſt enĩ animal ſubſtantia animata ſenſibilis ea vero quę eſt moꝛtalis ⁊ ĩmoꝛtalis differentia: ⁊ rationalis: ⁊ irrationalis: diuiſiuę ſunt animalis differentię. per eas enim genera in ſpecies diuidimus.

Fit nunc differentiarum plena ⁊ ſupꝛema diuiſio: quę eſt huiuſmodi. differentiaruꝫ alię ſeperabiles: alię inſeperabiles. inſeperabiliuꝫ: alię ſunt ſcðm accidens: alię ſubſtantiales. Subſtantialiũ: alię ſunt diuiſibiles generis: alię conſtitutiuę ſpecierum. Quod vero ait. Cum igitur tres ſpecies differentię cõſiderẽtur: ad hoc retulit quod in pꝛima differentiarum diuiſione partim eas cõmunes eſſe: partim pꝛopꝛias: partim magis pꝛopꝛias dixit quas rurſus tres differẽtias: aliaſ ſeperabiles eẽ mõſtrauit: alias iſeꝑabiles. Seꝑabiles qdẽ ꝯmunes: inſeperabiles vero pꝛopꝛias: ac magis pꝛopꝛias. Inſeperabilium vero fecit diuiſionem dicens: alias nõ eſſe ſecundum ſe: alias ſcðm ſubſtantiam conſiderari: ⁊ illas eſſe ſcðm accidens: q̃ ꝓpꝛię nũcupãtur. Magis ꝓpꝛias vero ſecundum ſubſtantiam conſiderari. Earum vero quę ſecundum ſubſtantiam ſunt: ſubdiuiſionẽ facit: q alię earum genus diuidunt: alię ſpeciẽ infoꝛmãt. Ad cuius rei facilem cognitionẽ illa tertij libꝛi ſpecieruꝫ generũqꝫ diſpoſitio vel deſcriptio tranſcribatur. Sitqꝫ pꝛimum ſubſtantia: ſub hac coꝛpoꝛeum atqꝫ incoꝛpoꝛeum: ſub coꝛpoꝛe animatuꝫ atqꝫ inanimatũ: ſub animato ſenſibile atqꝫ inſenſibile: ſub quo animal: ſub animali rationale: ſub rationali atqꝫ irrationali moꝛtale atqꝫ immoꝛtale. Et ſub moꝛtali ſpecies hominis: quę ſolis deinceps indiuiduis pꝛęponatur. In hac igitur diuiſione oẽs hę differentię ſpecię nũcupãtur. Generum enim ſpecierumqꝫ differentię ſunt: ſed generum quideꝫ diuiſiuę: ſpecierum aũt conſtitutiuę. id auteꝫ pꝛobatur hoc modo. Subſtantiam quidem coꝛpoꝛei atqꝫ incoꝛpoꝛei differentię partiuntur. Coꝛpoꝛeũ vero aĩati atqꝫ inanimati: animatum enim ſenſibilis atqꝫ inſenſibilis partiuntur. Ita igitur genera ſubſtantiales differentię partiuntur: ⁊ dicuntur generũ diuiſiuę. At vero ſi eadem differentię a genere deſcendentes quę genus diuidunt: colligantur: ⁊ vnum ad quod poſſũt iungi copulentur ſpecies infoꝛmantur: vt quidẽ animal ſubſtantię ſit ſpecies. Omnia eniꝫ ſuperioꝛa de inferioꝛibus pꝛedicanẽ ⁊ quicquid inferius fuerit: ſpecies erit etiam ſuperioꝛis Animatũ tamẽ atqꝫ ſenſibile quę ſunt eiuſdem differẽtię: ſi referantur ad genera: diuiſiuę ſunt. Conſtitutiuę vero fiunt animalis: eiuſqꝫ ſubſtantiam foꝛmant atqꝫ conſtituunt: diffinitionẽqꝫ confoꝛmant: ut ſit ſubſtantia animata ſenſibilis. Subſtantia quidem eſt genus: animatũ vero atqꝫ ſenſibile conſtitutiuę eiuſdẽ differentię. Iteꝫ animal racionali atqꝫ irrationali: moꝛtali atqꝫ ĩmoꝛtali diuiditur: ſed iuncta rationalitas atqꝫ moꝛtalitas: quę animalis diuiſiuę fuerant: fiunt hoĩs conſtitutiuę: atqꝫ ꝑficiunt ſpeciẽ: atqꝫ omnẽ eius rationẽ diffinitionis infoꝛmãt atqꝫ ꝑficiũt. At ſi irrationalitas cũ moꝛtalitate iũgatur: fiet equus atqꝫ quodlibet animal: qđ ratione non vtitur. Rationabilitas vero atqꝫ ĩmoꝛtalitas copulatę ſubſtantiam dei infoꝛmant. Ita igitur eadem cũ referuntur ad genera diuiſiuę generum fiunt. Si vero ad inferioꝛes ſpecies conſiderentur: infoꝛmant ſpecies: earumqꝫ ſubſtantiã cõuenienti copulatione cõſtituunt. In hoc quęſitum eſt: quemadmoduꝫ dicerenẽ eſſe hę differentię ſpecierum cõſtitutiuę: cũ irrationabilis differentia atqꝫ ĩmoꝛtalis nullã ſpeciem videntur efficere. Reſpondemus quidem pꝛimũ placere Ariſto. celeſtia coꝛpoꝛa animata nõ eſſe. Quod vero animatũ nõ ſit: animal eſſe non poſſe. quod vero non ſit animal: nec rationale eſſe concedit: ſed eadẽ coꝛpoꝛa pꝛopter ſimplicitatem et perpetuitateꝫ motus ęterna eſſe cõfirmat. Eſt igitur aliquid ꝙ ex duabus his differentijs conficiatur irrationabili ſcilicet atqꝫ ĩmoꝛtali. Quod ſi magis concedendũ Platoni eſt: ⁊ celeſtia coꝛpoꝛa aĩata eſſe credendũ nullum eſt quod his differentijs poteſt eſſe ſubiectum. Quicquid enim irratiõabile eſt: coꝛꝛuptioni ſubiacens ⁊ generationi immoꝛtale eſſe non poterit. ſed tñ hę differentię: quoniã ſubſtantialium differẽtiarũ in numero ſunt: ſi iungi vllo modo potuiſſent. earũ naturam ⁊ ſpeciem quoqꝫ poſſent efficere. atqꝫ vt intelligatur quę ſit hęc potentia efficiendę ſubſtantię ſpeciciqꝫ foꝛmandę. Reſpiciamus ad pꝛopꝛias atqꝫ cõmunes: quę tametſi iungantur: ſpeciẽ ſubſtantiãqꝫ nulla ratione cõſtituũt. Si quis enim loquatur ambulans: quę ſunt duę cões differẽtię: vel ſi longus vel albus: vnũ idcirco ab eiſdẽ eius ſubſtantia conſtituitur minime. Cur qꝛ eiuſdem ſunt generis: quę alicuius poſſunt conſtituere ⁊ cõfoꝛmare ſubſtantiaꝫ. ita igitur hę id eſt irrationale atqꝫ immoꝛtale: etiam ſi ſubiectũ aliquid ſubſtantię habere nõ poſſunt: poſſent tamen ſubſtantiã efficere ſi vllo modo iungi copularique potuiſſent. Pꝛeterea irrationale iũctũ cũ moꝛtali ſubſtãtia pecudem facit Eſt igiẽ cõſtitutiua irrationalis differẽtia. Item ĩmoꝛtale atqꝫ rationale cõiũcta efficiũt deum. Eſt igitur immoꝛtale qđ ſpeciẽ foꝛmat. Quod ſi inter ſe iungi nequeunt: non idcirco ꝙ in natura eoꝛum eſt: abrogatur.

Sed hę quidem quę diuiſiuę ſũt differẽtię generũ: cõpletiuę fiũt: ⁊ cõſtitutiua ſpecierũ diuiditur enĩ aĩal rationali ⁊ irrationali differentia: ⁊ rurſus moꝛtali ⁊ ĩmoꝛtali differẽtia. ſed ea quę ſũt rationalis differẽtię ⁊ moꝛtalis: cõſtitutiuę ſũt hoĩs: rationalis vero ⁊ immoꝛtalis dei: illę vero quę ſũt irrationalis ⁊ moꝛtalis: irrationabiliũ animaliũ: ſic ⁊ ſupꝛema ſubſtantia cũ diuiſiua ſit animati ⁊ inaĩati differentia: ſenſibili ⁊ inſenſibili: animata ⁊ ſenſibilis congregatę ad ſubſtantiaꝫ animal perfecerunt: animata vero ⁊ inſenſibilis perfecerunt plantam.

Geminum differentiarum vſum eſſe demõſtrat: vnũ quidem quo genera diuiduntur: alium quo ſpecies infoꝛmantur. neqꝫ enim hoc ſolum differentię faciunt: vt genera partiantur: verum etiam dũ genera diuidũt: ſpecies in quas genera deducuntur efficiũt. Itaqꝫ quę diuiſiuę ſunt generũ fiunt conſtitutiuę ſpecierũ: huiuſqꝫ illud exemplũ eſt: quod ipſe ſubiecit. Animalis quippe differentię ſunt diuiſiuę: rationale atqꝫ irrationale. Omne enim qđ animal eſt: aut rationale aut irrationale: aut moꝛtale aut ĩmoꝛtale eſt. Sed iſtę differẽtię quę diuidunt genus quod eſt animal: ſpeciei ſubſtantiam foꝛmãqꝫ conſtituunt. Nam cuꝫ ſit homo aĩal: efficitur rationali moꝛtaliqꝫ differentijs: quę dudũ animal partiebantur. Itẽ cum ſit equus animal: rõnali moꝛtaliqꝫ differentijs conſtituitur: quę duduꝫ animal diuidebãt Deus auteꝫ cum ſit aĩal: vt de ſole dicamus: rationali ĩmoꝛtaliqꝫ efficitur differentijs: quas diuidere genus cõueniens habita poꝛtio paulo ante monſtrauit. Sed hic (vt diximus) deum coꝛpoꝛeũ intelligi opoꝛtet: vt ſolẽ ⁊ celũ cęteraqꝫ huiuſmodi: quę cũ animata ⁊ rationabilia Plato eſſe confirmat: tũ etiã deoꝝ vocabulo antiquitatis veneratione pꝛobanẽ eſſe ſubiecta: de pꝛimo quoqꝫ genere. i. ſubſtãtia demõſtrãẽ venire. Nã cũ eiꝰ diuiſiuę ſint differentię: animatũ atqꝫ inanimatũ: ſenſibile atqꝫ inſenſibile: iunctę differẽtię ſenſibile atqꝫ animatũ efficiunt ſubſtantiã animatã atqꝫ ſenſibilẽ: quod eſt animal. Iure igitur dictũ eſt quę diuiſiuę ſunt differentię generum: eaſdem eſſe conſtitutiuas ⁊ completiuas ſpecierum.

Quoniam ergo eędẽ aliquo modo acceptę fiunt conſtitutiuę: aliquo modo aũt diuiſiuę: omnes ſpecificę dicũtur: ⁊ his maxime opus eſt ad diuiſiones generum ⁊ diffinitiones ſpecierũ: ſed non his quę ſcðm accidens inſeparabiles nec magis his quę ſũt ſeparabiles.

Omnes a genere differẽtias ꝓcedentes genus ipſũ a quo pꝛocedunt: nullus diuidere ignoꝛat. Ipſę aũt quę diuidunt genus: ſi ad poſterioꝛes ſpecies applicentur: infoꝛmant ſubſtãtias eaꝝ eaſqꝫ perficiunt. Eędẽ igiẽ ſunt cõſtitutiuę ſpecieꝝ. eędẽ ſunt diuiſibiles generuꝫ tamẽ alio modo atqꝫ alio cõſideratę: vt ſi ad genus relatę quidẽ in contrariã diuiſioneꝫ ſpectentur: diuiſibiles geneꝝ inueniunẽ. Si vero iunctę aliquid efficere poſſunt: ſpecieꝝ conſtitutiuę ſunt. Quę cuꝫ ita ſint: hę differentię quę genus diuidunt: rectiſſime diuiſiuę nominantur. Quę enĩ cõſtituunt ſpeciẽ: eędem ſpecificę nuncupantur: ſed conſtituunt ſpeciẽ hę differentię: q̃ ſunt generis diuiſiuę: igitur quę ſunt geneꝝ diuiſiuę: ⁊ conſtitutiuę ſpecificę nuncupantur. has igitur in diuiſione generis ⁊ in diffinitione ſpecierũ accipi opoꝛtet: ma

niſeſtuȝ eſt: qm̄ enim diuiſiuę ſunt: per eas diuidi oportet genus: quoniā aūt cōſtitutiuę per eas ſpēs diffiniri: quibus enim vnūquodqȝ cōſtituitur: eiſdem etiam diffinitur. Conſtituitur aūt ſpecies ꝑ differentias generis diuiſiuas: quę ſunt ſpecificę. Iure igitur hę ſpecificę ſolę ⁊ in generis diuiſione ⁊ in ſpecierū diffinitiōe ponuntur: ⁊ de ſpecificis quidem hęc ratio eſt. De his aūt: quę vel ſeperabilia vel inſeperabilia cōtinent accidentia: nihil in generū diuiſione vel diffinitione ſpecierū poterit aſſumi: iccirco quoniā quę diuiſibiles ſunt ſubſtantiā generis diuidunt: ⁊ quę conſtitutiuę ſunt: ſubſtantiā ſpeciei conſtituūt. Quę vero ſunt inſeperabilia accidentia: nullius ſpeciei ſubſtantiam informāt: vnde fit vt multo minus ſeperabilia accidentia ad diuiſionē generū vel ſpecierū diffinitiones accomodentur. Omnino enim diſſimiles ſunt ſubſtātialibus differētiis. Nam inſeperabilia accidentia hoc fortaſſe habeāt cōe cum ſpecificis: hoc eſt cū ſubſtantialibus differentijs: ꝙ ęque ſubiectū nō derelinquūt: ſicut nec ſpecificę differentię. Separabilia aūt accidētia: nec hoc quidem: ſeparari enim poſſunt: nec tm̄ poteſtate ⁊ mētis rōne: ſed actus etiā preſentia: ⁊ omnino veniendi vel diſcedendi varietatibus permutantur.

Quas etiā determinātes dicunt. Differētia eſt qua abundat ſpēs a genere. hō enim ab animali plus habet rationale ⁊ mortale. aīal enī ipſuȝ nihil horū eſt. nā vnde habēt ſpecies differentias: nec enī oēs oppoſitas habet. nāqȝ idem ſimul habebit oppoſitas ſed quēadmoduȝ probant: poteſtate qdem habet oēs differentias ſub ſe: actu vero nullam. Et ſic nec ex his quę non ſunt aliquid fit: nec in eodē ſimul oppoſita erunt.

¶ Specificas differentias diffinitiōe ꝯcludit dicens: ſubſtantiales differentias a quibuſdaȝ tali deſcriptōis rōne diffiniri. Differentia ſpecifica eſt qua abūdat ſpecies a genere. ſit enim genus animal: ſpēs homo. habet igitur homo differentias in ſe: quę conſtituūt vt rōnale atqȝ mortale. oīs enim ſpecies conſtitutiuas formę ſuę differentias in ſe retinet: nec preter illas eſſe poteſt: quarū ꝯgregatione perfecta eſt. Si igitur animal ſolū genus eſt: homo vero animal rationale mortale: plꝰ habet homo ab animali id quod rationale eſt atqȝ mortale. Qd̄ igitur abūdat ſpecies a genere: id quod ſuperat genus ⁊ quod plus habet a genere: hoc eſt ſpecifica differentia. Sed huic diffinitioni quędā queſtio videtur occurrere: habens principiū ex duabus per ſe ꝓpoſitionibus notis: vna quidē qm̄ duo contraria in eodē eſſe nō poſſunt: alia vō quoniā ex nihilo nihil fit. Nā neqȝ contraria pati ſeſe poſſunt in vnū: vt in eodē ſimul ſint nec aliquid ex nihilo fieri poteſt. Omne enī qd̄ fit: habet aliquid vnde effici poſſit atqȝ formari. Quę ꝓpoſitiones talē faciunt queſtionē: dictū eſt differentiaȝ eſſe id qua plus abūdet ſpēs a genere. Qd̄ igitur dicēdū ne eſt: genus eas differentias: quas habent ſpecies nō habere: ⁊ vnde habebit ſpēs differentias: quas genꝰ non habet: niſi enim ſit vnde veniant differentię in ſpeciem venire non poſſunt: quod ſi genus quidē has differētias non habet: ſpēs autē habet: videt̄ ex nihilo differentia in ſpeciē cōueniſſe: ⁊ factū eē aliquid ex nihilo: ꝙ fieri nō poſſe ſuperius dicta ꝓpoſitio monſtrauit: ꝙ ſi differentias omnes genus continet. Differentię aūt in cōtraria diſſoluūtur: fiet vt rationalitatē atqȝ irrationalitatē: mortalitatē atqȝ imortalitatē ſimul habeat aīal: qd̄ eſt genꝰ: ⁊ erūt in eodē bina ꝯtraria: qd̄ fieri nō pōt. Neqȝ enī ſicut in corpe ſolet eſſe alia pars alba: alia nigra: ita fieri in genere pōt. genus enī per ſe cōſideratū ꝑtes nō hȝ niſi ad ſpēs referat̄: quicqd igitur habet genus: non partibus ſed tota ſui magnitudine retinebit. Nec illud dubium eſt quin partibus genus habeat cōtrarietates: vt animal in hoīe habet rationabilitatē: in boue vero contrarium. Sed nunc non de ſpeciebus q̄rimus: de quibus genus conſtat: ſed an ipſū per ſe genꝰ eas differētias: quas habet ſpecies habere poſſit atqȝ intra ſuę ſubſtantię ambitum cōtinere poſſit. hanc igitur queſtionē tali rōne diſſoluimꝰ. Poteſt quilibet id qd̄ eſt: nō eſſe: ſed alio modo eſſe: alio vero nō eſſe: vt Socrates vō cū ſtat: ⁊ ſedet ⁊ nō ſedet: ſed ⁊ qdē poteſtate: actu vero nō ſedet. Cū enī ſtat: manifeſtuȝ eſt eum non agere ſeſſionē: ſed potius ſtandi imobilitatē. Sed rurſus cū ſtat: ſedet: non q: iam ſedet: ſed q: ſedere pōt: ita actu quidē non ſedet: poteſtate vō ſedet: ⁊ ouū aīal eſt: ⁊ non eſt aīal: nō eſt quidē aīal actu: adhuc nanqȝ ouū eſt: nec aīalis quidem ꝓceſſit viuificatio: ſed idē eſt tn̄ aīal poteſtate: q: pōt eſſe iā animal: cū formā ac ſpeciē viuificationis acceperit. Ita igit̄ genꝰ habet has differentias ⁊ nō habet: nō habet quidē actu: ſed habet poteſtate. Si enī ipſuȝ per ſe aīal conſideret̄: differentias non habet. Si aūt ad ſpecies reducat̄: habere poteſt ſed diſtribute. atqȝ vt eius ſpeciebꝰ ſeparatim nihil poteſt euenire contrariū. Ita ipſuȝ genus ſi ꝑ ſe cōſideret̄: differentijs caret. Qd̄ ſi ad ſpēs referat̄: ꝑ diſtributas ſpecies in partibus ſuis cōtraria retinebit: atqȝ ita nec ex nihilo venerunt differētię: quas genꝰ retinet poteſtate: nec vtraqȝ contraria in eodē ſunt: cū ꝯtrarias differentias in eo ꝙ dicit̄ genus: actu nō habet. impoſſibilitas enim eiꝰ propoſitionis q̄ dicit cōtraria in eodē eſſe nō poſſe: in eo cōſiſtit ꝙ cōtraria actu in eodē eſſe nō poſſunt. Nam poteſtate ⁊ actu duo ꝯtraria in eodē eſſe nihil impedit. Quę vō nos cōtraria diximus: Porphyrius oppoſita nuncupauit. Eſt enī genus ꝯtrarij oppoſituȝ. omnia enim cōtraria ſibimetipſis cōſiderantur oppoſita.

Definiunt autē ⁊ hoc modo. Differentia eſt quę de pluribus ⁊ differentibus ſpecie in eo ꝙ quale ſit predicatur. rationale enim ⁊ mortale de homine predicatuȝ in eo ꝙ quale eſt: hō dicitur: ſed nō in eo qꝛ qd eſt. quid quidē enī eſt homo interrogatis nobis conueniens eſt dicere aīal. quale autēȝ inquiſiti: quoniā rationale ⁊ mortale: cōuenienter aſſignabimus.

¶ Tres ſunt interrogationes ad quas genus: ſpecies: differentia: proprium: atqȝ accidēs reſpondetur. hę autem ſunt. Quid ſit: quale ſit: quomodo ſe habet. Nā ſi quis interroget quid eſt Socrates: reſponderi per genus ac ſpeciem poterit conuenienter: vt animal: aut homo. Si quis quomodo ſe habeat Socrates interroget iure accidens reſpondetur. i. aut ſedet: aut legit ⁊c̄. Si quis vero qualis ſit Socrates interroget: aut differentia: aut propriū: aut accidēs reddetur. i. rōnalis: vł riſibilis: vel caluus. Sed in proprio quidē illa eſt obſeruatio ꝙ illud ꝓpriuȝ dicitur quod de vna ſola ſpecie dici pōt accidens vō tale eſt quod qualitatē deſignat quę nō ſubſtantiam ſignificat. Differentia vero talis eſt quę ſubſtantiam demonſtrat. Interroganti igitur qualis vnaquęqȝ res ſit: ſi volumus reddere ſubſtantię qualitatē: differentiā p̄dicamus. Quę differentia nunq̄ȝ de vna tantum ſpecie predicatur: vt mortale vel rationale: ſed de pluribus. Quod igitur de pluribus ſpeciebus inter ſe differentibus predicatur ad eam interrogationē: quę q̄le ſit id de quo querit̄ interrogat: ea eſt differentia. cuiꝰ talem poſuit diffinitionē. Differētia eſt quod de pluribus ſpecie differentibus in eo ꝙ quale ſit predicatur. Cuius diffinitionis cauſam rationēqȝ ptractans ait.

Rebus enim ex materia ⁊ forma cōſtantibus: vel ad ſimilitudineȝ proportionēqȝ materię ⁊ formę cōſtitutionē habentibus: quēadmodū ſtatua ex materia quidē ē ęris forma aūt figura: ſic ⁊ hō cōmunis ⁊ ſpecialis. ex materia quidē ſimiliter proportionabiliterqȝ cōſiſtit ex genere: ex forma aūt differentia. totuȝ aūt hoc. ſ. aīal rationale mortale homo eſt: quēadmodū illic ſtatua.

¶ Dixit ſuperius differentias eſſe quę in qualitate ſpeciei predicarentur: nunc autem cauſas exequitur: cuius ſpeciei qualitas differentia ſit. Omnes inquit res vel ex materia formaqȝ conſiſtunt: vel ad ſimilitudineȝ materię atqȝ formę ſubſtantiā ſortiuntur. Ex materia formaqȝ ſubſiſtunt omnia quęcūqȝ ſunt corporalia. Niſi enim ſit ſubiectum corpus quod ſuſcipiat formaȝ: nihil omnino eſſe poteſt. Si eniȝ lapides non fuiſſent: muri parieteſqȝ nō eſſent. Si lignū non fuiſſet omnino: nec menſa quidē q̄ ex ligni materia eſſe potuiſſet. Igitur ſuppoſita materia ac preiacente cum in ipſa figura ſuperuenerit: fit quęlibȝ ipſa res corporea ex materia formaqȝ ſubſiſtens: vt Achillis ſtatua ex ęris materia: ⁊ ex illiꝰ achillis figura perficitur. Atqȝ ea quideȝ quę corporea ſunt manifeſtū eſt ex materia formaqȝ ſubſiſtere. Ea vō quę ſunt incorporalia: ad ſimilitudinē materię atqȝ formę habent ſuperpoſitas priores antiquioreſqȝ naturas: ſuper quas differentię venientes efficiunt aliquid: quod eodē modo ſicut corpꝰ: tamē ex forma ac figura conſiſtere videat̄: vt ī genere ac ſpecie additis generi differētijs ſpecies effecta eſt. Ut igitur eſt in Achillis ſtatua ęs qd̄ materia eſt: forma vero Achillis qualitas: ⁊ quędam figura: ex quibꝰ efficitur achillis ſtatua: quę ſubiecta viſibus capitur: ita etiā in ſpecie quę eſt homo: materia qdē genus eſt quod eſt animal: cui ſuperueniens qualitas rationalis: animal rationale. i. ſpeciē fecit. Igitur ſpeciei materia q̄dā eſt genꝰ: forma vero: q̄ſi qualitas differētia. Qd̄ ēſt igitur in ſtatua ęs: hoc eſt in ſpecie genus: quod in ſtatua eſt figura conformans: id in ſpecie differentia. Quod eſt igitur in ſtatua ipſa ſtatua: quę ex ęre figuraqȝ conformatur: id in ſpecie ipſa ſpecies quę ex genere differentiaqȝ cōiungitur. Quod ſi materia quideȝ ſpeciei genus eſt: forma autem differentia: omnis vero forma qualis eſt: iure omnis differētia qualitas appellatur. Quę cuȝ ita ſint: iure in eo ꝙ quale ſit īterrogātibꝰ reſpondetur.

Deſcribunt autē huiuſmodi differētias: et hoc modo. Differentia eſt qd̄ eſt aptuȝ natum diuidere ea quę ſub eodē genere ſunt: rationale eniȝ ⁊ irrationale: hominē ⁊ equū quę ſub eodē genere aīali ſunt: diuidunt.

Hęc quidē diffinitio cū ſit vſitata: ⁊ ante oculos diſpoſita: eam tn̄ exempli inſuper luce reſerauit. Omnes enī differētię idcirco differentię nuncupantur: ꝙ ſpeciei ex ſe differentię faciunt: quas vnū genus includit: vt homo atqȝ equus proprijs diſcrepant differentijs. Sed ſicut homo animal eſt: ita etiam equus. ergo ſecundum genus nullo modo diſtant. Quę igitur ſecundū genuſ nullo modo diſcrepāt: ea differentijs diſtribuūtur. Additū eniȝ rationale quidē homini irrōnale vero equo: equs atqȝ homo quę ſub eodeȝ fuerāt genere: diſtribuūtur ⁊ diſcrepant: additis. ſ. differentijs.

Aſſignant etiaȝ hoc modo. differentia eſt: qua differunt a ſe ſingula. nāqȝ hō ⁊ equus ſcdm̄ genus nō differunt. Sumus enī animalia nos ⁊ irrationabilia: ſed additum rationale diſiunxit nos ab illis. ⁊ rationales ſumus ⁊ nos ⁊ dij: ſed mortale appoſitum diſiunxit nos ab illis.

¶ Uicioſa ratione ⁊ non ſana ꝙ vult explicat diffinitio quorundam. Id enim dicunt eſſe differentiaȝ: qua vnaquęqȝ res ab alia diſtat. in qua diffinitione nihil intereſt ꝙ quod ita dixit: an ita concludat. Differentia eſt id quod eſt differentia. etenim differentię nomine in eiudem differentię ⁊ vſus diffinitione dicens. Differentia eſt qua differunt a ſe ſingula. Quod ſi adhuc differentia non ſcitur: niſi diffinitione dare ſciat: differentia quoqȝ quid ſit: qui poteſt agnoſcere: ita nihil amplius attullit ad agnitionem: qui differētię nomine in eiuſdē vſus eſt diffinitione. Eſt autem cōmunis ⁊ vaga nec includentes ſubſtantiales differētias ſed quaſlibet etiā accidētes hoc modo. Differentia eſt qua a ſe differūt ſingula. Quę enī genere ſūt eadē: eadē differētia diſcrepāt vt cum homo atqȝ equꝰ idem ſunt in animalis genere vtraqȝ ſunt animalia. differunt tamen differentia rationali: vt cuȝ dij atqȝ homines ſub rationalitate ſunt poſiti: differunt tamē mortalitate. Rationabile igitur ad equuȝ hominis differētia eſt: mortale hominis ad deū atqȝ hoc quidē modo ſubſtantiales differentię colliguntur. Quod ſi ſocrates ſedeat: plato vero ambulet: erit differentia ſeſſio vel ambulatio: quę ſubſtātialis non eſt. Nāqȝ iſtam quoqȝ differentiam diffinitio videtur includere: cum dicit. differentia eſt qua differūt a ſe ſingula. Cūqȝ enim ſocrates a platone diſtiterit: nullo autēȝ modo diſtare ab alio niſi accidentibus poteſt: id erit differentia ſecūdū ſuperioris terminū diffinitionis. Quā rem. ſ. viderunt etiam hi qui diffinitionis huius vagum cōmunemqȝ fineȝ reprehendentes certe concluſionis terminum ſubiecerunt.

Interius autē perſcrutātes differentiā: dicunt nō quodlibet eorū quę ſub eodeȝ ſunt genere diuidentiū eſſe differentiā: ſed qd̄ ad eſſe cōducit: ⁊ quod eſt pars eius: qd̄ eſt eſſe rei. Neqȝ enī quod aptum natuȝ eſt nauigare: erit hominis differētia: ⁊ ſi propriū ſit hominis. Dicimus enī aīaliū hęc quidē apta nata eſſe ad nauiganduȝ: illa vero minime: diuidētes hoīem ab alijs: ſed natum eſſe ⁊ aptū ad nauiganduȝ: nō erat cōpletiuū ſubſtantię: nec eius pars: ſed aptitudo quędā ſoluȝ. Iccirco nō eſt talis: quales ſūt differentię: quę ſpecificę dicūtur. Erunt ergo ſpecificę differentię: quęcūqȝ alteram faciunt ſpeciem: ⁊ quęcūqȝ in eo qꝛ quale ē accipiuntur. ⁊ de differentijs quidem iſta ſufficiunt.

¶ Senſus ꝓpoſitionis huiuſmodi eſt. Quoniā ſuperius dixit determinaſſe quoſdā differentiam eſſe: qua a ſe ſingula diſcreparent. Ait alios diligentius differentiam pſcrutantes non fuiſſe arbitratos recte eſſe ſuperiꝰ propoſitaȝ diffinitionem. Neqȝ enī omnia quęcūqȝ ſub eodē poſita ſunt genere quę faciūt differre differētię: his de quibꝰ nūc tractat̄. i. ſpecificę nominari queūt. Plures enī ſūt quę ita diuidunt ſpecies ſub vno genere poſitas: vt tamen eorū ſubſtantiā minime conformēt. Quia nō vident̄ eē differētię ſpecificę: niſi ille tm̄ q̄ ad id ꝙ ē eſſe ꝓficiunt idest hę quę in diffinitionibus alicuiꝰ partes ponuntur. Ea autē ſunt: vt rationale hominis. Nā ſubſtantiam hominis cōformat: ⁊ ad eſſe hominis proficit: ⁊ diffinitionis eius hominis pars eſt. Niſi ergo ad id quod eſt eſſe conducit: ⁊ eius rei quod eſt eſſe pars eſt: ſpecifica differentia nullo modo poterit nuncupari.

¶ Quid eſt autē eſſe rei: nihil aliud niſi diffinitio. Unicuiqȝ enim rei interrogate quid eſt. Si quis quod ē eſſe monſtrare voluerit: diffinitionē dicit. Ergo ſi quid diffinitionis pars fuerit: eiꝰ erit pars quod vniuſcuiuſqȝ rei quid ſit eſſe deſignet. Diffinitio eſt quideȝ quę quid

vna queq; res ſit oſtendit ac profert: demõſtraturq; qđ vniuſcuiuſq; rei ſit eſſe per diffinitionis aſſignationem. Ille vero differentie que non ad ſubſtantiã conducũt: Sed quoddam quaſi extrinſecus accidens afferũt: ſpecifice nõ dicuntur: licet ſub eodem genere poſitas ſpecies faciant diſcrepare. Ut ſi quis hominis atq; equi hanc differentiam facit aptum eſſe ad nauigandum. homo autem aptus eſt ad nauigandum: equus vero minime. ⁊ cum ſit equus atq; homo ſub eodẽ genere animalis addita differentia aptum eſſe ad nauigandũ equum diſtinxit ab homine. Sed aptũ eſſe ad nauigandũ nõ eſt huiuſmodi quale illud per quod poſſit homini formare ſubſtantiã ſicut rationale que eſt ſubſtantialis qualitas: ſed tantũ quandam quodãmodo aptitudinem monſtrat: ⁊ ad faciendum aliquid vel nõ faciendũ opportunitatẽ. Idcirco ſpecifica differentia eſſe nõ dicitur. quo fit vt nõ omnis differentia que poſitas ſub ſe ſpecies diſtribuit: ſpecifica eſſe poſſit: ſed ea tantũ que ad ſubſtantiam ſpeciei proficit ⁊ que in parte diffinitionis accipit̃. Cõcludit ergo eas eſſe ſpecificas differentias que alteras a ſe ſpecies faciunt per diſtantiam ſubſtantialem. nam ſi vniuſcuiuſq; id eſt eſſe quodcunq; ſubſtantialiter ſiũt: quecũq; differẽtie ſubſtãtialiter diuerſe ſunt: illas ſpecies qb⁹ adſunt omni ſubſtantia faciunt alias ac diſcrepantes. atq; he in diffinitionis parte ſumuntur. nam ſi diffinitio ſubſtantiam monſtrat: ⁊ ſubſtantiales differentie ſpecies efficiũt: ſubſtãtiales differẽtie partes ſunt diffinitionũ

Proprium vero quadrifariã diuidũt. Nam ⁊ id qđ ſoli alicui ſpeciei accidit: ⁊ ſi nõ omni proprium eſt: ut hoĩ eſſe medicũ vel geometrã. Et quod omni accidit: ⁊ ſi nõ ſoli: queãdmodũ hoĩ eſſe bipedem. Et qđ ſoli ⁊ omni ⁊ aliquãdo: vt homini in ſenectute caneſcere. Et quod ſoli ⁊ oĩ ⁊ ſemp: queãdmodũ homini eſſe riſibile. nam ⁊ ſi nõ rideat ſemper: tamẽ riſibilis dicitur: nõ ꝙ iam rideat: ſed ꝙ aptus natus ſit ad ridendũ. hoc autẽ ei ſemper naturale eſt: vt equo hinnibile. Hec autẽ nominantur vere propria: quoniã conuertuntur. quicquid enĩ eſt equus: hinnibile eſt: ⁊ quicquid eſt hinnibile eſt equus.

¶ Superius dictũ eſt omnia propria ex accidentiũ genere deſcẽdere. Quicquid enim de de aliquo predicatur aut ſubſtãtiã informat: aut ſecũdũ accidens ineſt. Nihil vero eſt quod rei ſubſtantiã monſtret niſi genus ſpecies ⁊ differẽtia: Genus quidem ⁊ differẽtia mõſtrant ſubſtantiã ſpeciei. Species vero indiuiduorum. Quicquid ergo reliquum eſt in accidentiũ numero ponitur. Sed quoniam ipſa accidentia habent inter ſe aliquã differentiam: idcirco alia quidẽ ꝓpria: alia priora atq; antiquiore nomine accidentia nuncupant̃ ⁊ de accidentib⁹ paulo poſt. Nunc de proprijs que quadrifariam diuiduntur: non vt tanq; aliquod propriũ in quatuor diuidi ſecariq; poſſit: ſed hoc quod ait diuidunt ita intelligẽdum tanq; ſi diceret nuncupãt. id ẽ ꝓprium quadrifariam dicunt: cuius quadrifarie appellationis ſignificationes enumerat: vt que ſit congrua ⁊ conueniens nuncupatio ꝓprietatis oſtendat. Dicit ergo ꝙ propriũ primo eſt accidens quod ita vni ſpeciei adeſt: vt tamẽ nullo modo coequetur ei: ſed infra ſubſiſtat ac maneat: vt hominis dicitur propriũ medicũ eſſe: idcirco ꝙ nulli alij ineſſe animalium poteſt. Nec illud attendimus an hoc de omni homine dici poteſt medicũ eſſe. Et hec quidẽ ſignificatio ꝓprij dicitur eſſe ſoli etiã ſi nõ omni. Soli enim ſpeciei etiã ſi non omni coequatur: vt homini medicũ eſſe: ſoli quidẽ ineſt homini ſed nõ omnibus hominibus ad ſcientiã adeſſe poteſt. Aliud ꝓpriũ eſt ꝙ huic contrario dicitur omni etiã ſi nõ ſoli. Quod huiuſmodi eſt: vt omnẽ quidẽ ſpeciem contineat eamq; tranſcẽdat Et quoniã quidẽ nihil eſt ex ſubiectis ſpeciei quod illo proprio non vtatur dicimus omni. Quoniã vero tranſcendit ad alias: dicimus nõ ſoli. hoc huiuſmodi eſt quale homini eſſe bipedem. Propriũ eniz hominis eſt eſſe bipedẽ. Omnis enĩ hõ bipes eſt etiã ſi nõ ſolus. aues enim bipedes ſunt. Gemine igit̃ ſignificationes proprij que ſuperius dicte ſunt: habent aliquid min⁹: prima quidem qđ non omni: ſecunda vero quod non ſoli: q̃s ſi iungimus facim⁹ omni ⁊ ſoli. Sed ẽ min⁹ aliqd ſecundũ tempus ſi ei adiciatur aliquãdo: vt ſit hec tertia ꝓprij nuncupatio: vt omni ⁊ ſoli ſed aliquando: vt eſt in ſenectute caneſcere vel in iuuentute pubeſcere: omni enim homini adeſt in iuuẽtute pubeſcere ⁊ in ſenectute caneſcere ⁊ ſoli. Pubeſcere enim ſolius eſt hominis ſed aliquãdo. neq; enim in omni tempore: ſed in ſola tantũ iuuentute. Hec igitur determinatõ proprij in eo quidẽ mõ ꝙ omni ⁊ ſoli eſt abſoluta eſt: ſed ⁊ ex eo iuuit aliđ ⁊ cõtrahit cũ dicim⁹ aliqñ: qđ ſi auferam⁹: fit ꝓprij integra ⁊ ſimplex ſignificatio hoc modo. Propriũ ẽ quod omni ⁊ ſoli ⁊ ſemper adeſt. omni autem ⁊ ſoli ſpeciei ⁊ ſemper intelligendũ ẽ: v homini riſibile: equo hinibile. Omnis enim homo ⁊ ſolus riſibilis eſt ſemper. neq; illud nos vlla dubitatiõe perturbet ꝙ ſemper homo non rideat. Non enim ridere eſt ꝓprium homini ſed riſibile: quod non eſt actu ſed in poteſtate conſiſtit. ergo etiã ſi non rideat quia ridere tãtũ poſſit: ſoli ⁊ omni homini adeſſe dicitur ⁊ cõuenienter propriũ nũcupatur. Nam ſi actu ſeparet̃ a ſpecie poteſtate nulla ratiõe diſiũgit̃: Quatuor igit̃ ſignificatões ꝓprij dixit. Nã primã qdẽ qñ accidẽſ ita ſubiecte ſpeciei adeſt: ut ſoli ei adſit etiã ſi non omni: ut hoĩ eſſe medicũ. Secundã aũt cũ omni ⁊ nõ ſoli accidit: vt hoĩ eſſe bipedẽ. Tertiã vero cum omni ⁊ ſoli ſed aliquando: vt hoĩ in iuuentute pubeſcere. Quartã cũ omni ⁊ ſoli ⁊ ſemp adeſt: vt eẽ riſibile. Atq; ideo cetera conuerti non poſſunt. Neq; enĩ coequat̃: qđ nõ ſoli ſed non omni ſpeciei adeſt. Neq; coequatur: quod ſoli ſed omni ſpeciei adeſt. Species quidẽ de ipſo dici poteſt: ipſum vero de ſpecie minime: Qđ enĩ medicus eſt: põt dici homo. Homo vero qui eſt: medicus eſſe nõ dicitur: Rurſum qđ ita eſt alij ꝓpriũ vt omni adſit etiã ſi nõ ſoli: ipſum quidẽ de ſpecie predicari poteſt. Spẽs vero de eo minime. Nam bipes predicari de homine poteſt: homo vero de bipede nullo modo. Rurſus qđ ita adeſt qđ omni ⁊ ſoli ſed aliquando adſit: quoniã de tẽpore habet aliquid diminutum: reciprocari non poterit. Poſſumus enim dicere omnis qui pubeſcit homo eſt non tamen dicimus oĩs qui eſt hõ pubeſcit. põt enim minime ad iuuentutẽ venire atq; ideo nõ pubeſcere: niſi forte non ſit pubeſcere hominis propriũ: ſed in iuuẽtute pubeſcere ſolummodo. Aut etiam ꝙ nõdũ eſt in iuuẽtute: aut etiã preteriit adſit ei ꝓprium non tale: quale tũc eſt: cũ preter iuuẽtutẽ eſt: ſed quale tũc fieri poſſet cũ in iuuẽtute conſiſtit. atq; ideo qđ nõ in oẽ tẽpus tendit: etiã ſi tale ẽ qđ oĩ ſpeciei adſit: ꝙ tñ in aliqđ tẽpus differat̃: integrum atq; abſolutum propriũ eſſe non dicitur. Quartum eſt quod ita adeſt ꝙ ſolã teneat ſpeciẽ ⁊ omni adſit ⁊ abſolutũ ſit a temporis conditione: vt riſibile quod a ſuperiori plurimum diſtat. nam quod riſibile eſt ſemper ridere poteſt. Rurſus qui poteſt in iuuentute pubeſcere: cum ipſa iuuẽtus non ſit ſemper: non ei eſt ſemper vt in iuuentute pubeſcat. hec autem proprij ſignificatio quã nulla tẽporis diffinitio ꝯſtringit: abſoluta eſt. Atq; ideo etiam conuertitur: ⁊ inuicem de ſe ꝓprium atq; ſpecies predicantur: homo enĩ riſibilis eſt ⁊ riſibilis homo.

Accidens eſt qđ adeſt ⁊ abeſt preter ſubiecti corruptionẽ. Diuiditur aũt in duo in ſeparabile ⁊ in inſeparabile. Separabile enĩ accidens eſt dormire: nigrum vero eſſe inſeparabiliter coruo ⁊ ethiopi accidit. poteſt autem ſubintelligi et coruus albus: ⁊ ethiops nitens candore preter ſubiecti corruptionem. Diffinitur autem ſic quoq;. Accidens eſt quod cõtingit eidem ineſſe vel non ineſſe: ⁊ quod neq; genus eſt neq; ſpecies neq; differẽtia neq; proprium: ſemper autem eſt in ſubiecto ſubſiſtẽs. Omnibus igitur determinatis que propoſita ſunt: dico autem genere: ſpecie: differentia: proprio: accidente. dicendũ eſt que eis cõmunia ſunt ⁊ que propria.

¶ Quoniam ut ſuperius dictum eſt omnia que de aliquo predicantur vel ſubſtantialiter vel accidentaliter dicũtur. Cumq; ea que ſubſtantialiter predicantur: ei⁹ de quo dicũtur ſubſtantiã diffinitione cõtineant: ⁊ ſint eo antiquiora atq; maiora: quod eſt ex ſubſtantialibus predicatis efficitur: cumq; ea que ſubſtantialiter dicunt̃ pereunt: neceſſe eſt vt ſimul etiam ea interimantur quorũ naturam ſubſtantiãq; formabant: que cum ita ſint neceſſe eſt vt que accidentaliter dicuntur: quoniã ſubſtantiã minime informãt: adeſſe ⁊ abeſſe poſſint preter ſubiecti corruptionem. Ea enim tantũ cum abſunt ſubiectũ corrumpere poſſunt: que efficiunt atq; cõformant que ſunt ſubſtantialia. Que vero non efficiunt ſubſtantiã vt accidentia: ea cũ adſunt vel abſunt: nec informãt ſubſtantiam nec corrumpunt. Eſt igitur accidens quod adeſt ⁊ abeſt preter ſubiecti corruptionem. Id autem diuiditur in partes duas. Accidens enim aliud eſt ſeparabile: aliud inſeparabile. Seperabile quidẽ dormire ſedere. Inſeparabile vero ethiopi atque coruo color niger. In qua re talis oritur dubitatio. ita enim eſt diffinitũ. Accidens eſt quod adeſt ⁊ abeſt preter ſubiecti corruptionẽ. Idem tamen accidenſ inſeparabile dicitur: ꝙ ſi inſeparabile eſt: abeſſe non poterit. Fruſtra igitur poſitum eſt accidens eſſe quod adeſſe ⁊ abeſſe poſſit: cum ſint quedam accidentia: que a ſubiecto non valeant ſaparari Sed ſit ſepe vt que actu diſiungi non valeant: mente ⁊ cogitatione ſeparentur. Sed ſi animi ratione diſiuncte ſunt qualitates a ſubiectis: non ea perimunt ſed in ſua ſubſtantia permanent atq; perdurant: accidentes eẽ intelliguntur. Age igitur quoniam ethiopi color niger auferri non poteſt: animo eum ⁊ cognitione ſeparemus erit igitur color albus ethiopi. Num idcirco ſpecies cõſumpte ſunt: minime. ita etiam coruus ſi ab eo colorem nigrum immaginatione ſeparemus: permanet tamen auis nec interijt ſpecies: ergo quod dictum eſt adeſſe ⁊ abeſſe: nõ re ſed animo intelligendũ eſt. aliogn ⁊ ſubſtantialia que omnino ſeparari non poſſũt: ſepe animo ⁊ cogitatione diſiungimus: vt ſi ab homine rationalitatem auferamus: quam licet actu ſeparare non poſſum⁹: tamen ſi animi imaginatione diſiungimus: ſtatim perit hominis ſpecies: quod idem in accidentibus non fit. Sublato enim accidenti cogitatione: ſpecies manet. Eſt alia accidentis diffinitio ceterorum omnium priuatione: vt id dicatur eſſe accidens quod neq; gen⁹ ſit: neq; ſpecies: neq; differẽtia: neq; ꝓpriũ: q̃ diffinitio plurimum vaga eſt valdeq; cõmunis. Sic etiam genus diffiniri poteſt quod neq; ſpecies: neq; differentia: neq; proprium ſit nec accidens. Eodem quoq; modo ſpecies ac differentia atq; proprium. Cum autem eadẽ ſimilitudine definitiõis plurima diffiniri queãt: non eſt terminans ⁊ circũcluſa deſcriptio: preſertim cũ lõge ſit ab definitiõis integritate ſeiuncta: quod cuiuſlibet rei formam aliarũ rerum negatione demonſtrat. Quibus omnibus expeditis genere quidem ſpecie differentia proprio atq; accidenti: deſcriptiſq; eorũ terminis quantum poſtulabat inſtitutiõis breuitas: ea ipſa cõmuniter pertractanda perſequitur: vt quas inter ſe habeant differentias hec quinq; de quib⁹ ſuperius diſputatum eſt: quas ve communitates mediocri conſideratione demonſtret: vt non ſolũ que ipſa ſint: verũ etiã quemadmodũ ipſa inter ſe comparentur appareat.

Expeditis per ſe omnib⁹ que per ſe propoſuit: ⁊ quantũ in vniuſcuiuſq; cõſideratione poterat ad ſcientie terminũ breuiter adductis: nũc iã nõ de ſingulorũ natura id eſt vel generis vel differẽtie vel ſpeciei vel proprij vel accidentis: ſed de adinuicem relatione pertractat. Nam qui cõmuniones ac differentias rerũ colligit: non vt ſunt per ſe res ille cõſiderat: ſed vt alijs cõparentur. Id autem duplici fit modo vel ſimilitudine eorum cõmunitates tractantur: vel diſſimilitudine eorum differentie. que cum ita ſint: nos quoq; (vt adhuc fecimus) propter planiorẽ intellectũ philoſophi veſtigia perſequentes: ordiemur de his cõmunitatib⁹ que adſunt generi ſpeciei differentie vel proprio vel accidenti.

Commune quidem omnibus ẽ de pluribus predicari. Sed genus quidem de omnibus ſub ſe ſpeciebus ⁊ de indiuiduis: ⁊ de differentia ſimiliter predicatur. Species quidem de his q̃ ſub ipſa ſunt indiuiduis. At vero propriũ ⁊ de ſpecie cuius eſt proprium: ⁊ de his que ſub ſpecie ſunt indiuiduis. Accidens autem et de ſpeciebus ⁊ de indiuiduis. nanq; aĩal et de equis ⁊ de bobus predicatur: que ſunt ſpecies: ⁊ de hoc equo ⁊ de hoc boue: que ſunt indiuidua. Irrationale vero de equis ⁊ bobus: ⁊ de his qui ſunt particulares: predicatur. Species autem vt homo: de inferioribus ⁊ de his qui ſunt particulares predicatur. Proprium autem quod eſt riſibile: de homine ⁊ de his qui ſunt particulares predicatur. Nigrũ autem de ſpecie coruorum: ⁊ de his qui ſunt particulares: qđ eſt accidens inſeparabile: ⁊ moueri de homine ⁊ equo: quod eſt accidens ſeparabile: ſed principaliter quidem de indiuiduis: ſecundario vero ⁊ de his que cõtinẽt indiuidua.

¶ Antequã ſingulorum ad vnũquodq; habitudinem tractet: illam prius reſpicit: quã omnes ad ſe inuicẽ habere videantur: hec autem eſt vna cõmunio: que poſitarũ qnq; rerũ numerũ pluralitate ꝑdicatiõis includit. Oĩa. n. de plurib⁹ predicantur. in hoc ergo ſibi cuncta cõmunicant. nam ⁊ genus de plurib⁹ predicatur: itẽq; ſpecies ac differentia: ⁊ propriũ ⁊ accidens: que cum ita ſint: eſt eorum vna atq; indiſcreta cõmunio de plurib⁹ predicari. Deſignat autem Porphyrius ipſam de pluribus predicationem: quemadmodũ in ſingulis fiat: ꝙ vnũquodq; propoſitorum de quibus pluribus predicetur oſtendit. Ait enim genus quidẽ de pluribus ꝑdicari. i. ſpeciebus ac indiuiduis: vt animal predicatur de homine ⁊ equo: ac de his indiuiduis que ſub homine ſunt atq; equo. Item genus predicatur de differen-

tijs ſpecierū atqȝ id iure. quoniam enim ſpecies diffe-
rentię informant: cum genus de ſpeciebus predicatur.
ꝯſequens eſt vt etiam de his dicatur quę ſpecierū ſub-
ſtantiam formāqȝ efficiunt: quo fit vt etiam de differē-
tijs predicetur: ac non de vna: ſed de pluribus. dicitur
enim qđ rationale eſt eſſe animal: ⁊ rurſus quidē ꝙ ir-
rationale eſt eſſe animal. Ita genus de ſpeciebus ac dif
ferentijs predicatur: ⁊ de his quę ſub ipſis ſunt indiui
duis. differentia vero dicitur de pluribus ſpeciebus ac
de earū indiuiduis: vt irrationale de equo predicatur
ac boue: quę ſunt plures ſpecies: ⁊ de his quę ſub ipſis
ſunt indiuiduis eodem modo dicitur. nā quod de vni
uerſali predicatur: predicatur ⁊ de indiuiduo. Qđ ſi dif
ferentia de ſpeciebus dicitur: predicabitur etiā de eiuſ
dem ſpeciei ſubiectis. Species vero de ſuis tm̄ indi-
uiduis predicatur: neqȝ enim fieri poteſt vt quę ſpecies
eſt vltima: que vere ſpecies ac magis ſpecies nuncupa-
tur. Nec alias deducatur in ſpecies. ꝙ ſi ita eſt: ſola poſt
ſpeciē indiuidua reſtant. iure igitur ſpecies de ſuis tm̄
indiuiduis predicatur: vt homo de ſocrate platone ⁊ ci
cerone: ⁊ cęteris. Propriū item de ſpecie predicatur cu-
ius eſt propriū. neqȝ enim eſſet propriū alicuius: niſi
de aliquo predicaretur: de quo enim vnaquęqȝ res ⁊ ſo
li ⁊ omni dicitur: ⁊ ſemper eiuſdem propriū eſſe mōſtra
tur. quę cum ita ſint: propriū de ſpecie dicitur: vt riſibi
le de homine. Omnis enī homo riſibilis eſt. Dicitur
etiam de indiuiduis ſpeciei de qua predicatur. Eſt enī
plato ⁊ ſocrates riſibilis. accidens vero de ſpeciebꝰ plu-
ribus dicitur: ⁊ de diuerſarū ſpecierū indiuiduis. Di-
cuntur enim coruus atqȝ ęthiops nigri. ⁊ hic ęthiops
atqȝ coruus qui ſunt indiuidui: nigri ſcđm nigredinis
q̄litatē vocantur: atqȝ hoc eſt quidem accidens inſepa-
rabile. Sed multomagis ſeparabilia accidentia pluri-
bus inhęreſcunt: vt moueri homini ⁊ boui: vterqȝ enī
mouetur. Et rurſus ea quę ſunt ſub homine atqȝ boue
indiuidua moueri ſemper predicantur. Sed aduertē-
dum eſt auctore Porphyrio: ꝙ ea quę accidentia ſunt
principaliter quidē de his dicuntur: in quibus indiui
duis ſunt. Secundo vero loco ad vniuerſalia indiui-
duorū referuntur: atqȝ ita predicatio ſuperioribus red-
ditur: vt quoniā nigredo ſingulis coruis adeſt: dicitur
adeſſe coruo. Nā quia oīa particularia qualitas iſta ac
cidentis nigredinis inficit: iccirco eam de ſpecie quoqȝ
predicamus dicentes coruū ipſam ſpeciem nigrū eſſe.
In quibus omnibus mirum videri poteſt: cur genus
de proprio predicari non dixerit: nec vero ſpeciem de eo-
dem proprio: nec differentiam de proprio: ſed tātū ge-
nus quidem de ſpeciebus ⁊ de indiuiduis. Differen-
tiam vero de ſpeciebus atqȝ indiuiduis. Speciem de
indiuiduis. Propriū de ſpecie atqȝ indiuiduis. Acci
dens de ſpeciebus atqȝ indiuiduis. Fieri enim poteſt
vt quę maioris predicationis ſint: ea de cunctis maiori
bus predicētur ⁊ quę equalia ſunt ſibimet conuertātur.
Eoqȝ fit vt genus de differentijs ⁊ de ſpeciebus ⁊ de p
prijs ⁊ de accidentibus predicetur. vt cum dicimꝰ ꝙ ra-
tionale eſt animal genꝰ de differētia quod homo eſt ani
mal genus de ſpecie. Rurſus ꝙ riſibile eſt: animal eſt
genꝰ de proprio. Quod niger eſt ſi forte coruū vel ethio
pem demonſtremus: animal eſt. genus de accidenti pre
dicamus. Rurſus ꝙ homo rationale differentiam de
ſpecie. Quod riſibile eſt rationale: differentiam de pro-
prio. Quod nigrum eſt rationale ſi ethiopē demonſtre
mus: differentiam de accidente. Item quod riſibile eſt
homo eſt ſpecies de proprio. Quod nigrum eſt homo
ſi ethiopem deſignemus: eſt ſpecies de accidēti. Qua in
re quod nigrum eſt etiam riſibile eſt in ethiopis demon
ſtratione. vt proprium etiam predicetur. cōuerti autem
ad totum accidens poteſt: vt quoniam indiuiduis ſin-
gulorum eſſe preponitur: idcirco de ſuperioribus etiā
predicatur: vt quoniā ſocrates animal eſt: rationale eſt:
riſibile eſt: ⁊ homo eſt. Cūqȝ in ſocrate ſit caluitium pre
dicatur idem accidens de animali: de rationali: de riſibi
li: de homine: vt accidens de quattuor reliquis predice
tur. Sed horū profundior queſtio eſt: nec ad ſoluēdū
eſt ſatis temporis. hoc tantum ingredientium intelli-
gentia expectet: ꝙ alia quidem recto ordine predicātur:
alia vero obliquo. Quoniam moueri hominem rectū
eſt: id quod mouetur hominē eſſe cōuerſa locutione pro
ponitur. Quocirca rectam Porphyrius in omnibus
proportionem ſumpſit. Quod ſi vim quis predicatio-
nis ſolutioniſqȝ attenderit in ſingulis cōparans pre-
dicationibus: eas quidem prolationes quę recte ſunt:
inueniet a Porphyrio eſſe numeratas: eas vero quę cō
uerſo ordine predicantur: fuiſſe ſepoſitas.

Commune eſt autē generi ⁊ dif
ferentię continentia ſpecierum:
continet enim ⁊ differentia ſpe-
cies ⁊ ſi non omnes quot gene-
ra. rationale enim ⁊ ſi non continet irratio-
nabilia quemadmodū animal: ſed cōtinet
hominem ⁊ deū: quę ſunt ſpecies. Et quę-
cunqȝ predicantur de genere vt genus: ⁊
de his quę ſub ipſo ſunt: ſpeciebus predicā
tur: ⁊ quęcunqȝ de differentia predicantur
vt differentia: ⁊ de his quę ex ipſa ſunt ſpe
ciebus predicabuntur. Nam cū genus ſit
animal: non ſolum de eo predicabitur ſub-
ſtantia ⁊ animatū ⁊ ſenſibile: ſed etiam de
his quę ſub animali ſunt: ſpeciebus omni-
bus ꝑdicātur hęc vſqȝ ad indiuidua. Cūqȝ
ſit differētia rationale: predicatur de ea vt
differentia id ꝙ eſt ratione vti. non ſolum
autem de eo quod eſt rationale: ſed etiā de
his quę ſub rationali ſunt ſpeciebus predi-
cabitur ratione vti. Cōmune autem eſt et
perempto genere vel differentia ſimul pe-
rimi quę ſunt ſub ipſis: quemadmodū enī
ſi non ſit animal: non eſt equus neqȝ homo
Sic ſi non ſit rationale: nullum erit animal
quod vtatur ratione.

¶ Poſt eam quę cunctis viſa eſt cōmunitatem ſingu-
lorum ſimilitudines ac diſſimilitudines quęrit. Et quō
inter quinqȝ propoſita genus ⁊ differentia vniuerſalio
ris predicationis ſunt. Siquidē genus ſpecies cōtinet
⁊ differentias: differētię vero ſpecies continent: ⁊ neqȝ
ab his vllo modo continentur. Primū generis ac diffe
rentiarū ſimilitudines colligit. ac primā quidem ponit
hanc. Dicit enim cōmune eſſe generi ac differētię: vt ſpe
cies claudant. nam ſicut genus ſub ſe habet ſpecies ita
etiam differentię: tamen non tantas quantas habet ge-
nus. Etenim quoniā genus differentiam etiā claudit
⁊ non vnam tantū differentiā cohercet ac retinet: plures
neceſſe ē vt habeat ſub ſe ſpecies: ꝗ quelibet vna earū
quam claudit differentiarū: vt animal predicatur de ra
tionabili ⁊ irrationabili. Quod ſi ita eſt: predicabitur ⁊
de his quę ſub rationali ſunt poſitę ſpeciebꝰ ⁊ quę ſub
irrationali. Eſt ergo cōmune aīali ⁊ rationali id eſt ge-
neri ⁊ differentię. ꝙ ſicut genus de deo ⁊ homine predi-
catur. ita etiam rationale quidē differētia de deo ⁊ de ho

mine dicitur. Sed non in tantū eius predicatio fundit
quantū animalis id eſt generis. Animal enī non de deo
ſolum atqȝ homine dicitur: ſed de equo ⁊ boue predicat
ad quę rationalis differentia non peruenit. Sed quā-
doquidem deum ſupponimus animali ſecundū eam opi-
nionem facimus: qua ſolem ſtellaſqȝ atqȝ cunctū hunc
mundū animatū eſſe ꝯfirmant: quos etiā deorū nomine
(vt ſępe dictū eſt) appellauerūt. ¶ Secunda item cō-
munio eſt generis ac differentię: quoniā quę predican-
tur de genere vt genera: eadē ⁊ de his quę ſub ipſis ſunt
ſpeciebus predicantur ad hāc ſimilitudinem: ⁊ quęcūqȝ
predicantur de differentia vt differentia: eadem quoqȝ
⁊ de his quę ſub differentia ſunt vt differentię predicā
tur. Cuius ſententia talis eſt. Sunt plura quę de gene
ribus predicantur: vt de animali dicitur animatum et
ſubſtantia atqȝ hęc vt genera. Hęc igitur predicantur
⁊ de his quę ſub animali ſunt: vt rurſus genera. nā ho
minis ⁊ animatū ⁊ ſubſtantia genus eſt: ſicut ante fue
rat animalis. Item in ipſis differentijs quędam diffe-
rentię inueniuntur: quę ipſis de differentijs predican
tur: vt de rationali duę differentię dicuntur. Qđ enim
rationale eſt vtitur ratione: vel habet rationem. Aliud
eſt autē vti ratione: aliud eſt habere rationē: vt aliud eſt
eſt habere ſenſū aliud vti ſenſu. Habet quippe ſenſū
⁊ dormiens: ſed nō vtitur. Ita quoqȝ dormiens habet
rationem ſed minime vtitur. Sed ipſius rationabili-
tatis quędam differentia eſt ratione vti: ſed ſub rationa
bilitate homo poſitus eſſe predicatur. Predicatur igit
de homine ratione vti: vt quędam differentia. Differt
enim a cęteris animalibus homo quia ratione vtitur.
Demonſtratum eſt igitur ꝙ ſicut ea quę de genere pre-
dicantur: dicuntur de ſubiectis generi: ita etiam ea quę
de differentia predicātur dicūtur de his quoqȝ quę dif
ferentijs ſupponūtur. Tertiū vero cōmune eſt: qđ ſicut
abruptis generibus ſpecies interimunt: ita cōſumptis
differentijs ſpecies: de quibus differentię predicantur
intereunt. Cōmune enim eſt hoc vniuerſalium in ſub-
ſtantia pereuntium perire ſubiecta. Sed prima cōmu-
nio demonſtrauit genera de ſpeciebꝰ predicari: ſicut etiā
differentias. Propter hanc igitur ſimilitudinē ſi auſe-
rantur genera ſpecies pereunt. Sicut etiam ſpecies pe-
rire neceſſe eſt quę ſub differentijs ſunt: ſi vniuerſales
earum differētię conſumātur Cuius exemplū eſt. Si
enim auferas animal: hominē atqȝ equum ſuſtuleris:
quę ſunt ſub rationali differentia collecta. Et de cōmu-
nitatibus quidem hactenus. nunc de generis ⁊ diffe-
rentię diſſimilitudinē perpendit.

Proprium autē generis eſt de plu-
ribus predicari ꝗ differentia ⁊ ſpe-
cies: ⁊ proprium ⁊ accidēs. animal
enim de homine ⁊ equo ⁊ aue ⁊ ſerpente
predicatur. quadrupes vero de ſolis qua-
tuor pedes habentibus. homo vero de ſo
lis indiuiduis ⁊ particularibus. ⁊ hinnibile
de ſolo equo ⁊ de his qui ſunt particulares
⁊ accidēs ſimiliter de paucioribus. Opor-
tet autem differentias accipere: quibus di-
uiditur genus: non eas quę complent ſub-
ſtantiam generis. Amplius genus cōtinet
differentiam poteſtate. animalis enim hoc
quidem rationale eſt: illud vero irrationa-
le. differentię vero non continent genera.
Amplius genera quidē priora ſūt his quę
ſub ſe ſunt poſitę differentijs. propter hoc
quidē ſimul quod eas auferunt: non autē
ſimul auferuntur ab eis. ſublato enim ani-
mali aufertur rationale ⁊ irrationale. diffe-
rentię vero nō auferunt genus. nam ſi oēs
interimantur: tum ſubſtantia animata ſenſi
bilis ſubintelligi poteſt quę ē animal. Am-
plius quidem genus in eo ꝙ quid eſt: dif-
ferentia vero in eo ꝙ quale quid eſt predi-
catur: quemadmodū dictum eſt. Amplius
genus vnum quidem eſt ſcđm vnāquāqȝ
ſpeciem: vt eſt hominis genus id quod eſt
animal: differentię vero plurimę: vt ratio-
nale mortale mentis ⁊ diſciplinę percepti-
bile: quibus ab alijs differt. ⁊ genus quidē
conſimile eſt materię: ⁊ formę quidē diffe
rentia. cum autem ſint ⁊ alia cōmunia ⁊ pro
pria generis ⁊ differētię: nunc iſta ſufficiāt.

¶ Proprium vero quid ſit cōuenienti atqȝ integro vo-
cabulo diffinitum eſt. Sed per abuſionem illa etiā pro
pria quorūlibet dicūtur: quę in vnaquaqȝ re ab alijs cō
tinent differentiam: licet cum alijs ſint ea ipſa cōmunia
Per ſe quippe ꝓpriū eſt homini quod ei omni ⁊ ſoli
⁊ ſęp adeſt: vt riſibilitas. Per vſurpatā vero locutionē
etiam propriū hominis rationalitas dicitur non per ſe
proprium: quippe quod ei cū deorū eſt natura cōmune
ſed hominis rationabilitas ꝓpriū dicit ad diſcretionē
pecudis quod rationale nō eſt. Id vero ꝓpter hanc cau-
ſam quoniam id propriū vniuſcuiuſqȝ dicitur quod ha
bet ſuum. Quo igitur quis ab alio differt: propriū eiꝰ
non abſurda vſurpatione predicatur. Sed nunc quod
dicit ꝓpriū generis eſſe de pluribus predicari ꝗ cętera
quattuor: id ipſius generis tale propriū eſt quale per ſe
proprium dici ſolet: id eſt quod ſemper ſoli ⁊ omni ad-
ſit generi. Generi enim ſoli adeſt vt differentia ſpecie
proprio ⁊ accidente vberius atqȝ fluentius predicetur.
Sed de his ſpeciebus differentijs proprijs atqȝ accidē
tibus id dici poteſt: quę ſub quolibet genere ſunt. id eſt
differentię quidē quę quodlibet diuidunt genꝰ. Spe
cies vero quę diuiſibilis eſt: generis differentijs infor-
matur. Proprium autem illi ſpeciei quę ſub illo gene-
re eſt: quod differentijs eſt diuiſiuum. Accidētia his he
rent indiuiduis quę ſub ea ſpecie ſunt: quam deſignatū
genus includit. Hoc facilius exempla declarant. Sit
enī genꝰ aīal: quadrupes ac bipes differentię ſub aīalis
poſitę continentia: Homo autē atqȝ equus ſpecies ſub
eodem genere conſtitutę. Riſibile atqȝ hinnibile ꝓpria
earum ſpecierum. Velox vero vel bellator dux ſunt acci
dentia: quę his indiuiduis accidunt: quę ſub ſpeciebus
hominis atqȝ equi continent. Animal igitur quod eſt
genus predicatur de quadrupede ⁊ bipede quę ſunt dif
ferentię. Quadrupes vero non dicitur de bipede: ſed tā
tum de his animalibus quę quattuor pedes habent.
Plus igitur predicatur genus ꝗ differentia. Rurſus
homo de platone ⁊ ſocrate predicatur ⁊ de cęteris. Ani-
mal vero non modo de hominis indiuiduis: verū etiā
de cęteris irrationabilibus indiuiduiſ dicitur. plus. n.
genus ꝗ ſpecies predicatur. Sed cum ſit ꝓpriū equū
ſpeciei. Cumqȝ genus ꝗ ſpecies vberius predicetur:
predicatio quoqȝ generis proprij ſupgreditur ꝑdicatio
nem. Accidens quoqȝ ⁊ ſi pluribus ineſſe poteſt: tamē
ſępe genere contractius inuenitur: vt bellator non niſi
homo dicitur: ⁊ velocitas in paucis animalibus inue-
nitur. quo fit vt genus ⁊ differentia ⁊ ſpecie ⁊ proprio
⁊ accidente amplius ꝑdicetur. Atqȝ hęc eſt vna ꝓprie-
tas generis quę genus ab omnibus alijs diſiungat ac
ſeparet. Oportet autem inquit nunc eas differētias in

telligere: quibus diuiditur genus: non quibus infor-matur genus: illę enim a quibus informatur genus: plus ꝙ̄ ipſum genus ſine dubio p̄dicantur: vt anima-tum ⁊ corporeū vltra animal tendunt: cum ſint differē-tię animalis ⁊ nō diuiſiuę: ſed potius cōſtitutiuę. Oīa enim ſuperiora de inferioribus prędicantur. Quę ve-ro de inferioribus prędicātur: nec conuerti poſſunt: hęc ab eis quę inferiora ſunt amplius prędicantur.

⁋ Poſt hoc aliud ꝓpriū generis oſtendit quo ab his differētijs quę ſub eodē ſunt ſegregat. Omne enī genꝰ continet differētias poteſtate. Differētia vero genꝰ nō pōt cōtinere. Aīal enī rōnale atqꝫ irrationale ꝯtinet po teſtate. Neqꝫ enī irrationabilitas neqꝫ rationabilitas animal poterit cōtinere. Poteſtate ait cōtinere animal differentias ꝓprias: quia (vt ſuperius dictū eſt) genꝰ omnes habet ſub ſe differentias poteſtate. Actu vero minime. Ex quo fit vt alia ꝓprietas oriatur. Sublato enī genere: perit differētia: velut ſublato animali interi mit ratiōalitas: q̄ ē differētia. At ſi ratiōale interimas irrōnale aīal manet. ⁋ Sꝫ obici pōt ꝙ ſi vtraſqꝫ diffe rentias ſimul abſtulero: nō poterit remanere genus. Di cimus poteſt. Vnūquodqꝫ enim nō ex his de quibꝰ predicatur: ſed ex his ex quibꝰ efficit ſubſtantiā ſumit. Itaqꝫ fit vt genus ſublatis differentijs diuiſiuis pma-nere poſſit. Dum tamē maneāt illę quę ipſius generis formā ſubſtantiāqꝫ cōſtituūt. Quoniā enī animal ani-mati atqꝫ ſenſibilis differentię cōſtituūt: hę ſi maneant atqꝫ iungantur: perire animal non poteſt: licet ea pereāt de quibus animal prędicatur: rationale ſcilicet atqꝫ irra tionale. Vnūquodqꝫ enīꝫ (vt dictum eſt) ex his ſubſtā tię proprietatem ſumit ex quibꝰ efficitur: nō ab his de quibus predicatur. ⁋ Amplius ſi vtraſqꝫ differentias genus poteſtate cōtinet: ipſum per ſe neutrā earum in-tra ſe poſitam collocatāqꝫ concludit. ꝙ ſi actu quidē eas non continet ſed poteſtate: actu etiam ab his poterit ſe-perari: hoc ipſum enīꝫ eas poteſtate cōtinere id erat actu non continere. Genus vero quod quaſlibet differen-tias actu non continet: actu ab eiſdem etiam ſeparatur. Rurſus aliud eſt generis proprium quod ex proprie-tate prędicationis agnoſcitur. Omne enim genus ad interrogationem quod eſt vnūquodqꝫ reſpondere con-uenit: vt animal in eo ꝙ quid eſt de homine p̄dicatur. Differentia vero minime: ſed in eo ꝙ quale ſit. Omnis enim differentia in qualitate conſiſtit. Sed hoc pro-prium tale eſt quale ſuperius diximus non per ſe: ſed ſcd̄m alicuius differentiam dictuꝫ. Alioquin cōmune eſt hoc generi cū ſpecie: vt in eo ꝙ quid ſit prędicetur: ſed quia hac re genus a differētia diſcrepat: quoniam diffe rentia quidē in eo quod quale eſt: genus vero ī eo ꝙ qd eſt prędicatur: generis proprium dicitur non per ſe ſed differentię cōparatione: ⁊ in omnibus reliquis eandem rationem cōueniet ſpeculari. Alia rurſus generis ⁊ dif-ferentię ſeparatio eſt: quod genꝰ quidē ſpeciei vni ſemꝑ adeſt. ſ. proximuꝫ. plura enim poſſunt eſſe ſuperiora: velut hominis animal atqꝫ ſubſtantia. Sed proximū eiuſdem hoīs animal tm̄. Differentię vero plures vni ſpeciei adeſſe poterūt: vt rationale atqꝫ mortale. Itaqꝫ fit diffinitio ex vno quidem genere ſed pluribus diffe-rentijs: vt hominis aīal rationale atqꝫ mortale. Rur-ſus alia diſcretio eſt: ꝙ genus velut ſubiecti velit locū differentia vero formę: itaqꝫ illud fit materia quędam: quę figuram ſuſcipiat. Hęc vero fit forma: quę ſupue-niens ſpeciei ſubſtantiam rationemqꝫ perficiat. Idcirco pluribus differentijs a genere differentiam ſegregauit quia hęc maxime generis quandam ſimilitudinem cō-tinet: quia eſt vniuerſalis: ⁊ pręter genus inter cętera maxima: ſed cū alia plura cōmunia pluraqꝫ ꝓpria ge-neris inter ſe ac differentię valeant inueniri: ſufficiunt inquit iſta. Satis enī ad diſcretionē quaſlibet differē-tias aſſumere: etiā ſi quę dici poſſunt oīa nō colligātur.

Genus autē ⁊ ſpecies cōmune qui-dem habent de pluribus prędicari quemadmodū dictum eſt. Suma-tur autem ſpecies vt ſpecies ſolum: non au tem vt genus: ſi fuerit idē ſpecies et genus Cōmune autem his eſt ⁊ priora his eſſe: de quibus prędicantur: ⁊ totum quoddaꝫ eſſe vtrumqꝫ.

⁋ Generis quidem ⁊ ſpeciei enumerat tria cōmunia: vnū quidem de pluribus prędicari. genus enim ⁊ ſpe-cies de pluribus prędicantur: ſed genus de ſpeciebus vt dictum eſt: ſpecies vero de indiuiduis. Sed nūc de illa ſpecie loquitur inquantū ſpecies eſt: id eſt quę non erit genus: vt vltima ſpecies. Nā ſi talē ſpeciem pona mus: quę etiam genus eſſe poteſt: ac de ea dicamus ꝙ cōmune habet cum genere de pluribus prędicari: nihil intereſt an ita dicamus ipſum genus id ſecum habere cōmune de pluribus p̄dicari. Talis eſt enim ſpecies: quę non ſolum eſt ſpecies: ſed etiam genus eſt. Eſt aūt cōmune his quoqꝫ ꝙ vtraqꝫ priora ſunt his de quibꝰ prędicantur. Omne enim quod de pluribus prędica-tur: ſi recto (vt ſuperius dictum eſt) ordine dicatur. Prius eſt his de quibus prędicatur: pręterea eſt illis hoc etiam cōmune: ꝙ genus ac ſpecies totum ſunt eorū quę intra ſuum ambitum continent ⁊ cohercent: oīum enim ſpecierum totum eſt genus: ⁊ omniū indiuiduo-rum totum eſt ſpecies. Eque enim genus ⁊ ſpecies ad-unatiua eſt: ideo eorum quę ad vnam formam reducit: recte dicitur totum.

Differunt autem eo ꝙ genus quidem ſpe cies continet: ſpecies vero continentur et non continent genera. In pluribus enī eſt genus ꝙ̄ ſpecies. Amplius genera quideꝫ pręiacere oportet. ⁊ informata differentijs ſpecificis perficere ſpecies. vnde ⁊ priora ſunt naturaliter genera: ⁊ ſimul interimētia ſed quę ſimul non interimantur: ⁊ ſpecies quod cum ſit eſt ⁊ genus: genus vero cum ſit: non omnino erit ſpecies. ⁊ genera qui-dem vniuoce de ſpeciebus prędicātur: ſpe cies vero de generibus minime. Ampliuſ genera quidem abundant earum quę ſub ipſis ſunt ſpecierū continentia. ſpecies vero de generibus abūdāt proprijs differētijs: amplius nec ſpēs fiet vnq̄ generaliſſimuꝫ nec genus fiet vnq̄ ſpecialiſſimuꝫ.

Expeditis cōmunibus generis ⁊ ſpeciei: nūc de eoruꝫ diſcretione pertractat. Differre enim dicit genꝰ a ſpe-cie: quoniam genus continet ſpecies: vt animal cōtinet hominē. ſpecies vero non continet genera: neqꝫ enim homo de animali prędicatur. Itaqꝫ fit vt ſpēs cōtineā-tur a generibus: nunq̄ vero cōtineant genera. Omne enim quod amplius prędicatur: illius eſt cōtinens: q̄ minus dicitur continetur. ꝙ ſi genus amplius p̄dice-tur ꝙ̄ ſpecies: neceſſe eſt vt ſpecies quidem contineat a genere: genus vero ſpeciei nullo ambitu prędicationis includatur: huius autem ratio eſt quoniā genus ſemper ſuſcipiens differentiam ſpeciē facit. hoc enim eſt genus quod habet latiſſimam prędicationem: coartatum diffe rentia ⁊ contractum ſpeciem facit. omnino enim gene-ri iuncta differentia ſpeciem reddit: ⁊ ex vniuerſalitate ⁊ latiſſima prędicatione in anguſtum ſpeciei terminum contrahit. Animal enim cuius prędicatio per ſe longe la teqꝫ diffuſa eſt ſi arripiat rationalis differentia ſi ⁊ mor-talis: diminuit atqꝫ contrahit in vnuꝫ hominis ſpeciē vnde fit vt minor ſit ſemper ſpecies quā genus: atqꝫ ab eo contineatur ſed non contineat: ſublatoqꝫ genere auſe ratur ⁊ ſpecies. ſi enim totum auferas pars non erit. ꝙ ſi ſpecies auferatur: genus manet: veluti cum animal ſu ſtuleris: interimitur etiaꝫ homo: ſi hominē auferas: ani mal reſtat. hęc etiam cauſa eſt vt genus de ſpecie vniuo ce prędicetur: ⁊ vt ſpecies ſuſcipiat diffinitionem gene ris ⁊ nomen: ſed non eſt conuerſio. diffinitionem quip-pe ſpeciei genus non ſuſcipere videtur: ſubſtantiaꝫ enī priorum inferiora ſuſcipiunt. Si enim diffinias ani-mal: dicas ſubſtantiam eſſe animatam atqꝫ ſenſibilem: At ſi prędices de homine animal verum dixeris: ſi etiā animalis diffinitionem de homine prędicaueris: dicaſ qꝫ hominem eſſe ſubſtantiam animatam atqꝫ ſenſibi-lem: nihil fuerit in propoſitione falſi: ſed ſi hominis ra-tionē reddas: animal rationale mortale: ea aīali non ꝯue niunt: ſed ſi reddas animali rationale mortale non con-ueniunt: neqꝫ eniem id quod animal eſt addici poterit animal rationale mortale. ſit igitur vt ſicut ſpecies gene ris nomen ſuſcipit: ita etiam capiat diffinitionē: ⁊ ſicut genus nomen ſpeciei non ſuſcipit: ita nec eiuſdem diffi nitione monſtratur: ſed cuiūs nomen ⁊ diffinitio de ali quo prędicatur: id vniuoce dicitur. Cū igitur generis nomē ⁊ diffinitio de ſpecie prędicetur: genus de ſpecie vniuoce dicitur. Cū vero ſpeciei de genere neqꝫ nomē neqꝫ diffinitio prędicatur: non cōuertitur vniuoca pre dicatio. Differunt genera ſpeciebus hoc quoqꝫ: ꝙ gene ra ſuperuadunt ſpecies ſuas aliarū continentia ſpecierꝫ. Species vero genera differentiarū pluralitate. animal enim quod eſt genꝰ ſuperuadit hominē quod eſt ſpecies quia non hominē ſolum continet: verumetiam bouem equum aliaſqꝫ ſpecies: quas ſuę ſpacio prędicationis in cludit. Species vero vt homo ſuperuadit genꝰ: vt ani-mal multitudine differentiarū. Nam actu genus non habet rationale vel mortale: nullas quippe actu genus retinet differentias: eaſdem ſpecies ſuę ſubſtātię in he-rentes atqꝫ inſitas tenet. Homo enī ratiōalis eſt atqꝫ mortalis: quod genus minime eſt. Animal enim neqꝫ mortale eſt per ſe: neqꝫ per ſe rationale. Quod ſi genus quidem plus vna cōtinet ſpecie: at vero ſpecies multis differentijs informantur: ſuperat quidem genus ſpeciē continentia ſpecierum. Species vero vincit genus dif ferentiaruꝫ pluralitate: illa quoqꝫ eſt differentia: ꝙ ge-nus quoniam omniū primum eſt: nunq̄ in tantuꝫ de ſcendere poterit vt fiat vltimum: ſpecies vero quę cun-ctis eſt inferior: nūq̄ in tantum aſcendere poterit: vt ſu prema omnium fiat. nunq̄ igitur nec ſpecies generaliſ ſimum fiet: nec genus ſpecialiſſimum. Sed ex his quę dicte ſunt differentijs: alię ſunt quę genus a ſpecie pro-prię coniunctęqꝫ diſterminā. Alię vero quę non ſolū genus a ſpecie: verum etiaꝫ a cęteris deducunt ac diſter minant: neqꝫ enī in his tātū differentijs quę ſūt dictę verū etiam in cęteris conſiderari oportet: ſi proprię nor mam diſcretionis quęrimus cognoſcere.

Generis autē ⁊ proprij cōe quidem eſt ſequi ſpēs. nāqꝫ ſi homo eſt: aīal eſt: ⁊ ſi homo ē: riſibile eſt: ⁊ ęquali ter dicitur prędicari genus de ſpeciebus: et propriū de his quę participant illo indiui-duis. ęqualiter enī ⁊ homo ⁊ bos aīal eſt: et cicero ⁊ cato ſunt riſibiles: cōmune autē eſt his vniuoce prędicari genus de proprijs ſpeciebus ⁊ ꝓpriū de his: quorꝫ eſt ꝓpriū.

⁋ Tria interim generis ac proprij dicit eſſe cōmunia: quorꝫ primū illud eſt: quoniā ita genus ſequit ſpēs ut ꝓpriū; poſita enim ſpecie neceſſe eſt intelligamus ⁊ pro priū. neutrā enīꝫ ſpecies proprias derelinquit; nam ſi homo eſt: animal eſt: ſi homo eſt: riſibile eſt. ita quemad modum genus: ſic proprium ab ea ſpecie cuius eſt pro priū non recedit. illud quoqꝫ quod ęqualis eſt generis: participatio ſicut etiam proprij. Omne enim genus ęqualiter a ſuis ſpeciebus participat: propriū vero in-diuiduis omnibꝰ ęqualiter adhęreſcit. Manifeſtuꝫ eſt autē participatione eſſe generi ęquale ꝓpriū. neqꝫ enīꝫ plus homo animal eſt ꝙ̄ equus atqꝫ bos: ſed in eo ꝙ ſunt aīalia: ęqualiter animalis. i. generis vocabulum trahūt. Cato etiā ⁊ Cicero ęqualiter riſibiles ſunt: etiaꝫ ſi ęqualiter nō rideant: in eo enī ꝙ apti ad ridendū ſunt dici riſibiles poſſunt: non ꝙ iam rideant. Equaliter er go ea quę ſub genere ſunt: ſuſcipiunt genera: ſicut ea q̄ ſub proprijs: propria. Tertiū illud ꝙ ſicut genus de ꝓ prijs ſpeciebus vniuoce prędicat: ita etiam ꝓpriuꝫ de ſua ſpecie vniuoce dicitur. Genus enī quoniā ſubſtā-tiam ſpeciei cōtinet: nō modo eius nomē de ſpecie: ve-rū etiā diffinitio prędicat. Propriū vero ſpeciē non re-linquit: quā ſemꝑ ſequitur: nec in aliā ſpeciē trāſgredit nec infra ſubſiſtit. Diffinitionē quoqꝫ ꝓpria ſpeciebꝰ tradunt: cuius enim nomen vnī tm̄ cōuenit ſpeciei cui coęquatur: dubitari nō pōt: quin eiꝰ quoqꝫ diffinitio ſpeciei cōueniat. Quo fit vt ſicut genus de ſpeciebus: ita propriū de ſua ſpecie vniuoce prędicetur.

Differunt autē genus ⁊ propriuꝫ: quoniaꝫ genus prius eſt: poſterius vero proprium. oportet enim eſſe prius aīal: dehinc diuidi differētijs ⁊ ꝓprijs. ⁊ genus quidē de plu-ribus ſpeciebus prędicat quarꝫ eſt genus. propriuꝫ vero de vna ſola ſpecie cuius eſt propriū. ⁊ propriū quidē conuerſim de eo cuius eſt propriuꝫ prędicat: genus vero de nullo conuerſim prędicatur. nam nec ſi aīal eſt: homo eſt: nec ſi aīal eſt: riſibile eſt. ſi ve ro riſibile eſt: homo eſt: ⁊ ecōuerſo. Ampli us oī ſpeciei ineſt propriū cuius eſt ꝓpriuꝫ et ſoli ⁊ ſemꝑ: genus vero oī quideꝫ ſpeciei ineſt cuius fuerit genus: ⁊ ſemꝑ nō autē ſo-li. Amplius aūt ſpecies quidē interēptę nō ſimul interimunt genera: quorꝫ ſunt ſpecieſ ꝓpria vero interēpta interimunt ea quorū ſunt propria: ⁊ his interemptis ipſa ſimul interimuntur.

⁋ Rurſus tale ꝓpriū ſumit: ꝙ ad alterius nuncupa-tionem proprium nuncupetur. dicit enīꝫ propriuꝫ eſſe generis prius eſſe ꝙ̄ propria. Oportet enī prius eſſe genus: ꝙ veluti materia differentijs ſupponatur: veni entibuſqꝫ differentijs fieri ſpeciē cū quibus ꝓpria naſ cuntur. Si igitur prius eſt genus ꝙ̄ differētię: prius etiā differentię ꝙ̄ ſpecies: ⁊ ſpeciebꝰ propria coequant non eſt dubiū quin propria generibus poſteriora ſint: ac per hoc quod dictū eſt ꝓpriū eſſe generis prius eſſe ꝙ̄ ꝓpria. Cōmune eſt generi cū differētijs. Differētię enī ſpecies cōformantes priores cōſiderantur eſſe ꝙ̄ ꝓ-pria. Si quidē ſpeciebus ipſis priores ſunt: quas ꝓ-pria rōne determināt. ſed vt dictū eſt hoc propriū ad dif ferentiā proprij itelligendum eſt: non quale ſuperius ꝓ priū per ſe cōſtitutū eſt. Rurſus differt genus a ꝓprio

qȝ genus quidē de pluribus predicatur ſpeciebus: proprium vero minime. Nam neqȝ genus eſt niſi plures ex ſe ſpecies proferat: nec propriū ſi alteri cuilibet ſpeciei poſſit eſſe cōmune. Fit igitur vt gen⁹ quidem plurimas ſpecies ſub ſe habeat: vt animal hominez atqȝ equū: proprium vero vnā tm̄ ſicut riſibile hominē. Quo fit vt illa quoqȝ proprietas ex differentia naſcatur. genus enī predicatur quidē de ſpeciebus: ipſum vero in nulla predicatione ſupponiē. Propriū vero ⁊ ſpecies alterna predicatione mutantur. Fit enī predicatio aut a maioribus ad maiora: aut ab equalib⁹ ad equalia. Genus igitur quod maius eſt de ſpecibus predicatur omnibus: ſpecies quoniā minores ſunt: de generibus non dicūtur: vt animal de homine diciē: homo vero de animali nullo modo predicatur. At vero propriū quoniā ſpeciei equale eſt: eque predicatur. Atqȝ preponitur: vt riſibile de homine dicitur. omnis enī homo riſibilis ē: eodēqȝ modo conuertitur. omne enī riſibile homo eſt. Differt etiā proprium a genere: qȝ propriū vni ſpeciei ⁊ omni ⁊ ſemper adeſt. Genus vero ex his quidē duo retinet: in vno vero ſemp diuerſuȝ eſt. nā ſpeciebus ſuis ⁊ ſemper adeſt ⁊ omnib⁹ non vero ſolis. hoc enim erat tm̄ proprijs eſſe: qȝ ſingulas tm̄ ſpecies cōtinēt: hoc enim generibus qȝ plures. igiē propria quidē ſingulas optinent ſpecies. genera vero nō ſingulas. adeſt igiē ꝓpriū vni ſoli ſpeciei ⁊ ſemp ⁊ oī. Genus vero ⁊ oī quidē ⁊ ſemp ⁊ non ſoli: vt riſibile homini ſoli: aīal vero eidē hoī: ſed nō ſoli. Preeſt enim cūctis q̄ irrationabilia nūcupamus: preterea ſi auferamus genus: ſpēs interimūtur. nā ſi nō ſit animal: nō erit hō. ſi auferamus ſpēs: non interimitur genus. nā ſi nō ſit hō: animal nō peribit. Spēs vero ⁊ ꝓpria quoniā ſunt equalia: alterna ſe vice cōſumūt. nā ſi nō ſit riſibile hō nō erit: ſi hō nō ſit: riſibile nō manebit. Conſumūt igitur genera ſub ſe poſitas ſpēs: nō vō ab his inuicē conſumuntur. Species vero ⁊ propriū inuicem perimuntur ⁊ perimunt.

GEneri vero ⁊ accidenti cōmune eſt de pluribus (quēadmoduȝ dictuȝ eſt) predicari: ſiue ſepabiliuȝ ſit accidens ſiue inſepabiliuȝ. etenī moueri de pluribus: ⁊ nigruȝ de coruis ⁊ de oībus ethiopibus: ⁊ aliquibus inanimatis predicatur.

¶ Nihil eſt quod in ceteris ita ſit a generis ratione diſiunctum ſicut eſt accidens. nam cum genus cuiuſlibet monſtret ſubſtantiaȝ: accidens vero a ſubſtantia longe diſiunctū ſit ⁊ extrinſecus veniens: nihil vero notius cōmune habere poteſt cū genere q̄ȝ de plurib⁹ predicari. Genus enim de pluribs predicaē ſpeciebus. accidens vero de pluribus non modo ſpeciebus: verum etiā generibus animatis atqȝ ianimatis: vt nigrū diciē de rationali homine: ⁊ de irrationabili coruo: ⁊ de inanimato hebeno. Albū etiaȝ de cigno ⁊ marmore. moueri de homine de equo ⁊ de ſtellis: ac de agitatis: que ſunt ſeperabilis accidentis exempla.

Differt autē genus ab accidenti: quoniam genus ante ſpecies eſt: accidentia vero ſpeciebus poſteriora ſunt. naȝ ⁊ ſi inſeperabile accidens ſumaē: tamē prius eſt illud cui accidit q̄ȝ accidēs. ⁊ genera quidē que participant: equaliter participant: accidenti vero nō equaliter. Intenſionē enī ⁊ remiſſionez ſuſcipit accidentiuȝ participatio: generꝝ vero minime. Et accidentia qdē in indiuiduis principaliter cōſiſtūt: genera vero ⁊ ſpecies naturaliter priora ſunt indiuiduis ſubſtantijs. Et genera quidē in eo qȝ quid ſit p̄dicantur de his que ſub ipſis ſunt: accidentia vero in eo qȝ quale aliquid ſit: vel quō ſe habet vnūquodqȝ: qualis ē enī ethiops interrogatus dicis niger: ⁊ quō ſocrates ſe habet dicis quoniā ſedet vel ambulat.

¶ Differentiā generis ⁊ accidentis hanc primā proponit. Quod genus quidē ante ſpecies ſit; quippe quod materię loco ē: ⁊ differētijs īformatū ſpecies gignit. ac vō accidēs eē poſt ſpēs inueniē. Oportet. n. prius eē cui aliqd accidat: poſt vero ipſum accidēs ſuperuenire. Nā ſi ſubiectum non ſit qȝ ſuſcipiat: accidēs eſſe non poterit. Nō ſi gen⁹ quidē ſpecieb⁹ ſubiectū eſt; nō poſſunt eſſe ſpēs: niſi eis gen⁹ vel vt materia ſupponaē. Accidētia vero eſſe nō poſſunt niſi eis ſpecies ſupponatur. nā manifeſtū eſt genus quidez eſſe ante ſpēs: accidentia vero poſt ſpecies. Rurſus alia differentia: quoniā gen⁹ neqȝ intenſionē neqȝ remiſſionem ſuſcipere poteſt. Quo fit vt q̄ participabāt genere: equaliter ei⁹ nomen diffinitionēqȝ ſuſcipiant. Oēs enim homines equaliter animalia ſunt: eodē modo equi. Nec nō inter ſe homo atqȝ equus ⁊ cętera animalia cōparata eque animalia predicātur. Accidentis vero participatio ⁊ intenditur ⁊ remittitur. Inuenies enī quēlibet paulo diutius ambulantē: ⁊ paulo amplius nigrū. Si in ipſis ethiopibus conſiderabis: omnes non eque nigro colore eſſe obductos inuenies. Alia quoqȝ differentia eſt: quoniam omne accidēs in indiuiduis principaliter ſubſiſtit. Genera vero ſpeciebus ⁊ indiuiduis priora ſunt: niſi eniȝ ſingulariter corui nigredine inſecti ſint: corui ſpecies nigra eſſe nullo modo diceretur. Ita fit vt accidentia poſt indiuidua eſſe videantur. Nam ſi prius eſt id cui aliquid accidit q̄ȝ illud qd accidit: non eſt dubium prius eſſe indiuidua: poſterius vero accidēs. Genera vero ⁊ ſpecies ſupra indiuidua conſiderātur: hoc iccirco qm̄ de omnibus his predicantur: eorūqȝ ſubſtantiam ꝓpria predicatione conſtituūt: ſed dici pōt genera quoqȝ ⁊ ſpecies poſteriora indiuiduis inueniri. Niſi enim ſint ſinguli homines: ſinguliqȝ equi: hominis atqȝ equi ſpēs eſſe nō poſſunt. ⁊ niſi ſint ſingule ſpecies: eorꝫ gen⁹ animal eſſe non poterit. Sed meminiſſe debem⁹ ſuperius dictū eſſe genus nō ex his ſumere ſubſtantiā de quibus predicatur: ſed de eo potius qd differentijs cōſtitutiuis eius ſubſtantiā formāqȝ perficit. Itaqȝ ſi genus quidē diuiſiuis differentijs interēptis nō perimitur: manet in que eius cōſtitutiuę ſunt: que eius formā diffinitionēqȝ perficiūt. Cūqȝ differentię diuiſiuę generis ſpeciebus ſint priores (ipſę enim ſpecies cōformant: atqȝ cōſtituūt) nō eſt dubiū quin genus etiā percūtib⁹ ſpeciebus poſſit in propria pmanere ſubſtantia: idem de ſpeciebus dictū ſit. Species enim ſuperioribus differentijs nō poſterioribus indiuiduis informantur. Que cum ita ſint ſpecies quoqȝ ante indiuidua ſubſiſtūt. Accidentia vero niſi ſint quibus adſint: eſſe non poſſunt; nullis vero prius accidunt q̄ȝ indiuiduis. Hec enim generationi ⁊ corruptioni ſuppoſita varijs ſemper accidentibus permutantur. Illā quoqȝ annumerat differentiam que eſt ſuperius dicta: qȝ genus quia rem demonſtrat ⁊ de ſubſtantia predicatur in eo qȝ quid eſt dicitur. Accidens vero aut in eo qȝ quale eſt aut in eo qȝ quomodo habet ſeſe. Nam ſi qualitatez interroges: accidens reſpondebiē: vt ſi qualis eſt coruus: niger. Si quomodo ſe habet: aliud rurſus accidens: aut ſedet: aut volat: aut crocizat. Nam cum accidens in nouem predicamenta diuidatur: qualitatem: quantitatem: ad aliquid: vbi: ſitum habere: quando: facere: pati. Cętera quidem omnia in quomodo ſe habet interrogatione ponuntur. Qualitas vero in qualitatis ſciſcitatione reſponderi ſolet. Nā ſi interrogemur qualis eſt ethiops: reſpondebimus accidens. i. niger. Si quomodo ſe habeat Socrates: tūc dicemus aut ſedet: aut ambulat: aut ſuperioruȝ aliqd accidentium.

Genus vero quomodo ab alijs quattuor differat dictum eſt. Contingit autē etiam vnūquodqȝ aliorꝫ differre ab alijs quatuor vt cū quinqȝ quidez ſint: vnūquodqȝ autez ab alijs quatuor differat: quater quinqȝ xx. fiant omnes differentię: ſed nō ſic ſe habet ſed ſemp poſterioribus enumeratis: ⁊ ſecūdis quidez vna differentia ſuperatis: propterea quia iam ſumpta eſt: tertijs vō duabus: quartis vero tribus: quintis vero quatuor: ſic decē fiunt omnes differentię: quatuor: tres: due: vna. Genus eteni quo differt a differentia ⁊ a ſpecie ⁊ ꝓprio ⁊ accidēte dictuȝ eſt. quatuor ergo ſunt oēs differētię. differētia vero quo differt a genere dictum eſt; quādo quo differt genus ab ea dicebatur. relinquitur ergo quo differat differentia a ſpecie: ⁊ proprio ⁊ accidenti dicere ⁊ fiunt tres. rurſus ſpecies quo quidez differt a differentia dictuȝ eſt: quādo quo differt a ſpecie differētia dicebatur: ⁊ quo differat ſpecies a genere dictū eſt: quādo quo differat genus a ſpecie dicebaē. Reliquū eſt igitur in quo differat ſpecies a proprio ⁊ accidēti dicere: ⁊ ſunt due hę differentię: quo autē differt propriū ab accidenti relinquitur. Nam quo a genere ⁊ ſpecie ⁊ differentia differat: predictum eſt in illorum ad ipſuȝ differentijs. quattuor igitur ſumptis generiſ differentijs ad alia: tribus vero differentię: duabus ſpeciei. vna autez proprij ad accidens: decē erunt omnes: quarꝫ quatuor que erant generis ad reliqua ſuperius demonſtrauimus.

Quoniam differentias ⁊ cōmunitates generis ad differentiam ad ſpeciem ad accidens ⁊ ad proprium perſecutus eſt. Idem quoqȝ de cęteris facere cōtendens predicit: quot omnes differentię poſſunt eſſe: que inter ſe comparatis cōmixtiſqȝ rebus his que ſupra appoſite ſunt efficiantur. Sunt autem. xx. nam cum quinqȝ ſint res: ⁊ vnaqueqȝ res earum ſi a quatuor alijs differat: quinquies quater. xx. differentię fiunt: quod appoſitarum litterarum manifeſtatur exemplo. Sint quinqȝ res veluti quinqȝ litterę. a. b. c. d. e. differat igitur. a. quidem ab alijs quatuor: ideſt. b. c. d. e. fient quatuor differentię rurſus. b. differat ab alijs quatuor: ideſt. a. c. d. e. erunt rurſus quatuor: que ſuperiobus iuncte octo cōiungunt. c. vero tertia a reliquis differt quatuor: ſ. a. b. c. d. e. que quatuor differentię ſuperioribus octo copulatę. xij. reddunt. Quarta. d. ſi reliquis quatuor comparetur: differat eque ab eiſdȝ. a. b. c. e. fient igitur rurſus quatuor: que ſuperiobus. xij. appoſite. xvj. copulāt. Quod ſi vltima. e. ab aliis quatuor differat. ſ. a. b. c. d. fiēt alię quatuor differentię: que compoſitę prioribus. xx. perficiūt. ⁊ ſit quidem huiuſmodi deſcriptio.

a	b	c	d	e
b c d e.	a c d e.	a b d e.	a b c e.	a b c d

Que cū ita ſint: in generibus quoqȝ ⁊ ſpeciebus ⁊ cęteris idem conſiderabitur. Erunt ergo quatuor differētię quibus genus a differentia ſpecie proprio accidentiqȝ diſiungitur. Alię rurſus quatuor: quibus differentia a genere ſpecie proprio atqȝ accidēti diſcrepat. Rurſus quatuor ſpeciei ad genus ad differentiam proprium atqȝ accidens. Quatuor etiam proprij ad genus differentiam ſpeciem atqȝ accidens. Quatuor inſuper accidentis ad genus differentiam ſpeciem atqȝ proprium. Que coniuncte omnes. xx. explicant differentias. Sz hoc ſi ad numeri referaē naturā cōparationiſqȝ alternationē. Nā ſi ad ipſas differētiarꝫ naturas vigilās lector aſpiciat: eaſdē ſępe ſumptas differētias īuenit. Quomō. gen⁹ differt a differentia: eodē differētia differt a genere. ⁊ quo differētia diſtat ad ſpecie: eodē ſpēs a differentia diſgregaē: ⁊ in cūctis eodē modo. In hac igiē diſputatiōe differētiarꝫ quā ſupra diſpoſui: eaſdē ānumeraui ſepius. Itaqȝ ſi differētiarꝫ ſimilitudines ſubtraham⁹ decē fient oīno differētię: q̄s ad preſentē tractatū velut diuerſas atqȝ diſſimiles oportet aſſumere. Age enī differat gen⁹ a differētia ſpecie ꝓprio atqȝ accidenti q̄tuor differētijs q̄s ſupra iā dixim⁹. Itē ſumam⁹ differentiā diſtabit hęc a genere primū: dehinc a ſpecie: ꝓprio: atqȝ accidenti: ſed quo diſcrepet a genere iam ſuperius explicatum eſt: cū diceremus quo genus a differentia diſcreparet. Detracta ergo hac cōparatione quoniaȝ ſupra cōmemorata eſt relinquuntur tres differentię: quibus differentia proprio a ſpecie accidentiqȝ diſiūgitur: que iuncte cū ſuperioribus. iiij. vij. reddūt differentias. Poſt hanc ſpecies ſi ſumatur quattuor quidem eius eſſent differentię ſecūdum numeri diuerſitatē: cū ad genus differentiam. proprium atqȝ accidēs cōparatur. Sed priores due comparationes iaȝ dicte ſunt. Naȝ quo ſpecies differat a genere tunc dictum eſt cum quid genus differret a ſpecie dicebamus: quid vero ſpecies a differētia diſtet cōmemoratum eſt: cū differentię ad ſpeciem diſſimilitudines redderemus. Quibus detractis due ſuperſunt integrę atqȝ intacte ſpeciei ad proprium ⁊ accidens diſcrepantię. Que iuncte cum. vij. ix. differentias copulant. Proprij vero ſi ad numerum differentię conſiderentur: quattuor erunt. ſ. ad genus defferentiam ſpeciem atqȝ accidens comparati: quarum quidem tres ſuperiores differentię iam dicte ſunt. Nam qȝ a genere proprium diſtet tunc dictum eſt: cum quid genus a proprio diſtaret oſtendimus. Rurſus quid proprium a differentia diſcrepet: in colligēda diſtantia differētię proprijqȝ ſuperius demonſtratum eſt. quid vero propriuȝ differt a ſpecie: tunc expoſitū eſt: quando quid ſpecies diſtaret a proprio dicebatur. Reſtat igitur differentia vna proprij ad accidens: que ſuperioribus iuncta. x. differētias claudit. Accidentis vero ad cętera poſſent quidem eſſe quattuor: niſi iā omnes probarentur eſſe conſumptę. Nam quid differat vel genus vel differentia vel ſpecies vel ꝓprium ab accidenti ſupra monſtratuȝ eſt: nec ſunt plus differentię diuerſę accidentis ad cętera: q̄ȝ cęterorū ad accidens. Itaqȝ fit vt cū ſit quinqȝ rerū numerus: ſi prima aſſumatur. iiii. fiant differentię. Si ſecunda: tres vincanturqȝ ſecunda rei ad cęteras differentię a prima ad cęteras vna tantū diſtantia. Nam cū prima habuerit quattuor: ſecūda retinet. iii. tertia vero ſi aſſumatur: duas habebit differentias: que vincātur a primis. iiii. differentijs duabus. Quarta ſi ſumatur vnam habebit differentiaȝ: que vincitur a primis quattuor differentijs trib⁹. Quinta vero quoniā nullā habebit oīno differentiā nouā totis. iiii. a prima differentijs ſuperatur. atqȝ hoc numerorū gradu quidē vſqȝ ad denarium numerum tendiē: quattuor: tres: due: vna: vt generis quidem. iiii. differentię vero tres. Speciei. ii. proprij. i. accidentis nulla eſt. primę generis quidem cōparationes. iiii. nouas tenent differentias. ſecundę vero differentię comparationes tres nouas tenent. vna enim ſuperius adnumerata eſt: vincitur autē a primis. iiii. nouis differētijs vna tm̄. ſpeciei vō tertia cōparatio duas tm̄ habet differentias nouas. duas quippe ſuperius enumeratas cognoſcimus. ⁊ vincitur a quattuor primis duabus tantum differentijs nouis. proprij vero

vnaʒ tñ retinet nouã: quoniã tres habet ſuperius numeratas: vincitur q3 a prima nouis tribus differentijs quinti vero accidẽtis cõparationes qñ nullã retinent nouã differẽtiã: totis q̃tuor a p̃mis generis trãſcẽdunt. Atq3 ad hũc modũ ex .xx. differẽtijs ſcḋ3 nũerũ .x. ſcḋ3 diſſimilitudines contrahuntur: vt tamen has ſcḋm diſſimilitudinem differentias nõ in quinario tantum numero: verũ in ceteris notas habere poſſimus: talis dabitur regula: que plenam differentiarum diſſimilitudinem in qualibet numeri pluralitate reperiat. Propoſitarum enim numero rerũ ſi vnũ dempſeris: atq3 id qḋ dempto vno relinquitur: in totaʒ ſummã numeri multiplicaueris: dimidium eius quod ex multiplicatione factum eſt coequabitur ei pluralitati quam propoſitarum rerum differentie continebant. Sũt ergo res quatuor a.b.c.d. his aufero vnum: ⁊ fiunt tres. has igitur quater multiplico: fiunt .xii. horũ ſi dimidiũ teneo: ſex erũt. Tot enim igitur differentie inter ſe rebus quattuor cõparatis. a. quippe ad .b. ⁊ .c. ⁊ .d. tres retiñet differẽtias. Rurſus .b. ad .c. ⁊ .d. duas. c. vero ad .d. vnam. Que ſimul ſenarium numerum complent. Atq3 hanc quidẽ regulam ſimpliciter ac ſine demonſtratione nunc dediſſe ſufficiat. In predicamentorum vero expoſitione ratio quoq3 cur ita ſit explicabitur.

c Commune ergo eſt differẽtie ⁊ ſpeciei equaliter participari. homine enim equaliter participant particulares homines: ⁊ rationali differentia. Cõmune vero eſt ⁊ ſemꝑ adeſſe his que eorũ participant. ſemper enim Socrates rationalis eſt: ⁊ ſemper homo eſt.

¶ Dictum eſt ſepius ea que ſubſtantiam formant nec remiſſione contrahi nec intenſione produci. vnicuiq3 id quod eſt vnum atq3 idem eſt. Qḋ ſi differentia ſpecierũ ſubſtantiam monſtrat: ſpecies vero indiuiduorũ: equaliter vtraq3 ab intenſione ⁊ remiſſiõe ſeiuncte ſunt: quo fit vt equaliter participentur. Omnes enim indiuidui mortales atq3 rationales ſunt homines. Nam ſi idem eſt eſſe homini quod eſt rationale eſſe: cũ homines eque ſint hoĩes: neceſſe eſt vt ſint equaliter rationales. Aliud quoq3 cõmune habet differentia cum ſpecie: quoniã ita differentie ſui participantia non relinquunt vt ſpecies Semper enim Socrates rationalis eſt (Socrates eñi rationabilitate participat) ſemper homo eſt: quia ſcilicet humanitate participat. vt igitur differentie ſui participantia nõ relinquunt: ita ſpecies his que ea participant: ſemper adiuncta eſt.

Proprium autẽ eſt differentie quidẽ in eo ꝙ quale ſit p̃dicari: ſpeciei vero in eo ꝙ quid eſt. naʒ ſi homo velut qualitas accipiatur: nõ erit tamen ſimpliciter qualitas: ſed ſcḋm id ꝙ generi aduenientes differẽtie eam cõſtituerũt. Amplius differentia quidem ſepe in pluribus ſpeciebus conſideratur: quemadmoduʒ quadrupedes in pluribus animalibus ſpecie differentibus: ſpecies vero in ſolis his que ſub vna ſpecie ſunt indiuiduis. Amplius differentia quidẽ prima eſt ab ea ſpecie que eſt ſcḋm ipſam. ſimul enim ablatum rationale interimit hominẽ: homo vero interẽptus non aufert rationale: cũ ſit deus. Amplius differentia quidẽ componitur cum alia differentia: rationale enim ⁊ mortale compoſituʒ eſt in ſubſtantiã hominis: ſpecies vero ſpeciei nõ componitur: vt gignat alteraʒ ſpeciem: quedã enim equa cuidã aſino permiſcetur ad muli generationem: equa eniʒ ſimpliciter aſino nunq̃ conueniens perficeret mulum.

¶ Expoſitis cõmunitatibus quantum ad inſtitutionem pertinebat differentie ⁊ ſpeciei: earundem nunc diſſimilitudines colligit dicens: quoniam differunt ꝙ ſpecies in eo ꝙ quid ſit predicatur. Differentia autem in eo ꝙ quale ſit. Huic differentie poterat queſtio occurri. nam ſi humanitas ipſa que ſpecies eſt: qualitas quedaʒ eſt: cur dicatur ſpecies in eo ꝙ quid ſit predicari: cũ propter quãdam ſue nature proprietateʒ quedam qualitas eſſe videatur. Huic reſpondemus: quia differentia ſolum qualitas eſt: humanitas vero non ſolum eſt qualitas: ſed tantuʒ qualitate perficitur. Differentia enĩ ſuperueniens generi ſpeciem facit: ergo gen⁹ quadã differentia ⁊ qualitate formatum eſt vt procederet in ſpecieʒ. ſpecies vero ipſa qualis quidẽ eſt ſecundũ differentiaʒ illus que eſt pura ac ſimplex qualitas: quia ſcilicet perficitur ⁊ conformatur. Qualitas vero ipſa pura ſimplexq3 nullo modo eſt ſed ex qualitatibus effecta ſubſtantia. itaq3 iure differentia que pure ac ſimpliciter qualitas eſt in eo ꝙ quale eſt ſciſcitãtibus reſpondetur ſpecies vero in eo ꝙ quid ſit iure reſpondetur: licet ipſa quoq3 quedã qualitas ſit non ſimplex: ſed aliuſ qualitatis informata. Rurſus quoq3 differentia ipſa eſt quia plures ſub ſe ſpecies differentia continet. Species vero tantũ indiuiduis preeſt. Rationalitas enim ⁊ hominem claudit ⁊ deum. quadrupes equũ boue ⁊c. homo vero ſola indiuidua: atq3 in alijs ſpeciebus eadẽ ratio eſt. Idcirco enim diffinitiones quoq3 ſecute ſunt: vt differentia vocaretur: quod de pluribus ſpecie differentibus in eo ꝙ quale ſit predicetur. Species vero ꝙ de pluribus numero differentibus in eo ꝙ quid ſit predicatur. Ideo etiaʒ ſuperioris nature ſunt differentie: quia continentes ſunt ſpecierũ. nã ſi quis auferat differentiã ſpeciem quoq3 ſuſtulerit: vt ſi quis auferat rationabilitatem hominẽ deumq3 conſumpſerit: ſi quis vero hominem tollat rationabilitas in ſpeciebus reliquis conſtituta eſt: igitur differẽtie ſtant a ſpecie: quod vna differentia plures ſpecies cõtinere ſub ſe poteſt: ſpecies vero nullo modo. Alia rurſus eſt differentia: quoniam ex pluribus differentijs vna ſpecies iũgitur: ex pluribus vero ſpeciebus nulla ſpeciei ſubſtantia copulatur. Iunctis eniʒ differentijs mortali ac rationali factus eſt homo. Iunctis vero ſpeciebus nulla vnquã ſpecies informatur Quod ſi quis occurrat dicens: quoniã permixtus aſino equus efficit muluʒ: non recte dixerit. Indiuidua enim indiuiduis iuncta: indiuidua rurſus alia fortaſſe perficient. Ipſe vero equus ſimpliciter .i. vniuerſaliter ⁊ aſinus vniuerſaliter neq3 permiſceri poſſunt aliquid ſi cogitatiõe miſceantur: efficiunt. Conſtat igitur differentias quidem plurimas ad vnius ſpeciei ſubſtantiaʒ cõvenire. Species vero in alterius ſpeciei naturam nullo modo poſſe congruere.

Differentia vero ⁊ propriuʒ cõmune quidem habent equaliter participari ab his que eoruʒ participant equaliter enim rationalia rationalia ſunt: ⁊ riſibilia ſunt riſibilia: ⁊ ſemꝑ ⁊ omni adeſſe cõmune vtriq3 eſt: ſi enim curtet̃ qui bipes eſt: nõ ſubſtantia perit: ſed ad id ad qḋ natum eſt: ſemper predicatur. nã ⁊ riſibile ad id quod natum eſt ſemper dicitur: ſed non in eo ꝙ ſemper rideat.

Secunda editio In Porphyrium.

Nunc differentiã propriiſq3 cola cõtinua rõne proſequitur. Cõmune enim dicit eſſe proprio ac differentie: ꝙ equaliter participantur: eque enim oẽs hoĩes rõnales ſunt: eque riſibiles. Illud qḋ ſubſtãtiã mõſtrat: iſtud qḋ eſt equũ proprie ſpeciei ⁊ ſubiectã ſpeciẽ nõ relinquit. Aliud etiam in his cõe ſubiũgit. equaliter. n. differẽtia ſemper ſubiectis adeſt: vt propriũ. Sẽper eniʒ omnes homines rationales ſũt: vt ſemper quoq3 riſibiles. Sʒ obijci poterat non ſemper eſſe bipedem homineʒ: cum ſit bipes differentia: ſi vnius pedis perſectione curtetur: quam tali modo ſoluimus queſtionẽ. Propria ⁊ differentie non in eo ꝙ ſemper habeãtur: ſed in eo ꝙ ſemper naturaliter haberi poſſunt: ſemper dicuntur adeſſe ſubiectis. Si enĩ qs curtetur pede: nihil attinet ad naturã ſicut nihil ad detrahendũ ꝓpriũ valet ſi hõ non rideat. Hec enĩ nõ in eo ꝙ adſint: ſed eo ꝙ ꝑ naturã adeſſe poſſint: ſꝑ adeſſe dicuntur. Ipſum enim ſꝑ nõ actu eſſe dicimus: ſed natura. Nunq̃ enim fieri poteſt: vt per nature ipſius proprietatẽ nõ ſemper bipes ſit: etiã ſi fieri poteſt vt pede curtetur: vel etiam ſi diminuto pede ſit nat⁹ In his enim non ſpeciei atq3 ſubſtantie: ſed naſcenti indiuiduo derogatur.

Proprium autẽ differentie eſt: ꝙ hec quideʒ de pluribus ſpeciebus dicitur ſepe: vt rationale de homine ⁊ de deo: propriũ vero de vna ſola ſpecie cuius eſt proprium. et differentia illis eſt conſequens: quoruʒ eſt differentia: ſed non conuertitur: propria vero conuerſim predicãtur de his quorũ ſunt propria propter id ꝙ conuertuntur.

¶ Diſtat a proprio differentia quod differentia plurimas ſpecies claudit: ac de his omnibus predicatur. proprium vero vni tantum ſpeciei coniungitur atq3 equatur. Rationale enĩ de homine atq3 de deo p̃dicat̃: quadrupes vero de equo ⁊ ceteris animalibus. Riſibile vero vnam tantum ſpecieʒ continet: ideſt hominẽ. vnde fit vt differentia ſemper ſpecieʒ conſequatur: ſpecies vero differentiaʒ minime. Propriuʒ vero ac ſpecies alternis ſeſe vicibus equa predicatione comitantur. Sequi vero dicitur aliquid quotienſ quolibet re prius natura poſterius reliqua conuenit nuncupari: vt ſi dicam omnis homo rationabilis eſt: prius homo eſt: poſteri⁹ poſt ſui differentiam. Sequitur ergo differentia ſpeciẽ. At ſi cõuertam nomina dicamq3 omne rationabile homo ẽ propoſitio non tenet veritatem. Igitur ſpecies nulla ratione differentiam comitatur: proprium vero ⁊ ſpecies quia conuerti poſſunt mutuo ſe ſequuntur. omnis homo riſibilis eſt: ⁊ omne riſibile homo eſt.

d Differentie autem ⁊ accidenti cõmune quidem eſt de pluribus dici. cõmune vero ad ea que ſunt inſeperabilia accidentia ſemper ⁊ omnibus adeſſe. bipes enim ſemper adeſt omnibus coruis ⁊ nigrum ſimiliter.

¶ Duo quidem differentie ⁊ accidentis cõmunia ſunt quorum vnum inſeperabilibus ⁊ ſeperabilibus accidẽtibus cuʒ differentia commune eſt. Ab altero vero ſeperabile accidens ſegregatur. Tantum vero inſeperabile ſecundo cõmuni clauditur. Eſt enĩ cõmune differentie cum omnibus accidentibus de plurib⁹ predicari. Naʒ ⁊ ſeperabilia ⁊ inſeperabilia accidẽtia ſicut differẽtia de pluribus ſpeciebus ⁊ indiuiduis predicãtur: vt bipes de coruo atq3 cigno nuncupatur: ⁊ de his indiuiduis que ſub coruo ſunt. Item de eodem coruo atq3 cigno album ⁊ nigrũ que ſunt inſeperabilia accidentia predicãtur. Ambulare enĩ vel ſtare: dormire ac vigilare de hiſdeʒ dicimus: que ſunt ſeperabilia accidentia. Reliqua vero communitas ea tantum accidentia videtur includere que ſunt inſeperabilia: Nam ſicut differentia ſemper ſubiectis ſpeciebus adhereſcit: ita etiam inſeperabilia accidentia nunq̃ videntur deſerere ſubiectum: vt enim bipes quod eſt differentia nunq̃ ſpeciem coruorum derelinquit: ita nec nigrum ꝙ accidens inſeperabile eſt. Differentia vero idcirco non relinquit ſubiectum: quoniam eius ſubſtantiam cõplet ac perficit. Accidens vero huiuſmodi eſt quoniam non poteſt ſeparari. neq3 enim poſſet eſſe accidens inſeperabile: ſi ſubiectuʒ aliquando relinqueret.

Differunt autem ꝙ differentia quidẽ continet ⁊ non continetur. continet enim rationalitas hominẽ ⁊ deũ: accidentia vero quodãmodo continent: eo ꝙ in pluribus ſunt quodãmodo cõtinẽtur: eo ꝙ nõ vnius accidentis ſuſceptibilia ſunt ſubiecta: ſed plurimorum: ⁊ differentia quidẽ inintenſibilis ⁊ irremiſſibilis. accidentia vero minus ⁊ magis recipiunt: ⁊ impermixte ſunt quideʒ cõtrarie differentie: mixta vero contraria accidentia. huiuſmodi quidem cõmuniones ⁊ proprietates differentie ⁊ ceterorum ſunt. Species vero quo quideʒ differat a genere ⁊ differentia: dictum eſt in eo ꝙ dicebamus quo genuſ differat a ceteris: ⁊ quo differentia differt a ceteris.

¶ Poſt differentie ⁊ accidentis redditas cõmunitates nunc de eorũ differentijs tractat. Ac primum quidẽ tale proponit. differentia quidem omnis ſpeciem continet: Rationabilitas enim continet homineʒ: quĩ pl⁹ rationabilitas q̃ ſpecies ideſt homo predicatur. ſupergreſſa enim ſubſtantiam hominis in deum vſq3 diffunditur: Accidẽtia vero aliquando continent: aliquando continentur. Continent quidem quia quodlibet vnuʒ accidens ſpeciebus adeſſe pluribus conſueuit: vt albuʒ cigno ⁊ lapidi. ut nigrum coruo ⁊ ethiopi atq3 hebeno. Continentur vero: quoniã plura accidẽtia vni accidũt ſpeciei: vt videatur illa ſpecies plura accidentia continere. cum enim ethiopi accidit vt ſit niger: accidit vt ſit ſimus: vt criſpus: que cuncta accidentia ſunt ethiopis: Species quodammodo intra ſe plurima accidentia videtur includere. huic occurri poteſt: quoniam differentie quoq3 aliquo modo cõtinent: aliquo modo cõtinẽt: vt rõnabilitas ꝯtinent hoĩeʒ. plus enĩ q̃ de hoĩe p̃dicatur. Continetur quoq3 ab homine: quĩ non ſolũ hanc differentiam homo continet verũ etiaʒ mortale. Reſpõdebimus contra hoc. omnia quecũq3 ſubſtantialiter de pluribus predicantur: ab his de quibus dicuntur nõ poterunt cõtineri. quo fit vt differentie quidem non contineantur a ſpecie: ⁊ ſi ſint plures differentie que ſpeciem forment. Accidentia vero continentur: quoniam accidentia ſpeciei ſubſtantiam nulla predicatione cõſtituunt. nã nec proprie vniuerſalia dicũtur accidentia: cũ de ſpeciebus pluribus dicuntur. Differentie vero maxime ⁊ proprie dicuntur vniuerſalia. Que enim quorlibet vniuerſalia ſunt: ea neceſſe eſt eorũ quorũ ſunt vniuerſalia: etiaʒ ſubſtantiam continere: quo fit quia differentie ſubſtantiam monſtrant intenſione ac remiſſione careant: vna enim queq3 ſubſtantia neq3 contrahi neq3 remitti poteſt. At vero accidentia quoniam nullã cõſtitutionem ſubſtantie profitentur: intenſione creſcunt ⁊ remiſſione decreſcunt. Illa quoq3 eorũ eſt differentia: ꝙ differentie contrarie permiſceri vt ex ſe fiat aliquod: non queunt. Accidentia vero contrarie: ⁊ quedam medietas ex alterutra contrarietate coniunguntur. Ex rationabili enim ⁊ irrationabili nihil vnum iungi poteſt. Ex albo

vero ⁊ nigro ſit aliquis medius coloꝛ. Expoſitis igitur diſtantijs differētię ad cętera reſtat de ſpecie dicere: cuiꝰ quidem differentias ad genus ante collegimus: cum generis ad ſpecies differentias dicebamus: eiuſdēqꝫ etiaʒ ſpeciei diſtantias ad differentiam diximus: cū differentię ad ſpeciem diſſimilitudines mōſtrabamus. Reſtat igitur ſpeciem pꝛopꝛio ⁊ accidenti cum communione cōiūgere tum differentijs ſegregare.

ſ Peciei vero ⁊ pꝛopꝛij cōmune eſt quidē de ſe inuicem pꝛedicari: nam hō etiā riſibile eſt: riſibile homo eſt riſibile vero quoniā ſecunduʒ id qd̄ natuʒ eſt ridere accipitur: ſępe iam dictū eſt: ęqualiter enim ſunt ſpecies his quę eoꝛuʒ participant: ⁊ pꝛopꝛia quoꝝ ſunt pꝛopꝛia.

¶ Cōmune inquit habent pꝛopꝛium atqꝫ ſpecies ad ſeipſa pꝛedicationes habere cōuerſas. Naʒ ſicut ſpecies de pꝛopꝛio: ita pꝛopꝛium de ſpecie pꝛedicatur: nā vt eſt homo riſibilis: ita riſibile homo eſt. Idque iā ſuperius dictum eſſe cōmemoꝛat: cuius communitatis rationeʒ ſubdit eam. ſ. q̄ ęqualiter ſpēs indiuiduis participant ſicut eadē ꝓpꝛia. his quoꝝ ſunt ꝓpꝛia. q̄ ratio nō videt ad cōuerſionē pꝛedicationis accomodata: ſed potius ad illam aliam ſimilitudinem: quia ſicut ſpecies ęqualiter ab indiuiduis participantur: ita etiaʒ pꝛopꝛia. ęque enī Socrates ⁊ Plato homines ſunt: ſicut etiam riſibiles Itaqꝫ tamq̄ aliaʒ cōmunionem debemus accipere illō quod eſt additum. ęqualiter enim ſunt ſpecies his quę eoꝛum participant: ⁊ pꝛopꝛia quoꝛuʒ ſunt pꝛopꝛia. An magis intelligenduʒ hoc modo dictum tamq̄ ſi diceret ęqualia ſunt ſpecies ⁊ pꝛopꝛia. nam quia ſpecies eoꝛuʒ ſunt ſpecies quę ſpeciebus ipſis participant: ⁊ pꝛopꝛia eoꝛum pꝛopꝛia quę pꝛopꝛijs participant: pꝛopꝛiuʒ atqꝫ ſpecies ęqualiter vtriſqꝫ ſūt: id eſt neqꝫ ſpecies ſuperuadit ea quę ſpecie participāt: nec pꝛopꝛia ſuperuadūt ea quę pꝛopꝛijs participant. Cumqꝫ pꝛopꝛia ſpecierū ſint pꝛopꝛia. ſpecies ac pꝛopꝛia ęqualia eſſ. neceſſe eſt atqꝫ inuicem pꝛedicari.

d Iffert autē ſpecies a pꝛopꝛio: quoniam ſpecies quideʒ poteſt ⁊ alijs eſſe genus: pꝛopꝛiuʒ vero aliarum ſpecieruʒ eſſe impoſſibile eſt. ⁊ ſpecies quidem ante ſubſiſtit q̄ pꝛopꝛiuʒ: pꝛopꝛiuʒ vero poſt ſit in ſpecie. opoꝛtet enim ante hominē eſſe: vt ſit riſibile. Amplius ſpēs quidem ſemper actu adeſt ſubiecto: pꝛopꝛium vero aliquādo actu: poteſtate vero ſemꝑ. homo enim ſemper actu eſt ſocrates: non vero ſemꝑ ridet: quāuis ſit natura ſemꝑ riſibilis. Amplius quoꝝ termini differētes ſunt ⁊ ipſa ſunt differentia: eſt autē ſpeciei eſſe ſemꝑ ſub genere: ⁊ de pluribus differētibus numero in eo q̄ quid ſit pꝛedicari: et cętera huiuſmodi: pꝛopꝛij vero eſt ſoli et oī ⁊ ſemper adeſſe.

Pꝛimaʒ pꝛopꝛij ⁊ ſpeciei differentiam dicit: quoniam ſpecies poteſt aliquando in alias ſpecies deriuari: id eſt poteſt eſſe genus: vt animal cum ſit ſpecies animati poteſt eſſe genus hominis: ſed nunc nō de his ſpeciebus loquitur quę ſunt ſpecialiſſimę: atqꝫ hunc confundere videt erroꝛē: q̄ cū de his ſpeciebꝰ dicere ꝓpoſuerit quę eſſent vltime: nunc de his quę ſunt ſubalterne: ⁊ ſępe locum generis obtineant diſſerit. ꝓpꝛia vero nullo modo genera eſſe poſſunt: quoniā ſpecialiſſimis adęquantur. Quę quoniam genera eſſe nequeunt nec pꝛopꝛia q̄ ſunt ſibi ęqualia eſſe ꝑmittuntur. Rurſus ſpecies ſemper ante ſubſiſtit q̄ ꝓpꝛium. niſi enim ſit homo: riſibile eſſe nō poterit: ⁊ cum iſta ſimul ſint: tamē ſubſtantię cogitatio pꝛecedit ꝓpꝛij rationem. Omne enim ꝓpꝛiuʒ in accidentis genere collocatur. Eo enī differt ab accidēti: quia circa omnē ſolam quālibet vnam ſpeciem vim ꝓpꝛię pꝛedicationis continet. Nā ſi pꝛioꝛes ſunt ſubſtantię q̄ accidentia: ſpecies vero ſubſtantia eſt. Pꝛopꝛiū vero accidens: nō eſt dubiū quin pꝛioꝛ ſit ſpecies: ꝓpꝛiuʒ vero poſterius. Diſcernūtur etiā pꝛioꝛis actu poteſtatiſqꝫ natura. Species enī actu ſemꝑ īdiuiduis adeſt. Pꝛopꝛia vero aliquotiens actu: poteſtate autem ſemꝑ. Socrates enim ⁊ plato actu ſunt homines: non vero ſemper actu rident: ſed riſibiles eſſe dicuntur: tam eſſi nō rideant: ridere tamen poterūt. Natura itaqꝫ ſpecies ⁊ pꝛopꝛium ſemꝑ ſubiectis adeſt: ſed actu ſpecies. Pꝛopꝛium vero non ſemꝑ actu vt dictum eſt. At rurſus quoniā diffinitio ſubſtantiam monſtrat: eoꝝ quorū diuerſę ſunt diffinitiones: diuerſę ſunt ſubſtantię. Eſt aūt ſpeciei diffinitio ſub genere eſſe: ⁊ de pluribus numero differentibus in eo q̄ quid ſit ꝑdicari: quā ſuperius expoſitam frequenter nunc iterare opus non eſt Pꝛopꝛiū vero non ita diffinitur. Pꝛopꝛiū eſt qd̄ vni ⁊ omni ⁊ ſemꝑ ſpeciei adeſt: quoꝛū diffinitiones diuerſę ſunt: non eſt dubium ſpeciem ac pꝛopꝛium ſecūdum naturę ſuę terminos diſcrepare.

ſ Peciei vero ⁊ accidentis cōmune quidem eſt de pluribus pꝛedicari: rarę vero alię ſunt cōmunitates pꝛopterea quoniā q̄ plurimuʒ diſtant a ſe accidens: ⁊ id cui accidit.

¶ Speciei ⁊ accidentis ſimilitudinem cōmunem dicit de pluribus pꝛedicari: de pluribus enim dicitur ſpecies ſicut ⁊ accidens. Raras vero dicit alias eſſe eoꝛum communiones. idcirco quoniam longe diuerſum eſt id quod accidit: ⁊ cui accidit. Cui enim accidit ſubiectum eſt atqꝫ ſuppoſitum. Quod vero accidit ſuppoſitum atqꝫ aduenientis naturę. Item quod ſupponitur ſubſtantia eſt: quod vero velut accidens pꝛedicatur: extrinſecus venit. Quę omnia multā eius quod eſt ſubiectū ⁊ eius quod eſt accidens differentiā faciunt. tamen inueniri etiam alię poſſunt ſpeciei ⁊ accidentis inſeparabilis cōmunitates: vt ſemper ſubiectiſ adeſſe: ęque enim homo ſingulis hoībus ſemper adeſt: ⁊ inſeparabilia accidentia ſingulis indiuiduiſ pꝛeſto ſunt: ⁊ q̄ ſpecies de his quę indiuidua continent: ęque de pluribꝰ vt accidētia in indiuiduis pꝛedicātur. Nā homo de Socrate Platone. Nigrum vero atqꝫ album de pluribus coꝛuis ⁊ cignis quibus accidens eſt nuncupatur.

p Ropꝛia vero vtriuſqꝫ ſunt ſpeciei qd̄ ī eo quid eſt pꝛedicari de his quoꝝ eſt ſpecies. accidentis autem in eo q̄ quale quiddā eſt vel quomodo ſe habens ⁊ pꝛopꝛiuʒ eſt vnamquāqꝫ ſubſtantiā: vnā quidē ſpecie participari: pluribus autē accidētibus et ſeparabilibus ⁊ inſeparabilibus Et ſpecies quidē ante ſubintelligi poteſt q̄ accidentia: vel ſi ſint inſeparabilia: opoꝛtet enī ante eſſe ſubiectū: vt illi aliq̄d accidat. accidētia vero poſterioꝛis generis ſūt ⁊ aduentitię naturę: ⁊ ſpeciei qdē ꝑticipatio ęqualiter eſt: accidentis vero vel ſi inſeparabile ſit nō ęqualiter: ęthiops enī alio ęthiope habebit colorē: vel intenſum vel remiſſuʒ ſecundū nigredinem. Reſtat igitur de pꝛopꝛio ⁊ accidenti dicere. quo enim pꝛopꝛiuʒ a ſpecie ⁊ differentia ⁊ genere differt: dictum eſt.

¶ Nō nunc pꝛopꝛiū ſpeciei ⁊ accidentis ſe exequi pollicetur: tale pꝛopꝛiū intelligendū eſt eſt q̄ ut ſuperius dictum eſt ad comparationē dicitur differentię. Species vero in eo q̄ quid eſt pꝛedicatur: accidens vero in eo q̄ quale. qua differentia non ab accidentibus ſolum ſpecies diſcernitur: verū etiaʒ a differentijs ⁊ pꝛopꝛijs: nec ſoluʒ ſpecies ab eiſdem verum etiam genus. Pꝛęterea q̄ ſpecies in eo q̄ quid eſt pꝛedicatur: accidens vero in eo q̄ quō ſe habeat: id quoqꝫ cōe eſt cū genere. genꝰ quoqꝫ ab accidēti ī eo q̄ qd eſt ⁊ quomō ſe habeat ꝑdicatione diuidit. Iteʒ vnāquāqꝫ ſubſtātiā vna videt ſpēs cōtinere: vt ſocratē homo. atqꝫ ideo Socrati vna tm̄ pꝛopinquā eſt ſpēs hominis. Rurſus īdiuiduo equo vna ſpēs equi eſt ꝓxima. Itēqꝫ in cęteris: vnicuiqꝫ enī ſubē vna ſpēs ꝑeſt: at vero vnicuiqꝫ ſubē nō vnū accidēs iūgit. vnicuiqꝫ enī ſubē plura ſp accidētia ſupueniunt: vt ſocrati q̄ caluus: q̄ ſimꝰ: q̄ glaucus: qd̄ ꝓpenſo ventre: ⁊ in alijs quidē ſubſtantijs de numero accidentium idē conuenit dicere. Dehinc ſemper ante accidentia ſpecies intelliguntur: niſi enim ſit homo cui accidit aliquid accidens eſſe non poterit: ⁊ niſi ſit quęlibet ſubſtātia cui accidens poſſit adiungi: accidens non erit. Omnis autem ſubſtantia pꝛopꝛia ſpecie cōtinetur. recte igit pꝛiuſ ſpecies: accidētia vero poſterius intelliguntur. Poſterioꝛis enim ſunt (vt ait) generis ⁊ aduenticię naturę. Nam quę ſubſtantiā non infoꝛmant: recte aduenticię naturę eſſe dicuntur ⁊ poſterioꝛis generis. His enim ſubſtantijs ſint: quę ante differentijs infoꝛmatę ſunt. rurſus quoniā ſpecies ſubſtantiam monſtrat: ſubſtantia vero (vt dictuʒ eſt) intēſione ac remiſſione caret: ſpeciei participatio intenſionem remiſſionemqꝫ non ſuſcipit. Accidens vero vel ſi inſeparabile ſit poteſt intenſionis remiſſioniſqꝫ cremento ⁊ decremēto variari: vt ipſū inſeparabile accidens quod ęthiopibus ineſt. ſ. nigredo. Poteſt enī quibuſdam talis. adeſſe vt ſit fuſcis pꝛoxima: alijs vero talis: vt ſit nigerrima. Reſtat nunc ꝓpꝛij cōmuniones ac differentias perſequi. Sed q̄ pꝛopꝛium differat a genere vel ſpecie vel differentia ſuperiꝰ demonſtratum eſt: cū quid genus vel ſpēs vel differentia a pꝛopꝛio diſtaret oſtendimus. Nunc reliqua ad cōmunitatem vel differentiaʒ cōſideratio eſt: quę pꝛopꝛiū accidentibus aut iungat aut ſegreget.

c Ommune autē pꝛopꝛij ⁊ accidētis inſeparabilis eſt: q̄ pꝛęter ea nūq̄ conſiſtant ea in quibus cōſiderant. quēadmoduʒ enī pꝛeter riſibile nō ſubſiſtit hō: ita nec ꝑter nigredinē ſubſiſtit ęthiops: ⁊ quēadmoduʒ ſemper ⁊ omni adeſt pꝛopꝛiū: ſic inſeparabile accidens.

Quoniā pꝛopꝛiū ſemper adeſt ſpeciebus: nec eas vllo modo relinquit: quoniamqꝫ inſeparabile accidēs a ſubiecto non poteſt ſegregari: hoc illis inter ſe videtur eſſe cōmune: q̄ ea in quibus inſunt pꝛeter pꝛopꝛia vel inſeparabile accidentia eſſe non poſſunt. Inſeparabilia vero accidentia comparat pꝛopꝛio: quoniā vt in ſpecie dictum eſt rariſſime ſunt ſpeciei atqꝫ accidentis ſimilitudines. Quocirca multo magis pꝛopꝛij atqꝫ accidentis cōmunitates difficile reperiuntur. Accidens enī in contrariū diuidi ſolet in inſeparabile accidens atqꝫ ſeparabile. quę vero ſub genere in contrarium diuiduntur: ea nullo alio niſi tantū generis pꝛedicatione participant. Nō ſi pꝛopꝛium inſeparabile quoddam accidēs eſt: a ſeparabili accidenti plurimū differt: atqꝫ ideo nullas pꝛopꝛij ⁊ ſeperabilis accidentis ſimilitudines quęrit. Sed quoniam ipſum certis quibuſdaʒ cauſis ab inſeparabilibus accidentibus differt: hoꝛū ⁊ cōmunitates inueniri poſſunt ⁊ inter ſe differentię: quaꝛū vna quideʒ ea eſt quā ſuperius expoſuimus. ſecunda vero q̄ ſicut pꝛopꝛium ſemper ⁊ omni ſpeciei adeſt: ita etiam inſeparabile accidens. Nam ſicut riſibile omni homini ⁊ ſemper adeſt: ita etiā nigredo oī coꝛuo ⁊ ſemꝑ adiuncta eſt.

Differt autē quoniā pꝛopꝛiuʒ vni ſoli ſpeciei adeſt: quēadmoduʒ riſibile homini: inſeparabile vero accidens: vt nigruʒ nō ſolum ęthiopi: ſed etiā coꝛuo adeſt ⁊ carboni ⁊ ebeno ⁊ quibuſdā alijs: quare pꝛopꝛium cōuerſim de eo cuius eſt pꝛopꝛiuʒ pꝛedicatur ⁊ ęqualiter: inſeparabile vero accidens cōuerſim nō pꝛedicatur. ⁊ pꝛopꝛioꝝ quidē ęqualis eſt participatio: accidentium vero hęc quideʒ magis: illa vero minus. Sunt quidē ⁊ alię cōmunitates vel pꝛopꝛietates eoꝛum quę dicta ſunt: ſed ſufficiunt quideʒ hęc ad diſcretionē eoꝛum quę dicta ſunt: cōmunitatiſqꝫ traditionem.

Pꝛopꝛij atqꝫ accidētis pꝛima quidem differentia eſt: quoniā pꝛopꝛiū ſemper de vna tm̄ ſpecie dicitur: accidens vero minime: ſed eius pꝛedicatio in plurimas diuerſi generis ſubſtantias ſpecieſqꝫ diffunditur. riſibile enim de nullo alio niſi de homine pꝛedicatur. Niguʒ vero quod eſt inſeparabile quibuſdā accidens: tā coꝛuo q̄ ęthiopi quę diuerſa ſunt ſpecie: coꝛuo vero atqꝫ ebeno quę differūt generibus nō tm̄ ſpecie pꝛeſto eſt. quo ſit ut pꝛopꝛijs quidē conuerſio ęqua ſeruetur: in accidētibus vero minime. Quoniā enim ꝓpꝛia in ſingulis eſſe ſuū habent: atqꝫ omnes continent ſpecies: conuerſo oꝛdine ꝑdicantur. Nam quod riſibile eſt homo eſt: ⁊ quod homo riſibile. nigrū vero non ita: ſed ipſum quidem de his pꝛedicari poteſt quibus ineſt. Illa vero ad huius pꝛedicationē ꝯuerti retrahiqꝫ nō poſſunt. nigrū enim de carbone de ebeno homine coꝛuo pꝛedicatur: hęc vero de nigro minime. Nam quę plurima continēt de his quę cōtinent pꝛedicari poſſunt: ea vero quę cōtinētur de ſeſe continētibus nullo modo ꝑdicātur. Rurſus pꝛopꝛiū quidē ęqualiter participatur: accidēs remiſſionibus atqꝫ intēſionibus permutat. omnis eniʒ homo ęque riſibilis eſt. Ethiops vero nō ęqualiter niger ē: ſed (ut dictū eſt) aliquis quidē paulominus niger. Aliꝰ vero teterrimus inuenitur. ⁊ de pꝛopꝛij quidē atqꝫ accidentis differentijs ſatis dictum eſt. Reſtabat vero accidentis ad cętera cōmunitates pꝛopꝛietateſqꝫ explicare: ſed iam ſuperius annumeratę ſunt cū generis ⁊ differentię: ſpeciei pꝛopꝛij: ⁊ accidentis ſimilitudines ac differentias aſſignauimus. Foꝛtaſſe autem his inſtitutis animus ſollertioꝛ factus alias pꝛeter eas: quas nunc diximus: cōmunitates vel differentias quinqꝫ rerum quę ſuperius ſunt poſitę reperiet. Sed ad diſcretioneʒ atqꝫ eoꝛū ſimilitudines comparandas ea fere quę ſunt dicta ſufficiūt. Nos etiam q̄ſi pꝛomiſſi operis poꝛtuʒ tenemus: atqꝫ huius libꝛi ſeriem pꝛimo quidē a rhetoꝛe victoꝛino: poſt vero a nobis latina oꝛatione conuerſam gemina expoſitione patefecimus. hic terminū longo ſtatuimus operi continenti. v. rerum diſputationē ⁊ ad pꝛędicamenta ſeruanti.

Finis.

Anicij Manilij Seuerini Boetij viri clariſſimi. editio pͥma in Categorias Ariſto.

Expeditis his que ad predicamenta Ariſtotelis Porphyrij inſtitutione digeſta ſunt: hos quoꝫ cōmentarios in predicamenta preſcribens mediocris ſtili ſeriem perſecutus: nihil de altiorū queſtionum tractatione permiſcui: ſed dilucidandi moderatione ſeruata nec angere lectorem breuitate volui: nec dilatatiōe cōfundere. Quare prius breuiter huius operis aperiēda videtur intentio: que eſt huiuſmodi. Rebus preiacentibus: ⁊ in propria principaliter nature conſtitutione manentibus: humanum ſolū genus extitit: quod rebus nomina poſſet imponere. Unde factum eſt: vt ſingulatim omnia proſecutus hominis animus ſingulis vocabula rebus aptaret. Et hoc quidē verbi gratia. corpus hominē vocauit: illud vero lapidem: aliud lignū: aliō vero colorē. Et rurſus quicūꝫ ex ſe aliū genuiſſet: patris vocabulo nūcupauit. Menſurā quoꝫ magnitudinis proprij forma nominis terminauit: vt diceret bipedale eſſe: aut tripedale: ⁊ in alijs eodem modo. Ergo omnibus nominibus ordinatis ad ipſorum rurſus vocabulorū proprietates figuraſꝫ reuerſus ē: ⁊ huiuſmodi vocabuli formā que inflecti caſibus poſſit: nomē vocauit: que vero temporibus diſtribui verbū. Prima igitur illa fuit nominum poſitio: per quā vel intellectui ſubiecta vel ſenſibus deſignarent. Secunda conſideratio: qua ſingulas nominū ꝓprietates figuraſꝫ perſpicerent: ita vt primū nomē ſit ipſū rei vocabulū. Ut verbi gratia: cū quelibet res homo dicatur. Quod autem ipſum vocabulū id eſt homo nomen vocatur: non ad ſignificationē nōis ipſꝰ refertur: ſed ad figuram: idcirco quod poſſit caſibꝰ inflecti. Ergo prima poſitio nominis ſcd̄m ſignificationem vocabuli facta eſt. Secunda vero ſcd̄m figurā. ⁊ eſt prima poſitio: vt nomina rebus imponerētur. Secunda vero vt alijs nominibus ipſa nomina deſignarētur. Nā cū homo vocabulū ſit ſubiecte ſubſtātie: id quod dicitur homo: nomē eſt hominis. id eſt ipſius nominis appellatio eſt. Dicimus eni quale vocabulū eſt homo: ⁊ proprie reſpondet nomen. In hoc igit̄ opere hec intentio eſt: de primis rerū nominibus: ⁊ de vocibus res ſignificātibus diſputare: non in eo ꝙ ſcd̄m aliquam proprietatē figurāꝫ formantur: ſed in eo q̄ ſignificantes ſunt. Nam cū vel de ſubſtātia vel facere vel pati dicitur: non ita tractatur: quaſi vnū eorū caſibꝰ inflecti poſſit. Aliud tēporibus ꝑmutari: ſed quaſi aut hominē aut equum: aut in diuiduū aliquod: aut ſpeciē genuſue ſignificet. Eſt igitur huius operis intentio de vocibus res ſignificantibus in eo quod ſignificantes ſunt pertractare. Hec quidem eſt tempori introductionis ⁊ ſimplicis expoſitionis apta ſentētia: quā nos nūc Porphyriū ſequentes: quod videbatur expeditior eſſe planiorꝫ digeſſimꝰ. Eſt vero in mente de tribus olim queſtionibus diſputare: quarū vna eſt quid predicamētorum velit intentio. Ibiꝫ numeratis diuerſorum ſententijs docebimus cui noſtrū quoꝫ accedat arbitrium: quod nemo huic in preſentia ꝝ ſententie repugnare miretur: cū videat quāto illa ſit altior Porhirij: cuius nō nimium ingredientium mentes capaces eſſe potuiſſet: ad quos mediocriter inbuendos iſta conſcripſimꝰ. Afficiendi ergo ⁊ quodāmodo diſponendi mediocri expoſitione ſunt in ipſis quaſi diſcipline huius foribꝰ quos ad hanc paramus ſcientiam admittere. Hanc igitur cāꝫ mutate ſententie vtriuſꝫ operis lector agnoſcat: quod illic ad ſcientiam pyteragoricam perfectamꝫ doctrinā: hic ad ſimplices introducendoꝝ motꝰ expoſitionis ſit accomodata ſentētia. Sed nunc ad propoſitū reuertamur ſitꝫ in preſens predicamentoꝝ intentio: que ſuperius eſt comprehenſa: id eſt de primis vocibus ſignificantibus prima rerū genera: in eo quod ſignificātes ſunt diſputare. ⁊ quoniā res infinite ſunt: infinitas quoꝫ voces que ſignificent eas eſſe neceſſe eſt. Sed infinitorum nulla cognitio eſt infinita: nāꝫ animo comprehēdi nequeūt. Quod autem ratione mentis circumdari nō pōt nullius ſcientie fine concluditur. quare infinitorum ſcientia nulla eſt. Sed hic Ariſtoteles non de infinitis rerum ſignificationibus tractat: ſed decem predicamenta conſtituens ad que ipſa infinita multitudo ſignificātium vocū referri debeat: terminauit. Uerbi gratia: cū dico homo: lignū: lapis: equus: animal: plūbū: ſtagnū: argentū: aurū: hec ⁊ alia huiuſmodi que nimirum infinita ſunt: hec omnia ad vnum ſubſtantie vocabulū deducūtur. Hec nāꝫ ⁊ ſi qua ſunt alia que certe ſūt infinita vocabula: vnum ſubſtantie nomen includit. Rurſus cum dico bipedale: tripedale: ſex: quattuor: decem: lineam ſuperficiem ſoliditatē: ⁊ quecūꝫ alia ex eodem ſunt genere infinita: vno quantitatis nomine continentur: vt hec omnia ſub quātitate ponantur. Rurſus cū dico album: vel ſcientiam: vel bonū: vel malū: vl' alia huiuſmodi: queꝫ in hoc genere quoꝫ infinitā ſūt: vnū tamē nomē concludēs omnia qualitatis occurrit: ⁊ de alijs quoꝫ ſimiliter. Rerū ergo diuerſarum indeterminatā infinitāꝫ multitudinem: decem predicamētorū pauciſſima numeroſitate concluſit: vt que infinita ſub ſcientiā cadere non poterant: decē generibus proprijs diffinita ſcientia comprehenſione claudantur. Ergo decem predicamenta que dicimus: infinitarū in vocibus ſignificationū genera ſunt. Sed quoniā omnis vocum ſignificatio de rebꝰ eſt: que voce ſignificantur: in eo quod ſignificantes ſunt: genera rerū neceſſario ſignificabunt. Ut igitur concludenda ſit intentio: dicendū eſt in hoc libro de primis vocibꝰ prima rerum genera ſignificantibꝰ in eo quod ſignificantes ſunt: diſpoſitum eſſe tractatū. ¶ Sed quoniā de intentione dictum eſt: breuiter huius operis vtilitas explananda eſt. Nam cū res infinite infinitis quoꝫ vocibus ſignificarētur: ⁊ (vt dictum eſt) ſub ſcientiā venire nō poſſent: hac diffinitione: qua decē predicamentorū diuiſio facta eſt cūctarū rerū ⁊ vocū ſignificantium acquirimus diſciplinā. Hinc eſt quod ad logicā tendentibus primis hic legendus liber occurrit. Idcirco quod cū omnis logica ſillogiſmorū ratione ſit conſtituta: ſillogiſmi vero ꝓpoſitionibꝰ coniungantur: propoſitiones vero ſermonibus cōſtent. Prima eſt vtilitas: quid quiſꝫ ſermo ſignificet ꝓprie ſcientie diffinitione cognoſcere. Hec quoꝫ nobis de decem predicamentis inſpectio: ⁊ in phyſica Ariſtotelis doctrina: ⁊ in moralis philoſophie congnitione perutilis eſt: quod per ſingula currentibus magis liquebit. ¶ Quocirca de ordine quoꝫ huius libri eadem ratio ē. Nam quoniam res ſimplices cōpoſitis nā priores ſunt: que enim cōpoſita ſunt: ex ſimplicibꝰ cōponuntur. Hic quoniam de ſimplicibꝰ vocibꝰ res ſignificātibꝰ diſputat̄ ſcd̄m ipſius ſimplicitatis principalē naturā: primꝰ hic Ariſtotelis inchoantibꝰ liber addiſcitur. Nec illud fere dubium eſt: ad quam partem philoſophie huiꝰ libri ducatur intentio. Idcirco quoniam quidē qui de ſignificantibꝰ vocibꝰ tradit: de rebꝰ quoꝫ eſt aliquatenꝰ tractaturꝰ. Res etenī ⁊ reꝝ ſignificatio iūcta ē: ſed ꝑncipaliter erit illa diſputatio: q̄ de ſermonibꝰ ē. Scd̄o v̄o loco illa q̄ de rerū ratione formatur. Quare quoniā omnis ars logica de oratione eſt: ⁊ in hoc opere de vocibus principaliter ꝑtractatur. Quamq̄ enī ſit huius libri relatio ad ceteras quoꝫ philoſophie partes: principaliter tn̄ refertur ad logicam: de cuius quodāmodo ſimplicibꝰ elementis. id eſt de ſermonibus in eo principaliter diſputatur. ¶ Ariſtotelis vero neꝫ vllius alterius liber ē idcirco quod in omni philoſophia ſibi ipſe de huiꝰ operis diſputatione conſentit: ⁊ breuitas ipſa atꝫ ſubtilitas

tas ab Ariſtotele non diſcrepat. Alioquin interruptuȝ imperfectumqȝ opus edidiſſe videretur: qui de ſyllogiſmis ſcriberet: ſi aut de ꝓpoſitionibus pretermiſiſſet aut de primis vocibus tractatum quibus ipſe ꝓpoſitiones continentur omitteret. Quamqȝ extet alter Ariſtotelis liber de eiſdem diſputans eadē fere continens: cuȝ ſit oratione diuerſus. Sed hic ꝓprietatis liber calculuȝ cepit. Architas autem duos compoſuit libros. quos Καθόλου λόγους inſcripſit: quoꝝ in primo hec decē ꝑdicamēta diſpoſuit. Unde poſteriores quidā nō eſſe. Ariſtotelē huiꝰ diuiſionis inuentorē ſuſpicati ſunt quod Pythagoricus vir eadem cōſcripſiſſet. in qua ſententia Jamblicus philoſophus eſt nō ignobilis: cui nō conſentit Themiſtius neqȝ cōcedit eum fuiſſe Architē: qui pithagoricus tarentinuſqȝ eſſet: quiqȝ cū Platone aliquantulū vixiſſet: ſed peripateticū aliquem architē: qui nouo operi auctoritatem vetuſtate nominis concederet: ſed de his alias. ¶ Reſtat inſcriptio que varia fuit. Inſcripſere nāqȝ alij de rebus: alij de generibus rerum: quos eadem ſimiliſqȝ culpa confudit. Nanqȝ (vt docuimus) non de rerum generibus: neqȝ de rebus: ſed de ſermonibꝰ rerum genera ſignificantibus in hoc opere tractatus habetur. hoc vero Ariſtoteles ipſe declarat cum dicit. Eorum que ſcđm nullam complexionem dicuntur: ſingulum aut ſubſtantiam ſignificat: aut quantitatem. Nō ſi de rebꝰ diuiſionem faceret: non dixiſſet ſignificat. res enim ſignificatur: non ipſa ſignificat. Illud quoqȝ maximo argumento eſt Ariſtotelē non de rebꝰ: ſed de ſermonibus res ſignificantibus ſpeculari: quod ait. Singulum igitur eoꝝ que dicta ſunt: ipſum quidem ſcđm ſe in nulla affirmatione dicitur. horū aūt ad ſe inuicem complexione affirmatio fit. Res enim ſi iungantur: affirmationem nullo modo perficiunt. affirmatio nanqȝ in oratione eſt. ¶ Quocirca ſi predicamēta iuncta faciunt affirmationem: affirmatio vero non niſi in oratiōe eſt: que auteȝ iunguntur: vt affirmatio fiat hec ſunt rerum ſignificantes voces: predicamentoꝝ tractatus non de rebꝰ ſed de vocibus eſt. male igitur vel de rebꝰ vel de rerum generibꝰ inſcripſerunt. Annotāt alij hunc librum legenduȝ ante topica: quod nimis abſurdum eſt. Cur enim non magis ante phyſicam: quaſi vero minor huius ſit libri vſus in phyſicis: cum primi reſolutorij ante topica prelegantur: ⁊ ante primos reſolutorios Perihermenias liber ad cognitionē veniat inchoantis. cur nō magis hunc librū vel ante perihermenias: vel ante reſolutorios inſcripſerūt. Quare repudianda eſt inſcriptionis illius quoqȝ iſta ſententia. Dicēdumqȝ eſt: quoniā rerum prima decem genera ſunt: neceſſe fuit decē quoqȝ eſſe ſimplices voces: que de ſubiectis rebus dicerentur. Omne enī quod ſignificat de illa re dicitur quam ſignificat: inſcribendus liber eſt de decē predicamentis. ¶ Sed forte quis dicat: ſi de ſignificantibus rerum vocibus ipſa diſputatio eſt: cur de ipſis diſputat rebus. Cui dicendū eſt: quoniā res ſemper cum propria ſignificatione cōiuncte ſunt: ⁊ quicquid in res venit: hoc idem in rerū vocabulis inuenitur: quare recte de vocabulis diſputans proprietatem ſignificantiū vicum de his que ſignificabantur: id eſt de rebꝰ aſſumpſit. ¶ Erit alia quoqȝ fortaſſe queſtio: cur cū hic orationem in decem predicamenta ſit partitus in perihermenias libro in duas tantū partes diuiſionem fecit. in verbuȝ videlicet ⁊ in nomine. Sed hoc intereſt qꝺ illic figuras vocabulorum diuidit: in hoc de ſignificationibus tractat: quare non eſt ſibiipſi contrarius. In perihermenias enī libro de nomine ⁊ verbo conſiderat: que ſcđm figuram quandam vocabuli ſunt: quod illud inflecti caſibus poteſt: illud variari per tempora: hic vero non ſcđm has figuras: ſed in eo quod voces ſignificantes ſunt diſputatur: quare diuerſam in diuerſis rebus atqȝ tractatibus faciendo diuiſionem nulla contrarietate notabitur. neqȝ nunc orationē diuidit: ſed ad multitudinem generū nomina ipſa diſpartit. nam quoniaȝ decem rerum genera ſunt: non ſecundum orationem: ſꝫ ſcđm rerum ſignificationem in decem predicamenta voces diuidit: deqȝ his tractat. Atqȝ ideo neceſſe fuit quodāmodo diſputatiōem de rebus quoqȝ miſceri: ita (vt dictum eſt) vt non aliter niſi ex rebus proprietates in ſermonibus apparerent. atqȝ ita non de rebus proprie ſed de predicamentis: id eſt de ipſis reruȝ ſignificatiuis vocibus in eo quod ſignificantes ſunt ſerieȝ diſputationis ordiuntur. Cur autem ſi de predicamentis diſputat: de equiuocis vel vniuocis vel de denominatiuis primus illi tractatꝰ eſt. Idcirco nimirū ꝙ quedam ſemper a diſputantibus premittuntur: quibus poſitis facilior de ſequentibꝰ poſſit eſſe doctrina: vt in geometria prius termini preponuntur: poſt theorematum ordo contexitur. Ita quoqȝ hic quicquid ad predicamentorū diſputationes eſſe poſſit vtile: prius quam ad ipſa predicamenta veniret: expoſuit: quare que quoniam predicenda erant explicaui. Nunc ad ipſius diſputationis ſeriem textumqȝ veniamus.

C **Equiuoca dicuntur quorum ſolum nomen cōmune eſt: ſecundum nomen vero ſubſtantie ratio diuerſa: vt animal homo ⁊ quod pingitur. Horuȝ enim ſolum nomen cōmune eſt: ſecunduȝ nomen vero ſubſtātie ratio diuerſa. Si qs enim aſſignet quid ſit vtrūqȝ eorum quo ſint animalia: propriam aſſignabit vtriuſqȝ rationem.**

¶ Quid autē equiuoca vel vniuoca vel denominatiua vtilitatis habeāt: ſcđm ipſas ſinguloꝝ rationes diffinitioneſqȝ tractabiť. ¶ Ois res aut noīe aut diffinitiōe mōſtratur. nāqȝ ſubiectam rem aut ꝓprio nomine vocamus: aut diffinitione quid ſit oſtendimꝰ. Ut verbi gratia: quandam ſubſtantiam vocamꝰ hominis nomine: ⁊ eiuſdeȝ definitionē damꝰ dicentes: hominē eſſe animal rationale mortale: ergo quoniā omnis res aut diffinitione aut nomine declaratur: ex hiſ duobꝰ nomine ſcilicꝫ ⁊ diffinitione diuerſitates quatuor creantur. ¶ Omnes nāqȝ res aut eodē nomine ⁊ eadeȝ definitione iungunť vt homo ⁊ animal. vtraqȝ enim animalia dici poſſunt ⁊ vtraqȝ vna definitione iunguntur. Eſt nāqȝ animal ſubſtantia animata ſenſibilis: ⁊ homo rurſus ſubſtātia animata ſenſibilis: ⁊ hec vocanť vniuoca ¶ Alia vero que neqȝ nominibus neqȝ diffinitionibus coniunguntur: vt ignis lapis vel color: vel que ꝓprie ſubſtantie natura diſcreta ſunt: hec autem vocantur diuerſiuoca. ¶ Alia vero que diuerſis nominibus nuncupantur ⁊ vni diffinitioni deſignationiqȝ ſubduntur: vt gladiꝰ enſis. hec enim multa ſunt nomina: ſed id quod ſignificant: vna diffinitione declaratur. ⁊ hoc vocatur multiuocum. ¶ Alia vero que nomine quidem congruunt diffinitionibus diſcrepant: vt eſt homo verus: homo pictus. nam vtrūqȝ vel animalia vel homines nuncupantur. Si vero quis velit picturam hominemqȝ diffinire: diuerſas vtriſqȝ diffinitiones coaptabit. ⁊ hec vocanť equiuoca. Quare quū quid ſint equiuoca dictū eſt. Singulas ariſtotelice diffinitionis ſententias perſequamur. ¶ Equiuoca inquit dicuntur. Res per ſe ipſe equiuoce nō ſunt: niſi vno nomine ꝑdicētur. Quare quoniam vt equiuoca ſint: ex communi vocabulo trahunt: recte ait: equiuoca dicuntur. Non eniȝ ſunt equiuoca: ſed dicuntur. Fit autem nō ſolū in nominibus: ſꝫ etiam in verbis equiuocatio: vt cū dico complector: te: ⁊ complector: a te. In quibus ſignificationibꝰ cum vnum nomen ſit complector: alia tamen faciendi ratio eſt: alia patiendi: atqȝ ideo id quoqȝ equiuocatio eſt. vnū enim nomen quod eſt complector: diuerſis faciendi ⁊ patiendi diffinitionibꝰ terminatur. In prepoſitionibꝰ quoqȝ ⁊ in coniunctionibus frequenter equiuocatio reperitur. Atqȝ ideo quod ait. quorū nomē ſolum cōmune eſt. nomen accipiendum eſt omnis rerū per vocem ſignificatio id eſt omne vocabulū: non proprium ſolū neqȝ appellatiuū: quod ad illud tm̄ nomen pertinet: quod caſibꝰ inflecti poteſt: ſed ad omnem rerū ſignificationem: qua rebꝰ impoſita vocabula predicamus. Solum autem duobꝰ modis dicitur: ſemel cum aliquid vnum eſſe dicimus: vt ſi dicamus ſolus eſt modus: id eſt vnus. Alio vero modo cū dicimꝰ ad quandam ab altero diuiſionē: vt ſi dicat quis ſolam me habere tunicā: id eſt non etiam togaȝ: ad diuiſionem videlicet toge. Hic ergo Ariſtoteles poſuit dicens. ſolum nomen conmune. quaſi hoc voluiſſet intelligi non etiam diffinitio. equiuoca enim iunguntur nomine: ſed diffinitione diſſentiunt. ¶ Cōmune quoqȝ multis dicitur modis. Dicit cōmune quod in partes diuiditur: ⁊ non iam totum cōmune eſt: ſed ꝑtes eius proprie ſinguloruȝ: vt domus. ¶ Dicitur cōmune quod in partes nō diuiditur: ſed viciſſiȝ in vſus habentium tranſit: vt ſeruꝰ cōmunis vel equus. ¶ Dicitur etiam commune quod vtendo cuiuſqȝ ſit propriū poſt vſum vero in commune remittitur: vt eſt theatrū nam cum eo vtor meum eſt: cum inde diſcedo: in commune remiſi. ¶ Dicitur quoqȝ cōmune: quod ipſum quidem nullis diuiſum partibus totum vno tempore in ſingulos venit: vt vox vel ſermo ad multorū aures vno eodēqȝ tēpore totus atqȝ integer peruenit. Secundum hanc igitur vltimam communis ſignificationeȝ Ariſtoteles putat equiuocis rebus commune eſſe vocabulum Nāqȝ in homine picto ⁊ homine viuo in vtriſqȝ totuȝ vocabulū dicitur animalis. ſcđm vero nomen vero ſubſtantie ratio diuerſa. hoc hac ſignificatione premittit: vt ſi aliter reddantur diffinitiōes quā ſcđm nomē: ſtatī tota diffinitio labet ⁊ titubet. At primū de diffinitiōis proprietate dicendum eſt. Ille enim certe diffinitiones ſunt: que conuertuntur: vt ſi dicas. quid eſt homo. animal rationale mortale. veruȝ eſt. Quid eſt animal rationale mortale. homo. hoc quoqȝ verū eſt. At vero ſi ita qs dicat. quid eſt homo. ſubſtantia animata ſenſibilis. verū eſt. Quid ſubſtantia animata ſenſibilis. homo. hoc non modis omnibus veruȝ eſt: idcirco ꝙ equus quoqȝ eſt ſubſtantia animata ſenſibilis: ſed homo non eſt. Ergo illas conſtat eſſe diffinitiones integras que conuerti poſſunt. Sed hoc fit in his que non de cōmuni ſed vno tantum: vt cū de hominis nomine reddūtur: verbi gratia. Animal eſt cōmune nomen: ſi dixerit quis homo eſt ſubſtantia animata ſenſibilis: procedit: ſed non conuertitur: quia de communi nomine reddita eſt definitio: ſin vero de vno nomine redditur tunc de ipſo nomine facienda eſt diffinitio. Sic tamen eſt recta facienda: vt hominis diffinitio ſit. animal rationale mortale: nō ſubſtantia animata ſenſibilis. hec enim ſcđm hominis nomen: illa ſcđm animalis eſt reddita. Idē etiaȝ in his nominibus: que de duabus rebus cōmuniter predicātur: ſi ſcđm nomen ſubſtātie ratio nō reddatur. ¶ Pōt aliquotiens fieri: vt ex vniuocis equiuoca ſint: ⁊ ex equiuocis vniuoca. namqȝ homo atqȝ equus cū ſcđm nomē animalis vniuoca ſint: poſſunt eſſe equiuoca: ſi ſcđm nomen minime diffinita ſint. Homo namqȝ ⁊ equus cōi nomine animalia nūcupantur. Si quis ergo hominis reddat diffinitionem dicens animal rationale mortale ⁊ equi animal irrationale hinnibile: diuerſas reddidit diffinitiones: ⁊ erunt res vniuoce in equiuocas permutate. Hoc auteȝ idcirco euenit: ꝙ diffinitiones non ſcđꝫ animalis nomen reddite ſunt: quod eorū cōmune vocabulū eſt: ſed ſecundum hominis atqȝ equi. nam ſi ſcđm cōmune nomen diffinitio redderetur: ita fieret. homo eſt ſubſtantia animata ſenſibilis ſecūdū nomē ſcilicet animalis. ⁊ rurſus equus eſt ſubſtantia animata ſenſibilis ſcđm nomē rurſus animalis. Secundum idē nāqȝ animalis vocabulū equus atqȝ homo vniuoce predicanť. Rurſus ex equiuocis vniuoca fiunt: hoc modo. Si qs pyrrum Achillis filium ⁊ pyrrum epyroten dicat eſſe equiuocos: idcirco quod vno nomine ⁊ pyrri dicantur ⁊ ſint animalia rationalia atqȝ mortalia. Hic ſecundū nomen hoīs reddita diffinitio ex equiuocis fecit vniuoca. Quod ſi ſcđm nomen pyrri diffinitionis ratio iungeretur vel a parentibus vel a patria: diuerſis oporteret diffinitionibus terminari. Recte igitur additum eſt. ſecūduȝ nomen. idcirco ꝙ ſi aliter facta ſit diffinitio ſtabilis eſſe non poterit: ⁊ frequenter diuerſos ſecū ducit errores. ¶ Ratio quoqȝ multimode dicitur. Eſt eniȝ ratio anime: ⁊ eſt ratio cōputandi. Et ratio nature ipſa nimirum ſimilitudo naſcentium. Eſt ratio que in diffinitionibus vel deſcriptionibus redditur. Et quoniam genera generaliſſima genere carent: indiuidua vero nulla ſubſtantiali differētia diſcrepant: diffinitio vero ex genere ⁊ differentia trahitur: neqȝ generaliſſimorum generuȝ: neqȝ indiuiduoruȝ vlla poteſt diffinitio reperiri. Sub alternorum vero generū: quoniam ⁊ differētias habēt ⁊ genera: diffinitiones eſſe poſſunt. At vero quorum diffinitiones reddi nequeunt: illa tantum deſcriptionibus terminantur. ¶ Deſcriptio autē eſt: que quālibet rem quandā proprietate deſignat. Siue ergo diffinitio ſit: ſiue deſcriptio: vtraqȝ rationem ſubſtantie deſignat. Quare cum ſubſtantie rationē dixit: ⁊ diffinitionis ⁊ deſcriptionis nomen incluſit. ¶ Equiuocoꝝ alia ſunt caſu: alia conſilio. Caſu: vt Alexander priami filius: ⁊ alexander magnꝰ. Caſus eniȝ id egit: vt idem vtriqȝ nomen poneretur. Conſilio vero ea ſunt quecūqȝ hominū voluntate ſunt poſita. ¶ Horum autem alia ſunt ſcđꝫ ſimilitudinem: vt homo pictus: ⁊ homo verus: quo nūc vtitur Ariſtoteles exemplo. alia ſcđm proportioneȝ: vt principium. namqȝ principium eſt in numero vnitas: in lineis punctus. Et hec equiuocatio ſecundū proportionem eſſe dicitur. ¶ Alia vero ſunt que ab vno deſcēdunt: vt medicinale ferramentum: medicinale pigmentum. ab vna enim medicina equiuocatio iſta deſcendit. Alia que ad vnum referuntur: vt ſi quis dicat ſalutaris vectatio eſt: ſalutaris eſca ē. hec ſcilicet idcirco ſūt equiuoca: quod ad ſalutis vnū vocabulū referūtur. ¶ Cur autem prius de equiuocis poſt de vniuocis tractat. Idcirco quod ipſa deceȝ predicamenta cū diffinitionibꝰ diuerſa ſint: vno predicationis vocabulo nuncupantur. cuncta eniȝ predicamēta dicimus. ipſa vero predicamēta quoniam rerū genera ſunt: de ſubiectis rebus vniuoce predicantur. Omne enim genus de ſpeciebus proprijs vniuoce dicitur. quare rectꝰ primo de omniū predicamentorum communi vocabulo tractat: quaſi quēadmodū ſingula de ſpeciebus proprijs predicarentur: exponeret. ¶ At ſi (vt dictū eſt) non de rebus: ſed de nominibus huius libri intentio eſt. Cur de equiuocis ⁊ nō de equiuocatiōe tractauit: equiuoce nāqȝ res ſunt: equiuocatio vero vocabulum. Idcirco: quoniam ipſum nomē nihil in ſe retinet equocationis: niſi diuerſe ſint res de quibus illud vocabuluȝ predicetur. Quare qꝛ inde ſubſtātiam ipſa equocatio trahit: de ipſis dignꝰ inchoatū eſt. ¶ Videť aūt alius eſſe modus equocatiōis quē Ariſtoteles omnino non recipit. Nam ſicut dicitur pes hominis: ita quoqȝ dicitur pes nauis: ⁊ pes montis. que huiuſmodi omnia ſcđm traſlationē dicunť. Tranſlatio vero nullius ꝓprietatis eſt. Quare equiuoca nūqȝ ſunt niſi ꝓprijs ⁊ immutabilibus ſubiecte res vocabulis appellentur. Eſt autē talis hoꝝ vniuerſalis inſpectio. Neqȝ enim omnis tranſlatio ab equiuocatione ſeiungitur: ſed ea tantū cū ad res habentes poſitum vocabulum ab alia iaȝ nominata re nomē ornatꝰ cauſa tranſfertur: vt quia iā dicitur quidē auriga: dicitur etiā gu-

bernatoꝛ. Si quis oꝛatus gratia eum qui gubernatoꝛ eſt: dicat aurigam: non erit auriga nomē equiuocū licet id diuerſa id eſt moderatoꝛem curꝛus nauiſqʒ ſignificet. Sed quotiens res quidem vocabulo eget: ab alia quidem re que habet vocabulum ſumit: tūc iſta tranſlatio equiuocationis retinet ꝓprietatē: vt ex homine viuo ad picturaʒ nomē hoīs dictū eſt. Et de equiuocis hactenꝰ nunc de vniuocis pertractemus.

Vniuoca dicuntur: quoꝛum nomen cōmune eſt: ⁊ ſcd̄m nomen eadem ratio ſubſtantie: vt animal hō atqʒ bos. cōmuni enim nomine vtraqʒ animalia nuncupantur: ⁊ eſt ſubſtantie ratio eadē. Si quis enim aſſignet vtriuſqʒ rationem: quid vtrūqʒ ſit quo ſunt animalia: eandē aſſignabit rationem.

¶ Poſt equiuocoꝝ diffinitionem ad vniuocoꝝ terminū tranſitū fecit: in quibus nihil aliud diſcrepat: niſi ꝙ equiuoca diffinitiōe diſiūcta ſunt. Uniuoca ipſo quoqʒ termino cōiungunt. ſed cetera omnia quecūqʒ in equiuocoꝛuʒ diffinitione dicta ſunt: in hac quoqʒ vniuocoꝝ deſignatione conueniunt. Nam quemadmodū in equiuocis ſecundū nomē equiuocarum rerū diffinitio fiebat ita quoqʒ in vniuocis ſcd̄m nomē ſubſtantie ratio aſſi aſſignabitur. Sunt autē vniuoca aut genera ſpeciebus aut ſpecies ſpeciebus: ⁊ genera ſpeciebꝰ: vt animal atqʒ homo. Nam cum ſit hominis animal genus: dicit homo animal: ergo ⁊ animal ⁊ homo animalia nuncupantur. Secundū igitur cōmune nomen ſi vtroſqʒ diffinias: dicis animal eſſe ſubſtantiam animatā atqʒ ſenſibilem: hominē quoqʒ ſcd̄m id quod animal eſt: ſi ſubſtantiā animatā ſenſibilem dixeris: nihil in eo falſitatis inuenies. Species vero ſpeciebus vniuoce ſunt: que vno atqʒ eodeʒ genere ꝯtinentur: vt homo equus atqʒ bos. his cōmune genꝰ eſt animal: ⁊ cōmuni nomine animalia nominantur. Ergo ſcd̄m nomen vnū quod illis cōmune eſt animalis: vna illis ratio diffinitionis aptabitur. Cuncta enim ſunt ſubſtantie animate atqʒ ſenſibiles. Scd̄m igitur poſterioꝛē vniuocationis deſignationem Ariſtoteles qua ſpecies ſpeciebus vniuoce ſunt: vt homo ⁊ bos: que ſub eodem ſunt genere: ſumpſit exemplum.

Denominatiua vero dicuntur: quecunqʒ ab aliquo ſolo differentia caſu ſcd̄m nomen habent appellationē: vt a grāmatica grammaticus: ⁊ a foꝛtitudine foꝛtis.

¶ Hec quoqʒ diffinitio nihil habet obſcurum. Caſus enim antiqui nominabant aliquas nominū traſſigurationes: vt eſt a iuſticia iuſtus: a foꝛtitudine foꝛtis ⁊c. Hec igitur nominis tranſfiguratio caſus ab antiquioribus vocabatur. Atqʒ ideo quotienſcunqʒ aliqua res alia participat: ipſa partipatione ſicut reʒ ita quoqʒ nomē adipiſcitur. vt quidaʒ homo: quia iuſticia ꝑticipat: et rem quoqʒ inde trahit ⁊ nomen. dicit enim iuſtꝰ. Ergo denominatiua vocantur quecūqʒ a pꝛincipali nomine ſolo caſu: id eſt ſola tranſfiguratione diſcrepant. Nam cū ſit nomen pꝛincipale iuſticia: ab hoc tranſfiguratum nomen iuſtus efficitur. Ergo illa ſunt denominatiua quecūqʒ a pꝛincipali nomine ſolo caſu: id eſt ſola tranſfiguratione nominis diſcrepantia: ſcd̄m pꝛincipale nomen habent appellationē. ¶ Tria ſunt autem neceſſaria vt denominatiua vocabula cōſtituant. Pꝛiꝰ vt rē participet: poſt vt nomē: poſtremo vt ſit quedam nominis tranſfiguratio: vt cū aliquis dicit a foꝛtitudine foꝛtis. eſt enī quedam foꝛtitudo qua foꝛtis ille participet habet quoqʒ nominis participationē. foꝛtis enim dicitur. At vero eſt quedaʒ tranſfiguratio. foꝛtis enim ⁊ foꝛtitudo non eiſdem ſyllabis terminantur. Si quid vero ſit quod rem non participet: neqʒ nomine participare poteſt. Quare quecūqʒ re non participāt denominatiua eſſe nō poſſunt. Ruꝛſus que re quidem participant: nomine vero minime: ipſa quoqʒ a denominatiuoꝛum natura diſcreta ſunt: vt ſi quis cum ſit virtuoſus virtute ipſa participet: nullo eum alio nomine niſi ſapientem vocamus. Sed virtus ⁊ ſapientia nomine ipſo diſiūcta ſunt. hic ergo re quidē participat: nomine vero minime. Quare ſapiens a virtute denominatus eſſe nō dicitur: ſed a ſapiētia: qua ſcilicet ⁊ participat: ⁊ nomine iungitur: ⁊ tranſfiguratione diuerſus eſt ⁊ ruꝛſus ſi trāſfiguratio nō ſit: vt quedā mulier muſica: participat quideʒ ipſa muſice diſciplina ⁊ dicit muſica. hic igitur nō eſt denominatiua ſed equiuoca: vno enim nomine ⁊ diſciplina ipſa ⁊ mulier muſica dicitur. Quoniā ergo ſimilis terminus ſyllabarum eſt ⁊ nomē ſimile et nulla tranſfiguratio: denominatiua eſſe non poterunt. quare quicquid denominatiuū eſſe dicit: illud ⁊ re participabit ⁊ nomine ⁊ aliqua tranſfiguratione vocabulū diſcrepabit. Hec igitur que ad pꝛedicamēta neceſſaria credidit pꝛemiſit.

¶ De multiuocis.

Multiuoca vero ⁊ diuerſiuoca reſpuit: ꝙ ad pꝛeſentē tractatū vtilia nō putauit. Breuiter tn̄ vtraqʒ diffinienda ſunt. ¶ Multiuoca ſunt quoꝝ plurima nomina vna diffinitio eſt: ut eſt ſcutū, clippeus. His enim plura noīa ſunt: ſʒ vna definitio eſt: ⁊ Marcus poꝛtius Cato. his enī tot nominibꝰ res vna ſubiecta ē. ¶ Diuerſifica ſūt quoꝝ neqʒ nomē ideʒ eſt neqʒ eadeʒ diffinitio: vt homo colo ⁊ quicquid omnia a ſe ⁊ nominis nūcupatione ⁊ diffitionis ratione diſcretū eſt.

Eoꝛum que dicuntur alia quideʒ ſcd̄m cōplexionē dicuntur: alia vero ſine complexione: ⁊ ea que ſcd̄m complexionem dicūtur ſunt. homo currit: homo vincit. ea vero que ſine complexione dicuntur ſunt: vt homo: bos: currit: vincit.

¶ Poſtqʒ de coniunctione diffinitionū atqʒ nominū quantū ad pꝛeſens attinebat opus: ſufficiēter expoſuit quoniā de pꝛimis nominibus pꝛima rerū genera ſignificantibus diuiſio facienda eſt nō nomine ſed genere diſcrepantibus: nūc oſtēdit quid ſine cōplexione ſit cuiuſlibet vocabuli facta pꝛolatio. ¶ Sine completione eniʒ dicuntur quecunqʒ ſcd̄m ſimplicem ſonū nominis pꝛoferūtur: vt homo: equus. his enim extra nihil adiūctuʒ eſt. ¶ Secundū cōplexionem vero dicūtur quecunqʒ aut aliqua cōiunctione copulantur: vt aut ſocrates aut plato: vel quecūqʒ ſcd̄m aliquod accidens cōiungūtur. Nam quia verbi gratia in ſocratē venit ambulatio: dicimus ſocrates ambulat: ⁊ eſt pꝛolatio iſta ſcd̄m cōplexionē: idcirco quia cū dico ſocrates ambulat: ſocratē ſuʒ cū ambulatione complexus. Quod autē ait. Eoꝛū que dicūtur: nihil aliud demonſtrare vult: niſi ſe de pꝛimis rerū vocabulis huius libelli diſpoſuiſſe tractatuʒ. Rerum enim vocabula ſunt que dicuntur: ipſa enim pꝛopꝛie nominamus.

Eoꝛum que ſunt alia de ſubiecto quodā dicuntur: in ſubiecto vero nullo ſunt: ut hō de ſubiecto quidem dicitur aliquo homine: in ſubiecto autem nullo eſt. Alia autē in ſubiecto quidem ſunt: de ſubiecto autē nullo dicuntur. In ſubiecto autē eſſe dico quod cū ſit in aliquo non ſicut quedam pars: impoſſibile eſt ſine eo eſſe in quo eſt. vt quedam

grāmatica in ſubiecto quidem eſt in anima de ſubiecto vero nullo dicitur: ⁊ quoddaʒ album in ſubiecto eſt coꝛpoꝛe. omnis enim coloꝛ in coꝛpoꝛe eſt. Alia vero de ſubiecto quodam dicuntur ⁊ in ſubiecto ſunt: ut ſciētia in ſubiecto quidē eſt in anima: de ſubiecto vero dicit: vt de grāmatica. Alia vero neqʒ in ſubiecto ſunt: neqʒ de ſubiecto dicūtur: vt aliquis homo: vel aliquis equus. nihil enim hoꝛuʒ neqʒ in ſubiecto eſt neqʒ de ſubiecto dicitur. Simpliciter autē que ſunt indiuidua ⁊ nūero ſingularia: de nullo ſubiecto dicuntur: in ſubiecto autē nihil pꝛohibet aliqua eſſe: quedā eniʒ grammatica in ſubiecto ē: de ſubiecto autem nullo dicitur.

¶ Hic Ariſtoteles ſermonū omniū multitudinem in paruiſſimā colligit diuiſionē. Nam ꝙ rerū vocabula in decē pꝛdicamēta diſtribuit: maioꝛ hac diuiſione nō pot inueniri: nihil eniʒ eſſe poterit qd̄ huic diuiſioni vndecimū adijci queat. Omnis enim res aut ſubſtantia eſt aut quantitas: aut qualitas: aut ad aliquid: aut facere: aut pati: aut quando: aut vbi: aut habere: aut ſitꝰ. Quocirca tot erunt etiā ſermones qui iſta ſignificent: ⁊ hec ē maxima diuiſio cui vltra nihil poſſit adiungi. Paruiſſima vero eſt que fit in quatuoꝛ: in ſubſtantiā: ⁊ accidēs ⁊ vniuerſale: ⁊ particulare. Omnis enī res: aut ſubſtantia ē: aut accidēs: aut vniuerſalis: aut particularis. Sicut ergo decem ſuperioꝛibus nihil adijci poterat: ita ex his q̄tuoꝛ nihil demi. Nāqʒ nec minoꝛ vlla diuiſio his quatuoꝛ fieri pōt: nec maioꝛ q̄ʒ ſi denario limite pꝛedicamenta claudantur. Cur autē in his quatuoꝛ diuiſio facta eſt: paucis exponā. Pꝛima quidē rerū eſt omniū diuiſio in ſubſtantiā atqʒ accidens. Sed quoniā ſubſtantia pꝛoferri nō poteſt: niſi aut vniuerſaliter aut particulariter intelligatur. Naʒ cū dico homo: rem dixi vniuerſalem: idcirco ꝙ nomen hoc de multis indiuiduis pꝛedicatur. Cum vero dico ſocrates vel plato: rem dixi particularē: quoniā ſocrates de nullo ſubiecto dicitur: ⁊ accidens quoqʒ eodē modo. Nam cū dixero ſcientiam: rem ꝓtuli vniuerſalē: idcirco ꝙ ſcientia ⁊ de grāmatica et de rhetoꝛica: ⁊ arithmetica: ⁊ de alijs omnibꝰ ſub ſe poſitis pꝛedicat. Si vero dixero platonis ſcientiā: quoniaʒ dē accidens quod in indiuidua venit: indiuiduū fit: particulareʒ ſcientiam dico. nāqʒ platonis ſcientia ſicut ipſe plato particularis eſt. Igitur quoniaʒ neqʒ ſubſtantia neqʒ accidens vllo modo pꝛoferri poteſt: niſi in ſuo nomine: aut vniuerſalitatis vi: aut particularitatis includat. Recte in quatuoꝛ diuiſio facta eſt: vt ſit omnis res aut ſubſtantia: aut accidens: ⁊ hoꝝ aut vniuerſalis: aut particularis. Ex his igitur quatuoꝛ: quatuoꝛ fiunt cōplexiones. Nam cum venerit vniuerſalitas in ſubſtantiam: fit vniuerſalis ſubſtantia: vt ē homo vel animal. Uniuerſale autē eſt quod aptū eſt de pluribus pꝛedicari. Particulare vero quod de nullo ſubiecto pꝛedicatur Ergo eſt vna cōplexio vniuerſalitatis ⁊ ſubſtantie: vt ſit ſubſtantia vniuerſalis. Si vero particularitas ſubſtantie copuletur: fit ſubſtātia particularis: vt eſt ſocrates: vel plato: ⁊ quicquid in ſubſtantia indiuiduū reperitur. At cum miſcetur vniuerſalitas accidenti: fit accidens vniuerſale: vt ſcientia: que cum ſit accidēs: ⁊ pꝛeter animā cui accidit eſſe nō poſſit: tamē vniuerſalis eſt quod de ſubiecta grāmatica vel alijs ſpeciebus pꝛedicari poteſt. Cū vero particularitas accidenti cōiungitur: fit accidens particulare: vt platonis vel Ariſtotelis ſciētia. fiunt enim quattuoꝛ cōplexiones: ſubſtantia vniuerſalis: ſubſtantia particulare: accidens vniuerſale: accidens particulare. Ut autē accidens in ſubſtantie naturā tranſeat: vel ſubſtantia in accidens fieri nullo modo poteſt. ⁊ accidens quoqʒ venit in ſubſtantiā: ſed nō vt ſubſtantia ſit. neqʒ enim quoniā coloꝛ qd̄ eſt accidēs venit in ſubſtantiā: idcirco coloꝛ iam ſubſtātia eſt. Nec quoniā ſubſtantia ſuſcipit coloꝛē: idcirco coloꝛ iam ſubſtantia ſit. Quare neqʒ ſubſtātia in accidentis: neqʒ accidens in ſubſtantie naturā tranſit. At vero nec particularitas: nec vniuerſalitas in ſe trāſeunt. Nanqʒ vniuerſalitas poteſt de particularitate pꝛedicari: ut animal de ſocrate vel platone. ⁊ particularitas ſuſcipiet vniuerſalitatis pꝛedicationē: ſed nō vt vniuerſalitas ſit particularitas: nec ruꝛſus quod particulare ē: vniuerſalitas fiat. Ergo quatuoꝛ complexiones: vniuerſaleʒ ſubſtantiam: vniuerſale accidens: particularem ſubſtantiam particulare accidens Ariſtoteles diſponere cupiens: nō eoꝝ nomina ſed deſcriptiones appoſuit. Et qm̄ generaliſſimoꝝ generum diffinitione nō poterat inuenire deſcriptionibus vſus eſt. Id ſubſtantiā eſſe dicens qd̄ in ſubiecto nō eſſet. Accidens vero quod in ſubiecto eēt. Omne nanqʒ accidens in aliquo eſt: vt coloꝛ in coꝛpoꝛe: ſcientia in anima: ⁊ ſubiectā habet ſubſtantiā omne accidens. Si quis enī ſubſtantiā tollat: accidens non erit. Quare ſubſtantia locus quidaʒ eſt: vbi accidentis valeat natura cōſiſtere. Ipſa vero ſubſtantia per ſe conſtat: atqʒ ideo dicitur ſubſtātia: nec vllo ſubiecto alio nititur: ſed cūctis ipſa ſubiecta eſt. Alioquin ſi ſubſtantia in vllo ſubiecto eſſe poſſet: eſſet accidens. Omne enim accidens in ſubiecto eſt: ⁊ quicquid in ſubiecto eſt illud eſt accidens. Qd̄ ſi ſubſtantia eſſet in aliquo ſubiecto: cōtinuo fieret accidens: ſed ſubſtantia accidens eſſe nō poteſt: ſicut ſupꝛa docuimus. Quare quoniā accidens in ſubiecto eſt: ſubſtantia vero accidens nō eſt: ſubſtantia in ſubiecto non eſt. Uniuerſalitatis vero deſcriptio eſt: de ſubiecto pꝛedicari. Omnis nanqʒ vniuerſalitas de ſubiectis particularibus pꝛedicatur. naʒ quoniam vniuerſale eſt animal: vel homo: de ſocrate pꝛedicatur ⁊ platone. Dicitur enim ſocrates animal atqʒ homo. ⁊ quoniam vniuerſale eſt accidens ſcientia: dicitur de ſubiecta grammatica: grāmatica enim ſcientia eſt. Particularitas vero quoniā ipſa eſt rerū vltima: ⁊ nihil eſt illi ſubiectum: de nullo ſubiecto pꝛedicatur. naʒ quoniā vniuerſalitas de ſubiecto pꝛedicatur: particularitas vero vniuerſalitas non eſt: particularitas de ſubiecto non pꝛedicabitur. Ubi enim res diſcrepant: ⁊ diffinitio diſcrepabit. ita quoqʒ in his: nam quoniam diſcrepat ſubſtantia ⁊ accidens: diffinitiones quoqʒ eoꝝ diſcrepabunt. Et quoniam eſt accidens in ſubiecto: erit ſubſtantia nō in ſubiecto. Et quoniam vniuerſalitas de ſubiecto pꝛedicatur: particularitas autē ab vniuerſalitate diſcrepat: de ſubiecto non pꝛedicatur. Has igitur huiuſmodi deſcriptiones Ariſtoteles ita permiſcuit dicens. Eoꝛum que ſūt alia de ſubiecto quodā dicūtur: in ſubiecto vero nullo ſunt. volens .ſ. vniuerſalē ſubſtātiā demōſtrare Nam quoniā dixit de ſubiecto dicuntur vniuerſale eſt quod vero ait in ſubiecto nullo ſunt. ſubſtātia. ergo qd̄ ait quedam de ſubiecto dici, in ſubiecto vero nullo eſſe: vniuerſalem ſubſtantiā demonſtrare cōtendit. vt enim ſepius dictū ē: quod de ſubiecto dicitur: vniuerſale eſt: quod in nullo ſubiecto eſt ſubſtantia. Nec iuncta: id eſt de ſubiecto quodaʒ dici: ⁊ in ſubiecto nullo eſſe: vniuerſalem ſubſtantiam monſtrant. Poſt vniuerſalem ſubſtantiam particulare accidens poſuit dicens. Alia autē in ſubiecto quidem ſunt: de ſubiecto autē nullo dicūtur Nam ꝙ ait in ſubiecto ſunt: accidēs monſtrat. ꝙ vero addidit. de ſubiecto auteʒ nullo dicunt particulare. Accidens enim in ſubiecto eſt: particularitas de nullo ſubiecto pꝛedicatur. Ergo quecūqʒ res ipſa in ſubiecto eſt: ſi de nullo ſubiecto pꝛedicatur: accidens eſt particulare. vt eſt quedam grāmatica: id eſt Ariſtarchi: vel alicuius hominis indiuidua grāmatica. illa enim quoniā indi-

uidui hominis eſt: ipſa quoqꝫ facta eſt indiuidua ⁊ particularis. ergo quoniā quędā grāmatica in anima ē accidens eſt: ⁊ quoniā de nullo ſubiecto p̄dicatur: particularis eſt. quemadmodū enim ipſe Ariſtarchus de nullo ſubiecto dicitur: ita quoqꝫ eius grāmatica de nullo ſubiecto p̄dicatur. Non autē dicit quod ipſa grāmatica particularis eſt: ſed quod quędam grāmatica: id eſt alicuius hominis indiuidui grāmatica: quam ſcilicet hō particularis propria retinet cognitione. Et quoniā incorporale accidēs poſuit quod animę accideret: id eſt grāmaticā quę eſſet ī anima. Ponit quoqꝫ aliud exemplū corporale. ait enīꝫ: ⁊ quoddā albū in ſubiecto eſt corpore omnis enim color eſt in corpore. hic quoqꝫ non omne album dicit eſſe particulare: ſed quod in indiuiduū corpꝰ album venit. Probatur quoqꝫ particulare albū in ſubiecto eſſe hoc modo. nam color quod genus eſt albi vel cuiuſdam albi in corpore eſt: ⁊ eſt in ſubiecto. Quare cuius genꝰ in ſubiecto ē: ipſuꝫ quoqꝫ ī ſubiecto ē. Omnes enīꝫ ſpecies vel indiuidua ꝓprio genere continentur: ⁊ eiuſdem habent naturam. ¶ Quoniā vero eſſe in aliquo multis dicitur modis: quid velit Ariſtoteles oſtēdere eſſe in ſubiecto: paucis abſoluā. ¶ Dicit enim eſſe in aliquo nouem modis. dicimus enī eſſe aliquid in loco: vt in foro vel in theatro. ¶ Dicimꝰ quoqꝫ eſſe in aliquo: vt in aliquo vaſe: vt triticū in modio. ¶ Dicitur eſſe in aliquo velut pars in toto: vt manus in corpore. ¶ Dicit eſſe in aliquo: velut totū in partibꝰ: vt corpꝰ ī omnibus ſuis partibus. ¶ Rurſus velut in genere ſpecies: vt in animali homo: vel genus in ſpeciebꝰ ſuis ¶ Dicimus quoqꝫ eſſe in aliquo velut aliquid in fine eſſe: vt quoniā bonę vitę finis beatitudo eſt. Si quis ſit beatꝰ: in fine ē ſcilicet bonę vitę. ¶ Dicimꝰ quoqꝫ eſſe in aliquo: vt in quolibet potente: vt ī imperatore eſſe regimen ciuitatis. ¶ Dicimus quoqꝫ velut formā in materia: vt ſimilitudinem Achillis in ęre vel in marmore. Nouēꝫ igitur modis in aliquo eſſe dicitur: vt in loco: vt in vaſe: vt pars in toto: vt totum in partibus: vt in genere ſpecies: vt in ſpeciebꝰ genus: vt in fine: vt in imperatore: vt in materia forma. ¶ Hor igit̄ Ariſtoteles tria ſola cōmemorat: ſed duo in vnū coniuncta aliud ſeparatum. Ait enī. In ſubiecto autē eſſe dico: qđ cum in aliquo ſit: non ſicut quędam pars: impoſſibile ē eſſe ſine eo in quo eſt. Senſus autē talis eſt. Hoc ſiquit dico eſſe accidēs: qđ ſit ſubiecto. i. ꝙ ſit in altero vt pars eiꝰ nō ſit: ⁊ ſine aliquo ſubiecto eſſe nō poſſit: vt verbi gratia: color cū eſt in corpe: nulla pars corpis ē. Et ſi color a corpore ſeparatur: color nuſqꝫ eſt. Omnis enīꝫ color in ſolo corpore eſt. Ergo illud eſt accidens quod ſemper in ſubiecto eſt altero: vt eius pars non ſit. Et cum ab eo in quo ē ſeparatur ad nihilum redigat̄: ⁊ per ſe ſine alteriꝰ ſubiecto eſſe non poſſit. Quod autem ait vt non ſit ſicut aliqua pars: ab ea ſcilicet ſignificatione in aliquo cōſiſtendi diuidere voluit: ſecundū quā partes in toto eſſe dicimus. non enim tale eſt ſubiectum: vt eius accidens pars ſit. Quod vero dicit īpoſſibile eſt eſſe ſine eo in quo eſt: ab ea ſcilicet ſignificatione diuiſit quę eſt eſſe aliquid in vaſe vel in loco. quod enīꝫ in vaſe vel in loco ē: a vaſe vel loco poterit ſeparari: vt triticū quod in modio eſt: pōt a modio ſegregari: ⁊ homo a theatro diſcedere. Accidens vero ab eo in quo eſt ſegregari non poteſt. Quare ſolas tres poſuit ſignificationes: ideſt ſecundū quam in vaſe vel in loco dicitur eſſe: ⁊ ſcđm quam pars in toto ē Sed vt in vaſe ⁊ vt in loco vna ſētētia diſtribuit dicēs īpoſſibile ē eſſe ſine eo in quo eſt. ¶ Sed fortaſſe quis dicat nō eſſe diffinitionē veram: illa eſſe in ſubiecto quę ſic ſint in alio vt non ſint partes. ⁊ ſine eo in quo ſint eſſe non poſſint. Socrates enim vel homo quilibet cū accidens non ſit: tamen ſemper in loco eſt ⁊ ſine loco eſſe non poteſt. Quibus reſpondendū eſt: ꝙ ſocrates loca poterit permutare: ⁊ eſſe p̄ter locū in quo fuit: ⁊ poſtremo

ſi intelligentia capiamus: per ſe ſubſiſtit: accidētia vero per ſeipſa non conſtant. ¶ Sed ſi quis hoc quoqꝫ obijciat: poſſe loco accidentia permutare. maluꝫ namqꝫ ſi in manu teneatur: manus mali odore cōpletur: adeo odor quod eſt accidēs: in aliud ſubiectū tranſire poteſt. Sed non hoc ait Ariſtoteles: quoniā mutare accidens locuꝫ non poteſt. nec ita dixit īpoſſibile eſſe ſine eo in quo erat ſed ſine eo in quo eſt. hoc autem ſignificat mutare poſſe locum: ſed ſine aliquo ſubiecto eſſe nō poſſe. Quare recta eſt atqꝫ integra diffinitio eius quod in ſubiecto eſt: qđ in altero ſit: ita non ſicut quędā pars: ⁊ īpoſſibile ſit eſſe ſine eo in quo eſt. Secundū autē illam ſignificationem dictum eſt: ſcđm quam formā in materia eſſe dicimus. Namqꝫ forma ſi in materia nō ſit: per ſeipſam nulla ratione conſiſtit. Poſtqꝫ igitur particulare accidens quid eēt oſtendit dicēs: qđ in ſbiecto eſt ⁊ de ſbiecto nō p̄dicat̄. ⁊ in ſubiecto conſiſtentis rei diffinitionem reddidit dicēs Quod cum in aliquo ſit non ſicut quędā pars: impoſſibile eſt eſſe ſine eo in quo eſt. Ad vniuerſale accidēs continenti diſputatione reuertitur: quod deffinit hoc modo. Namqꝫ poſt eius rei quę in ſubiecto eſt diffinitioneꝫ: ⁊ poſt particularis accidentis exempla ad vniuerſale accidens tranſitum fecit. Inquiens alia eſſe quę in ſubiecto ſint: ⁊ de ſubiecto p̄dicentur: quod ſcilicet accidēs vniuerſale ſignificet. nā qm̄ de ſubiecto dicit̄ vniuerſale eſt quoniā in ſubiecto eſt accidēs. in ſubiecto ergo eſſe ⁊ de ſubiecto p̄dicari vniuerſale accidens monſtrat. Huiꝰ quoqꝫ cōplexionis conuenientia ꝓponit exempla. ait enim ſcientiam in ſubiecta eſſe in anima. naꝫ niſi ſit anima in qua ſit: ſcientia nulla eſt: idcirco ꝙ ſcientia actus eſt animę. nam ea quę ſunt inanimata nihil ſciūt. hinc ſequitur ſubſtantię particularis ꝓpoſitio: quam ſcilicet ita declarat. quod neqꝫ in ſubiecto ſit: neqꝫ de ſubiecto p̄dicetur. Nam quod in ſubiecto non ē: ſubſtātia ē: ⁊ qđ de ſubiecto non p̄dicatur particularitas. Vtrūqꝫ igit̄ res de ſubiecto non p̄dicari: ⁊ in ſubiecto nō eſſe particularis eſt ſubſtantia. Res igitur quatuor cum propria complexione non ſecundum propria nomina: ſed ſecundum proprias rationes diffinitioneſqꝫ contexuit. Nam pro ſubſtantia vniuerſali poſuit: quod in ſubiecto non eſt ⁊ de ſubiecto p̄dicatur. pro accidenti particulari dixit: quod in ſubiecto eſt: ⁊ de ſubiecto non p̄dicatur. Accidens vero vniuerſale per hoc deſignauit quod ait: qđ ⁊ in ſubiecto eſt: ⁊ de ſubiecto dicit̄. Pro ꝑticulari ſubſtātia interpoſuit. qđ nec in ſubiecto ē: nec de ſubiecto p̄dicat̄. Simpliciter aūt q̄ ſunt īdiuidua ⁊ numero ſingularia de ſubiecto nullo dicūtur. In ſubiecto autem nihil ea prohibet eſſe: quędā enim grāmatica in ſubiecto eſt. omnis particularitas aut ſubſtātia erit aut accidens. Nam cuꝫ dico ſocratem: indiuiduā ⁊ particularem ſignificaui ſubſtantiam. cum dico quandam grāmaticam: indiuiduū ⁊ particulare accidens dixi. Indiuidua autem ſunt: quę neqꝫ in alias ſpecies diuidi poſſunt: neqꝫ in alia indiuidua. Naꝫ quēadmodū animal diuiditur in ſpecies hominē atqꝫ equū: homo autē in ſingulos homines. i. in ſocratem ⁊ platonem ⁊ ceteros: ſic plato ⁊ ſocrates nō diuidūtur in alios. atqꝫ hoc idem de accidētibus dici conuenit. Nam quēadmodū ſcientia diuiditur in ſpecies grāmaticam ⁊ rhetoricam. grāmatica vero ipſa in particulares grāmaticas: quas .ſ. particulares hoīes norūt: hic ipſa particularis grammatica in particulares grāmaticas nō ſecatur. Ergo indiuidua ſunt quęcūqꝫ numero ſunt ſingularia: ⁊ in nullas alias multitudines ſcđm ſpēs vel ſcđm indiuidua diuidūtur. Hęc indiuiduū qm̄ particulare eſt: de ſubiecto nō p̄dicat̄: hęc aūt ꝙ de ſubiecto nō p̄dicat̄: aut ſubſtātia erit vt plato: aut accidens vt quędam grāmatica His ergo particularibus ſubſtantia ſcilicet atqꝫ accidēti quę de ſubiecto nō p̄dicant̄. Subſtantia quidē nec in ſubiecto eſt: accidens vero in ſubiecto eſt. Ita illa indi

uidua: quę ſubſtantię ſunt: in ſubiecto eſſe nō poterūt. Alia vero indiuidua quę ſcđm accidentis naturam dicuntur: illa in ſubiecto eſſe nihil prohibet. Atqꝫ hoc eſt quod ait. Simpliciter aūt quę ſunt indiuidua ⁊ numero ſingularia: de nullo ſubiecto dicunt̄: in ſubiecto autē nihil prohibet aliqua eſſe. Quadā enim grāmatica in ſubiecto eſt: de ſubiecto aūt nullo dicitur. Hoc enim maluit demonſtrare: ⁊ accidentibꝰ ⁊ ſubſtantijs particularibus hoc eſſe cōmune: ꝙ de ſubiecto nō p̄dicant̄. Hoc enīꝫ dixit. Simpliciter aūt quę ſunt īdiuidua ⁊ numero ſingularia: de nullo ſubiecto dicitur. Subaudiendo ſcilicet ſiue ſubſtātię ſint: ſiue accidētia: ſꝫ nō omnia indiuidua non ſunt in ſubiecto. Indiuidua enim accidētia in ſubiecto eſſe nihil ꝓhibet. Quędā enīꝫ grāmatica cū ſit indiuidua: ⁊ de ſubiecto nō p̄dicetur: tamē in ſubiecto eſt: ideſt in anima. Sed vt cōgregatiꝫ dicatur: ſenſus huiuſmodi eſt: omnia qdem quęcunqꝫ ſunt indiuidua: de ſubiecto qdem nullo dicuntur: ſed nō omnia nō ſunt in ſubiecto. Naꝫ cū particularis ſubſtantia in ſubiecto ñ ſit: vt plato: particulare tamē accidēs in ſubiecto eſt: vt quędā grāmatica in anima. Illud quoqꝫ magna attentione notādum eſt: quis ſit huius ordo propoſiti. Nā cū ſint quatuor cōplexiones facte ex quatuor rebus Quarū duę natura diſcrepant: vt ſubſtantia ⁊ accidens duę qntitate: vt particularitas ⁊ vniuerſalitas: coniunctis compoſitiſqꝫ his quatuor omnibus diſſentientem lateribus diſpoſitionē fecit. Poſuit enim prius ſubſtātiam vniuerſaleꝫ dicēs: quod in ſubiecto nō eſt ⁊ de ſubiecto dicitur. Poſt hanc propoſitionē totis diſcrepantē rebus rem ſubdidit: ideſt accidens particulare quod in ſubiecto eſſet: ⁊ de ſubiecto non p̄dicaretur. Nam non ſubſtantia dixit: aut ſubſtantia diſcrepat. quod particulare dedit: ab vniuerſali diſiūxit. Rurſus ex alio latere diſpoſuit in diuiſione accidens vniuerſale dicēs: quod in ſubiecto ē ⁊ de ſubiecto p̄dicatur: ⁊ vltimo ſubſtantiam particularem contrariā ſuperiori accidenti dixit: quod neqꝫ in ſubiecto eſt: neqꝫ de ſubiecto p̄dicat̄: ſubſtantię particularitatē vniuerſalitati accidentis opponens. Sed vt planius quod dicimus fiat: figuraꝫ deſcriptionēqꝫ ſubiecimus. In qua ſuperiꝰ latus ſubſtantię accidentiſqꝫ notauimus. Reliquū particularitatis ⁊ vniuerſalitatis titulo inſcripſimus Ariſtotelicam cōplexionē angulariter ⁊ per latera deſignantes.

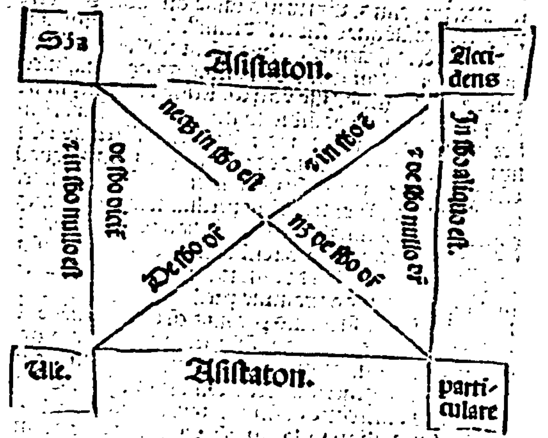

Quādo alterꝝ de altero p̄dicat̄ vt de ſubiecto: quęcūqꝫ de eo qđ p̄dicatur dicūt̄: oīa etiā de ſubiecto dicūtur: vt hō p̄dicatur de quodā hoīe: aīal vero de homie: ergo ⁊ de quodam homine animal p̄dicabitur. quidā enim homo ⁊ homo eſt ⁊ animal.

¶ Cum ſuperius de his quę in ſubiecto ſunt. i. de accidentibus loqueretur: diffinitionē cōſtitutā in ſubiecto rei: ⁊ p̄ter ſubiectū nullo modo permanētis in media tractatiōe diſpoſuit dicens illud eſſe: qđ neqꝫ pars eſſet alicuiꝰ: nec ſine ſubiecto poſſet vllo mō ꝑmanere. Patefacto igit̄ quid ſit eſſe in ſubiecto: nūc qđ ſit p̄dicare de ſubiecto declarat. Duplici enī modo p̄dicationes fiunt Vno ſcđm accidēs: alio de ſubiecto. de homine nāqꝫ p̄dicatur album. dicitur enī homo albus. rurſus de eodeꝫ homine p̄dicatur aīal. dicit̄ enī homo animal eſſe. Sed illa prior p̄dicatio quę eſt homo eſt albꝰ. ſecundū accidens eſt. nāqꝫ accidēs quod ē albū de ſubiecto homine p̄dicat̄: ſed nō in eo qđ quid ſit. nā cū albū ſit accidens homo ſubſtantia: accidēs de ſubſtātia in eo qđ quid ſit p̄dicari nō pōt. ergo iſta p̄dicatio ſcđm accidens dicit̄ de ſubiecto vero p̄dicare eſt: quotiēs altera res de altera in ipſa ſubſtantia p̄dicat̄: vt animal de homine. nam qm̄ ⁊ aīal ſubſtātia ē: ⁊ genus eſt hoīs: idcirco in eo qđ quid ſit de homine p̄dicatur. Quare illa ſola de ſubiecto p̄dicari dicuntur: quęcunqꝫ in cuiuſlibet rei ſubſtantia ⁊ diffinitione ponūtur. ergo quocienſcūqꝫ huiuſmodi fuerit p̄dicatio vt alterū de altero vt de ſubiecto p̄dicetur. i. vt de eiꝰ ſubſtātia dicat̄: vt aīal de homine: hanc proprietateꝫ cuenire neceſſe ē: vt ſi de eo qđ p̄dicatur: quippiam vt de ſbiecto. i. in eius ſubſtātia p̄dicet̄: neceſſario idē in hoc qđ de p̄dicato dicit̄: dicatur etiā de p̄dicati ſbiecto vt hō p̄dicatur quidē de ſocrate in eo qđ quid ſit. Interrogātibꝰ enī qđ ſit ſocrates: hoīeꝫ reſpondemꝰ. At vero de ipſo hoīe in eo qđ quid ſit aīal dicit̄: in ſubſtātia enīꝫ hoīs aīal p̄dicatur. atqꝫ ita ſit vt aīal quidē de hoīe: hō vō de ſocrate in eo qđ quid ſit vt de ſubiecto p̄dicentur. Ergo qm̄ iſta ē cōſequētia: ⁊ aīal de ſocrate in eo qđ qđ ſit p̄dicabitur. Pōt enīꝫ dici interrogantibꝰ quid ē ſocrates. aīal. Ergo maneſeſtū ē ꝙ ſi qua res de aliquo vt de ſubiecto p̄dicetur: vt hō de ſocrate: de eadē vero re q̄ p̄dicatur de hoīe. ſcilicet alia rurſus ſuperior vt de ſubiecto p̄dicet̄: vt aīal: neceſſe erit ⁊ hanc eandē de ſubiecto eius de quo ipſum dicit̄ p̄dicari: vt aīal de ſocrate. Socrates nāqꝫ ſubiectꝰ ē hoīs de quo aīal p̄dicat̄. Ergo cōſtat huiuſmodi diffinitio quę dicit. quotiēs alterū de altero p̄dicat̄ vt de ſubiecto: vt ſi qđ ſit qđ de eo qđ p̄dicatur in eo qđ qđ ſit dici poſſit: hoc idē ipſuꝫ de eo quod priꝰ ſubiectū erat poſſit p̄dicari. ¶ Sꝫ fortaſſe quiſqꝫ dicat minime verū eſſe qđ dictū ē. nā cū hō de Socrate p̄dicet̄. Socrates enīꝫ hō eſt. de hoīe vero ſpecies. hō enīꝫ ſpēs eſt. ſocrates ſpēs eſſe nō dicit̄. Et rurſus cuꝫ animal de hoīe p̄dicet̄: de animali vero genꝰ. aīal enīꝫ genꝰ ē: hō generis vocabulo caret. nō enīꝫ dicit̄ hō enīꝫ genꝰ hō enī genꝰ nō ē: ſꝫ tm̄ ſpēs. His dicēdū ē ꝙ minꝰ aduerterit illā eſſe diffinitionē de ſbiecto p̄dicationis quę ī eo qđ qđ ſit vnūqđqꝫ ⁊ ī eiꝰ ſubſtātia p̄dicaret̄. nūc aūt ſpēs de hoīe nō ī eo qđ qđ ſit p̄dicat̄. Neqꝫ enī ſi qs hoīs diffinitionē reddat ſpēm nominauit. ſꝫ deſignatiuū nomē eſt tantū: vtrū de pluribꝰ ſpē differētibꝰ p̄dicet̄ hoc nomē qđ ē hō: an certe tātū de ſolis īdiuiduis. Nā qm̄ de indiuiduis ſolis hō p̄dicat̄: idcirco ſpēs dicit̄. ⁊ qm̄ de ſpē differētibꝰ aīal dicit̄: idcirco aīal genꝰ vocamꝰ Et ſunt quodāmodo nominū nomina. Quare neqꝫ genus de aīali: neqꝫ ſpēs de hoīe ī eo qđ qđ ſit p̄dicat̄: ſed tātuꝫ deſignatiua ē illa: quō hō ⁊ animal de ſubiectis (vt dictū ē) p̄dicentur ꝓprijs. Ergo nō eſt mirandū ſi ad eorꝝ ſubiectū quę de ſubiecto dicunt̄: eius p̄dicari qđ de ſubiecto nō dicitur p̄dicatio peruenire non poteſt.

Diuerſorꝝ generꝝ ⁊ nō ſubalternatim poſitorꝝ diuerſę ſunt ſpecię differētię: vt aīalis ⁊ ſcientię: aīalis quidē differētię ſunt: vt greſſibile ⁊ volatile ⁊ bipes ⁊ aquatile. ſcientię vero nulla harꝝ eſt: neqꝫ enī ſciētia a ſcientia differt in eo ꝙ eſt bipes. Subalternorꝝ ve

ro generũ nihil ꝓhibet eaſdẽ eẽ differẽtias ſuperiora enĩ de inferioribus p̄dicãtur. quare queçũqꝫ fuerint p̄dicati differentię: erunt eędem ⁊ ſubiecti.

¶ Cuꝫ multis modis gen⁹ dicaẗ: ſolũ qḋ nũc tractari cõuenit aſſumam⁹. Dicit. n. gen⁹ qḋ de plurib⁹ ſpẽ differẽtib⁹ in eo qḋ qd ſit p̄dicaẗ: ut animal p̄dicaẗ de hoĩe ⁊ de equo: ⁊ de cane: ⁊ de boue: ⁊ de cęteris: q̄ omnia ſpẽ a ſeipſa diſcreta ſunt. ¶ Spẽs vò ẽ: qḋ de plurib⁹ numero differẽtib⁹ in eo qḋ qd ſit p̄dicaẗ: vt hõ p̄dicaẗ de catone ſocrate platone virgilio cicerone: ⁊ de ſingulis hominib⁹: q ſpecie ipſa nõ differũt: ſed tñ a ſe numero diſtant. ¶ Differentia vò eſt: q̄ ſub eodẽꝫ genere poſitas ſpẽs ꝓpria qualitate diſterminat. Nã cuꝫ equus ⁊ hõ quãtũ ad gen⁹ vnũ ſint (vterqꝫ. n. animal eſt) Differẽtia rõnalis ⁊ irrationalis vtroſqꝫ diſiungit ac diſcernit. Qualitate eniꝫ quadã rõnalitatis ⁊ irrationalitatis vterqꝫ a ꝓprię ſubſtãtię diffinitiõe diſſentiunt. Ergo differẽtia eſt q̄ de plurib⁹ ſpecie differẽtib⁹ in eo qḋ q̄le ſit p̄dicaẗ. Nãqꝫ hęc ipſa differẽtia q̄ eſt irrationalitas de multis ſpecie differẽtib⁹ p̄dicaẗ: ut de cigno ⁊ equo vel piſce: q̄ omnia a ſe cũ ſpẽ ipſa diſſentiãt: irrationalitatis tñ q̄litate ꝯiuncta ſunt. Sed nõ in omnib⁹ differẽtia de pluribus ſpecie differẽtibus p̄dicaẗ. Sunt eniꝫ quędã q̄ nõ niſi de vna ſpecie p̄dicãtur: vt grauitas de ſola terra: leuitas de ſolo igne ꝓprie dicitur. At vero nec ſpecies ſemper de pluribus numero differentibus predicatur. mundi enim ſpecies de vno ſolo mũdo dicitur. ⁊ phenicis ſpecies de vna tãtũ phenice. Sed idcirco ita diffinita eſt: quod frequẽtius differentia de pluribus ſpecie differentibus predicatur: q̄ꝫ de vno. Eodẽqꝫ modo ⁊ ſpecies frequentius inuenitur de pluribus numero differẽtib⁹ p̄dicari: q̄ꝫ de vna tñ re ac ſingulari. ¶ His ita poſitis ſunt q̄dã genera: q̄ generaliſſima nũcupanẗ: quib⁹ gen⁹ inueniri nõ poſſit. Sunt ſpẽs quib⁹ alias ſubiectas ſpẽs nullus inueniet. Inter vtraqꝫ autẽ ſũt alia quę ſubalterna genera nominantur: quę ſuperiorũ quidem ſpecies ſunt: poſteriorũ vero genera: vt ſubſtãtia genus quidem eſt generaliſſimũ: vt eius genus inueniri non poſſit. homo vero ſpecies eſt: vt eius ſpecies alia reperiri non valeat. Animal vero ad ſubſtãtiã quidem ſpecies eſt: ad hominẽ vero gen⁹. Decẽ igitur predicamentorũ ſignificatio nihil aliud demonſtrat niſi rerꝫ decẽ genera quę generaliſſima nominamus. Ergo quotiens genera generaliſſima diſcrepant eorumqꝫ ſpecies diſcrepabunt. ⁊ quotiens ſpecies diſcrepant: quoniam differentijs diſiunguntur atqꝫ informantur: Differentię quoqꝫ diuerſarꝫ ſpecierꝫ diſcrepabũt. Aĩal nãqꝫ ⁊ ſcientia quĩ eſt aĩal ſub̃a: ſcientia vò ad aliqd. Quoniãqꝫ gen⁹ aĩalis ẽ ſub̃a: ⁊ gen⁹ ſcientię eſt ad aliqd: Ois ſubſtantię a ſcẽtiõe diſcreta ſunt: ⁊ differẽtię quoqꝫ ſciẽtię atqꝫ aĩalis oib⁹ qualitatib⁹ diſiungũtur. Eſt nãqꝫ differẽtia aĩalis bipes ⁊ quadrupes. aĩal eniꝫ ab alio aĩali differt ſic: qḋ hoc quidẽ bipes ſit: vt hõ vel auis: illud vero q̄drupes: vt equus atqꝫ bos: illud vero multipes vt formica vel apis. Sed ſciẽtia differẽtias huiuſmodi nõ habet. necꝫ. n. ſciẽtia a ſciẽtia differt in eo qḋ bipes eſt. Quare cõſtat quotiẽs diuerſa ſunt genera: ſpecierũ quoqꝫ differẽtias eſſe diſcretas. Atqꝫ hoc ẽ qḋ ait. Diuerſorꝫ generum ⁊ nõ ſubalternatim poſitorꝫ diuerſas ſcdm̃ ſpeciẽ differẽtias eſſe. ⁊ hoc exẽpli adiectiõe firmauit dicẽs. Animalis ⁊ ſciẽtię diuerſas eſſe differẽtias. nã cũ ſit bipes animalis differẽtia: ſciẽtię nõ eſt. Et hoc qdẽ de diuerſis generib⁹ dictũ eſt. i. q̄ ſubalterna nõ ſũt. Qḋ ſi ſubalterna ſunt genera: nihil ꝓhibet alias eaſdẽ eſſe differẽtias: alias diuerſas: vt auis ẽ ſpẽs animalis ⁊ rurſus eſt genus eorũ: ⁊ eſt ſubalternatũ: genus auis. Sed animalis differẽtię ſunt rõnalis ſcilicet ⁊ irrationalis: auis vero differẽtia rõnalis nõ eſt. Nulla enim auis ab alia aui differt qḋ ſit rõnalis. ergo hoc loco non ſunt eędẽ ſubalternorꝫ generꝫ differẽtię. Si qs vò has generis. i. animalis differẽtias dicat: vt animaliũ: alia ſunt q̄ paſcanẗ herbis: alia q̄ ſeminib⁹: alia q̄ carnibus Hę differentię cõueniũt in ſubalterno genere. ſ. in aui. nãqꝫ auiũ ſunt alię q̄ ſeminib⁹ veſcũtur: alię q̄ herbis: alię vero q̄ carnib⁹: vt vultur vel miluus. ergo in ſubalternis generibus nihil ꝓhibet eaſdẽ eſſe differentias ⁊ iterũ diſcrepare: hoc aũt idcirco euenit: q2 q̄ de predicato dicuntur: poſſunt de ſubiecto predicari. Quare qḋ dr̃ de genere: põt etiã dici de ſpecie. Atqꝫ hoc eſt quod ait. Subalternorꝫ vero generũ nihil prohibet eaſdẽ eſſe differentias. Superiora eniꝫ de inferiorib⁹ generib⁹ predicanẗ. Sed cũ diceret nihil prohibet eaſdẽ eſſe differẽtias hoc quodãmodo voluit demonſtrare eſſe q̄ſdã eaſdẽ differẽtias. Alias vò poſſe eſſe diuerſas: cui rei cõtrariã intuliſſe videẗ. cũ dicit: Quare q̄cumqꝫ predicati differẽtię fuerint: eędẽ erũt etiã ſubiecti. nam cũ illic dixiſſet. nihil prohibet eſſe eaſdẽ differẽtias generꝫ ſubalternorꝫ Hic omnes eaſdẽ eſſe declarat: dicit eniꝫ. Queçũqꝫ fuerint differentię predicati: eaſdẽ etiã ſubiecti eſſe: atqꝫ hęc res plures maximis illigauit erroribus: vt emẽdandũ crederẽt locũ vt nõ eſſet ita. Quare queçũqꝫ p̄dicati differentię fuerint: eędẽ erũt etiã ſubiecti. Sed vt hoc modo. Quare queçũqꝫ ſubiecti differẽtię fuerint: eędẽ erũt etiã predicati. Sed hoc abiſciendũ eſt. necꝫ fieri põt vt in rẽ ſuperiorꝫ predicatio poſterioris redundet. Nam cũ dr̃ queçũqꝫ ſubiecti fuerit differẽtię: eędẽ erũt predicati: hoc ſcilicet ſignificaẗ vt predicatio ſubiecti redeat in predicatũ: qḋ fieri nõ põt. Sed dicendũ eſt ꝙ ſunt alię differẽtię quę dicunẗ cõpletiuę predicati: ⁊ cuiuſlibet illius ſpeciẽ informãtes: quę cõmuni noĩe ſpecificę nominanẗ. Nã cũ dico animatũ ⁊ ſenſibile: ſi ſubſtantię coniunganẗ: diffinitionẽ ⁊ ſpeciẽ mox animalis efficiunt: Animal eniꝫ eſt ſubſtantia animata ſenſibilis: atqꝫ hę differentię dicunẗ ſpecificę ⁊ cõpletiuę. Sunt autẽ alię q̄ ipſę qdẽ nihil cõplent: nec vllã ſpeciẽ reddũt: ſed gen⁹ tñ ediuidunt: vt rationale ⁊ irrationale. hęc eniꝫ diuidunt genus. i. animal: Animal eniꝫ rationali differentia irrationaliqꝫ diuidit. Ergo illę quę ſunt generis diuiſiuę differentię: poſſunt aliquotiẽs eędẽ eſſe: poſſunt aliquotiens nõ eędẽ: vt animalis q̄ñ diuiſibilis eſt differẽtia quę eſt rationale: põt eã non habere auis quę eſt ſubalternũ genus. Et rurſus eaſdẽ diuiſibiles habere poteſt: vt eaſdẽ quas ſuperi⁹ diximus. Nã cũ diuidãnt aĩal differẽtię: q̄ carnib⁹ herbis ⁊ ſeminib⁹ veſcunẗ eędẽ pñt eſſe ſubalterni generis: i. aũis. ergo hę diuiſibiles pñt etiã eſſe diuerſę. Illę vò q̄ cõpletiuę ⁊ ſpecificę ſunt: aliq̄ nõ predicari de ſubiecto nõ pñt. Ut q̄ñ aĩal habet differẽtias completiuas ⁊ ſuę ſpeciei effectiuas: ſenſibile ſcilicet ⁊ animatũ: Hę differentię de hominẽ quod eſt ſubiectũ animalis nõ predicari nõ poſſunt. Omnes eniꝫ ſpecificę differentię de his predicanẗ: quorũ ſpecieꝫ cõplent: vt de animali p̄dicaẗ ſenſibile ⁊ animatum: ⁊ hoc vt de ſubiecto. In ſub̃a eñi aĩalis vtraqꝫ p̄dicaẗ: ſed aĩal predicaẗ de hoĩe vt de ſubiecto: neceſſe eſt ergo animatũ atqꝫ ſenſibile de homine predicari vt de ſubiecto. Hoc eſt enim qḋ ſuperius premiſit cũ diceret quãdo alterũ de altero predicaẗ vt de ſubiecto: queçũqꝫ de eo qḋ predicaẗ dicuntur: omnia etiã de ſubiecto dicũtur: atqꝫ hoc in omnib⁹ generibus recte conſtat intelligi. Ergo diuiſibiles differentię poſſunt aliquando cũ ſubiectis eſſe cõmunes: aliquando diuerſę. Specificę vero ⁊ completiuę cũ ſubiectis cõmunes nõ eſſe non poſſunt. Qḋ ergo Ariſtoteles ait ſubalternorꝫ generꝫ nihil prohibere eaſdem eſſe differentias. diuiſibiles differẽtias eaſdeꝫ eſſe nihil prohibere putandũ eſt: quę poſſunt eſſe etiã diuerſę. Qḋ ait vero queçũqꝫ predicati differentię fuerint eędẽ erũt etiã ſubiecti: de ſpecificis intelligẽdũ eſt. Quę cũ ſpeciem cuiuſlibet informẽt: ⁊ de eo qḋ informant: vt

de ſubiecto p̄dicenẗ: ad quodcũqꝫ vt de ſubiecto p̄dicaẗ illud qḋ ipſę differẽtię informant: de eo ut de ſubiecto predicabunẗ: ⁊ de eo nõ p̄dicari nõ pñt. Quare nihil ẽ in huiuſmodi theoremate qḋ vllo mõ debeat emẽdari.

Eorꝫ quidẽ q̄ ſcdm̃ nullã cõplexionẽ dicũtur: ſingulũ aut ſubſtãtiã ſignificat: aut quãtitatẽ: aut qualitatẽ: aut ad aliquid: aut vbi: aut quãdo: aut ſitum: aut habere: aut facere aut pati. Eſt autẽ ſubſtãtia vt figuraliter dicaẗ: ut hõ: equus. quãtitas ut bicubitũ tricubitũ. qualitas vt albũ: grãmaticũ. ad aliquid vt duplũ: dimidiũ: maius. vbi vò: vt i lycio in foro. q̄ñ aũt: vt heri: ſupiori anno: ſitũ vò vt ſedet: iacet. habere: ut calciatus: armatus facere ut ſecare vrere. pati: ut ſecari vri. Singula igiẗ eorꝫ q̄ dicta ſunt: ipſa qdeꝫ ſcdm̃ ſe in nulla affirmatiõe dicunẗ. Horꝫ aũt ad ſe inuicẽ affirmatio fit cõplexione. Uideẗ aũt oĩs affirmatio vl' vera vel falſa eſſe. eorꝫ aũt q̄ ſcdm̃ nullã cõplexionẽ dicũẗ ſingulã necꝫ vera necꝫ falſa ſũt. ut hõ albũ: currit vincit.

¶ Poſt paruiſſimã enumerationẽ in q̄tuor. i. in ſubſtantiã: accidens: vniuerſalitatẽ: particularitatẽ. Nunc eſt de partitiõe maxima tracturus: q̄ fit in decem. hac enim enumeratione maior nõ põt inueniri. Necꝫ eniꝫ vndecim p̄dicamẽta poterũt inueniri: nec vltra decem: vllo mõ aliqḋ genus recte excogitari põt. Quare huiuſmodi facit enumerationẽ: ſed non diuiſionem. Diuiſio nãqꝫ fere eſt generis in ſpecies. p̄dicamentorꝫ vero q̄ñ genus vnũ nõ habẽt: diuiſio eſſe nõ põt: ſed poti⁹ enumeratio eſt. ¶ Sunt vò q̄dã qui ꝯtendũt recte enumerationẽ nõ eſſe diſpoſitã. alij nãqꝫ vt ſuperuacua quędaꝫ demũt. alij vt curto operi addũt. alij vò ꝑmutant: quos nimirũ nõ recte ſentire alio nobis opere dicendũ eſt. ait aũt. Eorꝫ quę ſcdm̃ nullã cõplexionẽ dicunẗ. Adeo nõ de reb⁹: ſed de vocib⁹ tractatur⁹ eſt. vt diceret. Res. n. ꝓprię nõ dicũtur ſꝫ voces. ⁊ ꝙ addidit: ſingulũ aut ſubſtantiã ſignificat. late patet eũ de vocibus diſputare. nõ eniꝫ res ſed voces ſignificãt: res aũt ſignificãtur. Sine cõplexione vò dicũtur (vt dictũ eſt) q̄cũqꝫ ſingulari intellectu ⁊ voce ꝓferunẗ. Scdm̃ cõplexionẽ vò q̄cunqꝫ aliqua cõiunctione vel accidentis copulatione miſcẽtur ſed quid ex his quę ſcdm̃ nullã complexionẽ dicuntur efficitur: ipſę demonſtrat: cũ dicit. Singula igitur eorꝫ quę dicta ſunt: ipſa quidẽ ſcdm̃ ſe in nulla affirmatione dicũtur. Horũ autẽ ad ſe inuicem complexione affirmatio fit: videtur enim omnis affirmatio vel falſa eſſe vel vera. Eorũ autẽ quę ſcdm̃ nullam complexionẽ dicuntur: necꝫ verũ quicꝫ necꝫ falſum eſt: vt homo: album currit: vincit. Significat ergo ⁊ hic ea quę ſine vlla cõplexione dicũtur: affirmationis vim non obtinere. Si quis eniꝫ dicat hõ: vel albũ: vel decẽ: vel quidlibet ſimplici modo: in eo necꝫ verũ quid inueniet necꝫ falſum: ſed omnis affirmatio vel vera vel falſa eſt. Igitur vniuerſaliter predicamenta p̄nũciat affirmationis ratione penitus non teneri. Sed hęc eadem ſi cuꝫ quadã cõplexione cõiuncta ſint: fieri propoſitões neceſſe eſt: quę in ſe verũ falſumue cõtineant. Sed nõ omnis complexio ꝓpoſitionem facit. Nec ſi dixero: ſocrates in foro: idcirco iam ꝓpoſitio eſt. Sed ſi quis dicat: ſocrates in foro ambulat: tunc fit ꝓpoſitio: quę aut affirmatio ẽ: aut negatio. Affirmationes vero ⁊ negatiões: vel verę videntur eſſe vel falſę. atqꝫ ideo quodcũqꝫ necꝫ verũ necꝫ falſuꝫ eſt: illud ꝓpoſitio nõ eſt. Ergo quadã complexione ex his quę ſcdm̃ nullaꝫ cõplexionem dicuntur veritas falſitaſqꝫ efficitur. Affirmationẽ autem ſolaꝫ nunc Ariſtoteles interpoſuit: idcirco ꝙ oĩs affirmatio prior eſt. hoc enim negatio tollit: quod affirmatio ante conſtituit. prius quidẽ ſcdm̃ ſignificationẽ: ſed non ſcdm̃ genus: quod alio liquebit loco. Maxime autem mõſtrat Ariſtoteles ſe non de rebus ſed de vocibus tracturum: quod ait. Horũ autem ad ſe inuiceꝫ cõplexione affirmatio fit: nõ enim rerũ complexione fit affirmatio vel negatio ſed ſermonum. Nec in rebus eſt veritas ⁊ falſitas ſed in intellectibus atqꝫ opinionibus: ⁊ poſt hęc in vocibus atqꝫ ſermonib⁹: hic hactenus. Scdm̃ cõplexionẽ ergo ſunt queçũqꝫ ex integris compoſitis fiunt: vt ſocrates ambulat. nã ⁊ ſocrates ⁊ ambulat vterqꝫ integer ſermo eſt: ⁊ cõiunctus affirmationẽ fecit. At vero ſi qs dicat flaminger: vel multiſonus: vel fluctiuagus: ſcdm̃ cõplexionẽ nõ erit iſta ꝯplatio: idcirco qḋ ex neutris integris factũ ẽ. Horꝫ aũt decẽ p̄dicamẽtorꝫ diffinitiões inueniri non pñt. Idcirco ꝙ ea q̄ ſignificãt genera altiſſima ſunt. Sub̃a. n. ⁊ quãtitas ⁊ q̄litas nulli vnq̄ꝫ generi videẗ eẽ ſubiecta. Quare q̄ñ diffinitio oĩs a genere dr̃ gen⁹ qḋ alij generi ſubiectũ nõ ẽ a diffinitiõe relinquiẗ. Sed nũc quidẽ omniũ p̄dicamẽtorꝫ ꝯueniẽtia dixit exẽpla. Poſt vò lati⁹ de vnoquoqꝫ tractabiẗ. ⁊ q̄ñ diffinitio inueniri nulla põt: q̄buſdã ꝓprietatib⁹ informanẗ. quare q̄ñ d̃ his dictũ ẽ plene: ad tractatũ ſubę trãſeam⁹

S ubſtantia autem eſt quę proprię ⁊ principaliter et maxime dicaẗ: quę necꝫ de ſubiecto dicitur necꝫ in ſubiecto eſt: vt aliquis hõ: vel aliquis equus. Secundę autem ſubſtantię dicuntur in quibus ſpeciebus illę quę principaliter ſubſtantię dicuntur inſunt. Et hę quidem ⁊ harũ ſpecierum genera: ut aliquis homo in ſpecie quideꝫ eſt in homine. Genus vero ſpeciei animal eſt. Secũdę ergo ſubſtantię hę dicuntur: vt eſt homo atqꝫ animal.

¶ Queritur cur predicamentorꝫ tractatũ a ſubſtantijs inchoauerit nam quoniã omnis res aut in ſubiecto eſt aut in ſubiecto nõ eſt. Quicquid in ſubiecto ẽ: eget ſubiecto: quoniã in ꝓpria natura nõ poteſt cõſiſtere: ⁊ q̄ñ rebus omnibus ſubſtãtia ſubiecta eſt: nihil eoruꝫ quę ſunt in ſubiecto preter ſubſtantiã poterit permanere. Sed prior illa natura eſt: ſine qua alia eſſe nõ poſſunt. Quocirca prior naturaliter videtur eſſe ſubſtantia: nõ abſurde igitur in diſputationẽ quod prius per naturã fuit: pri⁹ etiam ſumpſit: ⁊ diffinitionem quidem ſubſtantię proferre non potuit: ſed poſt exemplũ ſuperius datuꝫ deſcriptionẽ quãdã profert: qua quid ſit ipſa ſubſtantia queamus agnoſcere. hoc eſt autẽ non eſſe in ſubiecto. Subſtantia enim in ſubiecto non eſt: facit autem quandã ſubſtantiarũ diuiſionẽ cuꝫ dicit: alias primas eſſe ſubſtantias: alias ſecundas. Primas vocans indiuiduas. Secũdas vero indiuiduarũ ſpecies ⁊ genera. Ergo cum primis ſecũdiſqꝫ ſubſtantijs cõmune ſit nõ eſſe in ſubiecto: additũ primis ſubſtantijs de ſubiectis nõ predicari: primas ſubſtantias a ſecundis ſubſtantijs ſeparat. ſubſtantia enim indiuidua in eo quod eſt ſubſtantia in ſubiecto nõ eſt. Quod autem indiuidua eſt: de ſubiecto non predicatur. Sunt ergo primę ſubſtantię: quę necꝫ in ſubiecto ſunt: necꝫ de ſubiecto dicuntur: ut eſt Socrates vel Plato. Hi eniꝫ quoniam ſubſtãtię ſunt: in ſubiecto nullo ſunt. Quoniam vero particulares indiuiduiqꝫ ſunt: de nullo ſubiecto predicanẗ. Secũdę vero ſubſtãtię ſunt: quib⁹ cõe eſt cũ p̄mis ſubſtãtijs: qḋ in ſubiecto non ſunt. Propriũ vero qḋ de ſubiecto p̄dicãtur: q̄ ſecũdę ſubſtãtię ſũt vniuerſales vt eſt hõ atqꝫ aĩal. hõ nãqꝫ ⁊ aĩal in nullo ſunt ſubiecto: ſed de ſubiecto aliquo p̄dicanẗ. Sunt igiẗ p̄mę ſub

ſtãtię ꝑticulares: ſecũde vniuerſales. ¶ Pꝛopꝛię aũt
ſubãs indiuiduas dicit: qꝛ̃ hoĩeꝫ quidẽ ipſã ſpeciẽ vel
aĩal qꝛ̃ eſt genus: nõ niſi ex indiuiduoꝝ cognitione col
ligimus. Quare quoniã ex ſingulorũ ſenſibus generali-
tas intellecta eſt: merito ꝓpꝛię ſubſtantię indiuidua ⁊
ſingula nominãtur. Pꝛincipaliter vero indiuiduę ſub
ſtãtię dicte ſunt: quod omne accidẽs pꝛius in īdiuidua
poſt vero in ſecundas ſubſtantias venit. Nã quoniam
ariſtarchus grecus eſt: homo vero eſt ariſtarchus: eſt ho
mo grecus. ita pꝛius omne accidens in indiuiduum ve-
nit: ſecundo vero loco etiam in ſpecies generaꝗ ſubſtan
tiarũ accidẽs illud venire putabitur. Recte igitur quod
pꝛius ſubiectum eſt: hec ſubſtãtia pꝛincipaliter appella
tur. Maxime aũt ſubſtãtia pꝛima dicitur: idcirco quod
quę maxime ſubiecta eſt rebus alijs: ea maxime ſubſtã-
tia dici põt. maxime aũt ſubiecta eſt ꝑma ſubã: oĩa. n. de
pꝛimis ſubſtãtijs dicũtur: aut in pꝛimis ſubſtãtijs in
ſunt: vt genera et ſpẽs: nãꝗ genera ⁊ ſpẽs pꝛedicãtur
de ꝓpꝛijs indiuiduis: vt animal atꝗ hõ pꝛedicant̃ de
ſocrate. i. ſecũdę ſubſtãtię de pꝛimis. Sin vero ſint acci
dentia: in pꝛimis ſubſtãtijs pꝛincipaliter ſunt. Quare
qm̃ vel accidentia in pꝛimis ſubſtantijs pꝛincipaliter
ſunt: vel ſecũdę ſubſtãtię de pꝛimis ſubſtãtijs pꝛedicã-
tur. Pꝛimę ſubſtãtię ſecũdis ſubſtãtijs accidentibuſꝗ
ſubiectę ſunt. Quare quoniã iſtę maxime ſubiectę ſunt:
vel accidentiũ ſubſiſtentię: vel ſecũdarũ ſubſtãtiarũ pꝛe-
dicationi: idcirco maxime ſubſtãtię nũcupantur. Dicit
aũt: non oĩs ſpecies neꝗ omnia genera ſecũdas eſſe ſub
ſtãtias: ſed eas tm̃ quę pꝛimas ſubſtãtias cõtinerẽt: ut
eſt hõ atꝗ animal: hõ nanꝗ cõtinet Socratẽ ⁊ aliquã
indiuiduã ſubãm. Animal vero continet indiuiduum
ſpeciemꝗ. i. hominẽ ⁊ aliquẽ hominem. Quare genera
⁊ ſpẽs quę de pꝛimis ſubſtãtijs pꝛedicãtur: ipſas ſecũ-
das putat eſſe ſubſtãtias. hoc aũt h̄ modo ait. Secũdę
autẽ ſubſtãtię dicũtur in quibꝰ ſpeciebꝰ illę quę pꝛinci-
paliter ſubſtantię dicũtur inſunt: hę ⁊ harũ ſpecierũ ge
nera ⁊ inde cõuenientia ponit exempla. Ac ſi diceret: non
omnia genera neꝗ oẽs ſpẽs ſecũdas ſubãs dico. Sed
eas tm̃ ſpecies: in quibꝰ indiuidua illa. i. pꝛimę ſubſtã-
tię inſunt: ⁊ harũ ſpecierum. i. quę cõtinent pꝛimas ſub
ſtantias genera. Hoc aũt idcirco dictũ videtur: ne quis
colorẽ quod genꝰ eſt: vel albũ quod ẽ ſpecies: ſecundas
putet eſſe ſubãs. Iſta eniꝫ pꝛimas ſub ſe nõ continent.
¶ Sꝫ dicat aliqs quẽadmodũ ꝑmę poterũt eẽ ſubſtã
tię indiuiduę: cũ omne quod pꝛius eſt ſublatũ auſert id
quod ẽ poſterius: poſterioribꝰ vero ſublatis pꝛiora non
pereũt. homo nãꝗ ſi pereat: ſocrates quoꝗ ſit cõtinuo
periturus. Si vero ſocrates interierit: homo continuo
nõ peribit. Si igitur ſublatis generibus ⁊ ſpeciebꝰ in-
diuidua perimũtur: ſublatis indiuiduis genera ſpeci-
eſꝗ ꝑmanent: magis pꝛimas ſubſtantias ſpecies ⁊ ge
nera nominari dignum fuit. ¶ Sed hoc modo indiui
duoꝝ natura nõ recte accipitur. Neꝗ enim cũcta indi-
uiduorũ ſubſtantia in vno ſocrate eſt: vel quolibet vno
homine: ſed in omnibꝰ ſingulis. Genera nãꝗ ⁊ ſpẽs
nõ ex vno ſingulo intellecta ſunt: ſed ex omnibꝰ ſingulis
indiuiduis mentis ratione concepta. Semper etiã quę
ſenſibus pꝛopinquiora ſunt: ea etiam pꝛoxime nuncu-
panda vocabulis arbitramur. Qui enim pꝛimus ho-
niem dixit: non illum qui ex ſingulis hominibus confi-
citur cõcepit animo: ſed quẽdã ſingularẽ atꝗ indiuiduũ
cui hominis nomẽ imponeret. Ergo ſublatis ſingulis
hominibus homo non remanet: et ſublatis ſingulis
animalibus animal interibit. Quocirca quoniam in
hoc libꝛo de vocabuloꝝ ſignificatione tractatꝰ habetur
ea quibus vocabula pꝛius poſita ſunt: merito pꝛimas
ſubſtantias nuncupauit. Pꝛius aũt illis vocabula ſũt
indita: quę pꝛius ſub ſenſibus cadere potuerunt. Sen-
ſibus vero obijciũtur pꝛima indiuidua. Merito igitur
eas pꝛimas in diuiſione poſuit. Eodem quoꝗ modo il
la queſtio ſoluit̃ quę dicit. Cũ naturaliter pꝛimę intelli
gibilis ſint ſubſtãtię: vt deus vel animus: cur nõ has
pꝛimas ſubſtantias nũcupauerit. quoniã hic de nomi
nibus tractatus habetur: nomina autem pꝛimo illis in
dita ſunt: quę pꝛĩcipaliter ſenſibus fuere ſubiecta. Po
ſteriora vero in nominibus ponendis putantur: quę-
cũꝗ ad intelligibilem pertinent incoꝛpoꝛalitatẽ: vt ad
deũ: vel aĩam: vel ad genꝰ: vel ad ſpeciẽ. Quare qm̃ in
hoc opere pꝛincipaliter de nominibus tractatꝰ eſt: de in
diuiduis vero ſubſtantijs quę pꝛimę ſenſibꝰ ſubiacent:
pꝛima ſunt dicta vocabula: in opere quo de vocabulis
tractabatur. Merito indiuiduę ſenſibileſꝗ ſubſtantię
ꝑmę ſubſtãtię ſunt poſitę. Cũ aũt tres ſubſtãtię ſint: ma
teria ſpecies ⁊ quę ex vtriuſꝗ conficitur: vndiꝗ cõpoſita
⁊ cõpacta ſubſtantia: hic neꝗ de ſola ſpecie: neꝗ de ſola
materia: ſed de vtriſꝗ mixtis compoſitiſꝗ pꝛopoſuit.
Partes autẽ ſubſtãtię incõpoſitę ⁊ ſimplices ſunt: ex
quibꝰ ſubſtãtia ipſa cõficit̃: ſpecies ⁊ materia: quas poſt
per tranſitũ nominat dicens. ſubſtãtiarũ partes ⁊ ipſas
eſſe ſubſtantias: atꝗ hęc hactenus. Nunc expoſitionis
curſum ad ſequentia cõuertamus.

**Manifeſtuꝫ eſt aũt ex his q̃ dicta ſunt: qm̃
coꝝ q̃ de ſubiecto dicũtur: neceſſe eſt ⁊ no-
mẽ ⁊ rationẽ de ſubiecto ꝑdicari: vt hõ de
ſubiecto aliquo hoĩe pꝛedicat̃: ⁊ pꝛedicatur
quidẽ nomẽ ipſius. Hominẽ eni de aliquo
hoĩe pꝛedicabis. Ratio quoꝗ hoĩs de ſub
iecto aliquo hoĩe ꝑdicabit̃. quidã eni hõ ⁊
hõ eſt ⁊ aĩal. quare ⁊ nomẽ ⁊ ratio ꝑdicabit̃
de ſubiecto. Eoꝝ vero q̃ in ſubiecto ſunt: in
pluribus qdẽ neꝗ nomen de ſubiecto neꝗ
ratio pꝛedicabit̃. In aliquibus autẽ nomen
qdẽ nihil pꝛohibet pꝛedicari de ſubiecto: ra
tionẽ vero ĩpoſſibile eſt ꝑdicari: vt albũ cũ
in ſubiecto ſit vt in coꝛpoꝛe: ꝑdicat̃ de ſubie
cto. dicit̃ eni coꝛpus album: ratio vero albi
nũq̃ de coꝛpoꝛe pꝛedicabit̃. alia aũt oĩa aut
de ſubiectis dicitur pꝛincipalibus ſubſtan
tijs: aut in ſubiectis eiſdẽ ſunt. hoc aũt mani
feſtũ eſt ex his q̃ per ſingula ꝓponentur: vt
aĩal de hoĩe pꝛedicat̃: ergo de aliquo hoĩe
ꝑdicabit̃ aĩal. nã ſi de nullo aliquoꝝ hoiũ
neꝗ oĩno de hoĩe. Rurſus coloꝛ in coꝛpe ẽ
ergo ⁊ in aliquo coꝛpoꝛe. nã ſi nõ in aliquo
ſinguloꝝ: nec oĩno in coꝛpoꝛe. Quare alia
oĩa aut de ſubiectis pꝛincipalibus ſubſtan-
tijs dicunt̃: aut in ſubiectis eiſdẽ ſunt. Non
ergo exiſtẽtibus pꝛimis ſubſtãtijs ĩpoſſibi-
le eſt eſſe aliquid alioꝝ. oĩa enim alia aut de
ſubiectis eiſdẽ dicunt̃: aut in ſubiectis eiſdẽ
ſunt. Quare nõ exiſtẽtibus pꝛimis ſubſtan
tijs impoſſibile eſt aliorum aliquid eſſe.**

Oĩa quęcũꝗ dicta ſunt vel in ſubiecto ſunt vl' de ſub
iecto ꝑdicant̃. ſꝫ nõ oĩa q̃cũꝗ in ſubiecto ſunt: de ſubie-
ctis ꝓpꝛijs dicũt̃. nãꝗ qꝛ̃ in ſubiecto aliquo eſt de ꝓ-
pꝛio ſubiecto ꝑdicatur: vt albũ ꝑdicat̃ de coꝛpoꝛe. dicit̃
eniꝫ coꝛpꝰ albũ. Sed qm̃ ſecũdę ſubſtãtię pꝛimaꝝ ſub
ſtãtiaꝝ vel ſpẽs vel genera ſunt: ſocratis eniꝫ ſpẽs hõ ẽ
⁊ animal genꝰ. Genꝰ aut de ſubiectis ſpeciebꝰ ⁊ indiui
duis vniuoce ꝑdicat̃. Secũdę ſubſtãtię d̃ ſubiectis ſpe
ciebꝰ vniuoca ꝑdicatiõe dicunt̃. Cõuenit nãꝗ ꝑmarũ ⁊
ſecundaꝝ ſubſtãtiaꝝ ſi ſit vna facta diffinitio. nãꝗ aĩal
vel hõ vel ſocrates vna diffinitiõe iungunt̃: qꝛ̃ ſunt
ſubſtãtię animatę atꝗ ſenſibiles. Igit̃ ſecũdę ſubſtãtię
ita de ſubiectis pꝛedicãtur ꝓpꝛijs: id eſt de pꝛimis ſub
ſtantijs: vt vniuoce pꝛedicẽtur. Illoꝛum vero quę ſunt
in ſubiecto aliquotiens quidẽ neꝗ nomen ipſũ de ſub
iecto dicit̃. Naꝫ virtus in anima eſt: ſed virtꝰ de anima
minime ꝑdicat̃. Aliquotiens autẽ denominatiuę dici
tur: vt grãmatica: quoniam eſt ĩ homine: denominatiuę
grammaticus a grammatica dicatur. Sępe autẽ ipſum
nomẽ de ſubiecto pꝛedicat̃: vt quoniã albũ ẽ in coꝛpoꝛe
coꝛpus albũ dicitur: ſed ſiue nomen nõ pꝛedicetur: ſiue
denominatiuę dicatur: ſiue ꝓpꝛio nomine pꝛedicatio ſit.
Diffinitio eiꝰ quod eſt in ſubiecto: de pꝛopꝛio ſubiecto
nunq̃ pꝛedicabitur: vt albũ quoniã ẽ in ſubiecto coꝛpo
re: pꝛedicatur albi quidẽ nomẽ de coꝛpoꝛe. diffinitio ve
ro albi ad coꝛpus nullo modo dicitur. album nãꝗ vel
coꝛpus vna ratione vtraꝗ diffiniri non poſſunt. Am
plius ſi omne accidẽs in ſubiecto eſt: ⁊ ſubſtantia ſubie
ctum eſt: differt accidente ſubſtantia: differt etiam diffi-
nitio ſubſtantię atꝗ accidentis: quod eadem diffinitio
ſubiecti ⁊ eius quidem quod eſt in ſubiecto eſſe non po
teſt. Atꝗ hoc eſt quod ait. Eoꝛũ quę ſunt in ſubiecto in
pluribus quideꝫ neꝗ nomen de ſubiecto neꝗ ratio pꝛe
dicatur: vt virtus in anima. Addidit quoꝗ de quibuſ
dam nihil pꝛohibere pꝛedicari: ⁊ in alijs quidẽ denomi
natiuę: in alijs vero recto nomine ſit pꝛedicatio. De ſe-
cundis vero ſubſtantijs ſemper ad pꝛimas ſubſtãtias
pꝛedicatio peruenit. Nam ſi quidã homo ⁊ homo eſt et
animal: ⁊ certe vna diffinitio animalis ⁊ ad hominẽ et
ad quendã hominẽ cõuenienter aptabitur. Magis tm̃
eſſe ſubſtantias indiuiduas ⁊ particulares ipſe ſignifi-
cantius monſtrat. Nam cũ omnis res aut ſubſtãtia ſit
aut accidens: ⁊ ſubſtantiarũ alię ſint pꝛimę: alię ſecũdę:
ſit trina partitio: ita vt omnis res aut accidens ſit: aut
ſecũda ſubſtantia: aut pꝛima. Hoꝝ autem vt ſub deſcri
ptione diuiſio ſiat: hoc modo dicimus. Omnis res aut
in ſubiecto eſt: aut in ſubiecto nõ eſt. eoꝝ que in ſubiecto
ſunt: alia pꝛedicãtur de ſubiecto: alia minime. eoꝝ quę
in ſubiecto nõ ſunt: alia de nullo ſubiecto pꝛedicantur:
alia vero pꝛedicantur. Ergo omnes res aut in ſubiecto
eſt: aut in ſubiecto nõ eſt. Aut in ſubiecto eſt: ⁊ de ſubie
cto pꝛedicatur: aut in ſubiecto eſt: ⁊ de nullo ſubiecto pꝛe-
dicatur: aut in ſubiecto nõ eſt: ⁊ de ſubiecto pꝛedicatur.
aut in ſubiecto nõ eſt: ⁊ de nullo ſubiecto pꝛedicat̃. His
igitur ſumptis ſi pꝛimas ſubſtantias ſeparamꝰ: rema-
nent ſecundę ſubſtantię atꝗ accidentia. Sed ſecundę
ſubſtantię ſunt: quę in ſubiecto non ſunt: ⁊ de ſubiecto
pꝛedicantur. Ergo eſſe ſuum niſi in hoc quod de aliquo
pꝛedicantur: non retinent. Pꝛedicantur aũt ſecũdę ſub
ſtantię de pꝛimis. ergo vt ſecundę ſubſtantię ſint: pꝛedi
catio de pꝛimis ſubſtantijs cauſa eſt. Non enim eſſent
ſecundę ſubſtantię: niſi de pꝛimis ſubſtantijs pꝛedica-
rentur. illa vero quę in ſubiecto ſunt penitus conſiſtere
non valerent: niſi fundamenti quodãmodo loco pꝛimis
ſubſtantijs niterentur. Ergo omnia quęcunꝗ ſunt pꝛe
ter pꝛimas ſubſtantias: aut ſecundę ſubſtantię erunt:
aut accidẽtia. Sed ſecũdę ſubſtãtię de ꝑmis ſubſtãtijs
ꝑdicant̃: accidẽtia in pꝛimis ſubſtãtijs ſunt. Quocirca
oĩa aut de pꝛimis ſubſtãtijs ꝑdicãtur: vt ſecũdę ſubſtã
tię: aut in pꝛimis ſubſtãtijs ſunt vt accidẽtia: qꝛ̃ Ari-
ſtoteles ꝓpoſuit hoc modo. Cętera vero oĩa aut de ſub
iectis dicunt̃ pꝛimis ſubſtantijs: aut in eiſdẽ ſubiectis
ſunt. hic quoꝗ veriſſima ſumit exẽpla. Ait eni. Si ac
cidẽs in nullo ſubiecto coꝛpoꝛe eſſet: nec in coꝛpoꝛe eſſet
oĩno. Nã ſi in nullo ſinguloꝝ: in nullo generaliter eſſe
diceret̃. Et itẽ aĩal niſi de ſingularibꝰ atꝗ indiuiduis
hoĩbꝰ pꝛędicaretur: nec de hoĩe pꝛedicaretur oĩno. Qua-
re quoniam idcirco pꝛedicantur ſecundę ſubſtantię: qm̃
ſunt pꝛimę: ⁊ idcirco ſunt aliquid accidẽtia: quoniã eiſ-
dem pꝛimę ſubſtantię ſubiectę ſunt: ſi pꝛimę ſubſtantię
non ſunt: neꝗ quę de his pꝛedicantur manſura ſunt:
neꝗ quę in his ſubiectis ſunt permanebunt.

Pꝛima editio In Pꝛedicamenta.

**Secundarũ vero ſubſtantiaruꝫ magis ſub-
ſtãtia eſt ſpecies q̃ genus: pꝛopinquioꝛ eni
eſt pꝛimę ſubſtantię. Si quis enim aſſignet
pꝛimã ſubſtantiam quid eſt: euidentius et
conuenientius aſſignabit ſpeciem pꝛoferẽs
q̃ genus: vt quendã hominẽ aſſignãs: ma-
nifeſtius aſſignabit hominẽ q̃ animal aſſi-
gnando. Illud enim pꝛopꝛiũ eſt magis ali-
cuius hominis: hoc autẽ cõmunius. ⁊ cum
aliquã arboꝛem reddideris: manifeſtius aſ
ſignabis: cũ arboꝛẽ reddideris quã plantã.**

Conſtat indiuiduas ſubſtantias pꝛimas ⁊ maxime ⁊
pꝛopꝛię eſſe ſubſtantias. Secundę vero ſubſtantię: id
eſt genera ⁊ ſpecies ſicut non ęqualiter a pꝛima ſubſtan
tia diſtant: ita non ęqualiter ſubſtantię ſunt. nam quo
niam pꝛopinquioꝛ eſt ſpecies pꝛimę ſubſtantię q̃ꝫ genꝰ
idcirco magis eſt ſpecies ſubſtantia q̃ꝫ genꝰ pꝛopꝛium
vt homo ꝓpinquioꝛ eſt ſocrati q̃ꝫ animal: atꝗ ideo ma
gis eſt homo ſubſtantia. Animal vero quanq̃ꝫ ⁊ ipſum
ſubſtantia ſit tamen minus homine. hoc autem idcirco
euenit: quod in omni diffinitione cõuenientius ſpecies
ad pꝛimã ſubſtantiam dicitur q̃ꝫ genus. Naꝫ ſi quid ſit
ſocrates aliquis velit oſtẽdere: pꝛopinquius ſubſtantiã
ſocratis pꝛopꝛietatemꝗ monſtrabit ſi dixerit eũ eſſe ho
minem q̃ꝫ ſi animal. Quod eniꝫ animal eſt ſocrates: cõ-
mune eſt cum cęteris: qui homines non ſunt: id eſt cum
equo atꝗ boue. Quod vero homo eſt cum nullo alio eſt
cõmune niſi cum his qui ſub eadem ſpecie hoĩs continẽ
tur. Quocirca pꝛopinquioꝛ erit ad ſignificationem deſi-
gnatio: cum indiuiduo ſpecies redditur: q̃ꝫ ſi generis vo
cabuluꝫ pꝛedicetur. Rurſus ſi quãlibet indiuiduam
arboꝛẽ deſignare aliquis volens arboꝛem dicat: pꝛopin-
quius deſignabit quid ſit id quod diffiniuit: q̃ꝫ ſi plantã
nominet. planta aũt genus eſt arboꝛis. pꝛedicatur eniꝫ
planta ⁊ de his quę arboꝛes non ſunt: vt de caulibus
atꝗ lactucis: quare conſtat ſpecies magis eſſe ſubſtan-
tias: eo quod ſint pꝛimis ⁊ maxime ſubſtantijs pꝛopin-
quioꝛes. Et q̄ ĩ eo qꝛ̃ quid ſit aſſignata ſpẽs cõuenien-
tiꝰ: ⁊ euidẽtiꝰ aſſignet genꝰ vero longiꝰ atꝗ cõmunius.

**Amplius pꝛincipales ſubſtantię eo quod
alijs omnibus ſubiectę ſũt: ⁊ alia omnia aut
de his pꝛedicantur: aut in eis ſunt: ideo ma
xime dicuntur ſubſtantię. Sicut autẽ pꝛinci
pales ſubſtantię ad alia omnia ſe habent: ſic
⁊ ſpecies ad genus ſe habet. ſubiacet enim
ſpecies generi. genera enim de ſpeciebus
pꝛedicantur: ſpecies autem de generibus
nõ conuertunt̃. Quare ⁊ ex his ſpecies ma
gis genere ſubſtantia eſt.**

¶ Magis eſſe ſubſtantias ſpẽs validioꝛi rurſus ar-
gumentatione confirmat: per ſimilitudinẽ nãꝗ hoc ita
eſſe declarat. Nam cũ omnes ſubſtantię aut pꝛimę ſunt
aut ſecũdę. Secundarũ autẽ aut genera: aut ſpecies. ſpe-
cierũ atꝗ generũ quicqd ſimilius pꝛimis ſubſtãtijs in-
uenit̃: hoc magis ſubſtãtia merito putabit̃. Sed ꝑmę
ſubſtãtię idcirco maxime ſubſtãtię dicũtur: qꝛ̃ omnibꝰ
ita ſubiectę ſunt: vt aut in ipſis ſint cętera vt accidentia
aut de ipſis alia ꝑdicẽtur vt ſubſtãtię ſecũdę. Qꝛ̃ ergo
in pꝛimas ſubſtãtias: hoc idẽ in ſpẽs venit. Nãꝗ ſpe
cies ⁊ cũctis ſubiacent accidentibꝰ: ⁊ de ſpeciebꝰ genera
pꝛedicant̃: de generibꝰ vero ſpẽs nõ pꝛedicant̃. Quare
nõ ſimiliter genera ſubiacẽt: quẽadmodũ ſpecies. Non
enim de generibus ſpecies pꝛedicant̃. Ergo ſicut pꝛimę
ſubſtantię ſubiectę ſunt ſecũdis ſubſtantijs ⁊ accidenti-
bus: ita ſpecies ſubiectę ſunt ⁊ accidentibꝰ ⁊ generibus.
Genera vero q̃ꝫq̃ꝫ ſubiecta ſint accidentibus: ſpeciebꝰ

tamen ipſa nõ ſubiacẽt. Quocirca maioꝛ eſt ſimilitudo ſpeciei ad pꝛimas ſubſtantias ꝗ̃ generis: quod ſi maioꝛ eſt ſimilitudo ſpecieꝝ ad maximas ſubſtantias: ipſe erũt magis ſubſtantię. Sed ne quis nos arbitretur dicere: quod ea que ſunt genera: ſpecies eſſe non poſſunt. Sed id quod ſunt genera: ſpecies eſſe non poſſunt. Nam in eo quod ſpecies eſt: de ſuperioꝛibus non pꝛedicatur: ſed in eo quod genus de eo pꝛedicabitur cuius eſt genus. Quocirca genera ipſa quoꝛuꝫ ſunt genera his ſubiacere non poſſunt. Species vero quoꝛũ ſunt ſpecies: de his pꝛedicari non poſſunt.

Ipſarũ vero ſpecierum quecunqꝫ nõ ſunt genera: nihil magis alterum altero ſubſtantia eſt. nihil enim familiarius aſſignabis de aliquo homine hominẽ aſſignando: quam de aliquo equo equũ. Similiter aũt ⁊ pꝛincipaliũ ſubſtantiarum nihil magis alterũ altero ſubſtantia eſt. nihil eniꝫ magis aliquis homo ſubſtantia eſt ꝙ̃ aliquis bos. merito igitur poſt pꝛincipales ſubſtantias ſola alioꝛũ ſpecies ⁊ genera dicũtur eſſe ſecundę ſubſtantię. Eoꝛũ enim que pꝛedicantur: pꝛincipalẽ ſubſtantiã ſola hęc indicant. Aliquem enim hominẽ ſi quis aſſignauerit quid ſit: ſpeciẽ quidẽ vel genus aſſignans familiariter aſſignabit: ⁊ manifeſtius faciet hominẽ vel animal aſſignans. Alioꝝ vero quicqd aſſignauerit qlibet aſſignabit extranee: velut album: aut currit: aut quecunqꝫ taliũ reddens. ergo merito hę ſolę alioꝛũ ſecũdę ſubſtantię dicuntur. Amplius pꝛincipales ſubſtantię eo quod alijs omnibus ſubiaceant: idcirco pꝛopꝛię ſubſtantię dicuntur. Sicut autẽ pꝛimę ſubſtantię ad omnia alia ſeſe habent: ita pꝛincipaliũ ſubſtantiaruꝫ genera et ſpecies ad omnia reliqua ſeſe habent. De his enim omnia reliqua pꝛedicãtur. aliquẽ enim hominẽ dicis grãmaticũ eſſe: ergo et hominẽ ⁊ animal grãmaticum dicis. ſimiliter autem ⁊ in alijs.

¶ Pꝛedicatum eſt (vt Poꝛphyrius quoqꝫ in libꝛo de generibus ſpeciebus differentijs pꝛopꝛijs atqꝫ accidentibꝰ planiſſime docuit) Alia eſſe ſolũ genera: quoꝝ genus inueniri non poſſet: alia ſoluꝫ ſpecies: que in alias ſpecies diuidi non valerent. Hę aũt ſũt q̃ de pluribus numero differentibus in eo quod quid ſit pꝛedicantur: vt homo de ſingulis hominibꝰ dicitur: ⁊ equus de ſingulis equis: ⁊ bos de ſingulis bobus: qui ſub pꝛopꝛia ſpecie poſiti a ſeipſis pꝛopꝛię naturę figura non diſcrepãt. Ergo huiuſmodi ſpecies: vt eſt homo atqꝫ equus que ſolis indiuiduis pꝛeſunt: q̃ñ genera eſſe non poſſunt: equaliter ſemper ſubſtantię ſunt. Nam tã pꝛopinque redditur de quolibet indiuiduo equo nomen equi: ꝗ̃ de quolibet indiuiduo homine hominis nomẽ. Quocirca ſi equaliter ſpecies hę que genera non ſunt: ad pꝛimas ſubſtantias ſunt equaliter eſſe ſubſtãtię merito putabuntur. hoc autem dicit nõ quod omnes ſpecies equaliter ſubſtantię ſunt: ſed que equaliter pꝛimis ſubſtantijs diſtãt. Poteſt eniꝫ fieri vt cuiuſlibet ſuperioꝛis generis vna quelibet ſpecies ſit que cõparata ad pꝛopꝛiaꝫ ſpeciem minus illa ſuperioꝛ videatur eſſe ſubſtãtia: vt animalis ſi quis dicat ſpeciem eſſe auẽ: eiuſdem quoqꝫ ſpeciem hominem: auis ⁊ homo non equaliter ſubſtantię ſunt: idcirco quod auis homine ſuperioꝛ eſt. Homo nꝗ̃ in alias ſpecies non diuiditur: eſt enim magis ſpecies. Auis autem poteſt in alias diuidi ſpecies: vt in accipitrẽ vel vulturem: que quãqꝫ aues ſint ſpecie tñ ipſe diſſentiunt. Pꝛopꝛię aũt ſpecies accipiter ⁊ vultur eſt. hi enim ſolis indiuiduis pꝛeſunt. Quare homo atqꝫ accipiter equaliter a pꝛimis ſubſtantijs diſtant: ⁊ ſunt eq̃liter ſubſtantię. Homo vero atqꝫ auis quoniã ſuperioꝛ eſt auis homine: non equaliter ſubſtantię ſunt. magis eniꝫ ſubſtantia homo eſt. Ergo quecũqꝫ ſpecies equaliter a ſuis indiuiduis diſtant: equaliter ſubſtantię ſunt. Quod quoniã ſpecies hę que genera nõ ſunt: equaliter a pꝛimis ſubſtãtijs abſunt: equaliter ſubſtantię dicuntur. Planuꝫ aũt eſt: vt non egeat expoſitione. pꝛimas quoqꝫ ſubſtantias equaliter eſſe ſubſtantias. aliquis homo eniꝫ atqꝫ aliquis equus quoniã ſunt indiuidua: pꝛincipaliter ſubſtantię ſunt: ⁊ pꝛopꝛie ⁊ maxime. Quocirca in maximis ſubſtantijs neqꝫ minus neqꝫ magis ſubſtantia poterit inueniri. Indiuidua igitur equaliter ſubſtãtię ſunt. Recte aũt poſt pꝛimas ſubſtantias ſola alioꝛũ ſpecies ⁊ genera ſecũdę dicuntur eſſe ſubſtãtię. eoꝛum enim que pꝛedicantur pꝛimã ſubſtantiã ſola hęc ſignificant. Oꝛdine ⁊ conueniẽter poſt pꝛimas ſubſtantias: id eſt indiuidua genera ⁊ ſpecies ſecundas eſſe ſubſtantias conſtitutas mõſtrat Ariſtoteles: que eſt firma atqꝫ expedita pꝛobatio. ait enim. Poſt pꝛimas ſubſtãtias recte genera ⁊ ſpecies ſecundas ſubſtantias eſſe nominatas. In diffinitionibus enim vbi ſubſtãtia cuiuſlibet oſtenditur: nihil aliud pꝛimaꝫ ſubſtantiã mõſtrat niſi genus ⁊ ſpecies. Socrates nanqꝫ ſi quis quid ſit interroget: dicitur homo: vel animal. ⁊ in eo quod quid ſit ſocrates interrogatus recte homineꝫ vel animal eſſe reſpondet. Quare quid ſint pꝛimę: ſecundę ſubſtãtię mõſtrant. quod ſi quis pꝛeter ſecundas ſubſtantias in interrogatiõe qd ſit pꝛima ſubſtantia dicat: id alieniſſime pꝛofert: vt ſi quid ſit ſocrates iterroganti aliquis reſpõdeat albuꝫ: vel currit: vel aliquid huiuſmodi: quod ſecũda ſubſtantia non ſit: nihil conuenienter vnꝗ̃ pꝛofert: ſi quid de pꝛima ſubſtantia pꝛeter ſecundas ſubſtãtias dicat. Quare quoniã nihil eoꝛũ que nõ ſunt ſecundę ſubſtantię quid ſit pꝛima declarat: ſecũdę autem ſubſtantię genera ⁊ ſpecies ſunt. recte poſt p̃mas ſubſtãtias ſpẽs ⁊ genera dicũtur eſſe ſecundę ſubſtantię. Amplius p̃mę ſubſtantię pꝛopterea quod omnibus alijs ſubiacent: idcirco pꝛopꝛię ſubſtantię dicũtur. Hęc quoqꝫ de eadeꝫ re pꝛobatio recte poſt pꝛimas ſubſtãtis genera ⁊ ſpecies eſſe poſitas veriſſima ratione confirmat. Nanqꝫ indiuidua idcirco pꝛimę dicuntur eſſe ſubſtantię: quod alijs cunctis ſubiaceant. Nam quoniã de ſecundis ſubſtantijs ad pꝛedicationem ſuppoſitę ſunt: ⁊ de his ſecundę ſubſtãtię dicũtur: vel quoniã accidentibꝰ ut poſſint eſſe accidẽtia ſubdũtur: idcirco pꝛimę ſubſtãtię ſunt. Et ſicut pꝛimę ſubſtantię cũctis ſubiacẽt accidentibꝰ: ſic etiã ſecũdę. Nã q̃ñ aliquis hõ accidẽtibꝰ ſubiacet: ⁊ homo ⁊ aĩal accidenti ſupponit: ⁊ q̃ñ eſt quidã hõ grecus. i. ariſtarchus: eſt homo grecꝰ: eſt etiã animal grecũ. Quocirca accidentibus pꝛimę ſubſtantię pꝛincipaliter ſubdũtur: ſecundę vero ſecundo loco. ⁊ quẽadmodũ pꝛimę ſubſtãtię ⁊ accidentibus ⁊ ſecũdis ſubſtãtijs ſubiacent ſic ſecũdę ſubſtãtię accidẽtibꝰ ſupponunt: ſed ſecũdę ſubſtãtię ſpecies ⁊ genera ſunt. Recte igitur poſt pꝛimas ſubſtãtias ſpẽs ⁊ genera ſecũdas ſubſtãtias eẽ ꝓpoſuit

Cõmune eſt aũt omni ſubſtãtię in ſubiecto non eſſe. pꝛincipalis enĩ ſubſtantia neqꝫ de ſubiecto aliquo dicitur neqꝫ in ſubiecto eſt. Secundaꝝ vero ſubſtantiarũ ſic etiam conſtat: quia nulla eſt in ſubiecto. eteniꝫ homo de ſubiecto aliquo homine dicitur: in ſubiecto autẽ nullo eſt. neqꝫ enim in aliquo homine homo eſt. Similiter animal de ſubiecto quidẽ dicitur aliquo homine: non eſt auteꝫ

animal in aliquo homine. Amplius eoꝛuꝫ que ſunt in ſubiecto: nomen quideꝫ de ſubiecto aliquando nihil pꝛohibet pꝛedicari: rationem vero impoſſibile pꝛedicari eſt. Secundaruꝫ vero ſubſtantiarum de ſubiectis ratio pꝛedicabitur ⁊ nomen. rationẽ enĩ hominis et animalis de aliquo homine pꝛedicabis. Ergo non erit hoꝛum ſubſtantia que ſunt in ſubiecto. Non eſt autẽ pꝛopꝛiuꝫ ſubſtantię hoc. nanqꝫ differentia eoꝝ eſt: que in ſubiecto non ſunt. bipes enĩ ⁊ greſſibile de ſubiecto quidem homine dicitur: in ſubiecto autẽ nullo eſt. non enĩ in homine eſt bipes: neqꝫ greſſibile. ratio quoqꝫ differentię de illo dicitur: de quo ipſa differẽtia pꝛedicatur: vt ſi greſſibile de homine dicitᷣ: ⁊ ratio greſſibilis de homine pꝛedicabitur. eſt enim homo greſſibilis. Non vero conturbent nos ſubſtantiaruꝫ partes: que ita ſunt in toto quaſi in ſubiecto: ne foꝛte cogamur confiteri nõ eas eſſe ſubſtantias. non enim ſic dicebantur eſſe ea que ſunt in ſubiecto ut quaſi partes eſſent in aliquo.

¶ Poſt enumerationem ſubſtantiarum ⁊ diuiſioneꝫ: in qua alias pꝛimas alias ſecundas eſſe pꝛopoſuit: q̃ñ ſubſtantię diffinitio nulla eſt reddita: idcirco quia generaliſſimum genus diffinitionibꝰ non tenetur. Pꝛopꝛietatem quandã cupit exquirere quaſi ſignũ aliquod: quo ſubſtantiam queamus agnoſcere: pꝛius que quid ipſis ſubſtantijs cõmuniter poſſit euenire pꝛoponit: poſt võ quid illis pꝛopꝛiũ ſit querit. ſed idcirco iſta pꝛemittit: vt ad illud verum pꝛopꝛiũ ſine vllo erroꝛe perueniat: ⁊ qđ vere eſt ſubſtantiarũ pꝛopꝛium vltimum dicat. ¶ Tribus autem modis pꝛopꝛium ſignificatur. Eſt eniꝫ pꝛopꝛium quod alicui ſpeciei omni euenit: ⁊ non ſoli: vt homini bipedẽ eſſe. Omnis enim homo bipes eſt: ſed non ſolus: aues nanqꝫ ⁊ ipſę ſunt bipedes. Aut ſoli ⁊ non omni: vt eidem homini euenit vt ſit grammaticus: ſed non omni homini: neqꝫ enim omnis homo grãmaticꝰ eſt. At vero tertia pꝛopꝛij ſignificatio eſt: que omni ⁊ ſoli ⁊ ſemper: vt riſibile. Omnis enim homo riſibilis ẽ: ⁊ ſolum ẽ animal homo quod rideat. Ex his igitur illa duo ſuperioꝛa que diximus: vbi omni ⁊ nõ ſoli: aut ſoli ⁊ non omni eſſe quedam pꝛopꝛia dicebamus: a pꝛopꝛiorum veritate eſſe videntur aliena. Hoc vero tertiũ quod omni ineſt ⁊ ſoli: hoc vere eſt pꝛopꝛiũ. illa autẽ ſuperioꝛa conſequẽtia quidem dicuntur: non tamen vere pꝛopꝛia: hoc autẽ vltimũ vere eſt pꝛopꝛiuꝫ. Quecunqꝫ ergo talia pꝛopꝛia Ariſtoteles inuenerit: que aut ſolis ⁊ nõ omnibus ſubſtantijs: aut omnibus ⁊ nõ ſolis eueniant: velut nõ vere in natura cuiuſlibet conſtituta repudiat. Illud vero vltimũ ponit: quod ⁊ omni ſubſtãtię ⁊ ſoli valeat euenire. Illa enĩ ſunt pꝛopꝛia que cõuertuntur: vt ſi quid fuerit homo riſibile eſt: ſi quid eſt riſibile homo eſt. hęc autẽ ſolum conuerti poſſunt: que oĩ ſoliqꝫ contingunt. nam neqꝫ vlli alij magis: neqꝫ vlli minus euenient: quare his pꝛedictis ad loci ipſius rationem expoſitionemqꝫ veniamꝰ. Quod ergo dicit: hoc eſt omnibus ſubſtantijs cõmune: vt in ſubiecto nõ ſint nãqꝫ pꝛimę ſubſtantię: id eſt indiuidua in ſubiecto non ſunt. quod planiſſime his demonſtratur. Nunꝗ̃ eniꝫ particularis ſubſtantia alicui accidens poteſt eſſe. ſecundę vero ſubſtantię habent quandaꝫ imaginem ꝙ ſint in ſubiecto. videntur enim ſecundę ſubſtantię in ſubiectis pꝛimis ſubſtantijs eſſe: ſed falſo. nam ſecundę ſubſtantię de pꝛimis ſubſtantijs ſoluꝫ pꝛedicantur: nõ in ipſis ſunt. Animal enim de quodam homine tantum dicitᷣ non etiã in aliquo homine conſiſtit vt in ſubiecto. Hoc autem illa res pꝛobat: quod omnia quecunqꝫ in ſubiecto ſunt: eoꝛum quoqꝫ indiuidua in ſubiecto ſunt. coloꝛ quoniam in ſubiecto coꝛpoꝛe eſt: ⁊ quidaꝫ coloꝛ ſubiecto coꝛpoꝛe nititur. in hoc vero quoniam pꝛimę ſubſtantię: id eſt indiuidua in ſubiecto non ſunt: nec eoꝛũ vniuerſalia: id eſt ſecũdę ſubſtãtię que genera ⁊ ſpecies ſũt: poſſũt aliquo niti ſubiecto. Quare ſecundę ſubſtantię pꝛimas ſubſtantias ad pꝛedicationem tantũ ſubiecta habent: non etiam vt ipſe pꝛimis ſubſtantijs accidant. Illud quoqꝫ maximũ argumentum eſt ſecundas ſubſtantias non eſſe in ſubiecto: quoniã omne quod in ſubiecto eſt poteſt mutari: illa que ſubiecta eſt: nõ mutatur: vt coloꝛ qui eſt in coꝛpoꝛe: eodem coꝛpoꝛe manente poteſt mutari: vt niger fiat ex albo. Manentibus autẽ ſubſtantijs pꝛimis ſecundę ſubſtãtię non mutantur. quã vero ipſe Ariſtoteles poſuit pꝛobationem ſecundas ſubſtãtias non eſſe in ſubiecto huiuſmodi eſt. pꝛedocuit eniꝫ quorundam que ſunt in ſubiecto: nomen de ſubiectis poſſe pꝛedicari: rationem vero nunꝗ̃. Album enim cum ſit in coꝛpoꝛe: dicitur coꝛpus albuꝫ: ⁊ pꝛedicatur albedo de coꝛpoꝛe: ſed alia eſt diffinitio albedinis: alia coꝛpoꝛis. Secundę vero ſubſtantię de pꝛimis ſubſtantijs ⁊ nomine pꝛedicantur ⁊ diffinitione iunguntur. Nam quidam homo animal eſt ⁊ homo. ſed quidaꝫ homo ⁊ hominis ⁊ animalis ratione diffinitur. Et vt veraciſſime ſententia concludatur: omne quod eſt in ſubiecto: equiuoce de ſubiecto dicitur. Secũdę vero ſubſtãtię de pꝛimis non equiuoce ſed vniuoce nũcupãtur: idcirco quod (vt dictum eſt) ⁊ nomine ⁊ diffinitione conſentiunt. Quare quẽadmodũ pꝛimę ſubſtantię in ſubiecto nõ ſunt: ſic ſecũdę ſubiecto carebunt. Cõmune eſt igitur omnibus ſubſtantijs ⁊ ſecundis ⁊ pꝛimis in ſubiecto non eſſe. ⁊ quodcũqꝫ ſubſtantia fuerit: conſequens eſt vt in nullo ſubiecto ſit. ¶ Sed queritur an hoc ſoli ſubſtantię inſit an etiam alijs. nam ſi ſoli ſubſtantię ineſt: quoniã omni ſubſtantię hoc ineſſe monſtrauimus: quod in ſubiecto non ſit: verum pꝛopꝛium dicitur eſſe ſubſtantię non eſſe in ſubiecto. Hoc enim dictum eſt eſſe maxime pꝛopꝛium quod omnibus ineſſet ⁊ ſolis. ſed hoc non eſſe ſubſtantię pꝛopꝛiũ veriſſima Ariſtotelis pꝛobatione confirmat dicens. Non eſt auteꝫ pꝛopꝛium ſubſtantię hoc. nãqꝫ differentia eoꝝ eſt: que in ſubiecto nõ ſunt bipes enim ⁊ greſſibile de ſubiecto quideꝫ homine pꝛedicatur: in ſubiecto vero nullo eſt. Non enim in homĩe eſt bipes neqꝫ greſſibile. ⁊ rõ quoqꝫ differẽtię de illo dicitᷣ: de quo ipſa differẽtia p̃dicatᷣ: vt ſi greſſibile de hoĩe dicatᷣ: ⁊ rõ greſſibilis de hoĩe p̃dicabitᷣ. Eſt enĩ hõ greſſibilis. non eſſe pꝛopꝛiũ hoc ſubſtantię dicit: idcirco quod in differẽtijs idẽ ſit. In nullo. n. differẽtia ſubiecto eſt: ad illũ nãqꝫ recurritᷣ. Si differẽtia in ſubiecto eẽt: noĩe tñ de ſubiecto pꝛedicaretur: nõ etiã ratione. Differẽtia võ de eo de quo dicitur: vniuoce p̃dicatur: vt ſi quis dicat greſſibile differentiam de homine: ipſius differentię diffinitio quoqꝫ homini cõuenienter aptabitur. Greſſibile nanqꝫ eſt quod per terrã pedibus ambulat: ⁊ homo eſt quod per terrã pedibus ambulet. Ita differentię ⁊ eius de quo ipſa differentia dicitur: vna poterit eſſe ratio ſubſtantię: id eſt vnius poſſunt ⁊ nominis nuncupatione: ⁊ diffinitionis determinatione coniungi. Qđ ſi in ſubiecto eſſet differẽtia: nunꝗ̃ de ſubiecto ſibi vniuoce pꝛedicaretur: Quare nõ pꝛopꝛiũ eſt ſubſtantię qđ retinet etiam differentia. differentia nãqꝫ ſubſtantia nõ eſt. Eſſet enim pꝛopꝛiũ ſubſtantię in ſubiecto non eſſe. Non eſt autem differentia accidens. eſſet enim in ſubiecto. Omnis autem res aut accidens eſt: aut ſubſtantia: id eſt aut in ſubiecto eſt: aut in ſubiecto non eſt:

⁊ ſunt accidentia quecunqȝ in ſubſtantiam ſubiecti veniunt: queqȝ permutata naturaȝ ſubſtãtię nõ perimũt. Si quibus vero peremptis ſubiecta interimantur: illa ꝓprie accidentia nõ vocanꝰ. differentia vero eſt quę de pluribus ſpecie differentibꝰ in eo quod quale ſit pꝛedicatur. Sed differentia ſubſtantia non eſt: iccirco qđ ſi eſſet ſubſtantia non in eo qđ quale ſit de ſubiecto: ſed in in eo quod quid ſit pꝛedicaret. Qualitas vero ſolũ non eſt: eſſet eniȝ accidens ⁊ in ſubiecto: an magis a ſubſtãtia ⁊ qualitate differentia ipſa conficitur. ⁊ ita vt illud de quo pꝛedicatur: perempta differẽtia ſimulſ interimatur: vt calor cũ eſt in aqua: perempto calore poteſt aqua in ſua ſubſtantia permanere: ⁊ ẽ calor in ſubiecto aqua: quo interempto aqua non peribit. ¶ Idem tamẽ calor eſt in igne: ſed perempto calore ignem interire neceſſe ẽ. Quare hęc qualitas caloris ſubſtantialiter ineſt igni: ⁊ eſt pꝛopꝛia differentia. i. ſubſtantialis. Concludendũ eſt igitur differentiam: neqȝ ſolũ ſubſtantiaȝ eſſe: neqȝ ſolum qualitatẽ: ſed quod ex vtriſqȝ conficitur ſubſtantialem qualitatẽ: quę permanet in natura ſubiecti: atqȝ ideo quoniam ſubſtantiã participat: accidens non eſt: quoniã qualitatẽ a ſubſtantia relinquitur. Sed quoddã mediuȝ eſt inter ſubſtantiã ⁊ qualitatẽ: quę quoniã in ſubiecto non eſt: ⁊ ſubſtãtia nõ eſt: pꝛopꝛiũ ſubſtãtię nõ eſt nõ eſſe in ſubiecto. ¶ Poſt hoc illud quoqȝ dicit nõ debere nos conturbari: ne foꝛte ſubſtantiaruȝ partes quę ita ſunt in toto quaſi in aliquo ſubiecto: aliquãdo cogamur accidentia nõ ſubſtantias confiteri. Subſtantiaꝝ partes in ſubiecto ſunt: ſed non vt accidentia. videmus enim quaſdaȝ partes ſubſtantiarũ ita eſſe in toto quaſi ſint in ſubiecto: vt caput in toto coꝛpoꝛe eſt: ⁊ manus in toto coꝛpoꝛe eſt: foꝛma quoqȝ ⁊ materia quę ſunt partes compoſitę ſubſtantię: in ipſa compoſita ſubſtantia ſunt. Ne foꝛte ergo cogamur aliquando partes ſubſtantiaꝝ quoniã ſunt in ſubiecto: ſuſpicari non eſſe ſubſtantias: ſed accidentia: pꝛemonet dicens. Nõ nos vero conturbent ſubſtantiarũ partes quę ita ſunt in toto quaſi in ſubiecto ſint: ne foꝛte cogamur dicere nõ eſſe eas ſubſtantias. Nõ enim ſic dicebantur eſſe quę ſunt in ſubiecto: vt quaſi partes eſſent in aliquo. Hoc enim rationis affert: cur iſta accidentia eſſe aliquis ſuſpicari non debeat. Illa eni eſſe diffinita ſunt in ſubiecto: quę nõ eſſent vt quędam pars: hoc eniȝ ſuperiꝰ ait. In ſubiecto autẽ eſſe dico qđ cum in aliquo ſit non ſicut quędã pars: impoſſibile eſt eſſe ſine eo in quo ẽ. Quocirca quoniã accidentia ita ſunt in ſubiecto: vt ſubiecti partes nõ ſint: ſubſtantiarũ vero in toto partes ita ſunt: vt in ſubiecto nõ ſint: partes ſubſtantiarũ partes accidentiũ eſſe nullus recte ſuſpicari poteſt.

Ineſt autẽ ſubſtantijs ⁊ differentijs ex his omnia vniuoce pꝛedicari. Omnia eni quę ab his pꝛedicata ſunt: aut de indiuiduis pꝛedicanẽ: aut de ſpeciebus. a pꝛima nanqȝ ſubſtantia nulla eſt pꝛedicatio: de nullo eni ſubiecto dicitur. Secundaꝝ vero ſubſtantiarũ ſpecies quidem de indiuiduo pꝛedicatur. Genus autem ⁊ de ſpecie ⁊ de indiuiduo Similiter autem ⁊ differentię ⁊ de ſpeciebus ⁊ de indiuiduis pꝛedicantur. rationem etiam ſuſcipiunt pꝛimę ſubſtantię ſpecieruȝ ⁊ generuȝ: ⁊ ſpecies generis: quęcũqȝ enim de pꝛedicato dicuntur: eadeȝ ⁊ de ſubiecto dicuntur. Similiter autẽ ⁊ differentiaꝝ rationem ſuſcipiunt ſpecies ⁊ indiuidua. vniuoca autem ſunt: quoꝝ ⁊ nomen cõmune ⁊ ratio eadem eſt. Quare omnia quę a ſubſtãtijs ⁊ differentijs ſunt: vniuoce dicũtur.

¶ Quoniam in ſubiecto non eſſe differentijs ⁊ ſubſtãtijs cõmune monſtrauit: aliam rurſus cõmunitatem ſubſtantiarum differentiarũqȝ pꝛopoſuit. Nam cũ ſubſtantiarũ alię ſint pꝛimę: alię ſecundę: ⁊ pꝛimę ſubſtantię ſint indiuiduę: quoniaȝ nihil indiuidua poſſunt habere ſubiectũ: ab indiuiduis nulla pꝛedicatio eſt. Secũdę vero ſubſtantię de indiuiduis: id eſt de pꝛimis ſubſtantijs pꝛedicanẽ: ⁊ de his vniuoce dicuntur. Secundarum enim ſubſtantiarum nomen de indiuiduis pꝛedicatur ⁊ ratio. ⁊ de indiuiduo quidem ⁊ ſpecies pꝛedicatur ⁊ genus: vt de platone. id eſt de aliquo homine: ⁊ homo dicitur ⁊ animal. aliquis enim homo ⁊ homo eſt: ⁊ animal: ⁊ vtriuſqȝ de indiuiduo pꝛedicatur ratio. Dicamus enim aliquẽ hominẽ animal eſſe rationale moꝛtale: quę ẽ ſpeciei diffinitio: id eſt hominis. Et rurſus aliquẽ hominẽ dicimus ſubſtantiã animatam atqȝ ſenſibilem: quę eſt generis diffinitio: id eſt animalis. Species vero generis ſui ⁊ diffinitionẽ ſuſcipit ⁊ vocabulũ de homine eniȝ animal pꝛedicatur. dicitur enim homo animal eſt: ⁊ ipſe rurſus homo rationem ſuſcipit animalis. Dicimus eniȝ eſſe hominẽ ſubſtantiã animatã atqȝ ſenſibilem. Conſtat ergo quoniã ⁊ genera ⁊ ſpecies de indiuiduis: ⁊ genera de ſpeciebus vniuoce pꝛedicantur: id eſt in omni pꝛedicatione ſecundę ſubſtantię vniuoca appellatione de ſubiectis dicuntur: quod his cũ differentia cõmune eſt. Differentia nanqȝ de ſpecie de qua dicitur ⁊ de eius indiuiduo ipſa quoqȝ vniuoce pꝛedicatur. Nam cum ſit greſſibilis differentiã: de aliquo homine pꝛedicatur. dicitur eniȝ quidam homo greſſibilis: vt plato vel cicero. ſed ⁊ diffinitionẽ differentię ſuſcipiunt indiuidua: de quibus illa differentia pꝛedicatur Greſſibile nanqȝ eſt quod per terrã pedibus ambulare poteſt. Et quendã hominẽ poſſis ita ſecundũ nomẽ differentię diffinire: vt dicas platonẽ eſſe qui per terrã pedibus ambaulre poſſit. Et hoc idẽ euenit de ſpecie cuiuſdaȝ hominis: id eſt de homine. homo nãqȝ: id eſt ipſa ſpecies cum ſit greſſibilis: poteſt diffiniri. homo ẽ qđ per terram pedibus ambulare poſſit. Ergo ⁊ differẽtię de his de quibus pꝛedicanẽ: vniuoce dicunẽ. quocirca quoniam ⁊ ſecundę ſubſtantię de his de quibus pꝛedicantur: vniuoce dicuntur: ⁊ differentię eodẽ modo. Quęcunqȝ a ſubſtantijs vel differentijs pꝛedicationes fuerint: hę ⁊ vniuoce de ſubiectis pꝛedicabuntur. Quę aũt cauſa ſit: vt ſecundę ſubſtantię de pꝛimis ſubſtantijs vniuoce pꝛedicentur: illa quã ſupꝛa docuit Ariſtoteles, nos ãmonẽs dixit. omnia eni quecũqȝ de p̄dicato dicũtur: eadem etiam dicentur de ſubiecto. Omnes eniȝ differentię quę ſunt ſpecificę generis pꝛedicantur ⁊ de ſpecie ⁊ de indiuiduo: vt quoniam animal efficiunt differẽtię animatum atqȝ ſenſibile: eadem ⁊ de ſpecie: id eſt homine ⁊ de indiuiduo: id eſt aliquo homine pꝛedicabuntur: qđ quoniaȝ ſuperius dictũ eſt: nũc qȝtũ expoſitiõis bꝛeuitas poſtulat: dixiſſe ſufficiat.

Omnis autem ſubſtantia videtur hoc aliquid ſignificare: ⁊ in pꝛimis quidẽ ſubſtantijs indubitabile ⁊ verum eſt: quoniaȝ hoc aliquid ſignificat. Indiuiduũ enim ⁊ vnuȝ numero ſignificatur. In ſecundis vero ſubſtantijs: videtur quideȝ ſimiliter ſub appellationis figura hoc aliquid ſignificare: quando quis dixerit vel homineȝ vel animal. non tamen verũ eſt: ſed magis quale aliquid ſignificat. neqȝ enim eſt vnuȝ quod ſubiectum eſt: quemadmodũ pꝛima ſubſtãtia: ſed de pluribus homo dicitur ⁊ animal non auteȝ ſimpliciter quale quid ſignificat quemadmoduȝ album. nihil enim album aliud ſignificat q̄ qualitatem. Genus autẽ

⁊ ſpecies circa ſubſtantiam qualitatem determinant. qualem enim quandã ſubſtantiam ſignificant. plus autem in genere q̄ in ſpecie determinatio ſit. dicẽs enim animal plus complectitur q̄ hominẽ.

¶ Poſtqȝ ſuperius geminas dixit ſubſtãtię conſequẽtias: id eſt in ſubiecto non eſſe: ⁊ cuncta ab his vniuoce pꝛedicari: ⁊ eas maxime ꝓpꝛio ſubſtãtię ſeparauit: idcirco quod differentijs etiam videntur eſſe cõmunes: aliud adijcit. Quod idcirco ſubſtantię pꝛopꝛiũ non ſit: quod non ſit in omni ſubſtantia. Nam quẽadmodum quãtitas quantũ ſignificat: ⁊ qualitas quale: ſic etiam ſubſtantia videtur hoc aliquid ſignificare. Nam cum dico ſocrates vel plato vel aliquã indiuiduã ſubſtantiã nomino: hoc aliquid ſignifico. ſed omnibus hoc ſubſtãtijs nõ ineſt. Indiuiduis nãqȝ quoniã particularia ſũt ⁊ numero ſingularia: verum eſt hoc aliquid a ſubſtãtijs ſignificari. In ſecundis vero ſubſtantijs non idem eſt. Nanqȝ ſecundę ſubſtantię non ſunt vnę: nec numero ſingulares: ſed ſpecies intra ſe plurima indiuidua continent: ⁊ multas intra ſe ſpecies genus icludit. quocirca cum dico homo: nõ hoc aliquid ſignificaui. neqȝ cuĩ ſingulare eſt hominis nomẽ: idcirco quod de pluribꝰ indiuiduis pꝛedicatur: ſed potiꝰ quale quiddã. qualis eniȝ ſubſtantia ſit demõſtratur: cũ dicitur homo. Qualitas autem hęc circa ſubſtantiã terminatur. nã ſicut indiuidua qualitas ſpecies ⁊ genera qualitatis habet: ⁊ ſicut ſingulas quãtitates quantitas ſpeciebus ⁊ generibus claudit: ita quoqȝ idiuiduaꝝ ſubſtantiarũ ſpecies ⁊ genera ſecundę ſubſtantię ſunt. Ergo cũ dico homo: talem ſubſtantiã ſignifico: quę de pluribus numero differentibus in eo quod quid ſit pꝛedicaẽ. qualẽ ergo quãdam ſubſtantiã ſignifico: cũ hominẽ dixi: talẽ ſcilicet quę de indiuiduis nomineẽ. idẽ quoqȝ de genere eſt. Nam cũ dico animal: talem ſubſtantiã ſignifico: quę de pluribꝰ ſpeciebus dicaẽ. Eſt igitur qualitas vt albũ: quę ſemꝑ ſit in ſubſtantia: ſed non vt ipſam ſubſtantiã interimat idcirco quod pꝛopꝛietatẽ ſubſtantię albedo non habet. Qualitas vero hęc quę de ſubſtantijs dicitur: circa ſubſtantiam qualitatem determinat. qualis ſit enim illa ſubſtantia demõſtrat. Nã ſi rationalis homo eſt: ⁊ ſubſtantia erit rationalis: ſed rationalis qualitas eſt. Qualem ergo ſubſtantiã monſtrãt ſecundę ſubſtantię. Quocirca non eſt hoc pꝛopꝛiũ ſubſtantię hoc aliquid ſignificare. Secundę eni ſubſtantię non hoc aliquid ſed quale aliquid (vt dictũ eſt) monſtrant: ita tñ quale aliquid monſtrant. vt ipſam qualitatẽ circa ſubſtantias determinent. Qualitas eni ſecundarũ ſubſtantiarũ in indiuiduis eſt. de ipſis eni naturaliter pꝛedicatur: quę ipſę indiuiduę ſubſtantię ſunt. Qualitas igitur ſecundarũ ſubſtantiarum circa indiuidua: id eſt quę pꝛima ſunt: ⁊ ipſas quoqȝ ſubſtantias terminatur. Determinatio vero quotiẽs ipſe terminus multa concludit: maioꝛ eſt minoꝛ quotiẽs pauciora. quocirca genus plurima colligit: ſpecies vero nõ tã plura. Nam cũ dico animal: etiã homineȝ bouẽqȝ ⁊ alia cũcta animalia hoc vno nomine clauſi. Cum vero dico homo: ſolos homines indiuiduos hac nominis ſignificatione concluſi. quo circa maioꝛ ſit determinatio per genus q̄ per ſpeciẽ. ⁊ ſit determinatio circa ſubſtantiã qualitatis: vel quod ſubſtantialis qualitas in genere ⁊ ſpecie eſt: vel quod ſecundũ quandã cõmunionem ſubiectoꝝ dicit. Sed per ſe qualitas vt album neqȝ vllius ſubſtantiã ſignificat: neqȝ vllam cõmunionẽ: ſicut genus ſpecierũ ſuarũ: ⁊ indiuiduoꝝũ ſpecies oſtendit. Quocirca aliud ſubſtantię pꝛopꝛium requirendum eſt.

Ineſt aũt ſubſtantijs etiã nihil illis eſſe cõtrarium. pꝛimę eni ſubſtantię quid erit contrarium: vt alicui homini vel alicui animali: nihil enim eſt contrariũ. at vero nec homini nec animali aliquid eſt contrariũ. non eſt autem hoc ſubſtantię pꝛopꝛiũ: ſed etiam multoꝛum alioꝛuȝ: vt quantitatis. bicubito vel tricubito enim nihil eſt contrariũ: at vero nec decem: nec alicui talium. Niſi quis foꝛte multa paucis dicat eſſe contrariaȝ vel magnũ paruo. determinatarũ vero quantitatuȝ nullum nulli eſt contrariũ.

¶ Adiecit quoqȝ aliud ſubſtantię ꝓpꝛium dicens: ſubſtantię nihil eſſe cõtrariũ: hoc autẽ ex ea quę ſingillatim ſit inductione confirmat. Homo enim homini vl' equo vel alicui alij animalium non eſt contrarius. ¶ Sed ſi quis foꝛſitan dicat cũ ignis atqȝ aqua ſubſtantię ſint ignem aquę eſſe contrarium: mentietur: Non eni ignis aquę contrarius eſt: ſed qualitates ignis qualitatibus aquę opponũtur. Caloꝛ enim ⁊ frigus contraria ſunt: ⁊ humoꝛ ⁊ ſiccitas: quę qualitates cũ alię ſint in igne: alię in aqua: ipſas ſubſtantias contrarias facere videnẽ: ſed non ſunt. hoc autem ex omnibus alijs ſubſtãtijs põt pꝛobari: in quibus quiſqȝ nihil poterit inuenire contrarium. Sed hoc ſolius ſuſtantię pꝛopꝛium non eſt: nanqȝ ⁊ quantitas definita contrarijs caret. Naȝ neqȝ duo tribus cõtraria ſunt: nec duobus quatuoꝛ: nec aliquid huiuſmodi. naȝ ſi dicamus tres duobus eſſe contrarios: cur nõ his duobus etiã quatuoꝛ vel quinqȝ cõtrarios eſſe ponamus: nulla eni afferri ratio poteſt cum tres duobꝰ cõtrarij ſint: cur quatuoꝛ vel quinqȝ duobꝰ non ſint. Quod ſi hoc eſt: vel quatuoꝛ vel tres vl' quinqȝ vel quicunqȝ a duobus diſtant numeri: contrarij fiant duobus. ⁊ erunt vni rei multa cõtraria: quod fieri non poteſt. Non eſt igitur cõtrariũ aliquid quãtitati. ſed ſi quis dicat magnũ paruo vel multa paucis eſſe contraria: hęc quidẽ etiã ſi quis quãtitates eſſe cõfirmet: tñ diffinite quantitates non ſunt. Quantum eni ſit magnuȝ vel quantum paruũ non definit qui loquiẽ: eodẽ modo etiã in multis atqȝ paucis. Quare ſi quis hęc quantitates eſſe dicat: indeterminatas indefinitaſqȝ eſſe confitebitur. Dicit aũt Ariſtoteles terminatę quantitati nihil eſſe contrarium: vt duobus vel tribus: vel lineę vel ſuperficiei. Quod ſi etiam alię quantitates habent contraria: alię vero non habent: nihil omnino ĩpedit ad hoc quod dicitur pꝛopꝛium non eſſe ſuſtantię: idcirco quod conſtat quaſdam quãtitates nõ habere cõtraria. Quod ſi hoc ⁊ in quantitatibus euenit: nõ eſſe contrariuȝ ſubſtantiarũ pꝛopꝛiũ non eſt. Atqȝ hęc quidẽ ſi quis magnũ vel paruũ in quãtitatibꝰ ponat: manifeſtũ eſt (vt ipſe eſt poſterius monſtraturus) hęc nõ eſſe quãtitatis ſed ad aliqd. magnũ eni ad paruũ dicitur. ſed cũ ad ea loca venerimus: ꝓpoſiti oꝛdinem loci diligentius exequemur. Nunc quoniã declaratũ eſt ⁊ ſubſtantię nihil eſſe contrarium: ⁊ hoc ei pꝛopꝛium non eſſe: quoniã idẽ etiã in quantitatibus conſideratur: ad ſequens pꝛopꝛium expoſitionis ſemitam conuertamus.

Videtur aũt ſubſtantia nõ ſuſcipere magis ⁊ minus. dico aũt hoc nõ q̄ ſubſtantia a ſubſtãtia nõ ſit magis ⁊ minus ſubſtantia. hoc enim dictum eſt quia eſt: ſed q̄m vnaquęqȝ ſubſtantia hoc ipſum quod eſt non dicitur magis ⁊ minus: vt ſi eſt hęc ſubſtantia hõ: nõ eſt magis aut minus hõ: nec ipſe a ſeipſo nec alter ab altero. non eſt enim alter altero magis homo: ſicut eſt album alteruȝ altero

magis album: ⁊ bonum alterũ altero magis bonũ Sed ⁊ ipſũ a ſe magis ⁊ minus dicitur: vt corpus cum ſit albũ: magis albũ eſſe dicitur nunc q̃ prius: ⁊ cum calidum ſit magis ⁊ minus calidũ dicitur. Subſtãtia vero nõ dicit̃. nihil enĩ hõ magis nunc hõ q̃ prius dicitur; nec aliorum quicquã que ſubſtantie ſunt. quapropter nõ recipit ſubſtantia magis ⁊ minus.

¶ Hoc ꝓpriũ non ſimpliciter dicitur: ſed cũ aliqua diſtinctione. ait enim ſubſtãtiã neqꝫ magis recipere neqꝫ minus: nõ hoc dicens: quoniã ſubſtantia nõ eſt magis ab alia ſubſtantia. Nanqꝫ quidã homo cũ ſit ſubſtãtia magis eſt ſubſtantia ab homine: id eſt a ſpecie. ⁊ homo ab animali: id eſt a genere. Ergo nõ hoc dicit: quoniam nõ inueniuntur ſubſtãtie que a ſubſtantijs magis ſubſtantie ſint. hoc enĩ dictum eſt quoniã eſt: id eſt quoniã inueniũtur. Ait enim ſuperius primas ſubſtãtias. i. īdiuiduas maxĩe eſſe ſubſtãtias: ĩ ſecũdis vero ſubſtãtijs magis eſſe ſubſtãtias ſpẽs q̃ꝫ genera. Ergo hic nõ dicit qm̃ nulla ſubſtãtia ab alia ſubſtãtia magis ſubſtãtia ẽ ſed hoc ipſum qd̾ eſt quelibet illa ſubſtantia nõ dicitur magis ⁊ minus: vt ſi eſt ſubſtantia homo nõ dicit quoniã homo nõ eſt magis ⁊ minꝰ ſubſtantia. indiuiduus enĩ homo magis eſt ſubſtantia: ſpecies vero minꝰ: ſi ad primã. i. indiuiduã ſubſtantiã referatur. Sed hoc dicit hoc ipſũ quod eſt. i. homo nõ erit magis hõ vel minꝰ homo. quocirca nõ dicit: quoniã hõ nõ eſt magis ſubſtantia vel minus. Sed quoniã homo hoc ipſũ quod eſt: nõ eſt magis vel minus homo. nõ eſt enim aliquis hõ magis ⁊ minus hõ. ⁊ hoc idem in eiuſdẽ cõparatione cõuenit ſpeculari. Nam ipſe hõ a ſeipſo nõ eſt plus homo. at vero nec ſi ad alterũ conferatur: ad alterũ vero ita vt ſub eadẽ coniugatione ſint: vt quidã homo indiuiduus ad aliquẽ indiuiduũ hominẽ comparatus nõ erit magis ⁊ minus homo: vel ipſa ſpẽs ſeipſa nõ erit magis ⁊ minus hõ. ſed hoc palam eſt in ſubſtantijs. in qualitatibus vero poteſt eſſe magis ⁊ minus. albũ enĩ põt fieri magis albũ ſeipſo: ⁊ ſuſcipere magis ⁊ minus vt ſit magis albũ ⁊ minus album. põt ⁊ alio albo plus eſſe albũ: vt liliũ lana: ⁊ alio albo minus eſſe album: vt lana lilio: vel cignus niue: atqꝫ idem in alijs qualitatibus: vt bono vel calido. Nãqꝫ hec poſſunt tẽporibus ꝑmutari: ⁊ in plus minuſue tranſduci. fit enĩ aliquotiens bono melius ⁊ deterius: ⁊ calido feruẽtius ⁊ tepidius. homo vero qd̾ eſt ſubſtantia neqꝫ nunc plus erit homo q̃ꝫ fuit antea; neqꝫ poſt magis aut minus erit hõ q̃ꝫ nunc eſt. Quocirca cũ ſubſtantia nõ ſuſcipiat magis ⁊ minus: tamẽ propriũ eius hoc nõ erit. Sed cur nõ ſit ꝓpriũ: ipſe Ariſtoteles velut notũ conticuit: nos autẽ addimus: quoniã non ſolũ ſubſtantie non ſuſcipiunt magis ⁊ minus: ſed ⁊ alia multa. circulus enĩ alio circulo nõ erit magis circulus aut minus: nec duplũ magis duplũ vel minus. Equaliter enim duplus eſt quaternarius ad binarium: vel denarius ad quinarium comparatus. quocirca quoniã etiã ⁊ in alijs idẽ eſt: hoc ſubſtantie propriũ nõ eẽ putandũ eſt. Sed hec quidẽ oĩa quecũqꝫ ſint in ſubſtantijs omnibꝰ: ꝓpria tamen ſubſtantie non ſunt eo quod etiã in alijs ſunt conſequẽtia ſubſtantie appellantur. Nec enim omnia ſubſtantias cõſequũtur: vt vbicũqꝫ fuerit ſubſtantia: ea que dicta ſunt ſint. illa vero que nõ omnibus ſubſtantijs inſunt accidentia ſunt ſubſtantijs: quocirca propria nõ ſunt. Nõ ſi ꝓpria non ſunt nondũ quale ſit ſubſtantia demõſtrãt. Quare vt ſubſtantie qualitatẽ proprie cognoſcamus: talis eſt huic requirenda proprietas: que ⁊ ſolis ſubſtantijs inſit ⁊ omnibus: hec autem huiuſmodi eſt: quam ipſe propoſuit.

Maxime vero ſubſtantie propriũ eſſe videtur: cuꝫ vnũ ⁊ idem numero ſit: cõtrariorum ſuſceptibilẽ eſſe. ⁊ in alijs quidem non habebit quiſq̃ quid proferat quecũqꝫ non ſunt ſubſtantie: ꝙ cũ ſit vnũ numero: ſuſceptibile contrariorũ ſit: velut color quod eſt vnũ ⁊ idem numero nõ erit albũ ⁊ nigrũ: neqꝫ eadem actio ⁊ vna numero erit praua ⁊ ſtudioſa. Similiter autẽ ⁊ in alijs que ſubſtantie non ſunt. Subſtãtia enim cuꝫ vnuꝫ ⁊ idem numero ſit: capax contrariorum eſt: vt hõ cum vnus ⁊ ideꝫ numero ſit: aliquando quidẽ niger: aliquando auteꝫ ſit albus: ⁊ calidus ⁊ frigidus: ⁊ prauus ⁊ ſtudioſus. In nullis autẽ alijs aliquid tale videt̃: niſi quis forſitan inſtet dicens orationẽ ⁊ opinationẽ eiuſmodi eſſe ſuſceptibilia: eadẽ enĩ oratio vera ⁊ falſa eſſe videtur: veluti ſi vera ſit oratio ſedere quendã: ſurgente eo falſa erit ſimiliter autẽ ⁊ de opinatione. Si quis enĩ vere putat ſedere aliquẽ: ſurgẽte eo falſo putabit: eandẽ habens de eodẽ opinionẽ. Sꝫ ⁊ ſi quis hoc ſuſcipiat: tamen modo differt. nam ea que in ſubſtãtijs ſunt: ipſa mutata ſuſceptibilia ſunt cõtrariorum. frigidũ enĩ de calido factum mutatũ eſt. alteratũ enĩ eſt: ⁊ nigrũ ex albo: ⁊ ſtudioſum ex prauo. Similiter autẽ ⁊ in alijs vnũquodqꝫ ipſuꝫ mutationem ſuſcipiens eſt ſuſceptibile contrariorũ. oratio autẽ ⁊ opinio ipſa qdẽ imobilia oĩno perſeuerant. Cuꝫ vero res mouetur: cõtrariũ circa eam fit. oratio nãqꝫ permanet eadẽ eo ꝙ ſedet aliquis. Cum vero res mota ſit: aliquãdo quidẽ vera: aliquãdo falſa ſit. ſimiliter autẽ ⁊ in opinione. Quapropter propriuꝫ modo ſubſtantie eſt: eo ꝙ ſcd̾m mutationeꝫ ſuam captabilis eſt contrariorum. Si quis autẽ etiam recipiat placituꝫ ⁊ orationẽ ſuſceptibilia eſſe contrariorum: nõ eſt hoc verum. oratio nanqꝫ ⁊ opinio nõ in eo ꝙ ipſa aliquid recipiant: ꝯtrariorum ſuſceptibilia eſſe dicunt̃: ſed in eo ꝙ circa alterum aliqua paſſio facta ſit. nam in eo ꝙ res eſt vel nõ eſt: in eo etiam oratio vera aut falſa eſſe dicitur: non in eo ꝙ ipſa ſit captabilis contrariorum. Simpliciter enim a nullo nec oratio mouet̃ nec placitum. Quapropter non erunt ſuſceptibilia contrariorum: cum nulla in eis contrariorũ paſſio facta ſit. verum ſubſtantia in eo ꝙ ipſa cõtraria recipiat: in hoc ſuſceptibilis dicitur contrariorum eſſe. Languorẽ enim ⁊ ſanitatẽ ſuſcipit: candorẽ ⁊ nigredineꝫ: ⁊ vnumquodqꝫ taliũ ipſa ſuſcipiendo cõtrariorum eſſe ſuſceptibilis dicitur. quare propriũ erit ſubſtantie cum idem ⁊ vnuꝫ ſit numero: cõtrariorum ſuſceptibilẽ cũ permutatione ſuipſius eſſe. ⁊ de ſubſtantia quidẽ hec dicta ſufficiãt.

¶ Ait maxime propriuꝫ eſſe ſubſtantie: ꝙ eadẽ ⁊ vna numero contrariorum ſuſceptiua ſit: nihil contrariũ ſuperioribus dicens. Illic enim dixerat ſubſtantias ſubſtantijs non eſſe contrarias: hic vero dicit non ſubſtantias ſubſtantijs eſſe contrarias: ſed res in ſe contrarias poſſe ſuſcipere: vt vnus atqꝫ idem homo nunc quidẽ ſit ſanꝰ: alio vero tempore ſit eger. egritudo autem ⁊ ſanitas contraria ſunt. Ergo quoniã declaratũ eſt ſubſtantiaꝫ poſ ſe contraria ſuſcipere: demonſtrandũ eſt: quẽadmodum hoc ſolis ſubſtantijs inſit; hoc autem in nullis alijs inuenitur. namqꝫ in qualitate qualitas nõ erit eadeꝫ atqꝫ vna numero contrariorũ ſuſceptiua. idem enim ⁊ vnuꝫ numero non erit album atqꝫ nigrum: cum albũ fuerit ⁊ poſt in nigrum vertitur: tota qualitatis ſpecies permutatur: ⁊ nõ erit vnũ atqꝫ idem numero: quod contrariũ eſt: ſed diuerſum. At vero ⁊ actio eadem ⁊ vna numero non erit bona atqꝫ mala: ſed fortaſſe vna bona alia mala: ita vt diuerſe ſint non eedem numero. hoc etiam in alijs reperit̃. Ipſa vero ſubſtantia cũ vna ſit ⁊ numero ſingularis ꝯria ſuſcipit: vt idẽ atqꝫ vnꝰ homo cuꝫ fuerit candidus atqꝫ albus ſole tractus nigreſcit: ⁊ album in nigrum vertitur: ⁊ in contrariũ permutatur vtraſqꝫ res in ſe contrarias ſuſcipiens. Nulli igitur alij ineſſe hoc niſi ſolis ſubſtãtijs ſatis ſuperiora demoſtrant. Si qs aũt apponat orationẽ ⁊ opinionẽ vnã atqꝫ eandẽ cõtrariorũ eſſe ſuſceptibilẽ: ideo quod cũ dico cicero ſedet: vel cũ ſedere opinor: cum vere ſedet: vera eſt ⁊ oratio de eodẽ ⁊ opinio quoniaꝫ ſedet: cũ vero ſurrexit ille: eadẽ permanet opinio vel oratio que dicit vel arbitratur cicero ſedet ſed falſa eſt: qm̃ non ſedet: videt̃ enĩ opinio atqꝫ oratio eadem ⁊ vna numero nunc quidem eſſe vera nunc autẽ falſa: ⁊ ꝯtraria ipſa ſuſcipere. ſed hoc falſuꝫ eſt quod oratio ⁊ opinio contraria non recipiunt. Nam ſi quis hoc recipiat quod etiam oratio atqꝫ opinio contrariorũ ſuſceptiua ſint: non tñ eodẽ modo quo ſubſtãtia. Naꝫ ſubſtantia ipſa cõtraria ſuſcipiens permutatur: cicero nãqꝫ ipſe in ſe egretitudinẽ ſuſcipiens ex ſano factus eſt eger ⁊ mutatus ipſe contraria ſuſcipit: ſermo vero vł opinio ipſa quidẽ immutata permanent: ſed cum rebus de quibus dicuntur permutatis ipſe inueniuntur falſe eſſe vł vere: ⁊ ſubſtantia quidem ipſa cum his que ſuſcipit cõtrarijs permutatur. Oratio vero ⁊ opinio eo ꝙ res de qbus dicuntur vel arbitrantur: permutentur: ipſe videtur falſe eſſe vel vere. Nam cuꝫ dico cicero ſedet: ſi ille ſurrexit oratio quidem ipſa nihil paſſa eſt: ſed res de qua illa fuit oratio: mota eſt. Qui eniꝫ ſedebat ſurrexit: icirco ex vera oratiõe facta ẽ falſa. Quocirca ſubſtantia ipſa ſuſcipiens (vt dictum eſt) cõtraria permutatur. oratio vel opinio non mutatur: ſed re circa eas mota ipſe vere vel falſe ſunt. Quare proprium ſubſtantie ita eſſe putabitur contrariorũ ſuſceptibile: vt ipſa permutata contraria ſuſcipiat: non vt re mutata ipſa imutata imutabiliſqꝫ permaneat. Atqꝫ hoc dictũ eſt: ſi quis orationem atqꝫ opinionẽ contrarioruꝫ ſuſcetibiles putet. non autẽ eſſe orationẽ atqꝫ opinionem contrariorũ ſuſceptibiles ipſe rurſus adiecit. Non eſt autem hoc verũ: eteniꝫ oratio ⁊ opinio non quo ipſa ſuſcipiant aliquid: contrariorum ſuſceptibilia eſſe dicuntur: Sed quocirca alterum aliqua paſſio facta ſit. Ait enim orationeꝫ atqꝫ opionẽ ipſa quidem nullius eſſe cõtrariorũ ſuſceptibilia: neqꝫ enim falſitas veritaſqꝫ in oratione vel opinione inſita eſt. Sed idcirco videntur contrariorũ eſſe ſuſceptibilia: quod (vt ipſe ait) circa alteram quandã paſſionẽ ſint hoc eſt circa hoc eſſe opinionem vel orationem. Naꝫ circa ſedere ⁊ non ſedere que ſunt contraria: eſt ſedendi aliquem ⁊ non ſedẽdi opinio vel oratio. atqꝫ ideo quoniã circa alias res ſunt: que ſibi ſunt contrarie. Illis permutatis iſta videntur eſſe contraria: non ꝙ ipſa ſuſcipiant: ſed quod circa contrarias paſſiones rerum ſint. Nam neqꝫ oratio neqꝫ opinio permutatur: ſed ſola tantuꝫ de quibus eſt ipſa oratio atqꝫ opinio: id eſt ſedere ⁊ non ſedere. Quocirca quoniã nullã ipſa oratio vel opinio ſuſcipiunt paſſionem: nec quicq̃ꝫ in eis ſit: atqꝫ euenit contrarium: contrariorum eſſe ſuſceptibilia non videntur. At ſubſtantia eo ꝙ ipſa ſuſcipiat cõtrarium: contrariorum dicitur eſſe ſuſceptibilis. cicero eniꝫ ſuſcipiens ſãitatẽ ſanꝰ ſit: ſuſcipiẽs egritudinẽ ſit eger. Oratio vero atqꝫ opinio (vt dictũ eſt) cõtraria nõ ſuſcipiũt. Quare erit hoc proprium ſubſtantie contrariorum eſſe ſuſceptibilem. ¶ Sed ſi quis forſitan dicat: cur cum ignis calidus ſit nũq̃ꝫ frigus ſuſcipiat: ⁊ cur cum aqua ſit humida nunquam ſuſcipiat ſiccitatem. His enim oppoſitis videtur non omnis ſubſtantia contrariorũ eſſe ſuſceptibilis: ⁊ ſubſtantie hoc proprium infirmabitur: cuꝫ nõ ſit in omnibus ſubſtantijs. Sed dicenduꝫ eſt quoniã ea contraria ſuſcipere videntur ſubſtantie: que ſunt in eius natura non inſita: alioquin non ſuſcipit quicquid illi ſubſtantialiter adeſt. Suſcipere enim dicimꝰ aliqd de rebus extrinſecus poſitis ⁊ preter ſubſtantiam conſtitutis; quoniam igitur in ſubſtantia ignis ineſt calidũ eſſe: ignis calorẽ nõ ſuſcipit: quocirca neqꝫ eſt ignis caloris ſuſceptibilis: neqꝫ frigoris. Calorem quidem non ſuſcipit: idcirco ꝙ eiuſ nature ſubſtantieqꝫ immutabiliter adheſit. Frigus enim non ſuſcipit: quoniã caloris natura ipſius ignis contrarium ſponte repudiat. Quocirca ſi quid eſt quod ſuſcipiat ignis: id ẽ extrinſecus poſitũ: accipiat. neceſſe eſt eius quoqꝫ contrarium ipſe vnus ꝑmanẽs ac ſingularis. Ideꝫ quoqꝫ de aqua dicendũ eſt: illa enim ſicut ignis calorem: ſic nõ ſuſcipit humiditatẽ: ſed eſt quodãmodo ⁊ ipſa humiditas naturaliter inſita: atqꝫ ideo calor ignis vel humiditas aque non ſolum qualitates dicũtur: ſed etiam ſubſtantiales ignis ⁊ aque qualitates. nãqꝫ aqua quoniã in ſe neqꝫ frigus neqꝫ calorem ſubſtãtialiter habet: ſuſceptibilis ⁊ frigoris ⁊ caloris eſſe dicit̃. Quocirca nõ de his contrarijs loquitur: que ſubſtantialiter inſunt: ſed de his que poteſt ſuſcipere vnaqueqꝫ ſubſtantia: id eſt quod poteſt extrinſecus exhiberi: hoc autem in omnibus eſſe ſubſtãtijs manifeſtũ eſt. Nã quoniã ſi cicero hõ ſanus ⁊ eger eſt: ⁊ ſi hõ ſanus ⁊ eger eſt: aĩal ſanũ atqꝫ egrotũ ẽ Sed cum duobus modis animal atqꝫ homo ſpectent̃: vno quod de pluribus predicentur: altero quod ſubſtãtie ſint: in eo ꝙ de pluribus predicãtur: contrariorũ ſuſceptiua non ſunt: vt animal in eo ꝙ de ſpeciebus dicit̃ neqꝫ ſapiens eſt neqꝫ inſipiens: ⁊ homo in eo ꝙ de indiuiduis dicit̃: neqꝫ ſanꝰ eſt neqꝫ eger. In eo vero ꝙ ſubſtantie ſunt; ⁊ ꝙ indiuiduis ſubſtantijs preſunt: cõtrariorũ ſuſceptibiles ſunt. Quocirca erit hoc ſolius ꝓpriũ ſubſtantie contrariorũ eſſe ſuſceptibilẽ. Hec de ſubſtantia dicta ſufficiãt. Secundi vero voluminis ſeries ab expoſitione inchoabitur quantitatis.

Explicit primus cõmentariorum liber. Incipit ſecundus a quantitatis predicamento.

e

T ſi nos cure officij conſularis impediũt: quo minus in his ſtudijs omne ociuꝫ pleneqꝫ operã cõſumamus: pertinere tamen videtur hoc ad aliquã reipublice curã: elucubrate rei doctrina ciues inſtruere. Nec male de ciuibus meis merear: ſi cũ priſca hominum virtus vrbiũ ceterarũ ad hanc vnam republicã dominationem imperiorumqꝫ tranſtulerit: ego id ſaltim quod reliquuꝫ eſt: grece ſapientie artibus mores noſtre ciuitatis inſtruxero. Quare ne hoc quidem ipſum conſulis vacet officio: cũ romani fuerit ſemper moris quod vbicunqꝫ gentiuꝫ pulchrum eſſet atqꝫ laudabile: id magis ac magis imitatione honeſtare. Aggrediar igitur ⁊ propoſiti ſententiã operis ordineqꝫ conterã.

q

Uantitatis autem aliud quidem eſt diſcretum: aliud continuũ: ⁊ aliud

d

quidem ex habētibus poſitionē ad ſe inuicē ſuis partibus conſtat: aliud aūt ex nō habentibus poſitionē. Eſt autē diſcreta quātitas: vt numerus ⁊ oratio. Cōtinua vero: vt linea ſuperficies corpus. Amplius autē ⁊ preter hec eſt tempus ⁊ locus. Partium etenī numeri nullus eſt cōmunis terminus ad quem copulātur particule eius: vt quīqꝫ ſi ad decē ſunt particule: ad nullū cōmunē terminū copulantur quinqꝫ ⁊ quinqꝫ: ſed ſemper diſcreta ſunt ⁊ ſeparata. Sed ⁊ tria ⁊ ſeptē ad nullū cōmunē terminū coniunguntur. oino autē nō habeas in numero accipere cōmunē terminū partiū: ſed ſemper diſcrete ⁊ ſeparate ſunt. Quapropter numerus quidē diſcretorū eſt. Similiter autē ⁊ oratio diſcretorum eſt. Nā quidē enim quātitas ſit oratio: manifeſtū eſt. menſuratur enī ſyllaba breui ⁊ longa. Dico aūt orationē cum voce factā ad nullū enī cōem terminū particule eius copulantur. Non enī eſt cōis terminus: ad quē ſyllabe copulātur ſed vnaqueqꝫ diuiſa eſt ipſa ſcdm ſeipſam.

Poſt ſubſtantie tractatum cur de quantitate potius ac nō de qualitate propoſuerit: hec cauſa eſt: ꝙ omnia que cūqꝫ ſunt ſimul atqꝫ ſunt in numerum cadūt. Omnis enim res aut eſt vna aut plures. vnum vero vel plures quātitatis ſcientia colligūtur. Sed nō omnis res ſimul atqꝫ eſt aliquam accipit qualitatem. Ipſa enim materia ſub quantitatis quidem principium cadit: quod vna eſt: ſub qualitate vero minime: ipſa eniꝫ eſt interim cūctis qualitatibꝰ abſoluta. ſuperaddita vero forma quādam afficitur qualitate: per ſe autem numero quidē vna ē: qualitate vero nulla. quocirca ſi res omnis ſimul atqꝫ eſt cadit in numerū. Non autem omnis res mox vt eſt ſtatim ſuſcipiet qualitatē: recte prius de quantitate ꝓpoſuit. ¶ Eſt quoqꝫ alia cauſa cur prius de quantitatis ratione pertractet. Omne enim corpus vt ſit: tribus dimenſionibus conſtat longitudine latitudine altitudine. Ut vero ſit corpus cū qualitate: tūc erit aut albū aut nigrū aut quodlibet aliud: ⁊ quoniaꝫ prius eſt eſſe corpus: poſt vero eſſe corpus album: prius erit corpori tribus conſtare dimenſionibus quam eſſe album. Sed tres dimenſiones ⁊ numero ⁊ continuatione ſpacij quantitates ſunt. Longitudo enim ⁊ latitudo ⁊ altitudo in quantitatibꝰ numerantur: album vero qualitatis eſt. Quocirca ſi prius eſt ex tribus cōſtare dimēſionibus ꝗ̄ eſſe album: prior erit qualitate quantitas quocirca recte eſt tractatus de ꝗ̄titate ꝓpoſitus. Item alia cauſa: ꝙ quantitas plura habet ſubſtantie conſimilia. Nam quemadmodū ſubſtantie nihil eſt contrariū ⁊ ſubſtantia non recipit magis ⁊ minus: ſic etiā ꝗ̄titas: ꝗ̄titati enim nihil eſt contrariū: nec ꝗ̄titas recipit magis ⁊ minus: vt paulopoſt docebimus. Qualitas vero ⁊ contraria ſuſcipit: vt album ⁊ nigrum: ⁊ magis ⁊ minus: vt candidius ⁊ nigrius: ⁊ caldiſſimū ⁊ nigerrimū id eniꝫ ſumit intentionē quod poteſt ſumere diminutionē. Quod ſi ſubſtātie ſimilior quātitas eſt: recte poſt ſubſtantiam de quantitate propoſuit. Quantitatis aūt dicit eſſe differentias duas. quantitatis namqꝫ alia diſcreta ⁊ diſgregata: alia vero cōtinua. Poſt hanc rurſus diuiſionē alio modo pertitus eſt quantitatem. dicit enī quantitatis alia eſſe: que cōſtent ex habentibus poſitionem ad ſe inuicem ſuis partibus: alia vero ex non habētibus poſitionem vnam vero rem diuerſe poſſe diuidi manifeſtum eſt hoc modo: vt ſi quis diuidat animal dicens: Animaliū alia ſunt rationalia: alia irrationalia: ⁊ rurſus eandem ipſam rē alio partiamus modo vt eſt, animaliū alia ſunt greſſibilia: alia nō greſſibilia. Eorūqꝫ animaliū rurſus alia ſunt carnibus veſcentia: alia herbis: alia ſeminibus. Hic ergo vna eadēqꝫ res diuerſo ordine modoqꝫ diuiſa ē. Ita igitur ariſtotiles vnū idemqꝫ ꝗ̄titatis nomen diuerſe ꝑtitus eſt: in ea. ſ. que diſcreta eſſent: vel que continua: ⁊ in ea que haberēt poſitionem ꝑtium: vel que non haberent. Sed de ſecunda diuiſione poſterius dicendum eſt: nunc prima tractetur. Ait enim de prima diuiſione hoc modo. ¶ Quantitatis aliud eſt continuum: aliud diſgregatum. Diſgregatū eſt cuius partes nullo cōmuni termino coniunguntur. Continuū vero cuius partes habent aliquem cōmunē terminū: ad quē videantur eſſe coniuncte. Diſcretarū namqꝫ quātitatū ipſe exempla ponit ⁊ ſpecies. Oratio enim diſcreta eſt quātitas: eodēqꝫ modo ⁊ numerus ⁊ numerū eſſe ꝗ̄titatē nemo dubitat. Diſcreta vero eſt quoniā denarius numerꝰ cuꝫ cōſtet ex quīqꝫ ⁊ quīqꝫ: q̄ res quinariū ad quinariū iūgat vt faciat denarij corpꝰ: nō poteſt inueniri. Nam ſi tres ⁊ ſeptem quis dixerit: quo cōi termino tres ⁊ ſeptem coniungantur: vt denarij reddatur vnum integrū corpus: nullus inueniet. Atqꝫ hoc quidē in omni numero ſpeculari licet. Nullus enim numerus ita partes habet: vt eas aliquis cōmunis terminus iungat: ſed ſemper partes ipſe diſiuncte atqꝫ diſcrete ſunt: ⁊ huiuſmodi vocatur ꝗ̄titas diſcreta. Numerꝰ ergo diſcreta ꝗ̄titas eſt. orationem vero quātitatē eſſe dicit: idcirco ꝙ omnis oratio ex nomine ⁊ verbo conſtet: ſed hec ſyllabis conſtant. Omnis autem ſyllaba vel lōga vel breuis eſt. Longū vero vel breue ſine vlla dubitatiōe ꝗ̄titas eſt. quocirca quod ex ꝗ̄titatibus conſtat: id ꝗ̄titatē eſſe quis dubitet: at vero oratio ipſa cuꝫ ſit quātitas: illa quoqꝫ diſcreta eſt. Cum enim dico cicero q̄ orationis eſt pars: partes huius nominis: ci. ⁊. ce. ⁊. ro. nullo communi termino coniunguntur. Non enim reperimus: quo cōmuni termino iungatur. ci. ſyllaba ad ce. ſyllabā. Uel rurſus ce. ſyllaba ad ro. ſyllabam. Quocirca etiam oratio quantitas videtur eſſe diſcreta. Sed ſi quis fortaſſe dicat hunc eſſe commune terminū: quo ita iunguntur: vt aliquid ſignificēt: vt in hoc ipſo nomine cicero: cōmunis ſyllabarū terminꝰ ipſa ſignificatio fit. Si enim ce. ſyllaba q̄ media eſt prima ponatur: ⁊ ro. q̄ vltima eſt: media: ⁊ ci. que prima. vltima: nomen quod erat antea ideſt cicero tranſuerſis per loca ſyllabis nihil ſignificabit. Illi dicendū eſt quoniam ſi quecūqꝫ in quadam oratione proferantur ſiue ſignificēt: ſiue nihil ſignificent: ſyllabarum cōmunis terminus nullus eſt. Nā ſiquis dicat permutatis ſyllabis quod eſt cicero cerodi: ſignificationem quidē amiſit: ſed equaliter ſyllabe ad nullū cōmunem terminū cōiunguntur. Quod ſi quis hunc quidem ipſum ſermonem aliquid ſignificare poſuerit: vt hoc ipſū cicer aliquid ſignificet. Significatio quidē addita eſt: nullus tamen ſyllabis cōmunis terminꝰ appoſitꝰ. Quare ſiue ſignificet ſiue nihil ſignificet nomen partes eius diſcrete atqꝫ diſiuncte ſunt ⁊ nullo cōmuni termino coniunguntur. quoniā vero greca oratione λόγοσ dicitur etiā animi cogitatio ⁊ intra ſe ratiocinatio: λόγοσ quoqꝫ ⁊ oratio dicitur ne quis ariſtotelē cum diceret λόγον ideſt orationem quātitatem eſſe diſcretā: de eo putaret dicere quem quiſqꝫ λόγον ideſt rationem in propria cogitatione diſponeret: hoc addidi. dico autem illam que fit cum voce orationem. Apud romanam nāqꝫ linguam diſcreta ſunt vocabula orationis atqꝫ rationis. Greca vō oratio vtriuſqꝫ vocabulū ⁊ rationis ⁊ orationis λόγον appellat. Quare ne quid mendax trāſlatio culparetur: idcirco hoc quoqꝫ addidi. Dico vero illā que fit cū voce orationē. apud latinos enim nulla alia oratio eſt preter hanc ſo-

lā que fit cū voce orationem. Apud grecos vero eſt aliꝰ qui fit in animi cogitatione. Quocirca ne quid deeſſet: etiam hoc quod ad latinam orationem minus eſſet conueniens tranſtuli. Quod quare ita fecerim: hac expoſitione patefeci. atqꝫ hec q̄dē de diſcreta ꝗ̄titate ſufficiant. ¶ Continua vero quātitas eſt (vt dictū eſt) cuius quātitatis partium cōmunis terminus inuenitur: vt eſt linea: ſuperficies: corpꝰ. ⁊ preter hec tēpus: ⁊ locus: quod ipſe ariſtoteles deſignat his verbis

Linea vero cōtinua eſt: eſt enim ſumere cōmunē terminū ad quē particule eius copulātur punctū: ⁊ ſuperficiei lineā. plani nanqꝫ ad quendā cōmunē terminū particule copulantur. Similiter autē ⁊ in corpore poteris ſumere cōmunē terminū lineā vel ſupficiē: ad quē copulantur corporis particule.

¶ Poſtqꝫ de diſcretis explicuit trāſit ad ſpēs ꝯtinue quātitatis. Continue aūt quantitates ſunt (vt dictuꝫ eſt) quarū partibus quidā cōmunis eſt terminus: vt linea. Si quis enim diuidat lineam: que eſt longitudo ſine latitudine duas in vtraqꝫ diuiſione lineas facit: ⁊ vtriuſqꝫ ex diuiſione linee ſingula in extremitatibꝰ puncta redduntur. Linee enim termini puncta ſunt. quocirca cū illa linea diuiſa nō eſſet: vtraqꝫ puncta que in vtriſqꝫ linearū capitibus poſt diuiſionē apparent: ſimul antea fuiſſe intelliguntur: que ſunt in diuiſione ſeparata. Intelligitur ergo partiū linee cōmunis terminꝰ punctum: ideſt quoddā paruiſſimū: quod in partes diuidi ſecariqꝫ non poſſit. Superficies quoqꝫ: que ē latitudo ſine altitudine: ꝯmunē terminū habet in partibꝰ lineā: corpus vero ſolidū ſuperficiē. Eodē vero modo diuiſa ſuperficies duas ꝑ ſingulas partes lineas efficiet: quēadmodū ⁊ linea diuiſa duo puncta altrinſecus reddebātur. Corpus quoqꝫ ſolidū cū diuiſeris: duas in vtriſqꝫ diuiſionis partibus ſuperficies facies: que cum coniūcta ſint atqꝫ indiuiſa: punctum quidē partiū linee intelligitur cōmunis terminus. Linea vero ſuperficiei: ſupficies autem ſolidi corporis. Eſt autem ſignum continui corporis: ſi vna pars mota ſit totum corpus moueri: vl' ſi totū corpus mouetur certe ſimul alie partes vicine mouebūtur: vt ſi iaceat virgula vel ex ere: vel ex ligno: vel ex quolibet alio metallo: ſi qs vnū eiꝰ caput vl' quālibet eius partem moueat: tota mox virgula cōmouetur. Hoc autem idcirco euenit quod eius partes quodam cōmuni termino coniunguntur: ⁊ ille cōmunis terminus vna parte mota ceteras mouet. hoc vero in diſcretis nō eſt. In numero nāqꝫ cuꝫ ſint decē: ſi vnum mouero ceteri non mouentur: immoti enim permanēt nouē. ⁊ plenus tritico ſit modius: ſi vnum tritici granū mouero: nō oīa continuo grana cōmouebūtur. Idcirco quod diſcreta eſt multitudo nec granum grano vllo cōi termino videtur implicitum. At vero ſi ipſius grani pars vna ſit mota: totū corpꝰ grani moueat neceſſe eſt. Nō autē nūc hoc dicitur: ꝙ linea conſtet ex punctis: aut ſuperficies ex lineis: aut ſolidum corpus ex ſuperficiebus. Sed ꝙ vel linee termini puncta ſunt: vel ſuperficiei linee: vel ſolidi corporis ſuperficies: nullaqꝫ res ſuis terminis conſtat. Quocirca punctū linee non erit pars. ſed cōmunis terminus partium. Superficiei linea: vel ſuperficies ſolidi corporis nō erunt partes: ſed partiū termini cōmunes. Conſtat igitur ⁊ lineā ⁊ ſupficiē ⁊ ſolidi corporis craſſitudinē eſſe cōtinuam ꝗ̄titatem. His alia rurſus apponit.

Eſt autē taliū ⁊ tēpus ⁊ locus: preſens enī tēpus ⁊ ad preteritū ⁊ ad futurū copulatur. Rurſus locus cōtinuorū eſt. locū enī quendā corporis particule optinent: que ad quādā cōmunē terminū copulant. igitur ⁊ loci particule: que obtinent ſingulas corporis partes: ad eundē terminū copulant ad quē corporis particule. Quapropter continuus erit locus. Ad vnum enī terminū cōmunē copulātur eius particule.

¶ Tempus quoqꝫ ⁊ locū cōtinue ꝗ̄titatis eſſe pronūciat. Tempus nanqꝫ eſſe ꝗ̄titatem res illa demonſtrat quod in ſpacio ideſt in longitudine ⁊ in breuitate conſideratur. Continuū vero eſſe res illa demonſtrat: ꝙ partes temporis habent aliquē cōmunem terminum ac mediū: ad quē cōiungantur extrema. Naꝫ cū ſint partes tēporis preteritū ⁊ futurū: horū preſens tempus cōis eſt terminꝰ. huiꝰ nāqꝫ finis eſt: illius initiū. Locus quoqꝫ continuorū eſt. Locū vero dicimus quodcūqꝫ illud ſit quod partes corporis tenet ſiue ſupra: ſiue a latere: ſeu ſubter ſit: locus dicitur. Quod ſi cuncte partes corporis locū aliquē tenēt: ⁊ qui circa corpus eſt locus per omne corporis ſpaciū parteſqꝫ diffunditur: que omnis corporis ꝑtes a loci partibꝰ occupabūtur. Quod ſi ita eſt: q cōmunis terminus cōiungebat corporis partes: eius termini locus illa quoqꝫ loca que ſunt corporis partiū iūgit. ⁊ eſt eodē modo locus de continua ꝗ̄titate: quēadmodū ⁊ corpus. Ita eniꝫ cōmunis terminus inuenitur in loco partium quēadmoduꝫ corporis: idcirco ꝙ corporis locus per corpus omne diffunditur. Quod autē dixit. ſunt autem taliū ⁊ locus ⁊ tempus. quoniam ſuperius de continuis loquebatur: tēpus quoqꝫ vel locū cōtinuis addidit dicens. Sunt autē taliū ⁊ tēpus ⁊ locus ideſt cōtinuorū. ſed poſt ꝯtinue diſcreteqꝫ quātitatis diuiſionē aliam a principio rurſus orditur.

Amplius autē alie quidē conſtant ex particulis que in eis ſunt poſitionē ad ſe inuicē habētibus. Alie autē ex nō habentibus poſitionē: vt linee quidē particule poſitionem habēt ad ſe inuicē. Singulū enī eorū ſitum eſt alicubi: ⁊ habes vnde ſumas ⁊ aſſignes vnūquodqꝫ vbi ſitū eſt in plano: ⁊ ad quā particulā reliquarū copulatur. ſimiliter autē ⁊ particule plani habent quādā poſitionē. ſimiliter nāqꝫ vnūquodqꝫ oſtendiē vbi iacet ⁊ que ad ſe inuicē copulētur. Sed ⁊ ſoliditatis quoqꝫ ⁊ loci ſimiliter.

Rurſus digerit quantitatis differentias. Sunt enim ꝗ̄titatis alie quidē que ex habentibus poſitionē ad ſe inuicē ſuis partibus cōſtant: alie vero que nullā ꝑtiuꝫ habēt poſitionē. Poſitionē vō ꝑtiū retinere dicunt: q̄r triplex iſta natura ē. ꝓmū vt eiꝰ ꝑtes alicubi ſint: deinde ne pereant. Tertio vō vt ſeſe partes ipſe cōiungant: ⁊ ꝓpria ſe ordinatiōe cōtinuent: vt eſt linea. Poſita enī linea in ſuperficie poſſis agnoſcere vbi partes eiꝰ ſunt: ut dicas caput quidē linee eſt ad dexterā: mediū vero hoc loco: extremitas eſt ad ſiniſtrā: ⁊ hec manentibus ipſis partibꝰ dicūtur. Partes enī linee nō pereunt: ſed in loco in quo ſunt ꝑmanent. Poſſis quoqꝫ monſtrare: que pars linee cui parti continuet. i. ad quā partē caput alterius partis extremitas: que cōiungitur: vt dicas hec pars: verbi gratia: medietas linee hic diffinitur: locum vbi deſinat mōſtrans. alia rurſus pars linee totiꝰ hinc incipit. Ergo linea poſita in ſuperficie qualibet ⁊ locū aliquē partes eius retinent: ⁊ partes ipſe nō pereūt: vt poſſit quilibet agnoſcere vbi extremitas partiū cōiungatur: ⁊ quo ad ſe inuicē loco cōtinuent. hoc quoqꝫ idē in ſuperficie euenit. Partes enī ſupficiei in aliquo loco ſunt: ⁊ ipſe quoqꝫ nō pereunt: ⁊ vbi pars parti iungat oſtendit. idem quoqꝫ ſoliditas habet: ⁊ loci quoqꝫ par-

tes continuãtur ad eas. ſ. partes: ad quas corporis par
tes ſibimet cõtinuantur: ſicut iã ſupra dictũ eſt. Quocir
ca eiuſdẽ naturę erit ⁊ locus: cuius tota ſoliditas erat.
Ergo ⁊ locus ex eodẽ genere quãtitatis eſt quo eſt ⁊ ſo
liditas. i. ex habentibꝰ ad ſe inuicẽ poſitionẽ ſuis parti
bus cõſtans. Locus igitur ⁊ ipſe ex habẽtibꝰ ſuis par
tibus poſitionẽ ad ſe inuicẽ conſtat. Ergo tria hęc (ſicut
ſupra dictũ eſt) ↄſiderãda ſunt: ut ad ſe inuicẽ poſitionẽ
partes habere videãtur. i. locũ in quo ꝑtes ipſę ſint po
ſitę: ut ꝑtes illę nõ pereãt: ut ſit partiũ ↄtinẽtia atq; cõti
nuatio. Qđ ſi qs dicat hoc loco deeſſe eo qđ i loco nõ ſit:
in loco. n. cũcta ſunt: locꝰ vo in loco eſſe nõ poterit. Di
cendũ eſt qm̃ idcirco ſuperficies ⁊ ſoliditas ⁊ linea habe
re poſitionẽ partiuꝫ dicunt̃ ꝙ in loco ſint: ⁊ partes ꝑma
neant: ⁊ ſint ↄtinuę. Quare multo magis ipſe locꝰ cuiꝰ
neq; partes pereũt: ⁊ ſibi ꝑpetue cõtinuantimq; cõiun
ctę ſunt: habere poſitionẽ partiuꝫ dr̃: ⁊ de his quidẽ q̃
ex habentibus poſitionẽ ad ſe inuicẽ ſuis partibus cõ
ſtant: hęc dicta ſint. Quę vero non habent poſitionem:
ipſe rurſus adiecit.

In numero autẽ nõ poterit quiſq̃ oſtẽdere
quẽadmodũ particulę eius poſitionem ali
quã ad ſe inuicẽ habeãt: aut ſint ſitę alicubi:
aut quę particulę eius ad ſe inuicem nectan
tur. Sed neq; ea quę tẽporis ſunt. nihil enĩ
ꝑmanẽt particulę tẽporis. qđ aũt nõ eſt par
manẽs: quõ poſitionẽ aliquã habebit? ſed
magis quẽdã ordinẽ particularũ dices ha
bere: ut aliquid quidẽ primũ ſit tẽporis: ali
ud vero poſterius. Sed ⁊ de numero ſimi
liter: eo ꝙ prius numerat̃ vnũ q̃ duo: ⁊ duo
q̃ tria: ⁊ ita habebunt quẽdã ordinẽ: poſitio
nẽ vero nõ multũ accipies: ſed oratio ſimi
liter. nihil enĩ permanẽt particulę eius: ſed
dictũ ẽ ⁊ nõ eſt amplius ſumi hoc. quapro
pter nõ erit poſitio particularuꝫ eius: ſiqdẽ
nihil ꝑmanent. alia itaq; cõſtant ex particu
lis quę in eis ſunt poſitionẽ ad ſe inuicẽ ha
bẽtibus: alia aũt ex nõ habẽtibus poſitionẽ

¶ Hec. ſ. idcirco nullã poſitionẽ ad ſe inuicẽ partiũ reti
nẽt: ꝙ his aliqd de ſupra dictis rebꝰ deeſſe manifeſtũ eſt
Numerꝰ. n. ipſe diſcretꝰ eſt: nec ꝑtes eiꝰ ad ſe inuicẽ con
iũgunt̃: ſed oĩno diſcretę ſũt. Atq; idcirco nõ eſt ex hiſ
quę habẽt ad ſe inuicẽ aliquã partiũ poſitionẽ. nec vero
poſſis oſtẽdere: qui numerꝰ quo loco iaceat. habere autẽ
poſitionem dicitur: quod (vt dictũ eſt) ⁊ in loco aliquo
poſitũ eſt: ⁊ ipſa poſitio manentibus partibus conſtat
⁊ ad ſe inuicẽ coniunctis cõtinuatiſq;: vt vbi queq; ia
ceat: ⁊ quę ad quã continuet̃ poſſit oſtendi. in numero
vero nihil horum eſt. Nã neq; in aliquo loco eſſe poſitꝰ
demonſtratur: nec eius partes cõiunctę ſunt. Quocirca
numero ex his tribus quę diximus: duę res deſunt: lo
ci poſitio: ⁊ partium continuatio. tempus etiaꝫ q̃q̃ ſint
eius partes cõtinuę: tamẽ quoniã nõ permanent: ſed ſe
per mouentur ſemperq; pretereunt: habere poſitionem
partium nõ dicitur. Semper enim veloci agitatiõe tor
quetur: ⁊ currentis aquę more in nulla vnq̃ ſtatione cõ
ſiſtit. ꝙ quia partes eius nõ permanent: ex habentibus
ad ſe inuicẽ poſitionẽ ſuis partibus conſtare non dicit̃.
Sed hęc q̃q̃ poſitionem partiũ habere nõ poſſunt: ta
mẽ habent ordinem quẽdã: quẽ preter poſitionẽ partiũ
tantũ retinent. Dicimus enĩ priorẽ eſſe binariũ q̃ ter
narium: atq; hunc q̃ quaternariuꝫ: ⁊ in tempore nimi
rũ idem ordo conuertitur. Prius enim futurũ preſente
preſenſq; preterito. Quocirca ⁊ ſi hęc non habent aliq̃
partiũ poſitionẽ: retinẽt tñ ordinẽ. Quod vo poſitiõem
vero non multuꝫ accipes. tale eſt ac ſi diceret penitus nõ
accipias. Multũ enim pro omnino videtur adiũctuꝫ.
ac ſi diceret poſitionẽ vero omnino nõ accipies. Idcirco
ꝙ ipſa quidẽ continuatio dat aliquã imaginem: ꝙ poſ
ſit habere aliquã partiũ poſitionem. ſed hoc minime eſt.
Idcirco ꝙ q̃uis ſint cõtinuę quantitates: ſi tamen vno
careant ex his quę ſuperius dicta ſunt: poſitionem par
tiũ habere non poſſunt. Nam aqua quã fiſtula euomit:
dũ cadit quidẽ retinet poſitionem: cũ vero iam effuſe vn
dę ſe miſcuerit: poſitionẽ partiũ perdit. ⁊ fluuius quoq;
quando in pelagus fluit: ⁊ poſitioneꝫ videtur habere ꝑ
tium ⁊ eſſe continuus: cũ noduꝫ marinę aquę fluuij ſu
perficies ipſa permixta eſt: cũ vero extremitas amnis
marina alluuione cõtingitur: totã ſine dubio poſitioneꝫ
videtur amittere. Oratio quoq; ſimiliter ſeſe habet. nã
nec ipa vllo loco poſita eſt: nec eius partes ad aliquã con
iunguntur: ſed ad ſe inuicẽ illę diſcretę ſunt: nec cuꝫ eiꝰ
partes dictę ſunt: permanent. atq; hoc eſt quod ait. Sꝫ
dictum eſt ⁊ non eſt vltra hoc ſumi. Mox enim dicitur
ſermo: mox preterit: nec vlla ratione poterit permanere
quare mox vt aliquid dictum ſit: ei partes oſtendi: ⁊ ad
demonſtrationem ſumi nõ poſſunt. Conſtat igitur ora
tionem quoq; ex his eſſe quę poſitionẽ partium non ha
bent. de ordine vero dubium eſt. Naꝫ ſi quis ſermo ali
quid ſignificet: vt eſt cicero: eſt in eo quidã ordo ꝙ ci ſyl
laba primũ dicitur: ſecunda vero ce. tertia ro. ⁊ potius
ex ſignificatiõe ordinẽ ſumit: ſi vero nihil ſignificet: nec
ordinem dicitur habere: vt ſcindapſus nihil quidem
ſignificat: ſed ſiue ſecũdã ſyllabam primã ponas: ſiue vl
timam primã: ſiue quomodolibet ſyllabarũ ordinẽ ſeri
emq; permiſceas: idem erit. in ſignificatiuis enim voci
bus idcirco eſſe dicitur: ꝙ illo ordine permutato vis ſi
gnificationis euertitur. hic vero vbi nulla eſt ſignificatiõ
nihil intereſt quomodolibet iaceant partes. Quare ora
tio in aliquibus quideꝫ habet ordinẽ partium: in alijs
vero nec ordo ipẽ poterit inueniri. An fortaſſe oratio di
ci non poteſt quę nihil ſignificat: ⁊ nulla eſt oratio: quę
ordinẽ nõ habeat. Ergo ſecundũ priorẽ quãtitatis di
uiſionẽ vbi dicebatur quantitatis alia eſſe cõtinua: alia
vero diſcreta. Quinq; ſunt continua: duo vero diſcreta
Continua quidem linea: ſuperficies: ſoliditas: locus: tẽ
pus. Diſcreta vero numerus ⁊ oratio. In hac vero ſecũ
da diuiſione qua dicit alias quantitates ex habentibus
ad ſe inuicẽ poſitionem conſtare partibus. Quatuor qui
dem ſunt quę retinẽt poſitionem: ideſt linea: ſuperficies
corpus: locus. Tria vero quę poſitionem non habent:
ſed ex his duo ſemꝑ ordinẽ retinent: tẽpus. ſ. ⁊ nume
rus. Oratio vo ſi qd ſignificet habet ordinẽ. ſi vero ni
hil ſignificet: inordinata eſt: ſi tñ oratio nihil ſignificans
dici poſſit: his dictis ipſe cõcludit dicens. Igit̃ alia ex
habentibꝰ ad ſe inuicẽ partibus poſitionẽ conſtant: alia
vero ex nõ habentibꝰ poſitionẽ. Hac igitur diuiſione fi
nita tranſit ad cętera monſtrans quę ꝓprię quãtitates
nuncupãtur: quę ſcdm̃ accidens.

p Roprię autẽ quãtitates hę ſolę di
cuntur: quas diximus: alia vero oĩa
ſcdm̃ accidens: ad hęc enim aſpiciẽ
tes ⁊ alia dicimus quantitates: vt multum
dicitur album eo ꝙ ſuperficies multa ſit: ⁊
actio longa eo ꝙ tẽpus multuꝫ ſit: ⁊ motus
multus. neq; enĩ horꝫ ſingulꝫ per ſe quan
titas dicit̃: vt ſi quis aſſignet quanta aliqua
ſit actio tẽpore diffiniet anni menſurã: vel
ſic aliquo modo aſſignans: ⁊ album quãtuꝫ
ſit aſſignãs: ſuperficie diffiniet. Quãta enĩ
ſupficies fuerit: tãtũ eſſe albuꝫ dices. Qua
re ſolę proprię ⁊ ſcdm̃ ſeipſas quãtitates di

cuntur quę dictę ſunt: aliorum vero nihil ꝑ
ſe: ſed ſi forte per accidens.
¶ Principaliter aliquid eſſe dr̃: qđ per ſe tale eſt: qua
le eſſe demonſtratur. Secundum accidẽs vero illud qđ
non per ſe ſed per aliud: tale eſt quale eſt eſſe dicitur: vt
albedo per ſe ineſt colori. ſecundũ naturam enim albi co
lor eſſe dicitur albedo. cũ vero homo dicitur coloratus:
non per ſe dicitur: idcirco ꝙ homo in eo ꝙ homo eſt: co
lor non eſt: ſed quoniã habet colorem: idcirco dicitur co
loratus. Ergo quemadmoduꝫ albũ: idcirco color eſt per
ſe: quoniam color naturale quoddam eſt genus. homo
vero idcirco coloratus dicitur: quoniam habet colorem
⁊ dicitur album quidẽ per ſe ⁊ principaliter color: homo
vero ſecundũ accidens coloratus. Ita quoq; ⁊ quanti
tates. hęc eniꝫ omnia quę dicta ſunt ideſt linea: ſuper
ficies: corpus: numerus: oratio: tempus: per ſe ⁊ ſecun
dũ propriã naturam quantitates dicuntur. Si qua ve
ro alia dicuntur ſecundũ aliquam quantitatẽ: nõ per ſe
ſed ſecundum accidens nominantur: vt album dicitur
multũ: nõ idcirco quod albedo ſit quãtitas: ſed quoniã
multa ſit ſuperficies in qua illud albũ ſit. Si eniꝫ mul
tũ ſpaciũ fuerit i quo albũ ſit: multũ erit albũ. quocirca
non quoniã ipſa albedo per ſe aliquã quantitatẽ habet
ſed quoniã in aliqua quantitate eſt cõſtituta: ideſt in ſu
perficie. Idcirco ſecundũ ſuperficiem quod eſt quãtitas
quę. ſ. per ſe multa eſt albũ multũ dicitur non ſecunduꝫ
ſe. atq; ideo albũ non per ſe nec principaliter ſed ſecũduꝫ
accidens multũ dicitur. Actio quoq; ideo dicitur lõga:
ꝙ multo tempore ſit acta. multam vero ęgritudinem id
circo dicimꝰ: ſi eadẽ multo ſit tẽpore ⁊ motũ multũ: idcir
co ꝙ multo tẽpore factꝰ ſit: vt ſi qs multo tꝑe currat. Si
qs vero multũ curſuꝫ dicat illũ eſſe: q ſit velociſſimꝰ: illę
nõ cõuenienter ſermone vtitur. Velocitas eniꝫ nõ quã
titas: ſed potius qualitas eſt. quales enim ſecundũ eaꝫ
dicimur ideſt veloces: non quanti. Secundũ quãtitatẽ
vero multũ dicitur. hoc autem monſtrat ipſa rerũ diffi
nitio. qui enim multũ albũ monſtrare deſideret: ⁊ pro
prio termino rationis includere: illi dicendũ eſt multuꝫ
eſſe albũ: ꝙ in multa iaceat ſuperficie: ⁊ motũ atq; actio
nẽm multã: quę longo tempore perficiantur. quare qm̃
ad proprias quantitates aſpicientes atq; ad eas res cę
teras referentes quantitates vocamus: vt album ad ſu
perficiem quę vere eſt quantitas: ⁊ curſuꝫ ⁊ aliquẽ mo
tum atq; actionem ad tempus: ꝙ ipſuꝫ vere quantitas
eſt: reducimus. Hęc non per ſe quãtitates: ſed per eas q̃
proprie quantitates dictę ſunt: nominãtur. Quocirca
quoniam quod per ſe nõ eſt: ſecũdũ accidens eſt: recte cę
tera omnia preter ea quę ſuperius in quantitate nume
rata ſunt: per accidens eſſe non per ſe quantitates dicun
tur. Solę igitur ꝓprie ⁊ ſecundũ ſe ipſe quantitates di
cũtur hę quę ſuperius cõprehẽſę ſunt. Alia vero per ſe
quantitates non ſunt: ſed (vt ipſe ait) forte per accidẽs
Poſt diuiſionẽ vero cõtinui atq; diſcreti ⁊ habentis po
ſitionẽ partium ⁊ non habentis: ⁊ quę per ſe ſunt prin
cipaliter ⁊ rurſus per accidens quantitates: ſolito more
viam inueniendi quantitatum proprietates ingredit̃.

Amplius quãtitati nihil eſt cõtrariũ. in de
finitis enim manifeſtuꝫ eſt: qm̃ nihil eſt cõ
trariuꝫ: vt bicubito vel tricubito: vel ſupfi
ciei: vel alicui taliuꝫ nihil eſt contrariuꝫ: niſi
forte quis multa paucis dicat eſſe contraria
vel magnuꝫ paruo. horꝫ autẽ nihil eſt quan
titas: ſed magis ad aliquid. nihil enĩ per ſe
ipſuꝫ paruũ vel magnuꝫ dicit̃: ſed eo ꝙ ad
aliud refert̃. nã mons qdã paruus dicit̃: mi
liũ vero magnuꝫ: eo ꝙ hoc quidẽ ſui gene
ris maius ſit: illud vero minus ſui generis.
ergo ad aliud eſt eorꝫ relatio. nã ſi ꝑ ſeipſum
magnuꝫ vel paruũ diceretur: nunq̃ mons
quidẽ paruus: miliũ vero magnuꝫ diceret̃
Rurſus in vico qdẽ plures hoies eſſe dici
mus: in ciuitate vero paucos: cuꝫ ſint coruꝫ
multiplices: ⁊ in domo qdẽ multos: in thea
tro vero paucos: cuꝫ ſint plures. Amplius
bicubituꝫ vel tricubitũ ⁊ vnũquodq; taliuꝫ
quãtitatẽ ſignificat: magnuꝫ vero vel paruũ
nõ ſignificat quantitatẽ: ſed magis ad aliqd
qm̃ ad aliud ſpectat magnũ vel paruũ: qua
re manifeſtũ eſt: qm̃ hęc ad aliqd ſunt. Am
plius ſiue ponat aliquis has eſſe quãtitates
ſiue nõ ponat: nihil illis cõtrariuꝫ erit. Qđ
enĩ nõ põt ſumi ꝑ ſeipſuꝫ: ſed ad ſolã alteri
us relationẽ refert̃: quõ huic aliqd erit con
trariuꝫ. Amplius ſi erunt magnuꝫ ⁊ paruuꝫ
cõtraria cõtingeret: ipſuꝫ idẽ ſimul cõtraria
recipere: ⁊ ea ipſa ſibimet eſſe cõtraria. Con
tingit enĩ idẽ ipſũ ſimul paruũ eſſe ⁊ magnũ
eſt enĩ aliqd ad hoc qdẽ paruuꝫ: ad aliud vo
hoc idẽ ipſum magnuꝫ. quare ideꝫ paruuꝫ ⁊
magnuꝫ in eodẽ tꝑe eſſe cõtingit. quare cõ
traria ſimul ſuſcipiet. Sed nihil eſt ꝙ videa
tur ſimul cõtraria poſſe ſuſcipe: ut ſubſtantia
ſuſceptibilis cõtrariorꝫ quidẽ eſſe videtur:
ſed nullus ſimul ⁊ ſanus ẽ ⁊ ęger: nec albus
⁊ niger ſimul eſt. Nihilq; aliud ſimul ↄtra
ria ſuſcipiet. ⁊ eadẽ ſibiipſi cõtingit eſſe con
traria. Nã ſi eſt magnuꝫ paruo cõtrarium:
ipſuꝫ autẽ idẽ ſimul eſt paruũ ⁊ magnũ: ipſũ
ſibi erit cõtrariuꝫ. Sed ipoſſibile eſt ipſum
ſibi eſſe cõtrarium: nõ eſt igit̃ magnuꝫ par
uo cõtrarium: nec multa paucis. Quare vel
ſi nõ relatiuorꝫ hęc quilibet dicat: ſed quan
titatis nihil habebunt cõtrariuꝫ.
¶ Definita q̃titas eſt: quę alicuius termino numeri
coercet̃: vt ſunt duo vel tres ⁊ quę ad hũc modũ dicunt̃:
vt ſi dicas bicubitũ tricubitũ ⁊ cętera: quę aliqua ꝓpria
ſignificatione definita ſunt: vt eſt ſuperficies vel ſolidi
tas: quid enim ⁊ quę q̃titates dicantur agnoſcit̃. quo
circa harꝫ qm̃ ſunt definitę: nulla vlli cõtraria eſt. neq;
enim bicubito tricubitũ cõtrariũ eſt: ſicut nec numerꝰ
vlli numero. At vero nec ſuperficies ſoliditati: nec ali
quid horꝫ. ſed quoniã quędã indefinita imaginẽ q̃dã
quãtitatis oſtendũt: vt magnũ vel paruũ: quę vident̃
eſſe cõtraria: hęc ſibi ariſtoteles opponit dicens: nõ eſſe
q̃titates ſed magis ad aliqd: quod ipſius ſermonibus
aſtruamus. Sed nõ eſt hoc propriũ quãtitatis non ha
bere cõtraria. nõ enim omnis quantitas cõtrarijs caret
ſed nobis per ſingula queq; currentibꝰ quę quãtitatis
ſpecies contraria nõ habeant: quę ve habeant demon
ſtrãdũ eſt. Linea qdẽ cõtrario caret. linea. n. lineę cõtra
ria non eſt. ſed ſi quis dicat rectã lineã curuę lineę eſſe cõ
trariã fallit̃. Non enĩ in eo ꝙ linea eſt curua linea rectę
lineę cõtraria eſt: ſed in eo ꝙ curua eſt. ⁊ in his nõ lineę
videntur eſſe contrarię: ſed ipſa rectitudo vel curuitas.
Quare nõ in eo ꝙ quãtitas eſt: linea curua recte lineę cõ
traria eſt: ſed in eo ꝙ qualis. Nam qm̃ curuitas ⁊ recti
tudo contraria ſunt ſcdm̃ id ꝙ curua ⁊ recta eſt linea: nõ
ſecundũ ꝙ lineę ſunt ſuſcipiunt cõtrarietatẽ: quocirca li
nea in eo ꝙ linea eſt contrario caret. At vero nec ſuperfi
cies ſuperficiei cõtraria eſt. ſed forte dicat aliqs albã ſup

ficiem nigre ſuperficiei eſſe cõtrariã: cui ſimiliter occurrẽdum eſt: non in eo ꝙ ſuperficies ſunt eſſe cõtraria: ſed in eo ꝙ eſt in his albedo atq̃ nigredo: que cõtraria eſſe quis dubitat. Eodẽ quoq̃ modo ⁊ lenẽ ⁊ aſperã ſuperficiẽ ſi quis cõtrarias dixerit: refellitur: quod nõ ſcdm quãtitatẽ ſuperficiei: ſed ſcdm qualitatẽ aſperitatis lenitatiſq̃ ipſe ſuperficies cõtrariũ tenẽt. At vero nec corpori quicq̃ vllo modo cõtrarietatis opponitur: cui ſi quis dicat incorporale eſſe cõtrariũ refutabitur. Quod omnis cõtrarietas proprijs nominibus dicitur: vt bonum malũ: album nigrum. Corporale vero ⁊ incorporale non ſecundum contrarietatem: ſed ſecundum priuationem habitumq̃ proferũtur. Incorporale eñi corporis eſt priuatio. nec tempori quoq̃ quicq̃ contrariũ eſt. ſed ſi nox dici videtur oppoſita: nõ in eo ꝙ tempus eſt: ſed in eo ꝙ dies eſt aer lucidus: nox aer obſcurus. Aer vero neq̃ tẽpus neq̃ quãtitas eſt. lumẽ quoq̃ ⁊ obſcuritas qualitates ſunt ⁊ non quantitates. Oratio etiã q̃ꝫq̃ꝫ videatur habere cõtrariũ: tamẽ contrariã nõ habet oppoſitionem videtur eñi vera oratio eſſe vel falſa que ſunt contraria. ſed oratio vera vel falſa in ſignificatione eſt. Cũ eñi qđ eſt oratio ſignificat vera ẽ: cũ vero quod nõ eſt deſignat tunc falſa eſt. Oratio vero nõ ſecundũ id qđ ſignificat in quantitate numeratur: ſed ſecundũ id quod profertur. Secundũ enim id ꝙ proferimus orationẽ: longa ſyllaba breuiq̃ cõponitur: que omnẽ orationẽ nõ ſecundũ id ꝙ ipſa ſignificat: ſed ſecundũ id ꝙ ad prolationẽ eſt: metiũtur. illud quoq̃ manifeſtũ eſt in numero nõ eſſe contraria. Duo eñi tribus: vel tres quaternario contrarij non ſunt: nec vllus alter numerus cuilibet alij numero contrarius eſt. Locus vero habet aliquã cõtrarietatẽ ſurſum enim ⁊ deorſũ cõtrariũ eſt. Sed quidam nolũt non eſſe quãtitates quod ſurſum dicitur ⁊ deorſum: ſed potiꝰ habitudines quas greci σχέση vocant. que enim pars ad caput noſtrũ eſt: hanc ſurſum vocamus: que pars pedibus ſubiacet: illa deorſum dicitur. quocirca ſecundũ habitudinẽ quãdam quodãmodo ad nos ipſos relata ſurſũ deorſũq̃ p̄dicamꝰ. Herminiꝰ quoq̃ ait ſurſum ⁊ deorſum non eſſe loca: ſed quãdam quodãmodo poſitionẽ loci. Eſt eñi res ſurſum atq̃ deorſum. nõ eſt autẽ idẽ eſſe aliquid loci: qđ locũ. loci eñi eſt poſitio in loco: locus vero ipſe poſitio nõ ẽ. Sed ſi quis omnẽ mũdi reſpiciat formã: quoniã rerũ omniũ formã ſphere ambitus amplectitur: ⁊ terra media eſt. In ſpera vero nihil eſt vltimũ: niſi quod eiuſdem terminũ medietatis obtinuit: quicquid in extremo celi cõuexitatis eſt: illud ſurſum eſſe dicitur: quod vero eſt mediũ: illud deorſũ. Quocirca ſunt ſcdm locũ ſurſum deorſumq̃ contraria ſurſum in celo: deorſum in terra: idcirco qđ a ſe longe diſiuncta ſunt. vnde poſt quoq̃ ꝯtraria hoc modo ſunt diffinita. cõtraria ſunt quecũq̃ a ſe longiſſime diſtãt. hinc eſt videlicet tracta diffinitio: ꝙ quoniã celũ terraq̃ diſtare longiſſime videbantur: ⁊ illud eſſe ſurſũ: illud vero deorſum: quoniã deorſũ atq̃ ſurſũ nõ ob aliã cauſam contraria dicunt: niſi ꝙ a ſe longe diſiuncta ſunt qđ eſſe contrariũ longiſſime diſtare diffiniunt: quod ariſtoteles hoc modo pronunciat.

Maxime autẽ circa locum videtur eſſe contrarietas quãtitatis. ſurſum eñi ad id quod eſt deorſum contrarium ponunt locũ qui in medio eſt deorſũ dicentes: eo ꝙ multa diſtantia medij ad terminos mundi ſit. videtur autem ⁊ alioꝝ contrarioꝝ diffinitionẽ ab his proferre. que enim a ſe inuicẽ multum diſtant eorũ que ſub eodẽ genere ſunt contraria determinant.

¶ In omni ſpera media terra eſt: quod ipſa aſtrorum demonſtrat ordinata vertigo. adiecit quoq̃ cauſã cur huiuſmodi loca contraria dicantur: ꝙ multa diſtantia eſt medietatis ad mũdi terminos. Terminos vero mũdi celi vltimã conuexitatẽ dicit. ex hac igitur loci contrarietate ⁊ cetera definita eſſe cõtraria ſic demõſtrat. Videtur autẽ ⁊ alioꝝ contrarioꝝ diffinitionẽ ab his proferre que eñi multũ a ſe inuicẽ diſtãt: in eodẽ genere cõtraria eſſe diffiniunt. Sed quoniã ne ordo cõtrarietate quãtitatis impediretur: idcirco ſuperioribus in quibus ſingulis quãtitatibus nihil eſſe contrariũ dicebamꝰ: has loci cõtrarietates adiecimus: ⁊ quedam in medio pretermiſſa ſunt. Rurſus ad ſuperiora redeamus: vt expoſitionis ordo ſeſe ipſe cõtinuet. Ait enim ſuperius cum quãtitati nihil eſſe contrarium proponeret: bicubito vel tricubito vel ſuperficiei vel alicui talium nihil poſſe eſſe contrarium. Diffinitis enim his quantitatibus contrarium nihil eſſe videtur: vt duobꝰ vel tribꝰ. ſꝫ quedã cum ſint indefinita nec quãtitates vel cõtraria videãtur hec rurſus adiecit. Niſi multa paucis dicat quis eſſe cõtraria: vel magnũ paruo. Hoꝝ autem nihil eſt quantitas: ſed ad aliqđ: nihil enim per ſeipſum magnũ dicitur vel paruum: ſed eoq̃ ad aliqđ refertur. Nã mons quidem paruus dicitur: miliũ vero magnũ: eo ꝙ hoc quidẽ ſui generis maius ſit: illud vero ſui generis minus Ergo ad aliud eſt eoꝝ relatio. nã ſi per ſeipſũ paruum vel magnũ diceretur: nunq̃ mons quidẽ paruus: miliũ vero nũq̃ magnũ diceretur. Rurſus in vico quidẽ plures homines eſſe dicimus: in ciuitate vero paucos cum ſint eorũ multiplices: ⁊ in domo quidẽ multos: in theatre vero paucos cũ ſint plures. Amplius bicubitũ ⁊ tricubitũ ⁊ vnũ quodq̃ taliũ quãtitatẽ ſignificant: magnũ vero vel paruũ nõ ſignificat quãtitatẽ: ſꝫ magis ad aliquid: quoniã ad aliqđ ſpectat magnũ ⁊ paruum. quare manifeſtũ eſt quoniã hec ad aliqđ ſunt. Quẽadmodum diffinite quãtitates cõtrarijs nõ tenentur: ipſe ſuperiꝰ cõprobauit dicens: bicubito vel ſuperficiei nihil eſſe cõtrariũ. idefinite aũt ut ẽ magnũ vel paruũ vel multa vel pauca dant imaginẽ cõtrarietatis. Sed illud occurrit has non eſſe quantitates. Omnis eñi quantitas per ſe dicitur. bicubitũ eñi vel tricubitum vel duo vel tres vel ſuperficies ad nihil aliud refertur. magnũ vero vel paruũ ſine alijs dici non poſſunt. Cũ eñi dicis magnũ ad alicuius alterius cõpationẽ atq̃ equiuocationẽ refertur. Eodem quoq̃ modo ⁊ paruũ: quod ipſa ariſtotelica probat inductio. Si eñi magnũ ⁊ paruũ p ſe dicerentur nõ ad alteriꝰ relationẽ: nũq̃ diceremus montem paruũ: miliũ magnũ. Si eñi magnũ paruũq̃ nõ ad relationẽ alterius diceretur: mons ſemp magnus: ſempq̃ paruũ miliũ diceretur. Sed aliquẽ collẽ ad athlantis altitudinẽ cõferẽtes: dicimus paruũ montẽ: ⁊ rurſus miliũ ad minora alia grana milij cõferẽtes: magnũ miliũ nominãs: ⁊ ſimpliciter quicquid magnũ vel paruũ dr̄ ad eiuſdẽ generis ſpẽs referẽtes magnũ paruũq̃ nominamus: ut monti montẽ cõparamꝰ: miliũ vero milio: ⁊ alia huiuſmodi. multa ⁊ pauca eodẽ modo dicunt Dicimus eñi ſi fuerint hoĩes centũ in vico plures eſſe hoĩes: hi vero ſi in ciuitate ſint: paucos dicimus: nunc ad paruitatẽ vicoꝝ: nunc ad magnitudinẽ ciuitatũ conferẽtes. Rurſus ſi ſunt in domo qnquaginta: multi ſunt ſi in theatro: pauci: ideo ꝙ tunc in theatro eſſe paucos dicimus: cũ ad eos quãti in theatro eſſe debebant comparamus. Amplius quõ cõſiſtit ⁊ magnũ paruũq̃ referri ſemp ad alterum: ſingulas vero quãtitates nihil ad aliud cõparãtes: ſuas ac ꝓprias noĩamus: vt tres vel duo: vel quatuor: uel lineã: vel ſuperficiẽ: magnũ paruũq̃: ⁊ multa vel pauca a quãtitatis diuiſione diſiuncta ſunt. Sunt eñi iſta nõ quantitates ſed potius relatiua. Ampliꝰ ſiue aliquis ponat eas eſſe quãtitates ſiue non ponat: nihil illis erit cõtrariũ. quod eñi non eſt ſumere per ſeipſum: ſed ad ſolã alterius relationẽ: quomodo huic aliquid erit contrariũ. Hoc quoq̃ validiſſimo argumento approbat quãtitatibus his que predicte ſunt nihil eſſe contrariũ: niſi ſoli forſitan loco. Nam ſi quis magnũ vel paruũ ⁊ multa vel pauca in quantitatibus ponat: etiã hoc ſi cõcedatur: tñ quoniã ſemper referunt ad aliud: contrarijs nõ tenent. Omne eñi cõtrariũ per ſe cõſiſtit: nec illud ad alterius cõparationẽ relationemq̃ ꝓfertur: vt bonũ non dicitur mali bonum: nec rurſus malum boni malũ: ſed ipſum in propria natura ⁊ prolatione cõſiſtit. Quecũq̃ ſunt cõtraria: eodẽ modo ſunt. Magnum vero vel paruũ quoniã nõ per ſe conſtant: ſed ad alterius relationẽ referunt: contraria eſſe non poſſunt. Amplius ſi ſunt magnũ ⁊ paruũ contraria: continget idem ſimul cõtraria ſuſcipere. ⁊ eaipſa ſibi eſſe contraria. Contingit enim ſimul idem paruũ eſſe ⁊ magnũ. Eſt enim aliqđ ad hoc quidẽ paruum: ad aliud vero hoc idem ipſum magnũ. Quare idẽ paruũ ⁊ magnũ ⁊ eodẽ tempore eſſe contingit: quare ſimul contraria ſuſcipiet. ſed nihil eſt ꝙ videatur ſimul contraria poſſe ſuſcipere: vt ſubſtantia ſuſceptibilis quidẽ cõtrarioꝝ videtur eſſe: ſed nullus ſimul eſt ſanus ⁊ eger: nec albus ⁊ niger ſimul: nihilq̃ aliud ſimul contraria ſuſcipiet. ⁊ eadẽ ſibiipſe contingit eſſe cõtraria. Nam ſi ẽ magnũ paruo cõtrariũ: ipſum autem idẽ ſimul eſt paruum ⁊ magnũ: ipſum ſibi erit contrariũ: ſed ĩpoſſibile ẽ ipſũ ſibi eſſe cõtrariũ. Non eſt igitur magnũ paruo contrarium. Conſtat hoc ⁊ ĩmutabile in propria ratione conſiſtit: vnã eandẽq̃ rem vno eodemq̃ tempore contraria non poſſe ſuſcipere: vt ſubſtantia ſuſceptibilis quidẽ cõtrarioꝝ eſt. Homo nãq̃ cũ ſubſtantia ſit: ⁊ egritudinẽ ſuſcipiet ⁊ ſalutẽ: ſed non eodẽ tempore: ⁊ albedinem ⁊ nigredinẽ capit: ſed alio atq̃ alio tẽpore: vt vero eodem tempore cõtraria vtraq̃ ſuſcipiat: fieri nequit. ꝙ ſi magnũ paruo aliquis ꝯtrariũ ponat: eueniet quoddã ĩpoſſibile: vt vna atq̃ eadẽ res eodẽ tempore vtraſq̃ ſuſcipiat cõtrarietates: ⁊ eadẽ ipſa ſibi poſſint eſſe cõtraria. Ponamꝰ ergo magnũ paruo eſſe contrarium. ſed vna atq̃ eadem res vno eodẽq̃ tẽpore poteſt magna eſſe ⁊ parua vt ſi ſit decẽ pedum menſura collata ad duoꝝ pedũ magnitudinẽ magna eſt: ad centum vero cubitoꝝ magnitudinẽ menſurãq̃ collata: eadẽ parua eſt. Poteſt ergo eadem res eodem tempore ⁊ magnitudinis eſſe ſuſceptibilis ⁊ paruitatis. Eadẽ enim res vno eodemq̃ tẽpore ad maiorẽ minoremq̃ collata eadẽ magna vel parua eſt. Quod ſi magnum puo contrarium eſt. eadem vero res eodẽ tempore ⁊ magnitudinẽ ſuſcipit ⁊ paruitatem eodẽ tẽpore contingit vt eadẽ res cõtraria vtraq̃ ſuſcipiat. ſed hoc impoſſibile eſt. Quocirca quoniã res eadẽ eodẽ tempore contrarioꝝ ſuſceptibilis non eſt: poteſt vero vna atq̃ eadem res magnitudinẽ paruitatẽq̃ ſuſcipere: magnitudo ⁊ paruitas cõtraria nõ ſunt. At vero ſi quis magnũ paruo cõtrarium ponat: eadẽ ratione vnã eandẽq̃ rem ſibiipſi dicit eſſe contrariã. Nã ſi puũ magno eſt cõtrarium: eadẽ vero res (vt docui) parua ⁊ magna poteſt eſſe ad aliud ⁊ ad aliud ſcilicet cõparata. Res quoq̃ que parua ⁊ magna eſt: eadẽ ſibi poteſt eſſe contraria. paruum enim ⁊ magnum cõtrarium dictum eſt. ſed eſt impoſſibile. Quocirca paruum ⁊ magnũ cõtraria non ſunt. Poſt huiuſmodi vero rationẽ ⁊ argumentationis firmiſſime propoſitionẽ de ꝯtrarietate diſſerit loci: de q̃ iã ſupra diximꝰ. quocirca p̄tereunda ẽ nec repetite expoſitiõis iteratio faſtidio ſit potiꝰ q̃ doctrine

Non videtur quantitas ſuſcipere magis ⁊ minus: ut bicubitũ. neq̃ enim eſt aliud alio magis bicubitum. neq̃ in numero: ut ternarius quinarius. nihil enim magis tria dicẽtur q̃ quinq̃: nec tria potius q̃ tria. neq̃ tẽpus aliud alio magis ⁊ minus dicitur. nec oĩno in his q̃ dicta ſunt: magis ⁊ minus dr̄ Quare ⁊ q̃ntitas nõ ſuſcipit magis ⁊ minus

¶ Aliud propriũ rurſus appoſuit quod cuiuſuis quãtitatis ꝓpriũ nõ ſit: cur tamẽ non ſit ipſe reticuit: nobis tamẽ eſt demonſtrandũ. quod aũt dicit tale eſt quãtitas magis ⁊ minus non ſuſcipit. nullus enim numerꝰ alio numero nec magis nec minus eſt numerus. Nam ternarius ſi quinario cõparetur: nec magis nec minus eſt numerus. ⁊ rurſus ipſi tres ſibiipſis cõparati: nec magis nec minus ſunt tres. nec tempus quoq̃ habet aliquid magis ⁊ minꝰ: vt magis aliud tẽpus ſit alio tẽpore. longiꝰ quidẽ tẽpus tẽpore eſſe poteſt: vt vero dicatur magis tẽpus alio tẽpore vel minꝰ fieri negat. hoc quoq̃ etiã in ſubſtantia demõſtratũ eſt. hõ nãq̃ alio homine nõ eſt magis homo nec minus. idẽ quoq̃ euenit etiã in quãtitate. Quod quia etiã in ſubſtantia eſt: proprium quãtitatis hoc non eſt. habet hoc quoq̃ quãtitas vt in ſequenti ordine ipſe monſtrauit. Quocirca quoniã p̄us hoc de ſubſtãtia dixerat: nunc vero idẽ de quãtitate ꝓpoſuit. Idcirco nõ eſſe hoc propriũ quãtitatis cõmemorare neglexit. Cuius eñi eſſet alterius nõ ſuſcipere magis ⁊ minus tunc dixit cũ de ſubſtãtia diſputaret. Ait enim ꝙ ſubſtantie nunq̃ magis minuſue ſuſciperent. quocirca ad maxime ꝓpria ſolita ꝯſtituẽdi nõe regreſſꝰ eſt.

Propriũ aũt maxime quãtitatis eſt: qđ ⁊ equale ⁊ inequale dr̄. Singulũ eñi eaꝝ que dicte ſunt quantitatũ equale dr̄ ⁊ inequale: ut corpus equale ⁊ inequale dicitur. ⁊ tẽpus equale ⁊ inequale dr̄. ⁊ nũerus equalis ⁊ inequalis dr̄. ⁊ oro equalis ⁊ inequalis. Similiter autẽ ⁊ in alijs que dicta ſunt: ſingulũ equale ⁊ inequale dicitur.

¶ Quantitatis ꝓpriũ apertiſſime deſignat eſſe: q ſcdm quãtitatẽ eq̃litas ⁊ inequalitas nũcupãtur. Singule eñi quantitates equales atq̃ inequales dicunt: vt equalis linea linee ⁊ rurſus ĩequalis. ⁊ ſupficiei ſuperficies eq̃lis atq̃ ineq̃lis dr̄: ⁊ corpꝰ equale ⁊ inequale dicitur. Numerꝰ quoq̃ ⁊ tẽpus ⁊ locus equalis atq̃ inequalis dr̄.

In ceteris vero que quãtitates nõ ſunt: non multum videbitur equale ⁊ inequale dici. Nãq̃ affectio ⁊ diſpoſitio equalis ⁊ inequalis nõ multũ dicitur: ſed magis ſimilis ⁊ diſſimilis. ⁊ albũ ⁊ equale ⁊ inequale nõ multũ dicitur: ſed ſimile: quare quãtitatis maxime eſt ꝓpriũ equale ⁊ inequale dici.

¶ In alijs vero que quãtitates nõ ſunt: non eſt facile ut equalitas vel inequalitas nominetur: diſpoſitiones ergo que affectiones appellant: nõ dicunt equales ⁊ inequales: ſed magis ſimiles ⁊ diſſimiles. Diſpoſitio aũt vel affectio eſt ad aliquam rem accomodatio ⁊ applicatio: ut ſi qs grãmaticã legens: q nondũ perdidicit: habet ad eã aliquã diſpoſitionẽ. i. ea affectus eſt: ⁊ habet aliqđ accomodatũ ⁊ quaſi ꝓpinquũ. Poſſunt aũt ſimiliter eſſe duo diſpoſiti ⁊ affecti: equaliter vero minime: vt duo ſimiliter eſſe albi: equaliter vero nõ. Nam ſi quis de duobꝰ ſimiliter albis equaliter eſſe albos dicat: recta nominis nũcupatiõe nõ vtitur. De eñi equale ⁊ inequale in mẽſura ⁊ in quãtitate perficit. Simile vero ⁊ diſſimile quẽadmodũ de quãtitate nõ dr̄: ita nec de alia qualibet re niſi de quantitate recte equalitas ⁊ inequalitas nuncupant. Quare ꝓpriũ eſt quantitatis equale ⁊ inequale noĩari: ſed quõ de quãtitate dictũ eſt: ad relatiuorum ordinem tranſeamus.

¶ Poſt quãtitatis tractatũ tertiũ predicamentũ de relatiuis ingredit: quare relatiua hoc modo diffinit.

a Ad aliquid vero talia dicunt: quecũq̃ hoc ipſũ ꝙ ſunt alioꝝ eẽ dicunt: vel quõlibet aliter ad aliud vt maius id qđ eſt alterius dicitur

aliquo enī maius dicit: ⁊ duplum alterius
dicit hoc ipſuʒ ꝙ eſt: alicuius enī duplū dr̄
Similiter aūt ⁊ alia q̄cūq; ſunt huiuſmodi.
¶ Cur aūt de his que ſunt ad aliqd diſſerat omiſſo in-
terim de q̄litate tractatu. hec cauſa eſt: ꝙ poſita quātita-
te magis minuſq; eſſe neceſſe eſt. Quare cū quantitatem
cōtinuo ad aliqd conſequat: recte poſt quātitatē relati-
uoꝝ ſeries ordinata eſt. Illud quoq; eſt in cauſa: ꝙ ſu-
periꝰ cū de quātitate tractaret: relatiuoꝝ mentio facta eſt
cū de magno paruoq; diceret: vt ergo cōtinens ⁊ nō eēt
operis interrupta diſtinctio: ideo quātitate finita de re-
latione propoſuit. Qđ aūt ait ad aliqd vō talia dicūtur
hoc monſtrat: ꝙ non ſicut quātitas per ſe ⁊ ſingulariter
intelligi pōt: eodē quoq; modo ſubſtātia vel qualitas
vel vnūquodq; alioꝝ predicamētoꝝ: ſicut per ſe cōſtat:
ita etiā per ſe ⁊ ſingulariter intelligit: ſic ⁊ ad aliquid p
ſe ⁊ ſingulariter capi intellectu nō pōt: ut dicamus eſſe
ad aliqd ⁊ ſingulariter. Quicqd eniʒ in natura relatio-
nis agnoſcitur: id cū alio neceſſe eſt cōſideret. cuʒ enī di-
co dn̄s per ſeipſum nihil eſt: ſi ſeruus deſit. Quocirca cū
vnius relatiui nūcupatio moꝝ ſecū etiā aliō trahat: ad
aliquid vnū eſſe p ſe nō pōt: atq; ideo nō dixit Ariſto-
teles. Ad aliquid vō tale dr̄: ſed plurali numero talia
dicuntur. inquit demōſtrans relatiuoꝝ intelligētiā nō
in ſimplicitate: ſed in pluralitate ꝯſiſtere. nō eſſe aūt quā
dā per ſe relatiuoꝝ naturā ſine coniunctione aliquā al-
terius ſubſiſtentē ipſe ariſtotiles mōſtrat. Qui dicit ea
eſſe relatiua: quecūq; hoc ipſum qđ ſunt alioꝝ dicuntur
Docet enī aliq̄ cōiunctiōe alterius relatiua formari. hoc
ipſū enī qđ ſunt alioꝝ dicūtur. Quod enī eſt dominus
hoc alteriꝰ dicit. i. ſerui. Siue aūt relatiua dicamꝰ ſiue
ad aliqd nihil intereſt. Ad aliqd enī dicit qđ ipſuʒ qdē
cū per ſe nihil ſit: relatū tñ ad aliud cōſtat: vt dn̄s: ſi deſit
ad id qđ dr̄. i. ſeruꝰ: nō eſt: dr̄ enī ad ſeruū. Manifeſtū
ergo eſt ſi ſeruꝰ deſit: dn̄m dici nō poſſe. q̄re dn̄s ad aliqd
dr̄. i. ad ſeruū. Relatiua quoq; dicuntur idcirco: ꝙ eorū
nūcupatio ſp ad aliqd referat: vt dn̄i ad ſeruū: quare ni-
hil intereſt quolibet modo dicatur. Huiuſmodi autē diſ
finitio platonis eſſe credit: que ab ariſtotile paulo poſte-
riꝰ emēdat. ¶ Relatiuoꝝ aūt alia eiſdē caſibꝰ referūtur
alia diuerſis: alia vō omni caſu ſunt carentia. Qđ. ſ. mō
ſtrans addidit. vl̄ quomodolibet aliter ad aliud. qđ aūt
ē ipſiꝰ pene textꝰ ſermōe mōſtrat. Cū enī dico dn̄s ſerui
dn̄s ad gēitiuū caſū reddidi noīatiuū. ⁊ ruſus ad eūdē
ſi cōuertero. Dico enī ſeruꝰ dn̄i ſeruꝰ: ⁊ hic quoq; noīati
uꝰ ad genitiuū relatꝰ eſt. Eodē quoq; mō hʒ ſeſe pr̄ filij
pr̄: ⁊ filiꝰ pr̄is filiꝰ: ⁊ magiſter diſcipuli magiſter: ⁊ diſci
pulus magiſtri diſcipulus. hec ergo id quod ſunt: ſimi
liter alioꝝ dicunt. Nā qđ alioꝝ dicitur: ſcđʒ genitiuū
reddit caſuʒ. alia vō nō ſcđm eūdē caſuʒ cōſequētiā red
dūt. Sēſus. n. ad aliqd eſt. ſenſibilis. n. rei ſēſus eſt. qđ
enī ſētit ſētiri pōt. qđ ſentiri pōt ſēſibile eſt. ⁊ nūc qdem
ſenſus ſenſibilis rei ſenſus: genitiuo accomodatus eſt
Huiꝰ. n. rei ſenſibilis dictū eſt. at ſi cōuertas: fiet. Senſi
bilis res ſenſu ſenſibilis eſt. Sed cū caſui ſeptio reddit
noīatiuꝰ in hac relatiōe q̄ dicit. ſenſibile ſenſu ſenſibile ē.
nō eodē caſu quo ſuperiꝰ dictū eſt cōuertit. Dicimꝰ. n.
ſenſus ſenſibilis rei ſenſus eſt. ⁊ hic noīatiuꝰ reddit ad
genitiuū. Hec. n. relatio ad ſeptimū caſū ſe aptari nō pa
tit. Sciētia quoq; ſcibilis rei ſciētia eſt: ſi qdē hoc ſcitur
quod ſciri poteſt: ⁊ quod ſciri poteſt: ſcibile eſt. ſed non
eadē rōne nec ad eūdē caſuʒ relatio iſta cōuertit. Dicimꝰ
eniʒ ſcibilis res ſciētia ſcibilis eſt. Eſt. n. pma relatio ad
genitiuū. ſcđa ꝯuerſio ad ſeptimū. hec quoq; relatio ſcđʒ
eoſdē cōuertit caſus: cū dicimꝰ maiꝰ minore eē maius: ⁊
minꝰ maiore eſſe minꝰ. Duplū quoq; ⁊ medietas relati
ua ſunt: ſed ⁊ eiſdē caſibꝰ cōuertunt. Duplū nāq; dimi
dij duplū eſt. dimidium vero dupli dimidiuʒ eſt. Sūt
autem alia relatiua que ipſe ſic addidit.

At vō ſunt etiā ⁊ hec ad aliqd: vt habitus ⁊
affectus: ſciētia: ſenſus: poſitio: hec enim oīa
q̄ dicta ſunt. hoc ipſuʒ ꝙ ſūt alioꝝ eſſe dicūt:
⁊ nō aliud aliqd. habitus enī alicuius habi-
tus dr̄: ⁊ diſciplina alicuius diſciplina: ⁊ po
ſitio alicuius poſitio: ſed ⁊ alia qdē ſimiliter.
¶ De ſenſu qdē ⁊ ſciētia dictū eſt ſuperius. nūc vō de
habitu: diſpoſitiōe: ⁊ poſitiōe dicēdū ē. Diſpoſitio ē ad
aliquam rē mobilis applicatio: vt ſi q̄s ſcđʒ flamme ꝓpin
quus caleat: ille diſpoſitus dicit ad calorē. i. hn̄s aliquā
applicationē cōiūctionēq; ad calorē. Ideʒ vō eſt affectio
qđ diſpoſitio: ne nouo noīe error oriat. ⁊ ideo diſpoſitio
cū ſit quedā ad aliā rē ꝯiūctio: vel ab alia affectio: tñ faci
le mobilis eſt: celerius eteniʒ pmutat. Habitus aūt eſt
diſpoſitiōis vel affectiōis firma ⁊ nō facile pmutabilis
receſſio: vt ſi quiſquā in ſole ambulās fuſcior fiat: diſpo
ſitus ad nigredinē dicitur ⁊ nigredine affectus. Sin vō
illa nigredo fortius ⁊ immutabiliter corpus infecerit:
habitus nominatur. quocirca habitus eſt inueterata affe
ctio. Vn̄ oīs habitus diſpoſitio vl̄ affectio eſt: nō aūt oīs
diſpoſitio vel affectio habitus. Et ne multa dicenda ſint
hoc diſtat in habitu ⁊ diſpoſitiōe: ꝙ habitus immutabi
lis paſſio eſt: diſpoſitio vō nō ſiſr: ſed affectio q̄dā eſt ad
aliquā reʒ cōiūctio: q̄ pōt facile pmutari. Poſitio vō eſt
alicuius rei collocatio: vt eſt ſtatio ſeſſio inclinatio accu-
batio ⁊ alia huiuſmōi Nā ⁊ q ſtat quodāmō poſitꝰ eē dr̄
⁊ collocatꝰ. ⁊ q ſedet: ⁊ q accūbit: ⁊ q ſcđʒ ceteras poſitio
nes ē poſitꝰ appellat. Quocirca ⁊ ſtatio ⁊ ſeſſio ⁊ accuba
tio poſitiōes erūt. Sʒ qm̄ qd eēnt dictū ē: nūc ſi ſūt ad
aliqd videamꝰ. habitū relatiue dici ea res ꝓbat: q̄ alijs
quoq; rebꝰ hoc documēto facit eē relatiua: vt ē in ſenſu
atq; in ſciētia. Idcirco. n. dictū eſt ſenſuʒ ſenſibilis rei eē
ſenſuʒ: ꝙ res ſenſibilis eſt q̄ ſentiri pōt. eſt ergo habitus
habilis rei habitꝰ. Habilis. n. res ē q̄ haberi pōt. illiꝰ
enī rei habitus ē q̄ haberi pōt. Quocirca erit habitꝰ ha-
bilis rei habitꝰ: ſed res quoq; habilis habitu erit habi-
lis. ipſo. n. habitu res q̄ haberi pn̄t: habemꝰ. Diſpoſi-
tio quoq; eodē modo. Diſpoſitio nāq; diſpoſite rei diſ-
poſitio eſt: ⁊ diſpoſita res diſpoſitōe diſpoſita ē. Calor ſi
enī diſpoſitio calētis. i. ad calorē diſpoſiti diſpoſitio eſt.
Eodē modo diſpoſitꝰ ad calorē caloris diſpoſitōe diſpo
ſitus ē: velut ſi hoc modo ſit dictū. oīs affectio affecti affe
ctio ē: ⁊ oē affectū affectione affectū eſt. Et calor calentis
ſit calor: ⁊ calens calore ſit calidū. Poſitio quoq; relati-
ua eſt. nā poſitio poſite rei poſitio ē. ⁊ poſita res poſitiōe
poſita eſt. ⁊ hoc intelligi ꝯuenit ſcđm priorē habitꝰ ⁊ diſ
poſitionis modū. Illa quoq; res ꝓbat poſitionē eſſe ad
aliqd: ꝙ eius ſpēs relatiue ſunt. ſtatio enī ſtātis rei ſta-
tio eſt: ⁊ q ſtat ſtatōe ſtat: ⁊ de ſeſſione qdē ⁊ de accubitu
idē dici pōt. Quocirca ⁊ habitꝰ ⁊ diſpoſitio vel affectio:
⁊ poſitio relatiua ſunt. ⁊ hec oīa vel ſimilibꝰ vel diſſimi
libꝰ: ꝯuenientibꝰ tñ p̄dicationis caſibꝰ conuertunt. eoꝝ
autē q̄ ſcđm caſus ꝯuertunt. Alia ſunt q̄ eodē noīe p̄di
cant: alia vō q̄ diſpari. cū. n. dico ſimile ſimili ſimile eſt:
⁊ equale equali equale eſt. ⁊ diſſimile diſſimili diſſimi
le eſt. eiſdē vocabulis eiſdēq; noībus tota ſit p̄dicatio.
Cū autē dico duplū medij dupluʒ: vel maius minore
maius. diſparibꝰ vocabulis facta eſt p̄dicatio. qm̄ vō re
latiuoꝝ diffinitionē ita ꝓpoſuit: ut diceret. ad aliqd vō
talia dicunt q̄cūq; hoc ipſuʒ qđ ſunt alioꝝ dicunt: vel
quomodolibet aliter ad aliud. quid a hoc ipſuʒ ꝙ ſunt
alioꝝ dicunt: iam diximus: nunc quid ſit: quod ait. vl̄
quōlibet aliter ad aliud. requirēdū eſt: qđ ipſe Ariſtote
les cōuenientibus in ordine probat exēplis. ait enim.

Ad aliqd ergo ſunt q̄cūq; id qđ ſunt alioꝝ
eſſe dicunt: vel quōlibet aliter ad aliud: vt
mons magnus dr̄ ad aliū. Magnū enī ad

aliqd dr̄: ⁊ ſimile alicui ſimile dr̄. ⁊ oīa talia
ſimiliter ad aliqd dicūt. Sūt autē ⁊ accubi-
tus ⁊ ſtatio ⁊ ſeſſio poſitiones q̄dā. poſitio
vō ad aliqd dr̄. Accūbere autē vel ſtare vel
ſedere ipſa quidē nō ſunt poſitiōes. denoīa-
tiue vō dicūt ex his q̄ dicte ſūt poſitiōibus
¶ Qm̄ accubitꝰ ⁊ ſtatio ⁊ ſeſſio poſitiones dicūt: ⁊ qm̄
oīs poſitio ad aliqd eſt: ſufficiēter ſuperiꝰ cōprehenſuʒ ē
Nūc vō qd ſit qđ ait: vel quōlibet alr ad aliud. expedie
mus: in relōne p quā dicimꝰ: filiꝰ patris filiꝰ: nulla cō-
iunctio mixta eſt: niſi tñ ſola caſuuʒ vis predicationis
huiꝰ mēbra ꝯiungit. Cū enī dico montē magnū ad aliū
referēs paruū: ita ꝓpono: mons magnꝰ ad montē puū
⁊ mons paruus ad magnuʒ. hic nulloꝝ caſuū vis eſt:
q̄q; eniʒ accuſatiuus videt eſſe piunctꝰ: tñ ille huiꝰ re-
lationis vim nō tenet: ſed p̄poſitio q̄ ad accuſatiuū dat:
cū enī dico: mons magnꝰ ad puū mōtē: p̄poſitio ſola ē q̄
vī huiꝰ ꝯtinet relatōis: ut ſi qs dicat: magnꝰ mons puū
montē: nihil ſignificet diffinitū. Quocirca q̄uis accuſa
tiuus caſus in hac p̄dicatōe ſit: non tñ hic vim caſus re-
net: ſed p̄poſitio: atq; hoc eſt qđ ait. vel quōlibet aliter
ad aliud: ut qm̄ ſupius ſcđm caſus relationes fieri dixe
rat: erāt autē q̄dā relatiōes q̄ nullis caſibꝰ tenerent: Ad
iecit hoc. vl̄ quōlibet aliter ad aliud: ac ſi diceret: Oīs re
latio aūt caſibꝰ ſit qđ p hoc demōſtrauit qđ ait. q̄cunq;
id qđ ſunt alioꝝ dicunt: aut p̄ter caſus ſunt: qđ hec ſen
tētia docet: vl̄ quōlibet aliter ad aliud: atq; hec hactenꝰ
Sʒ cū poſitio ſit ad aliqd ⁊ ſint ſpēs eiꝰ relatiue (ſeſſio
eniʒ ⁊ ſtatio relatiua ſunt) ſedere ⁊ ſtare nullā relatio ē.
Stare nāq; ⁊ ſedere de ſtatione ⁊ ſeſſione denoīatiue di
cunt. Oīs aūt denominatio nō eſt id qđ eſt ea res de q̄
noīat: ut grāmaticus. nō eniʒ idē eſt qđ grāmatica de q̄
noīatus eſt. Quo circa ſi ſedere de ſeſſione ⁊ ſtare de ſta-
tione denoīatiuū eſt: ſeſſio vō ⁊ ſtatio relatiua ſunt: ſede
re ⁊ ſtare q̄ relatiuis denoīatiua ſunt: relatiuoꝝ genere
nō tenent: ⁊ vniuerſaliter qdē q̄cqd ex quibuſlibet poſi
tionibus denominatur: illud non ad relatiuā ſed ad p̄-
dicationem que ſitus dicitur reduci poteſt.

Ineſt autē ⁊ ꝯtrarietas in relatōe: ut virtus
vitio ꝯtrariū: cū ſit vtrūq; ad aliqd: ⁊ ſciētia
inſciētie. Nō autē oībus relatiuis ineſt con
trarietas. duplici enim nihil eſt cōtrarium:
neq; autē triplici: nec vlli talium.

¶ Quēadmodū in ſubā vl̄ quātitate ſi eoꝝ eſſet ꝓpriū
ꝯtraria ſuſcipe rimatꝰ eſt: ita quoq; nūc in relatiuis de
ꝯtrarietate ꝯſiderat: vtꝝ relatiuoꝝ ſit ꝓpriū ꝯtraria poſ
ſe ſuſcipere: ⁊ qm̄ virtus ⁊ vitia vtraq; ſunt habitus:
virtus eniʒ eſt mētis affectio in bonā partē difficile cō-
mutabilis. ⁊ vitiuʒ affectio in malā partem ipſa quoq;
difficile mobilis diuturnitate perdurans: quoniā igit
⁊ vitiū ⁊ virtus habitus ſunt: omnis autē habitus ad
aliquid eſſe monſtratus eſt (habilis enim rei habitus
eſt) erūt ⁊ virtus atq; vitium relatiua. ſed hec cōtraria
ſunt. igitur relatiua cōtraria ſuſcipere nō recuſant. Sed
dicat quis quid cauſe eſt: ut virtutē atq; vitiuʒ ipſūq;
habitū paulopoſt inter q̄litates numeret: atqui ut alia
ſignificatione vna res diuerſis generibus ſupponatur:
nihil prohibet. Socrates nāq; in eo ꝙ eſt ſocrates ſub-
ſtātia eſt: in eo vero ꝙ pater vel filius ad aliquid: ita ad
aliud atq; aliud dicta predicatione eandeʒ rem ſub di-
uerſo genere poni nihil prohibet. habitus quoq; ⁊ vir
tus ⁊ vitiū eodem modo. Poteſt enim in qualitate po
ni habitus ꝙ ex eo quales homines nūcupent. haben-
tes enim dicimus aliquos rei habitus retinētes. Vir-
tus quoq; qualitas eſt idcirco ꝙ ex ea boni homines di
cunt: ⁊ ſcđm illam qualitatē. i. bonitatē quales homi-
nes. i. bonos homines nūcupamus. ſimiliter autē ⁊ vi
tiū. Ipſe quoq; habitus ad aliā predicationē dictus ſit

iterū relatiuus: ꝙ enim habitus habilis rei habitus eſt
ad aliquid eſt. ⁊ quod alicuius virtus eſt: ad aliqd vir-
tus eſt. ⁊ qđ alicuius vitiū eſt: ad aliquid quoq; ipſuʒ
eſt. ergo nihil impedit eaſdē res ad aliud atq; aliud ver
ſas diuerſe predicationis conſtitui. Ipſuʒ vero ad ali-
quid preter vllū aliud predicamentū intelligere nō poſ
ſumus: ut patrē ⁊ filiū: vel dn̄m ⁊ ſeruū ſcđm ſubſtan-
tiā conſideramus. Nam ⁊ qui dn̄s ⁊ qui ſeruus eſt ſub
ſtantia eſt. Duplū ⁊ triplū ſcđm quantitatē: hec enim
in quātitate cōſiſtunt. ſcientia vō ⁊ inſcientia ſcđm qua-
litatē. Scđm eniʒ has quales dicimur ſcientes: ſ. atq;
inſcij: quocirca quoniā preter aliud predicamentū per ſe
relatiuū nullus intelliget: ſcđm ea predicamēta de qui-
bus intelligit relatio: ſcđm ea dicitur cōtraria poſſe ſuſ
cipere: vt ſocrates ipſe quidē ſubſtantia eſt: ſed ſubſtan-
tia cōtrariū non recipit. Pater vero atq; filiꝰ ſcđm ſub-
ſtantiā predicat. nō eſt eniʒ pater atq; filius niſi in ſub
ſtantia ſit. Quocirca quoniā ſcđm ſubſtantiam dicitur
cōtrarietate caret. Rurſus duplum vel dimidiū ſcđm
quantitatem dicitur: quantitas vero contraria nō ha-
bere monſtrata eſt. igitur nec duplum atq; dimidium
contrarijs pugnat: qualitas vero recipit contrarietatē.
bonū enim vel malū ſcđm qualitatē opponūtur. bonū
igitur ⁊ malū cōtrarijs non caret. Igitur ſcđm que pre-
dicamēta relatiua dicunt: ſi illa ſuſcipiunt cōtraria: ⁊ re-
latio ſuſcipit. Sin vero illa prius repudiāt cōtrarietatē
nec illud ad aliqd ꝙ ſecundū ea dicit: vlla vnq; cōtrarie
tate diuidit. Quare habere cōtraria relatiōis ꝓpriū nō
eſt. nā neq; in ſola relatōe eſt (habet enī hoc quoq; qua
litas) nec in omnibꝰ ad aliqd cōſiderari pōt. Que eniʒ
ſcđm talia p̄dicamēta dicūtur ad aliqd que nō recipiunt
cōtrarietatē: vt ſcđm ſubſtantiā pater ⁊ filius: vel ſcđm
quātitateʒ duplū ⁊ mediū in talibus relatiuis cōtraria
nullo mō reperiunt. Qđ vō neq; ſoli neq; oībꝰ ineſt: id
ꝓpriū nō eſt. nō eſt igit ꝓpriū relatiōis habere ꝯtraria.

Videt aūt magis ⁊ minus relatiua ſuſcipe.
ſimile enī ⁊ diſſimile magis ⁊ minus dr̄: et
equale ⁊ inequale magis ⁊ minus dr̄: cum
vtrūq; ſit relatiuū. ſimile enī alicui ſimile dr̄:
⁊ inequale alicui inequale. nō autē oīa relati
ua ſuſcipiūt magis ⁊ minus. duplex. n. nō
dr̄ magis ⁊ minus duplex: nec aliqd taliuʒ

¶ Queritur nūc an relatiōis ſit ꝓpriū ſuſcipere magis
⁊ minus. ſed in hoc illa ratio ſeruat quēadmodū in con
trarijs dictū eſt. Quoniā quecūq; ſecundū ea dicūtur:
que ꝯtria nō recipiūt: ipſa quoq; cōtrarijs carēt. In hoc
vero cū ſcđm qualitatē dicat equale ⁊ inequale: ſuſcipit
vt magis ⁊ minꝰ. Dicit enī magis equale ⁊ minꝰ equa
le. Eodē modo ⁊ ſimile magis ſimile ⁊ minus ſiſe dicit
Sed ſi forte quis dicat cur cū quātitatis ſit dici equale
⁊ inequale: ⁊ quātitas magis atq; minus nō ſuſcipiat
equale ⁊ inequale ⁊ intentione creſcat ⁊ remiſſione mi-
nuatur. Dicendū ē quoniā quēadmodū ſubſtātia ipſa
per ſe in eo ꝙ ſubſtantia eſt non eſt propriū: ipſi tamen
propriuʒ eſt ꝯtraria poſſe ſuſcipere: ita ⁊ in quātitate cō
ſideratur. ꝓpriuʒ enī eſt nō hoc ipſum cuius eſt ꝓpriuʒ
ſed quedā alia extrinſecus q̄litas paſſioq;. Paſſio enī
quātitatis eſt: ⁊ quedā qualitas equale ⁊ inequale dici
ꝙ qm̄ non eſt idē ꝓpriū qđ eſt illud cuius ē propriū: ⁊
equale vl̄ inequale dici nō eſt quātitas: cū eſt ꝓpriū: ſed
q̄dā q̄litas ⁊ paſſio quātitatis. Hoc aūt dr̄ ad aliquid.
ipſū. n. qđ eſt alteriꝰ dr̄. equale. n. equali eq̄le dicimꝰ: ⁊
ſiſr ſiſe ſimili ſiſe. ſʒ nō capiūt oīa relatiua magis ⁊ minꝰ.
Nullus enī pōt dicere maius ⁊ minus duplū eſſe aliqd
nā ſiue denarius ad q̄nariū cōparet: ſiue quaternariꝰ ad
binariū eque vterq; duplus eſt: eque vterq; medietas
Qualitas quoq; recipit magis ⁊ minus: dicimꝰ enim
magis albū ⁊ minus albū: quare qm̄ neq; oī relationi

neqꝫ ſoli ineſt ſuſcipe magis ⁊ minus. Et ꝑ relationem qualitas ſuſcipit ⁊ magis ⁊ minus: relationis propriū non eſt ſuſcipere magis ⁊ minus.

Omnia autē relatiua ad cōuertētia dicunt̄: vt ſeruus dn̄i ſeruus dicit̄: ⁊ dn̄s ſerui dn̄s et duplū dimidij duplū: ⁊ dimidiū dupli dimidiū: ⁊ maius minore maius: ⁊ minus maiore minus. ſimiliter autē ⁊ in alijs. Sed caſu aliquotiēs differunt ſcd̄m locutionē: vt ſciētia ſcibilis rei ſciētia dicit̄: ⁊ ſcibile ſcientia ſcibile: ⁊ ſenſus ſenſati ſenſus: ⁊ ſenſatū ſenſu ſenſatum.

Clara hec eſt proponentis ⁊ nō inuoluta ſentētia. Dicit enim omnia relatiua ad cōuertentia dici: quod ipſe ꝑ priꝯ patefecit exemplis. Omne enim ad aliquid ita ad aliud predicatur: vt illud ad quod predicatur videatur poſſe conuerti. ⁊ hoc eſt quod ait. Omnia relatiua ad conuertentia dicuntur. Conuerti autem eſt vt ſi prima res dicitur ad ſecundam: ſecūda rurſus dicatur ad primam. Ponatur enim primus pater ſecundus filius: ⁊ dicatur hoc modo pater filij pater eſt. id rurſus cōuerti poteſt: vt prius ponamus filium: ⁊ talis ſit predicatio. filius patris filius. Ergo pater ad tale dicitur: id eſt ad filium qui conuertitur: ⁊ filius qui dicitur ad patrē: ad talē rem dicitur: que ipſa quoqꝫ cōuertitur: vt de filio predicetur. Omniaqꝫ relatiua hoc modo ſunt. omne enim relatiuū ad tale aliquid predicatur ꝙ ipſū in predicatione conuerti poſſit. ſed nec omnia dicuntur ſecundū eandē vocis prolationē. Alia enī ſunt que eiſdem caſibus conuertuntur: vt dictū eſt. pater enim filij pater eſt. ⁊ filius patris filius eſt. Alia vero que non eiſdem: vt ſcientia ſcibilis rei ſcientia eſt. Hic genitiuꝰ eſt medius. ſcibile autem ſcientia ſcibile eſt. hic ſeptimꝰ predicationē tenet alia vero nullo (vt ſupra dictū eſt) caſu coniuncta ſibimet conuertuntur: vt mons magnus ad paruū dr̄ ⁊ paruus ad magnū. Ergo oīa relatiua ad cōuertentia dicunt̄ q̄uis nō eiſdē caſibus cōuertunt̄: qd̄ ipſe ait dicens. Sed caſu aliquotiēs differunt ſcd̄m locutionē: quod vero addidit nimis diligēter adiectū eſt.

At vō non aliquotiēs videbit̄ cōuerti: niſi conueniēter ad qd̄ dicit̄ aſſignetur. Sed peccet is qui aſſignat: vt ala ſi aſſignet̄ auis nō cōuertitur auis ale: neqꝫ enī prius cōueniēter aſſignatū eſt ala auis. neqꝫ enī in eo ꝙ auis eſt in eo auis ala dicitur: ſed in eo ꝙ alata eſt. Multoꝝ enī ⁊ alioꝝ ale ſunt q̄ non ſunt aues. quare ſi aſſignetur cōueniēter: cōuertitur: vt ala alati ala: ⁊ alatū ala alatum. Aliquotiēs autē forte ⁊ noīa fingere neceſſe erit: ſi nō fuerit poſitū nomē: ad qd̄ conueniēter aſſignet̄: ut remus ſi nauis aſſignetur: nō erit cōueniens aſſignatio. neqꝫ enī in eo ꝙ eſt nauis in eo eius remus dicitur. Sunt enī naues quaꝝ remi nō ſunt: quare nō cōuertitur. nauis enī nō dicit̄ remi nauis. ſed forte cōuenientior aſſignatio erit: ſi ſic quodāmodo aſſignet̄. remus remite rei remus: aut aliquo modo aliter. nomē enim nō eſt poſitū: cōuertitur autē ſi cōueniēter aſſignet̄. remitū enī remo remitū eſt. Similiter aūt ⁊ ī alijs: ut caput cōueniētius aſſignatur capitati q̄ ſi aīalis aſſignet̄. neqꝫ enī in eo ꝙ aīal eſt caput habet. multa enī ſunt aīalia capita non habentia

Supra iam de relatiuoꝝ cōuerſiōe ꝓpoſuit: dixitqꝫ quicquid eſt ad aliquid: vel eiſdē caſibus vel diſſimilibus: tamen ad conuertentia dici. hoc vero idcirco euenit ꝙ omne ad aliquid eſſe ſuum ex alterius habitudine ⁊ cōparatiōe trahit. ꝙ ſi vtraqꝫ ſcd̄m aliquid ſint oppoſita: ad aliquid nuncupantur equā vim vocabuli nuncupationēqꝫ ſortita. nā ⁊ ſi pater ⁊ filiꝰ vtriqꝫ ad aliquid ſunt ſi pater ad filium predicatur quoniam ad aliquid eſt. filius quoqꝫ qui ad aliquid eſt: ad quoddā aliud predicabitur: ſed nullius eſt filius niſi patris. Ergo hec vocabula ex alterutra nuncupatione principium ſumunt. Quocirca que ſibi inuicē ſubſtantiam donant: recte ad ſe inuicē predicantur: ⁊ hoc quidē in omnibus relatiuis conſtat intelligi. ſed huiuſmodi conuerſio non vno modo nec quōlibet fieri poteſt: niſi enim conuenienter quelibet illa res ad id quod dicitur predicetur: huiuſmodi conuerſio nulla ratione conuertitur. Cum enim dicatur caput animalis caput dici nō poteſt: animal capitis animal. Ergo ita redditū nulla ratione conuertitur. Atqꝫ hoc eſt quod ait: non videri in omnibus relatiuis poſſe conuerti: niſi conuenienter ad quod dicitur aſſignetur. Si enim peccet is qui aſſignat: vt non conuenientem predicationē faciat: conuerſio non procedit. que tamē eſt ipſa cōuenientia qua poſſint ſemper relatiua cōuerti: huiuſmodi ē. Cū. n. dico alā auis eē alā: nō cōuertit̄ vt auis ale ſit auis: idcirco ꝙ non eſt conuenienter facta predicatio. non enim in eo ꝙ auis eſt in eo habet alā. multa enī ſunt que habent alā: aues tamē nullo modo nominantur: vt apes ſunt ⁊ veſpertilie: ⁊ quicquid eſt aliud tale habere quidē dicimus alas: eas tamen aues nō dicimꝰ: quare non in eo ꝙ auis eſt in eo eſt eius ala: ſed in eo ꝙ alata eſt. idcirco enim alam habet quoniā alata eſt. ⁊ qcquid fuerit alatū alas habebit: quare ita facta predicatō illā cōuerſionem retinet atqꝫ cuſtodit. ala enim alati ala eſt: ⁊ alatum ala alatum eſt. Eodē quoqꝫ modo de capite: ſi quis dicat caput animalis eſt caput: non conueniēter vim predicatiōis aptabit. nō enim in eo ꝙ animal eſt in eo habet caput. multa enim ſunt animalia que capite carent: vt oſtrea: vel condiū: vl' conchilia: ⁊ cetera huiuſmodi. Igitur dicendū eſt caput capitate rei eſſe caput: ⁊ capitam rem capite eſſe capitatam. Vides ne quēadmodum conueniens predicatio alternam in ſe vocabuli cōuerſionē reuerſionēqꝫ reddiderit. Ita quoqꝫ ſpeculādū eſt ⁊ de alio exēplo qd̄ ipſe ꝓpoſuit. remus enī ſi nauis remꝰ dicat̄ nullo mō cōuertit̄: vt nauis remi nauis eē nominet̄. Sūt enī quedā naues q̄ remis penitꝰ nō vtūtur: vt lintres quas ſolo ſubeunt conto: ⁊ idcirco nō cōuertit̄. Dicendū eſt igit̄ remū ⁊ remite rei eſſe remū: ⁊ remitā rē remo eſſe remitā. Neceſſe quoqꝫ erit nomē fingere ſi poſitū nō ſit: nā quēadmodū filiꝰ patris filius: et pater filij pater: reciproca cōuerſione ꝓdicant̄: ⁊ vtrūqꝫ nomen in vſu eſt. Sic ſi defuerit nomen: ipſe tibi ad aliqd debebis affingere: ut in eo ꝙ eſt ala alati ala. alatum enī nouiter factū eſt ⁊ nūqꝫ ante dictū: quo autē modo poſſimꝰ noīa ipſa cōfingere: qm̄ neceſſariū eſſe poſuimꝰ arte quoqꝫ cōponēdi ſequēti ordine demonſtremꝰ. Sꝫ hoc faciēdū eſt ſi priꝰ illud purgauero: qd̄ quidā cōtra ariſtotelē culpādi ſtudio ponūt. Aiūt enī nō eſſe ſoliꝰ relationis ad cōuertētia dici. Si qs enī ſic dicat: cū ſol ſup terrā eſt dies eſt: ⁊ cū dies eſt: ſup terrā ſol eſt. recipiunt hec quoqꝫ cōuerſionē: que cōfeſſe a relatiuoꝝ definitione ſegregata ſunt. Nō igitur in ſolis relatiuis ingunt cadit iſta conuerſio: ſed iamblicus duas huius rei ꝓtulit ſolutiones: vnā peruacuā: aliā vō perfortē. ait enim nihil officere ad ariſtotelis ſententiā: ſi et alia conuertāt̄ nō enī inquit ariſtoteles ſolis hoc relatiuis eſſe ſed omnibus. nāqꝫ hoc relatiuis ineſt: nec vlla ratione negari poteſt. quocirca quoniā non dixit ariſtoteles ſolis hoc in eſſe relatiuis. Illoꝝ queſtio huius preclari philoſophi ſententiā non moratur. ſed hoc potius accidētis eſt

q̄ꝫ nature ⁊ ad aliud quodāmodo refugiū cōtumētis potius q̄ꝫ ex ipſa ariſtotelis auctoritate dictoꝝ ꝗ eius aliqd̄ propugnaculū cōparātis. Aliā vero attulit cauſā prorſus grauē. ait enim propriū eſſe hoc relatiuoꝝ nō ſecūdū ſuam nuncupationem ſꝫ ſecundum aliquam habitudinē eodem modo conuerti. qui enim dicit cū ſol eſt ſuper terrā: dies eſt: ⁊ cū dies eſt: ſol eſt ſuper terram: nullam habitudinem monſtrat: ſed tantummodo cōſequētiā oſtendit. Conſequitur enim ſuper terram ſolē eſſe cū dies eſt: ⁊ cum ſol ſuper terrā curſus agat diem eſſe: cum vero aliquis dicit. filius patris filius: ⁊ pater filij pater habitudinē ⁊ comparationem ⁊ quodāmodo continentiam vtrūqꝫ declarat. Atqꝫ hoc quoqꝫ in alia q̄uis relatione ſpectare licet. Quocirca quoniam omnia ad aliqd ſcd̄m quādā ad ſe inuicē habitudinē cōtinentiāqꝫ dicūtur: ſcd̄m cōtinentiā quoqꝫ ⁊ habitudinē eoꝝ cōuerſio facienda eſt. qua in re nos quoqꝫ grauiter dictētis iāblici auctoritati cōcedimus. Nunc vō que ſit ars fingendi noīa ſicubi deſunt dicendū videt̄: quā ipſe Ariſtoteles his verbis tradit.

Sic autē facilius fortaſſe ſumet̄: quibus nomē nō eſt poſitū: ſi ab his que prima ſunt: ⁊ ab his ad q̄ cōuertunt̄: noīa ponantur: ut in his q̄ dicta ſunt ab ala alatū: a remo remitū Oīa ergo que ad aliquid dicunt̄: ſi cōuenienter aſſignent̄: ad cōuertentia dicuntur.

Quoniam ſunt que ita dicuntur ad aliquid: vt niſi conuenienter aptentur: conuerſio nulla ſit: in omnibus autem ad aliquid conuerſionē expectari neceſſe eſt: que ſit hec conuenientia: ⁊ quēadmodū aſſignari relationes oporteat: ipſe demonſtrat. Si quid enim dicitur ad aliquid ꝙ conuerti non poſſit: ab ipſo quod dicitur ſi denominatio fit mox conuertitur: vt ala dicitur auis: et ⁊ recta quidē eſt hec predicatio: ſed ad naturam relationis incōgrua. Nunc igitur quoniā dici nō poteſt auis ale: dicitur autem ala auis: ab ipſa predicatione: que ad aliud predicatur: ſi denominatio fit: mox redit conſueta reuerſio relatiuis. Nam cū dicitur ala auis: vt dicatur auis ale: inconueniens eſt. ſi vero ex ala fiat denominatio: vt dicatur ala alati: ſic conuerſio manet. Alatū enim ala alatum eſſe dicimus. ſicut alam alati eſſe alam. ⁊ hoc idem in remo euenit. Nam qm̄ remus nauis non dicit̄ ⁊ remi nauis vt ſit nulla ratione conuertitur. ſi ex remo ſit denominatio: ſtatim redit ex more cōuerſio. Dicimꝰ enim eſſe remū remite rei remū. ⁊ hoc illi conuertitur. Remita enim res remo remita eſt. Ergo ex eo ꝙ prius dicitur nomen fingendū eſt: ſicut ex eo ꝙ eſt ala: quoniā id prius ad auē dicitur: que auis ad alam non conuertitur: denominatio facta eſt: vt diceretur alatum. Atqꝫ hoc eſt quod ait. ſi ab his que prima ſunt ⁊ ab his ad q̄ conuertunt̄ noīa ponant̄. Prima nāqꝫ ꝓdicatio eſt ab ala. Dicimus enī alā auis. ⁊ hoc querimus vt ad alā ꝓdicatio cōuertat̄: ergo ab eo qd̄ priꝰ dicit̄: ⁊ ab eo ad qd̄ cōuertit̄ nomē fingendū eſt: ut ab ea que prius dr̄ ala: atqꝫ ab eadē ala ad quā cōuertitur: ſi cōuenienter aptat̄ fingendū eſt nomē alatū: qd̄ ipſum ex ala denominatū eſt: atqꝫ hoc idē ⁊ in ceteris relatiuis licet intelligi.

Nā ſi ad quodlibet aliud aſſignētur: ⁊ non ad illud ad qd̄ dr̄ nō cōuertunt̄. Dico autē quoniā neqꝫ hoꝝ que indubitāter cōuertibilia dicunt̄: ⁊ noīa eis poſita ſunt: nihil cōuertit̄: ſi ad aliquid eoꝝ que ſunt accidentia aſſignent̄: ⁊ nō ad ea ad q̄ dicunt̄: ut ſeruuſ ſi dn̄i nō aſſignetur ſeruus: ſed hominis vl' bipedis aut alicuius taliū nō cōuertitur: nō enim erat cōueniens aſſignatio.

Aliud quoqꝫ argumentū dedit: ſi relationes cōuenienter nō reddātur: nō poſſe cōuerti. Fortaſſe enim dicat qs alā ⁊ caput nō eſſe ad aliquid. ꝙ ſi quis hoc quoqꝫ cōcedat: illud tn̄ nullus negare poterit: qn ſeruus aut filiꝰ ſemꝑ ad aliud predicent̄. Ergo in hac quoqꝫ re: q̄ cōfeſſe relatiua eſt: nō erit relationis ꝓpria cōuerſio: ſi nō cōuenienter: ⁊ ad aliud ad qd̄ ꝓprie dicit̄ aſſignet̄. Nam cū ſit ad aliquid ſeruus niſi dn̄i reddat̄. i. ad id ad qd̄ cōueniēter dicit̄: hac rōne nulla conuerſio eſt. Dicat̄ ergo ſeruus hoīs: uel ſeruus bipedis nō cōuertit̄: vt dicat qs bipedē eſſe ſerui: aut hominē eſſe ſerui. Eodē quoqꝫ modo de filio. ergo extrinſecus q̄cūqꝫ ſunt: ſi ad ea id qd̄ eſt ad aliquid ꝓdicet̄ nulla cōuerſio eſt. Qd̄ aūt ait accidentia: nō ꝙ hō ſit accidens: aut bipes: differētia hoī accidenter inſit. ſed interdū cōſuetudinis ariſtotelice eſt: q̄ ſecūdo loco ⁊ extrinſecus predicent̄: dicere ſcd̄m accidēs predicari. Seruus aūt priꝰ ad dn̄m eſt: ſecundo vō loco ad hoīem. Idcirco enī ꝙ dn̄s homo eſt: ideo ſeruus ad hominē dicitur. Et idcirco ꝙ dominus bipes eſt: ideo ſeruus bipedis dicitur. Ergo ſecūdū accidens dixit ſecūdo loco: volens oſtendere extraneam ⁊ non conuenientē fieri predicationem: ſi quis ad hominem vel bipedē ſeruum ⁊ non ad dominum referat. Manifeſtum eſt igit̄ quoniā in his quoqꝫ que confeſſe ſunt ad aliquid: ⁊ in quibus nomina ſunt (. Nomen enim ⁊ ſerui ⁊ domini in vſu eſt: non quēadmodū in remo aut in ala: vbi neqꝫ alatū neqꝫ remitū nomem fuit niſi ipſe fingeret ariſtoteles) Cum ergo hec ita ſint manifeſtū eſt qm̄ ſi nō cōuenienter aptarentur: conuerſionem predicatio nō teneret.

Amplius ſi cōueniēter aſſignetur ad id ad qd̄ dicit̄: oībus alijs circūſcriptis quecunqꝫ accidētia ſunt: relicto ſolo illo ad qd̄ aſſignatū eſt: ſemꝑ ad ipſū dicet̄: vt ſi ſeruus dicatur ad dn̄m: circūſcriptis alijs oībus que ſunt accidētia dn̄o: vt eſſe bipedē: vel ſciētie ſuſceptibilē: vel hominē: relicto vō ſolo dn̄o ſemꝑ ſeruus dicet̄ ad ipſū. ſeruus enī dn̄i ſeruus dicit̄. Si autē nō cōueniēter reddatur ad id ad qd̄ dicitur: circūſcriptis oībus alijs: relicto illo ſolo ad qd̄ redditū eſt non dicit̄ ad illud. aſſignet̄ enī ſeruus hoīs ⁊ ala auis. circūſcribat̄ ab hoīe eſſe dn̄m: non iam ſeruus ad hominē dr̄. cū enim dn̄s nō ſit ſeruus non eſt. Similiter autem ⁊ de aui adimat̄ ab ea alatā eſſe: ⁊ amplius non erit ala ad aliquid. cū enī nō ſit alatum: nec ala erit alicuius. Quare oportet aſſignari ad id ad qd̄ cōuenienter dicit̄: ⁊ ſi ſit nomen poſitum: facilis erit aſſignatio. Si autē non ſit: fortaſſe erit neceſſariū fingere nomē: ſi aūt ſic reddātur: manifeſtū eſt quoniā oīa relatiua conuerſim dicuntur.

Aliud quoqꝫ validū addidit argumentū in oī ſcd̄m ad aliqd ꝓdicatione ſolā eſſe aſſignationis cōuenientiā requirendā. quo enī ꝑmanente cūctis alijs pereūtibꝰ relatiuoꝝ predicatio cōſtat: ⁊ quo pereūte cūctis alijs permanentibꝰ ad aliquid ꝓdicatio non manet. Illud eſt: ad qd̄ cōueniēter noīs relatio referat̄. Qui enī dominꝰ eſt: idem ⁊ hō eſt idēqꝫ bipes: idem quoqꝫ ſcientie perceptibiliſ. ad qd̄libet igit̄ hoꝝ ſeruus nō ꝓdicabit̄: ſi dn̄s nō ſit: ꝙ ſi dn̄s ſit: qd̄libet hoꝝ pereat: nihil ipedit ꝓdicationem. Predicetur enim ſeruus ad dn̄m: ⁊ ab eo cetera perimātur. Pereant enim ab eo quod eſt homo ac bipes: ꝙ ſcientie perceptibilis: his omnibꝰ pereuntibus dn̄s ſolus permaneat. Ceteris igitur pereuntibus: ſeruus

tantũ nihilominus dicitur ad dominũ. ad hominẽ võ non dicitur: pereunte enim domini nomine: ſerui ad hominẽ nulla predicatio eſt. ꝙ ſi ad dominũ ſeruus non referatur: pereatqꝫ domini nomẽ: omnibus alijs manentibus non erit predicatio. Auferatur enim dominꝰ ⁊ maneat homo ⁊ bipes ⁊ ſcientie perceptibilis: nõ poteſt dici ſeruus hominis vel ſeruus bipedis. Domino enim non manente ſeruus interijt. quare manẽte domino ad quod ſeruus conuenienter aptatur: cũctis alijs pereuntibus predicatio manet: ſublato vero domino: ad quẽ eſt conueniens predicatio: cũctis alijs manentibus predicatio non eſt. Eodem modo etiam de ala: niſi enim ad alatũ referatur: cunctis alijs manentibus integra predicatio non eſt. Adeo non ſolum nõ conuertitur: ſed nec ꝑdicatio vlla erit niſi relatio ei ad quod conuenienter dicitur aſſignetur. Simul etiam hec quoqꝫ ars eſt ⁊ via noſcendi: cũ in natura multa ſunt: ad quod potiſſimum relatio predicetur. Naꝫ cũ in domino ſit ⁊ homo ⁊ animal ⁊ diſcipline perceptibile ⁊ bipes: in ſeruo quoqꝫ idem: ad quod horũ aut domini nomen aut ſerui referre poſſimus: ſic oſtenditur. Qua enim re manente ſublatis ceteris predicatio valet: ⁊ qua re ſublata ceteris manentibus intercipitur predicatio: ad illud relatio rectiſſime ꝑdicatur. His igitur poſitis totius argumenti vim ſententiamqꝫ concludit. ait enim. Omnia quecunqꝫ ad aliq̃d ſunt equa predicatione conuerti. hec aũt huiuſmodi eſt. Quecũqꝫ eniꝫ ad ſeſe inuicẽ equaliter predicantur: ⁊ cõuerſione facta retorquentur: illa equali natura ⁊ dimenſione fundata ſunt: vt ſunt propria ⁊ ſpecies. Relatiua quoqꝫ vt conuertantur: equalia eſſe oportet. Naꝫ ſi vna res amplior: alia fuerit minor: conuerſionem non habẽt nam in eo ꝙ eſt ala auis: minus eſt auis ala. multa eniꝫ ſunt que alas habent ⁊ aues non ſunt: atqꝫ ideo conuerſio non fit. Et in eo ꝙ eſt remus nauis maior eſt nauis remo. multe eniꝫ naues ſunt quarũ remi nõ ſunt. Quare in his nulla poteſt eſſe conuerſio. ſi vero ſint equalia: vt filius atqꝫ pater: cõuerſio non fugit. Nunq̃ꝫ eniꝫ eſt filiꝰ niſi patris: ⁊ rurſus nunq̃ꝫ pater eſt niſi filij. Quocirca equalia eſſe oportet: quecũqꝫ ad aliquid predicantꝫ. Horum vero ſi nomẽ ſit poſitũ: poſitis nominibus vti oportet. Si vero nomen poſitũ nõ ſit: ex his que in prima predicatione ſunt (vt ſuperius dictũ eſt) nomẽ oportet effingere. Quod ſi ita reddantur vt omne ad aliquid conuenienter ad quod dicitur predicetur: ⁊ equalis erit predicatio: ⁊ mox cõuerſionis reciproca natura ſubſequitur. Conſtat igitur omnia relatiua ad cõuertentia dici. His aliud propriũ iungit.

Videntꝫ autẽ ad aliquid ſimul eſſe natura: ⁊ in pluribus quidẽ verũ eſt. ſimul enĩ duplũ eſt ⁊ dimidiũ: ⁊ cũ ſit dimidiũ dupluꝫ eſt. ⁊ cũ ſit ſeruus: dñs eſt. ſimiliter aũt his ⁊ alia ſimul etiã auferunt ſeſe inuicẽ. Si enim nõ ſit dupluꝫ nõ eſt dimidiuꝫ: ⁊ ſi nõ eſt dimidium; nõ eſt dupluꝫ. ſimiliter autẽ ⁊ in alijs quecunqꝫ talia ſunt.

¶ Illa eſſe ſimul dicuntur quecũqꝫ talia ſunt: vt vno poſito quolibet aliud neceſſario ſubſequatur: ⁊ vno quolibet perempto aliud modis omnibus interimatur: vt pater ⁊ filius. Nam cũ pater eſt: filium quoqꝫ eſſe neceſſe eſt: cũ ſit filius: pater eſt. Rurſus ſi pereat filius: patrem quoqꝫ perire manifeſtum eſt: nõ ꝙ pereat ipſa ſubſtantia: vt pereunte hectore priamꝰ pereat: ſed perit ipſa relatio. Ergo quoniã vel interempto patris nomine: filij nomen perit ſublato quoqꝫ filij noie nomẽ patris perit. Poſito etiam patre in ſubſtantiaqꝫ conſtituto filij quoqꝫ nomẽ infertur: ⁊ poſito filij nomine ſequitur patris ⁊ a patris nomine nunq̃ꝫ ſeparatur: idcirco pater ⁊ filius ſimul eſſe dicuntur. Ergo ſimul ea ſunt que ſe inuicem vel interimunt vel inferunt: ⁊ de his quidẽ ipſe poſterius tractat. Nunc autem hoc quoqꝫ ineſſe relatiuis expoſuit dicens: relatiuis quoqꝫ eſſe vt ſimul ſint. nã cũ duplũ ſit dimidium eſt: ⁊ cũ dimidium duplum. huius autem argumẽtũ eſt: ꝙ interempto duplo dimidium perit. Rurſus quoqꝫ duplo conſtituto dimidiũ conſtituitur. Igitur quoniã duplum atqꝫ dimidium relatiua ſunt: ⁊ hec ſimul ſunt natura: ideſt ipſa eſſentia: ⁊ hoc manifeſtuꝫ eſt quoqꝫ relatiuis accidere: vt ſimul natura eſſe videantur. Idem quoqꝫ eſt ⁊ in eo ꝙ eſt ſeruus ⁊ dominus. Nã quoniã alterutris interemptis vterqꝫ deperit: alterutro cõſtituto vterqꝫ ſubſiſtit. Cõſtat ſeruũ atqꝫ dominũ cũ ſint ad aliquid: ſimul eſſe natura. Sed hec ita ſunt: vt ſint quidem in relatiuis: ſed omnibꝰ his que ſunt ad aliquid: non equentur. Sunt enim quedã relatiua quorũ vnũ priꝰ natura ſit: qd̃ ipſe rurſus adiecit

Non autẽ in oĩbus relatiuis verũ videtur eſſe ſimul eſſe natura. Scibile enim ſcientia prius naturaliter eſſe videtꝫ. Nãqꝫ in pluribus rebus ſubſiſtẽtibus ſciẽtias accipimus. In paucis vero vel nullis hoc quis reperiet ſimul cuꝫ ſcibili ſcientiã eſſe factam.

¶ Propoſuit nõ in omnibꝰ relatiuis eſſe hoc: vt videantur ſimul eſſe natura. hoc auteꝫ probat ex his: ꝙ quĩ ſcientia ad aliquid eſt (Scibilis enĩ rei ſcientia dicitꝫ) non poterit eſſe ſcientia: niſi ſit res aliqua q̃ ſciri poſſit. Hanc autẽ primã eſſe neceſſe eſt: ut in matheſeos diſciplina. Scimus enĩ triangulũ tres interiores angulos duobus rectis angulis equos habere. Unde neceſſe ẽ prius fuiſſe qd̃ ſciri poſſet: poſtea vero ad hanc rẽ aptaꝫ fuiſſe noticiã: atqꝫ hoc eſt qd̃ ait. Nãqꝫ in pluribꝰ ſubſiſtentibus rebus ſcientias accipimus. Prius enim rebus cõſtitutis ⁊ quaſi prepoſitis ſcientie ratio ſequitur. Quare nõ eſt in omnibꝰ relatiuis ſimul eſſe natura. Nã cuꝫ ſciẽtia ⁊ ſcibile relatiua ſunt: antiquius eſt ſcibile q̃ꝫ ſcientia. Qd̃ võ interpoſuit: in paucis enim vel nullis hoc quis ꝑſpiciet ſimul cuꝫ ſcibili ſcientiã factã tale eſt. Quaſdã nãqꝫ res animꝰ ſibiipſe cõfingit: ut chimeram vel centaurũ: vel alia huiuſmodi: que tũc ſciũtur: cuꝫ ea ſibi animꝰ finxerit. Tunc aũt eſſe incipiũt qñ priꝰ in opinione verſantꝫ. Tunc igitur ſciũtur: cũ in opiniõe cõuerſata ſint: ⁊ hec ſimul habẽt eẽ ⁊ ſciri. Nã qñ in opione naſcuntꝫ: mox eſſe incipiunt: ſed cũ in rõne ſunt: tũc eorũ ſcientia capitur. Igitur mox vt fuerint: mox ſciuntur: ⁊ eſt eorũ ſcientia cũ eorũdẽ eſſentia cõiuncta. Nanqꝫ anteqũ chimera fingeretur: ſicut ipſa in nulla opinione fuerat: ita quoqꝫ ſcientia eiꝰ non erat. Poſtq̃ꝫ vero in ipſa imaginatione cõſtituta eſt: eius quoqꝫ cũ ipſa imaginatione ſcientia conſecuta eſt. atqꝫ ideo ait: in paucis hoc poſſe ꝑſpici: ut ſimul cũ ſcientia ſcibile ſit: ut in hac eadẽ chimera: q̃ cũ ſit ſcibilis: cũ ſcientia nata eſt. Sed quĩ nihil qd̃ in ſubſtãtia nõ ꝑmanet: neqꝫ in veritate cõſiſtit: ſciri põt (ſcientia enĩ eſt rerũ q̃ ſunt cõprehenſio veritatis) ⁊ quicqd ſibi animus fingit: vel imaginatione reperit: cũ in ſubſtãtia atqꝫ veritate cõſtitutũ non ſit: illud poſſe ſciri nõ dicitꝫ: atqꝫ ideo non eſt eorũ ſcientia vlla: q̃ ſola imaginatione ſubſiſtunt. idcirco itaqꝫ dubitans dixit: in paucis eniꝫ vel nullis. Hec enim ipſa pauca ita quiſq̃ꝫ reperiet: ut ſi ad verã rõnẽ examinationẽqꝫ contenderit: nulla eẽ perpẽdat. Qd̃ ſi quiſq̃ꝫ chimere aliquã eſſe ſciẽtiã dicat: que nõ eſt: q̃ꝫq̃ꝫ hoc falſuꝫ ſit: tamẽ hoc quoqꝫ cõceſſo pauca erunt: in quibꝰ ſcientia cũ ſcibili ſimul natura ſit. Multis enim rebus antepoſitis ⁊ cõſtitutis ſcientia naſcitꝫ. Quocirca nõ in oĩbus relatiuis verũ eſt: vt ſimul eſſe dicantꝫ natura: ⁊ ſicut falſum illud eſt in nullis hoc eſſe relatiuis: ita falſuꝫ eſt rurſus in oĩbus. Sed hunc tractatũ longius terit.

Amplius ſcibile ſublatũ ſimul aufert ſciẽtiã ſciẽtia vero ſil' nõ aufert ſcibile. Nã ſi ſcibile

nõ ſit: nõ eſt ſcientia: ſciẽtia vero ſi nõ ſit: nihil prohibet eſſe ſcibile: vt circuli quadratura ſi eſt ſcibilis: ſcientia quidem eius nõdũ eſt: illud vero ſcibile eſt.

¶ Diximus illa eſſe ſimul: quecunqꝫ alterutro conſtituto: vel alterutro interempto ſimul vtraque conſtituerentur: vel etiam perimerentꝫ. Conſtituto eniꝫ vt ſit pater: cõſtituetur eſſe filius: ⁊ pater ſimul infert ſubſtantiã filij. Eodem quoqꝫ modo filius ſimul infert vocabulũ patris. non eſt enim filius niſi patris. Eodem quoqꝫ modo altero interempto vtrumqꝫ perire neceſſe eſt. alterum autẽ altero prius pluribꝰ dicitꝫ modis: ſed qd̃ nũc querimus tale eſt. Nam priora illa eſſe dicũtur: que ipſa quidem perẽpta res alias tollũt: ipſa vero illata atqꝫ conſtituta: ſimul res alias non inferunt: vt eſt vnus atqꝫ duo. Interempto enĩ vno duo quoqꝫ pereunt. Unde enim eſt vnius in duobus geminatio: ſi vnus intereat. Conſtituto vero atqꝫ poſito vt ſit vnus: nondum duo ſunt. Nondũ eſt eniꝫ facta vnius geminatio. ergo dicuntur illa priora eſſe: quecũqꝫ alia ſimul quidem illata non inferunt: ſed perimũt interempta. Scibile ergo ⁊ ſcientiã non eſſe ſimul illa res probat: ꝙ ſi quis rẽ ſcibilẽ tollat: ſciẽtiã quoqꝫ ſuſtulerit. Nulla põt. n. ſciẽtia ꝑmanere ſi res que ſciri poſſit intereat. At ſi ſcibile eẽ cõſtituas: non omnino ſcientia cõſequitꝫ. Infantibus enĩ ea nobis que nunc nouimus erant: ⁊ in ſue nature ſubſtantia permanebant: ſed eorũ apud nos ſciẽtia nõ erat. Multe quoqꝫ ſunt artes: quas eſſe quidem in ſue nature ratione perſpicimus: quarũ neglectꝰ ſcientiã ſuſtulit. Multũqꝫ egoipſe ⁊ iam metuo: ne hoc veriſſime de omnibus ſtudijs liberalibus dicatur. Quocirca ſi ⁊ ſcientiã ſublatum ſcibile perimit: ⁊ illatũ ſcibile ſcientiam non infert neqꝫ cõſtituit: prius eſt id quod ſciri poteſt: quã illud quod cõprehendere valet atqꝫ cõplecti noticia. Ipſe autẽ ad hanc rem obſcuriſſimũ cõmodauit exẽplũ. Solet enim in geometria huiuſmodi eſſe ꝓpoſitio. Iubemur enim propoſito quatuor laterũ ſpatio equale triangulũ cõſtituere: ⁊ facimus hoc modo. ſit quatuor laterũ ſpaciũ. a. b. oportet ergo. a. b. ſpacio equale triangulũ conſtituere. Sit duplũ a. b. ſpacio c. d. e. f. ſpaciũ. Ducatur angularis c. f. dico quoniã c. d. f. triangulũ equale eſt. a. b. ſpatio: quoniã c. d. e. f. ſpaciũ duplũ eſt a. b. ſpatio a. b. igitꝫ c. d. e. f. ſpatio medietas eſt. Sed. c. d. f. triangulũ. c. d. e. f. ſpacio medietas ẽ. angularis enĩ. f. c. totũ c. d. e. f. ſpaciũ mediũ diuidit: q̃ aũt eiuſdẽ ſunt media ⁊ ſibi equalia ſunt. c. d. f. igitꝫ ⁊. c. e. f. triãgulũ. a. b. ſpacio

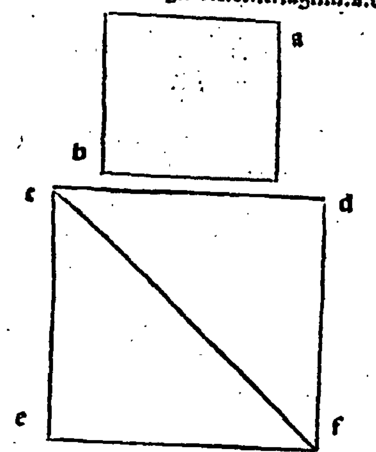

equale eſt. Propoſitio igitꝫ ſpacio. a. b. equũ triangulum cõſtitutũ eſt. c. d. f. quod oportebat facere. Eodẽ quoqꝫ modo queſitũ eſt: ſi ſit propoſito circulo equuꝫ fieri quadratũ. Quadratũ ergo eſt: quod equalibus lateribꝰ omnes quatuor angulos equos habet. i. rectos. ⁊ ariſtotelis quidẽ temporibꝰ nõ fuiſſe inuentũ videtur. Poſt vero repertũ eſt: cuius quoniã longa demonſtratio eſt: pretermittẽda eſt. Atqꝫ hoc eſt: quod ait circuli q̃dratura: ſicut manente quadrato linea per obliquũ ducta triangula figura producitur: ita circulo nõ mutato circũpoſitis angulis: qui ⁊ ipſius circuli lateribus equaliter diriguntur: quadrati forma cõſurgit: qd̃ (vt potuimꝰ) coniectura depinximus. Cũ enim alicui circulo equũ quadratũ cõſtituitur: in quadraturã circuli illius menſura redigitꝫ. Nũc ergo hẽ qd̃ dicit hec circuli q̃dratura. i. equi q̃drati ad circulũ ꝯſtitutio ſi fieri põt: ⁊ ſi res q̃ eſt ſciri poſſit: ſcientia quidẽ eius nondũ inuẽta eſt. Nondum enim quiſq̃ꝫ ſub Ariſtotele equũ quadratum circulo conſtituerat. Qd̃ ſi eſt aliqua eius ſcientia: que nõdum reperta eſt: certe priꝰ eſt quod ſciri poſſit: poſt vero ſciẽtia. Nã cũ poſſet Ariſtotele viuo ſciri circuli q̃dratura: nulla tamen adhuc eiꝰ ſcientia reperta eſt: atqꝫ ideo prius erat qd̃ ſciri poſſet: q̃ꝫ ipſius rei vlla noticia.

Amplius animali quidẽ ſublato nõ eſt ſciẽtia: ſcibiliuꝫ vero plurima eſſe cõtingit. Similiter his habent ſeſe ⁊ ea q̃ de ſenſu ſunt. Senſibile enĩ prius quã ſenſus videtur eẽ. Sublato enĩ ſenſibili ſimul aufertur ſenſus ſenſus võ ſenſibile non ſimul aufert. ſenſus eniꝫ circa corpus ⁊ in corpore ſunt: ſenſibili autẽ perempto peremptuꝫ eſt ⁊ corpus: ſenſibile enim eſt corpus. cuꝫ vero corpus nõ ſit: ſublatus eſt ſenſus. Quare ſimul aufert ſenſibile ſenſum: ſenſus vero ſenſibile non. animali enim perempto: ſenſus quidẽ peremptus eſt: ſenſibile autẽ permanet: vt corpus calidũ dulce amaruꝫ ⁊ alia omnia quecunqꝫ ſenſibilia ſunt.

¶ Addit aliud validius argumentum prius eſſe ſcibile ſcientia. illud enĩ notum eſt ſi per deſidiam diſciplina deperirat: interire quidẽ ſcientiã: ſed ſcibile permanere. Scire autẽ dico quod ſciri poſſit: ꝙ ſi oĩno aĩal non ſit: cũ quis ſcire poſſit omnino non fuerit: ſcientia quidem ipſa funditꝰ interibit: nihil tñ ꝓhibet eſſe ea que ꝑmanente animali poſſit inquirentis animus ſcientie ratione cõplecti. Id nanqꝫ proponit in ſenſibus inueniri dicit enim ſenſu prius eſſe ſenſibile: quod cõmuni priorum diffinitione probabile eſſe conſtituit. Dictum eſt nãqꝫ illa eſſe priora: que ſimul quideꝫ interempta perimerent. Non autẽ ſimul alijs interemptis ipſa deperirent: ut orbem ſolis primũ dicimus proprio lumine. ſublato enim orbe lumen illud quod ab eo eſt penitus nõ manebit: ſublato lumine ſolis orbis manebit. Ita quoqꝫ nunc in ſenſibilibꝰ atqꝫ in ipſo ſenſu eſſe propoſuit. ſublato quod ſentiri poſſit: ſenſus oĩno ſublatꝰ eſt Neqꝫ enim eſſe poterit ſenſus: cum quod poſſit ſentiri nõ inuenit. Qd̃ ſi ſenſus oĩno deperiat: ſenſibile ꝑmanebit: ⁊ hoc euidentibus firmat exemplis: nã cũ ea que ſunt in rebus: vel incorporea ſint: vel certe corporea: ⁊ quicquid ad corporis materiã referri poteſt: hoc ſenſuũ varietati ſubiaceat: quicquid ad incorporalia: intellectꝰ ratione ⁊ ſpeculatione teneatur. Cum ſit ſenſus omnis in corpore: ſi omnino corpus nõ ſit: quoniam que ſunt ĩcorporea ſentiri non poſſunt: ergo ſi que ſentiri poterãt interempta ſunt: omnino ſenſus euertitur. Sed ſi ſenſus auferatur: ſenſibilia permanebunt: ⁊ quoniam ſenſus animaliũ effectiuus eſt: equa eſt vtrorumqꝫ perditio. ſiue enim ſuſtuleris animal ſenſus peribit: ſiue ſenſus euertantur: aĩalia quoqꝫ ſublata ſunt. Sed euerſis atqꝫ interemptis aĩalibus cũ proprijs ſenſibus perma-

nent coꝛpoꝛa q̄ aĩa non vtanť: ꝙ ſi ſublatis aĩalib⁹ ſenſibuſqꝫ deperditis coꝛpoꝛa inanimata ſubſiſtūt: cū coꝛpoꝛa ſint que ſentiri poſſunt. Aĩalia que ſentire valeant ſi intercepta ſint: manente ſenſibili ſenſus euerſus eſt. Nō igitur ſicut ſenſibilis interemptio ſenſus interimit: ſic ſenſuū perditionē extinctio ſenſibiliū cōmitatur. Id vero etiā hoc pꝛobabiť argumento: ante eniʒ q̄ʒ actu ipſo aliqḋ ſentiamus ſenſus nō eſt. Nā pꝛius q̄ʒ dulce aliquid deguſtemus: guſtatio ipſa dulcedinis non eſt: qḋ aūt guſtari poſſit.i.mel vel quodlibet aliud ꝓpꝛie nature rōne cōſiſtit. Quocirca pꝛius eſſe qḋ ſentiri poſſit: poſt vero ſenſus Ariſtotele auctoꝛe firmatur.

Amplius ſenſus quidē ſimul cū ſenſato fit. ſimul eni aĩal fit ⁊ ſenſus. Senſibile autē añ eſt q̄ ſenſus eſſet. Ignis enim ⁊ aqua ⁊ alia huiuſmodi: ex quibus ipſuʒ aĩal ꝯſtat: ante ſunt q̄ aĩal ſit oĩno vel ſenſus. quare pꝛius ſenſibile q̄ ſenſus eſſe videtur.

¶ In cōpoſitis rebus atqꝫ ex aliis iūctis pꝛioꝛes ſunt he res que cōponunt aliquid ipſa ſubſtantia quā componunt. Nanqꝫ cū coꝛp⁹ animalis ſit ex igni aere ⁊ aq̄ vel terra: pꝛioꝛa hec eſſe neceſſe eſt quā ipſum ſit animal, quod illa elementa coniungūt. Hoc quoqꝫ etiā in aliis patet. nā cū ſit liber ex verſibus: pꝛioꝛ eſt verſuum natura quā libri. Cunqꝫ verſus conſtet verbis atqꝫ nominib⁹ ⁊ ceteris: quas grāmatici partes orationis vocant, hec ex quib⁹ ipſe verſus cōſtat: verſu ipſo pꝛioꝛa neceſſe eſt eſſe. Quocirca ſenſus quidē ipſis iam cōpoſitis ſuperuenit. Nam cū animal cōſtet ex quatuoꝛ elementis: ⁊ cū ſenſus ſemper naturā animaliū cōmitetur: cū ipſis animalibus ſenſus fieri ⁊ naſci neceſſe eſt. Quod ſi cum animalibus.i.cōpoſitis rebus ſenſus naſcitur: ſicut animali pꝛioꝛa ſunt ea ex quibus ipſum animal cōſtat: ſic quoqꝫ ſenſu qui cū animali naſcitur: illa pꝛioꝛa ſunt: ex quibus animalis natura cōiungitur. Cōiungitur aūt animal atqꝫ cōponitur ex quatuoꝛ elementis. Quatuoꝛ igitur elemēta ſenſu pꝛioꝛa ſunt: ſed quatuoꝛ elementa coꝛpoꝛa ſunt: coꝛpus vero omne ſenſibile eſt. Pꝛius igitur ſenſibile quā ſenſus eſt. Senſus eniʒ cū re cōpoſita naſcitur: illa vero que cōponūt ⁊ ſenſibilia ſunt ⁊ pꝛioꝛa ipſo compoſito. Uniuerſaliter eniʒ ſi que due res ſint ſimul: cū quelibet res vna eaꝝ poꝛ ſit: ⁊ altera pꝛioꝛ erit, vt animal atqꝫ ſenſus. cū vtraqꝫ ſimul ſunt ſimulqꝫ naſcuntur: cū quatuoꝛ elementa que ſunt ſenſibilia pꝛioꝛa ſint q̄ʒ animal: ſenſu quoqꝫ eſſe pꝛioꝛa neceſſe eſt. quocirca concluſit dicens. Quare pꝛius q̄ʒ ſenſus ſenſibile eſſe videtur. Sed qdā quoꝝ poꝛphyrius quoqꝫ vnus eſt, aſtruūt in omnibus verū eſſe relatiuis: vt ſimul natura ſint: veluti ipſum quoqꝫ ſenſum ⁊ ſcientiā nō pꝛecedere ſcibile atqꝫ ſenſibile: ſed ſimul eſſe. quā quoniā breuis ē ratio: nō grauaboꝛ opponere. Ait eniʒ. ſi cuiuſlibet ſciētia non ſit: ipſum quidē poterit per ſe permanere. Scibile vero eſſe non poterit: vt ſi foꝛmaruʒ ſcientia pereat: ipſe foꝛtaſſe foꝛme permaneant: atqꝫ in pꝛioꝛe natura cōſiſtant: ſcibiles vero non ſint. Cū enim ſciētia que illud cōpꝛehendere poſſit: non ſit: ipſa quoqꝫ ſciri non poteſt res. Namqꝫ omnis res ſcientia ſcitur: que ſi non ſit: ſciri non poſſit. Poꝛro autē res que ſciri non poteſt: ſcibilis non eſt. Hoc idem de ſenſu. ſi guſtus enim pereat: mel foꝛſitan permanebit: guſtabile autem non erit. Ita quoqꝫ omnino ſi ſenſus pereat: res quidem que ſentiri poterant ſint: ſenſibiles vero non ſint ſenſu pereunte. ⁊ foꝛtaſſe neqꝫ ſcientia neqꝫ ſenſus ſecundum ſentientes ſpeculandus eſt: ſed ſcōm ipſam naturam que ſenſu valeat compꝛehendi. Nam res quecunqꝫ per naturā ſenſibilis eſt: eam quoqꝫ in natura ſua pꝛopꝛiū ſenſum quo ſentiri poſſit: habere neceſſe eſt. Et quodcūqꝫ ſciri poteſt per naturā: nunqꝫ poſſit addiſci niſi quedā eius in natura ſcientia verſareť. Hec poꝛphyri⁹. Sed nos ad ariſtotelis oꝛdinē textūqꝫ veniamus. Namqꝫ ille adiecit quoqꝫ alias queſtiones.

Habet autē queſtionē: vtruʒ nulla ſubſtantia ad aliquid dicať: quēadmoduʒ videtur: an hoc cōtingat ſcōm quaſdā ſecundas ſubſtantias. nā in pꝛimis ſubſtātiis neceſſariū eſt. nā neqꝫ tote neqꝫ partes ad aliquid dicūtur. nā aliquis homo non dicať alicuius aliquis homo: neqꝫ aliquis bos alicuius aliquis bos. Similiter autē ⁊ partes: quedaʒ eni manus nō dicitur alicuius quedam manus: ſed alicuius manus. ⁊ quoddaʒ caput nō dicitur alicuius quoddā caput: ſed alicuius caput. Similiter autē ⁊ in ſecundis ſubſtantiis: atqꝫ hoc quidē in pluribus: vt homo nō dicitur alicuius homo: nec bos alicuius bos: nec lignuʒ alicuius lignuʒ: ſed alicuius poſſeſſio dicitur. In huiuſmodi ergo manifeſtū eſt quoniā nō eſt ad aliquid. In aliquibus vero ſecundis ſubſtantiis habet aliquā dubitationē: ut caput alicuius caput dicitur: ⁊ manus alicuius manus dicitur: ⁊ ſingula huiuſmodi. quare hec foꝛtaſſe ad aliquid eſſe videntur.

Contra ea que ſuperius diſputata ſunt: huiuſmodi nodū queſtionis oppoſuit. quoniā eniʒ pꝛima diffinitio relatiuoꝝ fuerat: illa eſſe relatiua quecūqꝫ hoc ipſuʒ qḋ eſſent alioꝛū dicerenť. ſecundū hāc diffinitionē poſſunt quedaʒ ſubſtantie videri eſſe relatiue. quod ſi ſit: ſubſtātie in diffinitionē accidentiū tranſeūt. Nam cū ſint accidentia relatiua: ſi quas ſubſtātias relatiuas eſſe cōcedimus: in accidentiū numero ponendas eſſe cenſebim⁹. ſed hoc contrariū eſt. Si eni ſubſtantia in ſubiecto non eſt: accidens aūt in ſubiecto eſt: qui fieri pōt: vt idē ⁊ in ſubiecto ſit ⁊ in ſubiecto nō ſit: vtrū aūt poſſit q̄dā ſubſtā accidentiū ſuſcipere ratione: hoc modo q̄rendū eſt. Pꝛime nāqꝫ ſubſtantie ipſe quidē ad aliquid nō dicuntur: neqꝫ ꝑtes pꝛimaꝝ ſubſtantiaꝝ: quas ipſas quoqꝫ in pꝛimis ſubſtantiis numeramus. ſocrates eni nō dicť alicuius aliquis ſocrates: nec homo alicui⁹ aliquis homo: nec bos alicuius aliquis bos. nec partes pꝛimarū ſubſtantiarū que ipſe quoqꝫ ſunt pꝛime ſubſtātie. Caput enim non dicť alicuius aliquod caput: ſed tantū alicuius caput: ⁊ manus non dicitur alicuius aliqua man⁹: ſed tantū alicuius manus. Quare neqꝫ pꝛime ſubſtantie neqꝫ pꝛimarū ſubſtantiarū partes ad relationē dici poterūt. Quod ſi ſecundas ſubſtantias ſpeculemur: nec ipſe quoqꝫ ad aliq̄d dicenť. Neqꝫ eni dicť aĩal alicui⁹ eſſe aĩal: aut hō alicui⁹ eſſe hō. Quod ſi quis dicat poſſe eſſe animal alicuius: vt equū meū vel quodlʒ aliud: non in eo ꝙ animal eſt: ſed in eo ꝙ eſt poſſeſſio dicť alicuius ⁊ ſic non dicitur animal alicuius animal: ſed animalis poſſeſſio alicuius poſſeſſio. Ergo neqꝫ pꝛime ſubſtātie: neqꝫ partes pꝛimarū ſubſtantiarū: neqꝫ ſecunde ſubſtātie ad aliquid dicuntur. Partes aūt ſecūdarū ſubſtantiarū ad aliquid hoc ipſum ꝙ ſunt dicuntur. Caput eni alicuius caput dicitur: ſiquidē capitati caput dicemus: ⁊ manus alicuius manus. Siquidē ex manu nomen fingere volumus: ad quod man⁹ referri poſſit: ſicut caput ad capitatū: ⁊ in aliis quidē reb⁹ eodē modo. Quod ſi ꝑtes ſecūdaꝝ ſubſtātiaꝝ accidētes ſint: ⁊ ipſe ſecunde ſubē accidētes erūt: aut ſi hoc nō placet: cōſtabūt ſecūde ſubſtantie ex partibus accidentibus: quod fieri nequit. Quid igitur dicendū eſt: aut enim diffinitio relatiuoꝛū repꝛehēdenda eſt: aut aliter ſoluēda dubietas. Sed poſita atqꝫ conſtituta pꝛioꝛi diffinitione que dicit: illa eſſe relatiua que id quod ſunt alioꝛū dicunť: hic queſtionis

nodus ſolui non poterit. qḋ ipſe ariſtoteles hac adiunctione teſtatur.

Si igitur ſufficiēter eoꝝ que ſunt ad aliquid diffinitio aſſignata eſt: aut nimis difficile: aut impoſſibile eſt ſoluere: quoniam nulla ſubſtantia eoꝛū que ſunt ad aliquid dicitur. Si autē non ſufficiēter ſed ſunt ad aliq̄d: quibus hoc ipſuʒ eſſe eſt ad aliquid quodāmodo ſe habere: foꝛtaſſe aliquid contra iſta dicetur. Pꝛioꝛ vero diffinitio ſequitur quidē omnia relatiua: nō tamen eis hoc eſt eſſe ꝙ ſint ad aliquid: ꝙ ea ipſa que ſunt alioꝛum dicuntur.

¶ Pꝛopoſita ergo atqꝫ firmata pꝛioꝛe relatiuoꝝ diffinitione difficile defendi poterit: aut foꝛtaſſe nunqꝫ quaſdā ſubſtātias non eſſe relatiuas. Nam ſi ad aliquid illa ſunt: quecunqꝫ id quod ſunt alioꝝ dicuntur: vt id quod eſt caput capitati dicitur caput: habebit igitur ſubſtātia que eſt caput ad aliquid relationē. ⁊ ita erit ſubſtantia relatiua atqꝫ accidens: quod eſt impoſſibile. Quare q̄ſi ꝓpoſita atqꝫ conſtituta pꝛioꝛe diffinitione hec incōmoditas in diſputatione cōſequitur: vt conſtet ratione nō integre diffinitionis aſſignatio permutetur. Ait enim non eſſe integrā diffinitioneʒ que ſupra ſit reddita: nec magis illa eſſe ad aliquid que id quod ſunt alioꝝ dicuntur: potius quā ea quibus ipſum eſſe ē ad aliquid quodāmodo ſe habere. Sed foꝛtaſſe videať quibuſdā incōſulte legentibus ⁊ minime cōſiderantibus: id quod diffiniri opoꝛtuerat: hoc in diffinitione eſſe ſumptū. quod eſt vitioſiſſimū. Si enim idcirco diffinitio ſumitur: vt res de qua queritur aſſignetur: qui magis eſt aptioꝛ diffinitio ſi re ipſa quam diffinit: in aſſignatione diffinitionis vtatur. Diffinitio nāqꝫ idcirco redditur: vt res de cuius quidē eſſe dubitatur: diffinitōne pateſiat. Qḋ ſi rem ipſam quā diffinit in diffinitione pꝛotulerit: nihilo planioꝛ diffinitio ſit: vt ſi quis hominem diffinire volens dicat hoc ipſum eſſe hominē quod hominē. Ita quoqꝫ non cōſiderantibus ariſtoteles relatiuoꝛū diffinitionē reddidiſſe videbitur. Ait enim eſſe ad aliquid: quibus hoc ipſum eſſe eſt ad aliquid quodāmodo ſe habere. ac ſi diceret: ea ſunt ad aliquid que ſe ad aliq̄d quodāmodo habent. Sed inſinutius atqꝫ acutius cōſiderātibus vis integre diffinitionis pꝛompte atqꝫ veraciter apparebit. non enim in eo ꝙ eſt dici ad aliquid conſiderantis: ſed in eo ꝙ eſt eſſe: ea nāqꝫ ſunt relatiua: que in quadā cōparatione ⁊ relationis habitudine cōſideram⁹ vt quaternarius numerus: ⁊ hoc ipſum quod eſt eſſe dicitur.i. quatuoꝛ: ⁊ aliud quoddā.i. duplū: vt ſi ad binariū conferatur. Sed quod de quaternario numero dicimus quaternariū: hoc ad ipſius quaternarii numeri naturā refertur. Quod vero duplū: nō eſt hoc quaternarii ſed dioꝝ ad quod duplū dicitur: ⁊ ad quod pꝛopꝛia relatione duplū eſt. Binarius quoqꝫ numerus ⁊ binari⁹ eſt ⁊ medietas: binarius quidē ſecundū ſuam naturaʒ. Medietas vero ſecundū quaternarii relationē. Quocirca in cōparatione quadam atqꝫ in habitudine ea que ſunt ad aliquid ſpeculamur. quaternarius eniʒ in eo ꝙ quaternarius eſt ad aliquid non dicitur: in eo vero ꝙ ē duplus duoꝛū: relatiuus eſt ſcilicet ad binariū cōparat⁹ Binarius quoqꝫ in eo ꝙ ſunt duo: ad aliquid non refertur: ſed in eo ꝙ eſt medietas ſcilicet ad quaternariū compꝛatus. Ergo vt ſit duplus quaternarius nō duob⁹: ſed medietate eget: vt ſit medietas binarius: nō quaternario ſed duplo opus eſt. Uides ne vt habitudine quadam ⁊ cōparatione res aliud in natura retinentes: aliud tamē ad ſe inuicē ſint: ⁊ hoc non ex pꝛopꝛia ſed ex inuicē natura mutuētur. nam quod eſt dupl⁹ numerus ex medio trahit. Quod eſt medietas ex duplo atqꝫ hoc his q̄ ſunt ad aliquid extra euenit. ⁊ ideo nihil patientib⁹ neqꝫ permutatis ipſis q̄ ad aliq̄d referunť ipſa ad aliq̄d ſūt. nihil eni ꝑmutato de q̄ternario dupl⁹ ipſe eſt: ſi ad binariū referať: ⁊ nihil de binario ꝑmutato medietas ē binarius: ſi ad q̄ternariū deť. ergo relatiuoꝛū hoc eſt eſſe. i. hec eoꝝ natura atqꝫ ſubſtantia eſt: vt id quod ſunt ad aliq̄d referantur. i. non ſolum referri dicantur: ſed etiā referantur. Atqꝫ hoc eſt quod ait. ſed ſunt ad aliquid quib⁹ hoc ipſum eſſe eſt ad aliquid quodāmodo ſe habere. ac ſi diceret quoꝝ ſubſtantia eſt ad aliquid aliud referri: ⁊ que ita ſunt vt ipſa id quod ſunt ad aliud referanť ⁊ eſſe eoꝝ ſit ad aliquid aliud referri. ſed non omnia que dicuntur ad aliud: ⁊ eſſe de alio mutuantur. Illa nāqꝫ diffinitio pꝛioꝛ maioꝛ eſt. diffinitionē nāqꝫ relatiuoꝝ ſupgreſſa ē includit enim ea quoqꝫ que relatiua nō ſunt. ⁊ quēadmodū cū dico hominē: moꝛtaleʒ eū eſſe neceſſe eſt: cū vero dico moꝛtalē: nō neceſſe eſt eſſe hominē: ita quoqꝫ ea que hoc ipſum quod ſunt ex altero trahunt ⁊ eſſe habēt ad alterius relationē: ⁊ eſſe ſuū ad alterius referunt nūcupationē. Que vero ad aliud tm̄ dicūtur: non neceſſe eſt: vt eſſe ſuū ad aliquid habeant relatū: quo poſterioꝛē diffinitionē ſuſcipiant. iſta ſentētia breuiter includatur, vt q̄cūqꝫ hanc diffinitionē ſuſceperint: vt hoc ipſū eſſe ſit ad aliquid quodāmodo ſe habere: habeant eaʒ quoqꝫ diffinitionē: que eſt relatiua eſſe quecūqꝫ id quod ſunt alioꝝ dicuntur: que vero hanc habuerint diffinitionem illā nō neceſſario habeant: vt ea que ſunt ad aliq̄d: etiā ad aliquid dicantur. Sed ea que dicunť ad aliquid: nō oĩo ad aliq̄d ſint. ꝙ ſi iſta diffinitio poſterioꝛ recipiatur: q̄ dicit ea eſſe ad aliq̄d quib⁹ hoc ipſuʒ eſſe eſt ad aliquid quodāmodo ſe habere: poterit ſupioꝛ ſolui dubitatio: quo dicam⁹ id qḋ ipſe poſterioꝛe diſputatōe ſecut⁹ ē. qḋ aūt ait. Pꝛioꝛ vero diffinitio ſequiť quidē oĩa relatiua nō tm̄ hoc eis ē eſſe: ꝙ ſint ad aliquid: qḋ ea ipſa que ſūt alioꝝ dicuntur. hoc eſt ꝙ non idcirco aliq̄d relatiuū eſſe dicitur: quoniā alterius eſſe dicitur. Sed tunc merito res aliq̄ relationis nomine cōtinebitur: quotiēs nō ſolū ad aliquid dicitur: ſed hoc ipſum eſſe eius ad aliquid eſt quodāmodo ſe habere. Quare quid hanc diffinitionem pꝛopꝛiū conſequatur: ipſe addidit.

Ex his ergo manifeſtū eſt: ꝙ ſi quis aliq̄d eoꝝ que ſunt ad aliquid diffinite ſciet: ⁊ illud ad qḋ dicitur: diffinite ſciturus eſt. Si eniʒ quis nouit aliquid ꝙ eoꝝ que ſunt ad aliquid eſt (eſt autē eſſe eoꝝ que ſunt ad aliquid: ad aliquid quodāmodo ſe habere) ⁊ illud nouit: ad qḋ hoc quodāmodo ſe habʒ.

¶ Pꝛopꝛiū relationis ſcōm eā que ſuperius dicta eſt diffinitionē h̄ eſſe cōfirmat: ꝙ ſi quis id qḋ eſt ad aliq̄d definite ſcit quid relatiuū eſt: ⁊ illud ad qḋ referri poteſt: definite ſcitur⁹ eſt quid ſit. nā relatiua ea ſunt quibus hoc eſt eſſe ad aliquid quodāmodo ſe habere. qm̄ ut ſit quaternari⁹ duplus a binario trahit. Si quis nouit eē quaternariū numerū duplū: ⁊ binariū neceſſario ſciturus eſt eſſe dimidiū ad queʒ quaternarius duplus eſt. fieri eni nullo modo pōt: ut cū quis nouerit aliquā rem eſſe relatiuā definite: nō illud quoqꝫ ſciat ad qḋ illa res dr̄ definite. huius autē rei vna pꝛobatio eſt que ex diffinitōe venit. Diffinita eni ſunt illa eſſe ad aliquid quoꝛū ea eſſe ſubſtātia: vt quodāmodo ſe ad aliq̄d haberent. ꝙ ſi eo eſt quaternariū numeꝝ eſſe duplū: qḋ ad binariū quodāmodo cōiungať: null⁹ quaternariū duplū eſſe poterit ſcire: niſi q ſciet medietatē eſſe binariū: ⁊ hoc q̄dē in oĩbus cōſideratur. Nā ſi neſciat q̄s ad quid aliquid referať eoꝝ q̄ relatiua ſunt: illud quoqꝫ ignoꝛabit: vtrū oĩno ad aliq̄d referatur: qḋ his verbis Ariſtoteles ait.

Si enim nõ nouerit omnino ad quod hoc quodãmodo ſe habet: nec ſi ad aliquid quodãmodo ſe habet ſciturus eſt: ſed in ſingulis palam hoc eſt: vt hoc ſi quis nouit diffinite quod eſt duplũ: ⁊ cuius duplũ ẽ: mox diffinite nouit. Si vero nihil diffinite nouit ipſuꝫ cuius duplũ ſit: neqꝫ ſi eſt duplũ omnino nouit. Similiter aũt ⁊ hoc aliquid ſi nouit aliquis ꝙ melius ẽ diffinite: ⁊ quo melius eſt: neceſſariũ eſt noſſe. Indiffinite autem nõ ſciet: quia hoc eſt peiore melius: opinio enim id quidẽ fit: nõ diſciplina. non enim ſciuit ſubtiliter ꝙ eſt peiore melius. ſi enĩ ſic cõtingit: nihil eſt peius eo ꝓpter hoc. Quapropter palã eſt: ꝙ ſi nouerit quis aliquid relatiuoꝝ diffinite: neceſſariũ eſt ⁊ illud ad qḋ dicitur diffinite noſſe.

Huius quoqꝫ rei exempla perſequitur dicẽs: ſi duplũ ad aliquid eſſe nouimus: ſcimus quoqꝫ id cuius duplũ eſt. ꝙ ſi neſcimus id cuius eſt duplũ: duplũ autẽ eſſe cuiuſlibet rei ex hoc eſt: quod ei ſit medietas: ipſã quoqꝫ rẽ que dupla ſit: vtrũ dupla ſit: ſcire nõ poſſumꝰ. Si igitur diffinite nouimus quãlibet illã rem eſſe duplam: ⁊ eã cuius dupla eſt diffinite nos ſcire neceſſe eſt. Ut ſi nouit quis anchiſem patrẽ diffinite eſſe enee: ⁊ eneã diffinite filiũ eſſe agnoſcet. vel ſi indiffinite nouit: quoniaꝫ pater eſt: indiffinite etiã ſciturus eſt: quoniã filij pater eſt: ⁊ rurſus ſi eneã quis indiffinite nouit quoniaꝫ filiꝰ eſt: ſciturꝰ quoqꝫ eſt indiffinite: quoniã patris eſt filius. Manifeſtum eſt ergo quoniã ea que ſunt ad aliquid: ſi diffinite ad aliquid eſſe ſciantur: etiã illud diffinite ſciendum eſt: ad quod illa referũtur. Qḋ in ſubſtantijs non eodẽ modo eſſe Ariſtotele probamus auctore: qui huiꝰ queſtionis ſeriem ita concludit.

Caput vero ⁊ manus ⁊ horuꝫ ſingula que ſubſtantie ſunt: hoc ipſuꝫ qꝰ ſunt eſt ſcire diffinite. Ad quod autẽ dicatur: non eſt neceſſariũ ſcire. Cuius enim caput hoc: vel cuius manus ſit: non eſt ſcire diffinite. quare non erunt hec ad aliquid. Si vero nõ ſunt relatiuoꝝ: verum erit dicere: ꝙ nulla ſubſtãtia relatiuoꝝ eſt.

In capite inquit ⁊ in manu ⁊ in alijs ſubſtantijs nõ eſt verum: quoniã ſi quis aliquid hoꝝ alicuius eſſe nouit: ⁊ ad aliquid aliud referri: idcirco ⁊ ad quã referatur diffinite ſciturus eſt. Si quis enim operto capite atqꝫ omnibꝰ membris manũ foras exerat: manifeſtũ eſt qm̃ manus illa alicuius manꝰ eſt. cuius aũt manus ſit: dici diffinite non põt. Similiter quoqꝫ opertis oculis facieqꝫ velata ſi cuiuſlibet caput aſpicias: illud quidẽ caput alicuius eſſe non dubitas: cuius autẽ ſit diffinite non proferes. Quare quoniã hec huiuſmodi ſunt: ut ſi quis ea diffinite ſciat eſſe alicuius: cuius ſint diffinite: ſciri non poterint: a relatiuoꝝ diffinitione: quoꝝ ſi vna res quelibet diffinite ſciatur eſſe ad aliquid: illa quoqꝫ res ad quã dicitur diffinite ſcitur: ſubſtantie ſegregãtur. Subijciendũ tamen eſt illud quoqꝫ: quod nõ oĩno veꝝ eſt in diffinitionibus rem ipſam que diffinitur: ſumi non oportere. Multa enim ſunt que aliter proferũtur ⁊ diffiniuntur: ⁊ aliter accipiũtur: vt ſi quis dicat albuꝫ eſſe colorem nigro contrariũ: põt hoc ⁊ in corpore accipi. nãqꝫ ⁊ color album dicitur: ⁊ corpus quod albo participat: albũ nominatur. Quocirca ne qs putet tale albũ eẽ diffinitũ: qḋ ad participationẽ albi ⁊ corporis referatur: ita dicẽdũ eſt: albũ eſt qḋ cũ in aliquibꝰ eſt: cũ eſt albi color nigro ɔtrariũ. Atqꝫ ita rẽ ipſaꝫ in ſua diffinitiõe ſumimꝰ: qḋ. ſ. ariſtoteles. i. rem ipſã q̄ diffinitur in diffinitione ſumi inter veriſimilia topicoꝝ poſuit argumẽta. Nunc autem poſt relatiuoꝝ diſputationẽ ad maiorem nos de his rebꝰ tractatũ ſtudioſius docto: hortatur dicẽs.

Fortaſſe autem difficile ſit de huiuſmodi rebus confidenter declarare: niſi ſepe pertractata ſint. dubitare autem de ſingulis nõ erit inutile.

Quod ſcilicet nunqꝫ diceret: niſi nos ad maiorẽ acuminis exercitationẽ conſiderationẽqꝫ reuocaret. Quod qm̃ eius eſt abhortatio: nos quoqꝫ in alijs de his rebꝰ dubitatiões ſolutioneſqꝫ ponere minime grauabimur.

[C]onſueta in principio queſtio eſt: cur poſt relationis predicamentũ diſputationẽ qualitatis aggreſſus eſt: qḋ nimis curioſuꝫ ẽ. Mirabile enim fuerat: cur poſt quantitatis ordinẽ nõ ſtatim de qualitate cepiſſet: ſed quoniã quantitati quedã relationis admiſcuit: ⁊ diſputationẽ de relatione cõtinuauit: idcirco nõ eſt mirabile poſt expeditã relationis interpoſitioneꝫ ad qualitatis eũ ordinẽ reuertiſſe: q̄q̄ etiã ex hoc quoqꝫ recta ſit ſeries. Nã poſt magnũ paruũqꝫ ſtatim ꝓportio ⁊ quedã ad aliud comparatio cõſequitur: vt ſit aut maius aut minꝰ: aut equale vł inequale: que ſunt ad aliquid. poſt hec aũt innaſci quaſqꝫ neceſſe eſt paſſiones: que a qualitatis natura nõ diſcrepant: vt albũ: vel nigrũ vel calidũ: vel frigidũ: vł queciiqꝫ his ſunt conſimilia: que predicatio qualitatis includit. Sed eſt titulus huius propoſiti de quali ⁊ de qualitate. Queritur enĩ cur ei nõ aut de quali dixiſſe aut de qualitate ſuffecerit: qḋ hoc modo ſoluitur. Dicimus enĩ quale nõ vno modo: q̄litatẽ vero ſimpliciter. Quale enim dicimus ⁊ ipſam qualitatẽ ⁊ illã rem que qualitate illa participat ut albedo quidẽ qualitas eſt. Qui vero participat albedine albus dicitur: ſed ⁊ albedineꝫ ipſam cõmuniter quale dicimus. i. ipſam ꝓprie qualitatẽ: ⁊ albũ dicimus quale illud. ſ. qḋ ſuperius cõprehenſa qualitate participat. Ita ergo ⁊ ipſam qualitateꝫ ⁊ rẽ que qualitate participat. qualia cõmuniter appellamus: qualitas vero ſimpliciter dicitur. Res enim ipſa q̄ participari põt: ſola qualitas nominatur. Res vero q̄ participat: qualitatis vocabulo non tenetur: ut albedo qualitas quidẽ eſt: albus vero qualitas nõ eſt. Differunt ergo hoc ꝙ dicimus quale ⁊ qualitas: ꝙ illud dupliciter: illa ſimpliciter appellatur. Quocirca q̄q̄ quidã negent hunc titulũ Ariſtotelis eſſe: idẽqꝫ confirmẽt poſteriore adiectione ſignatũ: nos tñ dicimꝰ ꝓpter quãdaꝫ nominũ ſimilitudinẽ demonſtrandã vtrũqꝫ poſuiſſe: vt nihil diſtare videatur: vtrum quale an qualitas id qḋ appoſitũ eſt predicamentũ dicatur. quale enĩ ipſam aliquotiens rem (vt diximus) qualitatẽqꝫ ſignificat. Sit ergo ex rebus ſumpta diffinitio qualitatis. ꝙ vero inqꝫ diffinitionẽ: quodqꝫ ſuperiꝰ in alijs quoqꝫ predicamẽtis: eodẽ ſumus vſi vocabulo: nullꝰ arbitretur generalẽ me diffinitionẽ voluiſſe ſignare: ſed diffinitionis nomen in rem deſcriptionis accipiat. In his enim que generaliſſima genera ſunt: diffinitio queri non debet: ſed deſcriptio quedã nature. nõ eſt enĩ poſſibile inueniri diffinitio eius rei: que genꝰ ipſa ſit: ⁊ que genus nullũ habeat. Quocirca his ꝓpoſitis atqꝫ antea conſtitutis incipiendũ eſt de qualitate.

q Ualitatem autẽ dico: ſcdm̃ quam quales quidam dicuntur.

Hic queritur cur omniũ in diſceptatione doctiſſimus tam culpabili qualitatẽ termino diffinitionis incluſerit. Uolentibꝰ enim nobis quid ſit qualitas ſcire ita reſpondet. qualitas eſt ſcdm̃ quã quales quidã dicũtur. Nihil enim minus erit obſcurius atqꝫ ignorabilius: quod ait. ſcdm̃ quam quales dicuntur: q̄ ſi de ipſa ſola qualitate dixiſſet. Nã ſi illi ſũt quales: qui qualitatẽ habent: vt ſciantur quales prius qualitas cognoſcẽda eſt. Amplius quoqꝫ nihil differt dixiſſe eã qualitatem ſcdm̃ quã quales quidem dicuntur: q̄ ſi diceret eam eſſe qualitatem que qualitas ſit. Naꝫ ſic qualitateꝫ diffinire volens ait. Scdm̃ quã quales quidã ſunt. Rurſus ſi quis quales aliquos diffinire voluerit: eodẽ modo dicere poterit qui in ſe retinent aliquã qualitatem. quod ſi qualitas quidẽ quod ſit per quale. quid aũt ſit quale: ſuperiore qualitate mõſtratur: nihil intererit dicere qualitatẽ eẽ qualitatẽ: quã qualitatẽ eſſe: ſcdm̃ quã quales dicũtur. Sed ſi ordinata diffinitio generaliſqꝫ in hoc generaliſſimo genere poni potuiſſet: recte culpabilis determinatio videretur. Nunc autẽ fruſtra contenditur: cũ iam (vt ſepe dictũ eſt) deſcriptionis potius hũc loco terminum q̄ alicuius diffinitionis addiderit. Quocirca ſi deſignatio tantum quedã ⁊ quodammodo adumbratio rei eius de qua queritur. ⁊ non diffinitio eſt: abſurda calũnia eſt rebus notioribus res ignotiores probãtẽ nõ ante perſpecta deſcriptionis ratione culpare. Illud autem quis dubitet notiores eſſe eos qui quales ſunt illa ipſa ex qua q̄les dicuntur qualitate: vt quilibet albꝰ notior eſt ipſa albedine. Nã ſi albedo q̄litas eſt albꝰ vo albedine. i. a q̄litate denominatꝰ eſt: albꝰ erit q̄lis nominatꝰ ab albedine q̄litate. Qḋ ſi vt dictũ ẽ notior albꝰ ẽ albedine: q̄lis notior erit q̄litate: ſicut grãmaticus quoqꝫ notior eſt grãmatica. grãmaticus quoqꝫ qualis eſt denominatus. ſ. a grãmatica qualitate. Omnia enim que ſenſibus ſubiecta ſũt: notiora ſunt nobis q̄ ea que ſenſibus nõ tenentur. Quare nihil impedit deſcribentem ⁊ quodammodo naturaꝫ rei eius de qua queritur: deſignanteꝫ res ignotiores notioribus approbare.

Eſt autem qualitas eoꝝ que multipliciter dicuntur: ⁊ vna quidem ſpecies qualitatis habitus ⁊ diſpoſitio dicitur. differt autẽ habitus a diſpoſitione: ꝙ permanẽtior ⁊ diuturnior eſt. Tales enim ſunt ſcientie ⁊ virtutes. ſcientia enim videtur eſſe permanentiũ ⁊ eorum que difficillime moueãtur: ſiqs vel mediocriter ſumat ſcientiam: niſi forte grãdis permutatio facta ſit vel ab egritudine: vel ab aliquo huiuſmodi. Similiter aũt ⁊ virtus: vt iuſticia ⁊ caſtitas: ⁊ ſingula taliũ non videntur poſſe moueri: neqꝫ facile permutari. Affectiones vero dicũtur que ſunt facile mobiles ⁊ cito permutabiles: vt calor ⁊ frigiditas: ⁊ ſãitas ⁊ egritudo: ⁊ alia huiuſmodi. Afficitur enĩ circa eas homo quodãmodo: cito autẽ permutatur: ⁊ ex calido frigidus fit: ⁊ ex ſanitate in egritudinẽ tranſit. ſimiliter autẽ ⁊ in alijs: niſi forte in his que contingit per temporis longitudineꝫ in naturam cuiuſqꝫ transferri: ut inſanabilis: vel difficile mobilis exiſtat affectus: quem iaꝫ quilibet habitudinẽ vocet.

Proponit qualitatẽ multipliciter dici. que res traxit aliquos: vt eis ſuſpitio naſceretur ariſtotelem credere qualitatẽ equiuoce nominari. Nã ſi omnis equocatio multipliciter dicitur: qualitas aũt ſcdm̃ ariſtotelẽ ipſa quoqꝫ multipliciter appellatur: ſecundũ ariſtotilẽ nomẽ qualitatis equiuocum eſt. Nos vero defendimus multipliciter dici eſſe non vna tantũ ſignificatione nominari. Dicitur enĩ aliquid multipliciter dici: cuꝫ ⁊ equiuoce dicitur: ⁊ diuerſo modo cũ de ſuis ſpeciebus multipliciter predicatur. Et cõmunis eſt multiplex appellatio etiã in his nominibus que veluti genera de ſpeciebus dicũtur velut equiuoca de ſubiectis. Namqꝫ ⁊ animal multipliciter dicitur. Nam ſi multe ſint ſpecies: que animali ſubiecte ſunt: ipſuꝫ quoqꝫ multipliciter quodãmõ nominatur. Iſtã autẽ multiplicationẽ nõ ad equiuocationẽ retuliſſe ariſtotelẽ: ſed potius vt qualitatẽ genus eſſe ꝓponeret. Illa res monſtrat: quod ait. ⁊ vna quidẽ ſpecies qualitatis habitus affectioqꝫ dicitur. Naꝫ qui ſpecieꝫ dicit eſſe qualitatis habituꝫ ⁊ affectionem: quis eam dubitet ipſam qualitatẽ vim obtinere generis arbitrari. Cur vero dicit vnã ſpeciẽ eſſe qualitatis: cuꝫ geminas propoſuerit habitudinẽ ſcilicet ⁊ affectionẽ. queritur. Naꝫ ſi vnũ idemqꝫ ſit habitꝰ ⁊ affectio: ſuperflua eſt eiuſdẽ rei repetita propoſitio: ſin vero differãt: quare differant inueſtigandũ eſt. Genere eniꝫ ne diſſent illa res preuenit: quod vtraqꝫ ſub qualitate cõſtituit. Reſtat ergo vt aut ſpecie diſcrepẽt aut numero. Sed ſi ſpecie diſcreparent: non ab ariſtotele pro vna ſpecie ponerentur. Reliquum eſt igitur ea neque genere neque ſpecie differre: ſed numero. Habitus nãqꝫ ⁊ diſpoſitio idem eſt ſcdm̃ ſpeciem: ſed numero tantũ ⁊ propria quadam qualitate diſſentiunt. diſpoſitionẽ vero indiſcrete idem quod affectioneꝫ voco. Nam ſicut ſocrates a platone nil quidem ſcdm̃ ipſam humanitatis ſpecieꝫ diſcrepat: ſola tamẽ proprie pſone qualitate diſiũcti ſunt. Ita quoqꝫ diſpoſitio atqꝫ habitꝰ: nec potius hoc modo: ſed quẽadmodũ ipſe ſocrates dum eſſet paruulꝰ: poſt vero pubeſcens a ſeipſo diſtabat. Eodeꝫ quoqꝫ modo habitus ⁊ diſpoſitio. Namqꝫ habitꝰ firma eſt diſpoſitio: affectio infirmus eſt habitꝰ: vt quẽadmodũ diſtat albꝰ color ab albo colore: ſi in pictura hic qdeꝫ ꝑmaneat: ille vero ſtatim periturus ſit: niſi quod is qui permanẽtior eſt: in habitu eſt. Ille vero qui facile periturus eſt: in affectiõe: ita nihil aliḋ intereſt inter habitũ atqꝫ diſpoſitiõẽ. Nam quãuis permanẽtior ſit habitus. facile vero mobilis diſpoſitio: non niſi tantũ diuturnitate differunt ꝑmanendi. Unde fit vt genere ⁊ ſpecie habitus a diſpoſitione nõ diſcrepet. Quocirca recte que numero ſolo diſtabant non ſpecie: ſub vniꝰ ſpeciei nũcupatione vtraqꝫ ſunt ab ariſtotele propoſita. ſed eſt hoꝝ propria differẽtia ꝙ habitus diutiſſime ꝑmanentes diſpoſitiones ſunt. Diſpoſitio autẽ facile mobilis habitus. ſed ſi horũ exempla queramus: hec poterũt inueniri. Habitudines ſunt vt artes: diſcipline: virtutes. Namqꝫ ars non facile mobilis videtur ⁊ diutiſſime permanet. Hoc enim ars ipſa meditatur: vt vſu atqꝫ exercitatione non pereat. Quis enim eſt qui ſciens recte grãmaticam nulla vi interueniente validioris paſſionis amiſit. Fertur enĩ quidam ſummus orator egritudine febribuſqꝫ decoctus omne litterariũ amiſiſſe doctrinam: In alijs vero rebus ſanus ac ſibi conſtans ⁊ in omni re vegetus ꝑmanſiſſe. Diſciplina quoqꝫ etiam ipſa eſt in permutationeꝫ difficilis. Quis enim ſciens triangulũ duobus directis angulis tres interiores habere angulos: hanc ſcientiam preter vim (vt dictum eſt) fortioris paſſionis amiſit. Uirtutes quoqꝫ ĩ eodeꝫ genere ponẽde ſunt. Uirtꝰ. n. niſi difficile mutabilis non eſt. neqꝫ enĩ qui ſemel iuſte iudicat: iuſtus eſt: neqꝫ quiꝰ ſemel adulteriũ facit eſt adulter: ſed cum iſta voluntas cogitatioqꝫ ꝑmanſerit. Ariſtoteles enim virtutes non putat ſcientias: vt ſocrates ſed habitus in ethicis ſuis eſſe declarat. Quocirca conſtat eſſe habitus ſtabiliter permanentes difficillimeqꝫ mutabiles: hoc tantũ excepto: vt nõ eas vis aliqua maior alicuius permutationis impellat ⁊ deſtruat. Affectionis vero ſpecies ſunt: vt calefactio atqꝫ perfrictio ⁊ egritudo atqꝫ ſanitas: cuꝫ ad eas quodãmodo ſit homo diſpoſitus atqꝫ affectus: non tamẽ imutabiliter aut caloris qualitateꝫ habeat aut frigoris: ſicut nec perpetuo

ſanitatis aut ꝑpetuo egritudinis: qn etiā ſi qua ſunt q̄ per longi tēporis egritudinē corporibꝰ imutabiliter indurant: vt ea iam in naturā quodāmodo corporis cu ſuſq; tranſierint: vt ſi qs percuſſus cicatricē faciat inſanabilē: illi ex diſpoſitione ⁊ affectione quidā factꝰ eſt habitus. Quocirca recte dictū eſt diſpoſitiones inueteratas habitus facere. Nam cū quelibet diſpoſitio permanens ⁊ difficile mobilis facta ſit: illa iam nō diſpoſitio aut affectio: ſed habitus vocandus eſt.

Manifeſtuz eſt autem quoniā hec volunt habitudines nominari: q̄ ſunt diuturniora ⁊ difficile mobilia. Nāq; in diſciplinis nō multuz retinentes ſed facile mobiles nō dicuntur habitum habere: q̄uis ſint ad diſciplinas peius vel melius diſpoſiti. quare differt habitus a diſpoſitione ꝙ hoc quidē facile mobile eſt: illud vero diuturnius ⁊ difficile mobile.

Habitus eſſe qualitates difficile mobiles ⁊ diuturniſſime permanentes hoc argumento confirmat: ꝙ eos quibus quelibet ſcientia traditur: ſi ab eis non fortiter adiſcatur: eius rei quā diſcunt habitū retinere non dicimus. Qui enim litteras diſcens nōdum ſoluto curſu ſermonis: ſed ſyllabatim quodāmodo atq; intercise ꝑ imperitiā legerit: eum quidē diſpoſitum eſſe atq; affectum dicimus ad ſcientiā litterarum: non tamen adhuc vllum habitū retinere. Quare idem quoq; eſt in alijs rebus. Omnes enim quicūq; ad aliquā rem diſpoſiti eius rei qua ſunt aliquo modo affecti: non diuturnā in ſe receptionem habent: eos ad illā rem diſpoſitos quidem eſſe arbitramur: habitū vero habere non dicimus. Recte igitur habitus diuturnior ⁊ permanentior: diſpoſitio vero facile mobilis neq; perdurabilis ab Ariſtotele proponitur.

Sunt autē habitus diſpoſitiones: diſpoſitiones vero non neceſſe eſt habitus eſſe: q enim retinent habitus: ⁊ quodāmodo diſpoſiti ſunt ad eos: qui autē diſpoſiti ſunt: nō omnino retinent habitum.

Senſus quidē talis eſt: ꝙ omnis quicunq; habeat habitum: habet quoq; in eodez habitu diſpoſitionem. Si quis vero habeat diſpoſitionē: non ſit eum neceſſe etiam habitū retinere. Habitus vero ab habendo dictꝰ eſt. Idcirco quod ab aliquo immutabiliter habeatur: ut glauci oculi: vel adunce nares: vel alicuius artis ſcientia atq; doctrina: que ſi quis habeat: etiā diſpoſitus ad ea eſſe dicitur. Si quis autē diſpoſitus ad aliquā rē ſit non eum neceſſe eſt etiam habitū habere: ut ſi quis negligentius opertus algore quatiatur: diſpoſitus quidē tunc ad frigus eſt: non tamen eius retinet habitū. Videtur autē eandem ſimilitudinē ſeruare genus. Nā genus amplius predicatur: et vbicunq; ſpecies ſit: mox quoq; nomen generis preſto eſt. Vbi aūt ſit genꝰ: non neceſſario ſpeciei vocabulum cōſequitur: ut ſi quis ē homo: cū animal eſſe neceſſe eſt. Si quis eſt animal: non ſtatim homo dicitur. Quocirca cū quicquid eſt habitꝰ: diſpoſitio ſit: quicquid diſpoſitio non omnino ſit habitus. Videtur genus eſſe quoddam habitus diſpoſitio. ſed illud verius: vbi intētio eſt atq; remiſſio: genus intentionis remiſſionē eſſe non poſſe. Naz ſicut in eo qđ eſt album ⁊ magis albū genus album eſſe non poteſt. idē nanq; eſt album ⁊ magis albū: niſi forte ꝙ ſola diſcrepant intentione: ꝙ magis album quadā quaſi intētione augmentoq; creſcit atq; porrigitur. ſic etiam habitus atq; diſpoſitio cum idem ſint: vtraq; ſola differunt intentione: quod auctor quodāmodo ⁊ incremēto quodā ⁊ permanentior firmiorq; eſt habitus diſpoſitiōe. quocirca diſpoſitio habitus genus non eſt: eodē quoq; modo nec diſpoſitionis ſpecies habitus. Sed nunc quidā ita eſt habitus: vt nō per diſpoſitionē creuerit: neq; per aliquā nondū durabilē qualitatē ad perfectuz venerit ſtatū: ut eſt naſi curuitas: vel cecitas oculoꝝ: ſi ſubita facta ſit. Hec enim ab ipſo habitu nulla precedente diſpoſitione ceperunt: forte enim nunq̄ ad ea diſpoſitus fuit aliquis: qui adhuc habitū non haberet. Alij vero habitus intentione fiunt: atq; inueteratione diſpoſitionis: ut ea que in artibus doctriniſq; verſantur. Prius enī quis ad ea diſpoſitus eſt: poſt vero habitum capit: alia vero nō intentione ſed quadā permutatione ad habitū veniunt: ut lac quod ex liquido deſigitur ⁊ conſtipatur in caſeū: ⁊ vinū quod ex dulci atq; ſuaui in acidū guſtū ſaporēq; conuertit. neq; eniz plus tunc vinū eſt q̄ fuit ante cū eſſet ſuaue: ſed cum quadā permutatione in aliā qualitatē habitudinēq; tranſgreſſum eſt. Et de prima quidē qualitatis ſpecie ſufficienter eſt dictum.

Aliud vero genus qualitatis eſt ſecundum quod pugillatores vel curſores vel ſalubres vel inſalubres dicimus: ⁊ ſimpliciter quecunq; ſcđm potentiam naturalez vel impotentiā dicuntur. Nō enim quoniā ſunt diſpoſiti aliquo modo: vnūquodq; huiuſmodi dicitur: ſed ꝙ habent potentiā naturalez vel impotentiā facere quiddā facile vel nihil pati: ut pugillatores vel curſores dicuntur: nō ꝙ ſunt diſpoſiti aliquo modo: ſed ꝙ habeant potentiā naturalem hoc facile faciendi. Sanatiui autē dicuntur: eo ꝙ habeāt potentiā naturalez: ut nihil a quibuſlibet accidentibus facile patiant̄. Egrotatiui vero eo ꝙ habeant impotentiam naturalē nihil facile patiendi. Similiter autē his ⁊ molle ⁊ durū ſe habent. durum eniz dicitur: quia habeat potentiaz non citius ſecari. Molle vero ꝙ habeat eiuſdē ipſius impotentiā.

Secundā ſpeciē qualitatis eſſe cōmemorat: que ex quadā naturali potentia impotentiaq; proueniat: hoc autē huiuſmodi eſt: ut tuz aliquos validi corporis intuemur nōdū pugiles: neq; huius peritia artis imbutos: ſed ſic eos pugillatores dicimus: nō in eo ꝙ iā ſint pugiles: ſed eo ꝙ eſſe poſſint: ⁊ ſi quorum leue corpus aſpicimus: ſuraſq; non magnas: eos facile moueri curſuq; veloces exiſtimamus: q̄q̄ nondū ad curſus certamen aſpirent: nec ſint curſores: eos tamen curſores ſecundū potentiā nominamus: non ꝙ iam currant: ſed ꝙ poſſint currere: non abſurde vocabimꝰ. Eodē quoq; modo eos vocamus ſalubres vel inſalubres: quos valenti corpore vel fragiliore vel ad ſanitatē aptos vel ad egritudinē credimus. Unde fit ut quoſdā egrotos poſſimus ſalubres vocare: quoſdā vero ſanos inſalubres dicere: non enim ꝙ iam actu vel ſani vel egroti ſint: ſalubres vel inſalubres dicuntur: ſed ꝙ vel ſani diutius eſſe poſſint vel egroti. Sed queſtio eſt cur cū de qualitatis ſpeciebus ꝓpoſitum ſit: ſcđm genus dixerit qualitatis ⁊ nō ſpeciē: ita enim ait. Aliud vero genus qualitatis ē ſcđm qđ pugillatores vl̄ curſores vel ſalubres ⁊ inſalubres dicimꝰ. Sz qui hoc q̄runt ignorare videntur illud eſſe ſolū genꝰ: qđ ſuper ſe aliud genꝰ nō habeat Illud vō ſolū ſpeciē: qđ ſub ſe nullas ſpēs claudat: illa vero que inter genera generaliſſima ſpecieſq; ſpecialiſſimas ſunt: cōmuni poſſe generis ⁊ ſpeciei nomine nuncupari. Quocirca quoniā de ea ſpecie qualitatis ariſtoteles tractat: que nondū ſit ſpecies ſpecialiſſima: ſed magis generis prima ſpecies: ⁊ huiuſmodi ſpēs q̄ poſſit eſſe ⁊ genus: nihil abſurdū eſt eandē ⁊ ſpeciei ⁊ generis loco ponere. Sed ut ſunt quedā qualitates: a quibꝰ denominatione quadā facta q̄libet illa res dicitur: ut ab albedine album: vel a luxuria luxurioſum: vel quicquid huiuſmodi eſt: in his que ſcđm potentiā naturalem nō ita eſt. Ars enim ipſa pugillatoria nō eſt ꝓpoſita: a qua pugillatores dicamus. Pugillatores enim nō dicunt̄ ab eo ꝙ vſum pugillatorie artis exerceant: ſed ab eo ꝙ ad eam ſecundū potentiā naturalē affecti ſunt. quo circa quos dicimꝰ pugillatores: a pugillatoria dici nō ſunt neq; ab ea denominari poſſunt: ſed magis a pugillatoria arte pugilles ꝓpellāt̄. Pugillis. n. eſt: q pugillatoria arte vtit̄. atq; hoc idē in ceteris licet videre. In his ergo nulla certa qualitas ē: a qua cetera nominēt̄. Sed ſi qua tamē inuenienda atq; exprimenda ſit: talis ē quā ipſe ariſtoteles hoc modo denunciat: que ſit ſcđm potētiam aliquid faciendi: vel impotentiam aliqđ paciendi. Pugillatores enim ⁊ curſores idcirco dicimꝰ: ꝙ habeāt potentiā faciendi: ideſt currere atq; eſſe pugiles. Salubres vero denominamus: ꝙ ipſi habeant aliquā quodā modo impotentiā aliquid patiendi. qui eniz minus ab extrinſecus accidentibꝰ patitur: hic de ſanitate ſecurus eſt: ⁊ qui de ſanitate ſecurꝰ eſt: illum ſalubrē eſſe re vera poſſumꝰ predicare. Alia vero eſt qualitas que ſecundū nihil patiendi īpotentiā dicit̄: vt eos quos inſalubres vocamus. hi enim īpotentiā habent nihil patiendi: idcirco ꝙ habeant potentiā aliquid cito patiendi. quod ſi quis eſt qui ab extrinſecus accidentibus aliquid facile patiatur: ille potens eſt facillime egritudini ſubiacere: ſecundū quā potentiā inſalubres dicimus. etiam ſi ſint ſani. Eodē quoq; modo durū dr̄ ⁊ molle Durū eni eſt quod habet potentiā non citius ſecari. quod enim durū eſt: difficillime aliqua ſectione diuiditur. Molle autez quod habeat impotentiā difficilꝰ ſecari. quod quoniaz molle ſecatur facile: ſecundū īpotentiā difficilius ſecari molle dicimus. Et hec eſt ſecunda ſpecies qualitatis. nunc tranſeamus ad tertiā.

Tertia vero ſpecies qualitatis paſſibiles qualitates ⁊ paſſiones: ſunt autē huiuſmodi: ut dulcedo ⁊ amaritudo ⁊ auſteritas et omnia his cognata. Amplius ⁊ calor ⁊ frigus ⁊ albedo ⁊ nigredo. Et quoniā he qualitates ſunt: manifeſtū eſt. Quecunq; enim iſta ſuſceperint: qualia dicuntur ſecundū ea: ut mel quoniā dulcedinē ſuſcipit: dulce dicitur: ⁊ corpus album eo ꝙ albedinem ſuſcipit. Similiter autem ſeſe habent in ceteris.

Tertiū genꝰ qualitatis ꝓponit: ꝙ nos in partē qualitatis ſpeciemq; conuertimus paſſibiles qualitates ⁊ paſſiones. He autē a ſe plurimū diſtāt: tamē cū vtraq; qualitates ſint: vtraq; prius docet. poſt vero que eorū diſtantia eſſe videantur ediſſerit. ⁊ prius eoruz conuenientia proponit exempla. Nam quid ſint paſſibiles qualitates dicens ait. vt dulcedo vel amaritudo: calor ⁊ frigus: ⁊ nigredo ⁊ albedo: ⁊ alia his cognata. hec que ſuperius cōprehenſa ſunt qualitates eſſe illa ratione cōfirmat: quā in primordio de qualitatis diſputatione ipſiꝰ qualitatis eſſe reddiderat. Diffinitionē eniz qualitatis eſſe prediperat: ſcđz quā quales vocamus. Quod ſi ſcđz qualitates quales vocamus. ab amaritudine vero vel a dulcedine amarū vel dulce dicitur. A nigredine atq; albedine nigrum atq; albuz: quis dubitet has eſſe qualitates: in quibus qualitatis cōuenit diffinitiō. Illa enī ſemper eiuſdem nature eſſe credunt̄: quecūq; eiuſdem deſcriptionis finibus terminantur: vt ſi qua res diffinitionē hanc que eſt animal rationale mortale ſuſceperit eam hominē manifeſtum eſſe eſt. Quocirca ſi hec quas paſſibiles qualitates vel paſſiones dixerat: ſuſcipiunt qualitatis diffinitionē eo ꝙ qualia dicunt̄ que illa ſuſceperint: has etiā conſtat eſſe qualitates.

Paſſibiles vero qualitates dicuntur non ꝙ hec que illas ſuſceperint qualitates: aliquid patiantur. neq; eniz mel quod aliquid paſſuz ſit: idcirco dicitur dulce: nec aliquid aliud huiuſmodi. ſimiliter autē his ⁊ calor ⁊ frigus paſſibiles qualitates dicuntur: nō ꝙ ipſa que eas ſuſcipiunt: aliquid paſſa ſint: ſed quoniā ſinguli eorum que dicta ſunt ſecundum ſenſuuz qualitatem paſſionis ꝑfectiua ſunt: paſſibiles qualitates dicūtur. dulcedo eniz quandam paſſionem ſecundum guſtum efficit: ⁊ calor ſecundum tactum ſimiliter autem ⁊ alia.

Paſſibilium qualitatū exempla cōſtituerat dulcedinem vel amaritudinez: frigus atq; calorem: albedinem atq; nigredinem: que cū paſſibiles qualitates ſint: non tamē vno eodemq; modo paſſibiles qualitates dicunt̄ ſed longe diſtāt rationes: quibus hec omnia qualitates paſſibiles appellantur: vt prius dulcedo vel amaritudo: calor ⁊ frigus paſſibiles qualitates dicunt̄: nō quod ea que ſunt dulcia: aliquid extrinſecus patiunt̄: nec vero ea que ſunt amara: ex aliqua paſſione ſaporem aſperū amaritudinemq; ſuſceperint. Neq; enim mel aliqđ paſſum eſt: vt ei dulcedo eſſet in natura. nec vero abſinthiū ab vlla aliqua extrinſecus paſſione amaritudinis horror infecit. quocirca hec ⁊ his ſimilia non idcirco dicuntur eſſe paſſibiles qualitates: ꝙ ipſe aliquid paſſe ſint ſed ꝙ ex his paſſiones quedam in ſenſibus dimittantur. Nanq; ex melle ꝙ dulce eſt dulcedo quedam in guſtu relinquitur: ſimulq; etiam calor ⁊ frigus paſſionez quandam ſenſibus faciunt. Patimur dulcedinem cuz aliquid dulce guſtamus: ſimulq; ſcđm caloris ⁊ frigoris qualitatem taliū ſenſuum paſſionē ſubimus. Quocirca calor ⁊ frigus: amaritudo atq; dulcedo: idcirco paſſibiles qualitates dicuntur: quod ſecundū ſenſuū qualitatem quandā in nobis efficiant paſſionem: nō ꝙ ipſa extrinſecus aliquid patiantur.

Albedo autem ⁊ nigredo ⁊ alij colores nō ſimiliter his que dicta ſūt: paſſibiles qualitates dicunt̄: ſed hoc qđ he ipſe qualitates ab aliquibus paſſionibus innaſcuntur.

Quoniam vero paſſibiles qualitates etiam colores eſſe dicuntur: id eſt albedo ⁊ nigredo. Non autem eodem modo paſſibiles qualitates dicuntur: quemadmodum amaritudo atq; dulcedo calor ⁊ frigus: nunc que eorum diſtantie eſſe poſſint exponit. Amaritudo eniz atq; dulcedo non ꝙ ipſa aliquid extrinſecus paterētur ſed ꝙ ipſe efficerēt paſſiones: paſſibiles qualitates vocabantur: albedo vero ⁊ nigredo contrarie. Non enim ꝙ ipſe aliquas ſenſibus paſſiones importent: ſed ꝙ ex alijs quibuſdam paſſionibus innaſcantur. Hoc autez videtur Ariſtoteles ex eo quodāmodo conſideraſſe: qđ poſt ipſe propoſuit hoc modo.

Quoniam ergo fiunt per aliquam paſſionē multe colorum mutationes manifeſtū eſt rubeſcens enim aliquis rubeus factus eſt ⁊ timens pallidus: ⁊ vnum quodq; talium.

¶ Hoc autem ex non longi temporis paſſionibus ad paſſibiles qualitates ⁊ diuturniſſime permanentes acutiſſima conſideratione tranſfertur. fit enim rationis probabilitas hoc modo. Monſtrãtur enim colorum qualitates ex paſſionibus naſci: ꝙ cum verecũdia paſſio quedam ſit: ex ea rubor exoritur: ⁊ cum timor loco paſſionis habeatur: ab ea pallor metuentis vultũ atqꝫ ora defigit. Quare quoniã hi colores ex quadam paſſione videntur innaſci: etiam in naturali colore eandem veriſimile eſt eueniſſe rationem. Nam quoniã cum verecundia fit: in os omnis ſanguis egreditur: ⁊ velut delictum tecturus effunditur: ita quoqꝫ fit rubor ex ſanguinis progreſſione atqꝫ in apertum effuſione. Quocirca ſi hoc ex innaturali paſſione contigerit: naturali facies rubore perfunditur. Pallor vero fit quotiens a facie ſanguis ad precordiorũ interiora ingreditur. Quod ſi hoc quoqꝫ naturalis paſſio det: veriſimile eſt eodem infectum colore percari. Quocirca ſiue per egritudinem pallor fit: qd naturale non eſt: ſiue per aliquẽ naturalẽ euentũ paſſionis accidat: ceteraqꝫ ad eundem modũ: paſſibiles qualitates dicunẽ: eo ꝙ ex aliquibus paſſionibus ſint. quod ipſe ariſtoteles hac voce teſtatur.

Quare vel ſi quis naturaliter aliquid taliũ paſſus eſt: ſimilem colorem oportet eũ habere. Que enim affectio nunc ad verecundiam circa corpus facta eſt: ⁊ ſecundũ naturalem paſſionem eadem fiet affectio: ut naturalis color ſit ſimilis.

¶ Nam ſiue aliquis vel nondũ natus aliqd patiatur quo faciem ſanguis relinquat: ſiue quolibet alio modo ſanguis ex infantis vultu ad interiora migrauit: faciez naturalis infecit pallor. ⁊ que nunc non naturales paſſiones diſpoſitioneſqꝫ ſunt: vt cũ hi colores faciem vel totũ corpus inficiũt: he ſi naturaliter cõtigerint eiſdem: ſimilibus ſignatus coloribꝰ vultus aſpicieẽ. Nunc enĩ cũ eſtus in ſuperficie vultus ſanguinẽ impoſitũ decoxerit. nigredinis peruſti ſanguinis rubor reddit colorẽ. Quod ſi idem aliqua paſſione in faciem nonduz geniti infantis acciderit: eandem veriſimile eſt affectionem coloris corpus ſuſcipientis inficere. Quare que in coloribus ſunt idcirco paſſibiles qualitates dicuntur: non ꝙ ipſe aliquid patiantur: ſed ꝙ ex aliquibꝰ paſſionibus in cuiuſlibet corpus atqꝫ ora proueniunt.

Quecunqꝫ ergo talium caſuum ab aliquibus paſſionibus difficile mobilibus ⁊ permanentibus principiũ ſumpſerint: paſſibiles qualitates dicuntur. ſiue enim ſecundũ naturalem ſubſtantiam pallor aut nigredo facta eſt: qualitates dicuntur. Quales enim ⁊ ſecundũ eas dicimur: ſiue propter egritudinem longam vel eſtum aliquid tale contingit: vel nigredo vel pallor: ⁊ non facile preterit: ⁊ in vita permanet: qualitates ⁊ iſte dicuntur. Similiter enim quales ⁊ ſecũdũ eas dicimur.

¶ Dat quoddam ſignũ quo perſpecto valeamus agnoſcere: quas harũ omniũ que ſupradicte ſunt: qualitates oporteat appellari. Si enim ita vel caſu aliquo vel natura hec qualitates euenerint: vt eorum ſit tardus exitus permutatioqꝫ difficilis: qualitates vocantur. Si quis enim vel per egritudinẽ vel per naturam pallidꝰ fiat: ſitqꝫ in eiꝰ corpore permanẽs pallor: tunc qualitas appellatur. ⁊ hoc non in corporalibus ſolum vitijs: ſed etiã in animi quoqꝫ affectionibus inuenitur. Si quis enim vel per naturã vel quomodolibet alio poſtea caſu aſſiduis cõmeſſationibꝰ delectetur. ⁊ hoc illi quodãmodo in ipſa mentis diſſolutione permaneat: ab eoqꝫ difficile moueatur: paſſibilis qualitas effecta eſt: idcirco ꝙ ſcdm eaz quales dicuntur: quibus illa prouenerit. Niger enim dicitur in quo nigredo permanſerit. Cõmeſſator cui voluptas perpetua cõmeſſandi eſt. Eſt ergo ſignũ in paſſibilibus qualitatibus hoc: eas eſſe imobiles ⁊ permanentes. que autem huiuſmodi ſunt que facillime permutãtur: ⁊ temporali ſtatu ſunt: de his talis ariſtotelis videtur eſſe ſententia.

Quecunqꝫ vero ex his que facile ſoluũtur: ⁊ cito tranſeunt: fiunt: paſſiones dicuntur: qualitates vero minime. non enĩ dicimur ſcdm eas quales: neqꝫ eniz qui propter verecundiam rubeus factus eſt: rubeus dicitur: nec cui pallor propter timorẽ venit: pallidus eſt: ſed magis quidez aliquid paſſus ſit. quare paſſiones huiuſmodi dicunẽ: qualitates vero minime. Similiter his ⁊ ſecũdum animã ⁊ paſſiones ⁊ paſſibiles qualitates dicuntur. Quecunqꝫ enim mox in naſcendo ab aliqbus paſſionibus difficile mobilibus fiunt: qualitates dicuntur: ut dementia ⁊ ira ⁊ alia huiuſmodi. quales eniz ſcdm eas dicimur: id eſt iracundi ⁊ demẽtes. Similiter autem ⁊ quecunqꝫ alienationes nõ naturaliter: ſed aliquibus caſibus facte ſunt difficile pretereuntes ⁊ omnino imobiles: ⁊ huiuſmodi qualitates ſunt. quales eniz ⁊ ſecunduz eas dicimur. Quecunqꝫ vero ex his que facile ⁊ citius pretereunt fiũt: paſſiones dicuntur: ut ſi quis contriſtatus iracũdior fit: non enim iracũdus dicitur: qui in huiuſmodi paſſione iracundior eſt: ſed magis aliquid paſſus. Quare paſſiones quidem huiuſmodi dicuntur: qualitates vero minime.

¶ Quid de his affectionibꝰ iudicaret: que ad preſens tempus atqꝫ ad momentum animis vel corporibus inhererent: ipſe non obſcura oratione vulgauit. Nam cũ prius eas eſſe paſſibiles qualitates pronunciaret: que ex aliquibus paſſionibus gignerentur: ⁊ tamẽ in ſubiectis imutabiliter permanerent: nũc illas affectiones que ita ſunt in ſubiectis: vt cito pretereant: non qualitates ſed paſſiones vocat. Si quis enim propter verecũdiam rubore infectus eſt: quoniã rubor ille non permanet: rubeus nõ vocatur. Quod ſi rubeus diceretur: eſſet quoqꝫ ipſe rubor paſſibilis qualitas: quoniã in ſubiecto corpore diutiſſime permaneret. Nunc autem quoniã nullo modo rubeus dicitur: cui a verecundia rubor venit: qualitates autem ſunt ſecundũ quas quales vocamur: verecundie rubor non qualitas: ſed quedã paſſio eſt. nam ſi eſſet qualitas: ab eo rubore rubei dicerentur: ideſt quales: ſed hoc non ita eſt. Non igitur huiuſmodi affectiones que non multo durant tempore qualitates vocantur: ſed potius paſſiones. Paſſus eniz aliquid dicitur qui propter verecundiã rubeus ſit. Eadẽ ratio eſt in anime paſſionibus. Nam ſi ad momentum quis iratus eſt: non idcirco eum iure aliquis iracunduz vocet: ſed ſi huiuſmodi vitiũ in cuiuſlibet animo conſtãter inheſerit. Nam ſi quis vel per naturam vel per egritudinẽ ſit leſus corpore: vt vel perpetuã dementiã: vel imobilem incurrat iracundiam: ille vel demens vel iracundus dicitur. Et quecũqꝫ alienationes (vt ipſe ait) vel ſcdm naturã vel per caſuz permanentes fuerint ille in paſſibili qualitate numerantur: idcirco quod ſcdz eas quales dicimur. Que autem (vt dictum eſt) non permanent: ſed facile tranſeunt: eas nõ qualitates: ſed ſolũ vocamus paſſiones. Sed quoniã tres ſpecies qualitatis enumerauit: vnaz ſcdm quam habitus diſpoſitioneſqꝫ dicerentur. alterã ſcdm quam naturalis potentia vel impotentia ad aliquid faciendum vel patiendũ ſubiectarum rerum naturas pararet. tertiam ſecundũ quaz paſſibiles qualitates dicerentur: ⁊ hanc tali duplicitate partitus eſt: vt alias idcirco diceret paſſibiles eſſe qualitates: ꝙ ipſe aliquas gignerent paſſiones: alias vero ꝙ ab aliquibus ipſe paſſionibus naſcerentur. Queri põt quomodo he quoqꝫ paſſibiles qualitates diſtent a pma illa ſpecie qualitatis: que ſcdz habitum diſpoſitionẽqꝫ propoſita eſt. Nã ſi quis calorẽ frigusqꝫ perſenſerit: habet quidem qualitatem paſſibilem: ſed tamẽ in eiuſdez ipſius diſpoſitione atqꝫ affectione verſatur. diſpoſitus namqꝫ eſt ad eundem calorẽ atqꝫ frigus: quez ſumpſit atqꝫ habuit: qd ſcilicet ipſe Ariſtoteles videns calorez frigusqꝫ in vtraqꝫ ſpecie numerauit: namqꝫ ⁊ diſpoſitionem dixit calorem atqꝫ frigus: ⁊ paſſibilez qualitatem. huius queſtionis talis ſolutio eſt. Nihil impedit ſcdm aliam ſcilicet atqꝫ aliam cauſam vnam eandemqꝫ rem gemino generi ſpecieiue ſupponere: vt ſocrates in eo ꝙ pater eſt ad aliquid dicitur: in eo vero quod homo ſubſtãtia eſt. ſic in calore atqꝫ frigore in eo quod quis ſcdz ea videtur eſſe diſpoſitus: in diſpoſitione numerata ſunt. Scdm vero ꝙ ex aliquibus paſſionibus innaſcuntur paſſibiles qualitates dicte ſunt. Ipſe vero ab habitu diſtant id eſt paſſibiles qualitates: quod in plurimis ad habitus rebꝰ per artes atqꝫ ſcientias peruenitur: ita vt ipſe habitus ordine ⁊ filo quodã perficiatur. Paſſibiles vero qualitates eo modo minime. Quo vero diſtent he paſſibiles qualitates a ſcda ſpecie: que ſcdm naturalem potentiã vel impotentiam dicitur: queritur. Perplana diſtantia eſt. Dicimus enĩ ſcdm potentie naturalis ſpeciem aliquid dici: non ſcdz preſentem actũ: ſed ſcdm id quod ad hoc eſſe poteſt. frigus vero calorqꝫ ⁊ dulcedo vel amaritudo non ſcdm quod poſſit eſſe: ſed ſcdm id quod iam ſit: conſideratur. Quocirca diſtat hec tertia ſpecies a ſecunda: ꝙ hic ſcdm poſſibilitatẽ dicitur: tertia vero ſcdz actum. Sed quod dudũ promiſcue paſſiões affectionũ nomine vocabamus: hec quoqꝫ non longa queſtio eſt. Sic enim inueniemus ꝙ paſſio ab affectionibus diſcrepare videatur. Si qua eniz corpora ita calefacta ſint: vt ex ſe quoqꝫ ipſa aliquem calorem emittere valeant: illa ad calorem affecta nuncupantur. Si qua vero tantũ calorem momento ſuſceperint: paſſiones dicimus: ⁊ ab affectibus ſegregamus: vt hoc ſit integrũ paſſionũ affectionũqꝫ ad habitus augmentũ: vt amplificata paſſio in affectionem tranſeat: augmentata affectio in habitum permutetur. ⁊ hec quidem de tertia ſpecie qualitatis pronũciaſſe ſufficiat. Nunc quarte ſpeciei vim naturãqꝫ veraciſſima diſputatione confirmat: vſquequo progreſſa q̃litatis diſtributio cõquieſcit. Nobis quoqꝫ diſputationũ prolixitas moderanda eſt. Prouidendum quoqꝫ ẽ vt ſufficiens breuitas ordini expoſitionis adhibeatur: ne aut breuitatem comitetur obſcuritas: aut planitiem minꝰ moderata oratio odioſo faſtidio ⁊ ĩ longinquitate deformet.

Quartum vero genus qualitatis eſt figura: et circa vnuz quodqꝫ conſtãs forma. amplius ad hec rectitudo ⁊ curuitas: ⁊ ſi quid ſimile eſt his. ſecundum enim vnũquodqꝫ eorum quale quid dicitur. triangulum eniz vel quadrãgulum eſſe quale quid dicitur: ⁊ rectum aut curuum.

¶ Quarta eſt ſpecies qualitatis que ſcdm vnãquãqꝫ formã figuramqꝫ perſpicitur. Eſt autem figura: vt triãgulum vel quadratũ. forma autem ipſius figure quedã qualitas eſt. vt figura quidem eſt triangulum vel quadratum. forma autez ipſius trianguli vel quadrati quedam qualitas. vnde etiam formoſos homines dicimꝰ. Figura enim quedam vel pulchrior: vel mediocris: vel alio quodãmodo conſtituta qualitas formaqꝫ nominatur. Has autem eſſe qualitates nullꝰ dubitat. Siquidem ⁊ a figura dicitur figuratus: ⁊ a forma formoſus. Amplius quoqꝫ triangulum etiam a triãgulatione denominatum eſt: ⁊ quadratum a quadratura. Quod ſi ille ſunt qualitates: ſcdz quas quale aliquid appellatur non eſt qui dubitet formã figurãqꝫ eſſe qualitates: qm omnia q̃ his participãt: ex his ipſis qualia nominãtur. ſed quoniam in continue quãtitatis ſpeciebus ⁊ triangulum ⁊ ſuperficies enumerata eſt: ipſa quidem ſuperficies quantitas eſt: ipſius vero ſuperficiei compoſitio qualitas. eſt enim figura (vt geometrici diffiniũt) que ſub aliquo vel aliquibꝰ terminis continetur. Sub aliquo quidem: vt circulus: ſub aliquibus vero: vt triangulum vel quadratũ. quare ſpacium quidez ipſum: qd ex ſupradictis lineis cõtinetur: ſuperficies dr: q̃ eſt quãtitas. Superficies nãqꝫ quoniam in dilatione quadaz ⁊ ſpatio conſtat: quantitas eſt: ſed compoſitio ipſius ſuperficiei qualitas. Nam quoniam tres linee conuenienter in ſe iunctis terminis vnũ ſpacium concluſere: qd tribus angulis ⁊ tribus lineis continetur: hoc ipſum ſpacium quod concludunt: ad quantitatẽ referri poteſt: quod vero tribus lineis. hoc eſt qualitas. figura enim eſt triangula. hoc idem quoqꝫ dici poteſt etiam in linea. Nam quoniã longitudo ſine latitudine eſt: ad quantitatem dicitur: quod recta ſiue curua eſt: redditur rurſus ad qualitatem.

Rarum vero ⁊ ſpiſſum ⁊ aſperũ ⁊ lene putabũtur quidẽ qualitatẽ ſignificare. ſed aliena huiuſmodi putãtur eſſe a diuiſione que circa qualitatẽ eſt. quãdã enim poſitionem magis videtur vtrũqꝫ partium ſignificare. ſpiſſum quidem eſt eo ꝙ partes ſibiipſe ꝓpinque ſint. raruz vero eo ꝙ diſtent a ſe inuicem. ⁊ lene quidẽ quod in rectuz ſibi partes iaceant. aſperũ vero quod hec quidem pars ſuperet: illa vero ſit inferior. Et fortaſſe alij quoqꝫ apparebunt qualitatis modi: ſed qui maxime dicuntur fere tot ſunt. qualitates itaqꝫ ſunt que ꝓdicta ſunt: qualia vero ſunt: que ſcdm hec denominatiue dicuntur: vel quomodolibet aliter ab his.

¶ Quedam ſunt que videntur eſſe qualitates: quoniã ex hijs aliqua denominatiue dicuẽ: vt lene quoniã dicitur a lenitate: et aſperum quoniã dicit ab aſperitate. ſpiſſum quoqꝫ ⁊ rarũ a raritate ⁊ ſpiſſitate nominantur. videnẽ ergo hec quoqꝫ in q̃litatibꝰ poſſe numerari. Sz rectam rationem perſpicientibus nec ſolum auribus que dicuntur: ſed etiã mente atqꝫ animo iudicantibus in q̃litatibus hic poni non oportere manifeſtum eſt. Nam quod dicimus rarum: poſitio quedã partium eſt non q̃litas. Nam quia ita partes a ſe ſeparate diſtant: vt inter eas alieni generis corpꝰ poſſit admitti: ideo rarũ vocatur: vt ſpongie pumiceſqꝫ: quoniã in eorum cauernis ſurculus vel aliud quid immitti poteſt: ita vt inter rimas partium ſit: idcirco rarũ dicitur. Porro autez ſpiſſum: quoniam ita ſibi partes vicine ſunt atqꝫ ad ſe inuicem ſtricte: vt inter eas nullum corpus poſſit incidere: atqꝫ ideo ſpiſſum vocaẽ: vt eſt ferrũ vel adamas. Poſitio ergo quedam partiũ his ineſt non qualitas. nec vero illud quoqꝫ diſtat: quod dicitur lene. Nam quoniã

partes ita ſunt poſite: vt neutra ſuperet: neutra ſit minoꝛ: ſed equalibus extremitatibus iuncte ſunt: idcirco quedam lenitas ē: vt adducta manꝰ illam: que ex equalitate iunctis partibus nata eſt: ſentiat lenitatē: vt eſt argentum. Aſperitas vero eſt partium non equalis poſitio: ſed aliarum eminentiū: aliarum vero depꝛeſſarum vt cuius alie partes eminent: alie vero depꝛeſſe ſunt. Ergo ſcdm vnāquāqꝫ partiū poſitionē vel raritas vel ſpiſſitudo vel aſperitas vl' lenitas coꝛpoꝛibꝰ ē. Nō igit hec ſcdꝫ qualitatē dicitur: ſed potius ſcdm poſitionē. Poſitio autem in relationis genere nominata eſt. Nō igit he qualitates: ſed potius relatiue ſunt. ⁊ enumerationes quidē ſpecierū qualitatis ariſtoteles hic terminat. Nō ſunt tamē putande ſolum eſſe qualitates: quas ſupꝛa poſuit. Ipſe enim teſtatur eſſe quoqꝫ alias qualitates: quas modo omnes numerare neglexit. ſꝫ cur neglexerit multe ſunt cauſe. Pꝛima ꝙ elementi vicem hic obtinet liber: nec perfectam ſcientiā tradit: ſed tantūmodo aditꝰ atqꝫ pons quidā in altioꝛa philoſophie introitum pandit. Quocirca ſi hoc ita eſt: tñ dicere oportuit: quātum ingredientibus ſatis eſſet: ne eoꝛum animos nondū ad ſcientiam firmos multiplici doctrine ſubtilitate cōfunderet. que vero hic deſunt in libris: qui μετὰ τὰ φυσικὰ inſcribunt appoſuit. Perfectis nāqꝫ opus illud non ingredientibus pꝛeparatur. Eſt quoqꝫ alia cauſa: vt nos ad exquirendas alias qualitates nō ſoluꝫ pꝛopꝛioꝛum dictoꝛum: ſed etiam noſtroꝛū aliquid inueniendi incitatoꝛ admitteret. Quocirca cōcludit eas que maxime dicerentur: quas ſupꝛa pꝛopoſuit eſſe qualitates. Illa vero dici qualia que ſcdꝫ pꝛedictas qualitates dicerentur. ſed quoniam addidit. vel quomodolibet ab his. que ſit huiuſce pꝛopoſitionis ſententia pꝛius appoſitis ariſtotelis verbis ſequēs expoſitiōis oꝛdo cōteret.

In pluribus quidē ⁊ pene in omnibus denominatiue dicuntur: ut ab albedine albus ⁊ a grāmatica grāmaticus: ⁊ a iuſticia iuſtus Similiter autē ⁊ in alijs. In aliquibus vero eo ꝙ non ſint poſita qualitatibus nomina non cōtingit ab eis denominatiue dici: vt curſoꝛ: aut pugillatoꝛ: qui ſcdm valitudineꝫ naturalē dicūtur: a nulla qualitate denominatiue dicuntur. Non enim poſita ſunt nomina valitudinibus: ſcdm quas iſti quales dicuntur: ſicut in diſciplinis: ſcdm quas vl' pugillatoꝛes vel paleſtrici ſcdm affectioneꝫ dicuntur. Pugillatoꝛia enīꝫ ⁊ paleſtrica diſciplina dicitur. Quales vero ab his denominatiue hi q ad eas afficiunt dicūtur. Aliquando autē ⁊ poſito nomine denominatiue nō dicitur id quod ſcdm ipſum quale dicitur: ut a virtute ſtudioſus dicitur. Virtutē enim habēdo ſtudioſus dicitur: ſed nō denominatiue dicit a virtute. Non autem in pluribus hoc tale eſt. Que autem dicuntur qualia: aut denominatiue a pꝛedictis qualitatibus dicuntur: aut aliquo modo aliter ab his.

¶ Multe inquit ſunt qualitates: quibus poſitis ⁊ pꝛopꝛio nomine nuncupatis ab his alia denominatiue dicuntur: ut ea que ipſe planiſſime adiecit exempla. Naꝫ cum albedo cuiuſdaꝫ nomen ſit qualitatis: ab eo dicitur albus. Eodem quoqꝫ modo ⁊ grāmatica cum rei ſit nomen: ab ipſo quales dicuntur. Grāmatici enī a grāmatica nominantur. atqꝫ hoc eſt in pluribus ut poſito nomine ſi quid ſcdꝫ ipſas qualitates quale dicitur: ex his ipſis qualitatibus appellatio deriuetur. Alie vero qualitates ſunt: in quibus cū nomen poſitum non ſit: tamē quales dicūtur. quales quidem quia alia q̄litate participant: ſed non ſcdm eam qualitatē quales dicuntur: ex qua ſi his eſſet qualitatibus nomen poſitum: poterant appellari: ut in ea qualitate que ſcdm potentiam naturalē dicitur. Illi enim q̄ꝫ quales dicantur: hi q ſcdm ipſam potentiā nominantur: ipſi tamen (vt dictū eſt) nullo pꝛopꝛio nomine nuncupantur. Nam q pugiles appellantur ab arte pugillatoꝛia: idcirco ab ea pugiles dicuntur: quod ad eandē ipſaꝫ artē pugillatoꝛiā quodā modo affecti ſunt. Jam enīꝫ pugiles ab arte pugillatoꝛia pꝛedicantur. Qui vero nondū pugiles ſunt: ſed eſſe poſſunt: non ſcdm ipſam artē: id eſt pugillatoꝛiaꝫ: ſed ſcdm potentiā pugillatoꝛie artis pugillatoꝛes vocant. Ipſi autem potentie nomē pꝛopꝛiū poſitū non eſt. Nā quēadmodū a curſu curſoꝛes: a paleſtra paleſtrici: a pugillatoꝛia pugiles diſtinctis qualitatū vocabulis appellantur: non eodē modo eſt etiam in vniuſcuiuſqꝫ rei potentia naturali. curſus enim potentia naturalis: ſecundū quā curſoꝛes vocamus: ⁊ rurſus potentia pugillandi: vel potentia paleſtrizandi ſuo nomine diſtincta non eſt. Cur enim dicitur curſoꝛ ſi interrogemur de eo qui nondū eſt curſoꝛ: dicimus ſcdm potentiam naturalem. Cur paleſtricus: eodē quoqꝫ modo naturalem potentiā reſpondemus. Quare pugillatoꝛ qui nondū eſt pugilis: ab eadem quoqꝫ potentia naturali nominat. Si igitur haberet hec naturalis potentia pꝛopꝛiuꝫ nomen: ita diſtinctis vocabulis appellaret: ut in his qualitatibus in quibus pꝛopꝛie nomē eſt poſitū: ut in curſu vel paleſtra vel arte pugillatoꝛia. ⁊ hoc eſt quod ait. In aliquibus vero pꝛopterea ꝙ qualitatibus nomina nō ſunt poſita: impoſſibile eſt ab his aliquid denominatiue dici. Ut hec ſcilicet demonſtraret curſoꝛem quidem qui iaꝫ curreret a curſu eſſe dictū: curſoꝛeꝫ vero qui ſcdm potentiam currendi diceretur: non vocari a curſu: ſed tantum a potentia: cuius potentie nomen pꝛopꝛium non eſſet poſitum. Quare hec omnia que ſcdm potentiaꝫ naturalem dicuntur: a nulla qualitate denomiatiua ſunt. Idcirco ꝙ e qualitates a quibus denominari poſſunt: pꝛopꝛijs nominibus carent. que vero ita ſunt: vt non ex potentia: ſed ex affectione dicantur: ab his qualitatibꝰ ad quas ſeſe aliquo modo habent denominatiue dicunt quod Ariſtoteles hoc pꝛotulit modo dicens. Non ita eſſe ſecundum potentiam naturalem: quemadmodum etiā in diſciplinis ſecundū q̄s vel pugillatoꝛes vel paleſtrici ſcdm affectionem dicuntur. Pugillatoꝛia enim diſciplina dicitur ⁊ palleſtrica: quales vero ab his denominatiue: qui ad eas ſunt continentes: dicuntur. Docuit igitur omnia que a quibuſdam qualitatibus dici putarentur: vere quoqꝫ a qualitatibus non pꝛedicari: vt in his quibus qualitatibus nomen pꝛopꝛium non eſt. Illud quoqꝫ monſtrauit hoc in pluribus euenire: vt de pꝛopoſitis qualitatibus qualia denominatiue dicerentur. Reſtat ergo quod reliquuꝫ eſt: vt dicat eſſe q̄ſdā qualitates quarum cum nomen ſit poſitum: ab his ipſis tamen que illarum rerum participant denominatiue nō dici: vt virtus. Nam cū virtus qualitas ſit (eſt enim habitus quidam: omnis vero habitus qualitas) Ergo quicūqꝫ virtute participat: non ſecundū eam denominatiue dicitur. In denominatione enim querendum eſt: vt ſemper idem permaneat nomen. In eo autēꝫ qui virtute participat nulla virtutis denominatio eſt: vt q bonitate pticipat: bonus dicitur: qui iuſticia iuſtus: ⁊ alia huiuſmodi. Qui vero virtute participat: aut pꝛobꝰ nominatur aut ſapiens: ſed neqꝫ pꝛobus neqꝫ ſapiens a virtute denominatiua ſunt. Idcirco ꝙ vtrunqꝫ nomē a virtute longe diſſimile eſt: quod ipſe ſic ait. Aliquādo autēꝫ poſito nomine denominatiue non dicitur quod ſecundū ipſum quale dicitur. Et eius rei pꝛoponere non

omiſit exemplum. ſed hoc in multis non poteſt inueniri pauca enīꝫ ſunt (vt ipſe ait) in quibus poſito qualitatis nomine que hiſ participāt: a ſuperioꝛi qualitate qualia non dicantur. Dat autem his qualitatibus pluralitatis calculum: ex quibus qualia nominantur ea que his participant. Nam (vt ipſe ait ſuperius) in pluribus ⁊ pene in omnibus denominatiue dicuntur. Quocirca recta diffinitio eſt ⁊ pꝛopꝛio oꝛdine conſtituta. Nāqꝫ in pꝛincipio hoc ſolum dictum eſt eſſe qualitateꝫ ſecūdū quam qualia dicerentur. Sed quoniam ſunt quedam quoꝛū qualitates ipſe pꝛopꝛijs nominibus carent que vero his participant: ſuis vocabulis appellantur: vt in naturali potentia. Et rurſus ſunt quedam: que in qualitatibus quidem habeant pꝛopꝛia nomina. In his vō que ad eas ipſas qualitates eſſent affecta: nulla ex pꝛopoſitis qualitatibꝰ denominatio fieret: hoc addidit. Ab omnibus qualitatibus aut denominatiue dici qualia: que illis qualitatibus participarent: aut quomodolibet aliter. i. ſiue poſito nomine qualitatis de eo non dicerentur: que illa participarent: vt in eo quod eſt virtus: ſiue ipſi qualitati poſitum nomen non eſſet: vt in eo quod ē potentia naturalis. Quare quoniam in his duabus q̄litatibus: in quibus vel poſito nomine non ſecundum nomē que ſunt qualia denominatiue dicuntur: vel cuꝫ ipſis qualitatibus nomen poſitum non ſit: neutra ipſoꝛum pꝛedicatio denominatiue ſit. Ad concludendum omnem terminuꝫ qualitatis ait: aut denominatiue qualia a qualitatibus appellari: aut quomodolibet aliter ab ipſis: vt non denominatiue: ſed aliquotiens quidem ſecūdū potētiā: alquotiēs vō ſecundū eandem qualitateꝫ virtutis eadem enim qualitas eſt virtutis ⁊ ſapientie. quocirca concludit ita qualia dici quecūqꝫ ex his qualitatibus denominatiue dicerētur: vel quomodolibet aliō ab ipſis modo. Digeſtis in oꝛdine pꝛius omnibꝰ qualitatibus ex eoꝛum concluſione reperta: conſueto oꝛdine vnaqueqꝫ pꝛopꝛietas veſtigatur.

Ineſt autem ⁊ contrarietas ſecunduꝫ quale: ut iuſticia iniuſticie contraria eſt: ⁊ albedo nigredini ⁊ alia. ſimiliter autēꝫ ⁊ ea que ſecunduꝫ eas qualia dicuntur: ut iuſtum iniuſto: ⁊ album nigro. non autē in omnibus hoc eſt. rubꝛo enim vel pallido aut medijs huiuſmodi coloꝛibus nihil cōtrariū eſt qualitatibus exiſtentibus.

¶ Dicit in qualitatibus quedā eſſe contraria: atqꝫ hoc pꝛobat exemplis. albedo nanqꝫ ⁊ nigredo contraria ſūt ⁊ quecūqꝫ albedine nigredineqꝫ participant. hoc eſt enī quod ait: ⁊ ſcdꝫ eas qualia que dicuntur. nam ſicut albedo nigredini contraria eſt: ita quoqꝫ albꝰ nigro. ſed hoc qualitatis pꝛopꝛium non eſt. nam cum rubrum ⁊ pallidum qualitates ſint: alijſqꝫ etiam coloꝛes huiuſmodi in his contrariuꝫ non eſt. nullus enim dicit aliquid rubꝛo vel pallido eē contrarium. nam quoniam albū ⁊ nigrū extremitates quedam coloꝛum ſunt ⁊ longiſſime a ſe diſtant: contraria ſunt. Medietates vero contraria non habent. Nam ſi quis ponat rubꝛuꝫ nigro eſſe contrariū longiſſimeqꝫ diſtant que ſunt cōtraria. Longiſſime igitur nigredo a ruboꝛe diſtabit. ⁊ rurſus albedo a nigredine plurimuꝫ diſtat. Eſt igitur nigredini ruboꝛ atqꝫ albedo contraria: vniuſqꝫ rei duo contraria inueniuntur. q̄d fieri non poteſt. Nō eſt igitur nigredini contrarius ruboꝛ. Similiter autem monſtrabimus ⁊ in alijs medijs coloꝛibus contrarium non eſſe. Quocirca ſi huiuſmodi coloꝛibus contrarium nihil eſt: non in omni qualitate contrarietas reperitur. quod ſi ita eſt: ſuſcipere contraria qualitatis pꝛopꝛium non eſt. At vero nec in ipſis quoqꝫ foꝛmis que manifeſte qualitates ſunt: contrarietas inuenitur. nam neqꝫ circulus quadrato: neqꝫ quadratus triangulo: nec vlla figura vlli figure poteſt eſſe contraria. Quocirca manifeſtum eſt ſuſcipere contrariū non eſſe pꝛopꝛium qualitatis. Sed quoniam ſunt quedaꝫ in qualitate que ſibimet videantur eſſe contraria: vt iuſtitia ⁊ iniuſtitia: hinc quedam queſtio ſolet oriri. Dicunt enim quidam iuſtitie iniuſtitiam non eſſe contrariam. putant enīꝫ quod dicitur iniuſtitia pꝛiuatiōeꝫ eſſe iuſtitie: non tamen contrarietatem. Contraria enim pꝛopꝛijs nominibus non cōtrarij pꝛiuatione nominari: vt album nigro. habere tamen iuſtitiam aliquaꝫ contrarietatem: cuius adhuc pꝛopꝛiū nomen non ſit inuentum: quod omnino falſum eſt. Multe enīꝫ habitudines pꝛiuationis vocabulo pꝛoferuntur: vt liberalitas ⁊ illiberalitas: pꝛudentia ⁊ impꝛudentia: que nunq̄ꝫ virtutibus opponerentur: que ſunt habitus: niſi ipſe quoqꝫ habitꝰ eſſent: ⁊ in animis habentiū inmutabiliter permanerēt. At vero neqꝫ illud verū eſt omnes pꝛiuatiōes negatiōe ꝓferri. Surditas enim cum ſit auditus pꝛiuatio: ſine negatione pꝛofertur: eodem quoqꝫ modo cecitas. Nullus enim dicit inauditio: neqꝫ inuiſio: nec aliquid huiuſmodi. ſed tñ ſurditas cecitaſqꝫ nominantur ꝓpꝛijs nominibus: cum ſint illa in habitu viſus: auditus: illa in pꝛiuatione ponenda. Igitur iuſticia iniuſticie contraria eſt. Tradit ergo regulam ea q̄ contraria ſunt ſub quo genere conuenienter aptentur: quam regulam his verbis ipſe perſcribit.

Amplius ſi ex contrarijs vnum fuerit quale: hoc palam eſt quoniā reliquū erit quale pꝛoponenti ex ſingulis alia pꝛedicamenta: ut ſi eſt iuſtitia iniuſtitie contrariū quale autem eſt iuſtitia: quale igit' eſt iniuſtitia. nullum enim alioꝛuꝫ pꝛedicamentoꝛum aptabitur iniuſtitie nec quātitas: nec ad aliquid: nec vbi: nec omnino aliud quicq̄d niſi quale. ſic autem ⁊ in alijs que ſecundum quale contraria ſunt.

¶ Si ex duobus inquit contrarijs manifeſtum fuerit vnū eoꝛum contrarioꝛū ſub qualitate poni: ſimul manifeſtum erit quod etiā eius contrariū conuenienter qualitati ſupponatur: ſimulqꝫ demonſtrat iniuſtitiam eſſe qualitatem. Nā ſi iuſtitia apertiſſime qualitas eſt: idcirco quod neqꝫ quantitas: neqꝫ ad aliquid: neqꝫ vbi: nec quando: nec aliud vllum pꝛedicamentū eſt: nec ſub vllo alio genere poni poteſt niſi ſub ſola qualitate: cum ei cōtraria ſit iniuſtitia: nō eſt dubiū iniuſtitiā quoqꝫ qualitati ſubnecti: quod ipſe quoniam planius dixit: ⁊ ipſa exemploꝝ luce vulgauit: ad aliud nobis eſt trāſeundū.

Suſcipit aūt qualitas magis ⁊ minus. albū enī magis ⁊ minus alteꝝ altero dr: ⁊ iuſtuꝫ alteꝝ altero magis ⁊ minus dr: ſꝫ ⁊ ipſa crementū ſuſcipiunt: cū candidū nanqꝫ ſit: amplius cōtingit candiduꝫ fieri: non tñ oīa ſed plura. Iuſtitia nanqꝫ a iuſtitia ſi dicatur magis ⁊ minus poteſt quilibet ambigere: ſimiliter ⁊ in alijs affectibus. quidam enī de talibus dubitant. iuſtitiā nanqꝫ a iuſtitia non multum aiunt magis ⁊ minus dici: nec ſanitatē a ſanitate. Minus autē alterum altero habere ſanitatem aiunt: ⁊ iuſtitiā minus alterum altero habere: ſic autem ⁊ grammaticā: ⁊ alios affectus. Sed tñ ea que ſecundū eos affectus dicuntur: qualia indubitanter recipiunt magis ⁊ minus. grāmaticioꝛ

enim alter altero dicitur: ⁊ iuſtior: ⁊ ſanior. ſimiliter ⁊ in alijs.

¶ Aliud quoqꝫ proprium protulit: quod tractata ratiõe ab integra proprietate qualitatis excluſit. Ait enim qualitates poſſe vel intendi vel minui. Poſſe enim dici alterum altero plus album: vt nix argẽto: ⁊ que candidiora ſunt marmora. ⁊ iuſtum alterum altero magis ⁊ minus dicimus. Nanqꝫ iuſtius aliquid factum: nec non iuſtiſſimum eſt. In quibus autem comparationes ſũt: i his magis minuſqꝫ dici manifeſtũ ẽ. hoc quoqꝫ modo ipſum album vel alia qualitas non ſolum contra alterã eiuſdem ſpeciei comparata ⁊ intentione creſcit ⁊ relaxatione minuitur: ſed etiam ad ſeipſaꝫ recipit comparationem. Dicitur enim nunc quidem argentum candidius eſſe ꝙ antea cum fuerit deterſum. Sed cuꝫ hic ita ſit: nõ eſt magis minuſqꝫ ſuſcipere propriuꝫ qualitatis. neqꝫ enim ſola qualitas magis minuſqꝫ ſuſcipit. hec enim intentio ⁊ relaxatio in his quoqꝫ que ſunt ad aliquid inueniꝭ: vt in eo qđ ẽ equale ⁊ ineq̃le poſſum⁹ dicere plus equale vel minus: ⁊ in ceteris huiuſmodi. nec vo oĩs qualitates ſuſcipiunt magis ⁊ minus: quod ipſe ſic ponit. Non autem in omnibus hoc eſt ſed in pluribus. Dubitabit enim quis an iuſtitia magis eſſe iuſtitia dicatur: ſimiliter autem et in alijs affectionibus. quidaꝫ vero in hoc dubitant. dicunt enim iuſtitiam iuſtitia nõ magis vel minus dici: nec ſanitatem ſanitate. minus autem habere alterum altero ſanitatem dicunt: ⁊ iuſtitiã minus alterum altero habere. In hoc tres fuere ſententie. Quedam nãqꝫ dicebant in omnibus ſecundum materie habitudinẽ reperiri poſſe magis ⁊ min⁹. Propriũ nãqꝫ eſſe materie corporumqꝫ intentõe creſcere ⁊ minui relaxatione: que quorundã platonicorum ſententia fuit. Alia vero que ſecundum certiſſimas veriſſimaſqꝫ artes atqꝫ virtutes non diceret eſſe magis ⁊ minus. Secũdũ autẽ medias dici poſſe: vt hec ipſa grammatica atqꝫ iuſtitia non dicitur magis grammatica neqꝫ magis iuſtitia. Eſſe autem quaſdam alias mediocres artes: in quibus idipſum poſſet euenire. Tertia eſt de qua ariſtoteles loquitur ꝙ ipſas quidem habitudines nulla intentione creſcere: nec diminutione decreſcere putat: ſed eorũ participantes poſſe ſub examine comparationis venire vt de his magis minuſue dicatur. Sanitatem nanqꝫ ipſam ⁊ iuſtitiam alteraꝫ altera magis minuſue nõ eſſe. Neqꝫ enim quiſqꝫ dicit magis eſſe ſanitateꝫ alia ſanitate. Sed hoc ſolum dicere poſſumus magis ſantiateꝫ habere aliquem .i. eſſe ſaniorem: ⁊ magis ſanum ⁊ minus ſanum. Dicimus ergo ꝙ ipſe quidem qualitates non ſuſcipiunt magis ⁊ minus. Qui vero ſcđm eas quales dicũtur: ipſi ſub comparatione cadunt: vt iuſtior ⁊ ſanior ⁊ grammaticior. Nanqꝫ ipſa grammatica .i. litteratura non ſuſcipit magis ⁊ minus. nullus enim dicit alteram altera magis eſſe grammaticam: ſed eum qui grãmatica ipſa participat. Dicimus litteratum quem a littaratura ſcilicet denominamus: litteratus autẽ ſuſcipit magis ⁊ minus: vt donatus grammaticus plus erat etate iam prouecta grammaticus .i. litteratus: quã cum primum ad huiuſmodi ſtudia deueniſſet: ⁊ ꝗꝗ ſe h ita habeant: tamen inuenimus aliquas qualitates: in quibus indubitate comparatio inueniri non poſſit: vt ſunt quas ipſe ſuppoſuit.

Triangulus vero ⁊ quadrangulus non videtur magis ⁊ minus ſuſcipere: nec aliqua aliarum figurarum.

Hec eniꝫ que ex quarta ſpecie qualitatis dicta ſunt: magis minuſue nulla ratione ſuſcipiunt. nullus enim dicit plus eſſe alium circulum ꝙ alium: nec magis eſſe illud triangulũ ꝙ illud. dicitqꝫ fortaſſe maior eſt: magis autem non dicit. Unius autem rei h ratio eſt: vt cũ ſit trianguli diffinitio. figura que ſub tribus rectis lineis continetur: ſi qua ſunt que hanc diffinitioneꝫ in ſe ſuſcipiant: vt ⁊ ipſa tribus rectis lineis cõtineãtur: proprie triangule forme ſunt. eodem quoqꝫ modo ⁊ circulus ita diffinitur. Circulus eſt figura plana: que ſub vna linea continetur: ad quam ex vno puncto qui intra ipſam eſt omnes que exeunt linee eque ſibi ſunt. Rurſus quadrati diffinitio talis eſt. Quadratuꝫ eſt quod quattor equalibus lineis ⁊ quattuor rectis angulis continet. Quecunqꝫ igitur vel circuli diffinitionem ſuſcipiunt: vł quadrati: equaliter vel circuli vel quadrate forme ſunt. Si qua vero non ſuſcipiunt: nullo modo ſunt. Siqua vo ſunt: que neqꝫ quadrati ſuſcipiunt diffinitionem: neqꝫ circuli: neqꝫ quadrati ſunt neqꝫ circuli: vt eſt figura que parte altera longior dicitur. Illa eniꝫ ita diffinitur: parte altera longior figura eſt: que ſub quattuor lineis cõtinetur: rectiſque angulis que quattuor linee eque ſibi quidem non ſunt: contra ſe vero poſite bine ſibi eque ſũt ergo quia huiuſmodi figura neqꝫ circuli diffinitionem capit: neqꝫ quadrati equaliter neqꝫ circulus neqꝫ quadratus eſt. Siqua enim cuiuſlibet forme diffinitioneꝫ ſuſcipiunt: omnino eadem ſunt. Ut qui circuli circulus qui quadrati quadratus: qui triãguli triangulus: qui parte altera longior: is parte altera lõgior: ⁊ in ceteris eodem modo. Siqua vero non ſuſcipiunt: vt trianguluꝫ circuli diffinitionem non capit: neqꝫ omnino circulus ẽ nec poteſt dici inter quadratum ⁊ trianguluꝫ: quoniam vtraqꝫ circuli diffinitionem non capiunt. quadratum quidem plus eſſe circulum: triangulum vero minus; omnino enim vtraque a circuli ratione diſiuncta ſunt: quod his verbis ab ariſtotele tractatur.

Quecunqꝫ enim diffinitionem trianguli ſuſcipiunt ⁊ circuli. oĩa ſimiliter trianguli vel circuli ſunt. Eorum vero que non recipiũt: nihil magis alteruꝫ altero dicitur. nihil eñi quadrati magis ꝙ parte altera longior forma circulus eſt: nulluꝫ enim ipſoruꝫ recipit circuli rationem. Simpliciter autẽ ſi vtraqꝫ nõ recipiunt propoſiti rationem: non dicetur alterum altero magis. Nõ ergo omnia qualia recipiunt magis ⁊ minus. horũ igitur que predicta ſunt: nihil eſt proprium qualitatis.

¶ Nam et ſi hoc diffinitio facit: ut de monſtret rationẽ cuiuſque ſubſtantie: quecunqꝫ diffinitione diſcrepant illa etiam ipſa nature ſubſtantia diſcrepabunt. Recte igitur ſi q̃ cuiuſlibet rei propoſite ſiue trianguli ſiue quadrati diffinitionẽ nõ capiũt: ab eiuſdẽ oratio natura diſiuncta ſunt. Quocirca neqꝫ triãgulũ neqꝫ q̃dratũ neqꝫ circulus: neqꝫ quicquid horum eſt: ſuſcipiunt magis ⁊ minus. Sed cum hec qualitates ſint: nõ omnes qualitates eque magis minuſue ſuſcipiunt. Quod ſi neqꝫ in omni qualitate intentio diminutioqꝫ prouenit: neqꝫ in ſola: quod hec eadem in relatione reperias: nõ eſt magis minuſue ſuſcipere propriũ qualitatis. Quoniam igitur qualitatis propriũ eſſe dicendum eſt: id ergo planiſſime ipſe ſubterpoſuit.

Similia vero ⁊ diſſimilia ſecundum ſolas dicuntur qualitates. Simile enim alterum alteri non eſt ſcđm aliud: niſi ſcđm illud ꝙ quale eſt. quare propriũ erit qualitatis ſcđꝫ eam ſimile ⁊ diſſimile dici.

¶ Simile inquit ⁊ diſſimile ſole retinent qualitates. Nam ꝗuis ſimile ad aliquid ſit tamen hoc ipſum quod dicimus ſimile non dicimus niſi quod quale eſt. Nam ſi eadem qualitas ſit in duobus: illa in quibus eſt ſimilia ſunt: nec eſt aliud predicamentuꝫ: ſcđm ꝙ ſimile ⁊ diſſimile dici poſſit ⁊ de alijs quidem omnibus notum eſt quoniam de vllo nõ dicitur. Quod ſi quis de quãtitate dici poſſe ſecundũ eam ſimile atqꝫ diſſimile: monſtratũ eſt ſcđm quãtitatẽ non ſimile ⁊ diſſimile: ſed equale ⁊ inequale predicari. Et quoniã per ſingula queqꝫ pergentibus ⁊ in omnibus idem qualitatibus inuenitur: ⁊ in nullo alio predicamento eſſe perſpicitur: recte hoc propriũ qualitatis eſſe firmauit. Sed quoniam cũ de his que referuntur ad aliquid tractaretur: affectus atqꝫ habitus in his que ſunt ad aliquid numerauit. Nunc vero eaſdem quoqꝫ qualitati ſuppoſuit: ipſe ſibi quandã obiecit queſtionem: cur ſi prius ſub his que ad aliquid referuntur: iſta ſubiecerit: nunc ſub qualitatibus eaipſa poſuerit. Superius nãqꝫ monſtrauit ea que eſſent a ſe diuerſa: eaſdem ſpecies habere non poſſe: cũ dicit diuerſorũ generũ ⁊ non ſubalternatim poſitoruꝫ diuerſe ſpecie differentie ſunt. Quocirca cum relatio atqꝫ qualitas diuerſa ſint genera: eaſdem vtriqꝫ ſupponi ſpecies non oportet. hoc eſt enim quod dicit.

At vero non decet cõturbari: ne quis nos dicat de qualitate propoſitionem faciẽtes multa de relatiuis interpoſuiſſe. habitus enim ⁊ diſpoſitiones horuꝫ que ad aliquid ſunt: eſſe dicebamus. pene eñi in omnibus talibus genera ad aliquid dicũtur: nihil aũt eorum que ſingula ſunt. Nam cum diſciplina genus ſit: hoc ipſuꝫ quod eſt alterius dicitur: alicuius enim diſciplina dicitur. eorũ vero que ſingula ſunt: nihil ipſum quod eſt alterius dicitur: ut grammatica non dicitur alicuius grãmatica: nec muſica alicuius muſica: ſed forte ſcđm genus hec ad aliquid dicuntur: ut grammatica dicitur alicuius diſciplina non alicuius grammatica: ⁊ muſica alicuius diſciplina non alicuius muſica.

Quapropter que quidem ſingularia ſunt: non ſunt ad aliquid.

¶ Quã queſtionem validiſſima argumentatione diſſoluit his ſcilicet verbis. Pene enim ea que ſunt in omnibus his generibus ad aliquid dicuntur. Eorũ vero q̃ ſunt ſingillatiꝫ id eſt ſpecies nihil huiuſmodi ſunt. Hec enim eſt argumentatio: quam greci ἐπιχείρημα vocant. In huiuſmodi affectionibus atqꝫ habitudinibus: que interea ſunt genera: eas ſolas ad aliquid poſſe reduci. que vero ſpecies eſſent illorũ generum: non poſſe in relatiuis: ſed in qualitatibus numerari: vt ſcientia cũ ſit habitudo habet ſub ſe alias habitudines grãmaticaꝫ ⁊ geometricam. In hoc igitur ſcientia ipſa quod genus eſt ad aliquid ſemper refertur. dicimus enim ſcientiam alicuius ſcientiam. Grammaticã vero que eius ſpecies eſt nullus dicit alicuius eſſe grammaticam. dicatur eñi ſi fieri poteſt grammaticã ariſtarchi eſſe grãmaticã. Sed omnia quecũqꝫ dicũtur ad aliquid conuertuntur. Dicitur ergo ⁊ ariſtarchus grammatice ariſtarchus: quod fieri non poteſt. Non igitur grammatica ariſtarchi: vt ad aliquid dicitur. Eſt etiam hec argumentatio nõ ſpecies ſed huiuſmodi genera ad aliquid appellari: vt cum ipſe quidem ſpecies ad aliquid non dicantur: ut grammatica non dicitur alicuius grammatica: ſi quando tamen eſt vt ſpecies ad aliquid referatur: id non ſecundum ſe ſed ſcđm genus: vt grammatice quoniã genus eſt ſcientia: q̃ relatiua eſt. ſiquis grammaticaꝫ ad aliquid referre contendat: non poteſt ſcđm ipſam grammaticam eaꝫ ad aliquid predicare: ſed ſecundũ ſcientiam .i. ſcđm genus ſuum. Non eñi dicitur grammatica alicuius grammatica: ſed fortaſſe grammatica alicuius ſcientia. Non ergo grammatica ſcđm grammaticam ad aliquid dicitur: ſed ſcđm ſcientiam. Et hoc eſt quod ait. vt grammatica nõ dicitur alicuius grãmatica: nec muſica: ſed fortaſſe ſcđm genus proprium iſte dicuntur alicuius: vt gramatica alicuius dicitur ſcientia: non alicuius grãmatica. Ergo ſingularum ſpecierum nihil eſt quod aliqua relatione predicetur. Genera vero harum ſpecierum relatiua ſunt que paulo ſuperi⁹ dixi. qđ eñi ait pene eñi in omnibus talibus genera ad aliquid dicuntur. Eorum vero que ſunt ſingularia nihil. hoc demonſtrare voluit: genera ipſa habitudinuꝫ diſpoſitionũqꝫ eſſe relatiua: ſpecies vero generũ quas ſingillatim eſſe dixit: ad aliquid nullomodo predicari. Quas idcirco eſſe ſingillatim vocauit quia grammatica vna eſt: ⁊ rurſus muſica vna: ſcientia vero nõ vna. Recte igiꝭ ſpecies ſcientie ſingillatim eſſe nominauit. Conſtat igitur ꝙ genera huiuſmodi habitudinũ dicantur ad aliquid: ſpecies vero ad nihil aliud propria predicatione referantur. Quocirca quoniam huiuſmodi ſpecies relatiuas non eſſe demõſtrauit: nũc ꝙ reliquũ eſt qualitates eſſe confirmat.

Dicimur autem ſecũdum ſingula quales. Hec enim ⁊ habemus. Scientes enim dicimur: ꝙ habemus ſingulas ſciẽtias aliquas. Quare hec erunt etiam qualitates: que ſingularia ſunt: ſecundũ quas etiam quales dicimur. Hec autem non erunt eorum: que ſunt ad aliquid.

¶ Illas eſſe qualitates ſuperius confirmatũ eſt: ex quibus aliqui quales vocarentur. nos autem idcirco grãmatici dicimur: non ꝙ vniuerſalem ſcientiam: ſed ꝙ ipſam grammaticam habeamus: ⁊ hoc vere diciꝭ. Idcirco nos dici ſciẽtes: quia grãmatici ſumus: potius ꝙ idcirco grãmaticos quod aliquam ſcientiã retinemus. Nullus enim a generali ſcientia grãmaticus aut ſciẽs: niſi a ſingillatim ſcientia ſciens grãmaticuſqꝫ perhiberetur. Igitur quoniã ex his habitudinũ ſpeciebus quales vocamur: ipſe ſpecies in qualitate numerande ſunt. Sed cum quis grãmatica participat: de ea etiam gen⁹ dicitur: ⁊ ſcđm eam non ſolum ad grãmaticam: ſed ad ſcientiam quoqꝫ coniungitur. Dicitur enim idcirco ſciens: ergo quoniã habens grãmaticam: ⁊ ſciens ⁊ grammaticus dicitur: non poteſt vlla ſcientia participare: q ſingulas non habuerit. qui enim cunctis ſpeciebus caret: illi quoqꝫ genere ipſo carendũ eſt. Quare quoniam has ſpecies habemus: ⁊ ſcđm eas quales dicimur: ut a grãmatica ſcientes ⁊ grãmatici nuncupamur: has autẽ ipſas ſpecies monſtratũ eſt ad aliquid non referri. Recte igitur huiuſmodi habitudines que in alterius relatiuis ſpecies ſunt: in qualitate enumerate ſunt. Quod ſi quis hoc quoqꝫ inuit⁹ accipiat: aliud addit quo totuꝫ queſtionis vinculũ ſolueretur. ait enim.

Amplius ſi contingat hoc ipſum ⁊ quale ⁊ relatiuũ eſſe: nihil eſt incõueniẽs in vtriſqꝫ hec generibus enumerare.

¶ Nam cum ſit verũ vnã eãdẽqꝫ rem duobus diuerſis generibus non poſſe eſſe ſuppoſitam: illud tamen conuenit ſcđm aliud atqꝫ aliud vnam eandemqꝫ ſpeciem duobus generib⁹ poſſe ſubnecti: vt in eo quod ſupra dictũ eſt: cũ ſocrates ſubſtantia ſit pater vero ad aliquid: cũqꝫ ſubſtantia diſcrepet atqꝫ relatio: nihil tamen eſt inconueniens eundem ipſum ſocratem in eo ꝙ homo eſt ſubſtantie ſupponi: in eo ꝙ habet filium relationi. quocirca ſi ſcđm aliam atqꝫ aliam rem duobus generibus eadem res quelibet diuerſiſſimis ſupponatur: nihil incõueniens cadit. Ita quoqꝫ ⁊ habitudines in eo ꝙ alicui⁹ rei habitudines ſunt: in relatione ponunꝭ in eo ꝙ ſcđm eas quales dicuntur: in qualitate numerantur. Quocirca nihil eſt inconueniens vnã atqꝫ eandẽ rẽ ſcđm diuerſas nature ſue potentias geminis ⁊ ſi cõtingat plurib⁹

adnumerare generibus. Quocirca quoniam de quantitate tractatum eſt nos quoq; oꝛationis curſum ad reliq̃ pꝛedicamenta vertamus.

De facere ⁊ pati.

r Ecipit autem facere ⁊ pati cõtrarietatem ⁊ magis ⁊ minus. calefacere enim ⁊ frigidum facere cõtraria ſunt: ⁊ calefieri ⁊ frigidum fieri: et delectari ac contriſtari: quare recipit contrarietatem ⁊ magis ⁊ minus. calefacere enim dicitur magis ⁊ minus: ⁊ calefieri magis ⁊ minus: ⁊ cõtriſtari magis ⁊ minus Recipit igitur magis ⁊ minus facere ⁊ pati. de his itaq; tanta dicantur. Dictum eſt autem ⁊ de ſitum eſſe in his quę ad aliquid ſunt: ꝙ denominatiue a poſitionibus dicitur. ⁊ de reliquis autem quando ⁊ vbi ⁊ habere eo ꝙ manifeſta ſunt: nihil de his vltra dicitur: quã quod in pꝛincipio dictum eſt: quia habere quidem ſignificat calciatũ eſſe: armatum eſſe. vbi autem ut in lycio: quãdo ut heri. Et alia quę de his dicta ſunt: de ꝓpoſitis itaq; generibus ſufficiãt dicta.

¶ Decurſis quattuoꝛ pꝛedicamentis quę aliqua queſtione ⁊ conſideratione egere videbantur: tenuiter cętera breuiterq; perſtringit. Et de facere quidem ⁊ pati nihil in hoc libꝛo: niſi ꝙ contraria ſuſcipiant vel intentionem immutationemq;: ab ariſtotele eſt diſputatum. Alijs vero eius operib⁹ plene ab eo perfecteq; tractata ſunt: vt hoc ipſum de facere ⁊ pati in his libꝛis quos περί γενέσεως κάι φθορᾶς inſcripſit. De alijs quoq; pdicamẽtis nõ illi minoꝛ i alijs operib⁹ diſputatio fuit: vt de eo qđ eſt vbi ⁊ quando in phyſicis: ⁊ de omnibus q̃deȝ alti⁹ ſubtiliuſq; in libꝛis: quos μετά τα φυσικά vocauit: exquirit. Ac de facere quidẽ ⁊ pati ipſe planiſſime poſuit poſſe eas ſuſcipere contrarietates. Dicimus enim calefacere ⁊ frigidum facere: quod ſcilicet ad faciendum refertur. Dicimus aquam calefieri ⁊ frigidam fieri: quod nihilominus ad patiendi ducitur pꝛedicamentũ. Magis quoq; ⁊ minus ſuſcipere apertiſſimis demonſtrat exemplis. Sic enim magis calefacere ⁊ minus: ⁊ magis calefieri vel minus dicitur atq; hec hactenus. Ipſe enim hec apertiſſime poſuit. Eſt autem eorũ deſcriptio talis: quod in faciendo quidem actus quidam a quolibet in aliam rem veniens conſideratur. In patiendo autem in eo ille actus conſideratur: in quem venit. Actus enim ⁊ paſſio ſimul in phyſicis eſſe monſtrata ſunt. Et de facere quidem ⁊ pati ad pꝛeſens tempus hec diſputata ſufficiant.

De ſitu ⁊ poſitione.

o Itũ eſt de ſitu in relatiuis quoniã denominatiue a poſitionibus dicitur. Poſitio quidẽ quoniã ipſa eſt alicui⁹: in his q̃ ſunt ad aliquid: numerata eſt: ſed quoniam omnis res quę ab alio denominatur: aliud eſt q̃ȝ idipſum a quo denominata eſt: vt alius eſt qui eſt grãmatic⁹ atq; grãmatica: q̃ȝuis grãmaticus a grãmatica denominetur. Ita cũ ſit poſitio relatiua: quicquid denominatiue a poſitionibus dicitur hec relatiuoꝛũ genere non tenetur. Poſitio autem ipſa relatiua eſt. poſitum vero eſt a poſitione denominatum. Statio enim cuiuſdam ſtatio eſt. Stare vero quoniam a ſtatione denominatum eſt: non ponitur in eo genere in quo ſtatio fuit. Quare ſub relatione hoc pꝛedicamentum non inuenitur. Sed quoniã nihil eſt ad quod hoc reducere genus atq; aptare poſſimus: dicendum eſt ſuũ eſſe genus. Ut accumbere ab accubitu: ſtare a ſtatione ⁊ cętera quidẽ: quę idcirco ſe ariſtoteles exequi denegat: quoniam planiſſima ſunt ait enim. De reliquis vero. ideſt quãdo ⁊ vbi ⁊ habere ꝓpterea quia manifeſta ſunt nihil de his vltra dicitur q̃ȝ quod in pꝛincipio dictum eſt ⁊ eorum pꝛedicta ponit exempla.

De vbi ⁊ quando.

d Icendum eſt autem breuiter de pꝛedicatione quę eſt vbi ⁊ quando: ſicut ipſuȝ ad aliquid per ſe eſſe non poteſt: niſi ex alio aliquo naturam trahat: ita ⁊ quando vel vbi eſſe non poſſit: niſi locus ac tempus fuerit. Locus enim vbi: tempus vero quando comitatur. Non eſt autem idem tẽpus ⁊ quãdo: nec vbi ⁊ locus: ſed pꝛopoſito pꝛius loco ſi quares in eo loco ſit poſita: vbi eſſe dicitur. Rurſus ſi certa res in tempoꝛe eſt: quãdo eſſe perhibetur: ut appollinares ludi: cum ſint in tempoꝛe: quando eos eſſe dicim⁹. Habent autem hec quoq; pꝛopꝛias diuerſitates: vbi quidem: quod aliquotiens infinite dicitur. Alicubi enim eſſe dicimus aliquem: ut Socratem: aliquotiens autẽ diffinite: ut in foꝛo vel in achademia. habet quoq; vbi ſecundũ ipſum locum in quo eſt aliquas contrarietates Surſum enim eſſe ⁊ deoꝛſum vbi eſſe dicitur. Tempoꝛum quoq; varietates in eo pꝛedicamẽto quod eſt quãdo eſſe manifeſtum eſt. futura enim ⁊ pꝛeſentia pꝛeteritaq; in quando pꝛedicamento veniunt. Dicimus enĩ fuiſſe aliquando ſcipionem conſuleȝ romanũ: nunc eſſe oꝛientis imperatoꝛem: qui nunc anaſtaſius appellatur Futurum autem eſſe aliquem: qui ſcilicet ſcđm quando pꝛedicamentum dicuntur.

De habere.

b Abere autem eſt quiddam extrinſecus veniens neq; innatuȝ ei a quo habetur: aliudq; q̃ȝ eſt illud ipſum a quo habetur: in ſe retinere: ut armatum eſſe vel veſtitum eſſe. Habere enim eſt veſtes atq; arma: quę cum eo nata non ſunt neq; aliqua arte eo qui habet communi natura pꝛopꝛietateq; iunguntur. ſed quoniam de his ariſtoteles tacuit nobis quoq; nunc eoꝛuȝ longioꝛ tractat⁹ omittend⁹ eſt

De oppoſitis.

d E oppoſitis autem quotiens ſolent opponi dicendum eſt. dicitur autem alterum alteri opponi quadrupliciter: aut vt ad aliquid aut vt contraria: aut vt habitus ⁊ pꝛiuatio: aut vt affirmatio et negatio. opponitur autem vnũquodq; iſtoꝛuȝ ut ſit figuratim dicere: ut relatiua: ut duplum dimidio. ut cõtraria: ut malo bonum. ut ſecundũ pꝛiuationem ⁊ habitum: ut cecitas viſui. ut affirmatio ⁊ negatio: ut ſedet nõ ſedet.

¶ Expeditis omnibus pꝛedicamentis cur pꝛeter pꝛopoſitum operis in hanc oppoſitarum diſputationeȝ ſit ingreſſus: a multis ante quęſitum eſt: ſed Andronicus hanc eſſe adiectionem Ariſtotelis non putat: ſimulq; illud arbitratur: idcirco ab eo foꝛtaſſe hanc adiectioneȝ de oppoſitis: ⁊ de his quę ſimul ſunt: ⁊ de pꝛioꝛe: ⁊ de motu: ⁊ de ęquiuocatione habendi eſſe non factã: ꝙ hũc libellũ ante topica ſcripſerit: qđq; hec ad illud opus non neceſſaria eſſe putauerit: ſicut ipſę categoꝛie ꝓſunt ad ſcientiã topicoꝛũ: ignoꝛãs. ſ. ꝙ ſufficienter in topicis quantum ad argumẽta pertinebat ⁊ de his omnibus quę ad lecta ſunt ⁊ de pꝛedicamẽtis fuiſſe pꝛopoſituȝ. Sed hec Andronicus Poꝛphyrius vero hãc adiectionẽ vacare ⁊ carere ratione nõ putat. Cui⁹ hac pꝛodidit cauſaȝ. Ut enĩ multa ſunt: quare ꝙ cõmunibus cõceptionibus nõ ſeſe ſuggererent: in huius libꝛi pꝛincipijs ab Ariſtotele pꝛedicta ſunt: vt de ęquiuocis ⁊ vniuocis: ⁊ denomina

tiuis: ⁊ de his omnibus: quęcũq; vſq; ad ſubſtantię diſputationẽ ad ipſoꝝ cõmentoꝝ vtilitatẽ cognitionemq; pꝛedicta ſunt: ⁊ ita quędã fuiſſe: quę eſſent q̃dem in cõmunibus ſenſib⁹: egerent tamẽ vtilioꝛis diuiſionis modo hec diligenter ſuppoſita ſunt: vt q̃d eſſent pꝛepe teneret: ne falſis opinionib⁹ traduct⁹ anim⁹ luderetur. Docet autẽ hoc in q̃d etiã ipſę oꝛdo cõgruus rationiq; cõueniens tituloꝝ hanc adiectionẽ fuiſſe perutilem atq; neceſſariã. Pꝛius enĩ de oppoſitis: poſt vero de his q̃ ſimul ſunt: ⁊ de his quę poſterioꝛa ſunt. Poſt autẽ de motu: ad poſtremũ de huiuſmodi ęquiuocatiõe ſermonẽ faciens ſeriem terminauit. Idcirco ꝙ in omnibus quidẽ pꝛedicamẽtis ante quęſiuit: vtrũ poſſint habere contraria. In his vero quę ſunt ad aliq̃d. dixit magnũ paruo non poſſe eſſe cõtrariũ ſed oppoſitum. Quod vero eſſet oppoſitũ: dicere pꝛetermiſit: ne oꝛdo diſputandi cõtinuus rũperetur. Hoc igitur rectę: quod illic pꝛetermiſerat: pꝛius edocuit. In relatiuis quoq; de his quę ſunt pꝛius: quęq; ſimul natura gignent: ſtrictum tetigit: quod non diligenter explicat. Faciendi vero patiendiq; pꝛedicamẽta ſunt: in quib⁹ quidã quaſi motus agitatioq; cõſideratur. Neceſſe igitur fuit de motu dicere: qui naturã faciendi vellet oſtẽdere. Quis autẽ dubitet cuiuſlibet illius ſermonis ęquiuocationẽ mõſtrare eſſe perutile. Quare quoniã habere quoq; pdicamentũ eſt: non fuit incõueniẽs neq; ſuperfluũ de habẽdi ęquiuocatione tractaſſe. Illud quoq; quęritur: vtrum oppoſitionis nomẽ ęquiuoce pꝛedicetur. Dicimus enĩ q̃tuoꝛ modis opponi. Aut vt cõtraria: aut vt ad aliquid: aut vt habitũ ⁊ pꝛiuationẽ: aut vt affirmationẽ ⁊ negationeȝ. Hic ergo cõtenditur: vtrũ ęquiuocatio quędã circa has quatuoꝛ diuerſitates ſit: an id ipſum quod dicim⁹ oppoſitũ: generis vice pꝛedicet: vt ſit vniuocuȝ. Sed in hoc Stoicoꝝ peripateticoꝛũq; diuerſa ſentẽtia fuit: vt ipſi inter ſe peripatetici diuerſa ſectati ſunt. Stoicoꝛum quoniã longa ſententia eſt: pꝛetermittatur. alijs autem peripateticis placet nomẽ hoc oppoſiti de ſubiectis ęquiuoce pdicari: ita affirmãtibus: quoniã ariſtoteles ita dixit. de oppoſitis quotiẽs ſolent opponi dicendũ eſt. hoc idem quotiẽs ad multiplicitatẽ pertinet ęquiuocatiõis Sed qui melius iudicauere: hi oppoſitionis nomen generis loco dicũt debere pꝛedicari: idcirco ꝙ cũ nomẽ oppoſitionis de ſubiectis quatuoꝛ oppoſitionibus pꝛedicetur: ab his quoq; diffinitio non oberret. Sunt enim oppoſita quę in eodẽ ſcđm idem in eodem tempoꝛe circa vnã eandẽq; rem ſimul eſſe non poſſunt. quod per ſingula quęq; pergentibus in ſingulis oppoſitis inuenit Namq; albuȝ ⁊ nigrũ quę ſunt cõtraria vno eodemq; tempoꝛe circa vnũ idemq; coꝛpus partẽq; coꝛpoꝛis ſimul eſſe non poſſunt. nec ſeruus atq; dñs eiuſdeȝ eodẽ tempoꝛe idem ſeruus ideȝ dominus eſt. nec habitus ⁊ pꝛiuatio. quis eniȝ dicat in eodẽ oculo vno eodemq; tẽpoꝛe ⁊ viſum poſſe eſſe ⁊ cecitatem. Jam vero affirmatio ⁊ negatio quã repugnantes ſint: quãq; in eodeȝ ſimul eſſe non poſſint: nulli dubiũ eſt. Quare ſi ea quę ſub oppoſitione ponũtur: oppoſitionis nomẽ diffinitionẽq; ſuſcipiunt: quid eſt dubium oppoſitionẽ non ęquiuoce pꝛedicari. His igitur poſitis ad eoꝛum diſtantias differentiaſq; veniamus.

Quęcunq; igitur ut relatiua opponũtur: ea ipſa quę ſunt oppoſitoꝝ dicuntur: aut quomodolibet aliter ad ea: ut dupluȝ ipſuȝ qđ eſt alterius dicitur duplum. ſed ⁊ ſciẽtia ſcibili tanq̃ relatiua oppoſita eſt: ⁊ dicitur ſciẽtia hoc ipſuȝ qđ ẽ ſcibilis. ⁊ ſcibile hoc ipſuȝ quod eſt ad oppoſitum dicitur: id eſt ad ſcientiam. Scibile enim aliquo dicimus ſcibile. i. ſcientia. Quęcunq; ergo oppoſita ſunt tanq̃ ad aliquid: ipſa quę ſunt alioꝝ dicunt aut quocunq; ad ſe inuicẽ.

¶ Ea quidem huius oppoſitionis quę ſcđm relationẽ dicitur: ⁊ per ſeipſa plana atq; vulgata ſunt: ⁊ ſuperiori relationis diſputatione iam cognita. Illa enĩ ſunt ad aliquid quęcunq; id quod ſunt alioꝛũ dicuntur vel quomodolibet aliter ad ea: vt ſeruus domini ſeruus: ⁊ dominus ſerui dominus: ⁊ magnum ad paruum dicitur: ⁊ rurſus paruus refertur ad magnum. quod ſi hoc in relatiuis omnibus inuenit nulla eſt dubitatio: quin etiã in his hoc depꝛehendi poſſit: q̃ ſcđȝ ad aliquid opponũtur: vt ea ipſa id quod ſunt oppoſitoꝛum dicantur vel quomodolibet aliter ad oppoſita: vt ſi eſt ſeru⁹ domino oppoſitus domin⁹ ſerui dicatur: ideſt oppoſiti ſui: ⁊ rurſus ſi dominus ſeruo oppoſitus eſt domini ſeruus dicatur. Paruum vero ad magnum ⁊ magnum ad paruuȝ ideſt ad oppoſitum ſibi. Atq; hoc quidem in omnibus ſcđm ad aliquid oppoſitionib⁹ inueniri neceſſe eſt. Quocirca ſit hec pꝛopꝛietas eoꝛũ quę ſcđm ad aliquid opponũtur: ꝙ ea ipſa quę ſunt ad oppoſita referuntur: ⁊ ipſoꝛũ eſſe dicuntur. his ergo ante conſtitutis docet differentiam qua inter ſe ea quę ſcđm contrarietatem dicuntur: vel ea quę ſcđm ad aliquod: diſcrepant ⁊ diſſentiunt. ait enim.

Illa vero quę vt contraria: ipſa quideȝ quę ſunt: nullo modo ad ſe inuicẽ dicuntur: contraria vero ſibi inuicem dicuntur. neq; enĩ bonum mali dicitur bonuȝ ſed contrariuȝ: nec album nigri album ſed contrariũ: quare differunt a ſe inuicẽ hę oppoſitiones.

Dictum eſt in his quę ſcđm ad aliquid opponũtur: ꝙ ea ipſa id qđ ſunt ad id quod ſibi eſt oppoſitũ dicerẽtur. Contraria vero ipſa quidẽ opponuntur ſibi: ſed id qđ ſunt ad oppoſita non dicuntur. Contraria autem dicuntur. Hoc autem huiuſmodi eſt. Bonũ malo contrariuȝ dicimus eſſe: ⁊ rurſus malũ bono. Nigruȝ quoq; albo contrariũ putamus nihilominus quoq; album nigro. Sed cum hoc arbitramur: nõ tamen dicimus ea id qđ ſunt eſſe oppoſitoꝛum. Si enim diceremus id quod eſt bonum eſſe oppoſitio ſui non diceretur bonuȝ malo eſſe contrarium: ſed bonum eſſe mali bonum. Nec ita pꝛedicationem quis faceret nigrum albo eſſe contrarium: ſed nigrum albi eſſe nigruȝ. Hoc eſt enim id quod eſt nigrum dici ad oppoſitum ſuum. Si quis dicat nigrum albi eſſe nigrum. qđ quoniã nõ dicitur: ea ipſa quę ſunt non dicuntur oppoſitoꝛum: ea quę ſibi ſcilicet vt contraria videntur opponi. Sed quoniam dicimus bonũ malo contrarium: ⁊ nigrũ albo contrariũ: q̃ȝq̃ȝ id quod ſunt oppoſitorum non dicantur: tamen ad oppoſita vt contraria nominantur Atq; hoc eſt quod ait. Ipſa quidem quę ſunt nullo modo ad ſe inuicem dicuntur. Cõtraria vero ſibi inuicem dicuntur: Non enim dicitur bonũ mali bonũ. hoc ẽ enĩ id qđ eſt oppoſiti pꝛedicare. ſed dicimus bonũ malo contrarium. Quocirca differunt ea quę ſimiliter vt ad aliquid opponuntur: his quę ſcđȝ cõtrarietatem ſibi ſunt oppoſita: ꝙ ea quidem quę ſcđȝ relationem oppoſita ſunt: id quod ſunt oppoſitoꝛum dicãtur. Illa vero quę vt contraria: ipſa quidem quod ſunt oppoſitoꝛum nomine minime: ſed tñ contraria pꝛedicãtur: vt bonũ contrarium eſſe dicatur oppoſiti ſui non boni. Dicimus enim bonũ malo contrarium: cũ non dicamus bonum mali bonũ. Sed quoniaȝ differentiã ſcđȝ ad aliquid oppoſitionis contrarioꝛũq; monſtrauit ipſorum inter ſe contrarioꝛum differentiam diſcrepantiaq; perſequitur.

Quecunqꝫ vero contrarioꝝ talia ſunt: vt in quibus nata ſunt fieri vel de quibus predicant̄: neceſſariū ſit alterū ipſorum ineſſe: nihil hoꝝ eſt medium. Quoꝝ vero non neceſſariū eſt alterum ineſſe: hoꝝ omniū aliquid eſt mediū omnino: vt languor ⁊ ſanitas in corpore animalis natura habent fieri ⁊ neceſſariū eſt alteruꝫ eſſe animalis in corpore vel languorē vel ſanitatē. Sed ⁊ par ⁊ impar de numero predicātur: ⁊ neceſſariuꝫ eſt alterū in numero eſſe aut abundās aut perfectuꝫ. ⁊ nihil eſt in medio eoꝝ neqꝫ inter languorem ⁊ ſanitatē: neqꝫ inter abundans ⁊ perfectum. Quoꝝ vero non eſt neceſſariuꝫ alterum ineſſe: eoꝝ eſt aliquid medium: ut nigrum ⁊ albuꝫ in corpore natura habent fieri: ⁊ nō eſt neceſſarium alteꝝ horum ineſſe corpori: non eniꝫ omne corpus aut album aut nigrū eſt. ſed prauū ⁊ ſtudioſum predicātur quidē de homine ⁊ de alijs multis: ſed nō eſt neceſſariuꝫ alterum hoꝝ ineſſe illis de quibus predicantur. non enī omnia vel praua vl' ſtudioſa ſunt: ſed eſt horum mediū aliquid: vt albi quidem ⁊ nigri fuſcum ⁊ pallidum: ⁊ quicunqꝫ alij ſunt colores. praui vero ⁊ ſtudioſi quod neqꝫ prauū neqꝫ ſtudioſum eſt. In aliquibus itaqꝫ nomina poſita ſunt his que media ſunt: ut albi nigri fuſcum ⁊ palliduꝫ. In aliquibus autē nomina quidē medio aſſignare idoneuꝫ nō eſt: ſed per vtroruſqꝫ ſummoꝝ negationem quod medium eſt determinatur: vt neqꝫ bonum neqꝫ malum neqꝫ iuſtuꝫ neqꝫ iniuſtum.

Breuis contrariorū partitio hoc modo facienda eſt. Cōtrariorū alia ſunt habentia medietatem. Alia vero non habentia. ⁊ eorū quorū eſt aliqd mediū: in alijs plures medietates: i alijs vō vna tantū medietas īuenit̄. Atqꝫ horū aliq medietates pꝓprijs nominib' appellant̄. In aliquib' vero ipſe quidē medietates pꝓprijs appellationibus carent: contrariorum vero negatione ſignantur. Sed hec que dicta ſunt a primordio repetētes proprijs probemus exemplis. Illa vero contraria que medio carent talia ſunt: vt neceſſe ſit alterū eorum proprio ineſſe ſubiecto: vt eſt egritudo ⁊ ſanitas. Omne enim corpus in quo egritudo ſanitaſqꝫ verſatur: aut egrum aut ſanum eſt. Atqꝫ ideo quoniā egritudo ⁊ ſanitas medietate carent: alterutrꝫ eorū inheret ei ſubiecto: in quo vtraqꝫ nata ſunt fieri: ⁊ de quo predicantur. Nā quoniā in corpore animalis ſanitas ⁊ egritudo fieri nata eſt: ideſt ita fieri ſolet: ⁊ ita omne natū eſt animal: vt aut ſanum eſſe poſſit aut egrū. Et quoniam de animalis corpore aut ſanuꝫ aut egruꝫ predicat̄: neceſſe eſt quoniā h' medio carēt in omni corpore animalis aut egritudinē aut ſanitatem eſſe. Quocirca eorum que medio carent: neceſſe alterum intereſſe ſubiecto. ⁊ quecūqꝫ talia ſunt vt alterū ipſoruꝫ ſubiecto ineſſe neceſſe ſit: nulla inter ea medietas clauditur. Illa vero contraria in quibus aliqua medietas eſt non ſunt talia: vt eorū neceſſe ſit alterū ineſſe ſubiecto. Nam in illis que medio carent: idcirco alterutrum ſubiecto ineſſe neceſſe eſt: ꝙ eorū medietas nulla eſt: que poſſit interea ſubiecte ineſſe ſubſtantie: vt in numero. quoniam paritas ⁊ imparitas medium nihil habent (Omnis enim numerus aut par aut impar eſt: nec eſt quod preterea numero ineſſe poſſit) ideo numer' aut par aut impar eſt. In his vero que inter ſe medietatem aliquā complectuntur: non eſt neceſſe ſemper alterū contrariorū ineſſe. Poteſt nanqꝫ ineſſe medietas: vt in colore: quoniaꝫ albū atqꝫ nigrum cōtrarietatis vice diuerſa ſunt. habent autem medium quod eſt rubrum: vel palliduꝫ: idcirco non omne corpus vel albū vel nigruꝫ eſt: quoniā poteſt aliquādo in ſubiectis corporibus albi atqꝫ nigri medietas inueniri. Uidemus nanqꝫ rubrū corpus vt roſam multoſqꝫ preterea flores: quos verni temporis clementia parturit. Recte igitur dictum eſt: eorum quorū non ſunt alique medietates alterū ſemper ineſſe ſubiectis: ⁊ in quibus neceſſe eſt alteꝝ ineſſe: fieri non poſſe quin illic medietas vlla ſit. Eodem quoqꝫ modo. ⁊ que medietates habent: non neceſſario alterutra ſubiectis in eſſe: ⁊ que nō ē neceſſe altutra ſubiectis ineſſe nō eſt dubiū: quin illic quedā poſſit eſſe medietas: ſed ī aliquib' quidē plures. ī aliquibus autē vna eſt medietas: vt in colore inter albū atqꝫ nigrum plures medietates ſunt. Eſt eniꝫ quidē (vt dictuꝫ eſt) rubrū: eſt quoqꝫ palidū: eodē modo venetuꝫ. ⁊ multa preterea huiuſmodi. In calido vō atqꝫ frigido vna medietas eſt que dicitur tepor. Horum autem quibus vna medietas eſt in alijs nomē eſt poſitum: in alijs non. Et poſitum quidem nomē eſt vt inter calidū frigidūqꝫ hanc enī medietatem tepidum eſſe predicamus. Non eſt vero poſitum in eo quod ariſtoteles ipſe ſic dixit. Improbi vero ⁊ probi: quod neqꝫ probum eſt neqꝫ improbū. Nam quoniaꝫ bonum atqꝫ malum ſibi ſunt contraria: non autē neceſſe eſt omne qđ boni maliue ſuſceptibile eſt: vel bonum eſſe vel malum Idcirco dixit bonū malūqꝫ cum ſint ꝯtraria: habere quādam medietatem: cui nomē poſituꝫ quidē non ſit: ſed nihilomin' eam quis inter has contrariorum naturas inueniet. Nā quod dictum eſt a poſterioribus inter bonū malūqꝫ eſſe ea que dicantur indifferentia: vt eſt inter virtuteꝫ atqꝫ turpitudinē: que vtraqꝫ ſibi ſunt contraria. Diuitie ⁊ pulchritudo: que (vt ſtoici putant) neqꝫ mala neqꝫ bona ſunt: atqꝫ idcirco indifferentia nominauere. ſed hoc ipſum quod dicimus indifferens: apud priores nomen non erat: ⁊ a poteſterioribus inuentum eſt. Ariſtoteles autem qui hoc noīe vſus nunqꝫ eſt: ait probum atqꝫ improbum habere quidē aliquaꝫ medietateꝫ verūtamē eā nullo nomine nuncupari: ſed eaꝫ vtriuſqꝫ contrarij negatione diffiniuit. Ait enim medietateꝫ probi atqꝫ improbi eſſe quod neqꝫ probuꝫ eſſet neqꝫ improbum: vt iuſti atqꝫ iniuſti medietas eſt: quod neqꝫ iuſtū neqꝫ iniuſtum eſt. Sed ne videatur inconueniens aliquid negationib' diffiniri: ipſe ait. In aliquib' vō nō eſt nomine aſſignare medietatem: vtriuſqꝫ vero negatione diffinitur. Nanqꝫ vbi eſt vna medietas: ſi vtraqꝫ cōtraria ſint remota: ſola tantum medietas permanebit: vt in eo quod eſt bonū ⁊ malum: quoniā his medietas vna eſt ſublato bono atqꝫ malo ſolum quod neqꝫ bonū neqꝫ maluꝫ eſt relinquitur. Quocirca tota rurſus diuiſio breuiter aſſumenda eſt. Eorum que ſunt cōtraria quorum neceſſe eſt ſemper alterum ineſſe his in quibus ea ſcđm propriam naturā ineſſe contingant: ea nullam inter ſe retinent medietatem: vt in corpore ſanitas ⁊ egritudo: in numero paritas atqꝫ imparitas. Quecunqꝫ vero in his in quibus eſſe poſſunt: non ita ſunt: vt eorum neceſſe ſit alterum ineſſe: hec aliquā inter ſe qualitatem medietatis amplectuntur: vt albedo atqꝫ nigredo: rubrum: frigidum atqꝫ calidum teporem. Horum autem alia ſunt que vnam ſolam continent medietatem: alia vero que multas: ⁊ multas vt inter albū atqꝫ nigrum pallidum venetum que medietates ſunt. Inter calidum atqꝫ frigidum vna ſola eſt medietas tepor. Horum autem que vnam retinent medietatem: in alijs nomina ſunt poſita vt in eo ipſo calore ac frigore. Eſt enim tepor medietas caloris atqꝫ frigoris. In aliquibus vero nomen poſitū non eſt: vt in eo quod eſt bonum atqꝫ malū: iuſtū atqꝫ iniuſtū. in his enī medietas nomē poſitū nō habet. ſed vtrorūqꝫ contrariorū negationib' diffinitur: vt dicam' eā eſſe boni atqꝫ mali medietatem: quod neqꝫ bonuꝫ eſt neqꝫ maluꝫ: eamqꝫ eſſe iuſti ⁊ iniuſti medietatem: que vtraqꝫ cōtrarietate ſummota: vtrorūqꝫ negatione relinquitur: vt eſt neqꝫ iuſtū neqꝫ iniuſtum.

Priuatio autem ⁊ habitus dicitur quidē que habent fieri circa ideꝫ aliquid: ut viſio ⁊ cecitas circa oculum. vniuerſaliter autem dicere eſt: in quo natus eſt habitus fieri: circa hoc idem dicitur vtrūqꝫ horum.

Tertiam ſpeciem propoſite oppoſitionis exequitur eam que ſcđm habitum priuationemqꝫ dicitur: atqꝫ in ea vnam ſimilitudinem poſuit: que illi eſt cum contrarietate cōiuncta. Nam ſicut ea que ſunt cōtraria circa idē ſunt: vt album: quoniam ſemper in corpore eſt: nigrū quoqꝫ ſemper eſt in corpore: ⁊ iuſtitia: quoniam ſemper animo inſerta eſt. Iniuſtitia quoqꝫ mentis eſt vitium: ita quoqꝫ ea que ſcđm priuationem habitumqꝫ dicuntur: circa idem ſemper neceſſe eſt inueniri: vt quoniā viſus habitus eſt (habemus enī viſum) ⁊ viſus eſt in oculo ⁊ circa oculum. Cecitas quoque que priuatio viſus eſt preter oculum non eſt. Auditus etiam qui habitus eſt: quoniā circa aures eſt: eius quoqꝫ priuatio que ſurditas dicitur: ab auribus non recedit. ita ⁊ circa quod fuerit habitus: circa ideꝫ ipſuꝫ illius habitus priuatio conſideratur. Atqꝫ hinc regulam dat. Uniuerſaliter enim dicit in quo ſit habitus: in eo fieri priuationē. Quid vō ſit priuari continuata diſpoſitione ſubiunxit.

Priuari autem tunc dicimus vnūqđqꝫ ſuſceptibiliū habitus: quando id quod natum eſt habere: ⁊ quando natum eſt habere: nullo modo habet.

Quid ſit priuatio hac ariſtoteles diffinitione condit. Neqꝫ enim quecunqꝫ non habent viſum: ceca dicūtur. nec vero ſurdū eſt omne quod non ſentit auditum. nemo enim neque parietem cecum dixerit: nec ſurduꝫ lapidem: nec quicquid huiuſmodi eſt. Sed ea ſola priuari dicim' habitu: quecūqꝫ aut habuere habitum eoque caruere: aut habere potuere ⁊ nō habēt. Parietē autem idcirco non dicimus cecum: ꝙ in eo viſus naturaliter venire non potuit. Paruos vero catulos quibus viſus non eſt: non ſatis digne aliquis cecos eſſe pronuntiet. Eo enim tempore nondum naturaliter viſuꝫ habere poſſunt. Si vero exhauſtis diebus: quibus his oculi patefieri ⁊ lucem haurire naturaliter poſſunt: non habeant viſum: eos cecos eſſe manifeſtuꝫ eſt. At vero neqꝫ oſtrea dicuntur edentula: quoniam naturaliter non habent dētes. ſed nec infantulos quibus adhuc nōdū huiuſmodi etas ē: vt habeant dētes vocam' edentulos. ſed ſi aut is qui ante habuit dentes amiſerit: aut quo iam tempore habere naturaliter debet: dētes nō habet: vt ſi quis puerorum ſeptimo anno omnino nullum creauerit: illos iure edentulos appellamus: atqꝫ hoc eſt: quod ait.

Edentulum enim dicimus non qui nō habet dentes: nec cecum qui nō habet viſum: ſed quando qui debuit habere: non habet. quedā enī a generatione neqꝫ dentes neqꝫ viſum habent: ſed nō dicunt̄ edentula neqꝫ ceca.

Hoc eſt non omne quod non videt cecum: nec quod dentes non habet: edentulum appellamus. Plura enī ſunt que aut omnino aut certo tempore naturaliter hec habere non poſſunt. ſed eſt illa priuatio quotiens is habitum non habet: qui habere naturaliter poteſt ⁊ eo tempore cū iam per naturaꝫ illius eſſe compos habitus poſſit: vel ſi habens quis retinēſqꝫ habitum: illum cuiuſlibet incurſiōe caſus amiſerit: vt in pueris iam adultis ſi non habeant dentes. Naꝫ quoniam homines ſunt poſſunt habere: quod ſi habentes amiſerint: edentuli dicuntur. ſi vero omnino non creuerit dentes quoniam iā pueris atqꝫ adultis vt dentes haberent naturaliter poterat euenire: id quod caſu aliquo vel egritudine officiente factum eſt: eos edentulos ⁊ habitu dentiū priuatos eſſe nominamus.

Priuari vero ⁊ habere habitum non eſt habitus ⁊ priuatio. habitus enim eſt viſus priuatio vero cecitas eſt. habere viſum nō eſt viſus: nec cecuꝫ eſſe cecitas. priuatio enī quedam eſt cecitas: cecum vero eſſe priuari ⁊ non priuatio eſt.

Hic veriſſima ratione monſtratur: vtrū ea que ſub priuatione atqꝫ habitu cadāt: priuationes ſint atqꝫ habitus an minime. nā quoniā habitus eſt viſus: priuatio vō cecitas: ſub habitu vō eſt habere viſum: ⁊ ſub priuatione eſſe cecū: vtrū habere viſuꝫ idē ſit quod ipſe qui habetur viſus: ⁊ vtrū ideꝫ ſit cecū eſſe qđ cecitas: perſpicaciter intuentib' aliud quoddā eſt habere aliqd: aliud quod habetur. Tres nanqꝫ res ſunt in eo quod eſt habitus: is qui habet: ea res q̄ habetur: ⁊ habere: ut eſt is qui videt: ⁊ ipſe viſus: ⁊ hoc ipſum quod ex vtriſqꝫ fit ex eo ſcilicet q videt ⁊ viſu: quod eſt videre. Diſtat autē ⁊ videre ab eo qui videt: ⁊ hoc ipſum videre rurſus a viſu. Aliud eſt enī id quod fit q̄ꝫ is qui facit. Uidere aūt videns operatur: aliud eſt igitur videre q̄ꝫ vidēs. Diſtat autē videre etiā a viſu. aliud nāqꝫ eſt id quod fit q̄ꝫ id p quod geritur: videre autē per viſuꝫ fit. Diſtat ergo videre ab eo ipſo (qui ipſuꝫ videre efficit) viſu. ſed videre viſuꝫ habere eſt: viſuꝫ autē habere habitū retinere eſt ⁊ viſus habit' eſt. Non eſt igitur idē habit' ⁊ quod eſt ſub habitu. i. quēlibet habituꝫ retinere. Eodem quoqꝫ modo etiā in priuatione. Illic quoqꝫ tres ſunt res: is q priuatur: hoc ipſuꝫ quod fit id eſt priuari: ⁊ ipſum quo quis priuatur. i. ipſa priuatio. Quod ſi diſtat is q habet eo ipſo quod eſt habitū habere. Diſtat ⁊ is qui priuatur eo quod eſt priuari. Quod ſi etiā diſtat qđ eſt habere habitū illo ipſo habitu q habetur. Diſtat neceſſario id quod eſt priuari illa ipſa. ſ. priuatione qua quiſqꝫ priuatur. Quare neqꝫ id qđ ſub habitu eſt habitus appellari poteſt: neqꝫ id quod ſub priuatiōe priuatio. Recte igitur dictum eſt habitum habere non eſſe habitum priuariqꝫ non eſſe priuationem: cui rei alia quedam validior vis argumentationis adiungitur: quam ariſtoteles ita pronunciat.

Amplius ſi idem eſſet cecitas et cecuꝫ eſſe: vtrūqꝫ de eodeꝫ predicaretur. Sed cecus dicitur homo: cecitas vero nullo modo homo dicitur.

Si idem inquit eſſet cecitas quod eſt eſſe cecum: de quocūqꝫ cecū eſſe diceretur: de eo quoqꝫ cecitas predicaretur. ſed cecū eſſe dicimus hominē: cecitatē vero eſſe ipſuꝫ hominem nullus dicit. quare quoniam in vtriſqꝫ diuerſa eſt predicatio: ⁊ de quo cecitas dicitur non de eodeꝫ dicitur cecum: rurſumqꝫ de quo cecuꝫ eſſe predicatur: is cecitas eſſe non poteſt: non eſt dubium: quin aliud ſit cecū eſſe q̄ꝫ cecitas. i. priuationem eſſe aliud q̄ꝫ priuari. ſed q̄ꝫuis diſtent: equali tamen oppoſitionis vice iunguntur: quod ipſe loquitur ſic.

Oppoſita vero etiam hec videntur eſſe id eſt priuari ⁊ habitū habere: tanq̄ꝫ priuatio ⁊ habitus. Modus enim oppoſitionis idē

eſt.nā ſicut cecitas viſui oppoſita eſt:ſic cecū eſſe ad viſum habere oppoſitū eſt.

¶ Equa nāq; proportione ſibi priuatio atq; habitus opponuntur:⁊ ea que ſub priuatione habituq; claudunt. Cur enim ſi priuatio atq; habitus id eſt viſus ⁊ cecitas ſibi ſunt oppoſita:non etiam videre atq; eſſe cecū eodem modo inuicē ſibimet opponantur. Quare q̄q̄ hec diſtent tamen modus in his oppoſitionis equalis eſt.

Non eſt autē neq; id quod ſub affectione ⁊ negatione iacet:affectio ⁊ negatio.affirmatio nanq; oratio eſt affirmatiua: ⁊ negatio oratio negatiua.horum vero que ſub affirmatione ⁊ negatione ſunt nullum eſt oratio Dicuntur autem etiā hec eſſe oppoſita alterutris tanq̄ affirmatio ⁊ negatio.nam in his modus oppoſitionis eſt idē. Sicut eni affirmatio aduerſus negationē oppoſita eſt ut que ſedet ei que non ſedet:ſic ⁊ res q̄ ſub vtroq; poſite ſunt ſedere ⁊ non ſedere.

Ad quartā oppoſitionis ſpeciem tranſitū fecit:que ſcd̄z affirmationem negationemq; dicitur. Affirmatio autē eſt que aliquam rem alicui quadam participatione cōiungit. Negatio vero que aliquam rem ab aliqua re quadā ſeparatione diſiungit:vt eſt omnis hō eſt animal. animal enim ad hominem hec oratio iungit. Participat enim hō proprio genere ſcilicet animali. Negatio vero homo lapis non eſt. Diſiungit enim naturam lapidis ab humanitate:qui negat. ſed multa de his in libro de interpretatione dicenda ſunt. Quare plenior horū diſputatio in tempus aliud differatᷣ. Ariſtoteles vero ſimpliciſſime ⁊ pene incurioſe propter eos qui inſtituunt diffinitiones affirmatiōis negationiſq; ſignauit dicēs negationē affirmationēq; affirmatiuas eē negatiuaſq; oratiōes. Quod ſi examinatius ac ſubtilius definiſſet: per affirmatiuā orationem diffiniret. Nam ſi dubium eſt quid ſit affirmatio:nihilo magis clarū atq; perſpicuum eſt quid ſit affirmatiua oratio: Idcirco ꝙ ſi quis neſcit quid ſit affirmatio:idē ſine dubio neſcitur⁹ eſt qđ oratio ſit affirmatiua. Sed idcirco hic indulgenti⁹ terminauit:qđ in libro ΠΕΡΙ ΕΡΜΕΝΕΙΑΣ vtriuſq; veram plenāq; vim diffinitiōis aptauit. Eadē quoq; in his ratio eſt que ſunt ſub affirmatione ⁊ negatione: que in his que ſub priuatione atq; habitu ponebantur. nam ſicut non eſt idez habitus atq; priuatio:quod habere habitum atq; priuari:ita non idem eſt affirmationem ⁊ negationem eſſe id quod eſt ſub affirmatione ⁊ negatione. Affirmatio eſt verbi gratia:ſedet ſocrates. negatio vero:non ſedet ſocrates. Sub affirmatione aūt hoc ipſū ſedere ſocratē:id eſt hoc qđ affirmatione dicit facere. Sub negatione vero non ſedere ſocratē:id eſt nō facere id quod negatio ſubmouet. hoc aūt ita ꝓbatᷣ:ꝙ ōis affirmatio omniſq; negatio orationes ſunt:ſicut eorum ſupradicta diffinitio determinatioq; monſtrauit. Sedere autem ⁊ nō ſedere:id eſt facere ⁊ non facere oratiōes non ſunt. ꝙ ſi affirmatio atq; negatio orationes ſunt: dicitur id quod ſub affirmatione ⁊ negatione eſt:ea ipſa affirmatione ⁊ negatione diſtare. Sed in hoc ſeruant illaz quoq; ſimilitudinē:ꝙ ea ipſa ſibi ſunt oppoſita: que ſcd̄m affirmationem negationēq; dicuntur. Sicut eni ipſa affirmatō q̄ dicit ſedet ſocrates:⁊ q̄ dicit nō ſedet ſocrates:ita quoq; idipſum qđ eſt. ſedere ſocratem ⁊ non ſedere:certa rōe ſimilitudinis opponūtᷣ. Sz qm̄ q̄tuor ſpecies oppoſitionis dicte ſunt:nūc ariſtotelis veſtigia perſequentes:earum differentias colligamus que ſunt numero ſex. nā ſi que res ſint quatuor:eaſq; differre a ſe ac diſtare volumus. Sex ſolas differentias inuenim⁹. Cum enim primā differre a ſecunda ac tertia atq; q̄rta ponimus:tres ſunt differentie. Item ſecundā rem a prima re differre oſtendere atq; demonſtrare ſuperfluū eſt. Cum enim prime rei ad ſecundā diſtantiam colligeremus:quod ſecunda diſtaret a prima docuim⁹. Reliqua igitur prime ad ſecundam rē differentia:ſecunde ⁊ tertie Item ſecunde quarteq; differentie monſtrabuntur:que ſunt due:que tribus ſuperioribus iuncte quinq; ſolas efficiunt. Reſtat tertie rei quarteq; diſtātia. Nā prime ad ſecundā atq; tertiam demonſtrata eſt diſcrepantia: cum primam a ſcd̄a diſtare:atq; eodē modo a tertia mōſtrabamus. Id his probatur exemplis. Nam cum oppoſitio ea que eſt ſcd̄m ad aliquid ab his oppoſitionib⁹ q̄ ſunt ſcd̄z contrarietatē:ꝑuationem atqz habituz:atqz affirmationē ⁊ negationem diſtare proponitᷣ:tres ſunt differentie. Cum vero ea que ſcd̄m priuationē atq; habitum oppoſitio eſt:a contrarijs:⁊ ab affirmatiōe negationeq; diſcrepat:due ſunt differentie:que iuncte ſuperioribus quinq; perficiunt. Idcirco enim quid diſtaret habituſ atq; priuatio:ea oppoſitione que relatiua ē pretermiſimus:quoniā prius monſtrauimus quid relatiua oppoſitio habitu priuationeq; differret. non eſt enī dubiū equam eſſe in vtriſq; differentiā:cuz vna ab alia diſcrepauerit. Reſtat vna ſola differentia que eſt cōtrariorum ad affirmationem ſcilicet ⁊ negationem. ꝑter miſſa nanq; eſt cōtrariorum differentia de relatiua. ſ. ⁊ ſcd̄m habitum priuationēq; oppoſitione quid hec ſuperius a contrarietate diſtaret:monſtratuz eſt. Quare quoniam quot ſunt horum differentie cognitum eſt: ad ſequentis operis ordinem veniamus.

Quoniam autem priuatio ⁊ habitus nō ſic opponuntur vt ad aliquid manifeſtum eſt. neq; enim dicitur hoc ipſuz quod eſt oppoſiti. viſus enim non eſt cecitatis viſus: nec alio vllo modo ad ipſum dicitur. ſimiliter autem neq; cecitas dicitur viſionis cecitas ſed priuatio quidem viſionis cecitas dicitᷣ: cecitas vero viſionis non dicitur. amplius ad aliquid omnia ad reciproca dicuntᷣ. quare ⁊ cecitas ſi eſſet eorū que ad aliquid ſunt. vtiq; conuertere ad illud ad quod dicitur. ſed non conuertitur. neq; enim viſus dicitᷣ cecitatis viſus.

¶ Et cetera quidē de ea differentia perſpicua:⁊ ſuperi⁹ in contrariorū differentia a relatiua oppoſitione āte premiſſa ſunt. Unam nanq; differentiā contrariorū relatiuorumq;' dixit eſſe:ꝙ contraria non ita vt ea que ſunt ad aliquid conuerterentur. Neqz enim quis pronūciat malitiā bonitatis eē malitiā:neqz bonitatē malitie eſſe bonitatē. velut filiū patris eſſe filiū:rurſuſqz patrē filij patrē. Eadē quoqz ⁊ in his q̄ ſcd̄m ꝑuationē habituq; redduntur:dicitᷣ differentia. Nā ſicut ea que ſunt ſcd̄m ad aliquid oppoſita:aduerſum ſemetipſa redduntur: et omnia ad oppoſita predicātur:nō eodē modo in habitu atqz priuatione eſt. Nullus enim dicit cecitatis eſſe viſum:nec rurſus viſus eſſe cecitatē. Quocirca ſi ea q̄ ſunt relatiua ad oppoſita predicātur:conuertuntq; dicuntur (cū ſit enīz oppoſitus filio pater:pater filij dicitur: ſcilicet ad oppoſitū:rurſuſq; ꝯuertitur ut patris fili⁹ appelletur) quoniā hoc in his que ſunt ſcd̄m priuationem atqz habitū:non dicitur (Neq; enī cū ſit viſus oppoſitus cecitati:ſcd̄m priuationē atqz habitū dicitur viſus cecitatis. i. nūq; ſcd̄m oppoſitionē aliquid oppoſiti predicatur neqz cōuertitur:neqz enī dicitur cecitas viſus) recte priuatio atqz habitus non in eadem qua relatiua: ſed in alia ſpecie numerata ſunt.

Quoniam aūt neq; vt contraria opponuntᷣ ea:que ſecundū priuationē ⁊ habitū dicuntur:ex his manifeſtū eſt:quoꝝ enim cōtrariorum nihil eſt mediū neceſſe eſt ī quibus nata ſūt fieri:aut de quibus predicātur: alterum ipſorum ineſſe ſemper. horum enim nihil erat medium: quoꝝ alterū neceſſariū erat ineſſe ſuſceptibili:ut languorē ⁊ ſanitatē ⁊ abūdantem ⁊ perfectum. Quorum vero aliquid eſt mediū:nūq̄ neceſſitas eſt omni ſuſceptibili ineſſe alterum. neq; enī neceſſe eſt omne ſuſceptibile candidum vel nigruz eſſe:neq; frigidum neq; calidum. horuz enī mediū aliquid nihil prohibet eſſe. hoꝝ enī erat aliquid medium:quorum non erat neceſſarium alterum ineſſe ſuſceptibili preter illa quibus naturaliter vnum ineſt: vt igni calidum eſſe ⁊ niui candidum. In his autem determinate neceſſarium eſt alterū ineſſe:⁊ non alterutrū contingit. nō enī poſſibile eſt ignem frigiduz eſſe:neq; niuē nigrā Quare omni quidez ſuſceptibili nō eſt neceſſariuz alterum eoruz ineſſe:ſed ſolis quibus naturaliter vnum ineſt:⁊ in his determinate vnum:non alterutrum contingit.

¶ Prolixitatem textus idcirco contraxi: ꝙ ⁊ ea ipſa q̄ dicuntur: ſupra iam dicta ſunt: ne longior ordo poſſit aliquod creare faſtidium. quod nos hac textus diuiſiōe ſeiunximus. ⁊ pri⁹ quidem ꝓpoſuit ante oculos omnes inter ſe contrariorum differentias:quas ipſe quantum potero breuiſſime cōmemorabo. ait enim. Contrariorū que medijs carent:ſemper alterū ineſſe ei quod illas cōtrarietates ſuſcipere pōt: vt egritudo ⁊ ſanitas:quoniā ſemper in animalis corpore reperitur:⁊ ea ſine vllo eſt aduerſus ſuum contrariū medio. Idcirco omne corpus animalis ſemper aut egrotat aut ſanū eſt:⁊ ſemꝑ alteruz aut ſanitatis aut egritudinis ieſt ei:quod has ſuſcipit contrarietates. Eorum vero contrariorum que habent aliquā medietatem:non neceſſe eſt ſemper alterū ineſſe ei cui accidunt:ut album atq; nigrū:cū ſint vtraq; contraria:quoniam habent aliquā medietatē:vt rubrum. veniunt autem ſemper in corpora:non neceſſe eſt omne corpus fieri vt album aut nigrū. Quoniā poteſt aliquādo contingere:vt illa eorum medietas corpori cuilibet eueniat:atq; hoc ita eſt in his que medio nō carent:que ipſa mediata vocamus:exceptis his quibus vna contrarietas eſt inſita per naturā:vt nix alba eſt:ignis calidus. In his enim vnaz ſemper neceſſe eſt euenire non aliam:nec vtrālibet ſed diffinite vnā. id enim nō venit in ignem:vt aliquando ſit calidū:aliquando frigidum: aliquando vero que horū medietas eſt tepidū:ſed ſemꝑ naturali calore ſuccenditur. nec nix aliquando fit nigra: nec rurſus rubea:nec vllis alijs colorib⁹ ꝑmutatᷣ:ſz ſolū ſemper alba eſt. Cum hec ita ſint ea que ſcd̄z habitū priuationēq; opponuntᷣ:ſi ⁊ ab his contrarijs diſtare monſtrata ſint. que medijs carent:⁊ ab his que intra ſe quādam medietatem qualitatis includunt:⁊ ab his quoq; que cum mediata ſint:tamē diffinite alicui inſunt:perfecte monſtratū eſt ea que ſcd̄m habitū ⁊ priuationem ſunt contrarijs diſcrepare. quare quid diſtent ariſtotele teneamus auctore.

In priuatione vero ⁊ habitu neutruz hoꝝ que dicta ſunt: verum eſt:neq; eniz ſemper ſuſceptibili neceſſariū eſt alteruz ineſſe eoꝝ. Quod eniz nondum naturā habet ad vidēdum: neq; cecum neq; viſum habens dicitᷣ. Ideoq; nō erunt hec taliū cōtrarioꝝ:quoꝝ nihil eſt mediuz:ſed neq; quoꝝ eſt mediuz neceſſarium eniz eſt omni ſuſceptibili alterum iſtoꝝ ineſſe. Quando enim iam natuz fuerit ad habendum viſionē:tunc aut cecuz aut habens viſionem dicitᷣ:⁊ horuz nō determinate alterum:ſed alterutꝝ ꝯtingit. nō enim neceſſarium eſt vel cecuz vel habens viſum eſſe:ſed quod cōtingit. In cōtrarijs autē quibus mediū eſt:nūq̄ neceſſariū fuit omni ſuſceptibili alteruz ineſſe:ſed quibuſdam ⁊ his determinate vnum. vnde palam eſt ꝙ ſcd̄m neutruz modum tāq̄ cōtraria oppoſita ſunt hec:que ſcd̄m priuationē ⁊ habitum opponuntur.

¶ Dat primo differentias quib⁹ ea que ſunt ſcd̄m habitum ⁊ priuationē oppoſita:ab his que ſunt imediata contrarijs diſtent. In his eniz contrarijs que medium non habent:ſemper neceſſe eſt ipſorum alteruz ineſſe ei quod his ipſis ſubiectum eſt. In habitu vero ⁊ priuatione non ita eſt. Non eniz ſemper quelibet res aut habitum habet aut priuationem: ſed eſt tempus quando vtrūq; non habeat:vt catuli quibus nōdū per naturā oculi patent. Illos enim nec habere habitū dicim⁹:qm̄ nō vident:nec priuatos viſu:quoniā paruuli adhuc viſum per naturā habere nō poſſunt. Igitur eoꝝ que ſibi ſecūdū priuationē habituq; ſunt oppoſita:non ſemꝑ alterū ſubiecto eſt eoꝝ. Sed eoꝝ que ſunt contraria imediata. i. medio carentia:ſemper alteꝝ ſuſceptibili ineſt. Diſtat igitur ea que ſecūdū habitum ⁊ priuationez eſt oppoſitio:his que ſecundū cōtraria putantur opponi. Sed quoniā ſunt quedā contraria que inſunt alicui ꝑ naturā:vt niui albū:igni calidu;. coruo nigrū:etiam ab his diſcrepat oppoſitio priuationis ⁊ habitus. Ea eniz que per naturā inſunt:diffinitiua ſunt:⁊ nullo modo ꝑmutantur:vt eſt albū niui. Non eniz nix aut alba aut nigra eſt:ſed tantū alba:⁊ coruus non aut albus aut niger:ſed ſolū niger. In priuatione vero ⁊ habitu vna res non poteſt eſſe diffinita:ſed ſemꝑ aut priuatio cōtingit aut habitus. ⁊ hoc eſt quod ait. ⁊ horū non diffinite alterum:ſed aut hoc aut illud. Neq; enim neceſſe eſt aut cecum eſſe aut habentem viſum:diffinite ſubaudiendū eſt. catulus eniz qui per naturā nondū videt:aut habitū habiturus eſt. i. viſuz:aut eo priuādus eſt:vt ſit cec⁹: ſed non diffinite vnū ſed hoc aut illud indiffinite contingit. diſtat igitur hec oppoſitio his cōtrarijs que aliquibus per naturaz imutabiliter accidunt. Reſtat igitᷣ vt his contrarijs que mediata ſunt: hanc oppoſitionez differre doceamus. In illis enim nō ſemper neceſſe erat contraria ineſſe ſubiecto. Idcirco ꝙ eorū medietates poſſint ſubiectis euenire ſubſtantijs: vt album vel nigruz quod nō eſt alicui per naturā:ſed tantuz ſcd̄m accidens. Poſſunt eniz vtraq; nō eſſe in corporibus:qm̄ his vl rubrum vel pallidum que ſunt ſcilicet eorū medietates eueniunt. In priuatione vero id ⁊ habitu non eſt. Quādo eniz poterit per naturā habere habituz:vtriſq; que ea ſuſcipiunt carere non poſſunt. Catulus eniz cuz per naturam videre potuerit:aut habitum habere: dicitur ⁊ eſt videns:aut priuationem:ſi fuerit cecus. Ita ſemꝑ ab eo tempore quo illi per naturam vtrumlibet habere conceſſum eſt:alterum retinebit. i. aut priuationem retinebit aut habitum. Quocirca ſi in his contrarijs que medio non carent:poteſt fieri vt vtraq; contraria in ſubiecto non ſint:in priuatione vero ⁊ habitu ab eo tēpore

quo per naturam poteſt vtrunq; retinere. fieri non pōt niſi eorum habeat alterum: diſtant hec quoq; mediata ab his que ſecundū vim priuationis atq; habitus opponuntur. Sed ante monſtratū eſt ⁊ his contrarijs que per naturam eſſent: ⁊ his que medio carerent: hanc oppoſitionem eſſe diſſimilem. Recte igitur poſitū eſt priuationis atq; habitus oppoſitionem ab his que opponuntur vt contraria diſcrepare.

Amplius in contrarijs quidem exiſtente ſuſceptibili poſſibile eſt in alterutrū fieri mutationem niſi alterum alicui naturaliter inſit: vt igni calidum eſſe. nanq; poſſibile eſt ꝙ ſanū eſt lāguere: ⁊ cādidū nigrū fieri: ⁊ ex ſtudioſo prauū: ⁊ ex prauo ſtudioſū poſſibile eſt fieri. prauus enī ad meliores cōſuetudines deductus ⁊ ad doctrinaſ: ⁊ ſi ad modicum aliqd proficiet vt melior ſit. Si vero ſemꝑ vel modicū cremētū ſumpſerit: palā eſt ꝙ aut ꝑfecte mutabit᷑: aut ſatis multū cremētū ſumet. Semꝑ enī bene mobilior ad virtutem fiet: vel quodcūq; cremētū ſumpſerit a principio. Quare etiam veriſimile eſt amplius eum ſumere crementū: ⁊ hoc dum ſemper fit: perfecte in contrariū habitum reſtituetur: niſi forte tēpore ſuſpenſum ſit. Verum in priuatione ⁊ habitu impoſſibile eſt mutationē in alterutrum fieri: ſed ex habitu in priuationē fit mutatio: a priuatione vero in habitū impoſſibile eſt. neq; enī quis cecus factus rurſus vidit: neq; cū eſſet caluus rurſus comatus eſt factus: nec cum eſſet ſine dentibus: dentes iterū orti ſunt.

Aliā rurſus contrariorum ⁊ huius oppoſitionis que ſecundum habitum priuationemq; dicitur diſcrepantiā ponit. Ea enim que contraria ſunt: poſſunt in alterna variatis vicibus permutari. Quod enim calidū eſt pōt effici frigidum: rurſuſq; quod frigidū eſt: poteſt in caloris verti qualitatem. His tamen (vt dictū eſt) ſolis exceptis quibus vna quelibet res contrariorum naturaliter inſita eſt. in his enim ſolis fieri non poteſt alterna mutatio. In his vero que accidenter ⁊ non per naturam ſubiectis eueniunt: fit ſemper in contrarijs permutatio: vt ex ſano egrum: ex egro rurſus ſanum corpus efficitur animalis. Iam vero illud verum eſt. ex bono procliuior ſemper ſemita videtur ad malum: ⁊ facillima eſſe ex probitate ad maliciam permutatio. Id Terentiano docetur exemplo. A labore procliuem ad libidinem. Sed ꝗ̄ꝗ̄ difficilis ſit tranſitus ad virtutes a turpitudine viciorū. Ariſtoteles tamen fieri hunc tranſitum confirmat. Huius enī philoſophi ſententia eſt: virtutes eſſe non ſciētias: ut Socrates ait: neq; vt ſtoici naturaliter eas eſſe: ſed diſcibiles: ⁊ per quandā boni conſuetudinē hominū mentibus inſeri. Atq; ideo ſi quis ſit quibuſlibet prioribus vitijs obnoxius: ſi cum melior ſermo ſuſceperit: ⁊ ſapientiū conſuetudine cōfabulationeq; contra aliquid ex anteactis viciorū illecebris emendabitur: ⁊ ſeſe aliquantulū exuet: ⁊ paululū liberior ad meliora ꝓcedet. Ita ut ſi primo quidē minꝰ malus: poſt vō nō malus: deinde iā iāq; aliquantulū bonus. Cui ſi huiuſmodi intētio frequētiſſime fiat: nec paruitate tēporis preueniatur: aut terminuſ mortis offecerit: non eſt dubiū illum ex peſſimo per probas conſuetudines confabulationeſq; ſapientium in perfectam virtutis habitudinē permutari. Eſt igitur ex bono in malū: ⁊ ex malo in bonū rurſus permutatio. atq; hoc quidem fit in contrarijs. In habitu vero ⁊ priuatione non fit. eſt nanq; permutatio: ſed vna tm̄ nulla ratiōe ſeſe conuertens. ait enim. Ab habitu ad priuationē permutatio: a priuatione vero ad habitū impoſſibile eſt. Et hoc planius docet exemplis: Quis enī vnq; ex ceco factus eſt videns: quis aliquando caluꝰ crinitus efficitur. cui amiſſis etate dentibus rurſus alij ꝑcreant᷑. Quare ſi in cōtrarijs fit alterna mutatio: in priuatione vero atq; habitu nō fit: diſtat hec oppoſitio ea ſcilicet oppoſitione que fit ſcḋm cōtrarias qualitates.

Quecunq; vero tanq̄ affirmatio ⁊ negatio oppoſita ſunt: palam eſt: quod nullo predictorum modorū oppoſita ſunt. In ſolis enī iſtis neceſſariū eſt ſemper aliud quidē eorum verum: aliud autē falſum eſſe. neq; enī in contrarijs neceſſariū eſt ſemper alterū verum eſſe: alterum vero falſū: neq; in his que ſunt ad aliquid: neq; in habitu ⁊ priuatione: ut ſanitas ⁊ lāguor ꝯtraria ſunt: ⁊ neutrum neq; verum neq; falſū eſt. Similiter autē ⁊ duplum ⁊ dimidiū tanq̄ relatiua oppoſita ſunt: ⁊ non eſt eorū alterum nec verū neq; falſum. ſed neq; ea que ſcḋm priuationem ⁊ habitum dicuntur: ſicut viſio ⁊ cecitas. Omnino autē eorum que ſcḋm cōplexionem nullā dicūtur: nihil neq; verū neq; falſum eſt. porro autē omnia que dicta ſunt: ſine complexione dicuntur.

¶ Expoſitis his differentijs: quibus vel contrarijs relatiua: vel priuatio ⁊ habitꝰ relatiuis: vel rurſus priuatio ⁊ habitus diſcreparent contrarijs: nūc ſequit᷑ qd his omnibus ſcḋm affirmationē negationēq; oppoſita diſtent. ⁊ dat ſignum proprium affirmatiōis ⁊ negatiōis vt eas ſemper queamꝰ agnoſcere: vt ſi qua ſint que hoc ſigno minime teneantur: illa ab affirmationis negationiſq; oppoſitione differre dicamꝰ. In affirmatiōe enī ⁊ negatiōe fieri nō poteſt: Si affirmatio vera eſt: quin ſit ſtatī falſa negatio: ſi negatio vera: affirmatio mēdacij nota carere nō poſſit: vt ſi qs dicat ſocrates ambulat: ſocrates non ambulat. Si verum eſt ſocratem ambulare: falſū ē nō ambulare: ⁊ rurſus ſi falſū eſt nō ambulare verū eſt ambulare. Hāc aūt veri falſiq; diuiſionē nullꝰ vnq; in alijs oppoſitionibus poterit inuenire. Nam in his que ſunt ad aliquid non ſolū non eſt neceſſe oppoſitionē ipſam ſibi verū falſumq; diuidere: ſed in his nulla omnino neq; veritas neq; falſitas inuenitur. Si quis enim dicat hoc tm̄ pater: vel rurſus filius: neq; verum aliquid neq; falſum pronunciat. ⁊ in contrarijs quoq; idem eſt. nam cū bono malum ſit contrariū: ſi quis nominet bonū: ⁊ ſi quis rurſus ſimpliciter pronūciet malū: nulla in hac predicatione neq; falſitas neq; veritas eſt. Eodē quoq; ſe modo habet etiam in his que ſcḋm habitū priuationēq; dicunt᷑. Similiter enī nihil neq; verum neq; falſum eſt: ſi quis viſum nominet vel cecitatem. hoc autem idcirco euenit: q2 omnia quecūq; ſunt in quibus aut falſitas aut veritas īuenitur: ſcḋm aliquā cōplexionē dicūtur. Ea vero que ſimpliciter proferunt᷑: veri atq; falſi prolatione carent: vt ipſe ait: cū in principio oīa predicamenta numeraret. Dixit ſingula eorū que eſſent dicta in nulla affirmatione dici: quadā vero cōplexione inter ſe horū predicamentorū veritatem falſitatemq; gigni: de quibꝰ Ariſtoteles edocuit preter cōplexionem aliquā in ſermonibus veritatē falſitatemq;

inueniri non poſſe. Siquidem exemplo quoq; hoc manifeſtum eſt. Si enī dixero ſocrates homo eſt: aut verū aut falſum eſt. Quod ſi hoc tantū dicā ſocrates: aut rurſus homo: nihil in eo neq; veritatis neq; falſitatis eſt. Quocirca quoniā omnis affirmatio cū complexione profertur: poteſt in ea aut veritas aut falſitas inueniri. Ea vero que ſunt ad aliquid: ſimpliciter ⁊ ſine vlla complexione dicunt᷑. Similiter autem ⁊ contraria: ⁊ ea que ſunt ſcḋm habitum priuationēq; ſibi met oppoſita: vt eſt pater filius: bonū malū: viſus cecitas: que quoniam ſine cōplexione dicuntur (vbi autem cōplexio non eſt: illic nec falſitas neq; veritas eſt. In affirmationibꝰ vero ſolis ⁊ negationibus que ſcḋm complexionem dicunt᷑: aut veritas aut falſitas reperitur) Secundū affirmationem ⁊ negationem oppoſitio a cunctis alijs ſuperioribus diſtat.

Sed maxime videbitur hoc tale contingere in his que ſecundū complexionem contraria dicuntur. Sanum itaq; eſſe ſocratem ad languere ſocratem contrariū eſt. ſed neq; in his neceſſarium eſt alterum ſemper verum: alterum autē falſum eſſe. cum enim ſocrates ſit: erit illud quidem verum: illud vero falſum. cum vero non ſit: ambo falſa ſunt. neq; enim languere neq; ſanum eſſe verū eſt: cum nō ſit ipſe ſocrates omnino. In priuatione vero ⁊ habitu cum non ſit: neutrū verum eſt: cum vero ſit: non ſemper erit alterum verum alterū autem falſum. habere nanq; viſum ſocratem: ad id quod eſt ſocratem cecum eſſe oppoſitum eſt ſicut priuatio ⁊ habitus. ⁊ cum ſit: neceſſarium non eſt alterum verum vel falſum eſſe. cū enim nōdum natus eſt habere: vtraq; falſa ſunt: ⁊ cū nō ſit omnino ſocrates: ⁊ ſic falſa ſunt vtraq; ⁊ viſum eum habere ⁊ cecum eſſe.

¶ Quoniam videntur quedam contraria ſecundum cōplexionem dici in quibus aut falſitas reperitur aut veritas: ſ3 neq; vt affirmatio ſit neq; vt negatio: de his quoque dicit quid diſtent his complexionibus: que ſcḋm affirmationem negationemq; dicunt᷑. Nā ſicut egritudo eſt contraria ſanitati: ita quoq; egrotum eſſe ſocratem ei quod eſt ſanum eſſe contrarium eſt. Oratio quoq; que dicit ſocrates ſanus eſt: contraria eſt ei que pronunciat ſocrates egrotat. ī his ergo ⁊ veritas inuenitur ⁊ falſitas Quod igitur hec diſtant ea oppoſitione: que ſecundum vim affirmatiōis aut negationis opponitur. hoc ſcilicet quod ſubſiſtēte re: de qua vtraq; dicuntur: vtrumlibet eorum verum eſt: ſi tamen ea contraria predicantur: que medijs carent. nā viuente ⁊ ſubſiſtente ſocrate qm̄ egritudo ⁊ ſanitas īmediata cōtraria ſunt: ſi quis de ſocrate dicat ſocrates ſanꝰ eſt: rurſuſq; alius ꝓnūciet. ſocrates egrotat. vnā verā: vnā falſam eſſe neceſſe eſt. Socrates enī viuēs aut egrotat aut ſanꝰ eſt. ⁊ ſi verū eſt eū egrotare: ſanū eſſe falſū eſt: ⁊ ſi falſū eſt egrotare: ſanū eſſe verū eſt. ſi vō ſocrates ipſe nō ſubſiſtat neq; omnino ſit vtrūq; de eō falſum eſt dicere: quoniā egrotat ⁊ ſanus eſt. Qui enim omnino non eſt: neq; omnino poterit egrotus eſſe nec ſanus. Ergo in contrarijs ſubſiſtente re de qua predicantur: ſemper vna predicatio vera eſt alia falſa: in his ſcilicet contrarijs que ſcḋm complexionem dicuntur ⁊ carent medio. Non ſubſiſtente autē re cōtrarietates vtreq; ſunt falſe. Illa vero que ſcḋm priuationem habitumq; dicuntur: ſi cum complexiōe predicentur: ⁊ ſubſiſtat res non neceſſe eſt aliam veram eſſe: aliam falſam: ⁊ cū res omnino non ſit: vtreq; ſunt falſe. Socrates enim cum ſit iam in ſue matris aluo: ⁊ nondū ſit editus in lucem quidem editus non eſt: ipſe tamen eſt atq; viuit. Sed tunc neq; videns eſt neq; cecus: ⁊ videns quidem nō eſt: quoniā nondum in lucē eſt editus. Cecus vero idcirco non dicitur: quoniā adhuc videre non poterat. Ergo cum ſit atq; ſubſiſtat res, de qua habitus ⁊ priuatio predicantur: poteſt fieri ut de ea falſa vtraq; predicētur ſi vero res de qua dicitur non ſit omnino: vtraſq; falſas eſſe neceſſe eſt; vt cum ſocrates omnino non eſt: falſum eſt eum dicere vel videntem eſſe vel cecum. Is enī videt atq; cecus eſt: qui viuit atq; ſubſiſtit. Cū vero de quo dicitur non ſit omnino; vtraq; de eo falſi dicuntur. In catulis quoq; idem eſt. nam cū iam ſunt editi: ſubſiſtunt quidem: ſed neq; ceci ſunt neq; videntes: quia nondū per naturam viſum habere potuerūt. Sin vō omnino non ſint: rurſus falſum eſt de his vtrūq; predicari. In affirmatione vero ⁊ negatione non ita eſt: vt ipſe pronunciat.

In affirmatione vero ⁊ negatione ſemper ſiue ſit ſiue non ſit: aliud quidem verū erit aliud vero falſum. languere nanq; ſocratem ⁊ non languere ſocratem cum ipſe ſit: palā eſt quia alterum eorum verum: alterū vero falſum eſt: ⁊ cum non ſit ſimiliter. languere enim cum non ſit: falſum eſt: non languere autem verū. Quare in his ſolis propriū erit ſemper alterum eorum verum: alterū falſū eſſe: quecunq; tanq̄ ⁊ affirmatio ⁊ negatio oppoſita ſunt.

¶ In affirmatione inquit ⁊ negatione ſiue res ſubiecta ſubſiſtat: ſiue non ſit omnino: ſemper in vna veritas: in alia falſitas inuenitur. Non eſt enim idem dicere egrotare aliquē quod non eſſe ſanū. Nam ſi egrotat niſi ſubſiſtat non poteſt egrotare. Non eſſe autē ſanum nō ita eſt. nam etiam ſi nō ſit omnino aliquis: poteſt de eo qui non eſt hec negatio predicari. Quod enim omnino non eſt: ſanum eſſe non poteſt: quod ſanū eſſe non poteſt: nō eſt vtiq; ſanum. Eodem quoq; modo eſt ⁊ de cecitate: ⁊ de viſu. neq; enim idem eſt dicere cecum eſſe aliquem quod non videre. qui enim cecus eſt: ſubſiſtit viuitq;: ut ſit cecus. non videre vero etiam de omnino non ſubſiſtente dici poteſt. Quod enim nō ſubſiſtit omnino videre non poteſt: ⁊ quod videre nō pōt: non videt. Quocirca in affirmatione ⁊ negatione ſiue ſit de quo dicitur: ſiue non ſit: vna ſemper vera eſt: altera falſa. Nam cum ſit ſocrates ⁊ viuat: ſi de eo verum eſt dicere quoniā videt: falſum eſt dicere quoniā non videt. ⁊ ſi de eo verum eſt dicere quoniā ſanus eſt: falſum eſt dicere quoniā nō eſt ſanus. Si negationes vere ſunt: falſe ſunt affirmationes. Si vero res ſubiecta non ſubſiſtat omnino: de eo quidē affirmatio falſa eſt: negatio ſemper vera. Noſtro enim tempore cū ſocrates non eſt neq; ſubſiſtit: ſi quis dicat ſocrates videt: ⁊ aliꝰ dicat ſocrates non videt: falſū quidē eſt de eo dicere: quoniam videt. verū vero quoniā non videt. Qui enī omnino non eſt: videre nō poteſt. qui videre non poteſt: non videt. Ita firmū immutabileq; ſemper manet in affirmationibꝰ ⁊ negationibus alteram ſemper veram: alterā falſam in predicatione conſtitui. Quocirca quoniā in contrarijs ⁊ in his que ſcḋm priuationem habitumq; ſunt: ſi cum comple

rione vtraqꝫ dicantur de re non ſubſiſtente: falſe ſunt vtraqꝫ que predicantur. Cum hoc idem in affirmationibus ⁊ negationibus non ſit. omnes cetere oppoſitiones ab affirmatiõe ⁊ negatione diſſentiũt. Monſtrate ſunt igitur oppoſitiones quatuor ⁊ ſex differentie: vna quidem contrariorum: ⁊ eius que eſt ad aliquid. Secũda contrariorum ⁊ eorum que ſunt ſcd̃m habitum ⁊ priuationem. Tertia contrariorũ ⁊ eius oppoſitionis que eſt ſcd̃m affirmationem ⁊ negationem. Quarta vero relatiuorum ⁊ eius que eſt ſecundũ habitum ⁊ priuationem. Quinta relatiuorum ⁊ eius que eſt affirmationis ⁊ negationis. Sexta priuationis ⁊ habitus ad negationez ⁊ affirmationẽ. Sed poſt has oppoſitionũ differentias quedã de contrariis ad multas proficientia q̃ſtiones ab Ariſtotele traduntur.

Contrarium autem eſt bono quidez ex neceſſitate malum. hoc autẽ palam eſt per ſingulorum inductionem: ut ſanitati languor: ⁊ iuſtitie iniuſtitia: ⁊ fortitudini timiditas. ſimiliter autẽ ⁊ in aliis. malo autem aliquando bonum quidem eſt contrarium: aliquãdo autem malum. egeſtati enim cum ſit malum: ſuperabundantia cõtraria eſt: cum etiã ipſa ſit malum. Similiter autez ⁊ mediocritas. Contraria vtriqꝫ cum ſit bonum eſt: ſed in paucis hoc tale quilibet inſpiciet: in pluribus vero ſemper malo bonum contrarium eſt.

Hoc loco monſtratur: quod omne bonum ſemper malo contrarium eſt. Non autem omni malo ſemper bonuz: nam quodcunqꝫ fuerit bonũ: ſolum illi maluz contrarium: malo autem ⁊ bonum poteſt eſſe contrariuz ⁊ malum. Sanitati enim que bona eſt: egritudo que eſt mala contraria eſt. Rurſus felicitati que eſt bona: infelicitas que ipſa quoqꝫ eſt mala: contraria eſt. Eſt autem inuenire malum quod duas habet contrarietates: boni ſcilicet ⁊ alterius mali. Nam cum ea ſunt contraria que a ſe plurimuz diſtent: cuz ſit timitas habitus animi peſſimus: duas habet contrarietates: temeritatem ſcilicet ⁊ fortitudinem. nam qui omnia timet ⁊ eſt timid⁹: ⁊ qui nihil timet omnino in quo eſt temeritas: longe a ſeſe diſtant ⁊ diſcrepant: quocirca ſibi contraria ſunt: cũ vtraqꝫ ſint mala. Rurſus quoniam bonum maluo contrariuz ⁊ fortitudo bona eſt: timiditas mala erit: ⁊ erit fortitudini contraria oppoſitaqꝫ timiditaſ. Due igitur contrarietates opponuntur timiditati: temeritas ⁊ fortitudo. ſed temeritas contraria eſt ſecundum longiſſimam diſtãtiã quantitatemqꝫ diſcrepantis habitus atqꝫ contrarij. Timiditas vero fortitudini videtur oppoſita ſecundum qualitatem bonitatis atqꝫ malitie. Quare ſufficiẽter eſt demonſtratum bona ſemper malis eſſe contraria: mala vero etiam malis. Inductio eſt autem ſingulorũ exemplorum collectio: ⁊ ad vniuerſalem per eam cognitionem collectionemqꝫ reductio: vt ſi quiſ dicat qui muſicam nouit muſicus eſt: ⁊ ab ea denominatur: ⁊ medicus qui medicinam: rurſus qui grammaticam grammaticus: ⁊ ex his ſingulis rebus colligat vniuerſaliter. ⁊ quicunqꝫ aliquam artem nouit: eiuſdez denominatione ſignatur: vt a grammatica grammaticus: a medicina medicus: ⁊ cetera huiuſmodi. Quocirca hoc quod ſupra diximus de cõtrariis: Ariſtoteles exemplorum planiſſima inductiõe firmauit. Illud quoqꝫ addidit mala poſſe malis eſſe contraria: in pauciſſimis inueniri: ſemper autem mala bonis eſſe contraria. nam ⁊ in his ipſis in quib⁹ mala malis contraria ſunt: ineſt tamen. vt etiam ſimul bonis cõtraria eſſe videantur: vt timiditas: quoniam temeritati contraria eſt: ſimul etiam fortitudini contraria eſt. Sed non neceſſe eſt vt quodcunqꝫ malum bono eſt contrariũ mox etiam mali eſſe contrariuz: vt egritudo ſanitati quidem quod eſt bonum contraria eſt: alij vero malo contraria non eſt. Recte igitur dictum eſt malum malo contrarium in paucioribus inueniri.

Amplius contrariorum non neceſſariũ eſt ſi alterum ſit ⁊ reliquum eſſe. Sanis nanqꝫ omnibus ſanitas quidem erit: languor vero non erit. ſimiliter autem cum omnes albi ſint: albedo quidem erit: nigredo vero non erit. Amplius ſi ſocratem eſſe ſanũ: ad id quod eſt ſocratem languere contrariũ eſt cum non ſit poſſibile vtrũqꝫ eidem ineſſe ſimul: non erit poſſibile: cum alteruz contrarium ſit: ⁊ reliquũ eſſe. cum enim ſit ſocratem ſanum eſſe: non erit languere ſocratẽ.

Dictum eſt in relatione quedam relatiua ſimul eſſe naturaliter: vt cum ſit filius pater eſt: cum vero ſit pater: ſine filio eſſe non poſſe. Quocirca ſimul ſemper ſunt pater ⁊ filius. hoc vero in contrariis non eſt. Ait enim. nõ neceſſe eſt ſimul ſemper eſſe contraria. Si enim nullus egrotet ⁊ ſint omnes ſani: cum ſit ſanitaſ: non erit egritudo: ⁊ vna contrarietate manente alia omnino nõ erit; vt ſi quis hoc idem dicat de cignis: etenĩ omnes cigni ſunt albi: in cignis nigredo non erit. Atqꝫ hoc idem ad vniuerſalia referendum eſt. Nam ſi omnia que ſunt: alba ſunt: omnino nigredo non erit. Tractum hoc videtur eẽ ſingillatim a partibus. Nam quod duo contraria in eodem vno eodemqꝫ tempore eſſe non poſſunt: vt ſocrates cum ſanus eſt egrotus non eſt: ⁊ cum ſanus eſt manente ſanitate non eſſe poterit egritudo. Et non erit neceſſarium vno contrario poſito mox ſubſequi alterum. Nam ſi neceſſe eſſet vno contrario conſtituto mox aliud ſequi: poſſ. ⁊ idem ſocrates vno eodemqꝫ tempore ⁊ ſan⁹ eſſe ⁊ eger. qđ fieri nõ põt. Non igitur neceſſe eſt cuz ſit vna contrarietas: mox aliam ſequi. Quocirca fieri poteſt vt cum vnum contrarium ſit: aliud non ſit. Idqꝫ in ſingularibus etiam neceſſe eſt: vt in eo quod eſt ſocratem eẽ ſanum: non eſt ſocratem egrotare: quod ſocratis ſanitati eſt contrarium. Socrates enim quamuis contrariorum ſuſceptibilis ſit quoniam ſubſtantia eſt: tamen vno eodemqꝫ tempore contraria vtraqꝫ non ſuſcipit.

Palam vero eſt ꝙ ⁊ circa idem aut ſpecie aut genere natura habẽt fieri ꝯtraria. lãguor nanqꝫ et ſanitas in corpore animalis natura habent fieri: albedo autez ⁊ nigredo ſimpliciter in corpore: iuſtitia vero ĩ anima hominis ⁊ iniuſtitia.

Docet circa que ſemper poſſint eſſe contraria. Ait enim circa eas res que aut genere eadem ſint aut ſpecie: vt eſt corpus quidem animalis vnum ſecundum gen⁹. omnium enim animalium vnum genus eſt. ⁊ circa hoc egritudo vel ſanitas inuenitur. Similiter ⁊ circa corp⁹ omne indiſcrete vel animalis vel inanimati albedo ⁊ nigredo eſt: quod ſcilicet omne corpus ⁊ ipſum ſecundum genus eſt vnum. nanqꝫ his genus eſt ſubſtantia. Iuſtitia quoqꝫ ⁊ iniuſtitia in anima eſt. Omnis autem anima que iuſtitiam iniuſtitiamqꝫ ſuſcipit: rationalis eſt. id eſt hominis: ſed omnes homines idem ſunt ſecundũ ſpeciem. Omnes igitur anime eedem ſecundum ſpeciez ſunt. iuſtitia ergo ⁊ iniuſtitia circa eaſdem res ſecundum

ſpeciem reperiuntur. Quocirca recte iã concluſum eſt omnia contraria circa eaſdem res vel ſcd̃m genus vel ſcd̃m ſpeciem inueniri.

Neceſſarium eſt autẽ omnia contraria vel in eodem genere eſſe: vel in contrariis generibus eſſe: vel ipſa genera eſſe: albuz enĩ ⁊ nigrum in eodez genere ſunt. color enim genus eoruz eſt. iuſtitia vero ⁊ iniuſtitia in contrariis generibus. huius enim virtus: huius autem nequicia genus eſt: bonuz vero ⁊ maluz non ſunt in genere: ſed ipſa ſunt genera aliquorum exiſtentia.

Monſtrat id quod reliquum eſt. id eſt vbi poſſunt ſemper contraria veſtigari. omnia enim que ſunt contraria: aut ſub eodem genere ſunt: aut ſub contrariis generibus: aut ipſa ſunt genera. Sub eodem genere ſunt contraria: vt album ⁊ nigrũ ſub vno ſunt genere: id eſt colore. color enim albedinis ⁊ nigredinis eſt gen⁹. Hec igitur ſub vno ſunt genere. Alia vero contraria in contrariis generibus inueniuntur: vt iuſtitia ⁊ iniuſtitia. Iuſtitie enim genus eſt bonum. iniuſtitie vero malum malum vero bono contrariũ eſt. iuſtitia ergo iniuſtitia ſub contrariis generibus ſunt. Rurſus alia ipſa ſunt genera: vt bonũ ⁊ malũ: vtraqꝫ ſunt genera ſub ſe malorum bonorũqꝫ poſitorum. ⁊ non hoc nunc dicitur: qđ bonitas ⁊ malitia nulli alij generi ſubduntur. ponunẽ enim ſub qualitate. Sed particulariũ bonorum ⁊ malorum non eſſe alia genera: niſi ipſum bonũ ⁊ maluz generaliter. Recte igitur bonum ⁊ malũ aliorũ particularium bonorũ malorũqꝫ genera ſunt numerata. Quare rectiſſime dictum eſt: omnia contraria aut ſub eodem eſſe genere: vt album ⁊ nigrum ſub colore: aut in contrariis generibus: vt iuſtitia atqꝫ iiuſtitia ſub bono ⁊ malo. aut ipſa eſſe genera: vt eſt ipſum bonũ ⁊ maluz: que genera iuſtitie atqꝫ iniuſtitie numerata ſunt.

Prius autem alterum altero dicitur quadrupliciter: primo quidẽ et maxime proprie ſecunduz tempus. ſecundũ quod ſcilicet antiquius alterum altero ⁊ ſenius dicitur. in eo enim quod tẽpus amplius eſt: ⁊ antiquius ⁊ ſenius dicitur.

Poſtqꝫ de oppoſitis diſputationem quantũ ad preſens tempus attinebat explicauit: nunc que priora dici poſſint que poſteriora diſſerit. Et ait: primo quidem ⁊ proprie ⁊ quod in vſu eſt pri⁹ dicimus. hoc eſt: quando aliquam rem alia res tempore precedit ⁊ ſuperat: et dum proprie loquimur ſecunduz temporis preceſſionem: aliud antiquius dicimus aliud ſenius. Antiquius quidem in his que inanimata ſunt: ut porphyrio placet. ſenius vero in his que anima non carent: ut ſi quis dicat antiquius fuiſſe bellum thebanorum atqꝫ grecorum troie excidio: idcirco ꝙ tempore precedat. filij nanqꝫ ducum qui thebano periere prelio: troie prelijs interfuerunt. vt diomedes tydei filius: ⁊ ſteneleus filius capanei. Atqꝫ hoc qdẽ ita: quĩ eſt ⁊ in reb⁹ inanimatis. Antiquius dicitur: ut cum dicimus antiquiorem eſſe dominationem regum in ciuitate romana qꝫ cõſulum magiſtratum. In rebus vero animatis: ſenius vocamus. Seniorem nãqꝫ dicimus pythagoram ſocrate: ſocratez ariſtotele: idcirco quod ſe temporibus antecedant. Ergo prius alterum altero dicitur proprie ſecundũ tempus. Prioris autem quatuor fuere diſtantie: ut ipſe Ariſtoteles dicit: cum ait. Prius alteruz altero dicitur quadrupliciter. Eaſqꝫ ſingillatim breuiter enumerat: ad quas ipſe addidit: quintam que priſcis philoſophis eſſet incognita. Et quoniã de primo prioris modo dictũ eſt: de ſecundo dicamus.

Secundo autem quod non conuertitur ſecundũ ſubſiſtendi conſequentiam: ut vnuz duobus prius eſt. duobus enim exiſtentibus mox conſequens eſt vnũ eſſe: vno exiſtente non eſt neceſſariũ duo eſſe. Idcirco non conuertitur ab vno conſequentia ut ſit reliquum: prius autem videtur illud eſſe a quo non conuertitur in eo quod eſt eſſe cõſequentia.

Secunda inquit ſignificatio prioris eſt: que nõ tempore itelligitur: ſed natura. ⁊ hoc ait a qua nõ ꝯuertitur ſubſiſtendi conſequentia. Nam ſi due res ita ſint oppoſite: ut ſi vna ſit neceſſe ſit eſſe aliam: ⁊ ſi alia ſit non neceſſe eſſe aliam: illa prior eſt qua poſita ut ſit: nõ eſt aliaz neceſſe eſſe: ⁊ hoc quidem vniuerſaliter dictum eſt. Planius vero his fiet exemplis. Binarius enim numer⁹ ⁊ vnitas eam retinet naturam: ut ſi quis duo eſſe proponat: vnum quoqꝫ eſſe monſtrauerit. vnũ enim in ipſis duobus concluditur: nec preter duas vnitates poterit eſſe binarius. Quocirca ſi quis binariũ numerum eſſe poſuerit: vnum quoqꝫ eſſe conſequitur: idcirco qđ binari⁹ ut ſit: indiget vnitate. At vero ſi quis ponat eſſe vnitatem: nondũ neceſſe eſt eſſe binariuz. Ergo ab vnitate ſubſiſtendi conſequentia non conuertitur. Poſita eniz vnitate neceſſe non fuit binarij numeri ſubſequi quantitatem: idcirco quod binario non indiget vnitas: ſicut indigens erat vnitate binari⁹. Quare prior eſt vnitas binario. quod ſi ita eſt: ⁊ quicquid ita fuerit vt ab eo ſubſiſtendi conſequentia non conuertatur. Prius ariſtotele auctore probabitur; vt in eo quod eſt homo ⁊ animal. Cum dico hominem mox dixi animal. cum animal dixero: nihil adhuc de homine dictum eſt. Omnis enim homo animal eſt: non omne animal homo.

Tertio vero ſecunduz ordinem quendam prius dicitur: quemadmodũ ⁊ in diſciplinis ⁊ in orationibus. nam ⁊ in demonſtratiuis diſciplinis eſt prius ⁊ poſterius per ordinem. elementa enim in geometria priora ſunt his que deſcribunẽ per ordinẽ. Principia enim priora ſunt theorematibus ordine. Et in grãmatica elementa priora ſunt ſyllabis: ⁊ in orationibus ſimiliter proemiũ prius eſt narratione per ordinem.

Ponit tertiam prioris ſignificationem: ut in geometria: priora ſunt inquit elementa deſcriptionibus. Elementa vero ait quos terminos appellamus: id eſt vbi quid punctũ ſit: quid linea: quid figura predicenẽ. His enim cognitis ⁊ fideliter animo apprehenſis: poſtea omnes geometrie deſcriptiones fiunt: que problemata ⁊ theoremata nuncupantur. Ergo quoniaz prius diſcuntur elementa: poſt ad deſcriptiones eſt tranſitus priora ſunt elementa deſcriptionib⁹ ordine ſcilicet: quoniam vt deſcriptio poſſit intelligi: prius elementa traduntur. ⁊ in grãmatica quoqꝫ prius ſingule traduntur littere qꝫ que ex his ſyllabe coniungũtur. quocirca ipſe

quocꝫ ordine priores ſunt ſyllabis. Rhetores vero nõ ſepe a narratione: ſed ab exordio agere cauſas incipiunt ideo qđ exordia narrationibus priora ſunt ordine. quare tertius modus prioris iſte eſt: qui ſcđm nexum cuiuſdã ordinis in qualibet arte eſt conſtitutus.

Amplius ſupra ea que dicta ſunt: quod melius eſt ⁊ honorabilius prius naturaliter eſſe videtur. Conſueuerunt enim ⁊ plurimi honorabiliores ⁊ magis a ſe dilectos priores dicere apud ſe. Eſt quidem ⁊ pene alieniſſimus hic modus. modi itaqꝫ qui dicti ſunt de priore iſti ſunt.

¶ Dicit prius videri: quod neqꝫ ſecundũ tempus aliquotiens: neqꝫ ſcđm ſubſiſtendi conſequentiam: nec ſecundũ ordinẽ ſit: ſed quodcũqꝫ precioſius fuerit: prius eſſe videat: ut ſol luna prior eſt: ⁊ anima corpore: ⁊ animus anima. Hoc vero tali argumento probat: quod hi qui aliquos venerantur: ⁊ honorabiliores exiſtimant: dicant eos ſe eſſe priores: ⁊ hi qui in rebꝰ publicis plurimũ poſſunt: priores dicitur ab his qui eos maxime venerantur. Sed ut ipſe ait: alieniſſimus modus eſt a ſignificatione prioris hic. quartus qui nunc eſt dictus modus: etenim de his melius dici poteſt: vt dicantur venerabiles ⁊ honorabiles: ut vero priores dicantur: abuſio potius ꝙ̃ vlla proprietas eſt. Quintus modus quem ipſe addidit huiuſmodi eſt.

Videtur autem preter eos qui dicti ſunt altera eſſe prioris modus. Eorum enim que conuertuntur ſecundũ eſſentie conſequentiam quod alterum alterius quolibet modo cauſa eſt: digne prius natura dicit: quia vero ſunt quedam huiuſmodi palam eſt. eſſe nanqꝫ hominem conuertitur ſecundũ eſſentie conſequentiam ad veram orationem de ſe. nam ſi eſt homo: vera eſt oratio qua dicitur quia homo eſt. ⁊ ſi vera eſt oratio quã dicitur quia homo eſt: conſequitur eſſe hominem. Eſt autẽ quidem vera oratio nequaꝙ̃ cauſa ut ſit res: verũtamen videtur quodammodo res cauſa: ut ſit oratio vera. dum eni res eſt vel non eſt vera oratio aut falſa dicatur: neceſſe eſt. Ideoqꝫ ſecundum quinqꝫ modos prius alterum altero dicitur.

¶ Nouimus quaſdam res in predicatione poſſe conuerti. Quod ſi vna earum que cõuertuntur: alteri cauſa eſt: ⁊ veluti naturalem ſubſiſtentiam ſubminiſtrat: illa naturaliter prius eſſe perhibetur. Ipſe autem aptiſſimo quod propoſuit firmauit exemplo. Nam ſi eſt aliqua res: verũ eſt de ea dicere quoniam eſt. Rurſus ſi de ea verũ eſt dicere qm̃ eſt: illã ipſaꝫ rẽ eſſe neceſſe eſt: vt quoniã eſt hõ: verũ eſt dicere quoniã eſt hõ. Quod ſi verũ eſt dicere qm̃ eſt hõ: nulla eſt dubitatio quin hõ ſit. Ergo quoniam due he ſibiĩuicem conuertuntur: reſpiciamus nunc que ſit harum cauſa alteri: vt ſubſiſtere valeat: atqꝫ vt eſſe poſſit. Video autem rem dicto vero ſubſiſtentie dare principium. nam quia homo eſt: idcirco verum eſt dicere quoniaꝫ eſt: ſed non idcirco homo eſt: quoniam de eo vere dici poteſt quoniam eſt. Res eniꝫ vt veritas adſit dicto principium eſt: ſed non vt res ſubſiſtat: vero efficitur dicto. Quocirco prius eſt eſſe hominem: poſterius verum de eo eſſe dictum. Idcirco quoniã quãuis conuertantur: tamen vna harum rerum alteri ſubſiſtendi cauſa eſt. Ait enim id eſſe prius inter ea que conuertuntur ſecundum eſſentie conſequentiam: quod alterius quomodolibet cauſa eſt. Ut in hoc ipſo ſermone de homine: conuertuntur vtraqꝫ quidem: ſed homo vt ſit ſermo verus cauſa eſt atqꝫ principium. Quod Ariſtoteles ita ait. Eſt autem verus ſermo nullo modo cauſa ſubſiſtendi rem. Res autẽ videtur quodammodo cauſa eẽ vt ſermo verus ſit. Neqꝫ enim idcirco res eſt: quoniam ſermo eſt: ſed idcirco verus eſt ſermo: quoniam res ipſa ſubſiſtit. Quocirca quinqꝫ hi prioris modi ſunt: quorum ſuperius quatuor dixit: ſecundum tempus ſcilicet: ſcđm id quod non conuertitur ad ſubſiſtendi conſequentiam: ſcđm ordinem: ſcđm reuerentiam: ⁊ ſecundum cõuerſionem: cum altera res alij ſubſiſtendi cauſa eſt. Sed quoniam de priori dictum eſt. Nunc de his que ſimul ſunt incipit.

De his que ſimul ſunt

Simul autem dicuntur ſimpliciter ⁊ proprie quidem quorũ generatio eſt in eodẽ tempore: neutrum enim neqꝫ prius neqꝫ poſterius eſt eorum. Simul itaqꝫ hec dicuntur ſecundũ tempus: ⁊ ſunt.

¶ Cum de prioribus diſputaret illa proprie priora eẽ contenderat: que ſecundum vim precedentis temporis dicerentur. Quare cum de his que ſimul ſunt diſputat: idem reuocat ⁊ recte. Nam ſi maximum moduꝫ prioris ſolum efficiet tempus: cur non quoqꝫ ſimul editam naturam tempus efficiet. Ait ergo ⁊ ſimpliciter ⁊ proprie dici ſimul eſſe ea que vnius temporis ortu prolata ſint: vt ſi illa ſint antiquiora atqꝫ priora quecũqꝫ non equali ſed precedenti tempore proferuntur: que ſe temporibus non precedunt: rectiſſime ſimul eſſe ponuntur. Cuꝫ eni vno tempore edita atqꝫ prolata ſint: illa ſecundum tempus ſimul eſſe dicuntur. ideſt ſimul naturale principiuꝫ ſubſtantiamqꝫ ſortita ſunt. atqꝫ hic quidem ſecundum tempus ſimul eſſe dicuntur. Secundum naturam vero ſimul eſſe perhibentur: quecunqꝫ inuicem ad ſe conuertũtur: cum altera res alterius ſubſiſtẽdi neqꝫ cauſa ſit neqꝫ principium: vt ſunt huiuſmodi duplum ⁊ medium. nã cũ ſit duplũ medium eſt: cũ rurſus ſit mediuꝫ duplũ eſt Seruus quoqꝫ ⁊ dominus eodem modo ſunt: filius quoqꝫ ⁊ pater. Hec enim quecunqꝫ illata quidem inſerunt alia: ſublata vero auferunt ſimul: ſibimet ſemper inuicem conuertuntur. nam ſi dicam patrem: filiuꝫ quoqꝫ intelligi neceſſe eſt: ſi dixero filium: pater mox ſub intelligentiam cadit. Quod ſi alterum ſuſtulero: vtraqꝫ perimo. nam ſi tollam filium: pater non eſt: ſi patrem abſtulero: filium quoqꝫ perire neceſſe eſt. Atqꝫ hec ita ſibimet ita conuertuntur: vt tamen altera res alteri cauſa penitꝰ non ſit. naꝫ quoniam pater filio in predicatione conuertitur: manifeſtum eſt: ſed neqꝫ pater filio cauſa eſt vt ſit: nec filius patri. hoc autem huiuſmodi eſt. Si eneas habuit aſcaniũ filium: non dicimus: quoniam non fuit eneas cauſa ut eſſet aſcanius: ſed non fuit pater cauſa ut eſſet filius. Nam cum dico aſcanius: quedam propria ſubſtantia eſt. cum dico filius eſſe non poteſt: niſi ad aliquid referatur: ⁊ cum eam nomino: ſubſtantiam dixi: ſi patrem appello: nulla ratione cõſtat: niſi ad filiũ referat. Igitur cauſa fuit eneas vt eſſet aſcanius: ſed non eſt cauſa pater vt eſſet filius. Pater nanqꝫ tunc ſit cum filius fuerit. nam ſi hec tempore ipſo priora non ſunt. cauſa autem cuiuſlibet rei prior eſt ꝙ̃ illa cuius cauſa eſt: dicitur: nulla dubitatio ẽ: quin pater atqꝫ filiꝰ: que vtreqꝫ predicatiões equales ſunt tempore: neutra neutri cauſa ſit. cum tamen ſubſtantie ipſe vt ſint: cauſa non ſit predicationis. ⁊ nullo modo ſimile debet videri ei quod paulo ante dictum eſt de homine: eſſe verũ de eo ſermonem ſcilicet quoniam eſt. Illic enim cum res eſſet: tunc poterat eſſe verus de ea ſermo. Prius eniꝫ eſt vt ſit aliquid: poſt vero vt de eo verũ aliquid eſſe dicatur. Nũc võ nõ ita eſt vt prius aliquis ſit pater: poſt vero filius: Mox enim vt pater eſt: filiuꝫ eſſe neceſſe eſt: mox vt eſt filius: patris ſine dubio predicatio conſequitur. quemadmodũ iſte modus ſit qui ſcilicet ſimul ſecũdũ naturam eſt Ariſtoteles ita pronuntiat.

Naturaliter autem ſimul ſunt: quecunqꝫ cõuertuntur quidem ſecundum quod eſt eſſe conſequentiam. Sed nequaꝙ̃ cauſa eſt alterum alteri ut ſit: vt in duplo ⁊ dimidio: conuertuntur etenĩ hec. nam cum ſit duplũ eſt dimidiuꝫ: ⁊ cum ſit dimidiũ eſt dupluꝫ. ſed neutrum alteri cauſa eſt vt ſit.

¶ In his que ita priora eſſe dicebantur: vt conuerterentur: quamuis ſcđm eſſentiam eorũ conſequẽtia eſſet: tñ quia in his alia res alij cauſa atqꝫ principiũ eſt: hoc erat quod vna prior eſſe videretur ea quideꝫ cuius cauſa erat Quod diſtat ab his que conuertuntur: ⁊ ſe inuicem auferunt: que cũ neutra neutri cauſa ſit: ⁊ tamen conuertuntur: digne ſimul naturaliter eſſe perhibentur.

Dicuntur autẽ ſimul naturaliter ⁊ que ex eodem genere e diuerſo diuiduntur a ſe inuicem. E diuerſo autem diuiduntur: que ſcđm eandem diuiſionem ſunt: vt greſſibile: volatile: ⁊ aquatile. hec eniꝫ e diuerſo diuiduntur que ſunt ex eodẽ genere ſcđm diuiſionem. animal nanqꝫ diuiditur in hec in volatile ⁊ greſſibile ⁊ in aquatile. ⁊ nihil horum prius vel poſterius eſt: ſed ſimul ꝑ naturam hec eſſe videntur.

¶ Tertium modum eorũ que ſimul ſunt huc addidit: illa quoqꝫ ſimul eſſe: que equali diuiſione ſub genere ponantur: vt ſi ponat quis animal genus hoĩs ⁊ equi: hominem vero ⁊ equũ a genere. id eſt ab animali diuidat: homo ⁊ equus quoniaꝫ ſub eodeꝫ genere ſunt ſimul eſſe natura dicuntur. ⁊ cõueniens regula eſt in omnibꝰ quibuſcũqꝫ generibꝰ: cũ eni ſpecierum diuiſiões fiunt: illic ſpecies natura ſimul ſunt. ⁊ ſi ſub his ipſis ſpeciebus quedam alia ponant: etiam ipſa ſimul natura eſſe dicunt. Diuidatur enĩ genus id eſt animal in volatile atqꝫ greſſibile: ⁊ quoniã ſunt ſub eodẽ genere: ſimul natura ſũt. Et ſi quid horum in ſubiectas partes ſpecieſqꝫ ſoluatur vt volatile quidem in his auibus que ſeminibus veſcũtur: ⁊ in his que carnibꝰ: ⁊ in his que herbis. He tres ſpecies rurſus: que ſub volatili ſunt: ſimul eſſe naturaliter appellantur. quod Ariſtoteles ita dicit.

Diuiditur autẽ ⁊ ſingulum horuꝫ in ſpeciẽ rurſus: vt greſſibile aĩal ⁊ volatile ⁊ aquatile: erunt ergo ⁊ illa ſimul naturaliter quecunqꝫ ex eodem genere ſecundum eandeꝫ diuiſionem ſunt. genera vero ſemper ſpeciebus priora ſunt. neqꝫ eniꝫ conuertũtur ſecundum quod eſt eſſe conſequẽtiã: vt cum ſit aliquid aquatile quideꝫ: eſt animal: cum vero ſit animal non eſt neceſſe vt ſit aquatile. Simul ergo per naturam dicũtur: quecunqꝫ conuertuntur quidem ſecũduꝫ quod eſt eſſe conſequentiaꝫ: ſed nequaꝙ̃ quidem cauſa eſt alteruꝫ alteri ut ſit: ⁊ ea que ex eodẽ genere e diuerſo diuiduntur ab inuicem: ⁊ ſimpliciter ſimul ſunt quorum generatio in eodem tempore eſt.

¶ Atqꝫ idcirco fieri non poteſt vt genus habeat vnam ſpeciem. Nam ſi quecunqꝫ ſub genere ſunt: ſimul ſunt. Simul autem niſi plura eſſe non poſſunt: genus igitur ſub ſe vnam ſpeciẽ habere non poteſt. Si enim vna fuerit: fieri non poteſt vt ſimul eſſe dicatur: quia illud eſt: quod ſub eodem genere res quedã ſolent que ſimul ſint naturaliter: inueniri. Sed hec de ſpeciebus. Genera autem ſemper priora ſunt non enim cõuertuntur ſcđm ſubſiſtẽtie cõſequentiam. Prioris vnus modus eſt ſecũdũ quẽ illa priora eſſe dicerentur: quecũqꝫ ad ſubſiſtẽdum nullo modo cõuerterentur. quod hoc idem in generibus cadit. Genera enim non conuertuntur ad ſubſiſtẽtie conſequentiam hoc modo. Sit enim animal genus: homo vero ſpecies. Cum vero dico hominem eſſe: animal quoqꝫ eſſe cõſequitur. Si animal dixero: ad hominem ſubſiſtẽtie conſequentia nõ cõuertitur. Poteſt enim eſſe animal: non tñ homo. Quocirca ab animali ad hominẽ non conuertitur ſubſiſtẽtie cõſequentia. Nõ ſi poſito homine anima conſtat: animali vero nominato non eſt neceſſe hominem eſſe. Animal eſt prius homine Illa quoqꝫ priorũ deſcriptio eſt: quod ea que ſunt priora ſublata quidẽ auferunt: illata non inferunt. Animal enim ſublatũ ſecũ quoqꝫ hominẽ tollet: illatum vero vt dicatur eſſe animal: non ſecũ ſtatim hominẽ infert. Poſteriora võ e diuerſo ſunt. Illata. n. ſimul inferunt: ſublata non auferunt. Dictus quidẽ homo: ſimul ſecum animal infert: omnis nanqꝫ homo animal eſt. Quod ſi hõ ſubſtantialiter auferatur: non eſt neceſſe animal quoqꝫ auferri: Quod hoc nomẽ animalis in pluribus ſpeciebꝰ valet aptari. Quod ſi ita contingit: ſublato homine permanebit animal. Quocirca concludit tres eſſe ſpecies eorum que ſimul ſunt ſcđm tempus: ſcđm naturam: cum vtraqꝫ ita conuertũtur: vt neutra neutri cauſa ſit. Tertium genus eſt ſcđm eandẽ ſub genere diuiſionẽ.

De motu.

Quoniam in faciendo atqꝫ patiendo inerat quidam motus: facere autem ⁊ pati predicamentis adiunxerat: idcirco nunc de motibus tractat: ⁊ ſex numero eſſe pronunciat.

Motus autem ſpecies ſunt ſex: generatio: corruptio: augmentum: diminutio: alteratio: ſecunduꝫ locum mutatio. alij itaqꝫ motus palam eſt: quia alij ab inuicẽ ſunt. nõ eſt enim generatio corruptio: neqꝫ augmentum diminutio: neqꝫ ſcđm locum mutatio. ſimiliter autem ⁊ in alijs.

¶ In phyſicis Ariſtoteles motus ſpecies alia ratione partitus eſt. Ait eni aliud eſſe ꝑmutationẽ: aliud motũ. ⁊ permutationis quidẽ duas eſſe ſpecies ait: generationẽ ⁊ corruptionẽ. Motus vero. iij. ſcđm quantitateꝫ: ſcđm qualitatẽ: ſcđm locũ. igitur quoniã hic liber ad introductionẽ factꝰ eſt quodãmodo: noluit nimis diuiſionis attenuare rationẽ: ne ingrediẽtiũ animos ſubtiliori diuiſione cõfunderet. facit igit diuiſioneꝫ motus hoc modo. Eſt enim vna ſpecies motus ſcđm ſubſtantiaꝫ: alia ſcđm quantitatẽ: alia ſcđm qualitatẽ: alia ſcđm locũ Et ſcđm ſubſtantiã quideꝫ eſt generatio ⁊ corruptio. h enim vtraqꝫ in ſubſtantia fiunt. Nã ⁊ ſcđm ſubſtãtiã

generatur aliquid: ⁊ ſcōm ſubſtātiā corrūpitur. Scōm quantitatē vero: vt crementū ⁊ diminutio. etenī ſcōm quantitatē vel aucta creuiſſe: vel detracta diminuta eſſe dicitur. Scōm qualitatē vero que dicitur cōmutatio. ſcōm aliquas ſcilicet paſſiones: quas qualitates eē ma nifeſtuꝫ eſt. Scōm locū vero: vt itus in longitudinem: vel in curuaturā flexus. ⁊ itus quidē in longitudinem eſt: vt a ſurſum in deorſum: a priorībus retrorſum: a dextra in ſiniſtrā: ⁊ rurſus ſi hec cōuertas ⁊ directum pergentes ideꝫ motus erant. Illud quoqꝫ verū eſt has eſſe oēs ſpecies motus: nullo nāqꝫ ſibi participant: niſi ſolo generis nomine: quod mot⁹ dicuntur. naꝫ neqꝫ generatio idē eſt ꝙ corruptio: nāqꝫ generatio eſt in ſubſtantiā ingreſſus: corruptio vō ex ſubſtātia egreſſus. Nec diminutio idē quod crementū. nec ſcōm locū tranſlatio alicui ſuperiorꝫ ſimil' is ē. Cōmutatio aūt habet forte aliquā dubitationeꝫ: quod nō videatur a ſuperioribus diſcrepare: quā queſtionem ita propoſuit.

In alteratione vero habet quandā queſtionem: ne forte neceſſariū ſit id quod alterat: per aliquā reliquaruꝫ motionū alterari. hoc autē non eſt veruꝫ. Nā pene ſcōm oēs paſſiones aut plures alterari accidit nulla aliaꝝ motionū cōmunicāte. Neqꝫ enī augeri neceſſariū eſt: quod per paſſionem mouetur: neqꝫ minui. Similiter autē in alijs. Ideoqꝫ erit alia preter illos motus alteratio. Nam ſi eadem eſſet: oporteret id quod alteratur mox vel augeri vel minui: vel aliquē alioꝝ motuū ꝯſequi. Sed nō eſt neceſſe. Similiter autē ⁊ quod augetur: aut alia aliqua motione mouetur: alterari oportebat.

℄ In cōmutatione vero eſt aliqua dubitatio: ne forte neceſſe ſit quod commutatur ſcōm aliquem reliquorum motuuꝫ commutari. Naꝫ ſi omne quod cōmutatur aut generatur: aut corrumpitᷣ: aut minuitur: aut creſcit: aut id ſecundum locū tranſferri neceſſe eſt. dubiū non eſt nihil ſuperioribus ceteris hanc differre ſpecieꝫ: que ſecūdū commutationem dicitur: hoc autem non eſt veruꝫ. Sed quoniaꝫ quod cōmutatur non omnino neqꝫ generatur neqꝫ corrūpitur: vt qui in ſole diutius ſtetit: ſi ex cādido niger eſt factus: cōmutatus quidem ſcōm colorē dicitur non tamen generatus eſt aut corruptus: nec vero illi aliquod vel crementū factum eſt vel diminutio. ſed nec loci tranſlatio vlla eſt. poteſt enim aliquis vno eodēqꝫ loco conſiſtens aliquibus extrinſecus venientibus paſſionibus permutari. poteſt quoqꝫ ⁊ creſcere ⁊ decreſcere preter qualitatis cōmutationem. quod ipſe Ariſtoteles ita pronunciat.

Sed ſunt quedā creſcentia que non alterātur: ut quadratuꝫ circūpoſito gnomone creuit quidem: alteratum vero nihil factuꝫ eſt ſic ⁊ in alijs huiuſmodi. quare alij ſunt motus a ſe inuicem.

℄ Qd̄ dicit tale eſt. Si quadrato inquit addatur gnomo: creſcit quidem quadratus: non tamen cōmutatur. Ideoqꝫ ſublato gnomone quadrat⁹ diminuitur: ſed nō cōmutatur. Sit enim quadratus. a. b. c. d. ⁊ ducatur ei angularis. b. c. ⁊ diuidātur quattuor latera. a. c. a. b. b. d. d. c. ī equalia. g. e. h. f. punctis. ⁊ ducātᷣ. g. h. f. e. linee Diuiſus igitur quadrat⁹. a. d. in quattuor quadratos qui ſunt. e. g. f. g. e. h. h. f. quorumlibet tres qui circa eādem angularē ſunt ſi demantur: figura ipſa gnomo vocatur: vt ſi quis tollat hos tres. e. g. g. f. f. h. inuenitur. m. n. gnomo. qui. m. n. gnomo ſeparatur ab. e. h. quadrato. Totus quidem. a. d. quadratus imminutus eſt: qui ex tam magno factus eſt paruus: non tamen formā tetragoni cōmutauit: Quod ſi. e. h. tetragon⁹ ſolus ſit: ⁊ ei circumponatur gnomo qui eſt: m. n. creuit quidem tetragonus: ⁊ maior factus eſt: ſed non cōmutatus eſt. Omnes enim tetragoni ſibi ſunt propria qualitate conſimiles: Quod ſi cōmutatio huiuſmodi eſſet vt non omnino a ſuperiorib⁹ ſepararetur: nulla eſſet dubitatio: quin ſemper oporteret quicquid cōmutatur ſecundum aliquem priorum motuū modū cōmutari. Ita vt aut naſceretur: aut corrūperetur: aut minueretur: aut creſceret aut ſecundum locum fieret aliqua permutatio. Quod quoniam non eſt: ab omnibus ſuperioribus motibus hec motus ſpecies diſtat. Sed monſtratū ſuperius eſt quinqꝫ ſuperiores motus ſpecies a ſe omni ratione ſubſtantie diſcrepare. Quocirca diſtant a ſe ſimiliter hi ſex motus atqꝫ diuerſi ſunt.

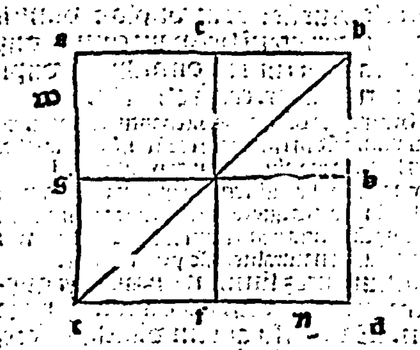

Eſt autē ſimpliciter quidem motui quies contrariuꝫ. Singulis vero ſinguli generationi quidē corruptio: augmentationi quidē diminutio: ſecunduꝫ locum vero mutationi: ſcōm locuꝫ quies. maxime autē videtur oppoſitum eſſe in cōtrariuꝫ locum mutatio ut que eſt inferius ei que eſt ſuperius: ⁊ ea q̄ eſt ſuperius ei que eſt inferius.

℄ Nunc iam motuū contrarietates exequitᷣ: ⁊ ipſi quidem generi. i. mutui dicit quieteꝫ eē contrariam: habet enim motus quietem contrariā. Singulis vero ſpeciebus motuum motus ipſi contrarij ſunt: vt generationi corruptio. ⁊ cū generatio ſit mot⁹ atqꝫ corruptio: vtraqꝫ tamen ſibimet contraria ſunt. cremento quoqꝫ diminutio cōtraria eſt. Quare diuerſo modo he ſpecies motus contrarietatē habent: quā genus dudū habere monſtrauimus. Motus enim ipſe habet quietē cōtrariā. Specierū vero motibus non quies ſed alij motus contrarij ſunt: ut generationi corruptio: ⁊ cremento diminutio. Scōm vero locum tranſlationis contrarietas ſimul eſt generis. Nam ⁊ ipſa habet contrariā ſcōm locū quietē: contrariū nanqꝫ eſt moueri de loco in locū: ⁊ non moueri. ⁊ eſt nō moueri quidē ſcōm locum quies: moueri vō ſecundū locum tranſlatio. Maxime autē inquit ſcōm locum mutationi contraria eſt in contrariū locum permutatio. Ut ſi qua res ſurſum ſit: atqꝫ ibi maneat: ⁊ ſit quieta: poſtea ſit ei motus talis: ut deorſum moueatur q̄ꝫ ꝗ̄ꝫ ipſi ſuperiori motui quies contraria ſit: multo magis quidē huiuſmodi motus qui in contrariū ſit locuꝫ illi ſuperiori motui contrarius eſt. Atqꝫ hoc quidē ⁊ in alijs motibus accidit: ut ſi quis ſit ad dexterā: ſi ei in ſiniſtrā motus ſit: in contrariū locum factus dicitᷣ motus atqꝫ hoc ideꝫ in alijs motibus licet videre. Sed ariſtoteles dubitat ſi reliquo motui. i. cōmutationi aliqd poſſit eſſe contrariū: quā queſtionē ita proponit.

Reliquo vero aſſignatoruꝫ motuum non facile eſt aſſignare quid ſit contrarium. videtur autem neqꝫ aliquid ei rei contrariū: niſi quis ⁊ in hoc ſcōm qualitatem quieteꝫ opponat: aut in contrariū qualitatis mutationem: ſicut ⁊ in mutatione ſcōm locuꝫ quietem ſcōm locum: aut in contrariū locuꝫ mutationem. Eſt enim alteratio ſecundū qualitatem mutatio.

℄ Ex ſimilitudine motuuꝫ contrarietates quoqꝫ colligimus. Nam quoniam ſuperius motui ſecūdū locum contrariam reperit ſecundū locū quietē: ⁊ quoniā omnis cōmutatio que ſcōm aliquā paſſionem ſit: ſcōm qualitatem cōmutatur: motus eius contrarietatem poſuit ſcōꝫ qualitatē quietem: vt ſi lapis cum frigidus eſt ſi ita permaneat: qualitas illa manſit: ⁊ quieuit. quod ſi tepeat: q̄litas illa cōmmutata eſt: ⁊ eſt ipſa cōmutatio contraria: ⁊ factus eſt quidē motus: ſed in tepore lapidis ſcōm qualitatem facta eſt permutatio. fuit autem in frigore quies ſcōm eandem qualitatem. Quocirca licet videatur hic motus quidē omnino contrarium non habere: ⁊ tamen ſicut ſuperius dictum eſt ſcōm locum tranſlationi cōtrariaꝫ eſſe ſcōm locum quietem: cur non quoqꝫ ſcōm qualitatē cōmutationi dicatur quies ſcōm qualitatē eſſe cōtraria: Definitio nāqꝫ cōmutationis eſt tranſlatio ſecūdū qualitatē. cū enī qualitas cuiuſlibet rei mouetur: ſit trāſlatio. ſ. ſcōm qualitatē. Quod ſi maxie videatᷣ ſcōm locū tranſlationi eē contraria nō ſolū ſcōm locuꝫ quies: ſed etiā in contrariū locū tranſlatio: ſcōm q̄litatē quoqꝫ mutationi non ſolū erit contrarietas ſcōm qualitatem quies: ſed maxime in contrariā qualitatem cōmutatio: ut ſi quid cū eſt album: ſi rubrū fiat: quieti quidem ei q̄ in albo colore poterat permanere: contraria fuit qualitatis ipſa mutatio: ut ex albo in rubruꝫ mutaretᷣ. Si qd enim ex albo vertatᷣ in nigrū: illud maxime permutatᷣ: ⁊ illud ſuperiori mutationi contrariū eſt: quoniā pmutatū eſt in cōtrariā qualitatē. Atqꝫ hoc eſt quod ait.

Quapropter oppoſita erit ſecundū qualitatem mutationi ſcōm qualitatem quies: aut in contrariū mutatio qualitatis: ut albuꝫ fieri ad id quod eſt nigrū fieri. alteratur enim in contrariū qualitatis mutatione facta.

℄ Id quoqꝫ apertiſſimū vulgat exēplo. Quare quoniā de motibus expeditum eſt: habendi equiuocationē que ſequitur explicemus.

De habere.

b Habere autē multis modis dicitur: aut enim tanq̄ habitum ⁊ affectuꝫ: aut aliam qualibet qualitatem. dicimur enim diſciplinā aliquā habere atqꝫ virtutem. Aut tanq̄ quantitatē: ut contingit ei qui habet magnitudinem. dicitur enim tricubitam magnitudineꝫ habere vel quadricubitā. Aut tanq̄ ea que circa corpus ſunt: ut veſtimentum vel tunicam. Aut tanq̄ in parte: ut in manu annuluꝫ. Aut tanq̄ partē: ut manū vel pedem. Aut tanq̄ in vaſe: ut in modio grana tritici: aut in lagena vinuꝫ. vinuꝫ enī habere lagena dicitur: ⁊ modius grana tritici. hec ergo omnia haberi dicuntur: ut in vaſe. Aut tanq̄ poſſeſſionem. habere enim domuꝫ aut agruꝫ dicimur. Dicitur etiam vir vxorem habere: ⁊ vxor virum. Sed videtur alieniſſimus qui nūc dictus eſt modus eſſe in eo quod eſt habere. nihil enim aliud per vxorē habere ſignificamus niſi quia cohabitant. forte tamen ⁊ alij quidam apparebunt modi de eo quod eſt habere. Sed qui conſueuerunt dici: pene omnes numerati ſunt.

℄ Equiuocū eſſe habendi modum manifeſtum eſt. habere enīꝫ ita multis dicitur modis: vt tū equiuoce predicetur. Dicimur enim habere aliquam qualitatem: vt habitum vel diſpoſitionem. Dicimur quoqꝫ habere ſcientiam vel virtutem: quantitatem quoqꝫ habere perhibemur. Dicitur enim in mēſura habere quinqꝫ vel quattuor pedes. Necnō etiam in ipſis partib⁹ corporis aliquid: ⁊ ipſas partes habere predicamur. dicimur enīꝫ ⁊ habere digitos ⁊ in digito annulos. Circa corpus quoque aliquid habere dicimur: vt tunicam vel quodlibet aliud veſtimentuꝫ. Necnon etiā in vaſe haberi aliqd dr̄ vt triticū in modio: ⁊ vinū in dolio. hec. ſ. ita haberi dicūtur vt in vaſe. Dr̄ etiā quis habere vxorē: que ſcilicet ſignificatio nulli ſupradicte communis eſt: ſed (vt ipſi Ariſtoteli videtur) longe diuerſa eſt hec ſignificatio ab habendi predicamento. non enim proprie habem⁹ vxores: ſed quod habere quis dicitur vxoreꝫ. hoc ſignificat habitare cum eo vxorem: habere enim habitare dicimus vt eſt exēplū ſocratis: habēt. i. habitāt atqꝫ colūt. Quare ipſe quoqꝫ Ariſtoteles inquit eē aliquos fortaſſe preter eos qui dicantur habendi modos. hortatur quoqꝫ nos ad vlteriorem aliquaꝫ inquiſitionē: vt nos quoqꝫ queramus per quos preter priores dictos modos alios poſſit habere predicari. Et de hac equiuocatione quideꝫ habendi ſufficienter dictum eſt. ℄ Sed forte quis dubitet: cur cum habere ſuperius in genere nominauerit: nunc idipſuꝫ equiuocuꝫ ponat. Sed hic queſtio ita ſoluitur. Non abſurdum eſt idem predicamentum nunc vniuoce nūc equiuoce p̄dicari. vniuoce: vt ſuperi⁹ qdeꝫ eiuſdē ſpecierū exempla propoſuit: vt eſt calciatum eſſe vel armatū. horū enī taliū gen⁹ eſt. Equiuoce vero vt in his modis quos ſuperius expoſuim⁹. Quod ſi ⁊ habet aliquas ꝓprias ſpecies habendi predicatio: dicitur aūt ⁊ ipſuꝫ nomē multipliciter: nihil eſt incongruuꝫ in genere numerari. Sufficit enim ad demonſtrāduꝫ genus eſſe ⁊ habendi predicationem: quod ſub ſe aliquas partes ſpecieſqꝫ contineat.

Finis.

℄ Finis libri predicamentoꝝ Ariſtotelis cum. A. M. S. B. cōmentarijs feliciter.